

ГРАД ПРИЈЕДОР

**СТРАТЕГИЈА РАЗВОЈА
ГРАДА ПРИЈЕДОР
за период 2024 - 2030. година**

Садржај

Увод	6
Стратешка платформа.....	7
1. Кључне историјске чињенице од важности за идентитет града Приједор.....	7
2. Географске, просторне, природне и климатске карактеристике града Приједор.....	8
2.1 Географске и просторне карактеристике	8
2.2 Административно уређење	11
2.3 Природне карактеристике подручја.....	11
2.3.1 Рељефна обиљежја.....	11
2.3.2 Климатска обиљежја.....	11
2.4 Преглед најзначајнијих природних ресурса.....	13
2.4.1 Рударство	13
2.4.2 Шумарство	15
2.4.3 Пољопривреда.....	17
3. Демографске карактеристике и кретања.....	36
3.1 Преглед броја становника и домаћинстава	36
3.2 Структура становништва и демографски показатељи.....	36
3.3 Миграциона кретања	38
3.4 Мјере пронаталитетне политике.....	39
3.5 Корисници права на пензију и просјечне пензије.....	40
3.6 Дијаспора	40
4. Стање и кретање на тржишту рада	42
4.1 Запосленост на подручју Града Приједор.....	42
4.2 Незапосленост на подручју Града Приједор.....	45
4.3 Просјечна бруто и нето плата	47
5. Стање привреде и економска кретања.....	49
5.1 Еко систем за подршку привреди и предузетништву у граду Приједор	49
5.2 Анализа предузетника на подручју Града Приједор.....	56
5.3 Анализа пословања пословних субјеката (правних лица).....	58
5.4 Спољнотрговинска размјена Града Приједор	63

5.5 Остварене инвестиције у стална средства.....	65
5.6 Анализа ефеката финансијских подстицајних мјера Града Приједор.....	66
5.7 Туристички потенцијали и туристичка инфраструктура.....	71
6. Стање и кретања у области друштвеног развоја.....	77
6.1 Стање у области образовања.....	77
6.1.1 Предшколско образовање.....	78
6.1.2 Основно образовање.....	81
6.1.3 Средње образовање.....	85
6.1.4 Високо образовање.....	88
6.1.5 образовање одраслих.....	92
6.3 Стање у области културе.....	93
6.4 Стање у области спорта.....	99
6.5 Стање у области здравства.....	104
6.6 Стање у области социјалне заштите.....	110
6.7 Организације цивилног друштва.....	116
6.8 Цивилна заштита и безбједност грађана.....	124
7. Стање просторно-планске документације, инфраструктуре и јавних услуга.....	131
7.1 Стање просторно-планске документације у погледу врсте докумената, степена дигитализације и покривености подручја просторно-планском документацијом.....	131
7.2 Стање саобраћајне инфраструктуре: дужина путне мреже, квалитет саобраћајница, подаци о промету.....	132
7.3 Стање техничке инфраструктуре у погледу покривености и квалитета електроенергетске мреже, телекомуникација, интернета, РТВ сигнала.....	135
7.4 Стање комуналне инфраструктуре и услуга.....	139
7.4.1 Водоводни систем.....	139
7.4.2 Канализациони систем.....	141
7.4.3 Управљање отпадом.....	142
7.4.4 Производња и испорука топлотне енергије.....	145
8. Стање животне средине.....	147
8.1 Квалитет ваздуха.....	147
8.2 Квалитет и загађеност вода.....	147
8.3 Земљиште.....	149
8.4 Енергетска ефикасност.....	149

8.6 Уређење и заштита зелених површина.....	151
9. Стање и кретање јавних прихода и расхода.....	153
9.1 Буџет Града Приједор.....	153
9.1.1 Анализа прихода и примитака.....	154
9.1.2 Анализа расхода и издатака.....	157
9.1.3 Рекапитулација извршења Буџета Града Приједора за 2022. годину.....	158
9.1.4 Задуженост, дугорочна разграничења и резервисања, субвенције и гаранције за 2022. годину.....	159
SWOT анализа.....	162
Стратешко фокусирање.....	167
Визија развоја града Приједор.....	171
Стратешки циљеви.....	171
Преглед приоритета са припадајућим мјерама и индикаторима.....	174
Приоритети и мјере за Стратешки циљ 1.....	175
Приоритети и мјере за Стратешки циљ 2.....	201
Приоритети и мјере за Стратешки циљ 3.....	221
Приоритети и мјере за Стратешки циљ 4.....	228
Кључни стратешки пројекти.....	243
Допунски изазови у периоду реализације стратегије.....	248
Опис унутрашње и међусобне усклађености стратешког документа.....	251
Оквирни финансијски план.....	271
Оквир за спровођење, праћење, извјештавање и вредновање.....	282
ПРИЛОЗИ.....	286
Прилог 1. Сажети преглед стратегије развоја.....	286
Прилог 2. Детаљан преглед мјера.....	336

Увод

Закон о стратешком планирању и управљању развојем у Републици Српској (у даљем тексту: Закон) и Уредба о стратешким документима у Републици Српској (у даљем тексту: Уредба), темељна су законска акта на основу којих је Скупштина града Приједор донијела Одлуку о изради Стратегије развоја града Приједор за период 2024 - 2030. година („Сл. гласник града Приједор“, бр. 11/22), (у даљем тексту: Стратегија).

Носилац израде Стратегије је Радна група за израду Стратегије развоја града Приједора, односно Развојна агенција града Приједора „ПРЕДА“, која заједно са осталим локалним социо-економским партнерима чини развојне тимове ширег и ужег обухвата, онако како је Уредбом и Приручником за израду стратешких докумената прописано (у даљем тексту: Приручник).

Усклађеност Стратегије је на нивоу докумената вишег ранга по хоризонталној и вертикалној хијерархији институција Републике Српске и Босне и Херцеговине, као и обавеза које проистичу из процеса европских интеграција, хармонизовани са циљевима одрживог развоја прописаним од стране Уједињених нација.

Стратегијом су обухваћене области економског и друштвеног развоја, као и област заштите животне средине заснована на принципима одрживог развоја, што представља својеврстан оквир за дефинисање дугорочних приоритетних циљева и представља основ за израду осталих секторских стратегија, спроведбених докумената, плана капиталних инвестиција, те буџета града Приједор, уз одговорно ангажовање локалних актера, а све у циљу одговора на изазове будућег развоја локалне заједнице уз поштовање захтјева и приоритета Републике Српске проистеклих из међународних обавеза и процеса. Самим тим, ова Стратегија развоја представља кључни инструмент који ће вођен амбицијом, визионарским приступом и партиципативним ангажманом првенствено локалних актера, усмјерити развој Приједора ка одрживој, инклузивној и иновативној будућности.

Исто тако, стратешки документ треба да послужи као полазна основа локалним властима за израду годишњих планова рада градоначелника и градске управе, а који представљају интегрисане прегледе годишњих планова рада организационих јединица градске управе Града Приједор, које градоначелник доставља Скупштини града Приједор на процедуру усвајања у складу са годишњим плановима рада овог тијела.

Структуру документа чини стратешка платформа која садржи: ситуациону анализу са освртом на стање и усклађеност са Просторним планом Републике Српске и просторно-планским актима јединица локалне самоуправе, визију развоја и стратешке циљеве са полазним и циљним вриједностима индикатора. Иста обухвата развојна обиљежја, изазове и потенцијале из подручја која се анализирају, утврђивање нивоа уједначености јединица локалне самоуправе кроз прикупљање, обраду и анализу података за период претходних пет година тамо гдје је то било могуће, у супротном, анализа је вршена за период од три године уназад, што је у складу са Уредбом, тј. Приручником.

Стратешка платформа

► ПОГЛАВЉЕ 1

1. Кључне историјске чињенице од важности за идентитет града Приједор

Од свог првог помињања као самосталног насеља у записима из 17 вијека, Приједор се кроз веома турбулентну историју као град са богатим историјским наслеђењем, константно развијао и трансформисао попримајући карактеристике функционалног административног и трговачког, а касније и привредног центра са развијеним урбаним обиљежјима.

Иако спада у групу условно речено, млађих градова, велики број археолошких налазишта на територији града Приједора упућују да је насељавање овог подручја почело прије више хиљада година, још у предримско и римско доба, што се повезује са рудним богатствима и ископавањима минералних сировина, по чему је Приједор понајвише препознатљив.

Период владавине Османског царства и Аустро-Угарске Монархије значајан је период у богатој историји града, током којег Приједор добија прву жељезничку пругу у БиХ, прву основну школу и Српско црквено пјевачко друштво „Вила“, те све више поприма карактеристике урбане средине.

На самом почетку 20-ог вијека град се развија у духу савремених средњоевропских градова, оснивају се штампарија, градска читаоница, Комунална школа, соколско друштво, први спортски клубови (тенис, фудбал, рукомет...), а град постаје и препознатљив трговачки центар.

У периоду 2. Свјетског рата град са својом широм околином је погођен великим губитком становништва, што је оставило дугорочне посљедице на демографску слику подручја. Убрзан развој уследио је недуго након окончања 2. Свјетског рата и он се темељио на развоју планске економије, а паралелно и разних садржаја друштвеног карактера.

Током ратних дејстава у периоду 1991-1995. године, град се суочава са губитком становништва усљед ратних страдања и расељавања домицијелног становништва, а присутна је и појава значајног миграторног кретања у смислу досељавања становника из других дијелова БиХ, као и регионалних миграција из земаља бивше СФР Југославије погођених ратним дешавањима.

На прелазу између XX и XXI вијека, кроз економску транзицију из планске у тржишно оријентисану економију, мијења се привредни амбијент – гасе се и дијелом трансформишу велики индустријски системи везани за рударско-металуршку област (РЖР Љубија) и производњу целулозе и папира (ОДП Целпак). Економски развој почиње да се заснива интензивније на развоју предузетништва и МСП, гдје је прерађивачка индустрија, због специфичног индустријског наслеђења, препозната као окосница развоја.

Развој индустрије пратио је и развој услуга јавног сектора, образовног система и едукативних садржаја који се све више прилагођава потребама тржишта, али и других сектора из друштвеног миљеа, утичући директно на квалитету живота града. У том сегменту највише се истиче културно-историјско наслеђе које се темељи на веома богатим и разноврсним културним садржајима кроз историју града, великом броју признатих стваралаца из

различитих културно-умјетничких области, као и издашној археолошкој и другој грађи из различитих периода.

Природна обиљежја посебно су значајна, а њихов идентитет се темељи на хидрографији ријеке Сане са притокама, док планина Козара и Национални парк „Козара“ представљају кључно обиљежје ове регије, највише повезано са антифашистичким насљеђем, али уједно представља и огроман потенцијал за развој туристичких производа по различитим основама.

Још једна од важних карактеристика Приједора је мултиетничка структура становништва која се манифестује кроз присуство различитих вјера и нација, изражен одрживи повратак и складан суживот свих становника града Приједора.

У новијој историји, значајно обиљежје и претпоставка за даљи развој града представља чињеница да се у концепту регионалног развоја Републике Српске, град Приједор карактерише као рударско-индустријско-туристичка регија, са препознатљивим урбаним центром у функционалном окружењу сусједних општина Козарска Дубица, Нови Град, Оштра Лука, Костајница и Крупа на Уни.

► ПОГЛАВЉЕ 2

2. Географске, просторне, природне и климатске карактеристике града Приједор

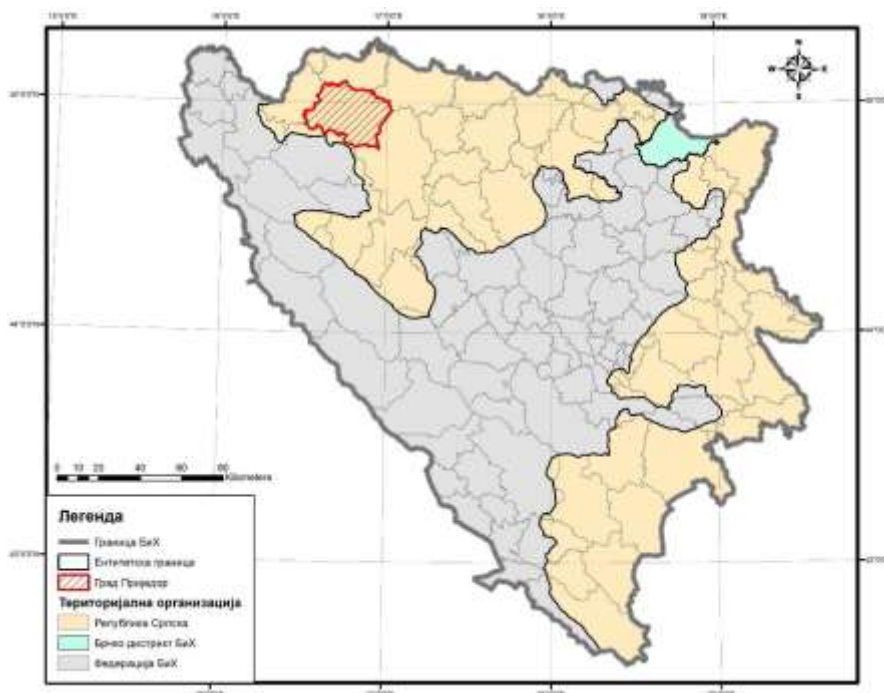
2.1 Географске и просторне карактеристике

Град Приједор се налази у сјеверозападном дијелу Босне и Херцеговине и Републике Српске. Његова укупна површина износи 834.07 km² или 83.407,17 ha. Град је смјештен на 44° 48' 30'' сјеверне географске ширине и 16° 42' 53'' источне географске дужине. У површини Републике Српске град Приједор учествује са 3.38 %, а у површини БиХ са 1.63 %.

Територија Приједора се може подијелити на двије основне цјелине - низијски дио у којем доминира Приједорско поље кроз чији централни дио протиче ријека Сана, те брдско-планински дио кога на сјеверу чини планина Козара, а на југу обронци Мајданске планине. Ријека Сана представља највећи површински реципијент и сакупља све површинске воде које даље одводи у ријеку Уну. Планина Козара и ријека Сана су препознатљива географска обиљежја града Приједора и уједно природна обиљежја од веома важног значаја за шири регион.

Територија града Приједор граничи са пет јединица локалне самоуправе у Републици Српској - градови Бања Лука и Градишка, те општине Козарска Дубица, Нови Град и Оштра Лука.

Према територији града Приједор и урбаном подручју Приједора као регионалном центру гравитирају и општине Костајница и Крупа на Уни, које су саставни дио регије, а не граниче директно са градом Приједором.

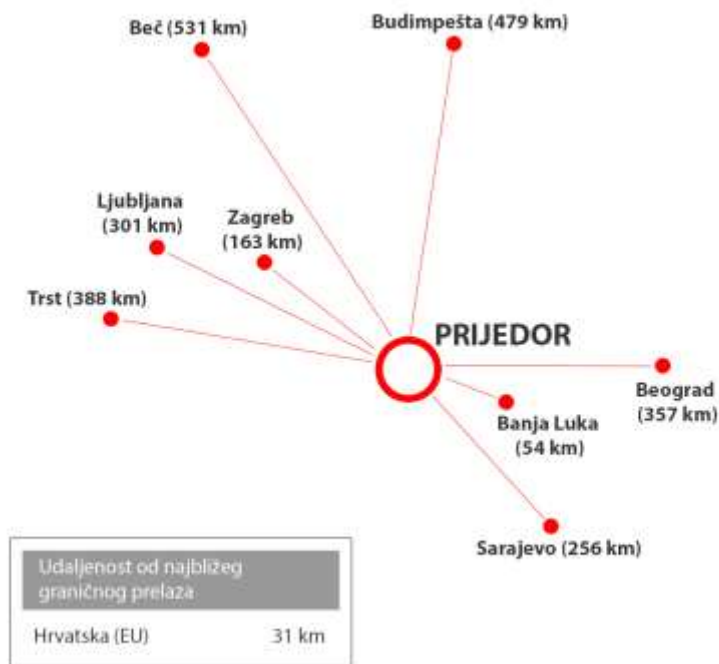
Слика бр. 1: Географски положај града Приједор унутар Републике Српске/Босне и Херцеговине
Извор: Нацрт Просторног плана града Приједор за период 2020-2040. година

Сјеверна граница града Приједор је на најближем мјесту удаљена од границе сусједне Републике Хрватске око 11.1 km (Хрватска Дубица у Сисачко – мославачкој жупанији), што је уједно и најближи гранични прелаз са Европском унијом за путнички саобраћај, док је најближи гранични прелаз за транспортни саобраћај такођер на територији општине Козарска Дубица, ГП Доња Градина (БиХ) - Јасеновац (Хрватска/ЕУ), удаљен 49 километара од Приједора.

Магистрални пут М-1-108 (М4) Нови Град - Приједор - Бања Лука и жељезничка пруга Нови Град - Приједор - Бања Лука пролазе правцем исток - запад (долина ријеке Сане и Приједорско поље) и представљају најважније саобраћајнице на подручју града Приједор које повезују долине ријека Уне, Сане и Врбаса. Долине ријека Сане и Уне су повезане и магистралним путем М-II-501 (М15) Козарска Дубица (ГП Доња Градина - Јасеновац) - Приједор - граница РС/ФБиХ (Копривна).¹

Преко жељезничке мреже, магистралних путева и аутопутева град Приједор је добро повезан са значајним регионалним и европским градовима, а удаљености од неких центара наведене су у наставку: Бања Лука 54 км, Добој 148 км, Тузла 207 км, Сарајево 256 км, Бијељина 263 км, Загреб (Хрватска) 163 км, Љубљана (Словенија) 301 км, Београд (Србија) 357 км, Трст (Италија) 388 км, Будимпешта (Мађарска) 479 км, Беч (Аустрија) 531 км, Братислава (Словачка) 576 км, итд.

¹ Нацрт Просторног плана града Приједор за период 2020-2040. година

Слика бр. 2: Графички приказ удаљености Приједора од појединих центара
Извор: Аутор

Важну чињеницу представља актуелна изградња трасе аутопута Приједор - Бања Лука, који треба да осигура прикључење на мрежу постојећих аутопутева РС и БиХ, чиме ће се још више добити на гео-стратешком значају у региону и омогућити бржи и сигурнији транспорт роба и путника.

Најближи аеродром са комерцијалним летовима је у Маховљанима код Бања Луке, који је удаљен 67 километара од Приједора, док је следећи најближи међународни аеродром у Тузли удаљен око 217 километара. Међународни аеродром у Сарајеву удаљен је од Приједора око 250 километара, за шта је потребно око 4 сата вожње.

Иако смјештени у сусједним државама, међународни аеродроми у Загребу и Београду су веома прометни и најчешће кориштена дестинација за међународне летове. Аеродром у Загребу удаљен је од Приједора око 150 километара или око 2 сата вожње, те га становници Приједора најчешће користе за своје потребе. Међународни аеродром у Београду удаљен је од Приједора око 340 километара или нешто мање од 4 сата вожње.

Град Приједор се налази на Сјеверној развојној осовини Републике Српске, од Бијељине према западу, уз коридор Саве и паралелно са паневропским коридором X. Ова развојна осовина је у Просторном плану Републике Српске до 2025. године, означена као најинтензивније развојно подручје Републике, а град Приједор према концепцији развоја мреже насељених мјеста спада у II ранг примарних регијских центара.²

Све претходно наведено указује на то да Приједор има веома повољан гео-стратешки положај у односу на саобраћајну инфраструктуру, а тиме и приступ подручјима различитих културолошких и економских вриједности и карактеристика.

² Нацрт Просторног плана града Приједор за период 2020-2040. година

2.2 Административно уређење

Град Приједор је територијална јединица локалне самоуправе, у саставу ентитета Република Српска, унутар Босне и Херцеговине, гдје је према попису из 2013. године у евиденцијама Републичког завода за статистику регистровано 80.916 становника, док је према истом извору процјена броја становника за 2022. годину 76.390 становника. Према административно-територијалној подјели град Приједор чини 56 катастарских општина које се у већем дијелу поклапају са границама 71 насељеног мјеста, организованих у 49 мјесних заједница, од чега половину чини рурално становништво.

Према степену развијености јединица локалне самоуправе (ЈЛС) у Републици Српској, град Приједор спада у ред развијених ЈЛС.

2.3 Природне карактеристике подручја

2.3.1 Рељефна обиљежја

Рељефно подручје Приједора је промјењивог карактера и може се подијелити на двије основне цјелине. Прва цјелина је низијско подручје у којем доминира Приједорско поље са главним хидрографским обиљежјима, ријеком Саном са притокама и вјештачком акумулацијом рибњаком Саничани, чија укупна површина износи око 1.300 хектара. Друга цјелина је брдско-планинско подручје којим доминира планина Козара на сјеверу територијалног обухвата са израженијим брдско-планинским рељефом, а карактеристике таквог рељефа присутне су и на дијелу мјесне заједнице Љубија чији је укупни обухват око 30.000 хектара и углавном је покривено шумом. Мајданске планине на југу територијалног обухвата карактеришу углавном брежуљкаста подручја, чија је укупна површина око 38.000 хектара.

Најнижа тачка природног рељефа града Приједора је на надморској висини од 122 m, док је најнижа тачка антропогеног рељефа у оквиру рудника Омарска и према подацима из 2012. године износила је 98 m. Интересантан је новији податак да се кота дна активног површинског копа Бувач налази испод 60 m надморске висине, што је чини најнижом тачом Републике Српске.

Највиша тачка територије града се налази на планини Козари, чији највиши врх Лисина има надморску висину од 977 m. Просјечна надморска висина територије града Приједора је 276,6 m.

Нагиб терена је добрим дијелом заравњен (31,5 % укупне површине града Приједор) или са благим нагибом до 5°, а сличне су карактеристике експозиције рељефа које иду у корист топле оријентације падина заступљености од 30,4 %, што све заједно погодује развоју прије свега пољопривреде, стамбене изградње и саобраћаја.

2.3.2 Климатска обиљежја

Град Приједор се налази у средишту умјереног појаса, у подручју сјеверозападне Босне, стога се може рећи да су опште климатске карактеристике територије града Приједор у великој мјери условљене карактеристикама атмосферске циркулације макро размјера.

Већи дио територије града Приједор карактерише умјерено континентална клима, док је у сјевероисточном дијелу присутна претпланинска умјерено континентална клима.

Љета су топла (средња мјесечна температура у јулу у низијском дијелу је изнад 22°C) и умјерено влажна, а зиме су хладне (средња мјесечна температура ваздуха у јануару у низијском дијелу је изнад 0°C). Јесен и прољеће су углавном једнаке топлине.

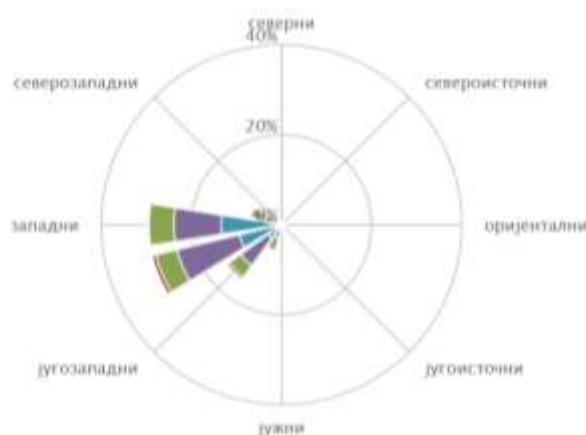
У годишњој расподјели падавина у градском насељу Приједор примјетан је примарни максимум у јесен, те секундарни максимум у прољеће и рано љето.

У табели која слиједи приказани су поједини климатски показатељи:

Појава	Вриједност	Опис
Температура	22°C	Просјечна мјесечна температура (јул)
	0°C	Просјечна мјесечна температура (јануар)
Влажност ваздуха	77%	Средња годишња релативна вриједност
	80%	Највеће средње мјесечне вриједности
	71,6%	Најмања релативна вриједност
Облачност	135,4 дана	Средњи годишњи број облачних дана
	54,7 дана	Средњи годишњи број ведрих дана
Магла	88,6 дана	Просјечан годишњи број магловитих дана
Вјетар	0,32 км/с (0,09 м/сек)	Минимална брзина вјетра
	38,45 км/с (10,68 м/сек)	Максимална брзина вјетра
	15.95 км/с (4,43 м/сек)	Просјечна брзина вјетра

Табела бр 1: Подаци према мјерењима на метеоролошкој станици Приједор у периоду 1994 - 2020. година³

Карактеристично за Приједор је да у већем дијелу године преовлађују временска стање без вјетра (тишине), нарочито у јутарњим и вечерњим часовима, а које уз честе појаве температурних инверзија у току зимске половине године као посљедице локалних услова рељефа, погодују честом образовању и задржавању магле. Магла се јавља током цијеле године, али је чешћа у хладној половини године.⁴ Иако се као разлог појаве магле често наводи вјештачка акумулација ри�њака Саничани, разлози су далеко сложенији и своје утемељење имају у генерално великој појави површинских вода у вишим слојевима тла, те ружи вјетрова са својим карактеристикама.

Слика бр. 3: Ружа вјетрова града Приједора,
Извор: MeteoCast, преузето са www.meteocast.in на дан 13.12.2023.

³ Нацрт Просторног плана града Приједор за период 2020-2040. година

⁴ Нацрт Просторног плана града Приједор за период 2020-2040. година

2.4 Преглед најзначајнијих природних ресурса

2.4.1 Рударство⁵

Рудници жељезне руде у приједорској регији имају веома дугу традицију, значај па и потенцијал у будућности. Током експлоатације у последњих стотину година су изграђена три рудника: „Љубија“, „Томашица“ и „Омарска“. Налазе се југозападно, југоисточно и источно од града Приједора, на удаљености од 14 до 25 километара. Рудоносно подручје, односно Санско - унски палеозоик, површине око 1.200 km² заузима простор између Новог Града, Приједора, Бронзаног Мајдана, Санског Моста и Будимлић Јапре. Ово подручје је могуће и даље истраживати и потенцијално представља основу за наредна геолошка истраживања.

До 1992. године Рудници „Љубија“ су били главни снабдјевач жељезном рудом капацитета за производњу челика у Југославији - жељезаре Јасенице, Сисак, Зеница, Смедерево, као и челичана у иностранству - Дунај Фер Мађарска, Галац Румунија и др.

Своју највећу експанзију рудник доживљава у периоду између раних 60-их и почетка 90-их година прошлог вијека, када рудник отвара нова рудишта и континуирано инвестира у развој технолошких капацитета и ширење пословања. Постепено се повећавају експлоатисани капацитети, рудник се осавременује, што утиче и на повећање броја запослених, а ангажованост у друштвено одговорном сегменту оставља све више трага у урбанизацији града и унапређења инфраструктуре, како привредне тако и друштвене.

Ова чињеница указује на велики значај Рудника „Љубија“ не само у локалним оквирима, већ много шире, а дуга историја експлоатације потврђује да ова сировина представља значајан ресурс и да потражња за жељезном рудом, уз повремене осцилације на тржишту, не јењава.

У поратном периоду производња руде у потпуности је обустављена, а за наставак производње жељезне руде на подручју Босне и Херцеговине изразила је интерес тада Компанија LNM (сада Arcelor Mittal), која је заједно са РЖР „Љубија“ а.д. основала предузеће са сједиштем у Приједору - ArcelorMittal Prijedor д.о.о.. Захваљујући овој компанији комерцијална производња концентрата жељезних руда настављена је на Руднику „Омарска“ крајем 2004. године. Однос улагања средстава и право одлучивања је формирано на паритету 51:49% у корист „ArcelorMittal“-а. Ова компанија данас запошљава око 700 радника, а производња се одвија на површинским коповима у Руднику „Омарска“ односно површинском копу „Бувач“.

Лежишта металичних минералних сировина на подручју Града Приједора се налазе на локацијама постојећих рудника:

1. Рудник Љубија - жељезна руда
2. Рудник Омарска - жељезна руда
3. Рудник Томашица - жељезна руда
4. Рудник Томашица - пигменти

⁵ Рударски институт Приједор и Рударски факултет Универзитета у Бањој Луци – Преглед тренутног стања и перспективе рударства на подручју Града Приједора, јун 2023. године (материјал за посебну сједницу Скупштине Града на тему одрживости, потреба и перспектива рударских активности на простору Приједора)

Слика бр. 4: Прегледна карта са просторном диспозицијом појединих врста минералних сировина на подручју Града Приједора

Извор: Рударски институт Приједор и Рударски факултет Универзитета у Бањој Луци

Поред чињенице да су минералне сировине основа многих других видова привредних активности и производњи, а тиме и покретач привредног развоја било које привреде рударство и геологија, поред, већ раније наведеног утицаја на број запослених односно покретања нових радних мјеста, има и веома значајно учешће у финансијско-економском погледу. Тако је поред плаћања пореза на промет, пореза на додатну вриједност, обавеза на лична примања запослених, свако предузеће које врши експлоатацију минералних сировина дужно да плаћа и концесиону накнаду.

Рударство на подручју Града Приједора има добру и разнолику сировинску основу за даљи рад и развој ове индустријске гране, али се у будућем периоду треба размишљати о „дисперзији“ коришћења минералних ресурса и сировина, односно неопходно је анализирати и могућност рационалног коришћења не само жељезних руда у овом подручју већ и других неметала, вода, енергетских сировина и др. У овом тренутку глобалних кретања и „растуће актуелности“ ових подручја Балкана у смислу коришћења минералних сировина (примарних и секундарних/ техногених), неопходно је искористити додатне опције које се актуелним стањем нуде.

Тренутни ефекти и степен искоришћености минералних ресурса и сировина није на очекиваном и задовољавајућем нивоу. Неопходно је покренути свеобухватну иницијативу ка Влади Републике Српске и надлежном Министарству енергетике и рударства у циљу стварања стратешког приступа управљања и коришћења минералних сировина на нивоу Републике, а потом и на нивоу Града. Тиме би се умногоме поједноставио начин одлучивања и рјешавања одређених питања везаних за исплативост или неисплативост коришћења одређених ресурса, како у техничко-технолошком, економском и социјалном смислу тако и у погледу заштите животне средине, просторног планирања и др,

Неопходно је активније користити институционалне и кадровске потенцијале који се на подручју Града налазе у погледу рударских и геолошких активности, како би се стање минерално-сировинских потенцијала Града континуално актуелизовало и било предмет

привредних понуда и опција даљег развоја Града (Рударски факултет Универзитета у Бањој Луци, Рударски институт, неколико приватних пројектантских кућа и предузећа везаних за рударство, три предузећа којима је рударство главна или једна од главних дјелатности),

Питање Рударског факултета је тренутно актуелно, јер је неопходно урадити неколико веома битних ствари у смислу његовог даљег рада и развоја па на крају и самог његовог опстанка, јер је уочљиво да тренд заинтересованости за упис полако стагнира и опада и без одређених активности није га могуће промијенити. Неопходно је „системски“ ријешити одређене основне услове рада Факултета (објекат, рјешавање стандарда студената, опремање Факултета кроз егзактнију и ближу сарадњу са рударском привредом, питање средњешколске базе и др.). Рударски факултет данас има три лиценцирана студијска програма, што може бити добра база за даљи развој високог образовања на овим просторима.

2.4.2 Шумарство

Шумама у Републици Српској газдује и управља Јавно предузеће „Шуме Републике Српске“ са сједиштем у Сокоцу, у оквиру којег дјелују Шумска газдинства. Одлуком Владе РС формирано је ШПП „Козарачко“, којим управља и газдује Шумско газдинство „Приједор“, са сједиштем у Приједору, и у оквиру којег дјелују Шумске управе смјештене у Козарској Дубици, Новом Граду, Оштрој Луци и Костајници.

Организациони дио	Укупно Град <i>ha</i>	Приватне шуме <i>ha</i>	Државне шуме <i>ha</i>	УКУПНО <i>ha</i>
ШУ Приједор	83.406	12.796	13.329	26.125

Табела бр. 2: Структура површина под шумом на подручју града Приједора⁶

Процентуално изражено, од укупне површине под шумом и шумским земљиштем око 48,98% припада приватним шумовласницима, док је преосталих 51,02% у државном власништву.

Шуме обухватају површину од 28.872 ха, односно 34,62% укупне територије града. За разлику од пољопривредног земљишта, шумско земљиште је претежно у државном власништву 16.335 ха или 56,58% од укупних шумских површина, док је у приватном власништву 12.537 ха или 43,42%.

Од врста, највише су присутне буква, јела, смрча, бор и храст.

Највећу површину у државном власништву чине високе шуме са природном обновом (6.756,39 ха), затим изданачке шуме (4.947,48 ха), шумске културе (1.277,97 ха).

Остале површине су површине подесне и неподесне за пошумљавање и газдовање и спорно шумско земљиште.

За разлику од државних шума, које по шумскопривредним подручјима чине мање или веће комплексе, шуме у приватном власништву, по општинским подручјима, распоређене су неравномјерно у мањим или већим парцелама.

Површина високих шума са природном обновом у власништву државе на територији Града Приједора износи 6.756,39 хектара, од чега су најзаступљенији лишћари са 88,12% удјела, док четинари учествују са преосталих 11,88% у укупним дрвним залихама, а њихов годишњи запремински прираст износи 7,23/ха за лишћаре, односно 1,47/ха за четинаре.

Површина шумских култура са процјењеном дрвном залихом у власништву државе на територији Града Приједора износи 1.265,22 хектара, без процјењене дрвне масе 12,75 хектара, а укупна површина износи 1.277,97 хектара.

Структура укупне дрвне залихе и годишњи запремински прираст изданачких шума по планском документу Шумскопривредна основа за Козарачко шумскопривредно подручје

⁶ Шумскопривредна основа за Козарачко шумскопривредно подручје (важност 01.01.2019. - 31.12.2028. год.)

(важност 01.01.2019. - 31.12.2028. год.) за подручје Града Приједор, готово је у потпуности на страни лишћара, са изузетно високим удјелом од 99,63%, док занемарив удио од 0,37% припада четинарима, а годишњи запремински прираст за лишћаре износи 5,37/ха.

Структура етата по сортиментима за високе шуме са природном обновом у власништву државе за период од 2019. до 2028. године, по планском документу Шумскопривредна основа за Козарачко шумскопривредно подручје (важност 01.01.2019. - 31.12.2028. год.) у кумулативу износи 377.974 м³, од чега 343.103 м³ лишћара и 34.871 м³ четинара. По истом основу и за исти период, структура етата за шумске културе у кумулативу износи 47.542 м³ од чега на лишћаре отпада 18.350 м³, а на четинаре 29.193 м³ сортимента. Укупни етат изданаčkih шума по истим параметрима је на нивоу 128.554 м³, од чега лишћарима припада 128.431 м³, а четинарима само 122 м³.

У следећој табели приказане су површине, дрвна залиха по хектару и укупно, годишњи прираст и десетогодишњи етат по хектару и укупно са њима припадајућим газдинским класама и графичким прегледом учешћа категорија шума с обзиром на залиху дрвета, у складу са планским документом Шумскопривредна основа за приватне шуме на подручју Града Приједор (важност: од 01.01.2014. до 31.12.2023. године):

Шире категорије шуме	Површина шире категорије у ha	Дрвна маса			Једногодишњи прираст		Етат за 10 година	
		Укупно у м3	м3/ha	%	м3/ha	Укупно у м3	м3/ha	Укупно у м3
Високе шуме	4.688,99	1.122.945,54	239,49	49,49	5,55	26.045,98	43,33	203.170,94
Шумске културе	13,43	1.874,57	139,61	0,08	3,38	45,44	23,37	313,79
Изданаčke шуме	7.867,52	1.144.431,35	145,46	50,43	4,17	32.837,51	25,22	198.437,37
УКУПНО ШУМЕ	12.569,94	2.269.251,46	180,53	100	4,69	58.928,92	31,97	401.922,10
Голети подесне за пошумљавање	128,8							
Непродуктивне површине	97,49							
Укупно шумско земљиште	226,29							
Укупно Град Приједор	12.796,23	2.269.251,46	180,53	100	4,69	58.928,92	31,97	401.922,10

Табела бр. 3: Структура површина, дрвне залихе по хектару, годишњи прираст и десетогодишњи етат приватних шума на подручју Града Приједора⁷

План коришћења осталих шумских производа на подручју Града Приједора

У шумскопривредним основама за подручје Града Приједора потенцијал искориштења осталих производа шуме није довољно искориштен, а реална је основа и потенцијал развоја капацитета предузећа. Ту се прије свега мисли на могућност сакупљања шумских плодова и љековитог биља (дивлји лук, кантарион, хајдучка трава, мајчина душица, купина, смрека, итд.) јестивих гљива (вргањ, мљечница, лисичарка итд.) и производњу сјемена из сјеменских састојина.

Економска вриједност која би се остварила производњом осталих шумских производа није безначајна. Посебан значај ова дјелатност има по питању рјешавања технолошких вишкова, као и запошљавање нове радне снаге у оквиру шумског газдинства.

⁷ Шумскопривредна основа за приватне шуме на подручју Града Приједор (важност: од 01.01.2014. до 31.12.2023. године)

Потенцијал развоја привреде на темељима шумских потенцијала већ је препознат и у последњих неколико година примјетни су одређени помаци у сектору дрвопрераде на подручју Приједора. Резултати пословања привредних субјеката из сектора дрвопрераде су у порасту кроз периоде и све је заступљенији облик финалне прераде дрвета што је директна посљедица технолошког развоја предузећа. Конкретни показатељи примјене вишег степена обраде у дрвопреради су повећани приходи и обим извоза производа, који прати и пораст броја запослених. Ове позитивне трендове могуће је задржати и унаприједити квалитетном сарадњом Шумског газдинства, привредних субјеката из сектора дрвопрераде и Градске управе.

2.4.3 Пољопривреда

Аналізу стања у пољопривредној производњи на територији града Приједора израдили су Ресор за пружање стручних услуга у пољопривреди - Канцеларија Приједор и Одјељење за пољопривреду и рурални развој града Приједора, користећи податке из Републичког регистра пољопривредних газдинстава, годишњих извјештаја Агенције за аграрна плаћања Републике Српске, Завода за статистику Републике Српске, те других релевантних извора и публикација.

Кориштење земљишта

У оквиру укупне површине града Приједора која износи 83.406 ха, пољопривредно земљиште обухвата површину од 48.370 ха или 57,99%, а 44.123 ха или 52,90% се сматра обрадивим земљиштем. Пољопривредно земљиште је већином у приватној својини и покрива 43.464 ха или 89,56%, а само 4.906 ха односно 10,14% је у државној својини. Од тога је око 550 ха додијељено у закуп или концесију пољопривредним произвођачима за обављање пољопривредне производње. Према структури кориштења земљишта, оранице и баште заузимају највећи дио земљишних површина 37.053 ха, док остали дио чине воћњаци и виногради са 4.362 ха и природне ливаде са 4.708 ха. Остатак пољопривредних површина чине пашњаци чија укупна површина износи 4.247 ха. Шуме обухватају површину од 28.872 ха, односно 34,62% укупне територије града.

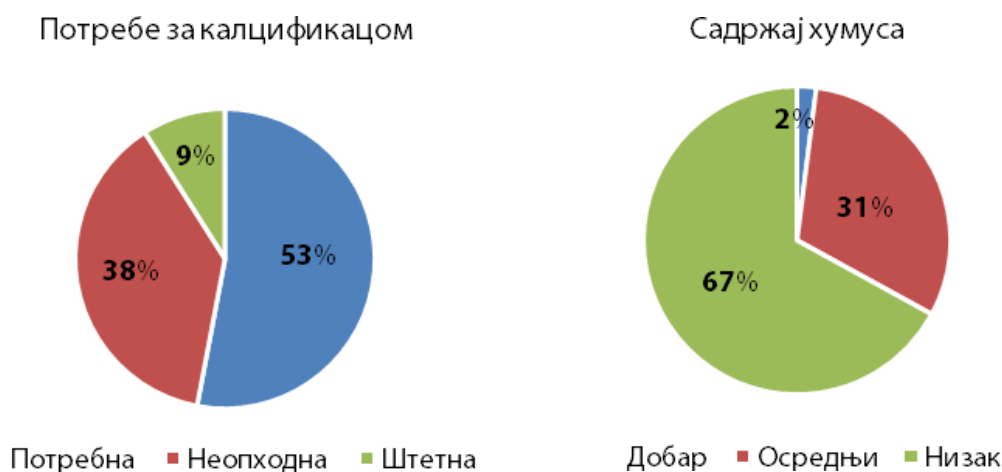
Категорија земљишта	Површина (ха)					
	Државно	%	Приватно	%	Укупно	%
Оранице и вртови	3.036	11,58	34.017	59,48	37.053	44,42
Воћњаци	307	1,17	2.053	3,59	2.360	2,83
Виногради	0	0,00	2	0,00	2	0,00
Ливаде	574	2,19	4.134	7,23	4.708	5,64
Укупно обрадиво земљиште	3.917	14,94	40.206	70,30	44.123	52,90
Пашњаци	989	3,77	3.258	5,70	4.247	5,09
Рибњаци	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Укупно пољопривредно земљиште:	4.906	18,72	43.464	75,99	48.370	57,99
Шумско земљиште	16.335	62,32	12.537	21,92	28.872	34,62
Неплодно земљиште	4.970	18,96	1.194	2,09	6.164	7,39
Укупно:	26.211	100	57.195	100	83.406	100

Табела бр. 4: Приказ земљишних површина на подручју града Приједора
Извор: Геодетска управа РС, ПЈ Приједор

У структури пољопривредног земљишта, не постоји поуздан податак о удјелу необрађеног земљишта и тренутно је тешко извести поуздан закључак. На републичком нивоу, користи се

податак од 41,5% али он такође није поуздан⁸. Замљишта на територији града Приједора припадају бонитетним класама II–VI а најзатупљенија су земљишта V и VI бонитетне класе. Доминантна земљишта односе се на тип псеудоглеја, а потом на алувијална земљишта, смеђа деградирана земљишта на глинама, смеђа кисела, те смеђа карбонатна земљишта. Општа карактеристика већине земљишта је неповољан водно-ваздушни однос, изражена киселост и слаба обезбијеђеност потребним биљним хранивима. Главни ограничавајући фактор за обављање пољопривредне производње на њима су физичке особине земљишта: збијеност, плитак физиолошки активни слој, слаба дренажа и лоша структура. Потом долазе хемијске особине, међу којима су најважније: висока киселост, низак садржај хумуса и низак садржај фосфора.

Мјерама одводњавања, хумификације и калцификације не придаје се довољан значај. Последњи системски пројекти одводњавања рађени су 80-их година прошлог вијека, а постојећи системи су махом запуштени и нефункционални. Присутна је мјера подривања, али се примјењује спорадично.

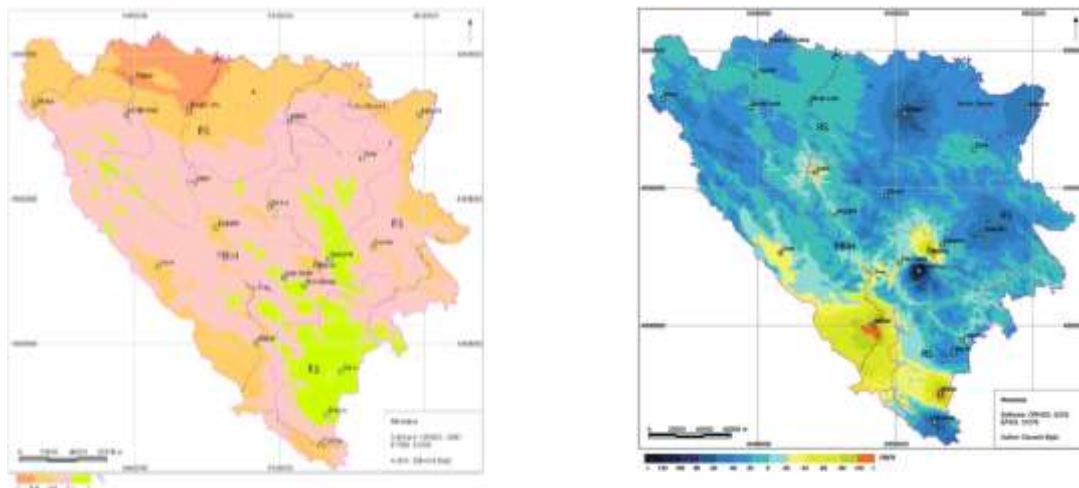
Графикон бр. 1: Потребе за калцификацијом и хумификацијом земљишта на подручју града Приједора
Извор: Извјештај о спроведеним мјерама контроле плодности земљишта 2014. године - регија Приједор, Пољопривредни институт Републике Српске

Иако се земљишта на подручју града могу окарактерисати као земљишта ограниченог производног капацитета, примјеном одговарајућих мелиоративних и агротехничких мјера она имају потенцијал да се преведу у земљишта високе продуктивности. Највеће производне цјелине у власништву града или републике се дају у закуп (на 10 година) или концесију (на 30 година), али тренутно нема ефикасног система контроле испуњавања обавеза закупопримца или концесионара у погледу повећања плодности земљишта. На подручју Приједора се обавља у просјеку једна жетва годишње, без праксе сјетве међуусјева или покровних усјева, док се најчешће примјењује двопољни плодored (кукуруз – пшеница), који не доприноси довољно побољшању квалитета земљишта. Систем подстицаја тренутно подржава инвестиције у наводњавање, али не и у одводњавање, нити праксе редукване, конзервацијске или регенеративне пољопривреде. Наводњава се само око 50 ha обрадивих површина, што је 0,1%.

⁸ Стратегија развоја пољопривреде и руралних подручја Републике Српске 2021 – 2027. Влада Републике Српске, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске, Бања Лука, 2021.

Клима и трендови промјене локалне климе

Клима Приједора је умјерено континентална. Минималне температуре достижу до $-20\text{ }^{\circ}\text{C}$, а максималне до $40\text{ }^{\circ}\text{C}$. Просјечна годишња температура износи $11\text{ }^{\circ}\text{C}$. Током године просјечно 80 дана температура прелази $25\text{ }^{\circ}\text{C}$ а просјечно 90 дана спушта се испод $0\text{ }^{\circ}\text{C}$.

Слика бр.5: Промјене у годишњим просјечним температурама и годишњој количини падавина у БиХ (за период 1981 – 2010 у односу на период 1961 – 1990) (Трбић и сар. 2013.⁹)

Просјечан број сунчаних дана је 60. Просјечна количина падавина је 979 mm, снег пада у просјеку 26 дана, а на тлу се задржава око 45 дана. Због велике површине рибњака Санџани, широког појаса ријеке Сане, те самог рељефа приједорског поља, магла се региструје у просјеку око 80 дана годишње.

Основна обиљежја климатских прилика у Босни и Херцеговини, последњих година могу се окарактерисати као неповољнија у односу на вишегодишње просјеке. Наиме, у десетогодишњем периоду само двије године биле су са просјечним климатским параметрима, док су остале године биле карактеристичне по екстремним појавама (јаке суше, олујни вјетрови, град, мраз, поплаве и слично). У петогодишњем периоду само једна година је била просјечна по климатским условима, док су двије године биле поплавне, три године сушне, двије године забиљежен је касни мраз и двије године олујно невријеме. Ако се мјесечне варијације сведу на годишње мјесечне просјеке за читаву БиХ, закључак је да се просјечна мјесечна температура повећава. Падавине се значајно смањују и у задњим годинама се крећу око 1.000 lit/m^2 . Иако је интервал опсервације кратак, очито је да се и у кратком периоду дешавају значајне варијације климе, са општом тенденцијом да просјечна температура расте, а да се просјечне падавине смањују (Слика 1)^{2,3}. Иако извори о прогнозама промјене климе за подручје БиХ нису бројни, Трбић и сар. (2022)¹⁰ дали су квалитетне анализе које се могу користити за предвиђање утицаја климатских промјена на домаћу пољопривредну производњу. За прогнозу промјене климе користе се регионални климатски модели као што су RCP2.6, RCP4.5, RCP6.0 и RCP8.5.0. Најекстремнији сценарио RCP8.5 изабран је у односу на остале из практичног разлога што су климатске промјене и климатски екстреми били веома изражени током 21. века. Температуре ваздуха у највећим градовима (Сарајево, Бања Лука и Мостар) већ су порасле изнад $1,2\text{ }^{\circ}\text{C}$ у односу на климатолошки нормал 1961–1990. Затим, током 2011. године, количина падавина на

⁹ Trbic, Goran & Knežević, Aleksandar & Kaplina, Anna & Husika, Azrudin & Carrington, Daniela & Aksić, Dragica & Jordan, Gavin & Stritih, Jernej & Tabaković, Lejla & Kotur, Milovan & Cupac, Raduska. (2013). Climate Change Adaptation and Low Emission Development Strategy for Bosnia and Herzegovina. 10.13140/RG.2.1.1235.5443.

¹⁰ Trbic, G.; Popov, T.; Djurdjevic, V.; Milunovic, I.; Dejanovic, T.; Gnjata, S.; Ivanisevic, M. Climate Change in Bosnia and Herzegovina According to Climate Scenario RCP8.5 and Possible Impact on Fruit Production. Atmosphere 2022, 13, 1. <https://doi.org/10.3390/atmos13010001>

годишњем нивоу била је 40% нижа од просека (период 1961–1990), а током љетње сезоне била је нижа за чак 60%^{4,5}. Поред тога, очекиване промјене у броју љетњих дана и дана са појавом снијега већ се дешавају, иако се пројекције за први временски хоризонт односе на период 2011–2040. Квалитет у климатским екстремима постаје све израженији и чешћи, а неке промјене везане за значајан очекивани дефицит воде, изражене су нарочито у љетњој сезони.

Промјене индекса љетњих дана ($TX > 25\text{ }^{\circ}\text{C}$) у Босни и Херцеговини показују пораст броја љетњих дана и екстремније суше, са значајним повећањем температура и нерегуларним режимом падавина, што ће довести до интензивних агро-еколошких промена. У Табели 5 анализиран је утицај климатских неприлика на пољопривредну производњу у последњих пет година:

Година	Опис	Умањење приноса	Узрок
2019.	Принос јабуке је умањен за око 20% у односу на просјечан принос. Квалитет плодова је смањен услед присуства фузикладијума и деформација плода насталих услед лошије оплодње. Принос крушке је умањен за најмање 50% у односу на просјек. Квалитет крушке такође је лошији, углавном због присуства фузикладијума на плодовима. Што се тиче шљиве и осталих коштичавих воћних врста, стање је слично као и са крушком.	-35%	Хладно и дуготрајно кишно вријеме у периоду заматања, чађава краставост
	Жетва стрних жита - карактеристика ове сезоне је умањен принос и смањен квалитет генерално. Разлог томе се неповољни временски услови који су владали у свим кључним фазама развоја жита. Приноси кукуруза су били различити, зависно да ли је било пресијавања након мајских падавина или није. На појединим локацијама у регији града Приједора и Новог Града запажен је јачи напад кукурузне златице. Усјеви соје су без већих губитака.	-20%	Неповољни временски услови који су владали у свим кључним фазама развоја жита, недостатак система за наводњавање, кукурузна златица
	Поврће се такође налази у лошем стању. На отвореном пољу може се рећи да је стање лоше ако није било система за наводњавање.	-20%	
2020.	Принос воћа је умањен у односу на пројечне године. Разлог је углавном прољетни мраз али у доброј мјери и алтернативно рађање. Може се дати оцјена да је умањење приноса је у засадима јабуке оријентационо око 30%, крушке око 50%, а највеће штете су на шљиви (око 80%).	-50%	Прољетни мраз и алтернативност
	Жетва стрних жита је завршена. Карактеристика ове сезоне је добар принос жита генерално. Принос пшеница је у просјеку са најбољим годинама а принос јечма је можда и рекордан, док је принос осталих жита (зоби, ражи) просјечан. Квалитет је такође веома добар. Принос кукуруза на нивоу цијеле ПЈ креће се око 7 тона по хектару.	0%	-
2021.	Принос шљиве је практично изостао. У засадима јабука у већини случајева видљив је негативан ефекат суше који се одразио на крупноћу плодова и њихову обојеност. У интензивним засадима у којима је примјењивано редовно наводњавање стање са јабуком је доста добро. Штета на јабуци је око 10%. У соратама крушке штета на Виљамовци је 70%, на Санта Марији 10%.	-40%	Мраз и суша
	Жетва стрних жита - приноси су изнад очекиваног пшеница око 6 тона, јечам 6,5 тона и зоб 5 тона. Квалитет је такође веома добар. Принос кукуруза је умањен за око 50%.	-25%	Хладно вријеме у прољећном периоду, суша

	Просјечан принос соје је око 3 тоне/ха.		
2022.	Принос јабука је у просјеку умањен на око 30%. Квалитет воћа је умањен услед појаве физиолошких оштећења проузрокованим смањеном оптерећеношћу родом и повећаном бујношћу стабала и сушом. Може се дати оцјена да је укупан удио плодова 1. класе у односу на редовну сезону умањен за око 50%. Принос крушке је доста хетероген и у просјеку је умањен за 50%. У засадима у којима принос није значајније умањен, квалитет крушке је релативно добар. Шљива је добро родила.	-25%	Мраз и суша
	Приноси стрних жита су на нивоу претходних година, а на парцелама гдје је сјетва извршена у оптималном року и гдје је примјењена пуна агротехника, приноси су изнад просјека. Приноси кукуруза су умањени за око 30% усљед овогодишње суше. Усјеви соје имају просјечни принос од око 2 т/ха.	-10%	Суша
2023.	Производња воћа веома отежана – најприје због хладног и кишног времена у мају и јуну, принос шљиве и крушке у већини воћних засада умањен је најмање за пола; кишно вријеме утицало је на развој болести у засадима јабуке и крушке и појаве флека на плодовима чиме је значајно умањен удио плодова 1. класе. Касни прољећни мразеви и кише утицали су на изостанак рода сората шљиве у већини засада.	-50%	Ниске температуре, град
	Учестале падавине у мјесецу априлу неповољно су утицале на стрна жита омогућавајући ширење болести стрних жита. Приноси стрних жита су увелико подбацили што због временских непогода тј. учесталих падавина у генеративној фази биљака, као и немогућности ратара да примјене пуну агротехнику у производњи (првенствено се мисли на заштиту), јер физички због презасићења земљишта влагом нису благовремено могли ући у парцеле и апликовати заштитна средства. Приноси кукуруза и соје су задовољавајући.	-40%	Учестале падавине у априлу, немогућност благовремене заштите

Табела бр. 5: Преглед најважнијих ограничавајућих фактора производње за територију града Приједора у периоду 2019-2023. година (Извор: Ресор за пружање стручних услуга у пољопривреди МПШВРС)

Климатски подаци и прогнозни модели као и анализа насталих штета у претходним годинама указују на то **да у погледу негативног утицаја климатских промјена на пољопривредну производњу територија града Приједора није изузетак, већ се налази у једној од два угроженија региона БиХ. Одговор на ове климатске промене мора бити системски планиран са интегрисаним мјерама адаптације на климатске промјене у сектору пољопривредне производње.**

Породична пољопривредна газдинства (ППГ)

Пољопривредно газдинство представља самосталну јединицу у техничком и економском смислу, која има јединствено управљање и која обавља пољопривредне дјелатности, било да је у питању главна или секундарна дјелатност газдинства. Газдинства могу бити породична пољопривредна газдинства и правна лица/предузетници (пољопривредна предузећа и задруге). Породично пољопривредно газдинство (ППГ) представља заједницу лица која заједно станују и баве се пољопривредом као примарном или секундарном активношћу, користећи заједничка средства за производњу и рад чланова, а чији је носиоца физичко лице. Правилником из 2011. године, газдинства су разврстана на комерцијална, која су тржишно оријентисана и испуњавају минимални обим производње са носиоцем млађим од

65 година, и некомерцијална, која то не испуњавају. Комерцијална газдинства плаћају здравствено и пензијско осигурање, док некомерцијална плаћају само здравствено. Оба типа газдинстава имају право на исту висину подстицаја за развој пољопривреде, али некомерцијална добијају 50% мања средства за капиталне инвестиције у пољопривреди.

Величина посједа

На основу података преузетих из Републичког регистра пољопривредних газдинстава (РРПГ), у 2023. години на територији града Приједора регистровано је укупно 1.447 активних газдинстава са укупном пријављеном површином од 8714,50 ha. У односу на 2019. годину, са регистрованих 957 газдинстава и 6.288 ha, дошло је до повећања броја регистрованих газдинстава за 34%, а броја регистрованих површина за 29%. Посматрано у 10-годишњем периоду, у односу на број регистрованих газдинстава у 2013. који је износио 2.983 газдинства, дошло је до смањења броја регистрованих газдинстава за 1.536 или 51%. Разлози овако израженог смањења су: смрт носиоца газдинства и непостојање или немотивисаност наследника који би преузели бављење производњом, исељавање становништва, губитак интереса за бављење пољопривредном производњом, низак доходак од пољопривредне производње уз обавезу плаћања доприноса у случају регистрације газдинства и сл. Просјечна величина газдинства износи 6,6 ha у 2024. години што у односу на стање у 2019. години, представља повећање за 9,1%. Ово је и даље значајно ниже у односу на европски просјек који износи 16,1 ха/пољопривредном газдинству, али указује на тренд укрупњавања посједа. Податак о просјечној величини газдинства треба узети са резервом. Наиме, у укупном броју газдинстава (Табела 6), доминантна су газдинства са величином посједа до 1 ха којих је 33% а одмах затим газдинства са површином од 1-3 ха, којих је 24%. Ово значи да у укупном броју регистрованих газдинстава **57% газдинства припада класи газдинстава величине до 3 ha.**

Година	Класа	Број ПГ-а	Укупна површина ПГ-а (ha)	Удио у укупном броју ПГ-а (%)	Удио у укупној површини ПГ-а (%)	Просјечна површина
						(ha/ПГ)
2024.	0-1 ha	481	171,53	33,2	2	0,36
2019.		335	119,86	35	1,9	0,36
2024.	1-3 ha	344	666,21	23,8	7,6	1,94
2019.		250	480	26,1	7,6	1,92
2024.	3-5 ha	241	938,34	16,7	10,8	3,89
2019.		152	581,28	15,9	9,2	3,82
2024.	5-10 ha	209	1.509,94	14,4	17,3	7,22
2019.		122	876,28	12,7	13,19	7,18
2024.	10-50 ha	157	2.712,51	10,9	31,1	17,28
2019.		84	1.584,46	8,8	25,2	18,86
2024.	Iznad 50 ha	15	2.715,98	1	31,2	181,07
2019.		14	2.647,89	1,5	42,1	189,13
Укупно (2024.)		1.447	8.714,50			

Табела бр. 6: Просјечна величина породичних пољопривредних газдинстава на подручју града Приједора (Извор: РРПГ)

Са друге стране, број газдинстава величине преко 10 ха износи 12%, при чему свега 1% газдинстава има величину посједа преко 50 ha. Евидентне су значајне разлике у величини посједа малих и великих газдинстава. Подијељено по класама величине пољопривредних газдинстава, просјечна површина земљишта за класу газдинства величине до 1 ha износи 0,4 ha земљишта/газдинству, док за класу изнад 50 ha износи 181 ha земљишта/газдинству. Посебно је изражена разлика у просјечној величини газдинства до 50 ha која износи 17,2

хектара земљишта/газдинству, у односу на газдинства преко 50 ха која износи 181 ха земљишта/газдинству. **Посматрано у распону од 5 година, иако је дошло до пораста броја регистрованих газдинстава, није дошло до значајнијих промјена у величини газдинстава.**

Тип газдинства

Према типу газдинства (Табела 7), према подацима из РППГ-а, просјечна величина посједа комерцијалног газдинства је 12,68 ха, некомерцијалног 3,47 ха а привредних субјеката 48,22 ха. Евидентно је да је у посматраном периоду **дошло до значајног повећања броја комерцијалних газдинстава.**

Година	Тип газдинства	Број	Површина (ха)	Просјечна величина (ха)
2024.	Комерцијално породично пољопривредно газдинство	138	1750,25	12,68
2019.		67	1173,59	17,51
2024.	Некомерцијално породично пољопривредно газдинство	1225	4262,95	3,47
2019.		830	2508,42	3
2024.	Пољопривредно газдинство – правни субјект	56	2700,24	48,22
2019.		41	2611,99	63,7

Табела бр. 7: Број пољопривредних газдинстава на подручју града Приједора (2024.) у односу на 2019 (Извор: РППГ)

Правилници о остваривању новчаних подстицаја за развој пољопривреде и капиталне инвестиције одређују да комерцијална газдинства и правни субјекти имају право на 50% веће подстицаје у односу на некомерцијална газдинства, а значајно повећање средстава за капиталне инвестиције од 2019. године, уз редовну исплату, може се идентификовати као разлог за повећање броја комерцијалних газдинстава. Од укупно 2.545 особа које су чланови ПППГ-а, пољопривредном као искључивом дјелатношћу бави се 39,2%, док се пољопривредом као претежном или додатном дјелатношћу бави 31,7% чланова (Табела 8).

Категорија дјелатности	Мушкарци	Жене	Укупно	Удио у укупном броју особа (%)
Број особа којима је пољопривреда искључива дјелатност*	532	466	998	39,2
Број особа којима је пољопривреда претежна дјелатност**	133	93	226	8,9
Број особа којима је пољопривреда додатна дјелатност***	487	93	580	22,8
Пензионери и истарији од 65 година	441	93	543	21,0

Табела бр.8: Однос бављења пољопривредних газдинстава пољопривредом као искључивом, претежном или додатном дјелатношћу (Извор: РППГ)

(* Комплетно радно вријеме посвећује пољ. производњи; ** Више од 50% радног времена посвећује пољ. производњи; *** Мање од 50% радног времена посвећује пољ. производњи)

Радна снага

Укупан број чланова пољопривредних газдинстава износи 2.933 особе. Од тога, поред чланова ППГ-а, 388 особа је регистровано као стални упосленици на газдинствима (Извор: РРПГ) или 13,2% у односу на укупан број чланова газдинства, док је 2019. године овај број износио 188 запослених у односу на 2.142 особе, или 8,8%. **У односу на укупан број особа на газдинству, у последњих 5 година дошло је дакле до повећања броја запослених на газдинствима за 4,5%.** У погледу родне структуре, 62,6% су мушкарци а 37,4% су жене. У погледу старосне структуре, на основу података из РПГ-а, стање је приказано у Табели 9:

Категорија старости	Мушкарци	Жене	Укупно	Удио у укупном броју особа (%)
Број особа старости 18-40 година	282	133	415	16,3
Број особа старости 40-65 година	758	439	1197	47,0
Број особа старости преко 65 година	553	380	933	36,6

Табела бр. 9: Структура радне снаге на пољопривредним газдинствима на подручју града Приједора, стање 2023. година (Извор: РРПГ)

Доминантна је категорија 40-65 година старости са 47,0%, док је удио категорије старости до 40 година 16,3%.

Образовање

Преглед стања према степену образовања чланова ППГ-а дат је Табели 10:

Степен образовања	Мушкарци	Жене	Укупно	Удио у укупном броју особа (%)
Број особа са незавршеном основном школом	68	134	202	7,9
Број особа са завршеном основном школом	134	276	575	22,6
Број особа са завршеном средњом школом	299	1110	1568	61,6
Број особа са завршеном високом школом	51	23	74	2,9
Број особа са завршеним факултетом	89	38	127	5,0

Табела бр.10: Структура образовања на пољопривредним газдинствима на подручју града Приједора, стање 2023. година (Извор: РРПГ)

У структури газдинстава, примјетно је и даље високо учешће особа са нижим степеном образовања: 30,5% особа је са незавршеном школом и завршеном основном школом. Са друге стране, број особа са вишим и високим степеном образовања износи 7,9%.

Степен опремљености пољопривредних газдинстава

За подручје територије града Приједора, као и за цијелу Републику Српску, не постоје детаљни подаци о техничкој опремљености газдинстава, али на основу података из Стратегије развоја руралних подручја пољопривреде Републике Српске 2021-2027. године, пољопривредна газдинства су релативно добро опремљена механизацијом, иако је она застарјела (нпр., само око 11% газдинстава има трактор млађи од десет година). Анкете показују да 18,5% регистрованих газдинстава нема трактор, 45,5% има један, а 36% има два и више трактора, с просјечно 3,5 прикључка по трактору. Ови резултати су у складу са информацијама пољопривредних стручних служби активних на подручју града, које такође указују на убрзано обнављање пољопривредне механизације у последњих неколико година. Пољопривредна газдинства располажу основним објектима за сточарство и складиштење, али су ти објекти углавном стари и примитивно опремљени, што је посебно изражено код мањих газдинстава, док су код већих газдинстава (изнад 10 ха) заступљенији савремени објекти за држање стоке.

Период		2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
Министарство пољопривреде РС	Број остварених захтјева	7	20	41	43	84
	Исплаћена средства подстицаја	55.626,65	75.897,91	85.216,81	152.207,97	998.717,00
Град Приједор	Број остварених захтјева	46	50	61	89	133
	Исплаћена средства подстицаја	42.211,56	56.659,76	62.823,98	91.510,30	132.805,14
УКУПНО исплаћено подстицаја (КМ)		97.838,21	132.557,67	148.040,79	243.718,27	1.131.532,14

Табела бр.11: Преглед исплаћених подстицаја за набавку нове пољопривредне механизације
(Извор: Извјештаји Агенције за аграрна плаћања МПШиВРС и извјештаји Одјељења за пољопривреду града Приједора)

На основу ових података, евидентно је да од 2019. године постоји изражен тренд набавке нове механизације са **повећањем броја корисника за 305% и бројем исплаћених средстава подстицаја за чак 1056.53%**. На повећање броја захтјева за републичким подстицајем сигурно је утицало раздвајање правилника о капиталним инвестицијама и повећање аграрног буџета за ове намјене, праћено редовним исплатама подстицаја које су остварене у периоду 2019-2023. године. **Ово индикативно говори о томе колико је изражена потреба пољопривредних произвођача за обновом механизације.** На примјеру регистрованих газдинстава која се баве искључиво производњом млијека и предају млијеко откупљивачима или се баве директном продајом млијека на газдинству, анализиран је степен опремљености газдинства и на основу ових података, евидентно је да је ниво опремљености фарми за музно говедарство на ниском нивоу јер се узгој на већини фарми и даље одвија на традиционалан начин, било да се ради о објектима или кориштеној опреми. Чак 70,7% фарми мужу обавља помоћу ручних музилица. Држање музних грла у неадекватним објектима утиче на неискориштеност генетског капацитета грла, што доводи до мање продуктивности, ниже репродуктивне способности, краћег експлоатационог

периода и животног вијека грла. Недостатак адекватне опреме на фармама музних крава изискује висок утрошак радних сати и повећан ангажман додатне радне снаге, што отежава обављање свих послова на газдинству на вријеме. Ово повећава ризик од добијања мање квалитетног млијека. **Један од основних проблема на свим газдинствима је непоседовање грађевинске дозволе за проширење постојећих капацитета и изградњу нових објеката, као и за набавку савремене опреме, због високе цијене и компликованих процедура.** Коришћење савремених информационих технологија на газдинствима је у почетним фазама, са првим роботским измузиштем изграђеним 2017. године у оквиру пројекта EU4Agri, и тренутно постоје четири роботска измузишта на три фарме. Велике фарме предњаче у увођењу нових технологија, а већина пољопривредних газдинстава користи стајњак, минерална ђубрива, пестициде и друга хемијска средства.

Структура сточарске производње

Сточарска производња је значајније заступљена на територији града Приједора, а најзаступљенији је узгој музних крава, односно производња млијека. Основни преглед бројног стања у **говедарској производњи** на подручју града Приједора дат је у Табели 12:

Број грла						
Година	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	
Говеда (укупно)	3463	3496	3677	4061	4078	
Краве	1976	1970	1952	1923	2094	
Јунице	438	398	451	591	568	
Износ исплаћених подстицаја						
Узгој музних крава	мин.	-	-	-	-	542.196,00
	град	50.910,00	86.785,00	96.739,00	96.826,00	99.900,00
Узгој приплодних јуница	мин.	28.980,00	17.300,00	69.100,00	81.950,00	91.100,00
	град	2.565,00	2.787,50	3.340,00	5.530,00	5.900,00
Узгој у систему крава – теле	мин.	4.200,00	960,00	4.210,00	3.140,00	4.800,00
	град	0	0	0	5.386,00	11.910,00
Узгој товне јунади	мин.	1.500,00	0	0	0	0
	град	9.802,50	5.497,50	6.970,00	7.286,00	17.630,00
УКУПНО исплаћено подстицаја (KM)	97.957,50	113.330,00	180.359,00	200.118,00	773.436,00	

Табела бр. 12: Пријављен број говеда у односу на исплаћене подстицаје министарства и града за период 2019 – 2023. година (Извор: Агенција за аграрна плаћања МПШ и ВРС и Одјељење за пољопривреду града Приједора)

Производња млијека. Откуп млијека у петогодишњем периоду је стабилан, а за 95% производње на подручју града постоје подаци на дневном нивоу. Бављењу овом производњом погодује чињеница да је откуп свакодневан, као и то што откупљивачи, осим што исплаћују произвођаче на мјесечном нивоу, исплаћују и стимулацију на основу дневних откупљених количина млијека. Такође, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде и Град Приједор утичу значајно на развој млијекарске производње путем подстицајних мјера за произведено млијеко. Откупљене количине млијека из године у годину варирају, а откуп тренутно обављају 3 мљекаре (Млијекопродукт – Козарска Дубица, Мегле – Бихаћ и ПЗ Штурлић комерц доо - Бихаћ).

Основни подаци о производњи млијека за територију град Приједора приказани су у Табели 13:

Период	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
Број корисника подстицаја	109	92	94	87	79
Број музних грла	1.783	1.651	1.769	1.783	1.676
Количина откупљеног млијека (литара)	813.121,00	759.317,30	753.938,00	635.065,00	672.528,00
Износ премије (КМ) - мин	1.947.093,44	2.081.827,75	1.830.285,75	1.837.981,50	1.804.267,75
Износ премије (КМ) - град	0	71.988,31	140.141,49	132.480,72	70.805,00
УКУПНО исплаћено подстицаја (КМ)	1.947.093,44	2.153.816,06	1.970.427,24	1.970.462,22	1.875.072,75

Табела бр.13: Откуп млијека и премије за млијеко за период 2019 – 2023. година
(Извор: Агенција за аграрна плаћања МПШИВРС)

На основу података може се констатовати да у посматраном петогодишњем периоду **производња млијека има карактер благог пада док је пад броја произвођача израженији**. Наиме, у односу на јануар 2019. године, **годишња количина млијека пала је за -17% а дошло је опадања броја произвођача млијека за 30 или за -38%. Умањење броја произвођача последица је одустајања одређеног броја малих и средњих фарми од производње**. Мањи пад нивоа годишње количине млијека последица је укрупњавања већих фарми, односно повећања броја грла, обрадивих површина и повећања продуктивности.

Тов јунади. С обзиром да на подручју Приједора не постоје већи откупљивачи живе стоке, трговина овом врстом стоке се обавља на кућном прагу. Тов јунади је слабо заступљен и врши се као углавном као додатна дјелатност на фармама музних грла.

Тов свиња. Организовани откуп товних свиња у прошлости обављала је фабрика за прераду меса Месна индустрија Приједор „Импро“. Тренутно не постоји организован откуп свиња. Примјетан је пораст приватних мини-печењара које врше откуп свиња од пољопривредних газдинстава за потребе снабдијевања купаца свињским печенкама, што у одређеној мјери олакшава продају свиња.

Број грла						
Година		2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
Свиње (укупно)		1.798	2.367	2.804	3.282	3.258
Крмача		274	363	389	452	482
Назимица		24	36	63	66	71
Износ исплаћених подстицаја						
Узгој приплодних крмача и назимица	мин.	3.480,00	5.005,00	14.796,50	3.800,00	27.200,00
	град	9.310,00	12.090,00	11.852,00	12.180,00	15.036,00
Тов свиња	мин.	0	0	0	0	0
	град	1.700,00	14.130,00	10.673,35	12.780,00	5.475,00
УКУПНО (КМ)		14.490,00	31.225,00	37.321,85	28.760,00	47.711,00

Табела бр. 14: Пријављен броја грла у односу на исплаћене подстицаје у свињарству
(Извор: Агенција за аграрна плаћања МПШИВРС и Одјељење за пољопривреду града Приједора)

У 2024. години регистровано је 3.485 свиња, од чега 549 крмача и 67 назимица. У односу на 2019. годину ово представља раст укупног броја свиња за 51,6% што је значајно повећање. На пораст гајења свиња у последње две године утицало је повећање тржишне цијене живе стоке и свињског меса, које је са 5-6 КМ/kg у 2019. години порасло на 10-12 КМ/kg у 2024. години, пратећи пораст цијена репроматеријала усљед украјинске кризе 2022. године. Уведено је смањење прага за остваривање подстицаја и повећање градских и републичких подстицаја за овај вид производње, што је довело до повећања републичког подстицаја за приплодне крмаче и супрасне назимице са 75 КМ/грлу у 2019. години на 200 КМ/грлу у 2023. години. Поред тога, у 2021 и 2022. години узгајивачима свиња исплаћена су додатна средства из компензационог фонда, али због непридржавања прописаних обавеза, многим узгајивачима је у 2022. години забрањено коришћење ових средстава, што је довело до пада исплаћених подстицаја.

Узгој оваца и коза. Последњих година присутна је тенденција пораста броја већих овчарских фарми, било да је ријеч о тову или узгоју расплодних грла. Трговина овом врстом стоке одвија се искључиво на кућном прагу. Систем узгоја се у највећем броју случајева може окарактерисати као екстензиван, гдје оплодња и јагњење имају сезонски карактер, парење је слободно и дешава се љети, а јагњење зими и карактерише га једно јагњење годишње. У љетном периоду исхрана је од маја до октобра на отвореном простору, а основна храна у зимском периоду је сијено, док је исхрана концентрованим храњивима готово незаступљена.

Број грла						
Година		2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
Овце (укупно)		4.356	7.175	9.749	11.314	14.088
Овце		2.562	4.166	5.777	6.358	8.434
Шилјежице		132	173	324	413	326
Козе		39	33	78	138	62
Износ исплаћених подстицаја						
Премија за приплодне овце и козе	мин.	11.099,00	18.333,00	15.521,00	18.036,00	96.300,00
	град	13.025,00	17.060,00	29.255,15	48.695,40	39.634,54
УКУПНО исплаћено подстицаја (КМ)		24.124,00	35.393,00	44.776,15	66.731,40	135.934,54

Табела бр. 15: Пријављен број грла у односу на исплаћене подстицаје у овчарству за период 2019-2023. година (Извор: Агенција за аграрна плаћања МПШиВРС и Одјељење за пољопривреду града Приједора)

Разлог повећања износа исплаћених републичких подстицаја за приплодне овце и козе у 2023. години је смањење прага за остваривање подстицаја са 100 на 50 приплодних оваца и повећање премије са 13 на 30 КМ.

Производња јаја и бројлера. Озбиљнијом производњом конзумних јаја и бројлера по савеменим узгојним методама се бави свега два произвођача на подручју града.

Производња рибе на подручју града Приједора тренутно се обавља од стране приватних рибњака који у највећем броју нису регистровани нити пријављени. Процјена је да се на подручју града риба производи у 150 - 200 рибњака површине од 300 до 10.000 m². Преко 90% ових објеката нема потребне употребне дозволе нити водопривредну сагласност. Произведена риба продаје се углавном на црном тржишту. Такође, евидентан је проблем слабе едукације произвођача. Сектор производње рибље млађи је неуређен и суочава се са бројним административним препрекама које отежавају продају и учешће произвођача

рибље млађи у поступцима јавних набавки.

Производња меда. Према подацима министарства пољопривреде на подручју града Приједора, производњом меда се бави 97 чланова који имају 8.208 пчелињих друштава.

За посматрани период од 2019. до 2023. године у сточарској производњи видљив је раст производње у свим секторима – у говедарству 7,4%, у свињарству за 50%, у овчарству за 70% а у козарству за 86%.

Структура ратарске производње

Ратарска производња се одвија углавном на уситњеним посједима. Производња се одликује честим варирањем цијена репроматеријала и остварених приноса а у највећем броју газдинстава служи за подмиривање потреба у властитом домаћинству. Од ратарских култура највише се сију жита, јер су мање радно и капитално интензивна, технологија њихове производње је релативно једноставна, а могућност њиховог складиштења добра. Откупна цијена жита је у последњих 5 година мање-више стабилна. Треба истакнути поремећај тржишта жита прозрокован скоком цијана репроматеријала за скоро 100% у 2019. године. Иако је 2020. године дошло до одређеног пада цијена репроматеријала (за 30-50%), цијена жита није значајније расла, што је утицало на смањење дохода од ове дјелатности након поменуте кризе. Пошто се сију углавном исте сорте и примјењују приближно исте агротехничке мјере, главни разлог варијација у приносима су временске неприлике, углавном суша, али у појединим годинама и прекомјерне падавине и олујно невријеме са градом (види Табелу 5). Од ратарских култура највише су заступљени кукуруз, који се сије на површини око 6.450 ха, пшеница, која се сије на око 950 ха, јечам на површини од 275 ха. Интерес за сијањем крмног биља је директно условљен његовом потрошњом у исхрани домаћих животиња.

Период	2019.		2020.		2021.		2022.		2023.	
	Површина (ha)	Укупан принос (t)	Површина (ha)	Укупан принос (t)	Површина (ha)	Укупан принос (t)	Површина (ha)	Укупан принос (t)	Површина (ha)	Укупан принос (t)
Пшеница	850	2.720	900	2.880	930	2.976	950	3.040	960	3.072
Раж	50	150	60	180	65	195	65	195	70	210
Јечам	250	750	270	810	275	825	275	825	250	750
Зоб	180	540	180	540	180	540	150	450	165	495
Кукуруз	6.000	24.000	6.200	24.800	6.300	25.200	6.450	25.800	6.500	26.000
Соја	60	120	70	140	90	180	110	220	150	300
УКУПНО	7.390	28.280	7.680	29.350	7.840	29.916	8.000	30.530	8.095	30.827

Табела бр. 16: Засијане површине и приноси ратарских култура на подручју територије града Приједора (Извор: Завод за статистику Републике Српске, Одјељење за пољопривреду града Приједора)

Подаци се односе на укупне засијане површине, укључујући домаћинства која нису регистрована као породично пољопривредно газдинство. Податке треба узети са резервом, јер на подручју града и Републике Српске тренутно не постоји ефикасан систем идентификације парцела. Површине пријављене у Регистру пољопривредних газдинстава за период 2019-2023. године приказане су у табели 17:

Култура	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
Пшеница	193,67	244,67	214,69	406,15	754,91
Раж	20,74	11,52	0,8	1,73	3,39
Јечам	83,46	86,49	93,71	134,45	135,46
Зоб	185,80	235,38	268,84	315,64	350,49
Кукуруз	1.255,96	1.447,49	1.719,45	1.825,49	2.409,43
Тритикале	79,33	136,71	43,14	42,36	58,31
Соја	19,21	21,29	40,59	80,37	83,54
УКУПНО	1.838,17	2.183,55	2.381,22	2.806,19	3.795,53

Табела бр.17: Преглед пријевљених површина под најзначајнијим ратарским културама у ха (Извор: РРПГ)

Ратарска производња на територији града Приједора углавном је везана за сточарску производњу. У годинама са вишим приносима, врши се продаја једног дијела приноса откупљивачима, углавном од стране средњих и већих фарми. На подручју Приједора постоје три активна млина али не врше активни откуп жита већ се откуп уговара појединачно уз посебне услове у погледу количине и квалитета. Веће фарме музних грла произведене житарице предају мјешаонама сточне хране (Ими транзит доо, Рапић доо, Голић Траде доо) у компензацију за готове смјесе. Једини значајнији откупљивач жита је млин „Јелена доо“ из Козарске Дубице коме жито продаје већина произвођача. Откуп се врши искључиво у периоду жетве. Највећи број мањих газдинстава узгајају ратарске културе за властите потребе. Број регистрованих газдинстава која се баве искључиво ратарском производњом (тзв. „сухо ратарчење“) не прелази 10. Иако жита и индустријско биље могу да се дуготрајно складиште ради продаје у повољнијем моменту, само 6 газдинстава посједује капацитете за дуготрајно складиштење жита (силосе). Из свега наведеног, евидентан је проблем непостојања складишних капацитета, организованог откупа и продаје ратарских култура.

Кукуруз. Субвенционирање производње кукуруза врши град док исти није предмет подстицаја министарства. Однос пријављених површина кукуруза у односу на исплаћене подстицаје приказан је у табели 18:

Период		2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
Пријављене површине (ha)		1255,96	1447,49	1719,45	1825,49	2409,43
Исплаћена средства подстицаја за кукуруз	Мин.	-	-	-	-	-
	Град	0	0	69.434,04	141.177,51	171.613,88
Откупна цијена (KM/t)		400	300	430-610	310	310

Табела бр. 18: Пријављене површине под кукурузом и износ исплаћених подстицаја за период 2019-2023. година (Извор: РРПГ, Агенција за аграрна плаћања МПШиВРС и Одјељење за пољопривреду града Приједора)

Откупна цијена кукуруза у последњих пет година не биљежи значајнији раст и креће се у распону 0,30 – 0,40 KM/kg. Примјетан је раст пријављених површина под кукурузом у периоду од 2022. године. Разлог је стабилан откуп који нуди откупљивач уз релативно стабилне цијене.

Пшеница. Однос површина под пшеницом и износа исплаћених подстицаја приказан је у табели 19:

Период		2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
Пријављене површине (ha)		193,67	244,67	214,69	406,15	754,91
Исплаћена средства подстицаја за пшеницу	Мин.	25.304,38	34.590,00	28.671,03	85.032,48	172.258,75
	Град	783,70	6.540,58	10.000,00	50.983,19	25.091,84
Откупна цијена (KM/t)		400	400	430-610	400	300

Табела бр. 19: Пријављене површине под пшеницом и износ исплаћених подстицаја за период 2019-2023. година (Извор: РРПГ, Агенција за аграрна плаћања МПШИВРС и Одјељење за пољопривреду града Приједора)

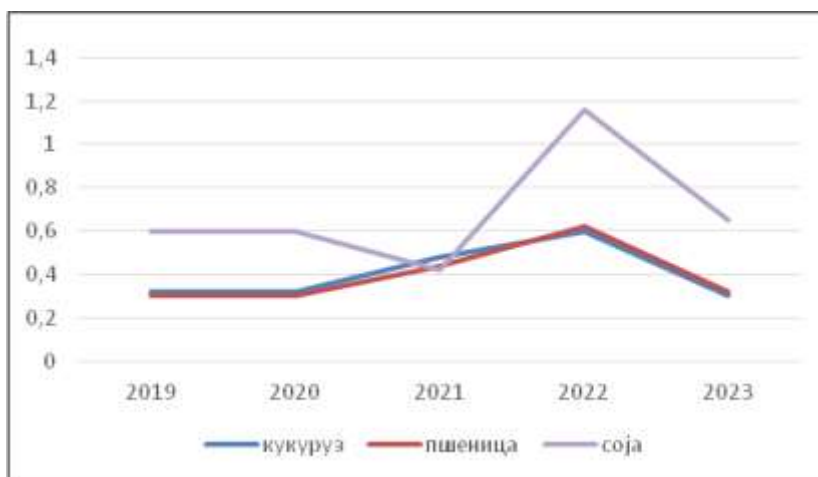
На основу података из табеле, видљив је раст прјављених површина под пшеницом у периоду од 2022. године. Разлог повећања површина може се приписати повећању републичког подстицаја за пшеницу који је 2022. године подигнут са 300 KM на 500 KM по хектару и смањењу минималног прага са 1,5 ha на 1 ha. На подручју града, као и у цијелој РС, гаје се искључиво хљебне сорте пшенице, док је удио сорти побољшивача незнатан. Недостатак побољшивача у понуди домаћих произвођача је један од разлога зашто пекарска индустрија **увози значајне количине пшеничних сорти побољшивача јер сматра да домаће хљебне сорте немају одговарајући квалитет. На овај начин, домаћа пшеница у великој мјери завршава као компонента за производњу сточне хране.** Треба нагласити да градски и републички правилник о подстицајима не разврстава ове двије врсте пшеница. Иако је принос сорти побољшивача по правилу нижи за око 20% у односу на основне и хљебне сорте, откупна цијена је виша за око 10% а пласман је олакшан јер постоји потражња од млинарско-пекарског сектора. Имајући ово у виду, осим слабе информисаности узгајивача, тешко је пронаћи друго разумно објашњење за слабу заступљеност сорти побољшивача у структури узгоја.

Соја. Индустријско биље је генерално слабо заступљено. Соја се производи искључиво за властите потребе. Присутна је и пракса да већи фармери произведenu соју мјењају са фабрикама сточне хране за готове хранидбене смјеше.

Период		2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
Пријављене површине (ha)		19,21	21,29	40,59	80,37	83,54
Исплаћена средства подстицаја за соју	Мин.	0	1.323,43	2.477,12	3.900,66	1.005,75
	Град	-	-	476,71	867,50	1.323,75
Откупна цијена (KM/t)		800	800	800	1.000	700

Табела бр. 20: Пријављене површине под сојом и износ исплаћених подстицаја (Извор: РРПГ, Агенција за аграрна плаћања МПШИВРС и Одјељење за пољопривреду града Приједора)

Цијена соје 2019 и 2020. године је била 600 KM/тони, 2022. године је износила 1.000-1.200 KM/тони, а 2023. године је била 650-700 KM/тони. Поремећај на тржишту 2023. године приписује се вишку соје на свјетским берзама проузрокованог украјинском кризом.

Графикон бр. 2: Преглед цијена кукуруза, пшенице и соје у периоду 2019-2023. (Извор: Млин „Јелена“ доо, Козарска Дубица)

Разлози слабије заступљености површина су компликованија технологија производње (непознавање основне агротехнике) услед чега је у прошлости долазило до пада приноса и разочарења узгајивача. Такође, отежавајућа околност је и недостатак опреме за прераду (екструдери). Треба истакнути да **производња соје као протеинског хранива има велики потенцијал за организацију уговорене производње** који, осим спорадичних покушаја, до сада није искориштен у довољном капацитету.

Воћарство

Воће се традиционално гаји у Поткозарју. Од традиционалних култура најзаступљенија је шљива а потом крушка и јабука. У структури засада у прошлости је доминирала је шљива Пожегача која је због инфестације проузроковачем шарке шљиве 90-их година изгубила производни потенцијал па се тренутно користе углавном тзв. чачанске селекције шљива. Значајнији период у подизању нових, интензивнијих засада воћа десио се у периоду од 2006 – 2013. Већина тренутних засада шљиве, крушке и јабуке подигнута је у том периоду. Нажалост, подстицајне мјере и општа аграрна политика која је стимулисала подизање нових засада у овом периоду приоритет је стављала на квантитет, односно број нових засада, умјесто на квалитет у смислу обезбјеђења квалитетног садног материјала, одговарајуће припреме земљишта и обезбјеђења савремене опреме за узгој воћа. Као резултат оваквог приступа у заснивању засада, начињене су грешке које до данас оптерећују власнике ових засада. Поменути замах у подизању нових засада воћа није пратио развој тржишне инфраструктуре за мање узгајиваче, као што су задруге, хладњаче, дистрибутивни центри, линије за прераду, продајне задружне радње и сл. Повећана понуда утицала је на појаву ниских откупних цијена воћа и зависности узгајивача од великих откупљивача и купаца. **Подизање засада воћа последњих 5 година карактерише стагнација подизања засада већине воћних врста (Табела 21).**

Период		2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
Број поднесених захтјева		0	2	0	2	0
Исплаћена средства подстицаја за подизање нових засада воћа	Мин.	0	1.088,10	0	13.560,00	0
	Град	-	-	-	-	-
УКУПНО		0	1.088,10	0	13.560,00	0

Табела бр. 21: Број новоподигнутих засада воћа и износ исплаћених подстицаја за период 2019-2023. г. (Извор: РРПГ, Агенција за аграрна плаћања МПШиВРС и Одјељење за пољопривреду града Приједора)

На основу података из РПГ-а, на територији града Приједора пријављено је укупно 169 ха земљишта под засадама воћа (Табела 22). У табели су урачунате све површине, без обзира на величину парцеле:

Воћна врста	Површина (ha)	Процентуални удио (%)
Шљива	64,39	38,09
Лијеска	29,83	17,65
Јабука	22,00	13,02
Орах	19,68	11,64
Крушка	13,28	7,86
Јагода	4,71	2,79
Аронија	4,0	2,37
Купина	2,99	1,77
Малина	2,13	1,26
Боровница	1,81	1,07
Рибизла	1,21	0,72
Дуња	1,11	0,66
Вишња	0,59	0,35
Винова лоза	0,42	0,25
Трешња	0,4	0,24
Воће у пластенику	0,33	0,20
Бресква	0,15	0,09
УКУПНО	169,03	100,00

Табела бр. 22: Структура воћарске производње на територији града Приједора (Извор: РППГ)

У односу на воћарски развијене земље, принос домаћих засада не одговара карактеру интензивних засада. Просјечан принос јабуке износи 45 тона/ха, крушке 20 тона/ха а шљиве 30 тона/ха, што је за 20 – 100% мање у односу на европски просјек. Поређења ради, у воћарски развијеним регијама просјечан принос јабуке износи 55 тона/ха, крушке и шљиве 40 тона/ха. Квалитет произведеног воћа за конзумну употребу је такође низак. Удио 1. класе јабуке и крушке у укупном приносу тренутно износи око 60% док је у развијеним воћарским регионима око 95%. Гајени сортимент не прати динамику измјене сортимента у европским земаљама. Замјена сортимента је спора, а доминира сортимент стар преко 15 година. Није евидентирана садња отпорних сората које имају потенцијал значајног смањења трошкова заштите и погодних за органски узгој. Откуп воћа врши предузеће „Бинго“ а.д. из Козарске Дубице и „Агроимпекс Нова“ из Градишке. Предузеће „Приједорчанка“ а.д. врши откуп индустријске класе воћа. Значајан искорак постигнут је формирањем воћарске задруге „Кооператива“ 2019. године, а затим изградњом капацитета за складиштење и прераду воћа у Омарској од стране града и давањем ових капацитета у закуп задрузи од 2022. године. Један од циљева формирања задруге воћара „Кооператива“ и изградње складишно-прерадних капацитета у Омарској био је управо да се смањи зависност домаћих воћара од великих откупљивача и купаца и да им се омогући чување, прерада и продаја властитих производа на тржишту по повољнијим условима.

На подручју града Приједора послују два расадника воћа, укупног капацитета око 150.000 садница годишње. До сада на подручју града није урађено мапирање воћарских подручја.

Нису идентификоване хазардне и мултихазардне зоне и у складу са тим планирање зона гајења. Систем подстицаја подржава подизање засада свуда и у свим условима. У укупном броју засада који се активно одржавају (нису запуштени), број засада свих воћних врста који се могу окарактерисати као интензивни по основу броја биљака по јединици, износи 59 на 110,56 ха. Међутим, за добијање комплетније слике потребно је сагледати остале одлике интензивних засада (Табела 23). Анализа је урађена за 4 доминатне воћне врсте које обухватају 37 газдинстава са површином од 76,54 ха.

Критеријум	Шљива	Крушка	Јабuka	Лијеска
Укупан број засада	21	11	10	10
Велики број биљака по јединици површине	21	11	10	10
Кориштење слабо бујних, продуктивнијих подлога	н/п*	0	10	н/п
Формирање савремених узгојних облика типа вретена	10	11	10	н/п
Систем за наводњавање са могућношћу фертигације	11	10	10	7
Примјена концепта интегралне заштите биља**	н/п	н/п	н/п	н/п
Противградна мрежа***	0	1	1	0
Систем за заштиту од мраза***	1	0	0	0
Испуњава све критеријуме	10	0	10	7

Табела бр. 23: Оцјена интензивности засада воћа (Извор: Одјељење за пољопривреду града Приједора)

*Још увијек не постоји стручни консензус у вези са примјеном слабо бујних подлога у производњи шљиве.

**Ако би се посматрало стриктно - концепт интегралне заштите који укључује активно праћење присуства штеточина и корисних организама, примјену не-хемијских метода сузбијања, примјену метео-станица и прогнозних модела и примјену еколошких препарата тренутно не испуњава ни једно газднство.

***Примјена противградних мрежа и антифрост система нису нужно индикатор нивоа интензивности засада.

Иако системи за заштиту од града нису нужан захтјев, евидентно је да је удио засада који се могу окарактерисати као заштићени веома мали – свега два засада на 2 ha површине. Само један засад површине 2.5 ha има антифрост систем. Примјена концепта интегралне заштите дефинисан је Правилником о начелима добре пољопривредне праксе, интегралне заштите биља и дужностима корисника средстава за заштиту биља (Сл. Гласник Републике Српске број 90/13). Међутим, због отежане финансијске ситуације већине узгајивача воћа, примјена овог концепта је отежана будући да захтјева виша улагања у еколошки прихватљивија средства за заштиту биља. Узгајивачи се тренутно одлучују на примјену јефтинијих препарата лошијих еко-токсиколошких својстава, док је примјена биолошких или органских препарата занемарива.

Повртарство

Од укупно обрадивих пољопривредних површина, према евиденцији Одјељења за пољопривреду и рурални развој, интензивном производњом поврћа на отвореном пољу бави се око 40 пољопривредних произвођача на површини од 15,6 ha. Доминантна култура која се комерцијално гаји на отвореном је кромпир. Од осталих повртарских култура, пасуљ и лук су нешто заступљенији док се остале врсте гаје у тржишно безначајним количинама. Производњом у пластеницима бави се 53 произвођача на површини од 4,5 ha. При томе, треба напоменути да један значајан дио објеката није евидентиран, а ради се углавном о мањим објектима хоби типа, површине до 200 m², често конструисаних од самих узгајивача, који нису евидентирани у општинским нити републичким регистрима произвођача.

Површина објеката	Број газдинстава
до 300 m ²	3
300 m ² - 500 m ²	21
500 m ² - 1.000 m ²	16
1.000 m ² - 2.000 m ²	13
преко 2.000 m ²	0
Укупно:	53

*Tabela бр. 24: Величина објеката за производњу поврћа
(Извор: Одјељење за пољопривреду града Приједора)*

На основу података Одјељења за пољопривреду и рурални развој града Приједора, најзаступљенији су узгајивачи који посједују објекте површине 300 m² - 500 m², укупно њих 21. Најчешће културе које се узгајају у пластеницима су: парадајз, паприка, краставац, лук и салата, те расад поврћа и цвијећа. Доминира комбинована производња расада и поврћа – око 90% произвођача уз повртарске културе производи и продаје расад поврћа. Уобичајена производна садржи 3 турнуса годишње: лук или салата у зимском периоду, затим расад, а потом краставац, парадајз или паприка. Продаја повртларских производа у највећој мјери одвија се непосредно након брања и самостално од стране узгајивача. Мањи узгајивачи поврће продају на кућном прагу, пијаци или снабдјевају локалне трговине будући да на тај начин постижу вишу продајну цијену. Осим цијене, ограничавајуће околности су немогућност чувања производа услјед недостатка складишног простора за чување, затим недостатак властитих капацитета за прераду, ниже откупне цијене великих откупљивача поврћа и мале произведене количине за уговорену производњу већег обима. Већи узгајивачи дио својих производа који не могу продати самостално продају већим откупљивачима. Главни већи откупљивачи су: „Сава Семберија“ доо., „Танасић“ доо., „Спектар Дринк“ доо. и три ланца маркета: „Бинго“ доо., „Тропик“ доо., „Ас маркет“ сп. и „Корт“ доо., док „Витаминка“ ад. Бања Лука нередовно откупљује поврће. Откупна цијена поврћа јако варира од сезоне до сезоне. На подручју општине Козарска Дубица радила је њемачка фирма *Carl Kuehne*, која се бавила уговореном производњом краставаца, али је предузеће угашено 2023. године. Улогу најзначајнијег откупљивача краставаца корнишона преузела је пољопривредна задруга „Агронова“ из Сводне, општина Нови Град. На подручју града Приједора кооперантски уговор са фирмом у 2019. имало је 20 пољопривредних произвођача за уговорену производњу на површини од 500 -1.500 m², а 2023. године не постоји нити један кооперант произвођач корнишона. Производњом цвијећа баве се два газдинства на површини од 3.500 m².

► ПОПГЛАВЉЕ 3

3. Демографске карактеристике и кретања

3.1 Преглед броја становника и домаћинстава

На основу података пописа становништва из 1991. године, тадашња Општина Приједор бројала је 112.470 становника. Укупан број становника Града Приједора је по задњем попису у односу на 1991. годину смањен за 31.554 лица.¹¹ Узрок овако великог смањења, првенствено налазимо у дешавањима током 90-их година, те негативном прираштају, пошто већ дуги низ година, морталитет је већи од наталитета. Не треба занемарити ни економску емиграцију, која је знатна, али за коју, нажалост, нема званичних статистичких евиденција.

Према резултатима пописа становништва, домаћинстава и станова у БиХ из октобра 2013. године, на подручју Града Приједора, регистровано је 80.916 становника или 6,91% становника Републике Српске, из чега слиједи да је просјечна густина насељености износила 97 становника на квадратни километар. На подручју града пописано је 27.961 домаћинстава (6,84% домаћинстава Републике Српске) и 38.112 станова (6,52% станова Републике Српске).

3.2 Структура становништва и демографски показатељи

Кад је у питању структура становника према полу 48,71% популације чине мушкарци, а 51,29% жене.

Преглед броја становника на подручју Града Приједора према годинама старости и полу је приказан у сљедећој табели:

Године старости	М	Ж	Укупно
до 14 година	5.256	4.928	10.184
од 15 до 29 год.	7.622	7.397	15.019
од 30 до 49 год.	11.451	11.171	22.622
од 50 до 65 год.	9.188	9.792	18.980
преко 65 год.	5.901	8.210	14.111
Укупно	39.418	41.498	80.916
Просјечна старост	40,95	43,63	42,32

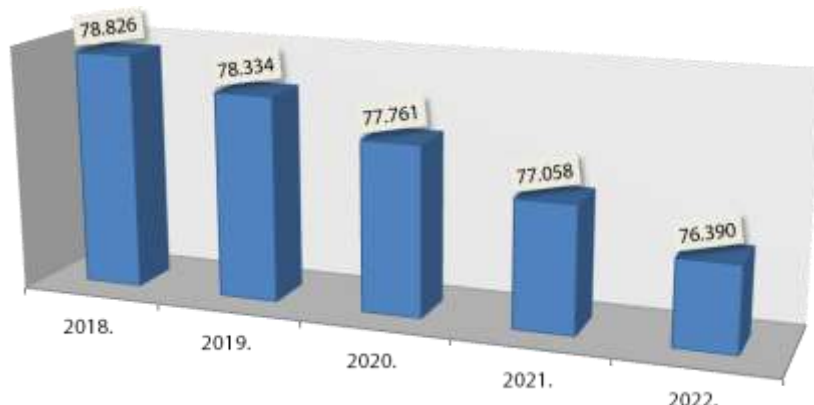
Табела бр. 25: Број становника, према полу и старости (старосне групе) према Попису становништва 2013. године¹²

Према процјени, средином 2022. године на подручју Града Приједора живјело је 76.390 становника, што је мање за 3,09% у односу на 2018. годину, када је процијењени број становника износио 78.826.

Преглед процјене броја становника на подручју Града Приједора у периоду 2018-2022. је приказан на следећем графikonу:

¹¹ Статистички годишњак СР Босне и Херцеговине 1991. године

¹² Републички завод за статистику Републике Српске, Попис становништва, домаћинстава и станова у Републици Српској 2013. године

Графикон бр. 3: Процјена броја становника, средином године у периоду 2018-2022. година¹³

Преглед процјене броја становника према полу и старости (старосне групе) на подручју Града Приједора средином године у 2022. години је приказан у сљедећој табели:

Године старости	М	Ж	Укупно
до 14 година	4.668	4.230	8.898
од 15 до 29 год.	6.225	5.832	12.057
од 30 до 49 год.	10.789	10.267	21.056
од 50 до 65 год.	8.705	8.883	17.588
преко 65 год.	7.074	9.717	16.791
Укупно	37.461	38.929	76.390

Табела бр. 26: Процјена броја становника, према полу и старости (старосне групе) средином године 2022.¹⁴

Преглед природног прираштаја по полу на подручју Града Приједора у периоду 2018-2022. је приказан у сљедећој табели:

Територија	Год.	Рођени					Умрли	Природн и прираштај
		Укупно	Живорођени			Мртворођени		
			Свега	М	Ж			
Приједор	2018.	569	567	294	273	2	1.042	-475
	2019.	581	581	328	253	-	1.069	-488
	2020.	566	566	292	274	-	1.153	-587
	2021.	601	598	282	316	3	1.323	-725
	2022.	571	567	295	272	4	1.123	-556

Табела бр. 27: Наталитет, морталитет и природни прираштај у периоду 2018-2022. година¹⁵

Из приказаних података закључује се да тренд смањења броја становника константан, да становништво стари, да се смањује природни прираштај, што у коначници има значајне посљедице и на цјелокупну демографку слику Града Приједора.

¹³ Републички завод за статистику Републике Српске, Градови и општине Републике Српске 2022

¹⁴ Републички завод за статистику Републике Српске, Градови и општине Републике Српске 2022

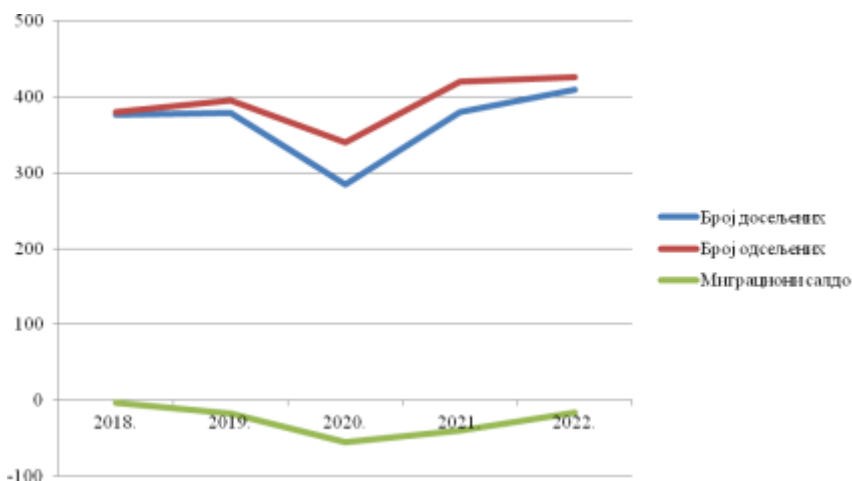
¹⁵ Републички завод за статистику Републике Српске, Демографска статистика 2023 (Статистички билтен)

3.3 Миграциона кретања

Миграциони салдо усљед унутрашњих миграционих кретања за подручје Града Приједора је приказан у следећој табели:

Година	Број досељених у Приједор	Број одсељених из Приједора	Миграциони салдо
2018.	377	380	-3
2019.	379	396	-17
2020.	285	340	-55
2021.	380	420	-40
2022.	410	426	-16

Табела бр. 28: Миграциони салдо унутрашњих миграционих кретања Града Приједора у периоду 2018-2022. година

Графикон бр. 4: Миграциони салдо унутрашњих миграционих кретања Града Приједора у периоду 2018-2022. година (графички приказ)¹⁶

Демографски токови у граду Приједору су негативни, карактеристична је депопулација, убрзано старење становништва, односно смањење природног прираштаја. Један од разлога опадања броја становника на подручју града Приједора је и емиграција. Разлози за емиграцију су бројни, а појава је глобални тренд, са нагласком на регионални. Таква ситуација за последицу има убрзано старење становништва. Годишње се роди између 550 и 600 дјеце, а умре између 1.000 и 1.200. Град Приједор спада у категорију градова „са дубоком демографском старошћу“, гдје је просјечна старост становништва изнад 40 година. Учешће старијих од 65 година је изразито високо, далеко је веће од учешћа дјеце и младих до 15 година.

¹⁶ Републички завод за статистику Републике Српске, Демографска статистика 2023 (Статистички билтен)

3.4 Мјере пронаталитетне политике

Активности града Приједора, као јединице локалне самоуправе, у области популационе политике, односе се прије свега на материјална давања усмјерена кроз Фонд за наталитет, али и субвенцијама усмјереним ка помоћи при зачећу дјетета вантјелесном оплодњом.

Постојећи прописи и мјере Града Приједора за подршку породици и рађању дјеце су организовани и доступни за више од 10 категорија, а финансијска подршка у 2022. години износила је преко 1,6 милиона КМ у укупном износу.

Највећи дио средстава издвојен је за следеће категорије: Средства за студентске стипендије (764.320,00 КМ), затим Фонд за наталитет (341.150,00 КМ), Средства за вантјелесну оплодњу (119.397,15 КМ), Грантови за образовање и васпитање (91.851,20 КМ), Субвенције приватним вртићима (80.000,00 КМ), Субвенције ђачког превоза (70.014,00 КМ), Финансирање камате на кредите за младе брачне парове који купују прву некретнину на подручју Приједора (59.410,47 КМ), Једнократна помоћ студентима (47.850,00 КМ), Новчана помоћ социјално угроженим лицима са троје и више дјеце (39.854,00 КМ), итд.¹⁷

Тренутна издвајања за ове мјере популационе политике на годишњем нивоу износе преко 1,6 милиона КМ, или 2,32% укупног буџета града Приједора.

Такође, Град Приједор суфинансира и рад Центра за социјални рад Приједор, те у ту сврху издваја средства у износу од 8.255.761,73 КМ.

Најзаступљеније мјере популационе политике у 2022. години, испред ЈУ Центар за социјални рад, ПЈ Приједор, су мјере материјалне природе, и то у облику једнократних новчаних помоћи, додатка за дјецу и материнског додатка (2.477.813,64 КМ).

На годишњем нивоу, број корисника мјера из сфере популационе политике износи преко 2.000 корисника, које финансира Јавни фонд за дјечију заштиту Бијељина.

Демографски изазови у граду Приједору постали су једно од кључних питања за будући развој заједнице. Континуирани пад наталитета, праћен интензивним одласком младих породица у потрази за бољим условима живота и рада, ствара озбиљне посљедице на социјалну, економску и културну структуру града.

Постоје примјери добре праксе из различитих земаља и локалних заједница које су успјеле да кроз циљане мјере позитивно утичу на демографске трендове и повећају наталитет.

Неки од примјера који су дали највише ефеката и позитивних демографских и наталитетних трендова су:

- **Бесповратна средства за младе парове** за куповину стана или куће
- **Субвенционисани ауто кредити** за породице са више дјеце
- **Програми за подршку запошљавању родитеља** кроз флексибилно радно вријеме и рад од куће
- **Бесплатни или субвенционисани вртићи** и дјечји сервиси
- **Подршка за рад са скраћеним радним временом** без угрожавања права запослених
- **Услуге савјетовања и подршке родитељима** доступне *online*

Ови примјери показују да су комбиноване мјере, које укључују финансијску подршку, доступност инфраструктуре и равнотежу између рада и родитељства, кључне за успјех. Прилагођавање неких од ових мјера специфичностима локалне заједнице, попут Приједора, у комбинацији са другим мјерама, може довести до дугорочних демографских побољшања.

¹⁷ Градоначелник – Извјештај о извршењу Буџета Града Приједора за период јануар-децембар 2022. године

3.5 Корисници права на пензију и просјечне пензије

Према евиденцијама Фонда пензијско-инвалидског осигурања РС, Филијале Приједор, укупни број корисника права на пензију по свим категоријама износио је 14.571 лица, закључно са 31.12.2022. године, од чега је 3.812 жена корисника. Детаљнија статистика у посматраном петогодишњем периоду приказана је у табели која слиједи:

Територија	Год.	Корисници права на пензију – стање 31. децембар						Просјечна пензија, КМ			
		Укупно	Пол		Према врсти пензије			Укупно	Старосне пензије	Инвалид пензије	Породичне пензије
			М	Ж	Старосне пензије	Инвалид пензије	Породичне пензије				
Град Приједор	2018	14.227	6.488	3.418	8.361	1.545	4.321	320,16	350,64	300,93	268,04
	2019	14.326	6.563	3.488	8.516	1.535	4.275	332,46	362,7	314,53	278,65
	2020	14.401	6.619	3.569	8.673	1.515	4.213	343,07	373,62	326,21	286,26
	2021	14.410	6.592	3.694	8.812	1.474	4.124	360,48	391,7	343,58	299,8
	2022	14.571	6.677	3.812	9.001	1.488	4.082	412,43	447,93	393,6	341,03

Табела бр. 29: Структура корисника права на пензију и просјечне пензије

Напомена: Број корисника по полу се односи на кориснике старосне и инвалидске пензије (породичне пензије због већег броја сауживалаца се не изражавају према полу).¹⁸

У Републици Српској активно је 57 удружења пензионера, од којих је једно и Удружење пензионера Приједор са око 13.700 чланова, што је 94% укупног броја регистрованих пензионера на територији града. Годишњи приход од чланарина износи у просјеку око 410.000 КМ, а по основу трошкова сахране исплаћује се у просјеку око 400.000 КМ, док се уз помоћ буџета града омогућавају све друге активности попут једнократне помоћи, бањско-климатског лијечење, куповине лијекова, итд., за шта Град Приједор резервише буџетска средства у износу од 300.000 КМ.

3.6 Дијаспора

Босна и Херцеговина у цјелини, укључујући и ентитески ниво, нема употребљиве евиденције БХ дијаспоре, односно људи који живе и раде у исељеништву, па тако ни град Приједор нема базе података исељеника који су поријеклом са подручја Приједора, а по неком основу су напустили земљу. Неке евиденције ако и постоје, нису ажурне и свеобухватне, тако да се све теме везане за дијаспору базирају на процјенама и претпоставкама. Неке генералне процјене о броју становника из категорије дијаспоре је на нивоу од преко 38 % за територију цјелокупне Босне и Херцеговине.

Једини доступни јавни подаци који потврђују значај улоге дијаспоре и њене развојне улоге налазе се у евиденцијама Централне банке Босне и Херцеговине, евидентиране као финансијске дознаке дијаспоре по разним основама. Према подацима Централне банке укупни текући трансфери по основу финансијских дознака из иностранства у 2022. години износили су 4,95 милијарди КМ и већи су за 598 милиона КМ у односу на 2021. годину. Овај податак важан је са аспекта прерасподјеле средстава у смислу да један дио дознака долази на територију града Приједора, од чега је највише регистрованих трансфера из земаља Западне Европе, Скандијавије и Сјеверне Америке. Са друге стране, симптоматично је да су подаци о дознакама из иностранства, по својој структури и обиму, далеко већа од средстава која се евидентирају као директне стране инвестиције, па тиме и значајнија за цјелокупни развој и живот грађана Босне и Херцеговине.

¹⁸ Фонд ПИО Републике Српске

Чињеница је да Град Приједор има многобројну и веома значајну дијаспору. Највише приједорске дијаспоре живи и ради у земљама Европе: Њемачка, Аустрија, Швајцарска, Словенија, Хрватска, земље Скандинавије, али и у САД, Канади, Аустралији, Новом Зеланду. Може се рећи да је Град Приједор донекле препознао значај и потенцијал своје дијаспоре, те у том смислу покушава у одређеној мјери да јача везе дијаспоре и града Приједора, у циљу економског, друштвеног, културног и сваког другог облика сарадње. Својим активностима град Приједор покушава допринијети успостављању дијалога између дијаспоре и локалних институција у циљу јачања повјерења, развијања комуникације и анимирања дијаспоре за активно укључење у социо-економски развој града Приједор.

Неке од активности које је Град Приједор реализовао јесу организовање три инвестиционе конференције у Приједору са фокусом на дијаспору, гдје су на разне начине презентовани инвестициони потенцијали града Приједора, актуелна дешавања у пословном окружењу, као и дотадашњи успјешни примјери реализованих пројеката представника дијаспоре у Приједору.

У протеклом периоду било је и неколико покушаја успостављања сарадничке платформе за комуникацију са дијаспором, међутим, није било значајних резултата на том пољу. Прва иницијатива је била платформа *Prijedor Dev*, која је у виду интернет портала требала на једном мјесту да окупи чланове пословне, научне, културне у друге дијаспоре и омогући им комуникацију по разним основама, а са нагласком на развојне пројекте из поменутих области. Друга иницијатива била је везана за успостављање тзв., Канцеларије за дијаспору која је имала за циљ да функционише на принципу интереса чланова дијаспоре за одређене теме из привредног и друштвеног миљеа, те да службеници запослени у Канцеларији обезбјеђују повратну информацију корисницима. Нажалост, обе иницијативе кратко су трајале и нису реализоване у замишљеном формату.

Једна од платформи која је доступна и у функцији подршке пословним иницијативама дијаспоре везана је за Инфо центар за инвеститоре унутар Развојне агенције „ПРЕДА“. Инфо центар за инвеститоре ради по принципу проактивног *one-stop-shops*, а циљ му је да на једном мјесту обезбјеђује све релевантне информације, сервисе и услуге за потенцијалне инвеститоре, од којих је добар дио из категорије дијаспоре.

Иако је економско повезивање и улагање дијаспоре у Приједор један од основних циљева свих стратешких и развојних планова града Приједора, постоје и други неискориштени потенцијали, који нису искључиво економски, а могу помоћи развоју и напретку града Приједора. Ту се, прије свега, мисли на научне, друштвене, културне, спортске и друге облике повезивања са дијаспором, те у том правцу Град Приједор треба да усмјерава своје активности и ову категорију значајније укључи у развојне процесе града.

У прилог томе да град Приједор озбиљно рачуна на своју дијаспору, иде чињеница да је дијаспора укључена у стратешке и развојне планове града Приједора, што је случај и у припреми актуелног документа Стратегије развоја града Приједор за период 2024 - 2030. година.

У том смислу, Радна група је уз подршку Развојног тима идентификовала и позвала један број лица која живе у исељеништву, да се активно укључе у израду стратешког документа. На овај начин се жели дати на значају овој категорији становништва и активно их укључити у процесе стратешког планирања. Ово је посебно важно јер се ради о групи исељеника који долазе из сфере бизниса, науке, културе и других области, а који су професионално ангажовани и имају веома успјешне каријере у областима из којих долазе.

Важно је напоменути да постоје одређене индиције које упућују на трендове повратка једног броја лица поријеклом из Приједора, која су на привременом раду у иностранству, што је директна посљедица евидентних поремећаја на тржишту Европске уније, гдје живи већина исељеника.

Град Приједор треба да рачуна на одређен број лица која ће се одлучити на повратак и која ће бити у потрази за запослењем на подручју Приједора или ће тражити могућност покретања властитог бизниса. У овом тренутку није могуће процијенити о којем броју лица се ради, али извјестан потенцијал свакако постоји, а њихова квалитетна реинтеграција у локалне оквире биће онолико успјешна колико локална заједница буде спремна на њихов прихват и пружи адекватну подршку, било при запошљавању код локалних привредних субјеката или покретању сопственог бизниса.

У наставку су наведене неке од генералних препорука у циљу побољшања комуникације и квалитетније сарадње са дијаспором:

- ▶ Прикупљање квалитативних и квантитативних података о члановима дијаспоре поријеклом из Приједора
(формирање база података чланова дијаспоре, прикупљање личних података и других важнијих информација везано за тренутно мјесто становања, мјесто поријекла, занимања, професионално ангажовање, итд.)
- ▶ Организовање промотивних кампања у циљу подизања свијести шире јавности о развојним потенцијалима дијаспоре
(посебно осмишљене маркетиншке кампање на локалном нивоу, израда штампаних и видео материјала са тематиком развојних потенцијала дијаспоре, представљање успјешних прича чланова дијаспоре, podcast са члановима дијаспоре, итд.)
- ▶ Покретање иницијатива и креирање локалних програма за анимирање дијаспоре
(формирање алумни заједнице, заједничке иницијативе према вишим нивоима власти, подршка за реализацију пројеката чланова дијаспоре, meet up са члановима дијаспоре, итд.)
- ▶ Укључивање младе дијаспоре у развојне процесе на територији града Приједора
(умрежавање са локалним образовним институцијама, културним установама, спортским клубовима, размјена експертиза у оквиру организација у којима су ангажовани чланови дијаспоре, повезивање на персоналном и професионалном нивоу, итд.)

▶ ПОГЛАВЉЕ 4

4. Стање и кретање на тржишту рада

4.1 Запосленост на подручју Града Приједор

Према подацима Пореске управе Републике Приједор - Подручна јединица Приједор, укупан број запослених лица на подручју Града Приједора на дан 31.12.2022. године износио је 14.427 лица, што је за 6,02% више него 2018. године.

У периоду 2018-2022. година уочен је тренд повећања броја запослених лица, уз изнимку 2020. године, гдје је као посљедица појаве пандемије корона вируса дошло до незнатног смањења броја запослених.

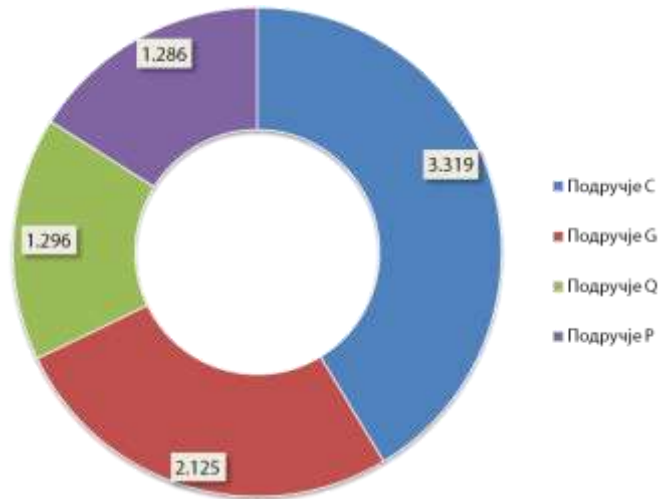
У следећој табели је дат преглед броја запослених по врсти субјекта, полу и годинама:

Год.	Правна лица				Предузетници				УКУПНО		
	М	Ж	Укупно	% учешћа	М	Ж	Укупно	% учешћа	М	Ж	Укупно
2018.	6.239	4.535	10.774	79,17%	1.433	1.401	2.834	20,83%	7.672	5.936	13.608
2019.	6.339	4.749	11.088	78,96%	1.508	1.447	2.955	21,04%	7.847	6.196	14.043
2020.	6.134	4.868	11.002	79,28%	1.517	1.358	2.875	20,72%	7.651	6.226	13.877
2021.	6.212	5.143	11.355	79,61%	1.519	1.390	2.909	20,39%	7.731	6.533	14.264
2022.	6.252	5.244	11.496	79,68%	1.541	1.390	2.931	20,32%	7.793	6.634	14.427

Табела бр. 30: Преглед кретања броја запослених лица на подручју Града Приједора по врсти субјекта и полу на дан 31.12.2022.¹⁹

Анализом претходне табеле, са становишта броја запослених према врсти пословних субјеката, у 2022. години је код правних лица запослено 11.496 лица или 79,68%, а код предузетника 2.931 лица или 20,32%. Са становишта полне структуре, у незнатних мјери већи је број запослених мушкараца који је у 2022. години износи 7.793 лица или 54,07%.

Анализом броја запослених лица према врсти пословног субјекта, дјелатности, полној и старосној структури, може се уочити да је 2022. години највећи број лица, њих 3.319 или 23% је запослено у пословним субјектима коју своју дјелатности обављају у оквиру **подручја Ц** – прерађивака индустрија, а потом **подручју Г** – трговина на велико и на мало; поправка моторних возила и мотоцикала, гдје је запослено 2.125 лица или 14,73%, **подручју Q** – дјелатности здравствене заштите и социјалног рада гдје је запослено 1.296 лица или 8,98% и **подручју П** – образовање гдје је запослено 1.286 лица или 8,91%. У свим наведеним подручјима дјелатности у периоду 2018-2022. година долази до повећања броја запослених лица, осим у подручју Г – трговина на велико и на мало; поправка моторних возила и мотоцикала, гдје је долази до смањења броја запослених.

Графикон бр. 5: Преглед броја запослених према подручјима дјелатности (Извор: Пореска управа РС - Извјештаји за правна лица и предузетнике, Структура запослених радника по подручјима за период 2018-2022. година (појединачни извјештаји))

Према подацима Пореске управе Републике Приједор - Подручна јединица Приједор, највећи број запослених лица у 2022. години је старости између 40 и 49 година, укупно 3.975, а потом између 30 и 39 година, укупно 3.735 лица и између 50 и 59 година, укупно 3.411 лица.

¹⁹ Република Српска, Министарство финансија, Пореска управа - Извјештаји за правна лица и предузетнике, Полна структура запослених радника за период 2018-2022. година (појединачни извјештаји)

Преглед кретања броја запослених лица према старосној структури за укупан број запослених је приказан у табели која слиједи:

УКУПАН БРОЈ ЗАПОСЛЕНИХ - СТАРОСНА СТРУКТУРА								
Година	15-17 год.	18-29 год.	30-39 год.	40-49 год.	50-59 год.	60-69 год.	70-79 год.	Укупно
2018.	2	2.354	3.707	3.535	3.463	638	23	13.722
2019.	5	2.412	3.750	3.712	3.483	759	29	14.150
2020.	3	2.312	3.730	3.695	3.442	764	31	13.977
2021.	2	2.449	3.761	3.886	3.412	814	34	14.358
2022.	2	2.463	3.735	3.975	3.411	890	44	14.520

Табела бр. 31: Преглед кретања броја запослених лица према старости и годинама на дан 31.12.2022.²⁰

Према подацима Пореске управе Републике Приједор - Подручна јединица Приједор, укупан број запослених лица на подручју Града Приједора на дан 31.12.2022. године према квалификационој структури износио је 14.344 запослених. Од наведеног броја њих 11.590 запослено је код правних лица, док се 2.930 лица води на евиденцијама запослених код предузетника. Највећи број запослених лица у 2022. години је са ССС, а потом са КВ и ВСС.

Запослена лица према квалификационој структури

Преглед кретања броја запослених лица према квалификационој структури приказан је у табели која слиједи:

УКУПАН БРОЈ ЗАПОСЛЕНИХ - КВАЛИФИКАЦИОНА СТРУКТУРА												
Година	НК	ПК	КВ	ВКВ	НСС	ССС	ВШС	ВСС	Мр	Др	НН спрема	Укупно
2018.	620	358	2.574	630	210	6.270	488	2.375	33	30	3	13.591
2019.	688	336	2.491	573	201	6.681	453	2.441	42	23	2	13.931
2020.	709	330	2.611	609	215	6.508	467	2.415	36	26	3	13.929
2021.	748	364	2.547	553	203	6.845	418	2.485	41	19	1	14.224
2022.	775	335	2.572	525	179	6.945	397	2.546	47	22	1	14.344

Табела бр. 32: Преглед кретања укупног броја запослених лица према стручној спреми и годинама на дан 31.12.2022. године²¹

Пратећи број запослених лица на подручју Града Приједора према облику својине према подацима Републичког статистичког завода Републике Српске, може се закључити да је највише лица запослено у субјектима у приватном власништву, те да тај број расте из године у годину, а потом слиједе субјекти у државној својини.

Детаљан преглед броја запослених лица на подручју Града Приједора према облику својине за период 2018-2022. година је дат у следећој табели:

²⁰ Република Српска, Министарство финансија, Пореска управа - Извјештаји за правна лица и предузетнике, Старосна структура запослених радника за период 2018-2022. година (појединачни извјештаји)

²¹ Република Српска, Министарство финансија, Пореска управа - Извјештаји за правна лица и предузетнике 11.02.03 Структура запослених радника према степену стручне спреме за период 2018-2022. година (појединачни извјештаји)

Облик својине	Број запослених 2018. г.	Број запослених 2019. г.	Број запослених 2020. г.	Број запослених 2021. г.	Број запослених 2022. г.
Државна	3.881	3.953	3.944	3.991	3.999
Приватна	4.224	4.300	4.448	4.816	5.549
Задружна	0	0	0	0	0
Мјешовита	2.872	2.825	2.815	2.727	2.328
Укупно	10.977	11.078	11.207	11.534	11.876

Табела бр. 33: Преглед кретања броја запослених лица на подручју Града Приједора према облику својине за период 2018-2022. година²²

Анализом број запослених лица на подручју Града Приједора према облику својине и стручној спреми, може се закључити да су лица са високом стручном спремом доминантно запослена у субјектима у државном власништву, док су лица са средњом стручном спремом доминантна у субјектима у приватном власништву, те да тај број расте из године у годину.

Анализом броја запослених лица у пословним субјектима на подручју Града Приједора према класификацији дјелатности и стручној спреми, а према подацима Републичког статистичког завода Републике Српске, може се закључити да је највише лица запослено у подручју прерађивачке индустрије, а потом у подручју трговине на велико и на мало; поправка моторних возила и мотоцикала, а гдје су доминантно присутни запослени са средњом стручном спремом.

Из доступних података може се закључити да је највећи број лица са високом стручном спремом запослено у пословним субјектима у оквиру подручја образовања, а потом подручја јавна управа и одбрана; обавезно социјално осигурање и дјелатности здравствене заштите и социјалног рада.

4.2 Незапосленост на подручју Града Приједор

Према подацима ЈУ Завода за запошљавање Републике Српске (ЗЗЗРС) – Филијала Приједор, Биро Приједор на дан 31.12.2022. године Град Приједор је имао активну понуду радне снаге коју је чинило 2.718 незапослених лица, од чега 1.401 лица мушког пола (51,54%) и 1.317 лица женског пола (48,46%). Када је у питању структура незапослених лица према полу који активно траже запослење уочавамо промјену у укупној структури незапослених према полу, јер је у 2018. и 2019. години било више евидентираних жена, док је од 2020. године већи број евидентираних лица мушкараца.

Посматрајући број запослених на дан 31.12.2022. године, у односу на 31.12.2021. године може се уочити смањење броја незапослених за 47,04%.

У следећој табели је дат преглед незапослених лица у периоду 2018-2022. година:

²² Републички завод за статистику Републике Српске

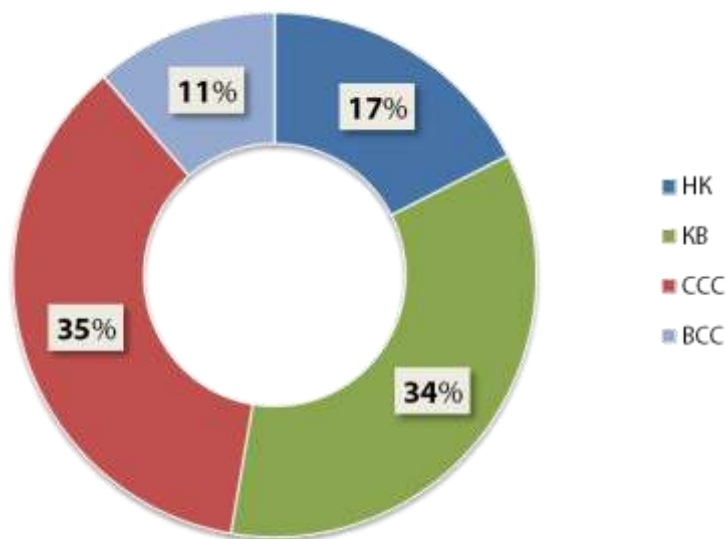
Бр. незапослених на дан	Жене	Мушкарци	Укупан бр. нзапослених	Промјена стања
31.12.2018.	2.651	2.481	5.132	
31.12.2019.	2.559	2.184	4.743	-389
31.12.2020.	1.907	2.003	3.910	-833
31.12.2021.	1.501	1.575	3.076	-834
31.12.2022.	1.317	1.401	2.718	-358

Табела бр. 34: Преглед броја незапослених лица у периоду 2018-2022. година на дан 31.12.2022.²³

Назапослена лица према квалификационој структури

На евиденцији ЈУ Завода за запошљавање Републике Српске (333РС) – Филијала Приједор, Биро Приједор од укупног броја регистрованих незапослених лица у 2022. години који активно траже запослење, према квалификационој структури, највећи број је евидентиран са средњом стручном спремом (950), а потом са КВ (930). Број незапослених са високом стручном спремом (180, 240 и 300 ЕЦТС бодова) износи укупно 300 лица. Статистички су занемариви подаци о броју незапослених лица са вишом школом (36), ПК (24), ВКВ (13), док је магистара 2 лица и доктора наука 1 незапослено лице.

На графичком приказу који слиједи приказана је процентуална заступљеност најбројнијих лица са евиденције Завода за запошљавање РС, према квалификационој структури:

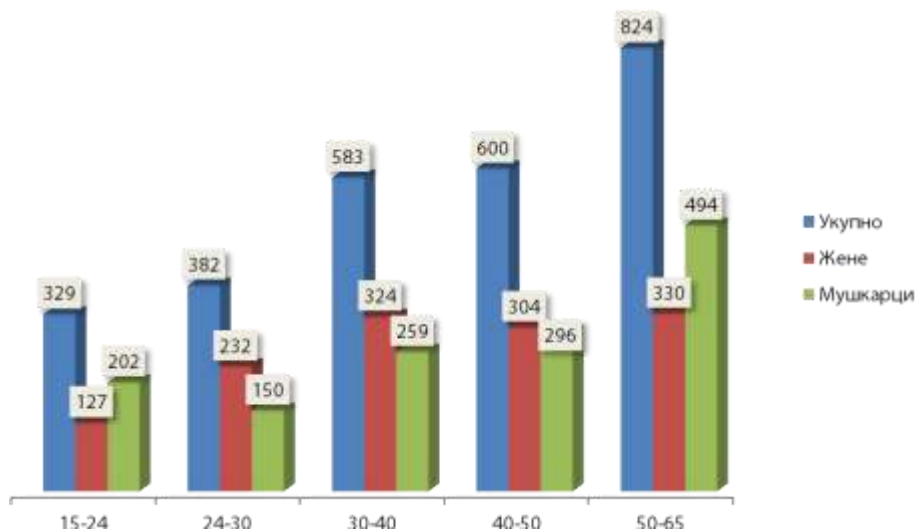

Графикон бр. 6: Преглед броја запослених према подручјима дјелатности

Извор: ЈУ Завод за запошљавање, Филијала Приједор-Биро Приједор

Када је упитању старосна структура незапослених лица који активно траже запослење, закључно са 31.12.2022. године, највећи број незапослених лица је у старосној доби 50-65 година (824), док је значајан број евидентиран у старосној доби 40-50 година (600) и 30-40 година (583). Незапослена лица у старосној доби 15-30 година броје укупно 711 лица, што придружено са осталим лицима до 50 година старости чини одређен контингент радне снаге на тржишту рада.

²³ ЈУ Завод за запошљавање, Филијала Приједор-Биро Приједор

Графикон бр. 7: Преглед броја запослених према подручјима дјелатности
Извор: ЈУ Завод за запошљавање, Филијала Приједор-Биро Приједор

Полна структура незапослених лица из претходног приказа благо је на страни мушкараца који чине 51,54% незапослених лица, док су жене заступљене са 48,45%.

Највећи број регистрованих незапослених у 2022. години мушког пола је старосне доби 55-60 година (184), а најмањи старосне доби 18-20 година (72). Посматрајући незапослена лица женског пола, највећи број је евидентиран у старосној доби 30-35 година (181), а најмањи у старосној доби 18-20 година (42).

Највећи број регистрованих незапослених у 2022. години према квалификационој структури је старосне доби од 20-24 година са средњом стручном спремом (129), а потом старосне доби 40-45 година КВ спреме (120).

Посматрајући незапослена лица женског пола, највећи број је евидентиран у старосној доби 45-50 година (85) са средњом стручном спремом, док мушки у старосној 55-60 година 85 са КВ спремом.

Када је упитању дужина времена проведеног на евиденцији незапослених лица који активно траже запослење у 2022. години, највећи број незапослених лица је провело на евиденцијама од 0-6 мјесеци (905), а потом преко 9 година (345).

Посматрајући дужину времена проведеног на евиденцији незапослених лица који активно траже запослење у 2022. години, највећи број незапослених лица је провело на евиденцијама од 0-6 мјесеци са средњом стручном спремом (345), а потом од 2-3 године (111).

4.3 Просјечна бруто и нето плата

Просјечна бруто и нето плата представљају значајан индикатор пословања једне привреде у погледу нивоа животног стандарда грађана одређене локалне заједнице, односно државе.

Просјечна плата током 2022. године имала је тренд раста, те је просјечна бруто плата у 2022. години у Републици Српској износила 1.730 КМ, а просјечна нето плата износила је 1.144 КМ.

Година	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
УКУПНО РС	1.358	1.407	1.485	1.596	1.730
Приједор	1.323	1.372	1.438	1.480	1.634

Табела бр. 35: Просјечне бруто плате у РС и Приједору у периоду 2018 – 2022. година²⁴

Просјечна бруто плата, на територији Града Приједора у 2022. години, износила је 1.634 КМ, а просјечна нето плата 1.085 КМ, те су исте мање у односу на просјек Републике Српске.

Година	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
УКУПНО РС	857	906	956	1.004	1.144
Приједор	837	884	925	963	1.085

Табела бр. 36: Просјечне нето плате у РС и Приједору у периоду 2018 – 2022. година²⁵

У односу на 2021. годину просјечно нето плата у Граду Приједору за 2022. годину је већа за 12,67%.

У току израде стратешког документа Влада Републике Српске донијела је одлуку да најнижа плата за 2024. годину износи 900 конвертибилних марака у нето износу, а што је оправдано кретањем плата, растом производње и животног стандарда, с циљем побољшања материјалног и социјалног положаја радника у Републици Српској. Одлуком је износ најниже плате повећан за 200 КМ у односу на 2023. годину. Према новом обрачуну, најнижа плата у бруто износу је на нивоу од 1.344,26 КМ.

Тржиште рада на подручју Приједора суочено је са проблематиком која је присутна на територији читаве Босне и Херцеговине, али и земаља региона. Некадашња проблематика високе незапослености, у релативно кратком времену замијењена је са израженим мањком радне снаге готово свих профила, односно, њиховог квантитативног недостака на тржишту рада. Кључни разлози актуелне ситуације су везани за депопулацију, односно, велико иселјавање становника БиХ у земље Западне Европе у потрази за послом, те последице дугогодишњег тренда малог прираста броја рођених, што се у значајној мјери рефлектује и на тржишту рада. Један дио негативних трендова још увијек је везан за неформално запошљавање, што се дугорочно одражава на ниво социјалне заштите и статус радника као незаштићене категорије.

Ако се наведеном дода изражен несклад између потражње и понуде радне снаге на тржишту, у смислу квалификационе и старосне структуре незапослених, те генерално компетенција актуелне понуде радне снаге, евидентна је сложеност ситуације у овој области и веома захтјевна и дугорочна примјена одговарајућих пракси како би се утицало на побољшање крајњих исхода на тржишту рада.

Нека од рјешења која могу дјелимично утицати на смањење негативних трендова и донекле избалансирати односе на тржишту рада, могу бити усмјерени ка усклађивању образовног система са тржиштем рада на начин да се омогућава стицање релевантних вјештина кроз формално и неформално образовање, што се у одређеној мјери већ спроводи на подручју Приједора. Затим, повећање свијести послодаваца и потенцијалних запосленика у смислу формализовања запослења, што директно утиче на смањење сиве зоне и одражава се на квалитет радних мјеста и заштиту радника. Ангажовање рањивих група у радним процесима

²⁴ Подручна привредна комора Бања Лука, Привредна кретања јануар-децембар 2022. године, Бања Лука, јануар 2023. године

²⁵ Подручна привредна комора Бања Лука, Привредна кретања јануар-децембар 2022. године, Бања Лука, јануар 2023. године

додатни је изазов који утиче на социјални статус запосленика и лакшу инклузију на тржишту рада, тамо гдје је то могуће.

Технолошки напредак и аутоматизација процеса представљају одређене изазове у смислу флексибилности и правовременог прилагођавања актуелним промјенама, а (не)способност за трансформацију са собом доноси гашење одређених занимања и губитак радних мјеста, али истовремено отвара нове прилике и радна мјеста која захтјевају напредне вјештине.

Предузетничка култура, односно, њен недостатак, додатни је изазов градских власти и цјелокупне заједнице, који може да ограничи стварање нових радних мјеста и примјену иновација у предузетништву. Град Приједор кроз програме и мјере активне подршке предузетништву дјелимично утиче на процесе и перцепцију предузетништва, како би се ова важна категорија ставила у функцију значајнијег економског раста и развоја.

► ПОГЛАВЉЕ 5

5. Стање привреде и економска кретања

5.1 Еко систем за подршку привреди и предузетништву у граду Приједор

Концепт локалног економског развоја (ЛЕР) и инструменти подршке развоју предузетништва и МСП, примјењују се на подручју Приједора од 2003. године. У претходном периоду, по узору на најбоље праксе, Град Приједор је развио читав низ инструмената локалног економског развоја са циљем подршке развоју предузетништва и конкурентности малих и средњих предузећа, у виду брзе регистрације предузетништва, Инфо центра за инвеститоре, пословних зона, инкубатора, обезбеђења подстицајних средстава као и других видова финансијске и нефинансијске подршке локалној привреди и предузетништву.

Тиме је Град Приједор настојао да обезбиједи адекватне услове и створи повољан амбијент у циљу привлачења инвестиција и јачања привреде на подручју Приједора.

Преглед инструмената локалног економског развоја који су у употреби на подручју Града Приједора се представљени на следећој слици:

Слика бр. 6: Илустрација инструмената ЛЕР-а у употреби на подручју града Приједор
Извор: Аутор

Стручна подршка – У оквиру своје структуре и стручних служби унутар исте, Градска управа континуирано пружа стручну подршку и менторске услуге приједорским организацијама из јавног, привредног и цивилног сектора у припреми пројектних приједлога из различитих области као што су: предузетништво, МСП, заштита животне средине, енергетска ефикасност, култура, туризам, образовање, развој цивилног друштва и др, односно свим заинтересованим лицима за развој пројеката/пријава за коришћење подстицајних средстава у оквиру јавних позива међународних донатора, министарстава, са циљем унапређења конкурентности и одрживог развоја малих и средњих предузећа са подручја града Приједора, те подршку запошљавању.

За **финансијску подршку развоја привреде и предузетништва** Град Приједор је издвојио значајна буџетска средства из Буџета како би обезбидио адекватне услове и створио повољан амбијент у циљу привлачења инвестиција и јачања привреде кроз разне видове подршке и подстицања локалне привреде, што је резултовало смањењем броја незапослених лица, повећањем запослености и повећањем стандарда грађана.

Финансијска средства су додјелјивана кроз програме и пројекте који су усмјерени на подстицање развоја предузетништва и производних дјелатности, отварање нових радних мјеста, запошљавање младих високообразованих кадрова, samozapošljavanje жена предузетница, стандардизацију производних процеса, развој пољопривредне производње, интернационализацију, унапређење компетенција радне снаге, јачање конкурентности кроз подстицаје и пројекте, итд.

Предузетнички инкубатор „Приједор“ је успостављен на локацији Великог Паланчишта (бивши војни објекти) 2006. године. У адаптацију, проширење и развој услуга уложена су средства билатералних и ЕУ програма у укупној вриједности око 350.000 ЕУР.

Примарни концепт привредног инкубатора је да новоосноване производне фирме-*START-UP* бораве у простору Инкубатора у периоду од 5 година, те да користе значајан број услуга, као што су: изнајмљивање производних простора по знатно повољнијој цијени од тржишне, кориштење бесплатних савјетодавних услуга, едуковање, административне услуге и сл. Предузетнички инкубатор посједује око 1.360 метара квадратних простора. Осам простора у оквиру инкубатора намијењено је за производне дјелатност.

Бизнис инкубациони центар Приједор (БИЦ) представља инструмент подршке предузетништву који је основан са циљем унапређења пословног амбијента за подршку оснивању нових пословних субјеката и повећања конкурентности постојећих, развој нових дјелатности, побољшање ланаца вриједности, привлачење директних домаћих и страних инвестиција, развој и примјену иновација и нових технологија.

Кроз рад БИЦ-а, приоритетно се подржавају субјекти из области креативне индустрије тј., они субјекти чије пословање се односи на: израду софтвера, програмирање, оглашавање, архитектуру, занате, дизајн, графички дизајн, филм, видео, дигиталне медије, те пројектовање као и други субјекти који доприносе реализацији стратешких циљева Града Приједора. Намјена је помоћ почетницима у првим годинама њиховог пословања, те стварање услова за развој креативне индустрије и њену интеграцију о локалне, регионалне и глобалне ланце вриједности. За управљање БИЦ-ом је задужена Градска управа Приједор, а Развојна агенције „ПРЕДА“ води свакодневну комуникацију са корисницима простора, те им пружа услуге које могу да подстичу пословање корисницима простора.

„Co-working“ простор је инструмент подршке основан 2019. године у оквиру Пословног центра Приједор, а којим управља Развојна агенција „ПРЕДА“. Основан је са циљем побољшања еко система и инвестиционог окружења. Простор је првенствено намијењен младим људима који имају идеју, а немају гдје да је реализују. „Co-working“ нуди простор, подршку и могућност повезивања са другим креативним људима. Циљ примјене овог концепта је повезивање младих људи сличних интересовања, размјена искуства са члановима заједнице, тестирање пословних модела и могућност реализације заједничких пројеката. На овом мјесту се требају умрежавати и заједно радити програмери, дизајнери, маркетари и предузетници, сви они људи који имају страст према рјешавању проблема, тражењу и стварању послова, за себе и друге.

Фондација за развој „Приједор“ представља кредитно-гарантни фонд, а основана је у сврху издавања гаранција за кредите за подршку развоја малих и средњих предузећа, предузетника и пољопривредних произвођача.

Гаранције се усмјеравају у оквиру 3 линије и то: кредитирање малих и средњих предузећа, кредитирање предузетника и кредитирање у области пољопривреде. Гаранција покрива 35% износа одобреног кредита, каматна стопа на одобрена средства износи 4,25%, а гаранција се одобрава за кредите чија је намјена финансирање основних и обртних средстава. Максимални износ кредита, који банка може одобрити кориснику, на бази гаранције Фондације за развој „Приједор“, је:

- до 200.000 КМ за мала и средња предузећа,
- до 100.000 КМ за предузетнике, физичка лица регистрована за обављање одређене дјелатности,
- до 50.000 КМ за индивидуалне пољопривредне произвођаче регистроване у АПИФ-у.

У зависности од намјене кредита, средства се одобравају на рок отплате до седам (7) година, са укљученим грејс периодом до 24 мјесеца. Отплата кредита се врши у једнаким мјесечним ануитетима.

Град Приједор субвенционише и камату за оне привреднике који не смањују број запослених и који редовно измирују обавезе и то до нивоа од 1%.

Развојна агенција Града Приједора „ПРЕДА“ основана је 2006. године, а оснивач је Град Приједор. Агенција је основана са циљем подршке развоју малим и средњим предузећима, промоције предузетништва, подршке економским и реформским иницијативама унутар регије, припреме и реализације развојних пројеката са фокусом на кориштење екстерних извора финансирања, успостављања и развоја партнерства између јавног, приватног и невладиног сектора, пружања подршке реализацији директних страних и домаћих инвестиција и др.

Препознатљив сегмент рада Агенције је **организација обука и едукација** из различитих области, у складу са јавноважећим, као и неформалним програмима образовања, финансираних од стране Града Приједора, као и средствима из различитих програма и пројеката који се проводе у БиХ. Према евиденцијама Агенције, у периоду од 2018-2022. године реализовано је 56 циклуса обука, кроз које је прошло 730 корисника.

Инфо центар за инвеститоре основан је 2006. године у оквиру Развојне агенције града Приједора „ПРЕДА“. Улога Инфо центра је да се с једног мјеста одвија потпуна комуникација са инвеститором и олакша координација свих градских административних и оперативних функција у циљу квалитетније реализације и одвијања инвестиционог процеса. На тај начин се омогућава професионалније, брже и потпуније информисање према инвеститору и избјегавају се или значајно умањују могуће грешке које се најчешће појављују уколико се комуникација одвија са више мјеста унутар градских служби.

Као резултат рада Инфо центра за инвеститоре је показатељ да је до сада пружена подршка за преко 120 пословних субјеката и да на подручју Града Приједор тренутно послује око 20 домаћих и страних инвеститора који су користили услуге Инфо центра.

Индустријске/пословне зоне представљају облик предузетничке инфраструктуре који подразумева грађевински уређен и комунално опремљен простор, намијењен да га усклађено и плански користи већи број привредних субјеката који обављају привредну дјелатност, а то могу бити правна лица и предузетници који послују унутар пословне зоне.

Претходним Просторним планом града Приједора предвиђено је 5 локација у сврху изградње индустријских зона („Целпак“, „Чиркин поље“, „Балтине баре“, „Омарска-Паљуге“ и „Камичани“), док је за 3 индустријске зоне („Целпак“, „Чиркин поље“ и „Балтине баре“) урађена просторно планска документација до нивоа регулационих планава, односно план парцелације за зону „Целпак“.

До данас је реализован већи број активности на оспособљавању и стављању у функцију зоне „Целпак“, чији су капацитети скоро попуњени. Зона „Целпак“ је готово у потпуности исцрпљена по питању земљишних капацитета у власништву Града Приједора, а преостало земљиште (нешто око 10.000 м²) недовољне је површине за озбиљније инвестиционе пројекте, а поред тога земљиште је поцијепано и неправилног је облика, те нема могућност ширења, што у перспективи умањује атрактивност локације за развој индустрије.

Зона „Целпак“ смјештена је у урбаној градској зони, а њена укупна површина је око 47 хектара, од чега је цца 10,2 хектара било у власништву Града Приједора. Приближно

2/3 зоне опремљено је комуналном и саобраћајном инфраструктуром, а у току 2024. године планирана је изградња дијела саобраћајнице са пратећом инфраструктуром, чиме би се унаприједило постојеће стање јавне инфраструктуре. Тренутно у дијелу зоне у власништву Града Приједор послује 9 пословних субјеката који запошљавају око 300 радника, док у дијелу зоне у приватном власништву послује неколико пословних субјеката који запошљавају око 250 радника.

Проблематика локалитета зоне „Целпак“ огледа се у лошим приступним саобраћајницама примарно кроз Алеју козарског одреда и улицу Српских великана, које је неопходно реконструисати и прилагодити већој фреквенцији првенствено транспортног саобраћаја. Затим, непосредна близина корита ријеке Милошевице и Гомјенице које су потенцијална пријетња од плављења у кишним периодима реална је опасност која ће дјелимично бити ријешена изградњом обалоутврде и санацијом корита поменутих водотока.

У смислу просторне организације ради се о некада јединственом простору бивше фабрике за производњу целулозе и папира који је усљед новонасталих власничких односа остао функционално неповезан, а дио објеката у приватном власништву је у добром дијелу девастиран и неупотребљив за обављање било каквих привредних или других активности, те визуелно нарушава изглед зоне и представља реалну опасност од урушавања. Овај дио захтјева значајне санационе грађевинске захвате и привођење намјени, што је један дио власника већ учинио и ти су објекти углавном у употреби за обављање различитих дјелатности.

Инфраструктурном хармонизацијом и повезивањем цјелокупног обухвата зоне, овај простор добио би на својој функционалности и пуно већој ефикасности кориштења разних садржаја, што дугорочно може бити постигнуто кроз синергијски однос јавног и приватног сектора, заснованог на комерцијалним односима.

Индикативно је да остале четири кандидоване локације пословних зона никада нису оствариле своју намјену предвиђену Просторним планом, што је последица првенствено лошег одабира локација, неријешених имовинско-правних односа и недостатка финансијских средстава за формирање пословних зона на предметним локацијама.

У међувремену је на основу иницијативе страног инвеститора израђен регулациони план за локацију „Аеродром 4“, која је дефинисана као пословна зона у непосредној близини спортског аеродрома Урије, што дугорочно није квалитетно рјешење за већи обим привредне активности. Локација је саобраћајно неадекватно повезана са магистралним коридорима и већим дијелом примарна саобраћајница пролази кроз густо насељене дијелове града, инфраструктура на локацији готово да не постоји, а посебно је отежавајућа околност захтјевно извођење одводње оборинске и фекалне канализације, што због конфигурације терена и приступних тачака представља проблем за прикључење већег броја привредних субјеката. Слична је ситуација и са електро-енергетском мрежом, док је питање телекомуникација примарно рјешено и није проблематично у смислу обезбјеђења потребне инфраструктуре.

Тренутно се на предметној локацији реализује једна инвестиција у аранжману страног инвеститора који је у фази изградње производно-пословног објекта површине цца 6.400 м² (фаза 1), за шта ће бити обезбијеђена потребна инфраструктура, док је развој локације упитан управо због инфраструктурних ограничења.

Због свега претходно наведеног потребно да се у што скоријем року одреди и дефинише микро локалитет потенцијалне пословне зоне која ће имати перспективу развоја инфраструктуре у сврху покретања привредне активности.

Један од кључних изазова у овом сегменту представља изградња нове и унапређење постојеће пословне инфраструктуре у зависности од потреба локалних привредних

субјеката и нових инвеститора. Обезбјеђењем намјенске инфраструктуре, доприноси се повећању инвестиционе динамике, а тиме и осталих економских параметара.

Поред мапирања локација на ширем подручју Приједора, потребно је размотрити могућност рекултивације рударских експлоатационих поља на локалитетима у Томашици, Љубији и Омарској, а с обзиром на степен расположиве инфраструктуре која има одговарајуће карактеристике за развој пословне инфраструктуре.

Развој пословних зона на локацијама бивших индустријских погона, значајно редукује првобитна инвестициона улагања у примарну инфраструктуру која је на овим локацијама већ развијена у одређеној мјери. Оно што је сигурно јесте да ови локалитети располажу одређеним земљишним површинама и могуће објектима чија намјена у будућем времену може бити пренамијењена за развој привредних активности.

Трансформација неког од бивших индустријских погона (рударских копова и других *brownfield* локација) на територији Приједора у нове пословне зоне захтијева мултидисциплинарни приступ и сарадњу између власти, пословних субјеката, локалне заједнице и осталих заинтересованих судионика. Кроз пажљиво планирање и имплементацију, могуће је постићи позитивне друштвене и економске ефекте док се истовремено поштују начела заштите животне средине, а локалитет добија нову употребну вриједност.

Радна група за подршку инвеститорима је тијело које има задатак да у складу са писменим и/или усменим захтјевом инвеститора који изрази интерес за улагање на подручју града Приједора, дефинише и спроводи задатке и кораке које је потребно реализовати у оквиру инвестиционог процеса, свако у својој надлежности, а у циљу што ефикасније припреме и рјешавања прописаних административних процедура. Процедура се односи на инвеститора чија инвестиција на директан и/или индиректан начин проузрокује повећање обима привредне активности кроз нове инвестиције, проширење постојећих капацитета и отварање нових радних мјеста на подручју града Приједора.

Радну групу чине релеватни представници надлежних одјељења Градске управе Приједор, Развојне агенције „ПРЕДА“, ЈП Завод за изградњу Града Приједора, а у ширем смислу могу да чине и представници других стручних и надлежних организација и/или институција.

Привредни савјет је савјетодавно тијело градоначелника које прати сва питања која су од интереса за привреду и локални економски развој и предлаже локалној самоуправи активности на унапређењу услова за пословање, те указује на потребе и препреке које привреда има у пословању у непосредном локалном окружењу. Привредни савјет Града Приједор је основан 2012. године и чине га представници представници јединице локалне самоуправе Приједор, представници пословних субјеката и невладиног сектора, представници локалних и републичких организација и институција, као и представници других субјеката од значаја и важности за развој Приједора.

Пратећи примјере из ЕУ, Град Приједор је прва локална заједница у БиХ која је 2014. године формирала **Савјет за образовање и запошљавање Града Приједор**.

Савјет чине институције и организације које су директно и индиректно укључене у проблематику функционисања локалног тржишта рада, а функционише на принципу локалног партнерства, усмјереног на дугорочно и краткорочно усклађивање понуде и потражње за радном снагом, отклањање препрека запошљавању и развој људских ресурса. Главни задаци Савјета су да развије свеобухватне стратегије и акционе

планове за запошљавање, те да кохерентно ради на њиховом провођењу, смањењу незапослености и подизању животног стандарда на подручју Града Приједора.

Савјет за развој туризма је неформално савјетодавно тијело које треба да даје препоруке и смјернице за даљи развој туристичких потенцијала Града Приједора. Савјет је настао из пројекта „Феел Козара“, гдје је главна водила била да се увезу туристички субјекти како би сви радили усмјерени ка истом циљу, а то је унапређење туризма.

Савјет чине представници Града Приједор (надлежна Одјељења), Туристичке организације града Приједора, Националног парка “Козара” и Угоститељско-економске школе Приједор, затим представници привредних, спортских и других удружења и друштава битних за развој туризма, те Развојна агенција „ПРЕДА“, која уједно координира радом Савјета.

Један од најзначајнијих облика организовања привредних субјеката на подручју Приједора је свакако **Кластер дрвне индустрије и индустрије намјештаја „ДРВО-ПД“** Приједор (Кластер „ДРВО-ПД“) чији је примарни задатак пословно повезивање, затим едукација, размјена информација, те унапријеђење пословања предузећа и предузетника који своју пословну активност обављају у оквиру дрвне индустрије и индустрије намјештаја. Пословно удружење окупља пословне субјекте из области дрвопрераде и производње намјештаја, али и оне сараднике и партнере који могу допринијети развоју сектора. Кластер је основан са сврхом унапријеђења услова обављања дјелатности прераде дрвета, производње дрвних производа и намјештаја, праћење техничко технолошких достигнућа у овој области, усклађивања и заступања заједничких интереса.

С обзиром да фирме чланови имају сједиште на укупно 5 сусједних општина и градова (Бања Лука, Костајница, Козарска Дубица, Нови Град и Приједор), може се рећи да Кластер „ДРВО-ПД“ има регионални карактер. Данас Кластер броји 19 активних чланова и 4 сарадника.

Подручна привредна комора Бања Лука својим дјеловањем покрива 21 локалну заједницу, четири града (Бања Лука, Приједор, Градишка и Лакташи) и 17 општина.

Управни одбор Коморе је 2009. године донио Одлуку о оснивању канцеларије у Приједору, имајући у виду да Комора својом активношћу сервисира више од 5.000 привредних субјеката - чланова Коморе и да ће оснивањем канцеларије приближити своје услуге привредним субјектима.

Послови Канцеларије у Приједору односе се на обављање послова из дјелокруга рада и надлежности Коморе: заступање интереса привреде у сарадњи са локалним органима власти, учешће у активностима на промоцији, едукацији, информисању, пословном савјетовању и пружању других пословних услуга, пружање услуга по основу јавних овлашћења чланицама Коморе са подручја града Приједора и општина Нови Град, Козарска Дубица, Костајница, Оштра Лука и Крупа на Уни.

Канцеларија Приједор смјештена је у Пословном центру Приједор.

Подручна занатско-предузетничка комора је самостална стручно пословна, невладина и непрофитна асоцијација предузетника која усклађује и заступа заједничке интересе предузетника са сједиштем у граду Приједору и општинама Козарска Дубица, Костајница, Нови Град, Крупа на Уни и Оштра Лука.

Подручна ЗПК Приједор сарађује са локалним заједницама подручја на којем дјелује, другим подручним ЗПК у Републици Српској, ЗПК РС, Привредном комором и другим домаћим и међународним владиним и невладиним организацијама.

Ова организација веома је проактивна и покретач је бројних иницијатива не само на локалном нивоу, него и на нивоу ентитета. Чланови ЗПК Приједор активни су у раду локалних радних тијела као што су Привредни савјет, Савјет за образовање и запошљавање, итд., предлажу и покрећу бројне теме од значаја за развој предузетништва и генерално привреде града Приједора са регионалним значајем. Канцеларија ЗПК Приједор је смјештена у Пословном центру Приједор, заједно са Канцеларијом Подручне привредне коморе и Развојном агенцијом „ПРЕДА“ и тако чине снажну, организовану и стручну подршку локалној пословној заједници.

5.2 Анализа предузетника на подручју Града Приједор

Према подацима Одјељења за привреду и предузетништво Града Приједора, добијених из извјештаја из Централног регистра предузетника на дан 31.12.2022. године укупан број регистрованих предузетника је износио 1.496, што је за 7,55% више него у 2018. години. У посматраном периоду уочен је тренд повећања броја предузетника, уз изнимку 2020. године, гдје је усљед појаве пандемије корона вируса дошло до незнатног смањења броја предузетника.

Година	Број предузетника	Мушкарци	Жене
2018.	1.391	66,20%	33,80%
2019.	1.427	65,70%	34,30%
2020.	1.424	66,50%	33,50%
2021.	1.454	66,40%	33,60%
2022.	1.496	66,50%	33,50%

Табела бр. 37: Преглед кретања броја предузетника на подручју Града Приједора по годинама и полној структури за период 2018-2022. година²⁶

Анализом претходне табеле, са становишта полне структуре предузетника, евидентно је да је проценат броја мушкараца предузетника у посматраном периоду значајно већи у односу на проценат жена предузетница, те да оно процентуално износи 66% у корист мушкараца, а 33% у корист жена.

Посматрајући структуру предузетника према претежној дјелатности, највећи број предузетника је регистрован у подручју Г – трговина на велико и на мало; поправка моторних возила и мотоцикала, укупно 441 предузетник, што представља 29,48% од укупног броја предузетника.

Након подручја Г, највећи број предузетника послује у оквиру подручја И - дјелатности пружања смјештаја, припреме и послуживања хране; хотелијерство и угоститељство, и то 271 (18,11%), а затим у подручју С – остале услужне дјелатности, и то 176 (11,76%) и подручју Ц – прерађивачка индустрија, и то 167 (11,16%).

У посматраном подручјима, само у подручју Ц и подручју С долази до повећања броја предузетника, док у подручју Г и И долази до смањења. Посматрајући тренд раста броја предузетника, уочава се значајан раст броја предузетника у подручју Ф – грађевинарство.

²⁶Одјељење за привреду и предузетништво из извјештаја Централног регистра предузетника - 25. Родна структура предузетника за период 2018-2022. година

Анализом прикупљених података по основу врсте занимања регистрованих предузетника, уочен је одређен број предузетника којима је то допунско или додатно занимање. Укупан број регистрованих предузетника којем је то основно занимање у 2022. износи 1.121 предузетник, што представља 74,93% од укупног броја. Просјечна старост регистрованих предузетника на подручју Града Приједор износи 46 година.

Праћење броја новорегистрованих и одјављених предузетника по дјелатностима је од суштинске важности за утврђивање трендова нових предузетика и одређивање мјера за подршку старт-уп-има. Анализом прикупљених података уочено је да укупан број новорегистрованих предузетника у периоду 2018-2022. година износи 852, а одјављених 788, те у посматраном периоду долази до повећања регистрованих предузетника за 64.

Према броју регистрованих предузетника Град Приједор се налази на трећем мјесту, те у укупном броју предузетника Републике Српске учествује са 6,01%.

Одрживо предузетништво

Одрживо предузетништво се односи на праксу вођења пословања с нагласком на дугорочно очување економске, друштвене и еколошке равнотеже. Овај концепт укључује интеграцију одрживих принципа у све аспекте предузетничке активности како би се постигао позитиван утицај на заједницу, животну средину и економију. Кључне компоненте одрживог предузетништва обухватају економску, друштвену и еколошку одрживост, те иновације и технолошки напредак.

Економски аспекти одрживости односе се на праксе које подржавају дугорочну економску добит, праведност и стабилност. Ове праксе обухватају стратегије које осигуравају равнотежу између економске активности, друштвене одговорности и очувања ресурса.

Друштвени аспекти одрживости односе се на утицај пословања и друштвених активности на људе и заједницу. Ови аспекти се фокусирају на праведност, инклузивност, људска права, образовање, здравље и општу добробит људи.

Еколошки аспекти одрживости односе се на праксе и политике које имају позитиван утицај на животну средину, доприносе очувању природних ресурса и минимизирају негативне ефекте пословних активности на екосистеме. Овај аспект одрживости обухвата низ фактора и приступа који помажу у очувању биодиверзитета, смањењу карбонског отиска, ефикаснијем коришћењу ресурса и генералном смањењу негативног утицаја на околину.

Одрживо предузетништво као такво, није само усмјерено на постизање економске добити, већ и на стварање вриједности за ширу заједницу и очување ресурса за будуће генерације. Овај приступ је све више препознат као кључни фактор за дугорочни успјех пословања у свјетлу растуће свијести о еколошким и друштвеним изазовима. Ипак, имплементација одрживих пракси може се суочити с низом изазова, а они могу варирати у зависности од специфичних околности, расположивих ресурса, политичке воље и разних друштвених фактора. Превазилажење ових изазова захтјева ангажовање више актера у друштву, укључујући доносиоце одлука са свих нивоа, предузећа, академских институција и грађана. Холистички приступ који укључује едукацију, подршку политике, сарадњу и технолошки развој, често је кључан за успјешну имплементацију одрживих пракси на неком подручју, па тако и за град Приједор са аспекта развоја предузетништва у будућем периоду.

Економски развој на подручју Града Приједора почиње се интензивније заснивати на развоју предузетништва и МСП од 2003. године, са усвајањем и реализацијом стратегије у овој области за период 2003-2008. године. Концепт подразумијева развој и успостављање тзв. инструмената локалног економског развоја, који су данас основа локалног „еко-система“ подршке.

Имајући у виду статус предузетника, као физичких лица, информациона подлога за анализу пословања се базира основним статистичким подацима о њиховом броју и структури по различитим критеријима (изостаје могућност анализе базиране на подацима из званичних пословних књига). И поред наведене чињенице, за период од посљедњих 10-ак година, а посебно 2018-2022, уочени су одређени трендови и показатељи. Број регистрованих предузетника је у порасту, а жене предузетнице стабилно чине 1/3 од укупног броја регистрованих предузетника. Према претежној дјелатности највећи број предузетника је регистрован у подручјима трговине, угоститељства и осталих услужних дјелатности. Од укупног броја предузетника, 25,07% је оних којима је то допунско или додатно занимање. Просјечна старост предузетника је 46 година.

Пословни модели локалних предузетника не базирају на развоју нових производа и услуга, иновацијама, дигитализацији и савременим технологијама. Основа за покретање бизниса су доминантно различите занатске вјештине, те препознавање прилика за укључивање у постојеће у ланце вриједности у својству поузданих пружалаца (производних) услуга.

Иако је сет инструмента са којима Град данас располаже, у односу на већину осталих локалних заједница у земљи, разнолик и свеобухватан, постоји потреба за одређеним унапређењима и бољом међусобном синхронизованости, те креирању нових рјешења прилагођених актуелним трендовима и изазовима. У том настојању, од значаја је документ "Анализа и акциони план развоја предузетништва Града Приједора 2021–2027", којим су планиране одговарајуће области за интервенцију у домену и капацитету Града, како слиједи:

- 1) Суфинасирање предузетника почетника, посебних група (млади, жене, лица са посебним потребама) уз активни менторинг институција предузетничке инфраструктуре – пословна акцелерација;
- 2) Дигитализација градске управе (е-Приједор) и подршка дигитализацији пословних модела предузетника и МСП;
- 3) Подстицање и промовисање предузетничког образовања и предузетничке културе, са акцентом на самозапошљавање као каријерном опцијом;
- 4) Елиминисање и смањење парафискалних намета у надлежности Града;
- 5) Подстицање ИТ сектора и развој културне и креативне индустрије;
- 6) Изградња институција предузетничке инфраструктуре – савјетодавне услуге предузетницима, хабови, пословни акцелератори, технолошки парк, индустријске зоне и слободна економска зона.

Истим документом је дефинисано да велики број идентификованих препрека развоју предузетништва није у искључивој надлежности Града и захтјева синхронизовану активност са актерима на свим нивоима одлучивања.

5.3 Анализа пословања пословних субјеката (правних лица)

Финансијске извјештаје за 2022. годину у Републици Српској предало је 11.202 пословних субјеката (правних лица), док је за подручје Града Приједора поднијело 485, што је за Град Приједор 7,06% више него у 2021. години. Према броју пословних субјеката (правних лица) која су предали финансијске извјештаје за 2022. годину, Град Приједор се налази на петом мјесту.

На нивоу Републике Српске, пословни субјекти (правна лица) остварила су укупан приход у 2022. години од 29,6 милијарди конвертибилних марака, док је за подручје Града Приједора остварен приход у износу од 1.042.911.666 КМ. Учешће укупног прихода оствареног на подручју Града Приједора, у укупном приходу Републике Српске износи 3,52%.

Остварена нето добит на нивоу Републике Српске у 2022. години износила је 2,7 милијарди конвертибилних марака. На подручју Града Приједора, нето добит у 2022. години износила је 103.029.911 КМ и већа је за 16,95% у односу на 2021. годину.

Просјечан број запослених по основу часова рада у 2022. години на подручју Града Приједора износио је 8.366 запослених лица.

У табели која слиједи представљени су основни индикатори пословања пословних субјеката (правних лица) Града Приједора за период 2018-2022. година:

Индикатор пословања		Година				
		2018	2019	2020	2021	2022
Град Приједор	Број пословних субјеката	458	451	430	453	485
	Укупни приходи	766.053.167	776.978.296	740.261.915	885.511.880	1.042.911.666
	Нето добит	58.366.302	57.013.603	46.355.501	88.098.551	103.029.911
	Нето губитак	18.121.818	10.102.909	14.895.392	7.457.368	6.072.476
	Капитал	657.412.212	667.502.141	657.613.305	673.661.378	642.690.146
	Просјечни број запослених	7.581	7.942	8.001	8.452	8.366

Табела бр. 38: Преглед индикатора пословања пословних субјеката (правних лица) Републике Српске и Града Приједора за период 2018-2022. година²⁷

Из претходне табеле видљиво је да су индикатори пословања приједорске привреде позитивни и у континуираном порасту по готово свим параметрима. Благо одступање примјетно је у укупном броју запослених радника (-86) и у висини капитала (-30,9 мил. КМ), док су остали параметри у позитивним вриједностима.

Иако у структури индикатора једним дијелом учествује и инфлација као фактор који директно утиче на повећање прихода, њен утицај није доминантан и кључан поготово са аспекта раста броја пословних субјеката, па и броја запослених који је у значајном порасту у односу на 2018. годину.

У следећој табели приказани су параметри пословања привреде по основу броја привредних субјеката (правних лица), броја запослених радника и оствареног укупног прихода по областима и подручјима, на територији Града Приједора у 2022. години:

²⁷Привредна комора Републике Српске, Подручна привредна комора Бања Лука – Финансијски резултати пословања и структура привреде Републике Српске и подручја коморе Бања Лука за период 2018-2022. година

Подручје дјелатности	Бр. пословних субјеката	Бр. запослених	Укупни приходи
Подручје А – Пољопривреда, шумарство и риболов	15	42	7.522.030
Подручје Б – Вађење руда и камена	9	934	109.090.266
Подручје Ц – Прерађивачка индустрија	113	2.906	307.985.014
Подручје Д – Производња и снабдијевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација	1	63	7.476.914
Подручје Е – Снабдијевање водом; канализација, управљање отпадом и дјелатности санације (ремедијације) животне средине	7	303	15.543.048
Подручје Ф – Грађевинарство	33	393	50.837.402
Подручје Г – Трговина на велико и на мало; поправка моторних возила и мотоцикала	123	1.912	427.548.844
Подручје Х – Саобраћај и складиштење	48	380	56.670.685
Подручје И – Дјелатности пружања смјештаја, припреме и послуживања хране; хотелијерство и угоститељство	10	53	2.664.318
Подручје Ј – Информације и комуникације	16	66	3.258.177
Подручје Л – Пословање некретнинама	8	11	1.632.849
Подручје М – Стручне, научне и техничке дјелатности	29	191	11.920.393
Подручје Н – Административне и помоћне услужне дјелатности	12	95	1.867.491
Подручје П – Образовање	3	40	884.962
Подручје Q – Дјелатности здравствене заштите и социјалног рада	48	938	36.723.403
Подручје Р – Умјетност, забава и рекреација	1	8	351.932
Подручје С – Остале услужне дјелатности	9	30	933.938
Укупно	485	8.366	1.042.911.666

Табела бр. 39: Преглед броја пословних субјеката (правних лица) на територији Града Приједора по подручјима дјелатности у 2022. години²⁸

У укупној структури привредних субјеката, по броју доминирају субјекти из подручја трговине на велико и мало, поправка моторних возила и мотоцикала са 25,4%, затим слиједи пословни субјекти из подручја прерађивачке индустрије са учешћем од 23,3%, те субјекти из подручја саобраћај и складиштење са учешћем од 9,9%.

Од анализираних пословних субјеката (правних лица) у 2022. години, највеће приходе су остварили пословни субјекти који своју претежну дјелатности обављају у оквиру подручја Г - трговина на велико и на мало; поправка моторних возила и мотоцикала, са 41,0% учешћа у укупним приходима Града Приједора.

На другом мјесту по висини остварених прихода су пословни субјекти који своју претежну дјелатност обављају у оквиру подручја Ц – прерађивачка индустрија и који у укупним приходима Града Приједора учествују са 29,5%, што у односу на 2021. годину, у овом подручју, представља раст у висини од 43,7%.

Просјечан број запослених по основу часова рада у 2022. години на подручју Града Приједора износио је 8.365,6 запослених лица, што је за 1,02% мање него у 2021. години.

У укупној структури просјечног броја запослених лица по основу часова рада, највећи удио има подручје Ц – прерађивачка индустрија са 34,7%, затим слиједи пословни субјекти из подручја Г - трговине на велико и на мало; поправка моторних возила и мотоцикала са учешћем од 22,9%, подручја Q - дјелатности здравствене заштите и социјалног рада са учешћем од 11,2%, те пословни субјекти из подручја Б - вађење руде и камена са учешћем од 11,2 и подручја Ф – грађевинарство са учешћем од 4,7%.

²⁸АПИФ, Обрада података Подручна привредна комора Бања Лука (анализа пословних субјеката који су предали завршне рачуне АПИФ-у до 18. априла 2023. године)

Из горе наведених података можемо закључити да су носиоци привредне дјелатности пословни субјекти који послују у оквиру следећих подручја:

- Подручје Г - трговина на велико и на мало; поправка моторних возила и мотоцикала,
- Подручје Ц - прерађивачка индустрија
- Подручје Б - вађење руде и камена и
- Подручје Ф - грађевинарство.

Анализа пословања пословних субјеката (правних лица) у оквиру прерађивачке индустрије

Прерађивачка индустрија је врло важно подручје за укупни привредни развој сваке савремене земље, која у ствари представља носиоца економске активности сваке привреде, те има велики значај и за остале привредне и друштвене перформансе. Она има могућност запошљавања великог броја радника, има највеће учешће у бруто друштвеном производу, остваривање учешћа у извозу, у процесу индустријализације, односно реиндустријализације, као и бројним другим факторима који су међусобно повезани и условљени. Смањење једне од ових перформанси значајно утиче на комплетна друштвена дешавања, а самим тим и на економију.

Пословни субјекти из прерађивачке индустрије који су предали финансијски извјештај у 2022. години, а имају регистровано сједиште на подручју Града Приједор, у укупним резултатима пословања учествују са:

- 23,3% у укупном броју пословних субјеката (113 пословних субјеката)
- 34,7% у укупном броју просјечног броја запослених по основу часова рада (2.906,4 запослених)
- 29,5% у укупним приходима (307.985.014 КМ)
- 25,6% у нето добити (26.348.194 КМ)
- 28,6% у нето губитку (1.737.977 КМ)

У односу на 2021. годину, уочен је тренд раста укупних прихода прерађивачке индустрије за 43,7%, као и раст просјечног броја запослених по основу часова рада за 7,4%. Такођер је уочен и раст нето добитка за 49,1%, а смањење нето губитка за 64,2%.

Највећи број пословних субјеката у оквиру прерађивачке индустрије послује у следећим областима:

- Област 25 – Производња готових металних производа, осим машина и опреме – 26 пословних субјеката
- Област 16 – Прерада дрвета и производа од дрвета и плута, осим намјештаја; производња предмета од сламе и плетарских материјала – 21 пословни субјекат
- Област 31 – Производња намјештаја – 15 пословних субјеката

У следећој табели је дат преглед укупних прихода пословних субјеката (правних лица) по областима дјелатности прерађивачке индустрије и просјечног броја запослених у 2022. години:

Области дјелатности подручја прерађивачке индустрије	Укупни приходи у 2022. години	% учешћа у 2022. години	Просјечан бр. запослених у 2022. години	% учешћа у 2022. години
10 Производња прехранбених производа	42.515.440	13,8%	425	14,6%
11 Производња пића	15.750.605	5,1%	53	1,8%
13 Производња текстила	18.117.079	5,9%	247	8,5%
14 Производња одјеће	9.260.380	3,0%	476	16,4%
15 Производња коже и производа од коже	9.231.239	3,0%	196	6,7%
16 Прерада дрвета и производа од дрвета и плута, осим намјештаја; производња предмета од сламе и плетарских материјала	35.828.868	11,6%	270	9,3%
18 Штампање и умножавање снимљених записа	497.582	0,2%	6	0,2%
20 Производња хемикалија и хемијских производа	14.627.944	4,7%	57	2,0%
22 Производња производа од гуме и пластичних маса	38.367.174	12,5%	160	5,5%
23 Производња осталих производа од неметалних минерала	2.406.063	0,8%	36	1,2%
24 Производња базних метала	8.195.402	2,7%	64	2,2%
25 Производња готових металних производа, осим машина и опреме	68.423.883	22,2%	504	17,3%
26 Производња рачунара, електронских и оптичких производа	227.078	0,1%	3	0,1%
27 Производња електричне опреме	16.900.287	5,5%	16	0,6%
28 Производња машина и опреме, д. н.	4.307.276	1,4%	37	1,3%
31 Производња намјештаја	22.789.883	7,4%	346	11,9%
32 Остала прерађивачка индустрија	69.931	0,0%	4	0,1%
33 Поправка и инсталација машина и опреме	468.900	0,2%	7	0,2%
УКУПНО - ПЕРАЂИВАЧКА ИНДУСТРИЈА	307.985.014		2.906	

 Табела бр. 40: Преглед прихода по областима прерађивачке индустрије у 2022. години²⁹

У структури укупних прихода у 2022. години, највећи удио има област производња готових металних производа, осим машина и опреме са 22,2%, затим слиједи област производња прехранбених производа са 13,8%, те области производња производа од гуме и пластичних маса са 12,5% и области прерада дрвета и производа од дрвета и плута, осим намјештаја; производња предмета од сламе и плетарских материјала са 11,6%.

Анализом области прерађивачке индустрије, може се закључити да само у областима производња текстила и производња рачунара, електронских и оптичких производа долази до смањења укупних прихода од обављања дјелатности привредних субјекта. У осталим областима евидентно је повећање вриједности укупних прихода.

Просјечан број запослених по основу часова рада у 2022. години у прерађивачкој индустрији на подручју Града Приједора износио је 2.906 запослено лице.

У укупној структури просјечног броја запослених лица по основу часова рада у прерађивачкој индустрији, највећи удио имају следеће области:

- Област 25 – Производња готових металних производа, осим машина и опреме са 17,3%
- Област 14 – Производња одјеће, коже и обуће са 16,4%
- Област 10 – Производња прехранбених производа са 14,6%
- Област 31 – Производња намјештаја са 11,9%

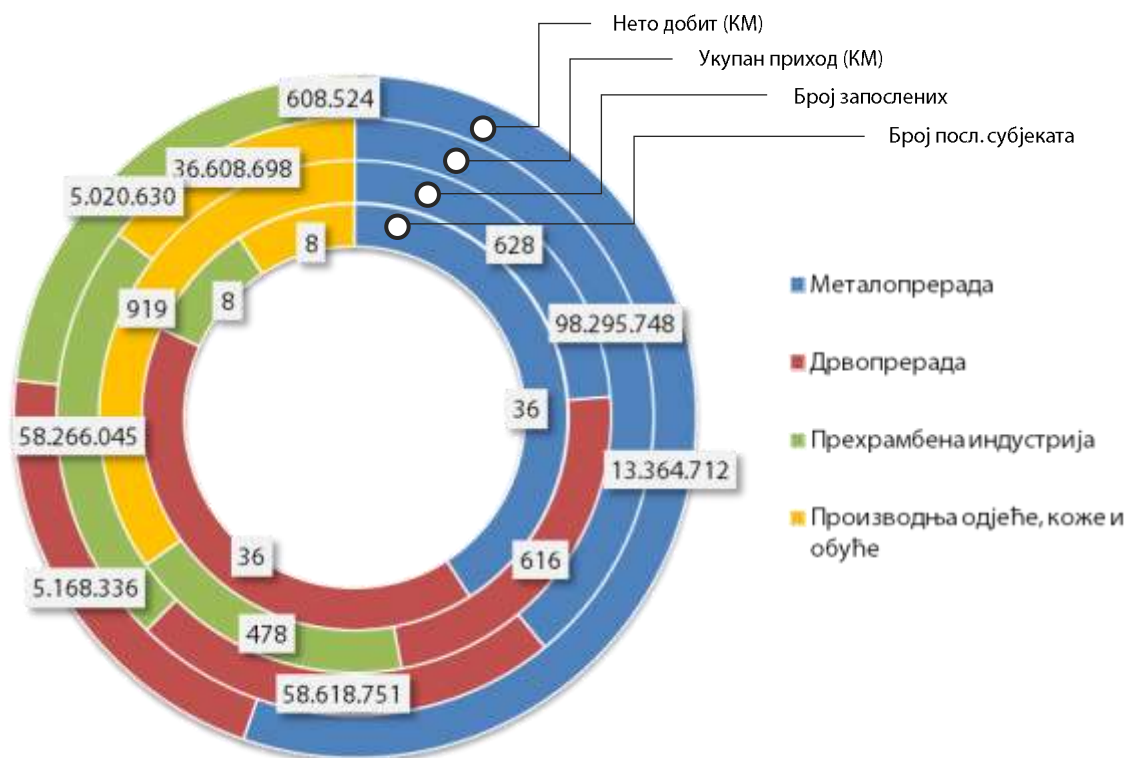
Анализом области прерађивачке индустрије, може се закључити да само у областима Производња коже и производа од коже и производња електричне опреме долази до смањења просјечног броја запослених по основу часова рада, док је у осталим областима евидентно повећање.

²⁹ АПИФ, Обрада података Подручна привредна комора Бања Лука (анализа пословних субјеката који су предали завршне рачуне АПИФ-у до 18. априла 2023. године)

Груписањем сродних дјелатности унутар прерађивачке индустрије града Приједора, добијају се 4 сродне групе које су кључни носиоци привредних активности:

- Дјелатности металопрераде,
- Дјелатности дрвопрераде,
- Дјелатности прехранбене индустрије,
- Дјелатности производње одјеће, коже и обуће.

У наставку је приказан графикон са прегледом резултата пословања субјеката из сродних група дјелатности, носиоца привредне активности унутар прерађивачке индустрије:

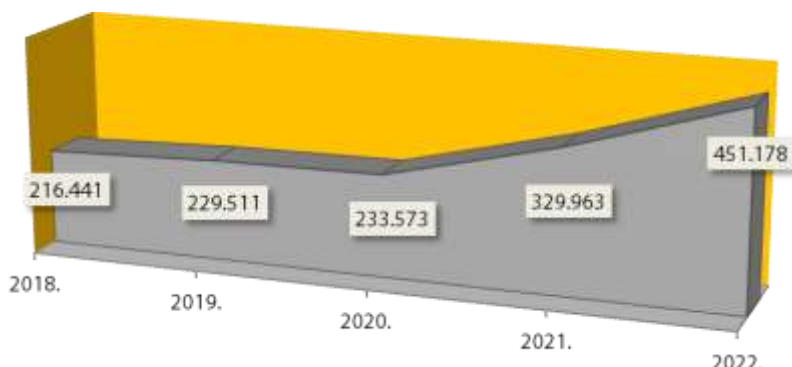
Графикон бр. 8: Преглед резултата пословања субјеката из сродних група дјелатности унутар прерађивачке индустрије (Извор: Аутор)

Анализом претходних група дјелатности, може се уочити тренд раста посматраних индикатора пословања, те да дјелатност металопрераде предњачи у истом. Развој привреде града Приједор у доброј мјери треба бити наслонен на прерађивачку индустрију, а издвојене области важни су фактори у креирању нове вриједности, повећања конкурентности и генератор запошљавања, са нагласком на квалитетнија радна мјеста.

5.4 Спољнотрговинска размјена Града Приједор

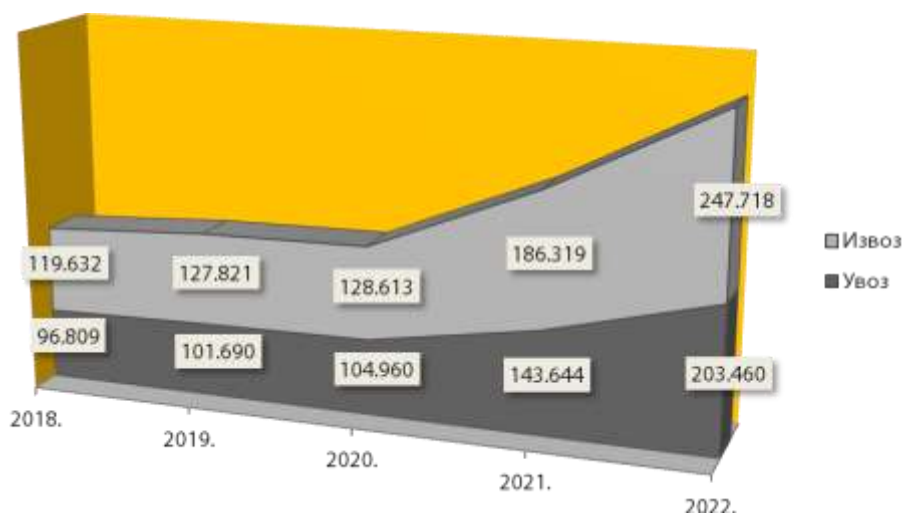
Остварени обим робне размјене пословних субјеката на територији Града Приједора у 2022. години износио је 451,18 милиона KM. Од тога је вриједност извоза износила 247,72 милиона KM, а вриједност увоза 203,46 милиона KM (спољнотрговински суфицит износи 44,26 милиона KM). У укупној спољнотрговинској размјени Републике Српске у 2022. години, Град Приједор учествује са 3,5%, односно у укупној спољнотрговинској размјени Босне и Херцеговине са 0,9%. У периоду од 2018. до 2022. године долази до повећања обима спољнотрговинске размјене Града Приједора за 108,45%.

Из графикана испод видљиво је да обим робне размјене пословних субјеката Града Приједора има позитиван тренд у посматраном периоду, а да су односи учешћа слични у индикаторима на нивоу спољнотрговинске размјене Републике Српске и Босне и Херцеговине.

Графикон бр.9: Преглед спољнотрговинске размјене Града Приједора у периоду 2018-2022. година, исказано у милионима КМ³⁰

Остварени обим извоза пословних субјеката на територији Града Приједора у 2022. години износио је 247,72 милиона КМ. У укупном извозу Републике Српске у 2022. години, Град Приједор учествује са 4,4%, односно у укупном извозу Босне и Херцеговине са 1,3%. У периоду од 2018. до 2022. године долази до повећања обима извоза Града Приједора за 107,07%.

Графикон бр.10: Преглед односа увоза и извоза Града Приједора у периоду 2018-2022. година, исказано у милионима КМ³¹

Укупан увоз пословних субјеката на територији Града Приједора у 2022. години износио је 203,46 милиона КМ.

Покривеност увоза извозом израчунава се као омјер извоза роба и услуга према увозу роба и услуга посматраног подручја у посматраној години. Овај показатељ веома је важан за

³⁰ Спољнотрговинска комора Босне и Херцеговине

Подручна привредна комора Бања Лука, Привредна кретања јануар-децембар 2022. године, Бања Лука, јануар 2023. године

³¹ Спољнотрговинска комора Босне и Херцеговине

Подручна привредна комора Бања Лука, Привредна кретања јануар-децембар 2022. године, Бања Лука, јануар 2023. године

економске анализе и пословне политике. Чињеница да покривеност увоза извозом Града Приједор износи 121,75%, значи да пословни субјекти са територије Приједора извозе више вриједности добара и услуга него што увозе, што је позитиван показатељ за економски раст Града.

5.5 Остварене инвестиције у стална средства

Подаци о оствареним инвестицијама у стална средства према дјелатности инвеститора у претходном петогодишњем периоду дају преглед о инвестицијама у изградњу нових капацитета, реконструкцију, модернизацију, доградњу и проширења, одржавање нивоа постојећих капацитета, те о улагањима у грађевинске објекте и просторе, машине, опрему и транспортна средства.

Према подацима Републичког завода за статистику Републике Српске, укупна вриједност остварених инвестиција у стална средства према дјелатности инвеститора на подручју Републике Српске у 2022. години износила је преко 2,2 милијарди КМ.

У следећој табели је дат преглед укупно остварених инвестиција у стална средства према дјелатности инвеститора у периоду 2018-2022. година:

Подручје/Период	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Република Српска (у '000 КМ)	1.879.489	1.789.555	1.959.943	1.825.592	2.282.157
Град Приједор (у '000 КМ)	35.621	40.076	47.536	39.577	57.353

Табела бр. 41: Остварене инвестиције у стална средства према дјелатности инвеститора³²

Укупна вриједност остварених инвестиција у стална средства према дјелатности инвеститора на подручју Града Приједора у 2022. години износила је преко 57,3 милиона КМ, што је 2,51% од укупне вриједности Републике Српске. У 2021. години долази до смањења вриједност остварених инвестиција у стална средства након константног раста у периоду 2018-2020. година, што је посљедица изазвана појавом корона кризе. Међутим, у 2022. години долази до значајнијег скока инвестиционих улагања на подручју Приједора.

У следећој табели је дат преглед укупно остварених инвестиција у нова стална средства према карактери изградње и техничкој структури у периоду 2018-2022. година:

Подручје	Период	Укупно	Карактер изградње			Техничка структура		
			Изградња нових капацитета	Реконструкција, модернизација, доградња и проширење	Одржавање нивоа постојећих капацитета	Грађевински објекти и простори	Машине, опрема и транспортна средства	Остало
Град Приједор (у '000 КМ)	2018	32.989	18.955	10.947	3.087	8.433	22.412	2.143
	2019	34.738	18.940	12.328	3.470	11.383	21.709	1.646
	2020	39.911	28.963	10.091	857	16.936	21.750	1.225
	2021	34.664	15.227	17.846	1.591	9.705	23.856	1.103
	2022	57.353	45.652	27.774	11.652	6.227	14.586	29.874

Табела бр. 42: Остварене инвестиције у нова стална средства према карактеру изградње и техничкој структури³³

³² Републички завод за статистику Републике Српске, Градови и општине Републике Српске, извјештаји за период 2019-2023

³³ Републички завод за статистику Републике Српске, Градови и општине Републике Српске, извјештаји за период 2019-2023

Из претходних података може се закључити да на подручју града Приједора привредни субјекти континуирано и у одређеној мјери врше инвестициона улагања у стална средства, дијелом за изградњу нових индустријских/пословних капацитета, дијелом у проширење постојећих капацитета. Ови односи варирају кроз периоде, али извјесно је да инвестициони потенцијал постоји и да се реализује по разним основама.

Да би се очувао позитиван тренд и могуће повећала инвестициона улагања, Град Приједор са својом администрацијом треба да обезбиди квалитетну и проактивну подршку домаћим и страним инвеститорима. Та подршка не мора нужно да буде финансијске природе, често су очекивања инвеститора да процедуре буду поједностављене и да имају своју динамику спровођења која неће нарушити динамику инвестиционог пројекта, тако да су захвати у том смислу потребни у сегменту ефикасности рада надлежних служби Градске управе и других служби и организација које се појављују у процесу реализације инвестиционих пројеката.

5.6 Анализа ефеката финансијских подстицајних мјера Града Приједор³⁴

У претходном периоду, Град Приједор је развио читав низ финансијских и нефинансијских инструмената подршке предузећима и инвеститорима, и то у виду брзе регистрације предузетништва, Инфо центра за инвеститоре, пословних зона, предузетничког инкубатора, Радне групе за инвеститоре, као и обезбеђења подстицајних средстава (финансијска подршка).

Настојећи да обезбиди адекватне услове и створи повољан амбијент за привлачење инвестиција и јачање привреде на подручју Приједора, од 2009. године, Град Приједор је увео читав сет финансијских подстицаја.

Први финансијски подстицаји који су уведени, а за која су издвајана значајнија средства су:

- Подстицај послодавцима за запошљавање нових радника;
- Подстицај послодавцима за запошљавање младих високообразованих кадрова;
- Подршка samozapošljavanju;
- Подршка женском предузетништву;
- Подстицај за увођење стандарда квалитета (сертификацију);

Након ових финансијских подстицаја уводи се читав низ нових подстицаја, и то:

- Подршка интернационалном повезивању и умрежавању предузећа;
- Подршка пословним удружењима и кластерима;
- Подршка запошљавању теже запошљивих категорија;
- Подршка иновацијама и инвестицијама у мала и средња предузећа;
- Креирање и извођење програма обуке и преквалификације према актуелној потражњи на тржишту рада;
- Подстицај за јачање конкурентности МСП

³⁴ Одјељење за привреду и предузетништво

Информација о реализацији Програма кориштења средстава за подстицај у предузетништву, малим и средњим предузећима у периоду 2018-2022. година

Информација о реализацији Програма кориштења средстава за развој пољопривреде, предузетништва, подршку конкурентности МСП и запошљавању на подручју града Приједора у 2019. години

Анализа ефеката подстицаја из Буџета града Приједора за период 2020-2022. година

Информација о реализацији додјеле финансијских средстава за подршку интернационалном повезивању и умрежавању предузећа

Информација о реализацији додјеле финансијских средстава за подршку пословним удружењима и кластерима

- Додјела подстицајних средстава за јачање конкурентности сектора грађевинарства, информатике и осталих услужних дјелатности
- Подстицај за субвенционисање редовне камате на кредите пословним субјектима
- Подстицај за подршку пословним субјектима захваћених пандемијом корона вирусом

Из године у годину, у Буџету Града Приједор планирана средства за додјелу ових подстицаја су се стално увећавала.

У 2018. године долази до најзначајније промјене у структури ових подстицаја, када се уводи подстицај за јачање конкурентности МСП, са циљем да се МСП из прерађивачке индустрије подрже у набавци машине/опреме/алата. Увођењем овог новог подстицаја, уважили су се приједлози послодаваца коју су током година истицали значај конкурентности пословног субјекта, која је основ за стварање одрживих радних мјеста. Упоредо са развојем овога подстицаја, значајнија средства су се почела планирати и за пројекте подршке запошљавању теже запошљивих категорија и креирању и извођењу програма обуке и преквалификације, чиме је препознат значај развоја људских ресурса.

Појавом пандемије корона вируса, Град Приједор је промтно реаговао, те је дефинисан пакет интервентних мјера за ублажавање негативних посљедица код пословних субјеката, те су средства за ову намјену пласирана и у 2020. и 2021. години. Од 2021. године долази до унапређења постојећих подстицајних мјера, када се уводе подстицајна средства за јачање конкурентности сектора грађевинарства, информатике и осталих услужних дјелатности и за субвенционисање редовне камате на кредите пословним субјектима, као одговор на иницијативу предузетника.

Преглед додјељених подстицајних средстава у периоду 2018-2022. година је приказан у следећој табели:

Назив мјере	Година					Укупно	Бр. корисник	Бр. запослен
	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.			
Мјера 1 Подстицај послодавцима за запошљавање младих високообразованих кадрова	2.500	3.000	9.000	8.000	6.000	28.500	10	14
Мјера 2 Подстицај послодавцима за запошљавање нових радника	105.500	93.000	172.500	116.000	84.500	571.500	238	429
Мјера 3 Подршка samozapošljavanju	69.000	83.500	104.00	136.000	218.000	506.500	179	179
Мјера 4 Подршка предузетништву жена	12.000	35.000	63.000	21.000	34.000	165.000	48	48
Мјера 5 Подршка увођењу стандарда квалитета (сертификација)	1.500	10.960	7.000	4.256	5.397	29.113	14	-
Мјера 6 Подстицајна средства за јачање конкурентности МСП	99.200	112.960	121.555	145.696	223.832	703.242	59	60
Мјера 7 Програм ублажавања посљедица изазваних пандемијом вируса корона	-	-	68.529	-	-	68.529	556	-
Мјера 8 Подршка привредним субјектима захваћених пандемијом COVID-19	-	-	-	90.975	-	90.975	232	-
Мјера 9 Подстицајна средства за јачање конкурентности сектора грађевинарства, информатике и осталих услужних дјелатности	-	-	-	-	30.420	30.420	14	-
Мјера 10 Подстицај за субвенционисање редовне камате на кредите пословним субјектима	-	-	-	-	779	779	2	-
Мјера 11 Развој предузетништва из области пољопривреде	-	135.434	-	-	-	135.434	30	-
	289.700	473.854	441.584	521.927	602.927	2.329.992	1.382	730

Табела бр. 43: Преглед додјељених подстицајних средстава у периоду 2018-2022. година

Општи циљ додјеле ових подстицајних средстава је подстицање cjелокупног развоја Града Приједора, унапређење пословног амбијента, развој економске активности и предузетништва, повећање продуктивности, а тиме и конкурентности пословних субјекта, те креирање нових и очување постојећих радних мјеста, што у коначници треба да допринесе повећању економских показатеља Града Приједора.

Сва финансијска средства се додјељују у складу са Правилником/Пројектом, а по објави Јавног позива за подношење пријава.

Из претходне табеле видљиво је да је у периоду 2018-2022. година реализовано 11 мјера подршке пословним субјектима, зашто је пласирано укупно 2.329.991,73 КМ. У односу на 2018. годину износ пласираних подстицајних средстава се константно увећавао, тако да је тај износ за 108,12% већи у 2022. години у односу на 2018. годину.

Такође, кроз финансијске подстицајне мјере пословним субјектима, Град Приједор подржао је укупно 1.382 корисника. Највећи број корисника је подржан кроз интервентне мјере ублажавања посљедица изазваних пандемијом вируса корона и кроз подршку привредним субјектима захваћених пандемијом COVID-19 у 2020. и 2021. години. Међутим, евидентно је да су додјељивања средства у малим износима по појединачном кориснику, али су у том моменту у комбинацији са мјерама подршке виших нивоа власти постигнути добри ефекти, гдје је дата одређена сигурност пословним субјектима у одржавању њиховог пословања. То је

доприњело да не дође до значајнијег смањења броја пословних субјеката и већег отпуштања радника на подручју Града Приједора.

Анализом ефеката додјељених подстицајних средстава и њиховим утицајем на запошљавање нових радника, у периоду 2018-2022. година је подржано запошљавање 730 особа. Кроз мјеру подстицај послодавцима за запошљавање нових радника, подржано је запошљавање 429 особа или 58,76% од укупног броја, док кроз подршку за samozapoшљавање 179 особа или 24,52%.

Иако је подстицај за јачање конкурентности МСП мјера која је више усмјерена на јачање конкурентности малих и средњих предузећа како би пословни субјекти били конкурентнији на тржиштима и ширили своја пословања, анализом је такођер утврђено да је ова мјера доприњела и директном запошљавању нових радника уз повећања прихода од пословања и прихода од извоза код ових пословних субјеката.

Још један инструмент подршке који је важно истакнути је Фондација за развој Приједор која је основана 2006. године и представља директну финансијску подршку развоју малих и средњих предузећа, предузетника и пољопривредних произвођача, а која значајно доприноси укупном развоју привреде на подручју Града Приједора. Овај инструмент функционише по принципу кредитно-гарантног фонда и карактеристичан је по издавању гаранције на кредите и субвенционисању камате на кредите.

Основне информације о кредитној шеми Фондације за развој „Приједор“ приказане су у табели испод:

ФОНДАЦИЈА ЗА РАЗВОЈ "ПРИЈЕДОР"	
Максималан износ кредита	Категорија
до 200.000 КМ	за мала и средња предузећа
до 100.000 КМ	за предузетнике
до 50.000 КМ	за пољопривредне произвођаче
Каматна стопа	4,25%
Рок отплате	7 година
Грејс период	24 мјесеца
Износ гаранције	35%
Субвенције на камату	до 3,25%

Табела бр. 44: Структура Фондације за развој „Приједор“

Гаранције у укупном износу од 6.287.050 КМ су одобрене за 200 корисника, на 14.497.700 КМ пласираних кредитних средстава, док за 14 захтјева гаранције нису одобрене због неиспуњавања неког од услова дефинисаних Правилником.

Највећи број гаранција, 83 или 41,5% издато је правним лицима, 72 или 36,0% издато је предузетницима и 45 или 22,5% издато је физичким лицима.

Период	Врста корисника	Број корисника	Износ кредита	Износ гаранција
2008-2022	Физичка лица	45	623.800	311.900
	Правна лица	83	10.021.500	4.276.500
	Предузетници	72	3.852.400	1.698.650
Укупно		200	14.497.700	6.287.050

Табела бр. 45: Листа реализованих кредита са гаранцијама по врсти корисника за период 2008 – 2022. године

У периоду од 2008-2022. године, од стране НЛБ банке је након исцрпљивања свих предвиђених и могућих извора наплате, из депозита Фондације наплаћен дио доспјелих обавеза за 5 корисника, који нису уредно измиривали своје обавезе, у укупном износу од 154.088,48 КМ.

Расподјела средстава за субвенције камата на кредите Фондације за развој „Приједор“ се проводи од 2009. године и по том основу је корисницима кредитних средстава закључно са 31.12.2022. године ислаћено укупно 1.025.904,61 КМ.

С обзиром на сврху формирања Фондације за развој „Приједор“ и њено учешће у укупном развоју приједорске привреде, период рада се може сматрати успјешним, остварена је одрживост пословања код корисника кредита али и бројно стање запослених, што је видљиво при реализацији субвенција на камате ових кредита.

Пласман кредитних средстава у укупном износу од 14.497.700,00 КМ, обезбјеђење гаранција на кредите у укупном износу од 6.287.050,00 КМ, те субвенционирање камата на кредите у укупном износу од 1.025.904,61 КМ, знатно је допринијело стварању позитивног привредног амбијента у Граду Приједору.

Концепт локалног економског развоја (ЛЕР) и инструменти подршке развоју предузетништва и МСП, примјењују се на подручју Приједора од 2003. године, те је развијен читав низ инструмената ЛЕР-а чиме је Град Приједор обезбиједио адекватне услове и створио повољан амбијент у циљу привлачења инвестиција, развоја предузетништва и јачања привреде на подручју Приједора, што се огледа у броју реализованих страних инвестиција, броју новорегистрованих предузетника, попуњености инкубационих простора, финансијским индикаторима пословања привредних субјеката итд.

Међутим, узимајући у обзир да су поједини инструменти ЛЕР-а у прошлом периоду креирани у условима који су тада били актуелни, услед промјене тих услова, очекивани ефекти појединих инструмената су умањени, те постоји потреба за њихово фино подешавање, односно прилагођавање тренутним потребама привреде (нпр. Предузетнички инкубатор, Фондација за развој, финансијски подстицаји, индустријске зоне итд).

Иако је у претходном периоду извршено додатно унапређење финансијских подстицаја кроз увођење нових мјера (подстицаја за јачање конкурентности и за субвенционисање каматних стопа), на основу података из социо-економске анализе може се уочити неповољна структура предузетника, те раст индикатора пословања привредних субјеката у дјелатностима прерађивачке индустрије, те да су највише пласирана средства кроз мјеру подршка запошљавању нових радника, што не прати укупно повећање запослених на подручју Града Приједора. Због тога је исказана потреба да се финансијски подстицаји више требају пласирати у дјелатности које стварају већу додатну вриједност, те у јачање конкурентности МСП.

Добар примјер улагања у развој индустријске зоне „Целпак“, која је у власништву Града Приједор и њено брзо попуњавање са 9 пословних субјеката који запошљавају преко 300 радника, уз дио зоне у приватном власништву у оквиру којег послује неколико пословних субјеката који запошљавају око 150 радника, осликава потребу дефинисања и успостављања нових индустријских зона на подручју Града Приједора у циљу покретања нових инвестиција и већег обима привредних активности.

5.7 Туристички потенцијали и туристичка инфраструктура³⁵

На подручју града Приједора, иако спада у групу терцијарних дјелатности, туризам је одувijek имао огроман потенцијал за развој привреде, који није у довољној мјери искориштен. Са својом ближом и даљом околином, Град Приједор има значајне могућности за развој спортско-рекреативног, културног, еколошког, бањског, сеоског, ловног и риболовног, манифестационог и вјерског туризма, као и туризма заснованог на културно-историјском наслеђу. У протеклом периоду урађено је много на развоју туристичког сектора, обогаћивању садржаја и услова за прихват туриста, реализацијом како инфраструктуралних пројеката тако и припреме и реализације пројеката који се односе на унапређење туристичке супраструктуре и инфраструктуре, за које је већину средстава обезбједила Влада Републике Српске, међународне организације, приватни сектор и сам Град Приједор. И у будућем привредном развоју Приједора, туристичка дјелатност може и треба заузети значајно мјесто са аспекта потенцијала којима град располаже.

Референтне тачке развоја туризма на подручју Приједора су Туристичка организација града Приједора и постојећи туристички субјекти, гдје се посебно истиче Национални парк „Козара“.

Туристичка организација града Приједора као таква, у своме дјелокругу бави се дјелатностима израде програма развоја туризма, побољшања услова за прихват и боравак туриста, координације активности ради обогаћивања и подизања квалитете туристичких садржаја, организовања туристичке и информативне дјелатности, организовања и промоције културних, спортских и других манифестација, промовисања изворних вриједности (традиције, обичаја и друго), посредовања у давању услуга смјештаја и туристичких водича, сарадње са правним и физичким лицима која се баве туристичком дјелатношћу, итд.

У оквиру Градске управе ингеренције и финансирање ове области налазе у оквиру Одјељења за привреду и предузетништво, које уједно и подноси извјештаје о раду Туристичке организације према Скупштини Града Приједор.

На подручју Града Приједора не постоје струковна удружења у туризму, него само савјетодавно тијело градоначелника, Савјет за развој туризма Града Приједора, чији је задатак да предлаже иницијативе и мере за креирање политика од значаја за развој туризма на подручју града Приједора.

Такођер, према подацима Министарства трговине и туризма Републике Српске на подручју Града Приједора егзистира 9 туристичких агенција, од чега 7 има лиценцу за рад. Према истом извору на подручју Града Приједора постоји укупно 3 лиценцирана туристичка водича за подручје Републике Српске, која су положила стручни испит који организује наведено министарство, што је веома мали број у односу на туристички потенцијал и потребе подручја обухвата, а тај недостатак наводи се као један од кључних проблема сектора туризма.

Поред недостатка туристичких водича, проблем недовољног броја радника изражен је и у сектору угоститељства и хотелијерства, посебно због сезонског карактера послова и понуде радних мјеста у земљама региона, са акцентом на сусједну Хрватску, што је атрактивно и привлачи локалну радну снагу.

Дио рјешења овог проблема засигурно лежи у процесу школовања унутар Угоститељско-економске школе Приједор, која ангажовањем сопствених стручних кадрова и проактивним

³⁵ Туристичке организације Града Приједора, Подаци за потребу портала отворених података ажурираних 13.09.2023. године

Републички завод за статистику Републике Српке, Статистички билтен Туризам 2023.

Интернет страница ЈУ Национални парк Козара

Извјештај о раду Туристичке организације Града Приједора за 2022. годину

Регистар лиценцираних туристичких агенција код Министарства трговине и туризма Републике Српске

Информација Туристичке организације Града Приједора за потребу израде ситуационе анализе

приступом према ученицима може обезбиједити један дио радне снаге која ће употпунити тренутне недостатке, посебно по питању кадрова туристичких водича.

Национални парк Козара

Национални парк Козара представља природни резерват смјештен у сјеверозападном дијелу Босне и Херцеговине, а простире се на централном подручју планине Козара и заузима површину од 3.907,54 хектара. Национални парк Козара основан је 1967. године како би се сачувала јединствена природна љепота и биолошка разноликост овог подручја.

Слика бр. 7: Положај Националног парка „Козара“ у односу на путне правце (Извор: НП „Козара“)

Значајан дио Националног парка Козара представља спомен-обилежје „Меморијална зона“ које подсјећа на жртве Другог свјетског рата, посебно на борбе које су се на тој локацији одиграле 1942. године, а чије је најзначајније обилежје споменик аутора Душана Џамоње. Споменик Револуцији на Мраковици један је од најљепших споменика подигнутих у част Народноослободилачке борбе и ремек-дјело меморијалне социјалистичке архитектуре бивше Југославије. Ово мјесто има велики културно-историјски значај, те и данас привлачи бројне посјетиоце који желе истражити трагове прошлости.

Једна од најупечатљивијих карактеристика Националног парка Козара је разноврсна и још увијек очувана флора и фауна, гдје се могу пронаћи природни екосистеми богати буквом, храстом, јасеном, разним четинарима и другим аутохтоним врстама дрвећа. Парк обилује и различитим врстама дивљачи, укључујући јелене, дивље свиње, лисице и друге ситне врсте дивљачи.

Посјетиоци Националног парка „Козара“ могу уживати у бројним активностима на отвореном. Парк нуди уређене и означене стазе за пјешачење, планинарење и бициклизам, омогућавајући посјетиоцима да истраже нетакнуту природу и уживају у миру и тишини. Током различитих годишњих доба, пејзаж парка мијења се бојама и атмосфером, нудећи посјетиоцима јединствена искуства током цијеле године.

У непосредној близини Меморијалне зоне налазе се двије ски стазе које у зимском периоду пружају могућност бављења зимским спортовима, а опремљене су са топовима за вјештачко осњежавање, три ски лифта и рефлекторима за ноћно скијање.

Смјештајни капацитети у оквиру Парка доста су ограничени и тренутно је у функцији један смјештајни капацитет високе категорије, те неколико мањих смјештајних јединица у виду бунгалова и заједничког смјештаја у оквиру двије бараке.

Важно је напоменути да за подручје Козаре постоји изграђена просторно-планска документација за три локације, од тога за двије локације унутар НП „Козара“, а то су локација Бенковац за коју је израђен регулациони план и локација Растичани за коју је израђен план парцелације. Трећа локација је изван обухвата НП „Козара“, а у питању су Пашини конаци за који је такође израђен регулациони план. Ради се о пројектима спортско-рекреативног карактера са елементима смјештајних капацитета различитих категорија, од хотелског смјештаја, до глamping насеља. Ова документациона основа може послужити за припрему конкретних инвестиционих пројеката, који ће помоћи у даљем настојању да се пронађу заинтересовани инвеститори за улагање у област туризма.

У ширем обухвату Националног парка „Козара“ пружају се бројне прилике за опуштање у природи, истраживање дивљине и уживање у културној баштини. Поред набројаних садржаја треба споменути и друге атракције у виду авантура парка, едукативних стаза, *Via Ferrata-e*, неколико планинарских домова, скијашких стаза, МТБ бицикличких стаза, излетишта, итд.

Према евиденцијама НП „Козара“, број посјетилаца у 2022 години износио је 84.000. Детаљан преглед броја посјетилаца НП „Козара“ за период 2018-2022. година, приказан је у следећој табели:

Година	Број посјетилаца
2018	130.000
2019	122.000
2020	134.298
2021	99.795
2022	81.290

Табела бр. 46: Број посјетилаца НП Козара у периоду 2018-2022. година (Извор: НП Козара)

Упоређујући податке о броју посјетилаца НП „Козара“ може се утврдити да је присутан тренд опадања броја посјетилаца, што се од управе НП „Козара“ образлаже на начин да је евиденција заснована искључиво на броју продатих улазница и да се не рачуна бесплатан улаз одобрен од стране управе, као ни број посјетилаца који су ушли на мјеста на којима нема наплатне рампе. Охрабрује податак да, у периоду након 2022. године, ипак долази до пораста броја посјетилаца НП „Козара“.

Туристички промет

Према подацима Републичког завода за статистику Републике Српске, у току 2022. године, у Републици Српској је остварено укупно 439.781 долазака туриста, односно 1.036.569 ноћења.

У наредној табели презентовани су подаци о туристичком промету на подручју Града Приједора у периоду од 2018. до 2022. године:

Мјесто	Год.	Доласци			Ноћења		
		Укупно	Домаћих туриста	Страних туриста	Укупно	Домаћих туриста	Страних туриста
Град Приједор	2018	13.014	7.319	5.695	24.841	13.873	10.968
	2019	14.263	7.969	6.294	27.200	16.526	10.674
	2020	5.026	3.678	1.348	8.352	5.287	3.065
	2021	8.491	4.958	3.533	14.994	7.784	7.210
	2022	11.050	5.808	5.242	19.201	9.720	9.481

Табела бр. 47: Број долазака и ноћења домаћих и страних туриста на подручју града Приједор (Извор: ТО Града Приједора)

У току 2022. године, на подручју Града Приједора остварено је укупно 11.050 долазака туриста, што чини 2,51% од укупног броја долазака у Републику Српску. Од укупног броја долазака туриста у 2022. години, на стране туристе односи се 5.242 долазака, односно 47,44% од укупног броја забиљежених долазака у Град Приједор.

Остварени број ноћења у 2022. години износи 19.201, што представља 1,85% од укупног броја ноћења у Републици Српској. У оквиру укупно оствареног броја ноћења у Граду Приједор, у 2022. години, учешће страних гостију износи 49,38%

Примјетне су одређене осцилације у подацима броја долазака и ноћења, а највећи пад забиљежен је 2020. године, као резултат појаве пандемије корона вируса. Већ од 2021. године долази до повећања броја долазака и ноћења, међутим још није достигнут ниво прије појаве пандемије.

Понуду смјештаја у Граду Приједору чине регистрована правна лица, односно хотели, мотели, пансиони, преноћишта, угоститељски објекти, те смјештајне јединице физичких лица регистрована код АПИФ-а, као куће за одмор, апартмани и стан на дан. Узимајући званичне податке о смјештајним јединицама на подручју Града Приједора достављених од Републичког завода за статистику Републике Српске, Туристичке организације Републике Српске, АПИФ-а и Туристичке организације Града Приједора, долази се до закључка да се подаци разликују.

У евиденцијама наведених организација наводи се да на подручју града Приједора постоји око 15 смјештајних објеката који располажу са преко 650 лежаја (за неке објекте недостају подаци о броју лежаја).

Такођер, на подручју Града Приједора постоје и 3 планинарска дома са одређеним бројем смјештајних јединица укупног капацитета 97 лежаја у 11 јединица.

Поред горе наведених субјеката, на подручју Града Приједора такођер постоји одређени број регистрованих кућа за одмор, апартмана и соба за изнајмљивање који се региструју код АПИФ-а. Према званичним подацима у 2023. години пријављено је 48 смјештајних јединица са 156 лежајева.

Према евиденцији Одјељења за привреду и предузетништво, на подручју Града Приједора укупно је категорисано 26 смјештајних јединица (од 1 до 3 звјездице) типа куће за одмор, апартмана, соба за изнајмљивање.

Посматрајући према врсти објекта, највећи број долазака и ноћења је забиљежен у хотелима, а детаљан преглед је дат у следећој табели:

Опис	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
УКУПНО ДОЛАЗАКА	13.014	14.263	5.026	8.491	11.050
Хотел	10.245	11.381	2.800	5.874	8.594
Мотел	1.235	1.374	989	1.480	1.238
Преноћиште	569	698	679	587	522
Планинарски дом	295	165	70	42	50
Соба за изнајмљивање	431	373	328	397	247
Пансион	239	272	160	111	299
УКУПНО НОЋЕЊА	24.841	27.200	8.352	14.994	19.201
Хотел	19.593	20.597	4.180	9.324	14.660
Мотел	2.686	2.606	2.467	3.535	2.544
Преноћиште	1.227	2.850	886	1.110	1.092
Планинарски дом	430	250	110	63	60
Соба за изнајмљивање	606	493	459	692	452
Пансион	299	404	250	270	393

Табела бр. 48: Број и структура долазака и ноћења према врстама објеката у периоду 2018-2022. година (Извор: ТО Града Приједора)

Посматрајући број и структуру долазака и ноћења према земљама пребивалишта у периоду 2018-2022. година може се закључити да је навјећи број туриста из земаља окружења, односно из Србије, Словеније и Хрватске. Детаљан преглед структуре долазака и ноћења према земљама пребивалишта у периоду 2018-2022. година је дат у следећој табели:

Држава	2018.		2019.		2020.		2021.		2022.	
	Доласци	Ноћења	Доласци	Ноћења	Доласци	Ноћења	Доласци	Ноћења	Доласци	Ноћења
Аустрија	307	588	297	471	58	85	199	323	295	472
Италија	556	908	1.126	1.575	190	880	140	452	181	369
Македонија	136	68	62	120	17	38	39	871	66	217
Њемачка	294	578	403	725	66	354	291	1.148	371	751
САД	103	198	76	192	3	10	38	57	63	166
Словенија	1.120	1.690	1.198	1.773	150	196	489	770	1.106	1.645
Србија	1.306	2.480	1.235	2.311	444	824	1.192	2.097	1.283	2.307
Холандија	287	337	68	129	13	22	43	71	47	106
Хрватска	664	1.300	890	1.405	299	466	531	1.085	831	1.461
Црна Гора	42	81	106	181	5	9	44	90	59	100
Швајцарска	131	252	132	244	17	20	50	88	81	123
Шведска	77	137	80	203	23	27	65	120	84	195

Табела бр. 49: Број и структура долазака и ноћења према земљама пребивалишта у периоду 2018-2022. година (Извор: ТО Града Приједора)

На основу Извјештаја о раду Туристичке организације Града Приједора за 2022. годину, приходи од боравишне таксе у периоду од 01.01. до 31.12.2022. године су остварени у износу од 41.851 КМ, од чега је Туристичка организација Града Приједора остварила 33.480 КМ. Исти су даље улагани у складу са усвојеним Програмом употребе средстава од боравишне таксе за 2022. годину и Законом о боравишној такси.

Анализирајући наплаћене пиходе од боравишне таксе, односно број ноћења по уплати и број могућих ноћења у току године према броју лежаја, добија се да је искориштеност смјештајних капацитета (правних лица) у 2022. години износила од 0 до 38,34%.

Могућности унапређења туризма

Град Приједор посједује значајне потенцијале за развој различитих врста континенталног туризма. Међутим, и поред тога, изражена је појава сезоналности која је понајвише посљедица недовољне инфраструктурне уређености на појединим подручјима и недостатка попутних садржаја. Смјештајни капацитети постоје, али сви не укључују потпуне услуге (доручак, интернет, организовани излети, *wellness*, итд.). Последњих неколико година

одвијају се активности којим би се постојећи садржаји интегрисали и укључили у јединствену понуду са циљем стварања заједничког туристичког брэнда и јединственог туристичког производа који задовољава све потребе савремених туриста на једној локацији, чиме би се створиле претпоставке за продужетак туристичке сезоне и повећање броја туристичких долазака.

Промоција, обогаћивање и интегрисање понуде, као и улагање у туристичку инфраструктуру, битан су сегмент одрживог развоја и побољшања конкурентности овог подручја. Како би се створила интегрисана туристичка понуда, базирана на потенцијалима, потребно је припремити и имплементирати пројекте у области руралног (дифузног), манифестационог, културног, спортско-рекреативног, омладинског, ловног и риболовног туризма.

Као добар примјер који је потребно наставити су и пројекти „Јачање атрибута Националног парка Козара како би се развио у туристичку атракцију на отвореном нудећи ексклузивно искуство које почива на активној партиципацији, аутентичности и персонализацији – *FEEL KOZARA*“, укупне вриједности 450.743,53 КМ и *Feel Kozare-Explore*, укупне вриједности пројекта од 427.810,09 КМ, које је креирала и имплементирала Развојна агенција „ПРЕДА“. Кроз наведене пројекте направљен је значајан помак у креирању нових туристичких производа и специфичних (аван)туристичких садржаја, под јединственим слоганом и брэндом: *FEEL KOZARA*. Пројекти су допринијели да се успоставе услови за одрживи развој туризма и економски раст локалних заједница које окружују Козару, те је кроз пројекте реализован низ активности на уређењу постојеће и изградњи нове туристичке инфраструктуре, едукацији туристичких радника, умрежавању различитих субјеката који су допринијели стварању понуда у складу са савременим захтјевима у области туризма.

Поред наведених пројеката, потребно је истаћи и многе друге који су реализовани у нешто ранијем периоду од посматраног, а обезбиједили су претпоставке за развој туристичког сектора, односно надоградњу постојећих, те увођење нових туристичких садржаја.

Неки од значајнијих пројеката из тог периода су: постављање туристичке сигнализације на подручју града Приједора, обиљежавање и постављање туристичко-бициклистичке сигнализације на подручју града Приједора, израда и постављање инфо табли на локалитетима културно-историјских објеката и знаменитости, израда и постављање тематских стаза на подручју града Приједора, изградња и обиљежавање бициклистичких стаза на подручју НП Козара, изградња и обиљежавање пјешачких стаза на подручју НП Козара, трим стазе, едукативне и тематске стазе, пењачки смјерови на Зечијем камену, стазе за скијање, авантура парк у НП Козара, реконструкција, адаптација и изградња смјештајних и угоститељских објеката, реконструкција и адаптација планинарских домова на подручју НП Козара и планине Козаре, изградња и уређење објекта Инфо центар на Козари, изградња првог извиђачког кампа, итд.

Град Приједор је свакако препознат и кроз организацију традиционалних спортских манифестација. Сходно томе, потребно је радити на препознавању оних најатрактивнијих чији ће синергијски учинак са туризмом дати најбоље резултате.

Неке од традиционалних манифестација које привлаче велики број посјетилаца и учесника не само са подручја града Приједора већ и сусједних земаља, који користе смјештајне капацитете, те дају допринос повећању прихода у угоститељском сектору и трговини су: Међународне уличне трке (63), Петровдански падобрански куп (27), Бланик куп (18), Тениски меморијал „Др Младен Стојановић“ (49), ITF World Tennis Tour (16), Дани зиме на Козари (16), Поздрав прољећу (16), Ша фест (5), Гарден фест (4), Бициклистички маратон на Козари (6), Извиђачки вишебој (14), Ултра трејл на Козари и друге.

Ове традиционалне манифестације имају добру видљивост и њихова вриједност и значај су препознати много шире од локалних оквира. Наставак одржавања поменутих манифестација није упитан, али постоји потреба и довољно простора да се формат манифестација

прилагоди трендовима и потребама учесника/посјетилаца, како би се догађаји omasовили и добили једну нову врсту атрактивности.

Увидом у претходно наведено и на основу спознаја о стању унутар туристичког сектора, евидентно је да туристичка инфраструктура није довољно развијена и да су потребне значајне интервенције у овом дијелу. Туристичка инфраструктура подразумијева изградњу конкретних објеката за прихват туриста, а уз услове за њихов прихват (људски ресурси и потенцијали), те креирану понуду коју чине додатни садржаји и туристичка супраструктура, у форми аранжман пакета коју нуде туристичке агенције и тур-оператори, чини јединствен и интегрисани туристички производ.

Тренутно се не може рећи да Град Приједор има дефинисане туристичке производе, иако има огромне природне и садржајне потенцијале, односно ријеку Сану, језера, културно-историјску баштину, села и смјештајне и угоститељске објекте. Изградња конкретних објеката за прихват туриста као нпр., ауто кампова, глампинг насеља, етно села и слично, уз развијање постојећих садржаја и потенцијала, довело би до значајних ефеката у сектору туризма, а такви пројекти могли би бити јавно-приватног карактера.

Важна карика за развој и унапређење туризма је и промоција која прати технолошки напредак и трендове, те организација манифестација типа великих фестивала који захтјевају додатне услове (простор, комунална инфраструктура, смјештај, и сл.) који би трајали неколико дана и засигурно довели до бољих економских ефеката у привреди, а тиме и у туризму.

Како би се туристичка понуда Приједора подигла на виши ниво и озбиљније организовала, потребно је спровести конкретне активности у повезивању туристичких субјеката, затим анализирати постојеће туристичке садржаје, пратити и евидентирати туристичке параметре у циљу правовременог информисања и уопште реалнијег увида у ефекте који се остварују у овој дјелатности.

Под претпоставком да се реализује претходно наведено, потребно је паралелно радити на развоју туристичких производа заснованих на специфичностима приједорске регије и јединствених ресурса који треба да обезбиједи исто такву понуду према одређеним циљним групама.

► ПОГЛАВЉЕ 6

6. Стање и кретања у области друштвеног развоја

6.1 Стање у области образовања

Јединствени систем васпитања и образовања у Републици Српској који представља основу цјеложивотног учења и цјеловитог развоја лица чине предшколско, основно, средње и високо образовање и васпитање.

У складу са Законом о републичкој управи и Законом о министарствима, предшколско, основно и средње образовање је у надлежности Министарства просвете и културе Републике Српске, док је високо образовање у надлежности Министарства за научнотехнолошки развој и високо образовање.

Предшколско, основно, средње образовање и васпитање, као и високо образовање су дефиниисани одговарајућим законима.

Структуру образовних установа у Републици Српској сачињавају:

- установе за Предшколско васпитање и образовање,
- установе за Основно васпитање и образовање,
- установе за Средње образовање и васпитање,
- установе за Високо образовање

Влада Републике Српске усвојила је Стратегију развоја предшколског, основног и средњег васпитања и образовања за период 2022-2030. године, који је нови свеобухватни документ образовних политика за период од осам година.

Стратешки циљеви дефинисани овим документом су: повећање обухвата дјече предшколским васпитањем и образовањем, иновирани програми за предшколско, основно и средње образовање, те иновирани уџбеници, помјерање фокуса система васпитања и образовања са поучавања на учење учења, обезбијеђени програми стручног усавршавања васпитно-образовних радника и јачање повезаности образовања са тржиштем рада.

6.1.1 Предшколско образовање

Предшколско образовање је, у складу са Законом о предшколском васпитању и образовању у Републици Српској, у надлежности локалне самоуправе, која има прописану обавезу да обезбеђује услове за боравак дјече у предшколским установама.

Циљ предшколског васпитања и образовања у Републици Српској је подстицање физичког, интелектуалног, социоемоционалног развоја, развоја говора и комуникације, креативности и стваралаштва дјече, учење засновано на искуству и интересовањима, стицање нових искустава и проширивање знања о себи, другим људима и свијету потребних за даље образовање и васпитање и укључивање дјече у друштвену заједницу, поштујући и уважавајући права и могућности дјече.

На подручју града Приједора постоје двије установе које се баве предшколским образовањем. Једна од њих је ЈУ Дјечији вртић „Радост“ чији је оснивач Град Приједор. Основна дјелатност установе је предшколско васпитање и образовање дјече старосног узраста од 1 до 6 године. Укупан број дјече која похађају ову предшколску установу у школској 2022-2023. години је 484 дјече. У Дјечијем вртићу „Радост“ запослено је 84 радника. Друга установа која се бави предшколским образовањем на подручју града Приједора је Вртић „Мики и Мини“ који је у приватном власништву. Укупан број дјече која похађају предшколску установу у истом периоду је 179 дјече, гдје је запослено 29 лица.

Преглед броја предшколских установа и броја дјече по полу на подручју Града Приједора у периоду 2018-2022. година је дат у следећој табели:

Радна година	Облик својине	Број предшколских установа	Број објеката	Број васпитних група	Број дјеце			Дјеца која нису примљена због попуњеног капацитета
					свега	мушки	женски	
2018/2019	свега	2	7	22	507	283	224	56
	јавне	1	6	19	453	256	197	56
	приватне	1	1	3	54	27	27	0
2019/2020	свега	2	8	27	585	325	260	111
	јавне	1	6	19	458	260	198	99
	приватне	1	2	8	127	65	62	12
2020/2021	свега	2	8	24	526	300	226	117
	јавне	1	6	5	417	236	181	117
	приватне	1	2	19	109	64	45	0
2021/2022	свега	2	8	27	596	334	262	217
	јавне	1	6	20	469	269	200	151
	приватне	1	2	7	127	65	62	66
2022/2023	свега	2	9	30	663	359	304	255
	јавне	1	6	21	484	263	221	217
	приватне	1	3	9	179	96	83	38

Табела бр. 50: Преглед броја предшколских установа и броја дјеце по полу у периоду 2018-2022. година³⁶

Посматрајући број дјеце у радној 2022/2023. години, у односу на 2018/2019. годину, уочава се тренд повећања броја васпитних група и дјеце, као и повећање броја дјеце која нису примљена због попуњености капацитета. Такођер, у предшколским установама у 2021 (1) и 2022. години (4) су забиљежени случајеви дјеце са посебним потребама.

Преглед броја броја дјеце у предшколским установама на подручју Града Приједора у периоду 2022-2023. година приказан је следећим графиком:

Графикон бр. 11: Преглед броја дјеце по узрасту у периоду 2022-2023. година (Извор: Аутор)

³⁶ Статистички билтен – Предшколско образовање у периоду 2018-2019/2022-2023. година

Анализирајући податке у посматраном периоду, примјетно је да укупан број дјеце осцилира, од јасличких до предшколских група. Изузетак је једино радна 2021-2022. година гдје је забиљежен пад укупног броја дјеце, што је последица мјера током пандемије корона вируса. Примјетан је тренд великог пораста броја неуписане дјеце због попуњености капацитета, који се у посматраном периоду повећао готово 5 пута.

Охрабрује чињеница да је у току изградња потпуно новог објекта предшколске установе у једном од највећих градских насеља Пећани, чији је капацитет 250 дјеце различитог узраста, а гради се за потребе ЈУ Дјечији вртић „Радост“. Завршетак изградње и почетак рада овог новог капацитета установе планирана је у 2025. години и према процјенама требао би задовољити потребе за пријем готово све пријављене дјеце.

Законом о предшколском образовању дефинисано је да оснивач предшколске установе на приједлог Управног одбора доноси одлуку о економској цијени услуге предшколске установе, односно дефинише износе новчаног учешћа родитеља за боравак дјетета у јавној предшколској установи. Преглед броја корисника према висини уплате цијене предшколским установама на подручју Града Приједора у периоду 2018-2022. година, приказан је у следећој табели:

Радна година	Укупан број дјеце	Број дјеце према висини уплате			
		не плаћају боравак	< 50% од пуног износа	> 50%, а мање од пуног износа	плаћају пун износ мјесечне уплате
2018/2019	507	1	10	14	482
2019/2020	585	2	0	12	571
2020/2021	526	0	0	22	504
2021/2022	596	6	2	23	565
2022/2023	663	8	-	34	621

Табела бр. 51: Преглед броја дјеце која плаћају пун износ мјесечне уплате у периоду 2018-2022. година³⁷

У предшколским установама на подручју Града Приједора је у радној години 2022/2023 било запослено 113 радника, од чега је 66 у васпитној групи, 3 на пословима унапређења васпитно-образовног рада - стручних сарадника (педагог, психолог, социјални радник, логопед, нутрициониста), 1 медицински радник и 32 на одржавању.

Посматрајући полну структуру запослених у предшколским установама, особе женског пола доминантно су заступљене.

Од 2022. године ЈУ Центар "Сунце" има формирану једну групу за предшколско васпитање од 5 дјеце са којима ради 1 дефектолог, те постоји потреба за већим бројем група, с обзиром на потребе.

Како би се свима омогућио равноправни третман, од 2022. године Град Приједор је почео са субвенцијама за упис дјеце у приватни вртић, те је за ту намјену 2022. године исплатио средства у износу од 80.000 КМ.

Карактеристика потреба ЈУ Дјечији вртић „Радост“ доминантно је инфраструктурне природе, што је последица генерално лошег стања објеката и дугогодишњег неулагања у

³⁷ Статистички билтен – Предшколско образовање у периоду 2018-2019/2022-2023. година

реконструкцију и одржавање истих, осим парцијалних мањих захвата у појединим објектима. Потребне ове установе односе се на адаптацију и реконструкцију свих објеката у одређеној мјери, а подразумјевају грађевинске радове попут замјене кровишта, подних облога, стропова, кухињске опреме, намјештаја, бијеле технике и апаратуре за одржавање, климатизације, екстеријера објеката и вањских садржаја, итд.

Дио потреба односи се и на редовна стручна усавршавања запослених кадрова са циљем њихове правовремене и квалитетне стручне праксе, увођења и примјене иновација у образовању, примјене инклузивних програма, професионалне подршке у раду са дјецом са потешкоћама, стручних размјена васпитно-образовних кадрова, стварања услова за позиционирање Приједора као организатора стручних конференција и семинара из области предшколског образовања, итд.

Генерално посматрано, предшколске образовне установе у Приједору располажу адекватним кадровима за спровођење васпитно-образовних програма који су усклађени са законским нормама и програмима рада које доноси Министарство образовања и културе Републике Српске. Много већи изазови и проблематика предшколских установа јесте инфраструктурне природе, првенствено због недостатка простора за прихват дјеце у пуном обиму, али и стања објеката који су дотрајали и потребно их је значајно санирати и реконструисати. Дио проблема ријешити се изградњом новог објекта предшколске установе, међутим објекти који се тренутно користе остају у потреби значајних инфраструктурних радова да би се задовољили прописани стандарди и побољшао квалитет рада у објектима ЈУ Дјечијег вртића „Радост“.

Слична ситуација је и у објектима у приватном власништву (три локације), које не задовољавају у потпуности прописане стандарде, али обављају функцију установе предшколског образовања због недовољних капацитета за пријем дјеце јавне установе.

Градски буџет нема довољно капацитета да сервисира потребе ове двије установе по питању инфраструктурних радова, као ни субвенционисања боравка дјеце. Додатни изазов представља примјена инклузивних програма и дјеце са сметњама у развоју, што подразумјева обезбјеђење кадровских, просторних и материјалних ресурса, што добрим дијелом предвиђа ангажовање буџетских средстава Града.

6.1.2 Основно образовање

Основно васпитање и образовање је дјелатност од општег друштвеног интереса и у Републици Српској и бесплатно је за сву дјецу од шест до 15 година живота.

Циљ основног васпитања и образовања у Републици је подстицање цјеловитог и хармоничног развоја ученика у складу с његовим способностима кроз стицање оперативних и функционалних знања и развоја критичког и логичког мишљења у процесу цјеложивотног учења.

Средства за рад школе коју оснива Република обезбјеђују се из буџета Републике Српске, буџета јединице локалне самоуправе на чијем подручју се школа налази и других извора.

Влада обезбјеђује расходе за лична примања који се односе на бруто плате запослених и бруто накнаде трошкова и осталих личних примања запослених, изградњу, опремање и инвестиционо одржавање, трошкове материјалног пословања, стручно усавршавање запослених, примања запослених по основу превоза на посао, уколико је удаљеност до школе више од четири километра, и друга лична примања, финансирање трошкова превоза ученика који до школе путују са удаљености веће од четири километра, републичко такмичење и такмичење ученика вишег ранга на основу сагласности Министарства. Средства за умјетничко васпитање и образовање обезбјеђују се из буџета Републике и средстава родитеља.

Јединица локалне самоуправе на чијем се подручју налази сједиште школе обезбјеђује средства за такмичење ученика на општинском нивоу и трошкове учешћа ученика са подручја општине на регионалном нивоу. Такођер, јединица локалне самоуправе на чијем се подручју налази сједиште школе може обезбједити дио средстава за изградњу, опремање и инвестиционо одржавање и трошкове материјалног пословања.

На подручју Града Приједор активно ради 12 основних школа. Од наведеног броја школа у урбаном дијелу града су смјештене 4 основне школе, а на ширем подручју у руралним срединама је смјештено 8 основних школа. Настава у школској 2022/2023. години се одвијала у 46 објеката, од чега петоразредна настава у оквиру 33 објекта, а деветоразредна у оквиру 13 објеката.

Преглед броја школа и објеката у периоду 2018-2022. година је дат у следећој табели:

Подручје	Школска година	Број школа	Број објеката	Петоразредне	Деветоразредн
				ISCED 1	ISCED 1 & ISCED 2
УКУПНО РС	2022/2023	188	638	373	265
Град Приједор	2018/2019	12	49	36	13
	2019/2020	12	49	36	13
	2020/2021	12	49	36	13
	2021/2022	12	48	35	13
	2022/2023	12	46	33	13

Табела бр. 52: Упоредни преглед броја школа и објеката у периоду 2018/2019-2022/2023. година³⁸

Према информацији о школској 2022/2023. години са приједлогом мјера за побољшање васпитно-образовног процеса које је израдило надлежно одјељење Градске управе Приједор увиђа се да су у задњих неколико година уложена значајнија средства у реконструкцију, изградњу, санацију и опремање основних школа. Извори финансирања за обнову школа су били различити, али је циљ био заједнички, побољшање услова рада у образовно-васпитним установама. Међутим, и поред тога, реновирање и уређење школског простора остаје један од битнијих приоритета за одређене школе. Такођер, са убрзаним технолошким развојем, мијењају се и потребе школа за опремом која прати такав развој, прије свега набавка савремених наставних средстава, опреме и учила у циљу увођења иновативних метода и облика наставе.

Према подацима основних школа са подручја Града Приједора, све централне школе посједују простор за спорт и физичку/ културу, док подручна одјељења не располажу са овим капацитетима, чиме је дјецџ ускраћено квалитетно обављање наставе физичке културе.

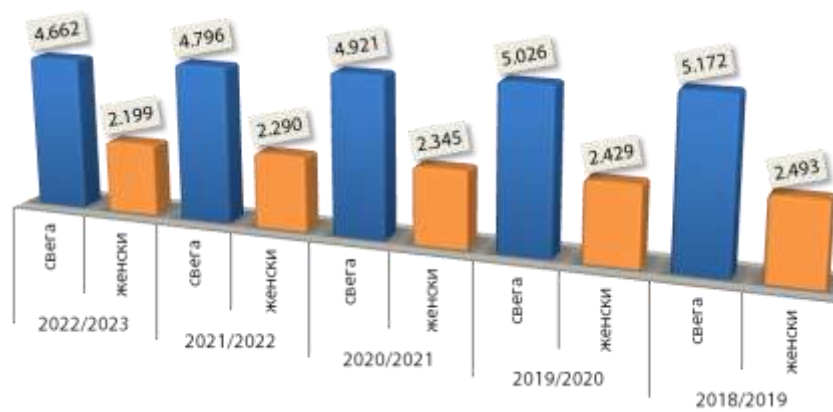
Према истим подацима, школе располажу са преко 500 рачунара, али ради се већином о застарјелој опреми коју је потребно мијењати, те је око 35% школа навело да не посједују посебан простор за информатичку едукацију.

Очигледно је да све школе не располажу једнаким материјално-техничким условима за рад, те да школе у руралним подручјима имају знатно више потешкоћа када је у питању одржавање и санација постојећих објеката и да би примарно требало радити на изједначавању услова за рад свих ученика и наставника. Све школе наводе потребу за побољшањем услова за реализацију васпитно-образовног процеса у смислу опремања новим савременим училима и наставни средствима.

³⁸ Статистички билтен – Основно образовање 2018/2023. година

Према подацима Статистичког завода Републике Српске, укупан број дјеце на подручју Града Приједора у школској 2022/2023. години је износио 4.662 дјеце.

Преглед броја дјеце у основним школама на подручју Града Приједора у периоду 2018-2022. година је дат у следећој табели:

Графикон бр. 12: Број дјеце по основним школама на подручју Града Приједора у периоду 2018-2022. година³⁹

Анализом претходне табеле може се уочити тренд смањења броја дјеце у основним школама на подручју Града Приједора, гдје је број дјеце у 2022. години у односу на 2018. годину мањи за 9,63%, односно, у апсолутним бројкама мањи за 510 дјеце.

Према подацима основних школа са подручја Града Приједора, број дјеце у основним школама у урбаним срединама вишеструко је већи него у руралним, те је код њих број дјеце константан или се у неким чак повећава, док у свим руралним срединама долази до значајног смањења броја дјеце. Усљед велике разуђености руралних средина, иселјавања становништва и депопулације, неке од подручних школа имају веома мали број ученика што условљава потребу разматрања њихове рентабилности и даљег опстанка. Све основне школе у урбаном подручју имају организован продужени боравак.

Просјечан успјех дјеце износи 4,17, гдје само двије школе остварују успјех испод 4,0. Према информацији о школској 2022/2023. години са приједлогом мјера за побољшање васпитно-образовног процеса које је израдило надлежно одјељење Градске управе Приједор школе често истичу проблем неадекватног вредновања, односно потешкоћа у процесу објективног оцјењивања ученичких постигнућа, чему у прилог говори и анализа просјечне оцјене на нивоу школе.

Статистика броја одјељења у свим основним школама на подручју града Приједора је на нивоу 302 одјељења за школску 2022/2023. годину, те је примјетан тренд благог опадања броја одјељења, што је директна пољедица смањења броја ученика, а што је опет повезано са негативним демографским трендовима.

Према информацији о школској 2022/2023. години са приједлогом мјера за побољшање васпитно-образовног процеса које је израдило надлежно одјељење Градске управе Приједор, велики проблем организације наставе представља комбинована настава и

³⁹ Статистички билтен – Основно образовање 2018/2023. година

формирање одјељења са сва и више разреда. Због малог броја ученика, комбинована настава организована је у готово свим подручним школама.

У складу са Законом о основном образовању, ученици са сметњама у развоју стичу основно васпитање и образовање у основним школама или основним школама за дјецу са сметњама у развоју. Према подацима Статистичког завода Републике Српске, у основним школама на подручју Града Приједора у школској 2022/2023. години, број ученика са сметњама у развоју је износио 127, од чега је око 40% дјеце са когнитивним сметњама, а око 37% са физичким сметњама.

Према подацима Статистичког завода Републике Српске, укупан број наставног особља, директора и других особа које обављају менаџерске послове у редовним основним школама на подручју Града Приједора у школској 2022/2023. години износио је 477 запослених, од чега су 341 жене. У односу на 2018/2019. годину, овај број особља је смањен за 11,50%. Од укупног броја запослених њих 283 је запослено на одређено са пуним радним временом, док је 126 радника на одређено вријеме запослено са непуним радним временом.

У оквиру приједлога мјера за побољшање васпитно-образовног процеса све школе истичу потребу за неопходним стручним усавршавањем наставника како би на тај начин побољшали квалитет васпитно-образовног рада уз примјену савремених информационих технологија у настави и подизања нивоа исхода учења.

У току свога рада са дјецом, школе реализује велики број ваннаставних активности/секција, гдје је у школској 2022/2023. години учешће узело преко 2.200 дјеце. Области дјеловања секција су доста велике, али најчешће се ради о различитим спортским секцијама, драмским/литерарним/рецитаторским, информатичким, саобраћајним, плесним/музичким/умјетничким и осталим.

Према подацима о броју дјеце која су узела узећша на такмичењима у 2022/2023. години (преко 400 дјеце), око 25% дјеце узело је учешће на регионалним такмичењима, а још мањи број на такмичењима републичког нивоа, од чега највећи број чине спортска такмичења.

На подручју Града Приједора раде и Музичка школа „Саво Балабан“ коју је у 2022/2023. години похађало 339 ученика (од тога 37 ученика у средњој школи) и једна специјална установа Центар „Сунце“ коју је у истом периоду похађало 65 ученика (од тога 23 ученика у средњој школи). Музичка школа „Саво Балабан“ и Центар „Сунце“ организоване су тако да пружају основно и средње образовање.

Музичка школа „Саво Балабан“ основана је 1955. године и има дугу традицију постојања, а у својој структури има одсјеке за клавир, гитару, хармонику, виолину, кларинет, флауту, саксофон, соло пјевање и теоретски одсјек.

Према информацији о школској 2022/2023. години са приједлогом мјера за побољшање васпитно-образовног процеса које је израдило надлежно одјељење Градске управе Приједор приједлози мјера су:

- Више укључивати родитеље у школске активности
- Унаприједити стручно усавршавање
- Реконструкција и опремање простора за физичко вјежбање
- Опремање учионица савременим училима
- Континуирано укључивање школа у пројекте, културни и јавни живот друштвене заједнице
- Подстицати креативност и активност ученика
- Истим интензитетом улагати у централне школе и подручна одјељења
- Интензивирати рад допунске наставе

- Обезбједити подршку надареним и талентованим ученицима
- Примјена информационих технологија у свим предметима
- Створити услове за бољи рад са дјецом са сметњама у развоју
- Обезбједити услове за јавне наступе ученика умјетничке школе

6.1.3 Средње образовање

Средње образовање и васпитање је дјелатност од општег друштвеног интереса и обухвата различите врсте и облике образовања, којим се након завршене основне школе стичу знања, вјештине и компетенције потребне за рад у струци или за даљи наставак образовања појединаца. Средње образовање је у надлежности Министарства просвјете и културе Републике Српске, а реализује се у складу са плановима и програмима прописаним Законом о средњем образовању и васпитању.⁴⁰

Средње образовање доступно је свима под једнаким условима и на начин прописаним Законом о средњем образовању и васпитању. Дјелатност средњег образовања обављају школе као јавне и приватне установе.

Уписна политика се континуирано креира у сарадњи са свим друштвеним партнерима и пословном заједницом, односно према потребама тржишта рада. Креирање уписне политике је примарна мјера економске политике, која је усмјерена ка смањењу стопе укупне незапослености.

Према подацима Републичког завода за статистику Републике Српске, на подручју Града Приједор активно ради 8 средњих школа, од чега су 4 средње стручне школе, Пољопривредно-прехрамбена школа, Машинска школа, Електротехничка школа, Угоститељско-економска школа, те Гимназија „Свети Сава“, Средњошколски центар, Музичка школа „Саво Балабан“ и школа за ученике са посебним образовним потребама. Укупан број одјељења у свим средњим школама на подручју Града Приједора у школској 2022/2023. години је износио 105.

Преглед броја одјељења у 8 средњих школа у периоду 2018-2022. година приказан је у следећој табели:

Подручје	Школска година	Укупан бр. одјељења	Разред			
			I	II	III	IV
Град Приједор	2022/2023	105	28	29	29	19
	2021/2022	105	29	30	26	20
	2020/2021	107	30	27	30	20
	2019/2020	104	28	28	25	23
	2018/2019	114	30	27	33	24

Табела бр. 53: Преглед броја средњих школа и одјељења на подручју Града Приједора у периоду 2018-2022. година⁴¹

Анализом података може се уочити да долази до мањег варирања, односно смањења броја одјељења у периоду 2018-2022. година, иако у школској 2022/2023. години долази до смањења броја ученика за 215 у односу на школску 2018. годину, односно, смањења од 8,90%. Укупан број ученика који долазе из других општина да похађају средње школе у Приједору је 189 ученика, од чега највећи број похађа Електротехничку школу (67), затим Угоститељско-економску школу (42) и Машинску школу (41).

⁴⁰ („Службени гласник РС“, број: 74/08, 106/09, 104/11 и 33/14).

⁴¹ Статистички билтен – Средње образовање 2018/2023. година

Преглед броја дјеце у средњим школама на подручју Града Приједора у периоду 2018-2022. година је дат у следећој табели:

Подручје	Школска година	Укупан бр. Ученика	Разред			
			I	II	III	IV
Град Приједор	2022/2023	2.200	605	574	569	452
	2021/2022	2.210	597	589	588	436
	2020/2021	2.260	608	597	593	462
	2019/2020	2.184	593	549	524	518
	2018/2019	2.415	621	567	674	553

Табела бр. 54: Преглед броја дјеце у средњим школама на подручју Града Приједора у периоду 2018-2022. година⁴²

У складу са Законом о средњем образовању, ученици са сметњама у развоју стичу средње васпитање и образовање у средњим школама или школама за дјецу са сметњама у развоју. Према подацима Републичког завода за статистику Републике Српске, у средњим школама на подручју Града Приједора у школској 2022/2023. години, број ученика са сметњама у развоју се повећао и износио је 38, од чега је њих 21 женског пола.

Према подацима Републичког завода за статистику Републике Српске, укупан број наставног особља у средњим школама на подручју Града Приједора у школској 2022/2023. години износио је 305, од чега са пуним радним временом њих 156, а непуним 149. У односу на 2018. годину, укупан број наставног особља је повећан за 7,02%, гдје је дошло до смањења броја наставног особља са пуним радним временом, а значајног повећања наставног особља са непуним радним временом.

Преглед броја дјеце по разредима у школској 2022/2023. години је дат у следећој табели:

Школа	I разред	II разред	III разред	IV разред	УКУПНО
	бр. ученика	бр. ученика	бр. ученика	бр. ученика	бр. ученика
Пољопривредно прехранбена школа Приједор	91	34	52	61	238
Средњошколски центар Приједор	103	122	119	77	421
Гимназија "Свети Сава"	70	51	46	64	231
Угоститељско-економска школа Приједор	98	108	113	88	407
Машинска школа Приједор	118	123	122	74	437
Електротехничка школа Приједор	109	119	104	75	407
Музичка школа "Саво Балабан"	8	10	5	14	37
Укупно	597	567	561	453	2.178

Табела бр. 55: Преглед броја дјеце по разредима у средњим школама на подручју Града Приједора у школској 2022/2023. години⁴³

⁴² Статистички билтен – Средње образовање 2018/2023. година

⁴³ Статистички билтен – Средње образовање 2018/2023. година

У школској години 2022/2023. години ученици су похађали средњу школу за 51 занимање. Најмањи број ученика похађа Гимназију „Свети Сава“, а потом Пољопривредно-прехрамбену школу, а у истом периоду најмањи број уписане дјеце у први разред средње школе забиљежен је у Гимназији „Свети Сава“.

На подручју Града Приједора, такођер егзистира и једна средња школа за ученике са сметњама у развоју, коју је у школској 2022/2023. години похађало 23 ученика.

У процесу оцјењивања, у осам средњих школа у школској 2022/23. години, остварена средња оцјена на нивоу средњих школа је 3,94

Према информацији о школској 2022/2023. години за побољшање васпитно-образовног процеса које је израдило надлежно одјељење Градске управе Приједор, предложене су следеће мјере:

- ▶ Побољшати опремљеност кабинета за праксу модерним наставним средствима ради унапређења васпитно-образовног рада и повећања интересовања ученика за наставу
- ▶ Смањење административних послова за стручну службу и наставнике, у корист непосредног рада са ученицима
- ▶ Унаприједити стручно усавршавање наставног особља
- ▶ Примјена информационих технологија у свим предметима
- ▶ Створити услове за бољи рад са дјецом са сметњама у развоју
- ▶ Обезбједити услове за јавне наступе ученика умјетничке школе

Иако је све већа повезаност школа са локалним и регионалним тржиштем рада, гдје се школе труде уводити нова занимања, те унаприједити наставне програме и планове рада, како би ученици из школа изашли спремни за рад у посвним субјектима, ови процеси теку веома споро и отежано.

У вези претходно наведеног могуће је извући неке јединствене закључке који се прожимају кроз процесе основног и средњег образовања, а који се могу сврстати у групу изазова и потреба установа носиоца образовања на подручју града Приједор, како слиједи:

Изазови:

Прилагођавање технологији: Интеграција и правилна употреба технологије у настави представљају изазов за све школе, наставнике и ученике.

Прилагођавање индивидуалним потребама ученика: Ученици имају различите стилове учења и потребе, па се прилагођавање наставе сваком појединцу намеће као изазов.

Ментално здравље ученика: Растући проблеми с менталним здрављем међу младима захтијевају посебну пажњу и подршку унутар образовног система.

Претјеран притисак: Ученици се често суочавају с високим очекивањима, што може довести до стреса, анксиозности и других изазова везаних уз ментално здравље.

Приступ ресурсима: Неки ученици или школе можда немају капацитете за приступ довољним ресурсима, попут модерних уџбеника, технолошких средстава или развојним фондовима.

Потребе:

Унапређење инфраструктуре: Осигурање приступачних и модерних ресурса, попут технологије, лабораторија, кабинета за практичну наставу, библиотека, студентских и ученичких домова, директно утичу на побољшање квалитета образовања.

Стручно усавршавање наставника: Континуирано усавршавање наставника кључно је за прилагођавање новим наставним методама и технологијама.

Менторство и подршка ученицима: Програми који пружају менторство и подршку ученицима могу побољшати њихово емоционално стање и успјех у школи, а касније и у професионалној оријентацији.

Разноврсност у настави: Разнолика и инклузивна настава која узима у обзир различите стилове учења и потребе ученика.

Развој вјештина које су релевантне за тржиште рада: Прилагођавање курикулума како би се ученицима пружиле вјештине потребне за успјех и пуну интеграцију у данашњем радном окружењу.

6.1.4 Високо образовање

Високо образовање Републике Српске дефинисано је Законом о високом образовању, а које је у складу са Болоњском декларацијом и успостављеним принципима пружања високог образовања у складу са европским стандардима.

Дјелатност високог образовања остварује се кроз академске и струковне студије. Академски студиј оспособљава студенте за обављање послова у науци, умјетности и високом образовању, у реалном и јавном сектору, те за развој и примјену научних, умјетничких и стручних достигнућа. Струковни студиј пружа студентима одговарајући ниво знања и вјештина који омогућава обављање стручних занимања и оспособљава их за непосредно укључивање у радни процес.

Високо образовање може се стицати редовно или ванредно, у складу са студијским програмом и статутом високошколске установе, а дјелатност високог образовања обављају високошколске установе универзитети и високе школе, које могу бити јавне и приватне.

Средства за обављање дјелатности високог образовања на јавним високошколским установама обезбјеђују се из буџета Републике Српске, властитих прихода, буџета јединица локалне самоуправе, донација и других извора.

У претходном периоду на подручју Града Приједор, дјелатност високог образовања су обављале 3 високошколске установе:

1. Висока медицинска школа Приједор
2. Рударски факултет Приједор
3. Висока школа за економију и информатику

ЈУ Висока медицинска школа Приједор основана је Одлуком Владе Републике Српске 1997. године, са циљем оснивања да образује кадрове више, а касније и високе стручне спреме за рад у области здравства, физиотерапије, санитарног инжењерства и медицинско-лабораторијског инжењерства. У свом раду школа је имала два периода: прво је постојала као Виша медицинска школа све до 2007.године, када је промијенила статус у Високу медицинску школу.

У оквиру редовног и ванредног студија Висока медицинска школа уписује студенте на студијским програмима Здравствена нега, Физиотерапија, Радна терапија, Санитарно инжењерство и Медицинско-лабораторијско инжењерство.

Приказ укупног броја уписаних редовних и ванредних студената на Високој медицинској школи приказан је у табели која слиједи:

Укупно уписаних студената	2018/19		2019/20		2020/21		2021/22		2022/23	
	Р	В	Р	В	Р	В	Р	В	Р	В
Здравствена нега	89	110	68	108	47	93	43	146	36	159
Физиотерапија	122	84	117	50	117	31	100	49	101	59
Радна терапија	79	23	63	50	34	17	26	20	13	13
Медицинско лабораторијско инжењерство	94	25	72	30	63	21	58	25	52	42
Санитарно инжењерство	62	22	44	17	34	17	16	25	14	23
Укупно	446	264	364	255	295	179	243	265	216	296

 Табела бр. 56: Број студената Високе медицинске школе у периоду 2018-2022. година⁴⁴

У школској години 2023/2024 на Високу медицинску школу уписано је укупно 454 студента, од чега је 204 редовних, а њих 250 у статусу ванредних студената.

Висока медицинска школа Приједор ради у монтажном објекту који у потпуности не одговара нормативима и стандардима за обављање ове дјелатности. Дио стручно – теоријске наставе и вјежби реализују се у наставним базама Високе школе: Болница за физикалну медицину и рехабилитацију „Мљечаница“ Козарска Дубица, ЈЗУ „Др Младен Стојановић“ Приједор, ЈЗУ Дом здравља Приједор и Завод за физикалну медицину и рехабилитацију „Др М. Зотовић“ Бања Лука. Унутар Машинске школе у Приједору постоји простор који је уређен и намијењен за потребе Високе медицинске школе, али се не користи јер није технички прихватљив за обављање наставе ове установе. Рјешење може бити да се изврши отклањање техничких недостатака или да се тражи заједничко рјешење са Рударским факултетом који је такођер у потреби обезбјеђења адекватног објекта за обављање наставе.

Рударски факултет Приједор је организациона образовно-научна јединица у саставу Универзитета у Бањој Луци. Основан је 1997. године као одсјек Технолошког факултета Универзитета у Бањој Луци, а од 2009. године ова високошколска институција ради као Рударски факултет Универзитета у Бањој Луци и једина је дислоцирана организациона јединица из сједишта Универзитета, те образује кадрове из области рударства и геологије. Рударски факултер Приједор у оквиру редовног студија уписује студенте на студијским програмима Рударство, Геолошко инжењерство, Рударско и геолошко инжењерство и Инжењерство заштите животне средине.

Укупан број студената на Рударском факултету у Приједору је приказан у следећој табели:

Укупан број студената									
2022		2021		2020		2019		2018	
М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж
63	32	48	31	47	35	52	38	53	37
Број студената из Приједора									
М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж
38	25	31	4	34	25	33	30	29	31

 Табела бр. 57: Број студената Рударског факултета у периоду 2018-2022. година⁴⁵

⁴⁴ ЈУ Висока медицинска школа Приједор

Укупан број студената по годинама на Рударском факултету у Приједору је приказан у следећој табели:

Година	Укупан број студената по годинама									
	2022		2021		2020		2019		2018	
	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж
I година	14	3	14	4	13	7	13	7	6	10
II година	10	4	5	2	8	3	3	13	7	8
III година	3	7	5	8	4	11	8	5	8	2
IV година	13	15	13	15	12	12	18	10	24	15
Мастер студије	23	3	11	2	10	2	10	3	8	2
Докторске студије	0	0	0	2	1	3	3	3	3	3
Укупно	63	32	48	31	47	35	52	38	53	37

Табела бр. 58: Број студената Рударског факултета по годинам студија у периоду 2018-2022. година⁴⁶

Рударски факултет тренутно нема организовани трећи циклус студија (докторске студије).

За потребу реализације наставе, Рударски факултет Приједор располаже са 6 учионица, 4 модерне лабораторије и посебним простором за студентски истраживачки и креативни рад, те не располаже са амфитеатром. Рударски факултет смјештен је у објекту монтажног типа који је дотрајао и није адекватан за потребе одржавања теоретске и практичне наставе. Описана ситуација намеће се као потреба трајног и системског рјешавања питања услова рада Рударског факултета Универзитета у Бањој Луци у граду Приједору.

Висока школа за економију и информатику Приједор је приватна високошколска установа која је током 2023. године изгубила дозволу за рад, јер није прошла процес акредитације од стране Агенције за акредитацију високошколских установа Републике Српске.

Према подацима Републичког статистичког завода Републике Српске, број уписаних студената у школску 2022/2023 годину, а који имају пријављено мјесто боравка на подручју Града Приједор износио је 1.009 студената (680 женских), од чега је 944 уписало први циклус студија, 60 мастер студије, 2 специјалистичке студије и 3 трећи циклус студија.

Број уписаних студената у школску 2022/2023 годину у високошколске установе које имају сједиште на подручју Града Приједора износи 746 (535 женских), од чега је 727 уписало први циклус студија, и 19 мастер студије.

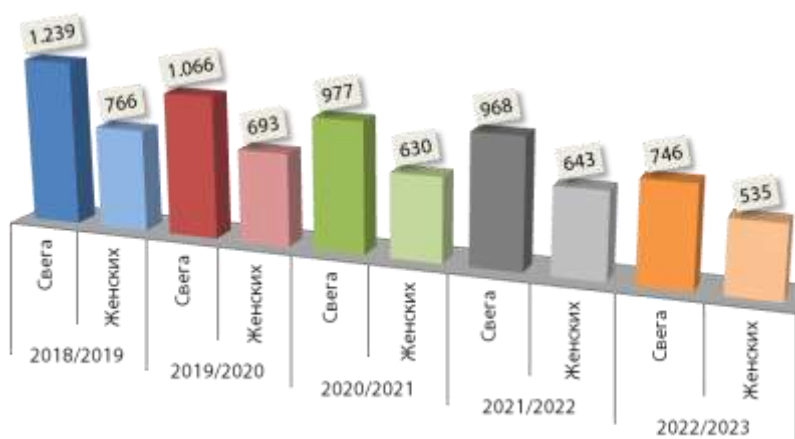
Број студената који су у току 2022. године завршили студије, а који имају пријављено мјесто боравка на подручју Града Приједор износио је 152 (100 женских), од чега 136 први циклус, 6 мастер студије, 9 специјалистичке студије и 1 трећи циклус студија.

Број свршених студената у високошколским установама које имају сједиште на подручју Града Приједора (Рударски факултет, Висока медицинска школа и Висока школа за економију и информатику) у 2022. години је износио 136 студената и сви су са завршеним првим циклусом студија.

Преглед броја уписаних студената у периоду 2018-2022. година а који имају пријављено мјесто боравка на подручју Града Приједор приказан је у следећем графикону:

⁴⁵ Рударски факултер Приједор

⁴⁶ Рударски факултер Приједор

Табела бр. 59: Преглед броја уписаних студената у периоду 2018-2022. година, а који имају пријављено мјесто боравка на подручју Града Приједор⁴⁷

Из приказаних података може се уочити да из године у годину долази до смањења укупног броја уписаних студената на високошколске установе, а који имају пријављено мјесто боравка на подручју Града Приједор. Посматрајући полну структуру, у укупном броју уписаних студената доминантне су особе женског пола.

Број уписаних студената на други и трећи циклус студија, а који имају пријављено мјесто боравка на подручју Града Приједор варира у посматраном периоду између 50 и 60 студената, од чега је полна заступљеност изједначена, а значајно већи број уписа је на мастер студије.

Пратећи број уписани студената у високошколске установе које имају сједиште на подручју Града Приједора, такођер се може уочити тренд смањења броја студентана, а у укупном броју уписаних значајно већи број студената одлучује се за јавне високошколске установе. Према подацима за школску 2021/2022. годину укупан број уписаних студената износио је 701, од чега је 593 уписано на јавне високошколске установе, а 108 је уписано на приватне високошколске установе.

Буџетом Града Приједора, сваке године се додјељују средства за стипендирање студената по основу социјалног статуса (335), према успјеху (156) и по дефицитарном занимању (279).

Детаљан преглед додјелених стипендија студентима у периоду 2018-2022. година је приказан у следећој табели:

Година	Укупно	М	Ж	По соц. статусу	Према успјеху	По дефици. занимању
2018	76	28	48	-	-	-
2019	64	25	39	-	-	-
2020	135	36	99	60	19	56
2021	264	93	171	115	57	92
2022	371	107	264	160	80	131
Укупно	910	289	621	335	156	279

Табела бр. 60: Преглед додјелених стипендија из буџета Града Приједор у периоду 2018-2022. година⁴⁸

⁴⁷ Одјељење за образовање, здравство, социјалну заштиту и пронаталитетну и демографску политику града Приједор

⁴⁸ Одјељење за образовање, здравство, социјалну заштиту и пронаталитетну и демографску политику града Приједор

Иако постоје двије активне високошколске установе, град Приједор се суочава са проблематиком одласка свршених средњошколаца на даљње школовање у друге средине, а у потрази за атрактивним факултетима и образовним програмима којих нема у понуди високошколских установа у Приједору. Ријетко се дешавају ситуације да се послуже школовања ван Приједора свршени студенти враћају у град у потрази за запослењем, већ најчешће остају у мјесту студирања или евентуално одлазе у друге средине трагајући за запослењем и даљим усавршавањем. Дио проблема лежи у томе да локална привреда не генерише велики број радних мјеста која захтијевају високо образоване кадрове, а логично је да ни плате ових кадрова нису на нивоу које се нуди у иностранству.

Треба констатовати да према Приједору ипак гравитира један број студената који долазе са територије других градова и општина, али да за ту категорију студената нема организованог смјештаја попут студентских домова, већ се углавном један број студената одлучује на боравак у приватном смјештају.

С тим у вези, од стране Града Приједора, Рударског факултета и Високе медицинске школе, покренута је активност израде Елабората о оправданости изградње објекта за високообразовне установе и ђачког и студентског дома у Приједору, који треба да покаже и докаже потребу оснивања и изградње једног оваквог објекта за прихват студената и ђака који своје школовање планирају да остваре у Приједору, а нису настањени у њему.

Изградњом једног оваквог капацитета значајно би се побољшали услови за смјештај ђака и студената и свакако услови школовања у Приједору, а уједно би се створиле претпоставке за разматрање могућности отварања неких других високошколских установа или центра за цјеложивотно учење, које би покренуле бројне процесе и активности усмјерене ка развоју града.

Узевши у обзир да високошколске установе наставу обављају у монтажним објектима чија је употребна вриједност давно истекла, изградњом нових капацитета ових установа додатно би се повећала атрактивност истих и засигурно би се утицало на квалитету обављања наставе, а уз адекватне маркетиншке кампање и на већи интерес студената за упис у ове установе.

6.1.5 Образовање одраслих

У Републици Српској образовање одраслих је саставни дио система образовања, а своју омогућено је доношењем Закона о образовању одраслих. За процес функционисања образовања одраслих, у складу са Законом о образовању одраслих, основан је Завод за образовање одраслих као управна организација у саставу Министарства просвјете и културе Републике Српске. Завод за образовање одраслих је основан како би пружио подршку развоју модерног и флексибилног система образовања одраслих у Републици Српској који ће пратити захтјеве тржишта рада, начела цјеложивотног учења и примјере најбоље праксе из земаља чланица ЕУ.

Дјелатност образовања одраслих обављају јавне и приватне установе. У односу на укупан број установа које имају одобрење за извођење формалних програма образовања одраслих (78), 58 су јавне установе, а 20 приватне.

Значајан дио практичног дијела наставе у формалним и неформалним програмима образовања одраслих изводи се код послодаваца и на радним мјестима за чије послове се полазници оспособљавају.

Са подручја града Приједора 5 средњих школа је акредитовано за реализацију образовања одраслих, а то су:

1.) **ЈУ Средњошколски центар**, коме је издато одобрење за извођење 10 програма образовања одраслих,

- 2.) **ЈУ Електротехничка школа**, којој је издато одобрење за извођење 5 програма образовања одраслих за струку,
- 3.) **ЈУ Машинска школа**, којој је издато одобрење за извођење 17 програма образовања одраслих и 10 програма оспособљавања,
- 4.) **ЈУ Пољопривредно-прехранбена школа**, којој је издато одобрење за извођење 4 програма образовања одраслих и 7 програма оспособљавања,
- 5.) **ЈУ Угоститељско-економска школа**, којој је издато одобрење за извођење 8 програма образовања одраслих.

У периоду 2011-2022. година на подручју Града Приједора укупно је 654 особе прошло акредитоване програме образовања одраслих кроз 43 циклуса, од чега је било организовано 6 циклуса програма оспособљавања.

У последњем периоду Град Приједор је, свјестан проблематике тржишта рада, кроз своје инструменте подршке, на разне начине интервенисао у области образовања одраслих. Развојна агенција „ПРЕДА“ је у неколико наврата кроз фондове међународних организација обезбиједила средства за опремање кабинета у средњим техничким школама, као и у Пословном центру Приједор, а у циљу квалитетнијег обављања практичне наставе и формалних и неформалних програма оспособљавања. Овим приступом створене су претпоставке за умрежавање заинтересованих локалних актера и пуно ближа и конкретнија сарадња са циљем обезбјеђења адекватних кадрова за потребе привредног сектора. Увезивање Градске управе са акредитованим средњим школама, Заводом за запошљавање РС - биро Приједор, Развојне агенције „ПРЕДА“ и привредника, створен је иницијални синергијски ефекат који треба одржавати и развијати у наредном периоду, уз пуну укљученост и ангажовање ресурса наведених субјеката.

Из овога је видљиво да изазовима функционисања локалног тржишта рада Град Приједор приступа на дугорочним и краткорочним основама. Дугорочно, кроз процес прилагођавања планова и програма средњег стручног образовања потребама локалне привреде. Краткорочно, кроз формалне и неформалне програме оспособљавања одраслих за занимања и послове према потребама локалне привреде, а који се базира на потреби ублажавања структурних поремећаја на локалном тржишту рада. То значи да се ниво компетенција и квалификација незапослених лица са евиденције Завода за запошљавање РС – биро Приједор, усклађује са потребама локалне економије и могућностима за запошљавање и самозапошљавање, као и са потребама привреде за развој компетенција већ запослених особа.

6.3 Стање у области културе

Културне институције, уз стручни кадар, правилан избор садржаја и испуњавање одређених материјално-техничких претпоставки, представљају темељ културног развоја како локалне заједнице тако и друштва у цјелини. Без културних институција нема ни дефинисања културног наслијеђа ни његове заштите.

Током година развоја Приједор је постао регионални центар, не само ликовне, већ и позоришне, књижевне и музичке умјетности. У својој историји је изњедрио нека од наважнијих имена академских сликара попут Швракића, Поповића, Четића, академика Сретена Стојановића, Митриновића, Стахова, Крагуља, Миљуша, Совиља, Марјановића, којима уз раме стоји још петнаестак академских сликара, десетак ликовних педагога и неколико наивних сликара. Традиција његовања умјетности и сликарства наставила се до данас, чему у прилог говори и чињеница да Приједор данас има преко 30 академских

сликара и незванично се назива „градом сликара“, што би требало да постане његова крилатица и својеврсни бренд града Приједора.

Културне установе на територији града Приједор су ЈУ Матични Музеј Козаре, Меморијални музеј на Мраковици, Позориште Приједор, ЈУ Народна библиотека „Ђирило и Методије“, ЈУ Галерија „Сретен Стојановић“ и ЈУ „Центар за приказивање филмова“. Главне културне установе су смјештене у урбаном центру града, изузев Меморијалног музеја на Мраковици који се налази у оквиру спомен комплекса у Националном парку „Козара“.

Позориште Приједор, Музеј Козаре и Народна библиотека „Ђирило и Методије“ имају регионални значај, с тим да је такав статус формално признат Музеју и Народној библиотеци који се већином финансирају из републичког буџета.

► **ЈУ Матични Музеј „Козаре“** је једно од средишта културног живота на овим просторима, а посебно у граду Приједору. Прва музејска поставка датира од 1895. године када је Музеј био смјештен у објекту „Капетанов конак“ (данашњи тенис клуб). Од 1983. године се налази у садашњем објекту и бави се проучавањем и очувањем културног наслеђа овог краја. Овдје су своја дјела излагали и чувени аутори Милић од Мачве, Радован Крагуљ, Сретен Стојановић, Бранко Миљуш, као и многи други. Највећи дио историјске збирке Музеја „Козара“ чине управо збирке, експонати и документи из периода НОБ-а.

Приједор је познат по породици Стојановић чије су генерације потомака оставиле упечатљив траг у историји и култури, како овог града, тако и много шире. Сходно томе, као депаданс Музеја Козаре налази се и **„Спомен кућа породице Стојановић“** која је обновљена и свечано отворена 2007. године. У овом депадансу Музеја Козаре Приједор сачувана је и изложена богата заоставштина личних ствари, умјетничких радова, докумената и књига неколико генерација ове породице, допуњена новим фотографијама и експонатима. У приземљу куће се налази историјска изложба која је посвећена доктору Младену Стојановићу, народном хероју и великану овог краја, а на спрату куће је стална поставка радова Младеновог брата Сретена Стојановића, великог умјетника, академика и зачетника модерне југословенске скулптуре.

Ова установа располаже са 400 м² простора који није довољан нити адекватно уређен за излагање, смјештај и чување изузетно велике и вриједне архивске грађе.

► **Меморијани Музеј на Мраковици** има велики културно историјски значај за град Приједор, који уз споменик на Козари и Меморијални зид чини Меморијални комплекс. Према ауторском дјелу Душана Џамоње, 1972. године изграђен је меморијални комплекс у знак сјећања на погинуле борце НОБ-а, а смјештен је у средишњем дијелу Националног парка „Козара“. Својом висином од 33,6 метара споменик, на симболичан начин, представља величину слободе и слободарски дух козарачког народа. На Меморијалном зиду, у бронзи, „у смрти за вјечност“ налазе се имена 9.921 борца погинулих у борбама на овом подручју током Другог свјетског рата. Фотографије, предмети и документи који свједоче о страдањима становника овог краја, изложени су у Музеју „Мраковица“. Музеј, као и цијели меморијални комплекс под ингеренцијом су Националног парка Козара.

Меморијални музеј располаже са 115 м² простора у којем је изложена стална музејска поставка, али му је због дотрајалости неопходна адаптација.

► **Позориште Приједор** основала је 1954. године група ентузијаста, заљубљеника у позоришну умјетност. Као институција постоји већ седам деценија. Почети позоришног живота у Приједору вежу се са настанком и радом Српског-православног црквеног пјевачког друштва Вила, које је утемељено 1885. године, као једно од најстаријих у Босни и Херцеговини. Драмска секција која је убрзо оформљена и која је дјеловала у континуитету са

правом се може сматрати претечом Позоришта Приједор. Донедавно аматерско, данас има статус градског позоришта. Позоришни радници овог града били су зачетници Фестивала позоришта Републике Српске под називом „Кочићева српска сцена“. Већ неколико година је домаћин и суорганизатор три значајне републичке културне манифестације: Међународни фестивал хорова и позоришта Златна вила и Књижевни сусрети на Козари.

Позориште располаже са 1.681 м² простора у којем је због дотрајалости и техничких недостатака неопходно извршити адаптацију и занављање технике и опреме.

► **Народна библиотека „Ђирило и Методије“** располаже књишким фондом од око 66.000 наслова и представља незаобилазну институцију у образовном процесу приједорских средњошколаца, али и у процесу додатног образовања експерата у појединим областима. Историографски и архивски подаци о библиотекама и читаоницама града Приједора говоре да су прве јавне читаонице и библиотеке постојале у саставу пјевачких, соколских, конфесионалних и вјерских друштава крајем 19. и почетком 20. вијека, што довољно говори о традицији библиотекарства у Приједору.

Данас Библиотека има двије специјалне збирке у свом посједу: збирку завичајних аутора и збирку старе и ријетке књиге у којој је вриједан легат приједорске трговачке породице Митриновић са 897 монографских и серијских публикација. Посједује издања локалних новина од Другог свјетског рата и ова издања представљају значајан преглед културних и друштвених дешавања Града.

Ова фундаментална установа културе смјештена је на 200 м² у објекту који је додијељен на коришћење Музеју Козаре у Приједору, уз податак да је 2008. године матична установа, проширила просторне капацитете савременом Градском читаоницом као интергралном организационом јединицом која је смјештена и приземљу стамбеног објекта на 116 м² корисног простора и једина је културна институција у Приједору која нема свој властити простор.

Ради лакшег функционисања и квалитетнијег рада намеће се потреба обједињавања просторних капацитета ове установе на адекватној локацији која би у складу са међународним конвенцијама и правилима омогућила чување и стручно руковођење комплетном грађом којом установа располаже, а која је веома вриједна и обимна, те захтијева посебне услове за складиштење и чување исте.

► **Галерија „Сретен Стојановић“** је културна установа која је почела са радом 2001. године под називом „Галерија 96“, а од 2021. године носи садашњи назив, по једном од најзначајнијих умјетника и стваралаца из Приједора. Кроз свој рад, Галерија је стекла огромну афирмацију приређујући изложбе значајних аутора, концерте класичне и џез музике, разна предавања, радионице и промоције књига. Оно по чему се ова установа издваја од осталих сличних институција је пружање прилике младим и неафирмисаним умјетницима да стварају своја дјела у току Фестивала цртежа и музике који се већ 15 година организује у концепту ликовне колоније. До сада је на Фестивалу учествовало преко 400 ликовних и музичких умјетника који су својим радовима значајно обогатили фондус Галерије, али и цјелокупну ликовну сцену Приједора.

По узору на праксу великих градова простор Галерије површине 70 м² смјештен је у главној градској улици (пјешачка зона), што представља велику предност за посјетиоце у смислу приступачности. Тренутно највећи проблем у раду Галерије представља недостатак простора (депоа) за чување веома вриједне умјетничке грађе у којој се налазе оригинална дјела најпознатијих приједорских и других умјетника, те је за ту намјену, због осјетљивости саме грађе, потребно обезбиједити адекватан и услован простор.

► **ЈУ „Центра за приказивање филмова“** је први пут као предузеће основано 1928. године и од тог периода кино је доживјело више трансформација, од кина без тона, Центра за културне и умјетничке дјелатности, па до коначне трансформације у ЈУ „Центар за

приказивање филмова“ Приједор. Установа је опремљена адекватном опремом почевши од реновиране кино сале са 161 сједиштем, до савремена звучне опреме и техничких уређаја, коју је периодично потребно занављати. Поред свог редовног пословања, Установа у току манифестације „Приједорско љето“ сваке године организује и приказује седмодневне Ревиије домаћег и/или страног филма.

Центар за приказивање филмова располаже са 364 м² простора који је смјештен у главној градској улици (пјешачка зона), док му је на управњаље повјерен простор Љетне баште Приједор површине 1.894 м², а који је смјештен на локацији Старог града.

У следећој табели приказан је број корисника/посјетилаца институција културе у посматраном периоду 2018/2022. година:

Назив установе/Период	2022	2021	2020	2019	2018
ЈУ Народна библиотека "Ћирило и Методије"	22.509	29.562	23.672	29.562	23.672
ЈУ Галерија "Сретен Стојановић"	12.000	15.000	1.000	15.000	10.000
ЈУ Матични Музеј Козаре	8.650	6.500	1.000	7.650	8.000
Позориште "Приједор"	5.788	1.840	1.456	6.390	5.390
ЈУ "Центра за приказивање филмова"	15.000	14.000	4.500	30.000	23.000
Меморијални музеј на Мраковици	15.873	11.500	3.825	8.406	7.979
Укупно	79.820	78.402	35.453	97.008	78.041

Табела бр. 61: Приказ броја корисника/посјетилаца установа културе на подручју града Приједор
Извор: Подаци добијени од институција културе Града Приједора

Посматарајући преглед броја посјетилаца у институцијама културе, можемо закључити да институције још нису достигле број посјета у периоду прије пандемије. Иако је уочљиво да је период пандемије знатно допринијео паду броја посјетилаца у свим институцијама културе, једино је Меморијални музеј на Мраковици, имао озбиљнији раст броја посјетилаца и то захваљујући увођењу нових креативних ријешења у своје пословање. Самим тим, представља један од најбољих примјера како се културно историјско наслеђе може представити путем виртуелне и проширене стварности, те на тај начин учинити доступним свим генерацијама које посјете овај Музеј. Тренутни степен дигитализације осталих институција је на релативно скромном нивоу, што указује на потребу увођења нових модела у пословању (повећање безбједности података, активније употребе аналитике и сл.) али и нових модела презентације и промоције културне баштине, што ће у коначници допринијети и повећању броја посјетилаца.

Посматрајући број посјетилаца у већини културних институција уочавамо пад или скромне осцилације у односу на период прије пандемије. Музеј „Козаре“ Приједор, је такођер остварио мали помак у повећању броја посјетилаца у односу на период прије пандемије. Имајући у виду да и константан број посјетилаца без тенденције раста такођер представља проблем, намеће се потреба већег ангажовања установа и то не само у одржању броја посјетилаца или достизања нивоа прије пандемије, већ у обезбјеђењу услова за остварење даљег континуираног раста.

Да би учешће у културном животу могло да оствари свој пуни потенцијал и да би могло да оствари свој еманципаторски и развојни утицај, **неопходно је садржаје учинити доступне различитој публици**. У контексту развоја креативности код дјеце, будући ствараоци, али и вјерна и образована публика, цјелокупан процес би требало да започне са публиком у раној

доби (основној или средњој школи), а најбољи начин је да се ученици укључе у сам процес стварања умјетности у сарадњи са умјетницима. Препознавши значај рада са дјецом, Музеј „Козаре“ је у протеклом периоду, захваљујући сарадњи са школама и предшколским институцијама, остварио пораст броја посјетилаца, а самим тим и указао на значај овог вида сарадње. Историјски гледано, у образовном систему Републике Српске, па тако и Приједора, креативни рад у школама је зависио углавном од индивидуалне иницијативе појединаца школе. Ове иницијативе, иако похвалне, немају адекватну системску подршку. Обзиром на чињеницу да је култура све више кључна за друштвени и економски развој и да су економске користи шире од оних које се односе само на производњу и потрошњу културних добара, **битно је подржати креативност и подстаћи иновације и у овој као и у другим секторима**. Данас је уобичајено говорити о колаборативном потенцијалу културе и пословања како би се постигли бенефити у културном и професионалном животу. Креативни и културни ствараоци са подручја Града Приједора препознати су у региону, а Приједор је већ традиционално један од културних и креативних центара у Републици Српској и Босни и Херцеговини. Једно од конкретних ријешења је и оснивање више мањих Атељеа који би омогућили даљи развој креативности код младих са приједорске регије, а Приједор позиционирало као центар културног стваралаштва.

Издавачка дјелатност, иако се тренутно одвија на скромном нивоу, битно је напоменути да постоје планиране буџетске ставке везане за издавачку дјелатност и то: суфинансирање издаваштва књижевника и издавачка дјелатност која се односи на три едиције у оквиру Књижевних сусрета на Козари, по чему је град Приједор и јединствен. Едиције унутар Књижевних сусрета су:

► **ОВЈЕНЧАНИ**, као најбројнија едиција у оквиру које је издато 11 књига, а које су посвећена лауреатима сусрета на Козари

► **ТРАГОВИ**, са издате 3 књиге, прате све писце који су били учесници сусрета на Козари

► **СВЈЕДОЧЕЊА**, издата 1 књига (Монографија Тихомиру Илијашевићу). Ова едиција прати ријетке, необичне, али значајне литерарне и умјетничке појаве и догађаје који се могу додати у везу са Књижевним сусретима на Козари. Богато културно историјско наслеђе као и више или мање познате личности и догађаји који су обиљежили наш град условљавају потребу даљег унапређења ових активности и ствара могућност да се будућим нараштајима на најбољи начин документује да је Приједор град културе и умјетности.

Културно – историјско наслеђе на територији града Приједора се може класификовати на националне споменике БиХ, добра са Привремене листе националних споменика БиХ, добра са листе петиција, добра у евиденцији Републичког завода за заштиту културно – историјског и природног наслеђа, те археолошке локалитете (археолошки остаци и налазишта). Укупна површина заштићених природних добара на територији града износи 3.784,55 ha, што чини 4.54 % површине града Приједора.

Други проглашени Национални парк у Босни и Херцеговини се налази на територији града Приједора. Основан 1967. године ради заштите културно – историјског наслеђа Козаре са посебним освртом на Други свјетски рат и козарачку епопеју (меморијални комплекс на Мраковици), те природне карактеристике овог простора. Највећим дијелом се налази на територији града Приједор. Његов данашњи статус је правно регулисан Законом о Националном парку „Козара“, а његова историјска компонента представља једну од најбитнијих обиљежја културно историјског наслеђа града Приједора.

На територији града има преко стотину евидентираних објеката непокретног културног наслеђа које ужива различите степене заштите и чије мјере заштите су прописане у складу са законом. Опште стање културног наслеђа на територији града је јако лоше. Главни узрок су недовољна финансијска улагања у његово очување, што је довело до пропадања одређених споменика културе. Завод за заштиту културно – историјског и природног наслеђа је на подручју града Приједора и обронака Козаре евидентирао бројне археолошке локалитете и

налазишта из различитих периода (праисторија, праисторија и античко доба, праисторија, античко доба и средњи вијек, античко доба, античко доба и средњи вијек, средњи вијек). Иако су по свом културно историјском значају веома битна за град Приједор, до сада се са ограниченим капацитетима радило на њиховом ископавању, а врло мало на њиховом мапирању и промоцији.

Један од најстаријих, али и најљепших грађевинских објеката у Приједору, чувена Радетића кула, плијени својим необичним и упечатљивим изгледом, али је у исто вријеме изложена пропадању и није адекватно збринута нити трајно заштићена као културно-историјско насљеђе. Поред наведеног, у ужем градском језгру постоји више значајних грађевина из различитих периода и стилова градње, али и споменика из НОБ-а, које имају готово немјерљив културно историјски значај за Приједор, те ће се из тог разлога са посебном пажњом дефинисати и стратешка одређења Града у овој области.

Градске културне манифестације су тако осмишљене да представљају одраз континуираног рада јавних установа, друштава и удружења, као и потреба грађана за умјетничким садржајима. Наши суграђани, Перо Поповић и Тодор Швракић, први су школовани сликари у БиХ, и као учесници прве ликовне изложбе у БиХ далеке 1907. године, започели су традицију која није прекидана до данашњих дана, а због које се, с правом, Приједор назива град сликара.

Међународни фестивал хорова и позоришта „Златна вила“, као одвојене манифестације настављају традицију хорског пјевања дугу преко 135 година и позоришне умјетности са традицијом дугом преко 70 година, док су **Књижевни сусрети на Козари** обиљежили пет деценија одржавања. **Ликовна колонија „Сретен Стојановић“**, **Међународни конкурс радова на папиру** и **Фестивал цртежа и музике** потврђују да је Приједор град умјетности. Иако је Међународно бијенале радова малог формата на папиру релативно „новија“ манифестација која се организује у последњих неколико година, од изузетног је значаја јер представља једино Бијенале на подручју БиХ и Републике Српске. Неопходно је споменути и пројекат под називом **„Приједор - град мурала“**, који је покренут 2013. године у част италијанске умјетнице Паоле де Манинкор, која је 1998. године заједно са дјецом из избјегличких центара осликала први мурал у Приједору, на фасади Електротехничке школе. Удружење ликовних умјетника Приједор (УЛУП) покренуло је овај пројекат из великог ентузијазма, љубави и жеље да направи галерију на отвореном у граду који важи за град сликара. Пројекат се реализује већ 10 година и једини је пројекат ове врсте у Југоисточној Европи.

Спорадичне иницијативе, чији је крајњи резултат било стварање нових вриједности и популаризација домаћих умјетника, попут **„Ша феста“** представља манифестацију која домаћој публици на један квалитетан начин представља тенденције свијета савремених умјетности и које својим главним и пратећим програмом, са акцентом на едукацију, имају озбиљан потенцијал за раст, преставља значајан потенцијал за даљи развој умјетничке и културне сцене Приједора. Последних година **„Граден фест“** као још један музички фестивал значајно доприноси популаризацији савремених умјетности и бренду града.

Обиљежавање **„Свјетског дана хорског пјевања“**, ревијалним концертном под називом **„Цијели свијет - један хор“**, Приједор и даље чини једном од ријетких локалних заједница у Републици Српској и Босни и Херцеговини, која се придружила обиљежавању овог значајног датума на свјетском нивоу.

За све наведене манифестације Град Приједор има редовну буџетску ставку којом сваке године већим дијелом финансира њихово одржавање.

Обзиром да је Приједор град са богатом традицијом умјетничког стваралаштва и културног наслеђа управо је култура и одређила савремени развој града у овој области. Сви

специфични проблеми у пољу културе обликовали су цјелокупан приступ стратешком планирању, укључујући и процес израде Стратегије, циљеве и предложена рјешења. Иако једним документом није могуће ријешити све побројане проблеме, сви они су ипак узети у обзир приликом израде овог документа, неки у већој, а неки у мањој мјери и размјери. У том смислу, кључни изазови су, према својој проблематици и карактеру, груписани у неколико праваца:

- ▶ Очувати културно историјско наслеђе Приједора
- ▶ Брендирати Приједор као град културе и умјетности
- ▶ Омогућити даљи развој уумјетничког стваралаштва и даљег школовања младих умјетника у Граду Приједору
- ▶ Даље плански развијати и унапређивати инфраструктуру институција културе, као и њихову техничко технолошку модернизацију

Имајући у виду значај културе како за друштвени, тако и за економски развој, посебна пажња ће се посветити и подржавању креативности и иновација, како у овом, тако и у свим осталим секторима.

6.4 Стање у области спорта

Град Приједор је град младих и спорта, са дугом традицијом постојања и функционисања различитих спортских клубова и активности. Приједор се може похвалити једним од најстаријих тениских клубова на овим просторима, који је основао др Младен Стојановић 1914. године, а фудбалски клуб ОФК Приједор (данас: ФК Рудар Приједор - Приједор) је основан 1919. године. Такођер, скијање као спорт његовано је на Козари још у периоду између два свјетска рата, а давне 1941. године одржано је Првенство Мраковице у скијању. Током шездесетих година 20. вијека у Приједору постојао је и ватерполо клуб који се такмичио у Првој лиги Југославије, иако су ватерполисти тренирали и такмичили се у ограђеном дијелу ријеке Сане. **Данас у Приједору постоји 55 спортских клубова и организација који окупљају преко 4.000 спортиста.**

Од 2020 године, средства из Буџета Града Приједора се додјељују у складу са Правилником о категоризацији спортова који су разврстани у 5 категорија, спортиста и спортских стручњака и стручњака у спорту („Службени гласник Републике Српске“, број: 56/21) и Правилником о расподјели средстава спортским клубовима и организацијама у Граду Приједору („Службени гласник Града Приједора“, број: 01/23), а по Програмима и објављеним Јавним позивима за расподјелу средстава. Од постојећих Програма највећа средства издвајају се за Програм расподјеле средстава спортским клубовима који је у 2022. години износио 389.000,00 КМ, док су средства Програма за Мале олимпијске игре и љекарске прегледе спортиста на нивоу од 11.000,00 КМ у укупном износу.

Спортски клубови се једним дијелом финансирају из Буџета Града Приједора (око 2% од укупних расхода буџета), а једним дијелом из спонзорстава, чланарина и донација. Град Приједор, у складу са могућностима, сваке године пружа и подршку спортским клубовима и појединцима, који учествују на неким од такмичења било да се ради и домаћим, балканским, европским или свјетским такмичењима. Према евиденцији, 42 спортска клуба и организације са укупно 3007 чланова, финансијски су подржане из буџета Града у 2022. години.

Такођер, од 2022. године, Град Приједор стипендира перспективне спортисте који су остварили значајне резултате на међународном, балканском, европском и свјетском првенству и такмичењима у Републици Српској и Босни и Херцеговини. Увид у рад спортских клубова, услове тренирања, број такмичара и контролу утрошка додјелиених средстава, врши Комисија именована од стране Градоначелника. Сходно постигнутим резултатима спортских клубова у току 2022. године уочљиво је да су остварени добри резултати и да спортски

клубови свакако требају даље радити на афирмацији и промоцији спорта у циљу омасовљења бављења спортом.

Спортска инфраструктура

Најважнији спортски објекти у граду Приједору су: Спортска дворана „Младост“, Градски фудбалски стадион, Аеродром Урије, Тениски терени и други.

Спортска дворана „Младост“ је тренутно једина већа спортска дворана на подручју Града Приједора која је изграђена 1975. године. Укупна површина дворане је 2.706 м², а трибине у дворани (у великој сали), могу примити око 1.100 гледалаца. У току 2023. завршена је инвестиција замјене новог паркета, а дворану користи више клубова из различитих спортова. У току школске године дворану користе и ученици средњих школа, а током цијеле године рекреативци.

У периоду 2018-2022. година, у Спортској дворани „Младост“ укупно је одржано 399 спортских манифестација и турнира. Рад Спортске дворане „Младост“ се највећој мјери финансира од стране Града Приједора, док са 13,7% учествују приходи од наканде од комерцијалне услуге изнајмљивања сале.

Испред дворане Младост су спортски терени са савременом подлогом и покретним трибинама величине око 1.000 м², за тренинг спортских клубова и рекреативаца.

У фази изградње су и двије спортске дворане: **Спортска дворана у насељу Урије** (тренутно у функцији само сала за куглање) и **спортска дворана у Омарској**, које би задовољиле потребе града за одржавање тренинга и утакмица спортских клубова из Приједора.

Поред Спортске дворане „Младост“, скоро све матичне основне школе на подручју Града Приједора располажу са школским физкултурним салама у којим спортски клубови и рекреативци реализују своје активности.

На подручју града постоји **11 фудбалских стадиона** на којима се одвијају лигашка такмичења, а још **14 фудбалских игралишта** грађани користе за рекреацију. **Градски стадион** је главно фудбалско игралиште на подручју Града Приједора које се налази у центру града са површином од 2 хектара. Стадион користи ФК „Рудар-Приједор“, а служи и у друге сврхе (тренинзи и такмичења атлетичара, кондиционе припреме других спортиста, те рекреативно кориштење атлетске стазе).

Обзиром да је тенис један од спортова са најдужом традицијом у граду Приједору, битно је напоменути и **тениско игралиште** које користи ТК „Др Младен Стојановић“, а простире се на површини од око 3.400 м². Овај спортски објекат за сада има 4 терена отвореног и 1 терен затвореног типа, насутих шљаком. Тениски терени имају расвјету за ноћно тренирање или одигравање мечева. Игралиште посједује функционалне трибине, а службене просторије су у приличној мјери реновиране и доведене до своје потпуне намјене (свлачионице, тушеви и санитарни чвор, као и заједничка просторија на спрату овог објекта).

Клуб располаже са репрезентативном затвореном салом за тенис, која се, по потреби, може користити и за неке друге спортове.

Аеродром „Урије“ простире се на површини од 31 хектара. Од слијетања првих партизанских пилота на овај терен па до данас, аеродром се развио у савремени објекат за бављење спортским пилотирањем, једриличарством и падобранством. Аеродром располаже бетонском пистом, три хангара за смјештај летјелица, потребним помоћним просторијама, као и одговарајућом радио техником, што омогућава организовање међународних такмичења у моторној пилотажи, једриличарству и падобранству.

Отворено рукометно игралиште у Љубији простире се на површини од 1.200 м², а димензије самога терена су 40x20 метара. Капацитет игралишта је око 300 гледалаца, а интересантна је чињеница да посједује и рефлекторе који омогућавају употребу игралишта у ноћном периоду. Игралиште, као и остале садржаје потребно је реконструисати како би се могло користити за одржавање такмичења и/или рекреације, односно, за потребе физичког васпитања у оквиру школа.

Остали објекти и терени

Најраспрострањенији спортски објекти на територији града су отворени спортски терени рекреативног типа (универзалне површине) који су већином лоцирани уз школе и друштвене домове. У овој категорији се посебно истичу терени са вјештачком травом у приградском насељу Гомјеница, терени у непосредној близини приједорских средњих школа, те мањи терени са вјештачком травом и стазом за трчање у насељеним мјестима Љескаре и Шурковац. Поред горе наведених терена и игралишта постоји још велики број теретана на отвореном и отворених бетонских игралишта за мали фудбал/рукомет и кошарку на којима се реализују рекреативне активности. Укупна нето површина отворених спортских терена рекреативног типа се процјењује на 32.000 м². Од осталих објеката треба споменути отворене базене укупне површине 1.750 м², који се могу користити за спортска такмичења и рекреацију, а налазе у насељеном мјесту Козарац, док је други објекат у градском насељу Пећани, али тренутно није у функцији. Додатно, у непосредној близини аеродромске писте у насељу Урије налази се и мото крос стаза, док је у Љубији смјештена стрељана за бојево гађање, те фудбалски и рукометни стадион. За адреналинске спортове постоје бројене уређене бицикличке стазе на Козари, Авантура парк, бројне пјешачке стазе, пењалишта *via ferrata*, *zip line*, као и затворени терен за рекреативно пењање.

На Козари се налази и **Скијалиште „Козара“** које посједује 3 ски стазе, 3 ски лифта, пратећу механизацију, топове за вјештачко осњежавање и освјетљење за ноћно скијање. Скијалиште одржава Планинарско-скијашко друштво „Љубијски рудар“ из Приједора.

Спортске манифестације

Од бројних манифестација на подручју града можемо издвојити оне најбитније и са најдужом традицијом одржавања:

• Тениски меморијал „Др Младен Стојановић“

Тениски меморијал је традиционално међународно тениско такмичење које је у организацији истоименог тенис клуба одржано већ 49. пута. Неко вријеме, Меморијал се играо у оквиру серије ИТФ Фјучерс турнира, а прије одбрамбено-отаџбинског рада, био је у серији турнира који су се бодовали за Првенство Југославије у тенису. Колико је Меморијал био значајан и популаран у тениском свијету говори и чињеница да су на њему наступали, у својим почецима, бројни познати тенисери, чланови својих Дејвис куп репрезентација: Штолцер, Иванчић, Фришчић, а касније и Типсаревевић, Тројицки, Бозољац, Пашански, Крстин и Ђере, Додиг, па Прпић и Шкугор, те босанскохерцеговачки репрезентативци Башић, Остојић, Бркић и Шеткић. 16. *ITF World Tennis Tour* одржан је 2023. године.

• Међународне уличне трке

Међународне уличне трке се традиционално одржавају поводом Дана Града Приједора, а традиција одржавања датира још из 1958. године, када су се звале „ноћне трке“. У 2023. години одржане су 62. Међународне уличне трке. Трке карактерише учешће великог броја атлетичара из више држава, како из окружења, тако и шире, те атлетичара из атлетских

клубова Републике Српске и Босне и Херцеговине. Трке се реализују кроз укупно 15 такмичарских (сходно узрасту) и једној рекреативној трци *Run Fun* која се одржава у последње двије године. Масовности ове спортске манифестације доприноси учешће ученика основних и средњих школа, како из града Приједора, тако и из других општина/градава.

● Петровдански падобрански куп (Приједор опен)

Први Петровдански падобрански куп одржан је 1996. године на Аеродрому „Урије“ у организацији Аеро клуба „Приједор“ и био је прво међународно такмичење одржано у Републици Српској. У протекле двије и по деценије развијао се од локалног, преко јаког регионалног до значајног европског такмичења, да би посљедњих година израстао у **такмичење свјетског ранга, како по рејтингу такмичара тако и по званичној категорији. FAI** (Свјетска ваздухопловна асоцијација), додијелила му је категорију 2, одмах испод планетарног и континенталних првенстава. Куп је прославио својих четврт вијека постојања 2021. године и по трајању је други у Регији. Од 2022. године такмичење се одвија у оквиру Источно-европског падобранског купа у скоковима на циљ (*EEAC*), под новим именом: Отворено првенство Приједора (Приједор опен).

На досадашњих 27 Купова учествовало је 309 екипа са 1.432 такмичара из 23 земље с европског, сјеверно-америчког и азијског континента.

Овај догађај ужива званични статус спортске манифестације од посебног значаја за Републику Српску.

● Једриличарски „Бланик куп“

Већ 18 година се у организацији Аеро клуба „Приједор“, на Аеродрому „Урије“, одржава Међународни једриличарски „Бланик куп“. Специфичност овог Купа је у томе што сви једриличари лете на само једној једрилици и то типа „Бланик Л-13“, по чему је и Куп добио назив. До сада се на Купу такмичило 500 једриличара из Аустралије, Аустрије, Пољске, Чешке Републике, Србије, Хрватске, Словеније, Македоније, Црне Горе и Босне и Херцеговине. Као и „Падобрански куп“, тако и „Бланик куп“, због своје атрактивности, представља прави магнет за све генерације приједорчана.

● Дани спорта

Иако једна од релативно млађих манифестација која се одржава од 2022. године, по својој масовности је од великог значаја за даљи развој и промоцију спорта у граду Приједору. Ријеч је о тродневној манифестацији гдје се представљају сви спортски клубови Приједора и на неки начин представља својеврсни Фестивал спорта. Манифестација окупи око 10.000 љубитеља спорта који својим учешћем и/или присуством дају значај даљем развоју и промоцији спорта у граду.

Поред горе наведених традиционалних спортских манифестација које подржава Град Приједор, многобројни спортски клубови у сопственој режији организују још низ спортских манифестација/догађаја/турнира током године, у чему их Град Приједор подржава.

Финансирање спорта

Поред дотација спортским клубовима по Програмима, Град Приједор планира и значајна средства за одржавање спортских терена, спортске манифестације, финансирање закупа СД „Младост“, развој школског спорта, финансирање врхунског спорта и капиталне грантове за

изградњу инфраструктуре, а однос улагања планираних средстава у 2022. години представљен је у следећем графикону (Извор: Аутор):

Графикон бр. 13: Структура заступљености финансирања спортских манифестација на подручју града Приједор⁴⁹

Из графикона је видљиво да највећи износ средстава отпада на дотације спортским клубовима и да је он у 2022. години био у апсолутном износу од 389.000,00 КМ, док је следећи већи издатак за финансирање закупа спортске дворане „Младост“ у износу од 250.000,00 КМ, а затим и ставка средстава резерви за спортске активности у износу од 194.000,00 КМ, што је значајно повећано у односу на претходне године. Средства за финансирање школског спорта и ревијалних манифестација су на нивоу од око 50.000,00 КМ, док је износ за одржавање спортских терена повећан са 10.000,00 КМ на 34.500,00 КМ у 2022. години. Постоје одређене осцилације у износима вриједности за поједине ставке, док су највећи износи континуиране ставке у плановима годишњих буџета Града.

Изазови у области спорта

Ниво бављења спортом у сваком друштву значајно зависи од броја, разновисности и доступности спортских објеката. Обзиром да је процијењена површина спортских објеката на територији града Приједора 221.500 м², без аеродрома, мото крос и сијалишне стазе, евидентно је да је за око 2.5 пута изнад тражених норматива за спортске објекте.⁵⁰

Имајући то у виду, приоритет треба ставити на завршетак започетих спортских објеката и на неке мање интервенције на реконструкцијама постојећих у складу са критеријумима оправданости и сврсисходности. Од посебног значаја је предузимање активности које требају да доведу до тога да дјеца не плаћају чланарину у спортским организацијама или да она буде симболична.

Како би се повећало учешће дјеце у спорту потребно је обезбједити да клубови:

- Јачају везе између школа и организација у области спорта
- Подстичу спортове и манифестације које привлаче дјецу и омладину

⁴⁹ Одјељење за културу, међународну сарадњу, спорт и невладине организације града Приједор

⁵⁰ Просторни план града Приједора 2020-2040, документациони основ

- Унаприједи школски спорт
- Да се врхунским спортистима обезбједе посебне награде и стипендирања

У основним школама вјежбање и школски спорт се организују кроз часове физичког и здравственог васпитања, односно ритмике, спорта и музике, те кроз организацију школских и међушколских такмичења у разним спортовима. Бављење спортским активностима помаже дјеци да развијају социјалне вјештине, тимски дух, здраву дозу компетитивности и осјећај припадности у школском контексту. Истовремено, дјеца која учествују у физичким активностима постижу бољи успјех у школи.

Због тога се физичка вјежба и бављење спортским активностима у савременим условима живота намеће као потреба модерног човјека. Основ свега је поставити правилан систем и радити по њему. **Школски спорт мора бити база од које све креће.**

Узимајући у обзир да је Приједор град са доста дугом и развијеном традицијом у бројним спортовима, даљи развој и унапређење спорта свакако представља једно од битних стратешких усмјерења развоја. Стање спортске инфраструктуре, за бављење спортом у спортским клубовима и удружењима, на подручју града је на релативно задовољавајућем нивоу. Међутим, школски спорт у РС, па тако и Приједору, у највећој мјери зависи од материјално-техничких услова која, на жалост, нису на задовољавајућем нивоу у многим школама, и то управо усљед недостатка средстава за набавку адекватне опреме и изградњу инфраструктуре (доста школа, поготово руралних немају школске физкултурне сале). Посљедично, од успостављања квалитетног система развоја школског спорта, зависи и сам рад спортских клубова, те ће сходно томе активности на развоју спорта у граду бити највећим дјелом усмјерене на развој школског спорта, односно спорта код дјеце.

Сагледавајући изазове везане за лошу демографску структуру (старење становништва које условљава смањење могућности за бављења спортским активностима), затим исељавања становништва из села у град (чиме се смањује могућност свеобухвата), као и сама миграциона кретања у друге државе (смањење броја корисника, односно осипања у спортским организацијама), неопходно је изнаћи мјере које ће омогућити побољшање спортских навика становништва, бољу медијску промоцију спорта као и повећати мотивацију грађана за бављење спортским активностима, посебно дјеце и омладине.

6.5 Стање у области здравства

У Републици Српској, систем јавног здравства чине мрежа установа и служби организованих на нивоу Републике и локалне самоуправе. Кључни актери у овој области су Министарство здравља и социјалне заштите у Влади Републике Српске, те ЈЗУ Институт за јавно здравство Републике Српске. Локална надлежност за област јавног здравства припада јединицама локалне самоуправе.

У контексту Приједора, здравствена дјелатност се обавља у јавним и приватним установама под једнаким условима. Град Приједор, као локална самоуправа, има одговорност за организацију кадровских и материјалних ресурса на примарном и секундарном нивоу здравствене заштите. Иако су смјернице за здравствену заштиту регулисане на нивоу Републике Српске, Град Приједор се обавезује на специфичне активности попут промоције здравља, превенције, лијечења, рехабилитације, обезбјеђивања лијекова и медицинских средстава те заштите животне и радне средине. Фонд здравственог осигурања, уз одобрење Министарства здравља и социјалне заштите Републике Српске, дефинише детаље о обиму, садржају и начину пружања здравствене заштите у Приједору.

Одјељење за образовање, здравство, социјалну заштиту, пронаталитетну и демографску политику ангажовано је у пружању подршке и помоћи здравственим установама и здравственим радницима на територији града. Њихова одговорност обухвата предлагање

мјера Скупштини како би се унаприједила здравствена заштита. Осим тога, одјељење се посвећује праћењу и анализи здравственог стања те потреба становништва, остварујући блиску сарадњу са здравственим и социјалним установама. Циљ ових активности је континуирано побољшање здравствене заштите на локалном нивоу.

Три кључне јавне здравствене установе у Приједору су **Општа болница „Др Младен Стојановић“ Приједор, Дом здравља Приједор и Градска апотека Приједор** - континуирано раде на унапређењу квалитета здравствене заштите, уз подршку Града у изградњи и одржавању објеката, набавци опреме и финансирању програма од значаја за локалну самоуправу.

На основу члана 107. став 1. Закона о здравственој заштити („Службени гласник Републике Српске“, број 57/22) и члана 43. ст. 1. и 3. Закона о Влади Републике Српске („Сл. гласник РС“, број 118/08), Влада Републике Српске је донијела „Одлуку о мрежи здравствених установа у Републици Српској“, са циљем спровођења Закона о здравственој заштити. Законом о здравственој заштити у члану 105. је уређено да се мрежа здравствених установа доноси у складу са здравственим потребама становништва, с циљем реализације мјера, услуга и активности здравствене заштите које служе остваривању јавног интереса као и да се мрежом здравствених установа уважавају дјелатности и капацитети постојећих здравствених установа. Чланом 107. став 1. истог Закона прописано је да мрежу здравствених установа у Републици Српској доноси Влада Републике Српске за период од пет година. У складу са претходно наведеним, Скупштина Града Приједор је 2023. године донијела Одлуку о усвајању Плана мреже здравствених установа на територији Града Приједор за период 2023-2028. године („Сл. гласник Града Приједора“ број: 13/23).

Према подацима Јавне здравствене установе - Института за јавно здравство РС из 2021. године, од укупно 14.679 запослених у здравственим установама Републике Српске у Приједору је евидентирано 195 здравствених стручњака са високом стручном спремом, укључујући 171 љекара, 12 стоматолога и 12 фармацеута. Према броју ових стручњака град Приједор се налази на 4 мјесту у Републици Српској иза Бања Луке, Бијељине и Добоја.

Са вишом стручном спремом евидентирано је 106 особа, од којих су 59 медицинске сестре-техничари, док се 47 сврстава у остале категорије.

Средњу стручну спрему има 361 запослени, међу којима су 259 медицинске сестре-техничари и 26 медицинске сестре-акушерке.

Административно-техничко особље, које чини 248 радника, показује разноликост с 21 особом с високим образовањем, 7 с вишом школом, 90 средње стручне спреме и 130 с нижом стручном спремом.

Овај хетерогени састав особља одражава потребу за различитим стручним профилима унутар здравственог сектора, подржавајући ефикасно функционисање локалних здравствених установа. Ови подаци су кључни за ситуациону анализу документа.

Јавне здравствене установе на подручју Приједора

● ЈЗУ Дом здравља Приједор

Организациони, инфраструктурни и кадровски капацитети

Дом здравља Приједор је јавна установа основана од стране Града Приједора, која организује и проводи примарну здравствену заштиту по моделу породичне медицине и мјесто је гдје се остварује први контакт грађана са здравственим системом. Дом здравља Приједор обезбјеђује: породичну медицину, дјечју, превентивну и општу стоматологију, хигијенско-епидемиолошку дјелатност, хитну медицинску помоћ, заштиту и унапређење

менталног здравља у заједници, амбулантни облик физикалне рехабилитације, лабораторијску и радиолошку дијагностику. Такође организује и рад амбуланти за специјалистичке консултације из педијатрије и гинекологије, те врши љекарске прегледе лица прије заснивања радног односа, уписа у школске и високошколске институције, те обезбјеђује ампулиране лијекове и медицинска средства.

Финансирање се у највећој мјери врши из оствареног буџета Установе и средстава Фонда здравственог осигурања РС, док се један мањи дио сервисира из буџета Града. Закључно са 2022. годином однос финансијског учешћа Установе био је благо на страни финансирања из остварених буџетских средстава у износу од 10.486.415,00 КМ, док је финансијско учешће Фонда износило 9.164.174,00 КМ.

Укупан број здравствених радника у Дому здравља Приједор растао је током посматраног петогодишњег периода, да би закључно са 2022. годином тај број износио 237 запослених, од чега је 194 здравствених радника, а 43 остало особље, док је 92 запослених у категорији немедицинског особља. Укупан просјек старости запослених износи 45 година. Полна структура запослених је на страни жена којих је 77%, а запосленика мушког пола 23%.

Уговарање пружања и финансирања здравствених услуга примарне здравствене заштите се врши са Фондом здравственог осигурања Републике Српске за сваку годину. Уговором се дефинишу услуге примарне здравствене заштите, обим и структура услуга и износ средстава по уговореним дјелатностима, а на основу критеријума дефинисаних одговарајућим правилницима Фонда. Оно што је евидентирано као проблем у последње вријеме је кашњење једног броја послодаваца са уплатама за здравствено осигурање, тако да одређен број корисника стиче статус неосигураних лица.

Дом здравља Приједор располаже с више објеката, што укључује главни објекат у центру града, објекте у урбаним и руралним мјесним заједницама. Кључни објекти у урбаном центру укључују зграду бившег Завода за медицину рада, Центар за заштиту менталног здравља, те мрежу амбуланти породичне медицине у насељима Урије, Орловача, Брезичани, Љубија, Хамбарине, Петрово, Ракелићи, Козарац, Омарска, Горња Ламовита и Бистрица. У циљу обезбјеђења квалитетне и приступачне здравствене заштите развијена је мрежа амбуланти породичне медицине у урбаним и руралним насељима Приједора, обухватајући подручја Урије, Орловаче, Брезичана, Љубије, Хамбарина, Петрова, Ракелића, Козарца, Омарске, Горње Ламовите и Бистрице. Све амбуланте су опремљене стандардним сетовима медицинске опреме, укључујући и лабораторијску дјелатност која подразумијева узорковање биолошког материјала и достављање узорака у лабораторију Дома здравља. Посебно, амбуланта у Омарској пружа услуге хитне медицинске помоћи, лабораторијске дијагностике, физикалне рехабилитације у заједници, гинекологије и педијатрије.

Стоматолошке услуге су доступне у централном објекту, амбулантама Урије, Омарске, Љубије, Козарца, Брезичана, као и у објектима основних школа „Петар Кочић“ и „Десанка Максимовић“. Ова дистрибуција здравствених ресурса омогућава грађанима Приједора широк спектар здравствених услуга на различитим локацијама у граду.

У периоду од 2018. до 2022. године, Дом здравља Приједор одржавао је доследну структуру и број амбуланти и тимова породичне медицине. Са, 11 подручних амбуланти и 42 тима породичне медицине током овог петогодишњег периода, континуитет у пружању основних здравствених услуга био је евидентан.

Према подацима из Просторног плана града Приједора укупна површина објеката јавне примарне здравствене заштите износи око 7.000 м², што је испод прописаних урбанистичких норматива.

У периоду после 2022. године Дом здравља наставља са увођењем позитивних пракси и утиче на организациона побољшања квалитета рада на начин да је у свим подручним амбулантама обезбијеђена лабораторијска дијагностика примарног нивоа, чиме је омогућено узимање узорака за лабораторијске анализе и њихов транспорт до централне лабораторије у Дому здравља.

Услед повећаног броја дјецe са потешкоћама у говору и развоју, Дом здравља је у радни однос примио једног дефектолога-логопеда, а посебно је важно нагласити да је до тада на подручју Приједора био запослен само један дефектолог-логопед у Болници „Др Младен Стојановић“. Од стране удружења која раде са лицима која имају потешкоће у развоју наглашена је значајно већа потреба за овом врстом стручне подршке, али да је због дефицитарног кадра отежан рад удружења којима се таква врста подршке не може обезбиједити у мјери која би задовољила потребе њихових корисника.

У циљу побољшања стоматолошких услуга на ширем подручју града, отворена је стоматолошка амбуланта у Брезичанима и Љубија, док амбуланта у Козарцу биљежи пораст посјета корисника. Додатно побољшање представља отварање амбуланта оралне хирургије у оквиру Дома здравља Урије, што је резултат сарадње ове установе са Заводом за стоматологију РС и финансијске подршке Фонда здравственог осигурања РС.

Поред наведеног, Дом здравља Приједор је своју организациону структуру допунио са двије нове организационе јединице, а ради се о Центру за промоцију здравља и превенцију болести, те Центру за вакцинацију, чиме се проширио дјелокруг рада и повећао квалитет пружања услуга у области здравства.

● ЈЗУ Болница „Др Младен Стојановић“ Приједор

Организациони, инфраструктурни и кадровски капацитети

ЈЗУ Болница „Др Младен Стојановић“, чији је оснивач Република Српска, кључна је на секундарном нивоу здравствене заштите, играјући важну улогу у подршци примарном нивоу здравствене заштите са наглашеним регионалним карактером (Приједорска регија). Активно спроводи примарну, секундарну и терцијарну превенцију, пружајући интегралну здравствену заштиту у складу са законским прописима. Њена специјалистичко-консултативна заштита фокусира се на сложене здравствене проблеме, обухватајући мјерама за превенцију, дијагностификовање, лијечење, здравствену и палијативну његу, те рехабилитацију. Болница такође пружа конзилијарну здравствену заштиту кроз мултидисциплинарни приступ, пружајући препоруке за даље дијагностичке претраге, лијечење и прилагођавање терапије и процедура, док болничка здравствена заштита обухвата свеобухватну његу пацијената.

Према подацима из Просторног плана града Приједора Болница „Др Младен Стојановић“ располаже са 370 кревета. Њена нето површина износи 26.400 м² на парцели од око 10.4 ха, што је на доњој граници урбанистичких норматива у погледу површине самог објекта.

Особље	Болница "Др Младен Стојановић"									
	2018		2019		2020		2021		2022	
	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж
Укупно здравствених радника	89	283	91	281	99	295	98	292	98	298
Др мед. на специјализацији	6	3	8	4	10	7	9	15	9	19
Медицински техничари	42	230	43	227	49	239	49	229	49	233
Остало особље		5		5		5		5		6

Табела бр. 62: Број медицинског особља Болнице „Др Младен Стојановић“ Приједор⁵¹

⁵¹ ЈЗУ Болница „Др Младен Стојановић“

Према подацима из претходне табеле у периоду од 2018. до 2022. године, болница је забиљежила благи раст укупног броја здравствених радника, са значајно већим удјелом запосленика женског пола (67,11%). Број доктора медицине на специјализацији у 2022. години износио је 28 специјализаната, од чега је 19 жена. Медицинских техничара у 2022. години било је 282, од чега је 79% жена.

Стање Болнице „Др Младен Стојановић“ у потреби је уређења и санације комплетног објекта да би се стекли услови за квалитетно пружање услуга установе. У протеклом периоду било је парцијалних уређења дијелова главног објекта, као нпр., реконструкција дијела објекта психијатрије, уређење ангио сале, санитарних чворова, итд. Међутим, потребе су далеко веће и захтјевније јер поједини дијелови објекта и опреме нису занављани деценијама, те је неопходна свеобухватна реконструкција и уређење објекта, а добрим дијелом и набавка нове опреме јер је постојећа опрема дотрајала.

Крајем 2022. године Влада РС донијела је одлуку о реализацији приоритетних пројеката који се финансирају из буџетских средстава намијењених за јавне инвестиције, међу којима се нашао и пројекат „Модернизација ЈЗУ Болнице „Др Младен Стојановић“ Приједор – санација и реконструкција постојећег објекта Ц, објекта психијатрије, изградња новог објекта за проширење постојећих капацитета и набавка нове медицинске и немедицинске опреме“.

Дајући сагласност овој иницијативи, Влада Републике Српске је задужила Болницу „Др Младен Стојановић“ Приједор да изради Идејно рјешење за овај пројекат, како би се стекли предуслови за реализацију наведеног пројекта.

Посматрајући податке броја запослених у Дому здравља и Болници „Др Младен Стојановић“, укупан број доктора медицине остаје низак у односу на број становника, а тај омјер знатно заостаје за препорукама Свјетске здравствене организације (2,5 доктора медицине на 1.000 становника) у Босни и Херцеговини. Ова неусклађеност може имати социоекономске импликације у виду дужег времена чекања на прегледе код специјалиста, смањен приступ специјализованим здравственим услугама те повећан терет на хитној помоћи и општим практичарима.

Према Плану мреже здравствених установа на територији Града Приједор, Мрежу здравствених установа чине: ЈЗУ Дом здравља Приједор (са укупно 41 тимом породичне медицине), ЈЗУ Градска апотека (7), те већи број приватних специјалистичких амбуланти из разних грана медицине (13), апотека (27), стоматолошких амбуланти (31), што додатно унапређује дјелатност здравствене и социјалне заштите на подручју Приједора. Већина амбуланти опремљена је савременом опремом за дијагностику и лијечење, модерно су уређене и прилагођене потребама корисника, запошљавају стручан и квалитетан кадар, добро су повезани са другим установама, а методе рада су усклађене према европским стандардима добре медицинске праксе.

Последњих година издваја се једна грана из области здравственог туризма, а директно је везана за велики број долазака из иностранства у циљу кориштења стоматолошких услуга и услуга естетске хирургије. Ови доласци нису везани искључиво за дијаспору, коју град Приједор засигурно има у значајном броју, већ се један дио долазака односи на кориснике услуга који долазе на препоруку чланова дијаспоре, али и дијелом због јавно доступних информација о услугама које пружају ове установе.

Према доступним евиденцијама, на подручју Приједора регистровано је преко 30 стоматолошких амбуланти и 13 специјалистичких здравствених установа, углавном у приватном власништву.

Дентални туризам представља путовање људи у друге земље (локације) ради пружања стоматолошких и естетских услуга. Разлози за дентални туризам укључују ниже цијене третмана, краће листе чекања, висококвалитетну стоматолошку његу и врло често

комбинацију стоматолошког (здравственог) третмана с одмором. Овај вид туризма постао је веома популаран међу људима из различитих земаља који желе уштедјети новац на стоматолошким услугама или добити приступ специјализираним третманима, а да при том имају обogaћену понуду и садржаје које ће употпунити њихов боравак. Развој денталног туризма захтијева холистички приступ који укључује квалитетне услуге, едукацију, конкурентне цијене, одговарајућу инфраструктуру, модерну технологију и ефикасне маркетиншке стратегије.

Развој денталног и по прилици других видова здравственог туризма (дијагностика, специјалистички прегледи и третмани, итд.), представља озбиљан потенцијал града Приједора и може га позиционирати као локацију препознатљиву у регионалним, па и ширим оквирима, што уз одговарајућу промотивну активност може утицати и на развој других подсектора као што су хотелијерство (смјештајни капацитети), угоститељске услуге, одржавање и логистика (трансфер путника), итд.

На основу резултата интерне анкете спроведене у сарадњи са радницима Болнице „Др Младен Стојановић“ и ЈЗУ Дом здравља Приједор, вршена је анализа стања јавне здравствене инфраструктуре, са посебним освртом на енергетску ефикасност, приступ особама с посебним потребама, технолошку опремљеност, инвестиције и унапређења, као и спремност на ванредне ситуације.

Према свим параметрима обе установе оцијењене су просјечном оцјеном 3, са благом предношћу Дома здравља који је у двије категорије боље оцијењен од Болнице „Др Младен Стојановић“, што је резултат одређених инфраструктурних улагања у ранијем периоду.

Ови резултати наглашавају важност даљег стратешког улагања и унапређења како би се осигурала ефикасна, сигурна и приступачна здравствена инфраструктура у Приједору, уз посебан фокус на енергетску ефикасност, прилагођавање особама с посебним потребама, технолошку модернизацију и ванредне ситуације.

Дигитализација у здравству

Приједор се придружио глобалном тренду дигитализације здравства, користећи иновације и нове технологије на примарном и секундарном нивоу како би унаприједио збрињавање пацијената и ефикасност система. На основу доступних информација и додатног анкетаирања кроз фокус групе, сагледавају се конкретне примјене и изазови увођења нових технологија.

ЈЗУ Дом здравља Приједор успјешно примјењује дигиталну мамографију и РТГ снимања у потпуној дигиталној форми. Ови процеси омогућавају прецизнији преглед и дијагностику, смањујући могућност грешака и излагање пацијената додатном зрачењу. Дигитализација стоматолошке рендгенологије, укључујући и ЗД снимање зуба, пружа додатне алате стоматолозима за ефикаснију дијагностику уз минимално зрачење.

Служба лабораторије постигла је значајан напредак у побољшању услуга. Систем валидације након анализа додатно смањује могуће грешке, а софтвер омогућава интеграцију с другим информационим системима и уписивање у електронски картон пацијента.

Интегрирани Здравствени Информациони Систем (ИЗИС) представља централизоване информационе систем који се примјењује у здравству Републике Српске. Овај систем омогућава повезивање различитих здравствених установа и пружа ефикасну размјену података међу њима. С обзиром на високософистицирану природу овог система, напади на сигурност података захтијевају константну пажњу и заштиту од стране надлежних органа.

Иако Дом здравља Приједор у потпуности примјењује ИЗИС, Болница „Др Младен Стојановић“ то чини парцијално. Размјена података између примарног, секундарног и терцијарног нивоа здравствене заштите омогућена је, али постоје простори за побољшања у

пракси, едукацији и комуникацији између различитих установа. Потребно је додатно радити на едукацији ИТ сектора и ИТ инфраструктури у овим институцијама.

Дигитализација здравства у Приједору је у значајном напретку, али постоје и изазови који се морају превладати. Увођење додатних сигурносних мјера, побољшање размјене података између нивоа и установа, те едукација здравствених радника и пацијената о предностима дигитализације су кључни за даљњи развој овог процеса.

6.6 Стање у области социјалне заштите

У сарадњи са републичким институцијама, Град Приједор планира и организује социјалну политику која се реализује у домену социјалног сектора. Субјекти који проводе мјере на чијим се активностима заснива дјеловање социјалног сектора се налазе у надлежностима локалних и републичких органа власти.

На подручју града Приједора дјелује неколико установа социјалне заштите које омогућавају разноврсност и доступност услуга социјалне заштите и социјалног збрињавања грађана и то: **ЈУ Центар за социјални рад**, као локални носилац социјалне заштите и услуга социјалног рада на подручју општине Приједор, те двије установе социјалне заштите за смјештај корисника и то **Дом за пензионере и стара лица Приједор** и **ЈУ Дом за мушка лица са инвалидитетом Приједор**. Такођер, на територији града Приједор, према званичном регистру Министарства здравља и социјалне заштите, постоји 5 приватних старачких домова, те неколико НВО, тачније удружења грађана, основаних у циљу пружања психосоцијалне и едукативне подршке вулнерабилним категоријама становништва.

► **ЈУ Дом за пензионере и стара лица Приједор** је основан одлуком Владе Републике Српске и почео је са радом 1999. године. Поред зграде Дома који се налази у ужем центру града, Дом у свом саставу има и геријатријско одјељење које је смјештено у бившој згради Опште болнице Приједор. Укупна нето површина износи око 5.900 m². Број корисника износи око 200, а укупни капацитет 330 корисника. Социјално-здравствена служба Дома обавља послове социјалног рада, примарне здравствене заштите корисника, физикалну терапију, хигијене и његе корисника, радно-окупационе терапије, друштвених и рекреативних активности корисника, одржавање хигијене просторија и послове вешераја.

► **ЈУ Дом за мушка лица са инвалидитетом Приједор** са укупним капацитетом 300 корисника, се налази у приградском насељу у комплексу повшине 2.17 ха. Стамбени дио Дома за лица са инвалидитетом има површину од 4.340 m², док укупна површина затвореног простора износи 4.960 m². Дом обезбјеђује потпуно и трајно збрињавање (становање, исхрана, њега, здравствена заштита, културно-забавне, спортске и друге активности) у складу са потребама и психофизичким способностима штићеника, одговарајуће облике васпитања, образовања и оспособљавања за рад и радне активности у складу са потребама и психофизичким способностима штићеника, ради на ублажању или отклањању посљедица онеспособљења, врши радно ангажовање штићеника под посебним условима и у складу са оспособљеношћу за рад.

► **Специјална основна и средња школа у Приједору, Центар „Сунце“** је регионална установа, која ради са 100% попуњености капацитета, а нуди услуге основношколског образовања иако, умјерено и теже ментално ретардираних ученика и ученика са вишеструким сметњама, средње стручно образовање ЛМР ученика у трајању од три (3) године који се оспособљавају за КВ раднике, те радно оспособљавање умјерено и теже ментално ретардираних ученика те ученика са вишеструким сметњама, психомоторну реедукацију, логопедски и физиотерапеутски рад. Од 2022. године Центар „Сунце“ има једну предшколску групу, што је недовољно обзиром на захтјеве родитеља. У школи се образују

ученици са ЛМР, УМР, ТМР те вишеструким сметњама, који су, поред смањених менталних способности, оптерећени угрожавајућим социо-економским приликама у којима живе. Сва дјеца су разврстана по степену ометености, а према Рјешењу о разврставању. Осим васпитно образовних активности, школа проводи и ваннаставне активности међу којима значајно мјесто заузимају физиотерапеутске вјежбе и рехабилитацијски третмани, логопедске вјежбе корекција и рехабилитација говора, секције (спортске, рукотворине, еколошке, итд.), подршка редовним школама на подручју инклузије.

► Град Приједор је регионални центар који има значајне ресурсе и улогу у функционисању система социјалне сигурности и од којег се очекује да буде ресурсни центар и подршка сусједним локалним заједницама.

Носилац социјалне заштите на подручју града Приједора је јавна установа са посебним овлаштењима **ЈУ Центар за социјални рад**. Организована је као установа социјалне заштите, основана од стране Града у циљу вршења дјелатности и послова од посебног друштвеног интереса усмјерених на обезбјеђење социјалне сигурности људи и отклањања посљедица стања социјалне потребе у свим областима живота и рада. Располаже са добро опремљеним и условним пословним простором величине 770 м², уз обезбјеђену приступачност за особе са инвалидитетом. Посебан дио објекта Центра за социјални рад представља прихватна станица.

У спровођењу дјелатности социјалне заштите и социјалног рада Центар за социјални рад врши јавна овлаштења: пружа прву стручну помоћ грађанима, рјешава у првом степену о остваривању права утврђених Законом о социјалној заштити и одлукама о проширеним правима у јединицама локалне самоуправе, рјешава у првом степену о остваривању права из области породично правне заштите и старатељства, ради на спровођењу мјера према малолетним лицима у кривичном поступку, пружа социјалне услуге у поступку рјешавања о правима из области социјалне заштите, врши надзор над хранитељским породицама, води евиденцију и документацију о правима, пруженим услугама и предузетим мјерама у оквиру своје дјелатности и издаје увјерења на основу евиденције, те врши исплату новчаних средстава у оквиру права утврђених законом и другим прописима и општим актима.⁵²

Центар своје дјеловање проводи кроз рад три службе и два одсјека. За стручни рад са корисницима одговорне су Служба социјалне заштите и Служба породично-правне заштите.

Центар за социјални рад своју дјелатност је организовао по моделу рада стручних служби док је територијални принцип занемарен што за посљедицу има немогућност системског праћења стања социјалне угрожености на нивоу мјеста пребивалишта корисника.

Укупан број запослених радника у односу на 2018. годину је повећан за укупно 8 радника и у 2022. години укупан број износио је 54 запослена радника. У структури запослених, социјални радници представљају најбројнију групу стручних радника.

Највећи дио средстава за социјалну заштиту издваја се посредством остваривања различити права и услуга које пружа Центар за социјални рад. Иако се издвајања локалне заједнице за социјалне потребе константно повећавају она су и даље недостатна.

Законом о социјалној заштити из 2012. године, по први пут је Република преузела обавезу суфинансирања социјалних давања корисницима, што је увелико олакшало позицију локалних заједница, бар што се тиче обезбјеђења средстава за ове намјене.

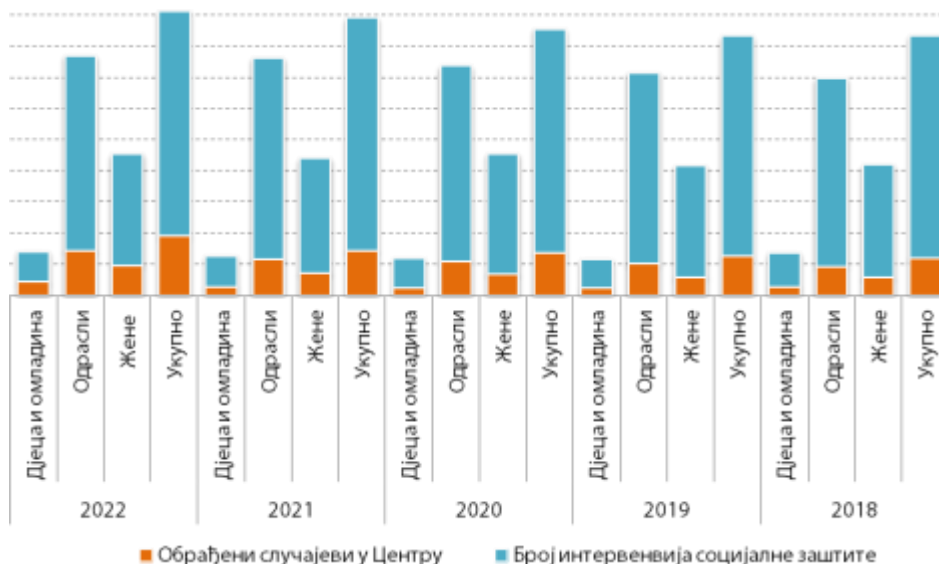
Укупна улагања Републике у остваривање права по Закону о социјалној заштити креће се око 50% од укупно потребних средстава.

Град Приједор је повећао финансирање социјалне заштите у току 2020. године (у години пандемије) за 5%. Номинално повећање буџета за социјалну заштиту у периоду 2017-2021. година увећао се за 66,0% (са 5.577.151 КМ у 2017. на 9.273.400 КМ у 2021.). Буџет Центра за

⁵² Социјална карта града Приједора; Анализа стања и процеса социјалне сигурности рањивих група становника; Приједор, мај 2022 године

социјани рад који се односи на финансирање права из Закона о социјалној заштити се у периоду од 2017-2021 године увећао за 93,77% односно за 2.760.090. КМ.

У финансирању социјалне заштите, мањим дијелом, учествују и сами корисници кроз суфинансирање појединих услуга. Наиме, поједине накнаде су условљене обавезом партиципације сродника. То се прије свага односи на остваривање права на смјештај у установе социјалне заштите. По том основу Центра за социјални рад „приходује“ до 100.000 КМ.

Графикон бр. 14: Приказ обрађених случајева и интервенција Центра за социјални рад (старосна и полна структура) на подручју града Пријеџор у периоду 2018-2022. година⁵³

Према извјештају о раду ЦСР Пријеџор током 2022. године у Центру је укупно обрађено 1.911 случајева, док је број интервенција социјалне заштите значајно виши и на нивоу од 7.243 интервенција. Посматрајући по категоријама, повећање броја обрађених случајева у односу на 2018. је у 2022. године веће за 63,36% (Дјеца и омладина за 58%, Одрасли 64,81%, Жене 59,26%), што доводи до закључка да Град Пријеџор последњих година биљежи тренд пораста броја грађана у стању социјалне потребе.

Сиромаштвом на подручју Града Пријеџора највише су погођени социјално осјетљиве групе, а посебно: дјеца, дјеца са потешкоћама у развоју, лица са инвалидитетом, старије особе, жене и припадници ромске популације. Такођер, сиромаштвом су погођенији они који живе у вишечланим породицама, који су без школе, који живе на селу, који немају стална примања, али и они који имају минимална примања као што су пензионери, па чак и запослени са минималним примањима.

Интервенције према корисницима система социјалне заштите реализују путем основних права у социјалној заштити (Дефинисани Законом о социјалној заштити) и проширених права (дефинисаним од стране локалне заједнице).

У том смислу, Град Пријеџор је дефинисао следећа проширена права која се спроводе на подручју града Пријеџора:

Персонална асистенција - које остварују лица старија од 18 година, интелектуално очувана, непокретна и потпуно зависна од помоћи и њега другог лица.

Субвенција за кориснике јавних водоводних услуга – ово право на 3м³ питке воде, те одвођење исто толико кубних метара отпадних вода (пропорционално броју чланова),

⁵³ ЈУ Центар за социјални рад Пријеџор

признато је корисницима права на новчану помоћ, корисницима додатка за помоћ и његу другог лица и корисницима стамбеног збрињавања код ЈУ Центар за социјални рад, као и пензионерима који на дан подношења захтјева за субвенционисање имају навршених 70 и више година живота.

Лична инвалиднина - за пунољетна лица која имају утврђен проценат тјелесног оштећења од стране Комисије Фонда ПИО РС, док код малољетних лица степен оштећења утврђује Комисија за процјену и усмјеравање дјецe и омладине са сметњама у развоју.

Накнада родитељу-његоватељу или његоватељу – је проширено право које подразумјева цјелодневно предузимање медицинских и немедицинских радњи од стране родитеља-његоватеља или његоватеља, са циљем спријечавања физичког и психичког запуштања дјетета.

Услуга јавне кухиње - могу остварити корисници права на новчану помоћ, хронично обољела лица која живе сама без редовних примања, бескућници, као и сва лица за која се налазе у стању социјалне потребе и да не могу на други начин обезбиједити оброк. Услуге јавне кухиње до сада је користило преко 400 становника.

Статистика остваривања основних права у социјалној заштити кроз разне видове пружене помоћи у 2022. години приказана је у табели испод:

Видови пружене помоћи	2022			
	Дјеца	Одрасли	Жене	Укупно
Новчана помоћ	41	424	253	465
Персонална њега	198	1.748	1.015	1.946
Подршка у изједначавању могућности дјецe и омладине са сметњама у развоју	14	14	15	28
Лична инвалиднина	127	370	206	497
Збрињавање у хранитељске породице	20	17	14	37
Смјештај у установе социјалне заштите	10	57	29	67
Једнократна новчана помоћ	/	257	138	257
Дневно збрињавање	3	40	27	43
УКУПНО	413	2.927	1.697	3.340

Табела бр. 63: Структура пружене помоћи по категоријама

Извор: ЈУ Центар за социјални рад Приједор

Град Приједор у посматраном периоду биљежи тренд пораста броја грађана у стању социјалне потребе у готово свим видовима пружене помоћи. Најсложеније стање се евидентира у положају лица са тјелесним, менталним или чулним сметњама, односно лица са инвалидитетом, којима је неопходна стална помоћ и њега другог лица у задовољавању основних животних и физиолошких потреба. Посебно сложен социјални и економски положај ових лица је изражен код дјецe са потекоћама и старијих лица преко 65 година старости који су без породичног старања. Још једна од најугроженијих група становништва су породице у ризику од насиља, злостављања и занемаривања, са посебном пажњом на дјецу жртве насиља. Такођер је евидентан и пораст обраћања из области бракоразвода, старатељства, смјештаја у установе социјалне заштите, као и услугама психолога и дефектолога. Тежини притиска на ЦСР доприноси и податак да се последњих година биљежи пораст обраћања од стране лица која нису у надлежности Центра.

Разлоге увећања издвајања за исплату права по Закону о социјалној заштити треба тражити у увођењу новог права на личну инвалиднину и енормног повећања броја корисника права на додатак за помоћ и његу другог лица. Тенденција раста издвајања по основу корисничких права ће бити присутна и у наредном времену јер се повећава основица и постотак обрачуна износа за права.

Негативни демографски трендови у виду исељавања радно способног становништва и пада наталитета доносе низ социјалних и економских посљедица, што утиче и на пораст социјалних потреба у Приједору.

Потребе старијих лица произашле из специфичности процеса старења, структурално и садржајно нису ништа другачије од потреба осталих људи.

Према подацима Центра за социјални рад број старијих лица корисника права и услуга система социјалне заштите се знатно повећао у посљедњих неколико година, а посебно повећао број старијих лица која користе право на додатак за помоћ и његу другог лица.

Од укупног броја корисника на сталну новчану помоћ и на додатак за његу и помоћ другог лица у Приједору, њих око 40% су лица старије животне доби. Када се узме у обзир да је право на новчану помоћ усмјерено на смањивање ризика од сиромаштва, а да је право на додатак за помоћ и његу другог лица усмјерено је на дјеломично „покривање“ ризика од зависности (инвалидности), тада се са сигурношћу може констатовати да су старија лица под већим притиском сиромаштва и социјалне искључености.

Највећи дио средстава за социјалну заштиту издваја се подсредством остваривања различитих права и услуга које пружа Центар за социјални рад (ЦСР). Иако се издвајања локалне заједнице за социјалне потребе константно повећавају, она су и даље недостатна.

Забрињава чињеница значајног увећања укупног броја корисника ЦСР, поготово повећање број корисника права на туђу његу и помоћ које се реализује на основу здравственог стања.

Туђа њега и помоћ је раније била право искључиво лица са инвалидитетом, међутим, посљедњих година, ово право остварују и старија лица која имају здравствених проблема у свакодневном животу. Проблем се усложњава уколико узмемо у обзир све интензивнији процес исељавања младог, радно активног и фертилног становништва, уз повећан удио старијих и радно неспособних лица, те константно смањивање биолошких потенцијала, што доводи до интензивирања већ познатих и појаву нових социјалних проблема.

Такође и све већи број старијих лица у познијим годинама живота указује на повећану потребу развоја сервиса социјалне подршке.

Сходно томе, изналагање ријешења за ову категорију становништва (уз остале већ угрожене категорије), било да је ријеч о даљем проширивању права, обезбјеђењу посебних услова за смјештај и његу или сарадња са цивилним сектором представљаће у наредном периоду један од кључних изазова за Град Приједор.

Од велике важности ће свакако бити и интензивирање системских партнерстава, а све у циљу доприноста ефикаснијем адресирању и рјешавању социјалних питања и омогућавања бржег реаговања на потребе заједнице.

Јавне кухиње

Изостанак континуираног праћења индикатора сиромаштва и стварне незапослености отежава процјену стања социјалне сигурности становништва на подручју Града Приједора.

Можемо претпоставити да кретање стања сиромаштва у граду Приједору има исте карактеристике као и кретања на нивоу Републике Српске.

Износи подршке сиромашнима у различитим системима социјалне сигурности нису ни приближно довољни да компензирају немогућност лица да се о себи сами брину што указује на потребу унапређења системске подршке сиромашнима.

ЈУ ЦСР Приједор је на основу Одлуке Скупштине Града о услузи јавне кухиње у 2021. години донио Правилник о избору корисника услуга јавне кухиње. На подручју града Приједора постоје 2 јавне кухиње (Јавна кухиња „Хљеб живота“ и Јавна кухиња „Оптимисти“), које сходно скромним капацитетима и простору опслужују око 400 корисника. Иако раде у истим просторима и са истим скромним капацитетима, евидентно је да се из године у годину повећава број корисника.

Период	2022		2021		2020		2019		2018	
	топли	суви	топли	суви	топли	суви	топли	суви	топли	суви
Број испоручених obroка	111.744	22.576	107.297	21.913	102.141	42.864	100.422	21.488	97.758	21.232
Дјеца	112		107		106		107		103	
Жене	110		111		110		108		106	
Одрасли	235		196		183		180		177	
Укупно	457		414		399		395		386	

Табела бр. 64: Преглед укупног броја испоручених obroка у приједорским Јавним кухињама
Извор: Јавна кухиња „Хљоб живота“ и Јавна кухиња „Оптимисти“

Према подацима добијеним из јавних кухиња, исте поред средстава из буџета града успјевају да обезбједе и дио средстава са ентитетског буџета, као и дио донаторских средстава, реалан проблем представља повећање броја корисника што индикује додатне напоре за повећање средстава, али и просторних капацитета.

Иако су овакви подаци уобичајени у структури свих јавних кухиња у Републици Српској, додатно забрињава податак да су велики број корисника јавне кухиње дјеца, лица са инвалидитетом и лица старости преко 65 година, што упућује на закључак да је екстремно сиромаштво више посљедица структуралних проблема актуелног система социјалне сигурности.

Сиромаштво је социјални проблем који је веома видљив, како на индивидуалном тако и на опште друштвеном плану. Истраживање сиромаштва на нивоу локаних заједница у протеклом периоду није рађено, али се слика о сиромаштву може добити и на основу кретања социјалних престација. Најбољи показатељ стања сиромаштва на подручју града Приједора су подаци Центра за социјални рад, Фонда ПИО, Јавних кухиња и Црвеног крста. Према подацима Јавних кухиња, види се пораст корисника и пораст потреба, односно постојање знатно већег броја корисника од расположивих капацитета постојећих јавних кухиња.

Уколико узмемо у обзир чињеницу да право на новчану помоћ (која се остварује путем Центра за социјални рад) имају искључиво сиромашни грађани, те да остваривање овог права изискује испуњавање врло рестриктивних критеријума које велики број њих не може испунити, са правом се може закључити да постоји знатно већи број сиромашних (који тренутно нису обухваћени евиденцијом ЦСР), а такођер живе у екстремно лошим условима и сиромаштву. На жалост ове чињенице нису релевантне само за Приједор. Број лица који испуњава овакве критеријуме креће се око 460, што представља свега 0.5% од укупно процјењеног броја становника који живе на подручју града Приједора. Ако се процјене о броју лица која живе у сиромаштву у БиХ крећу и до 20%, тада је видљиво да је овај број од цца 460 корисника сталне новчане помоћи исувише мали за подручје града Приједора.⁵⁴

Градска организација Црвеног крста Приједор

Градска организација Црвеног крста Приједор је масовна, добровољна невладина хуманитарна организација од посебног друштвеног интереса. Своје хуманитарне циљеве остварује као саставни дио Црвеног крста Републике Српске која је и конститутивни дио Друштва Црвеног крста/крижа Босне и Херцеговине. У свом раду ова организација сарађује са: Градском управом Приједор, Одсјеком Штаба Цивилне заштите Приједор, Центром за социјални рад Приједор, Болницом и другим здравственим установама, образовним установама на свим нивоима, социјално-васпитним установама као што су: Дом у Чиркин

⁵⁴ Социјална карта Приједора, Анализа стања и процеса социјалне сигурности рањивих група становништва, мај 2022. године

Пољу, Дом пензионера, Специјална школа и слично, са свим Удружењима и другим невладиним организацијама на подручју Приједора, Националним хуманитарним друштвима као што су „Мерхамет“, „Каритас“, „Коло Српских сестара“ и слично, са организацијама Црвеног крста сусједних држава, а посебно са Црвеним крстом Србије и Црвеним крстом Црне Горе, те са многим Међународним организацијама од којих посебно са Међународним Комитетом Црвеног крста – канцеларија у Бања Луци, чији је огранак приједорска организација ЦК.

Подаци Црвеног крста говоре да је програмима помоћи и подршке на годишњем нивоу обухваћен приближно исти број корисника што указује на закључак да дјеловање ове организације није условљено кретањем стварног броја оних којима је помоћ потребна већ са расположивим средствима која организација обезбједи из донација републичког буџета, личних донација грађана и пројеката међународних организација.

Број старијих лица која се налазе на списку редовних прималаца помоћи је далеко већи, о чему говоре подаци Црвеног крста. Сваке године Црвени крст обилази и пружа подршку значајном броју лица старости преко 65 година, што указује да су управо они највише угрожени посљедицама неимаштине и материјалне депривације. Уколико се изузме градско средиште, највећи број старијих лица која требају подршку и помоћ налазе се у Орловцима, Доњој Љубији, Горњем Јеловцу, Гомјеници.

Значајан искорак у ријешавању проблема социјалне заштите направила је Градска управа Приједор, која је покренула први у низу корака ка обезбјеђењу социјалне сигурности и повећању стандарда квалитета живота свих грађана. Наиме Град Приједор је израдио **Социјалну карту** као документован начин мјерања социо економске моћи појединца и породице на тачно одређеном географском подручју и временском периоду.

Тренутни систем социјалне заштите нема јединствену базу података, којој би могли приступити сви кључни актери у процесу остваривања права из области социјалне заштите. Као резултат тога имамо велики притисак на грађане, који изнова морају достављати безброј папира/докумената како би доказали свој социо-економски статус и на основу тога остварили право које им је гарантирано законом. Израда социјалне карте треба да створи темеље за даљња мапирања потреба становништва те обезбједила улазне податке, који ће бити основа за мјерење напретка или помака у одређеним сферама друштвеног развоја, што у ранијем периоду није практиковано.

Задатак социјалне карте је, да на минимум сведе могућност да, социјалне повластице уживају и они који живе далеко изнад просјечног стандарда, а да, са друге стране, прави социјални случајеви, људи којима је потребна помоћ, уживају права која су им гарантована законима државе у којој живе. Такођер, даје могућности процјене ризика од стања социјалне угрожености, односно, даје податке путем којих је могуће „детектовати“ потенцијалне ризике који дјелују на стање социјалне угрожености становништва.⁵⁵

6.7 Организације цивилног друштва

Организације Цивилног Друштва (ОЦД), често називане и као невладине организације (НВО), су групације формиране од стране грађана с циљем остваривања различитих друштвених, хуманитарних, еколошких, образовних, или других циљева, а које нису директно повезане са владиним или комерцијалним сектором. Ове организације раде на задовољењу специфичних потреба или циљева у друштву, често пружајући подршку, ресурсе и иницијативе које се не би нужно могле добити кроз друге канале.

⁵⁵ Социјална карта града Приједора; Анализа стања и процеса социјалне сигурности рањивих група становника; Приједор, мај 2022 године

Укратко, ОЦД играју важну улогу у друштву пружајући платформу за грађански ангажман, иницијативе за промјене и допринос рјешавању друштвених питања. Оснивање, регистрација, интерна организација и престанак рада удружења грађана у Републици Српској регулисано је Законом о удружењима и фондацијама РС („Службени гласник РС“ број: 52/01 и 42/05).

Одјељење за културу, међународну сарадњу, спорт и невладине организације у Градској управи обавља разноврсне задатке у циљу координације, праћења и унапређења области културе, међународне сарадње, спорта и рада с невладиним организацијама. Њихове одговорности обухватају сарадњу с релевантним државним органима, организацијама и институцијама, израду анализа и извјештаја, праћење рада културних и спортских институција, организацију манифестација од значаја за град, стварање услова за развој културно-умјетничког стваралаштва, координацију пројеката и сарадњу с фондовима. Такође, Одјељење се бави и унапређењем положаја младих, подржава омладинске организације, и креира програме за подстицање еколошке и здравствене свијести младих. У оквиру својих надлежности, доноси акте, стратегије и програме развоја, учествује у јавним набавкама и обавља друге задатке у складу с одлукама Градске управе.

Gender акциони план

Џендер акциони план града Приједора за период од 2024. до 2027. године, усвојен на Скупштини града, представља значајан корак ка побољшању родне равноправности и заштити права жена. План обухвата низ иницијатива, укључујући едукације, унапређење услова за запошљавање жена, као и посебне мјере за превенцију и борбу против породичног насиља. Имплементација овог плана, који укључује и родно одговорно буџетирање, одвијаће се уз учешће Комисије за равноправност полова и Радне групе, које су задужене за праћење и реализацију предвиђених активности. Ове мјере су усклађене са националним и међународним обавезама БиХ у области родне равноправности, те ће допринијети стварању инклузивнијег и праведнијег друштва у Приједору.

ReLOaD2 – Регионални програм локалне демократије на Западном Балкану 2

Град Приједор потписао је Меморандум о разумјевању за учешће у пројекту „РеЛОаД 2“ који финансира Европска унија (ЕУ), а имплементира Развојни програм уједињених нација (УНДП БиХ) у сарадњи са локалним заједницама за период 2021-2024. год.

Пројектом је предвиђена подршка Граду Приједор у периоду од 2021 до 2024. године, укључујући јачање партнерства са организацијама цивилног друштва (ОЦД) кроз примјену транспарентног пројектног финансирања ОЦД из буџета Града.

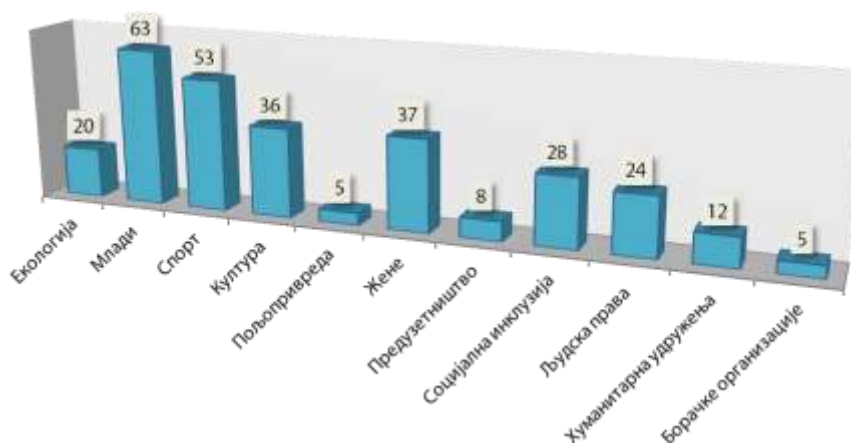
Све ове активности имају за циљ повећање грађанског учешћа у процесима доношења одлука и квалитетнијег пружања услуга грађанима. Током трогодишњег трајања, пројекти ће се објавити путем три јавна позива за организације цивилног друштва у сарадњи са УНДП, у складу са принципима ЛОД методологије и суфинансирање Града Приједор од 24% за пројекте ОЦД, који су кроз заједничке јавне позиве одабрани за финансирање у склопу РеЛОаД 2 пројекта, а који су реализовани на територији града Приједора. До сада су објављена два јавна позива за 2022. и 2023. годину.

Јавни позиви у пројекту „РеЛОаД 2“	
2022. година	2023. година
<p>Укупно за пројекте за Град Приједор у 2022. години одобрена су средства у износу од 109.295 КМ од чега се Град Приједор обавезао за суфинансијску подршку од 24% од укупно одобрених средстава за пројектне приједлоге у износу од 26.230 КМ.</p> <p>Буџетом Града Приједор за 2022. годину планирана су средства за Пројекат „РеЛОаД 2“ путем ставке 294 – Суфинансирање пројекта „РеЛОаД 2“ у износу од 50.000 КМ.</p>	<p>Укупно за пројекте за Град Приједор у 2023. години одобрена су средства у износу од 113.585 КМ од чега се Град Приједор обавезао за суфинансијску подршку од 24% од укупно одобрених средстава за пројектне приједлоге у износу од 28.639 КМ.</p> <p>Буџетом Града Приједор за 2023. годину планирана су средства за Пројекат „РеЛОаД 2“ путем ставке 255 – Суфинансирање пројекта „РеЛОаД 2“ у износу од 50.000 КМ.</p>

Табела бр. 65: Финансијска конструкција пројекта „РеЛОаД 2“

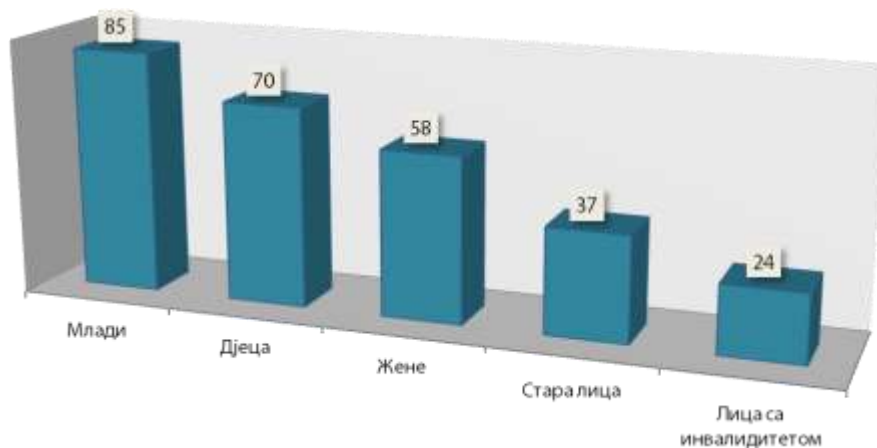
Према методологији, подацима и анализи која је рађена у оквиру Пројекта, на подручју града Приједор регистровано је укупно 143 организације цивилног друштва, од чега је њих 107 попунило анкету за израду базе података.

Структура ОЦД које дјелују на више различитих поља, приказана је у следећем графикону:

Графикон бр. 15: Подручје дјеловања ОЦД (Извор: Пројекат „РеЛОаД 2“)

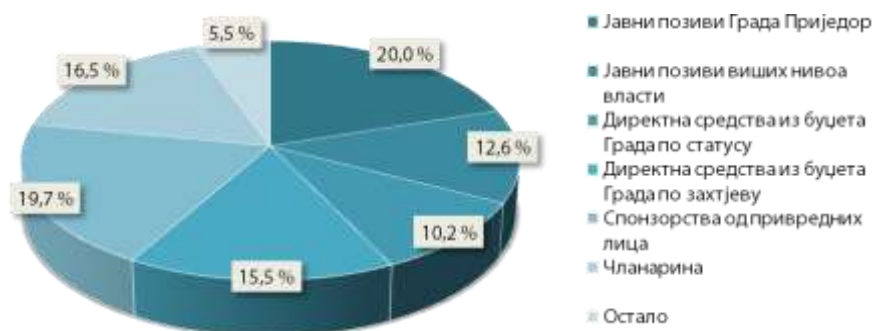
У приказаној структури може се закључити да поједине организације дјелују на више поља у оквиру свог дјелокруга рада и са различитим циљним групама, а најзаступљенији су млади, жене и дјеца. Међусобни однос приказан је у наредном графикону:

Графикон бр. 16: Циљне групе ОЦД (Извор: Пројекат „РеЛОаД 2“)

Структура финансирања ОЦД у граду Приједор

Градска управа сваке године расписује Јавни конкурс за финансирање или суфинансирање најповољнијих пројеката невладиних организација, на основу Одлуке о приоритетним областима.

 Графикон бр. 17: Структура финансирања ОЦД у граду Приједор⁵⁶

Град Приједор у току календарске године објављује два јавна позива за финансирање ОЦД:

1. Јавни конкурс за избор најповољнијег пројекта у областима запошљавања, социјалне заштите, културе, образовања, јачања демократског друштва, људских права, развоја спорта, екологије, здравства, туризма, привреде и пољопривреде

Анализом информација по основу Јавног конкурса о избору и реализацији пројеката невладиних организација у 2021. и 2022. години уочава се континуитет у спровођењу Јавних конкурса од стране Одјељења за друштвене дјелатности и новооснованог Одјељења за културу, међународну сарадњу, спорт и невладине организације Града Приједора.

Година	2022	2021	2020	2019	2018
Износ (у КМ)	58.000	58.000	58.000	58.000	65.000

 Табела бр. 65: Износ додјељених средстава по годинама за Јавни конкурс за ОЦД⁵⁷

⁵⁶ Одјељење за културу, међународну сарадњу, спорт и невладине организације града Приједор

У 2021. години, Јавни конкурс, је привукао интересовање 49 удружења с укупно 49 пројеката у различитим секторима. Након затварања конкурса, Комисија је извршила бодовање и саставила ранг листу, предложивши Градоначелнику финансирање/суфинансирање 45 одобрених пројеката у износу од 58.000 КМ, док су 4 пројекта одбијена због непотпуне документације.

У 2022. години, новоформирано Одјељење организовало је Јавни конкурс, на који се пријавило 43 удружења са 43 пројекта. Комисија је извршила оцјењивање и предложила финансирање/суфинансирање 39 одобрених пројеката у износу од 58.000 КМ, док су 4 пројекта одбијена због непотпуне документације. Пројекти су прошли кроз различите фазе реализације, а Комисија за праћење је у првом кварталу 2023. године обишла удружења, извршила мониторинг и припремила извјештај за Градоначелника.

Овим поступцима, Град Приједор наставља подржавати пројекте невладиних организација, пратећи постављене смјернице и прописане процедуре, што доприноси јачању друштва у различитим секторима.

2. Јавни конкурс за избор најповољнијег пројекта у области побољшања положаја младих Града Приједора

ЈЛС (јединице локалне самоуправе - градови и општине) су кључни актери у подстицању активног учешћа младих на локалном нивоу. Према Закону о младима и омладинском организовању ("Сл. гласник Републике Српске", бр. 98/04, 119/08 и 1/12), брига о младима је од општег интереса за Републику Српску. Овај општи интерес се остварује уређивањем и стварањем услова за омладинско организовање и бригу о младима, односно имплементацијом утврђених докумената омладинске политике на нивоу Републике и ЈЛС.

Правни основ за расписивање јавног конкурса је Правилник о критеријумима, начину и поступку расподеле средстава за пројекте младих. Јавни конкурс се оглашава у првом кварталу године и отворен је 15 дана. Конкурс обухвата специфичне области за подршку омладинским организацијама и неформалним групама младих. Пријавни сет садржи и пројектни приједлог који организације цивилног друштва требају доставити. Сви обрасци потребни за припрему и подношење апликација доступни су на порталу Града Приједора и у канцеларији за младе (Омладински савјет Приједор).

Јавни позив за финансирање активности организација цивилног друштва објављује се на званичном порталу Града Приједора и у недјељном листу "Козарски вјесник". Пријаве се шаљу Комисији за додјелу средстава за младе. Средства додијељена по овом јавном позиву крећу се у распону од 500 КМ до 3.500 КМ по појединачном пројекту.

Година	2022	2021	2020	2019	2018
Износ (у КМ)	Планирано 50.000 додијељено 25.000	50.000	50.000	52.000	47.000

Табела бр. 66: Износ додјељених средстава по годинама у области побољшања положаја младих Града Приједора⁵⁸

Анализа области побољшања положаја града младих и рада омладинских организација на подручју града Приједора предметом је документа „Омладинска политика града Приједора за период 2024-2028. године“

⁵⁷ Одјељење за културу, међународну сарадњу, спорт и невладине организације града Приједор

⁵⁸ Одјељење за културу, међународну сарадњу, спорт и невладине организације града Приједор

У оквиру анализе издвајају се и позитивни аспекти транспарентности процеса јавног конкурса и резултата на порталу Града Приједора. Овај приступ омогућава широком спектру заинтересованих страна, укључујући невладине организације, грађане и друге институције, лак приступ информацијама о конкурсима, приоритетним областима, пријављеним пројектима, те критеријумима и поступцима бодовања.

Иако постоје очигледни позитивни аспекти у процесу додјеле средстава за пројекте невладиних организација у Приједору, анализа указује на то да су средства распоређена на велики број организација и пројеката са релативно малим износима. Значајна разлика између тражених средстава током процеса аплицирања и одобрених средстава указује на потребу за додатном анализом и прилагођавањем система расподеле ресурса.

Примјећено је да одређени број ОЦД добија средства путем више јавних позива и различитих ставки за директно финансирање, укључујући спорт, социјално-хуманитарне савезе, мањине и културно-умјетничка друштва. Ова диверсификација извора финансирања са буџета Града може указивати на широк спектар активности и доприноса ових организација различитим секторима заједнице. Међутим, истовремено поставља питање о ефикасности и координацији у расподјели средстава, те наглашава потребу за евентуалном синергијом између различитих јавних позива како би се обезбједила оптимална подршка и смањила евентуална преклапања или расипање ресурса, што би могло допринијети унапређењу социо-економске ефикасности у локалној заједници.

Са друге стране, од 67 анкетираних ОЦД које су корисници средстава Града Приједора, њих 27 презентује своје активности на социјалним мрежама. Од тог броја, 20 организација то чини активно и редовно. Постојање веб страница, њихово ажурирање редовним чланицима из опсега рада удружења, постављање упитника о учлањењу, статуту и сличне информације је квантитативно занемарљиво на број регистрованих ОЦД-а. Ова пракса, иако значајна за видљивост и транспарентност активности, такође поставља питање о ефикасности у постизању социјално-економских циљева и доприносу заједници.

У Буџету Града постоје и ставке за директно финансирање социјално-хуманитарних савеза/удружења и финансирање удружења националних мањина. С обзиром да је број удружења у нашој локалној заједници велики, социјално хуманитарна удружења која су званично регистрована и дјелују на подручју Града Приједора, дају значајан допринос социјално-хуманитарном раду у Граду Приједор.

Година	2022	2021	2020	2019	2018
Износ (у КМ)	120.000	100.000	90.000	66.000	62.500
	Соц. хум. ОЦД	Соц. хум. ОЦД	Соц. хум. ОЦД	Соц. хум. ОЦД	Соц. хум. ОЦД
	22.500	22.500	22.500	20.000	23.000
	Нац. мањ.	Нац. мањ.	Нац. мањ.	Нац. мањ.	Нац. мањ.

Табела бр. 67: Износ додјељених средстава по годинама за директно финансирање социјално-хуманитарних савеза/удружења и финансирање удружења националних мањина⁵⁹

Град Приједор је у 2023. години путем расподеле средстава из Буџета издвојио 120.000 КМ за финансирање програма рада 16 социјално-хуманитарних удружења и 30.000 КМ за пет удружења националних мањина.

Међу удружењима грађана разликују се групе чији се чланови професионално баве умјетношћу (**Удружење ликовних умјетника**), као и аматерска удружења. Професионалне групе су важни посредници у упознавању домаће јавности са савременим умјетничким

⁵⁹ Одјељење за културу, међународну сарадњу, спорт и невладине организације града Приједор

тенденцијама, док су аматерска друштва често прва инстанца у упознавању младих са умјетношћу и традиционалном културом, а у руралним срединама представљају једине активне носиоце културног живота. Аматерско стваралаштво представља значајан потенцијал, посебно када су у питању развој публике, партиципативност, промоција културне разноликости, као и народни обичаји, пјесме и игре. Аматеризам је плодно тло и за стварање врхунских умјетничких достигнућа, а у граду Приједору представља најмасовнији облик бављења стваралаштвом у култури.

На подручју Града Приједора активно дјелује четрнаест културно-умјетничких друштава и седам удружења грађана чији рад спада у област аматеризма у култури. **Град Приједор континуирано пружа подршку овим друштвима и удружењима путем редовног суфинансирања њиховог рада, али и кроз друге облике нематеријалне подршке.** Финансијска подршка Града Приједора овим организацијама, у виду редовних и ванредних средстава, заснива се на праћењу њихових програма и анализи извјештаја о раду.

Година	2022	2021	2020	2019	2018
Износ (у КМ)	120.000	110.000	110.000	100.000	100.000

Табела бр. 68: Финансијска подршка Града Приједора културно-умјетничким друштвима и удружењима грађана/аматеризма у култури у виду редовних и ванредних средстава⁶⁰

У 2023. години Град Приједор суфинансирао је рад 18 културно-умјетничких друштава и удружења из области аматеризма у култури у укупном износу од 120.000 КМ.

Удружења из области аматеризма у култури чувају културно наслеђе и традицију локалног становништва, раде на промоцији истих, те развијају мултикултуралност и мултиетничност. Кроз сарадњу са сличним друштвима, како у непосредном окружењу, тако и шире, доприносе стварању позитивне слике и репутације Приједора као града с разноврсном и веома богатом културно-умјетничком традицијом, културним аматеризмом, отвореним за различите културе.

Ефекти рада културно-умјетничких друштава су вишеструки, посебно што окупљају велики број дјецe и младих, придоносећи њиховом социјализовању и културном развоју. Важно је истакнути да су ова друштва често једини облик организованог културног живота доступан у сеоским заједницама. Аматеризам у култури пружа прилику људима који се тиме не баве професионално, да развијају властите стваралачке потенцијале, док широј популацији омогућава учешће у културном животу и стваралаштву у властитим срединама.

Заједнички проблем готово свих институција/установа културе представља недостатак простора за базичне делатности установа културе, односно недостатак адекватног и намјенски изграђеног простора или реконструкција постојећих капацитета, са акцентом на уређење депоа као приоритетне потребе. Наведени недостатци непосредно утичу на заштиту културног наслеђа, као и на развој културних потреба и равноправно учешће заинтересованих грађана у културном животу. У том смислу постоји потреба за подршком установе културе и заштиту културног наслеђа, као и инвестиционом одржавању културне инфраструктуре и техничко-технолошке модернизације на бази јасно дефинисаних приоритета. Приједор је град са богатом традицијом умјетничког стваралаштва и културног наслеђа, које је определијелило и савремени развој града у овој области.

Омладинска политика

Побољшање статуса младих, њихово укључивање и активно ангажовање у структурама и друштвеним процесима, од великог је значаја за град Приједор, што је адекватно подржано и испраћено од стране Градске управе. У том смислу Градска управа врши редовно

⁶⁰ Одјељење за културу, међународну сарадњу, спорт и невладине организације града Приједор

информисање омладинских структура на подручју града путем својих јавних платформи, а сваке године се објављују и Јавни позиви за избор пројеката у области побољшања положаја младих, путем којих се обезбјеђује финансијска подршка омладинским организацијама и неформалним групама младих. Креативне и иновативне идеје младих подржавају се додатно путем буџетских ставки програма омладине и питања младих, подршке изврности младих талената, као и средствима за финансирање Омладинске политике, Омладинске банке, физичке културе и бројних манифестација.

Омладински савјет Приједор, дјелује као кровна омладинска организација и стална чланица Омладинског савјета Републике Српске, те окупља 11 активних омладинских организација које дјелују на територији града и које су стекле статус чланства у скупштини Омладинског савјета Приједор. Поред наведених организација у Приједору дјелује око 20 омладинских организација.

Град Приједор има усвојену "Омладинску политику Града Приједор за период од 2018-2022. године", те "Акциони план Омладинске политике Града Приједор за период 2021-2022. године", док је у току израде стратешког документа завршен нови документ Омладинске политике за период 2024-2028. године. Ради се о прилагођеној верзији документа која у свом фокусу и даље има унапређење постојећих и креирање нових садржаја и окружења намијењеног младима, те давање већег значаја оснаживању и повезивању локалних актера.

Од велике је важности да се млади перманентно обучавају и едукују у циљу стицања специфичних компетенција и тако стварају себи боље предуслове за интеграцију у пословни систем, наставак школовања, активизам и друге видове ангажовања у складу са њиховим интересима. Окупљање младих на једном мјесту биће омогућено кроз завршетак Омладинског центра за који је додијељен простор и затворена финансијска конструкција уз помоћ Владе Словеније. На овај начин млади ће добити прилику да се окупљају и дјелују у адекватно уређеном простору и на начин који ће омогућити окупљање већег броја учесника на једном мјесту, што до сада није био случај.

Поред наведеног, потребно је константно подржавати и јачати улогу младих у свим структурама на локалном и вишим нивоима, те им омогућити да уз адекватне садржаје, програме и мјере прилагођене њиховим афинитетима и потребама, граде свој еко систем заснован на правим вриједностима, поштовању, толеранцији и знању.

Организације цивилног друштва (ОЦД) у Приједору играју улогу у задовољењу специфичних потреба или циљева у друштву, често пружајући подршку, ресурсе и иницијативе које се не би нужно могле добити кроз друге канале.

Досадашњи ангажман локалне заједнице на унапређењу партнерског односа са ОЦД вишеструко је потврђен у пракси, међутим потребан је наставак дијалога Градске управе и ОЦД за даље планирање, организовање и провођење сарадње и подршке, укључујући модернизацију комуникације и већи степен укључивања младих.

Из пројекта „РеЛОаД 2“ видљиво је да млади често представљају примарну циљну групу у дјелатностима ОЦД, али упркос томе, млади одлазе због осјећаја запостављености. Стога, неопходно је да град Приједор усмјери ресурсе и стратегије на стварање услова који ће задржати младе, развијајући омладинску политику која не само да препознаје потребе младих, већ их и активно укључује у креирање и имплементацију пројеката.

6.8 Цивилна заштита и безбједност грађана

Заштита и спасавање на подручју града Приједора

Угрожена подручја на територији града Приједора представљају дијелове простора гдје је услед различитих природних или антропогених притисака присутар ризик од деградације и девастације. Просторне, климатске и географске карактеристике града Приједора условљавају појаве различитих облика угрожавања становништва, материјалних добара и животне средине.

Најзначајнији облици и профили опасности на овом подручју су поплаве, шумски пожари, земљотреси, олујно невријеме, град и техничко технолошки акциденти. Сваки од ових профила опасности има одређене и специфичне утицаје и последице које зависе од интензитета и обима захваћености подручја одређеном елементарном непогодом или акцидентом.

На подручју града за све видове заштите од опасности у условима ванредне ситуације задужен је Одсјек цивилне заштите града Приједора са другим надлежним институцијама – субјектима заштите. Основу заштите од пожара чини Територијална ватрогасна јединица Приједор. Поред тога, у функцији су два добровољна ватрогасна друштва и то Добровољно ватрогасно друштво „Козарац“ и Добровољно ватрогасно друштво „Доња Љубија“.

У прилог ефикасности у домену заштите и спасавања говори и чињеница да је Радна група коју чине представници субјеката и институција од посебног значаја за заштиту и спасавање израдила документ „План заштите и спасавања од елементарне непогоде и других несрећа на подручју града Приједора“.

Опасност од бујичних водотока и подземних вода⁶¹

Водотоци на подручју града Приједора, због географске конфигурације терена, углавном немају рушилачки бујични карактер повећаног интензитета који би представљао пријетњу по становништво и материјална добра у зони тих водотока. Али у зонама уз корита ријека Сане и Гомјенице у условима великих водостаја присутно је дјеловање подземних вода које је условљено великом пропусном моћи тла и висином водостаја у подземним акумулацијама које се углавном прихрањују из ових водотока.

У случају вишедневних интензивнијих падавина на сливном подручју ријека Сане и Гомјенице, као и наглог топљења снијежног покривача на планинама: Грмеч, Мањача и Козара, када ријека Сана не може прихватити и спровести толике количине воде, долази до њеног излијевања из корита при чему у зависности од водостаја, на подручју цјелокупне површине града Приједора, **поплавама буде угрожено до 10.000 ха површине, односно око 2.200 становника, до 800 стамбених и до 1.000 помоћних објеката.** Табеларни преглед угрожених локалитета и становништва је наведен у нередној табели.

⁶¹ Одсјек цивилне заштите града Приједора, „План заштите и спасавања од елементарних непогода и других несрећа на подручју града Приједора“

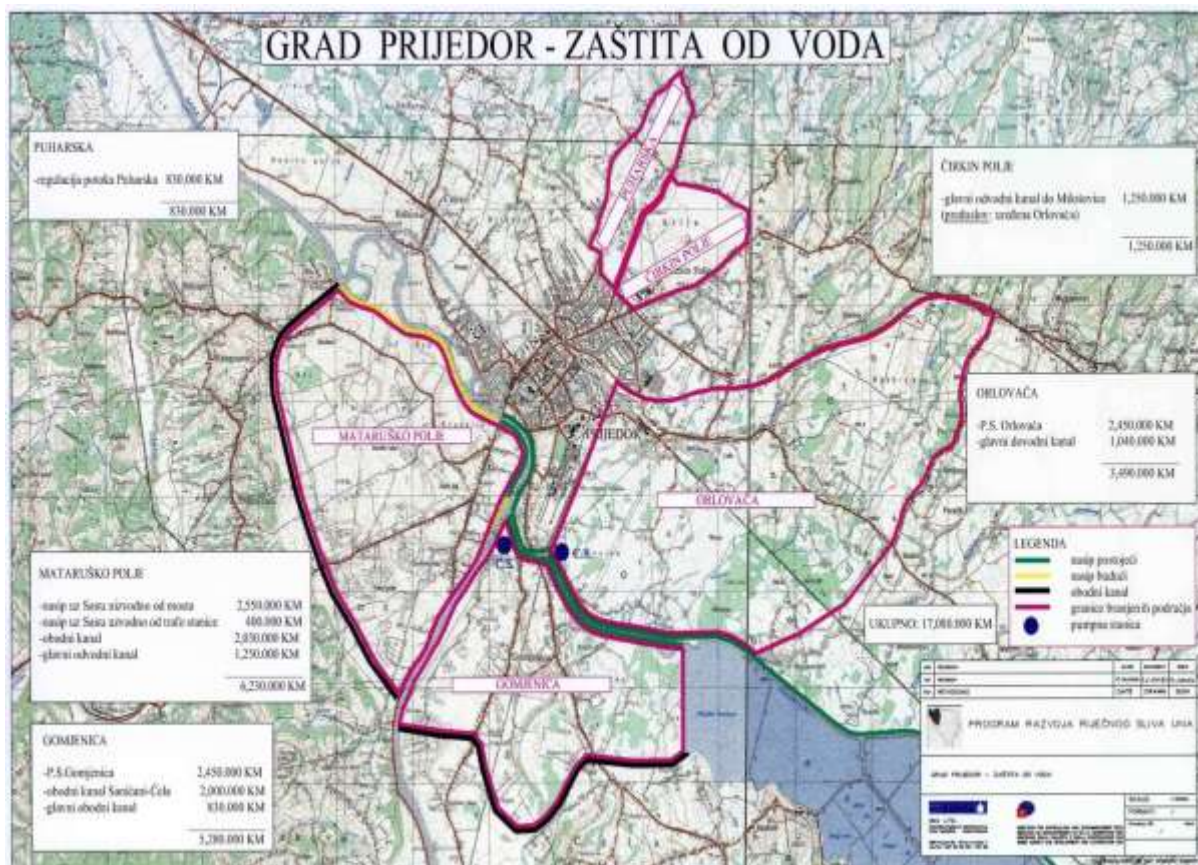
Назив водотока	Мјесна заједница или насеље	Број становника
Ријека Сана	Тукови	450
	Рашковац	120
	Брезичани	120
	Приједор Центар	360
Ријека Гомјеница	Гомјеница	430
	Омарска	160
	Градина	80
	Марићка	85
Љубијска ријека	Доња Љубија	130
Ријечица Милошевица	Врбице и Тополик	180
Ријечица Пухарска	Пухарска	110
Акумулације Жуне и Шикићи	Доња Љубија	150
	Љескаре	
	Југовци	
	Цикоте	
Акумулација Међеђа	Градина	120
Укупно становника		2.495

Табела бр. 69: Преглед угрожених локалитета и броја становника

Извор: Одсјек цивилне заштите града Приједора, „План заштите и спасавања од елементарних непогода и других несрећа на подручју града Приједора“

При водостају од 420 цм и у условима када ријека Уна на ушћу у Новом Граду има већи водостај од ријеке Сане, тако је успоравајући, долази до формирања плавног вала, који се шири по равничарском терену уз рјечне токове, чинећи велику материјалну штету на стамбеним објектима, објектима инфраструктуре и на пољопривредним парцелама.

На висини водостаја већем од 460 цм ријека Сана плави и магистрални пут Приједор - Сански Мост, на потезу од приједорског градског моста до раскрснице за Љубију, у дужини од 300 м, пут за МЗ Бишћане у дужини од 400 м, те пут кроз насеље Рашковац (стари пут за Нови Град), у дужини од 200 м. При истом водостају, ријека Гомјеница плави већи дио истоименог насеља у површини од око 100 ха са око 100 стамбених објеката. Ова ријека такође плави регионални пут Омарска - Градина у дужини од 300 м, те локални пут Марићка - Ракелићи у дужини од 350 м, као и пољопривредно земљиште од 450 ха и 180 стамбених и помоћних објеката. Такође, у зависности од водостаја ријеке Гомјенице, њена десна притока Милошевица плави новоизграђена насеља Тополик и Врбице наносећи велику материјалну штету.

Слика бр. 8: Мапа заштита од вода
Извор: Портал отворених података града Приједор

У случају акцидентних ситуација, односно рушења брана на муљним акумулацијама пријетила би велика опасност по становништво и еко-систем, који су смјештени низводно од њих. Најугроженије је становништво насеља Љубија, Доња Љубија и Љескаре у зони брана на подручју Љубије, односно становништво насеља Јелићка, Градина и Омарска у зони бране Међеђа. Карактеристика опасности која би настала усљед рушења ових брана је веома брзо простирање плавног вала, његово велико рушилачко дејство и несагледиве људске жртве и материјалне штете због немогућности предузимања брзих сврсисходних мјера на заштити и спасавању становништва у угроженим зонама.

На основу претходно наведених података, као и континуираних дугогодишњих праћења стања на подручју града Приједора, учесталости појаве поплава ширих размјера као и величине захваћеног простора, броја угроженог становништва и материјалних добара, може се констатовати да је **територија града Приједора и њено становништво изложено повећаном ризику од штетног дјеловања вода изазваног утицајем природе и човјекових активности.**

Пожари⁶²

Још један од значајнијих профила опасности на овом подручју је и појава пожара који заузимају високо мјесто међу несрећама које угрожавају ово подручје, а процентуално се највише јављају у насељеним мјестима али и на отвореном простору.

⁶² Одсјек цивилне заштите града Приједора, „План заштите и спасавања од елементарних непогода и других несрећа на подручју града Приједора“

Различити су узроци настанка пожара, а најчешћи узрок пожара је човјек и то првенствено због: неправилног поступања са запаљивом материјом, непоштовања правила и забране ложења ватре на орвореном простору, грешака у пројектовању, ненамјенске употребе машина, уређаја и опреме, недостатака у технолошком процесу, те због пушења на недозвољеним мјестима и намјерна паљевина.

Пожари на нашем подручју најчешће се јављају на стамбеним, помоћним и објектима јавне намјене, као и објектима у којима се користи или складишти лакозапаљиви материјал (бензин, гас и остали нафтни деривати, картон, пластика итд.).

Посебан проблем у области заштите од пожара овог подручја представља потенцијална опасност од настанка пожара отвореног простора и шумских пожара који се изузетно тешко гасе и локализују.

Преглед најзначајнијих облика појављивања пожара на подручју града Приједора приказан је на следећем графикону:

Графикон бр. 18: Преглед најзначајнијих облика појављивања пожара на подручју града Приједор
Извор: Одсјек цивилне заштите града Приједора, „План заштите и спасавања од елементарних непогода и других несрећа на подручју града Приједора“

Као посебан проблем у области заштите од пожара представља потенцијална опасност од пожара отвореног простора који се изузетно тешко гасе у локализују, а углавном се односе на могуће пожаре унутар постојећих привредних капацитета на подручју града Приједора.

Наиме, само неке од њих располажу са оспособљеним људством за гашење пожара као и са потребном опремом. Ове интерне јединице у предузећима се одмах активирају у случају пожара, уз обавезно активирање Територијалне ватрогасно-спасилачке јединице Приједор.

У случајевима појаве пожара већих размјера такође је планирано ангажовање обученог људства у НП „Козара“ и Шумском Газдинству Приједор, а по потреби и припадника полиције из ЦЈБ Приједор те припадника 1. пјешадиског батаљона б. пјешадијске бригаде ОС БиХ у Приједору.

Клизишта и земљотреси

Терени са вишом подложношћу клизању су присутни у сјеверном дијелу територије града Приједора. Ријеч је првенствено о дијеловима планинског масива Козаре и њених падина, те побрђа Карана и Планинице. Њихова укупна површина износи 9,78% територије града.

Максимално очекивани сеизмички интензитет потреса за повратни период од 500 година за цјелокупни простор износи VIII° МСК-64 скале⁶³.

Одговарајући ниво заштите од земљотреса, у смислу умањења рушилачких посљедица, може се постићи кроз начине градње и строго придржавање прописа у градњи стамбених и других објеката.

Радио-аматерски клуб „Козара“ Приједор⁶⁴

Радио-аматерски клуб „Козара“ постоји од 1954. године, када је основан и почео са радом из приједорске гимназије. Савез радио-аматера Републике Српске је од 2011. године добио статус организације од посебног јавног значаја за Републику Српску, а од 2017. године у склопу Клуба формиран је Тим Радио Мреже За Опасност (Тим РМЗО) који је у координацији са Одсјекком за цивилну заштиту Градске управе преузео обавезу ангажовања у ванредним ситуацијама када је потребно обезбиједити стандардне и алтернативне начине комуникација. Значај Радио аматерски клуба „Козара“ Приједор је управо у могућности њиховог ангажмана код поплава, земљотреса, организације захтјевнијих манифестација када су радиоаматери оспособљени да формирају теренски центар везе и обезбједе координацију свих релевантних институција битних за реаговање и помоћ код акцидентних ситуација.

Као алтернативна варијанта система јавног узбуњивања, у случају било каквог застоја даљинског управљања на подручју града Приједора, представљају један од битних чинилаца система заштите у граду Приједору.

Град Приједор је, узимајући у обзир учесталост поплаве као елементарне непогоде, величину угроженог подручја, број објеката који се плави и висини материјалних штета које се појављују на инфраструктури и пољопривредним културама, изложен повећаном ризику од поплава.

Да би се негативни ефекти поплаве као, честе елементарне непогоде, свели на минимум, потребно је даље развијање система заштите и спасавања људи и материјалних добара у складу са реалним могућностима локалне заједнице и инсистирање на фазној изградњи недостајућих водозаштитних објеката која је у надлежности институција републичког нивоа.

Поред поменутог од великог значаја за заштиту од поплава потребно је да:

- Постојеће водозаштитне објекте плански и редовно одржавати и надограђивати
- Унаприједити квалитет управљања великим хидро акумулацијама
- Наставити са материјално техничким опремањем Градске специјализоване јединице цивилне заштите за спасавање на води и под водом
- Успоставити и стално јачати капацитете за масовно привремено измјештање становништва са угроженог подручја, као и капацитете за смјештај евакуисаног сточног фонда за вријеме угрожености
- Поступак евакуације унапријед планирати
- Успоставити квалитетнију и ажурну евиденцију свих пловних средстава
- Подићи на виши ниво капацитете Хигијенско епидемиолошке службе Дома здравља Приједор за пружање помоћи угроженом становништву (дезинфекција површина, стамбених објеката и индивидуалних бунара у зонама захваћеним поплавама).

⁶³ Нацрт Просторног плана града Приједор за период 2020-2040. година, документациони основ

⁶⁴ Стратешки безбједоносни план Форума за безбједност заједнице града Приједора 2022.- 2026.

Стање безбједности

Генерално посматрано, стање безбједности на подручју града Приједора је задовољавајуће. У прилог томе говори и чинјеница да се од 2018. године смањује број евидентираних кривичних дјела по непознатом извршиоцу. Такођер је евидентан пораст броја расвијетљених кривичних дјела који у 2022. години износи 88,5%.

ПОЛИЦИЈСКА УПРАВА ПРИЈЕДОР						
Криминалитет	2022.	2021.	2020.	2019.	2018.	+/- за 5 год.
Укупан број евидентираних кривичних дјела	888	941	970	1052	985	-9,8
број кривичних дјела по познатом извршиоцу	617	602	627	601	577	6,9
број кривичних дјела по непознатом извршиоцу	271	338	343	451	408	-33,6
Број поднесених извјештаја тужилаштву	771	843	869	949	862	-10,5
Укупан број пријављених лица	769	876	852	910	872	-11,8
малољетника	12	14	17	25	22	-45,4
повратника	315	394	376	337	280	12,5
Укупна расвијетљености кривичних дјела (%)	88,5	87,9	88,4	85,2	86,9	1,8
Укупна расвијетљености КД по НН (%)	64,3	68,1	68,2	65,9	69,2	-7

Табела бр. 70: Број евидентираних кривичних дјела на подручју града Приједора
Извор: Полицијска управа Приједор

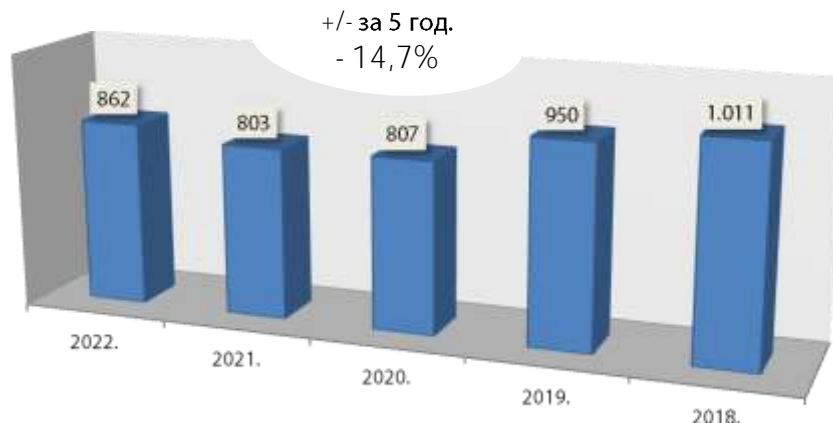
ПОЛИЦИЈСКА УПРАВА ПРИЈЕДОР						
Криминалитет	2022.	2021.	2020.	2019.	2018.	+/- за 5 год.
Општи криминалитет	735	783	816	889	882	-10,6
Злоупотреба опојних дрога	52	51	47	48	45	15,5
Привредни криминалитет	69	69	67	68	74	-6,7
КД у области безбједности саобраћаја	32	38	40	47	44	-27,3
Укупно	888	941	970	1052	985	-9,8

Табела бр. 71: Криминалитет на подручју града Приједора
Извор: Полицијска управа Приједор

Према подацима који се односе на област безбједности саобраћаја, уочљив је значајан напредак везан за безбједност саобраћаја. Сагледавајући резултате претходних година, број настрадалих као и износ годишњих материјалних трошкова, штета и губитака, уочена је потреба примјене већ тестираних програма безбједности саобраћаја који су дали задовољавајуће резултате и у другим регијама.

Захваљујући непрекидним и све обимнијим акцијама у области безбједности саобраћаја, као и досљедном спровођењу стратегија безбједности саобраћаја од стране Полицијске управе Приједор, град Приједор је успио да промени тренд у броју саобраћајних незгода од 2018. године, од кад се биљеже смањења броја незгода и настрадалих у њима.

Подаци о броју саобраћајних незгода приказани су у наредном графикону:

Графикон бр. 19: Број саобраћајних незгода на подручју града Приједора у периоду 2018-2022. година
Извор: Полицијска управа Приједор

Иако су трендови у посматраном периоду позитивни, потребно је и даље радити на унапређењу саобраћајне инфраструктуре и провођењу мјера и акција за превентивно дјеловање у циљу сигурнијег и функционалнијег кретања свих учесника у саобраћају. Посебно је важно водити рачуна о безбједности пјешака, те је с тога пожељно осигурати адекватну хоризонталну и вертикалну сигнализацију, квалитетније и видљивије обиљежавање пјешачких прелаза (освјетљавање критичнијих прелаза, изградња „лежећих полицајаца“, 3Д обиљежавање прелаза, изградња пасарела, итд.), затим паркинг мјеста за инвалиде (увођење већег броја мјеста за инвалиде, постављање хоризонталне сигнализације), те у том смислу појачати контролу поштовања прописа.

Додатна потреба је увођење саобраћајне инфраструктуре прилагођене бициклистима, а у последње вријеме изражен је тренд све веће употребе електричних тротинета, за које град Приједор нема адекватну инфраструктуру. Такође, пуњачи за електрична возила свих категорија нису присутни на подручју Приједора, што је додатни изазов у циљу унапређења саобраћајне инфраструктуре.

Форум за безбједност заједнице града Приједора

Форум је формиран као неформално и нестраначко мултидисциплинарно тијело састављено од равноправних чланова: представника Градске управе, полиције, здравства, образовања, ватрогаства, центра за социјални рад, дијела невладиних организација, вјерских заједница, организација националних мањина и привредног сектора. Примарни фокус ових активности заснива се на јачању партнерства, превентивном дјеловању и учествовању у рјешавању проблема полазећи од претпоставке да је безбједност заједнице потреба и интерес сваке институције и појединца, а не само полиције. Оваквим начином рада, Град Приједор, полиција, али и све остале институције и установе постају стварни сервис грађана и задобијају њихово повјерење, што их додатно мотивише да се и сами укључе и дају свој конкретан допринос јачању безбједности заједнице.

Циљ рада Форума за безбједност је да кроз добро осмишљен рад, а нарочито у области превенције, стално утиче на јачање квалитета живота свих својих грађана у области безбједности, обезбјеђујући сигуран живот, без страха од криминала и других облика асоцијалног понашања с посебним сензибилитетом на најрањивије категорије становништва. У досадашњем раду Форум је дјеловао на идентификацији и рјешавању различитих безбједносних проблема у заједници као што су: малољетничка делинквенција, вршњачко насиље, насиље у породици, криминалитет, корупција, саобраћајна проблематика, посттрауматски стресни поремећај (ПТСП), наркоманија, алкохолизам, проблем паса

луталица, безбједност ученика у саобраћају, ограђивање дворишта школских објеката, изградња недостајуће расвјете на безбједносно занимљивим мјестима, недостатак тротоара, уређење аутобуских стајалишта у близини школа, изградња видеонадзора у граду Приједору, материјално техничко опремање субјеката заштите (Територијалне ватрогасне јединице, Ронилачког клуба „Сана“ и Градске организације Црвеног крста – ронилачком опремом и комплетима медицинских торби за пружање прве помоћи и др.).

Од велике је важности постојање Стратешког безбједоносног плана Форума за безбједност заједнице града Приједор за период 2022-2026. година, који је израђен од стране овог тијела и у којем су дефинисани кључни елементи свих сегмената живота грађана Приједора са аспекта безбједности.

► ПОГЛАВЉЕ 7

7. Стање просторно-планске документације, инфраструктуре и јавних услуга

7.1 Стање просторно-планске документације у погледу врсте докумената, степена дигитализације и покривености подручја просторно-планском документацијом

Подручје Града Приједора је покривено просторно планском документацијом која се дијели у двије основне групе:

1. Стратешки документи просторног уређења (просторни план, урбанистички план),
2. Спроведбени документи просторног уређења (зонинг планови, регулациони планови, планови парцелације, урбанистички пројекти).

Од стратешких докумената просторног уређења град Приједор посједује:

- „Просторни план општине Приједор“ који покрива цијело подручје града Приједор, а чије је важење истекло 2018. године. Тренутно је у завршној фази израде „Просторни план града Приједор за период 2020 - 2040. године“, чије се усвајање очекује у 2024. години.
- „Просторни план подручја посебне намјене Национални парк „Козара“, којим су дефинисана полазишта за израду плана, циљеви просторног развоја и плана просторног уређења те одредбе за провођење плана.
- „Урбанистички план града Приједора“ који покрива шире урбано града, чије је важење до 2032. године и
- „Урбанистички план Љубије“, чије је важење до 2036. године.

Од спроведбене просторно планске документације усвојени су регулациони планови за централно подручје града, урбаних насеља као што су Козарац и Омарска, зона посебних намјена (пословна, рекреативна и сл.) као и подручја у којима је тенденција грађења и потреба за уређењем већа.

Период важења за поједине документе је истекао, али већина се и даље примјењују до усвајања нове спроведбено планске документације, у складу са законском регулативом („Службени гласник“ Републике Српске број 40/13).

Како је велики дио спроведбене планске документације старијег датума потребно је урадити одређене ревизије, односно поједине документе или њихове дијелове прилагодити

актуелној ситуацији и локалним потребама, те их ускладити са стратешким плановима, а све у циљу одрживог развоја обухваћеног подручја.

Важно је напоменути да је Град Приједор покренуо одређене активности на доношењу нове документације, од којих је најзначајнији „Просторни план града Приједора“. Значајан стратешки документ у изради је и Урбанистички план за насеље Козарац. У току 2024. године у плану је доношење Одлуке о приступању изради Урбанистичког плана Приједора. За нека подручја је у току израда спроведбених планских документа.

У протеклој 2023. години, усвојене су измјене планова који покривају мање дијелове важећих планова старијег датума, а који су и даље у примјени.

Од великог значаја за Град Приједор и његове грађане је постојање активне платформе **Географско-информационог система (ГИС)**, која представља рачунарски систем који омогућава сакупљање, организацију, анализу, интерпретацију и приказ просторних података. Ови подаци обухватају информације о географским локацијама и карактеристикама, као што су топографија, комунална инфраструктура, зоне градског грађевинског земљишта, грађевинске објекте, индустријске и пословне зоне, зоне санитарне заштите изворишта воде за пиће, планске документације, природно и културно наслеђе, путне мреже, административне и просторне јединице и друге просторне карактеристике.

Главна карактеристика ГИС-а је способност интегрисања различитих врста података у јединствени систем, што омогућава корисницима да истражују и анализирају односе међу различитим просторним елементима. ГИС користи софтвер за обраду и визуализацију података на географским мапама, чиме помаже доносиоцима одлука у разним областима, укључујући урбанизам, заштиту животне средине, планирање ресурса, геологију и многе друге дисциплине.

7.2 Стање саобраћајне инфраструктуре: дужина путне мреже, квалитет саобраћајница, подаци о промету

Саобраћајна инфраструктура

На територији града Приједор постоји инфраструктура друмског и жељезничког саобраћаја, при чему је густина мреже магистралних путева, регионалних путева и жељезничких пруга изнад републичког просјека.

Најзначајније друмске саобраћајнице су магистрални путеви МI - 108 Нови Град - Приједор - Бања Лука, МII - 501 Козарска Дубица - Приједор - Сански Мост и МIII - 502, Граница РС/ФБиХ (Разбој) - Радин Гај - Стари Мајдан са укупном дужином од 71.63 km.

Регионални путеви Каран - Драготиња и Козарац - Водице представљају регионалне путеве првог реда, а осталих шест путева представљају регионалне путеве другог реда. Њихова укупна дужина на територији града износи 106.33 km и већи дио је асфалтиран.

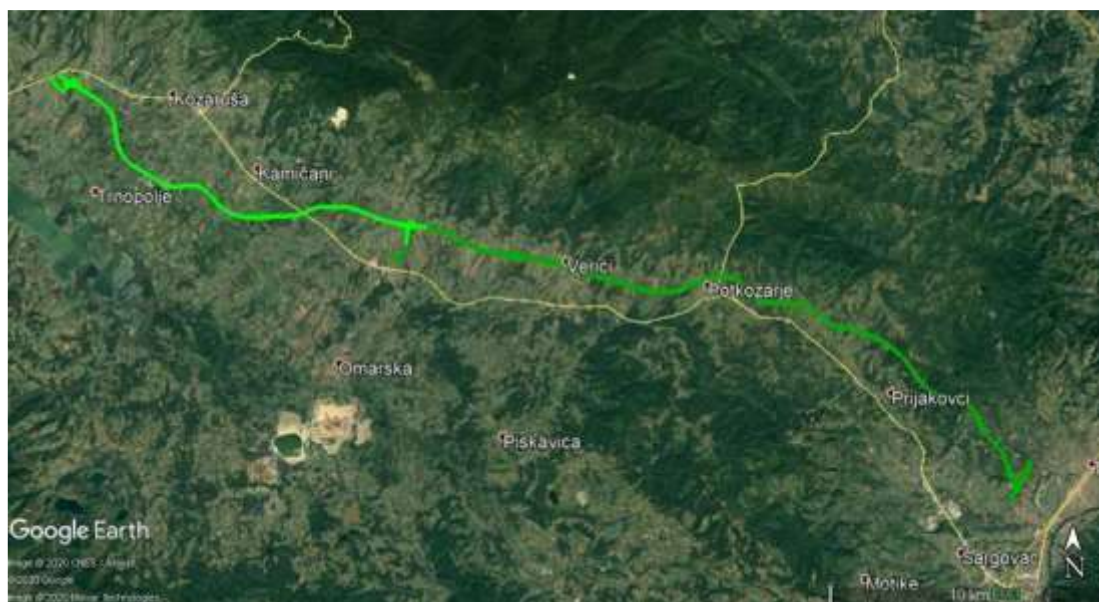
На територији града Приједор егзистира и 18 локалних путева у укупној дужини од 146.6 km, те 36 некатегорисаних путева од значаја за град Приједор у укупној дужини од 138.9 km.

Локална самоуправа одржава још око 450 km осталих некатегорисаних путева. Најоптерећенији путни правац је дионица Приједор - Козарац магистралног пута МI - 108.⁶⁵

Важну чињеницу представља актуелна изградња трасе аутопута Приједор - Бања Лука, који треба да осигура прикључење на мрежу постојећих аутопутева РС и БиХ, чиме ће се још више добити на гео-стратешком значају у региону и омогућити бржи и сигурнији транспорт роба и путника. Планирана дужина ове саобраћајнице је око 41 километар, са предвиђене три саобраћајне петље (Куљани - Бања Лука, Омарска и Приједор), а укупна вриједност пројекта

⁶⁵ Нацрт Просторног плана града Приједор за период 2020-2040. година, документациони основ

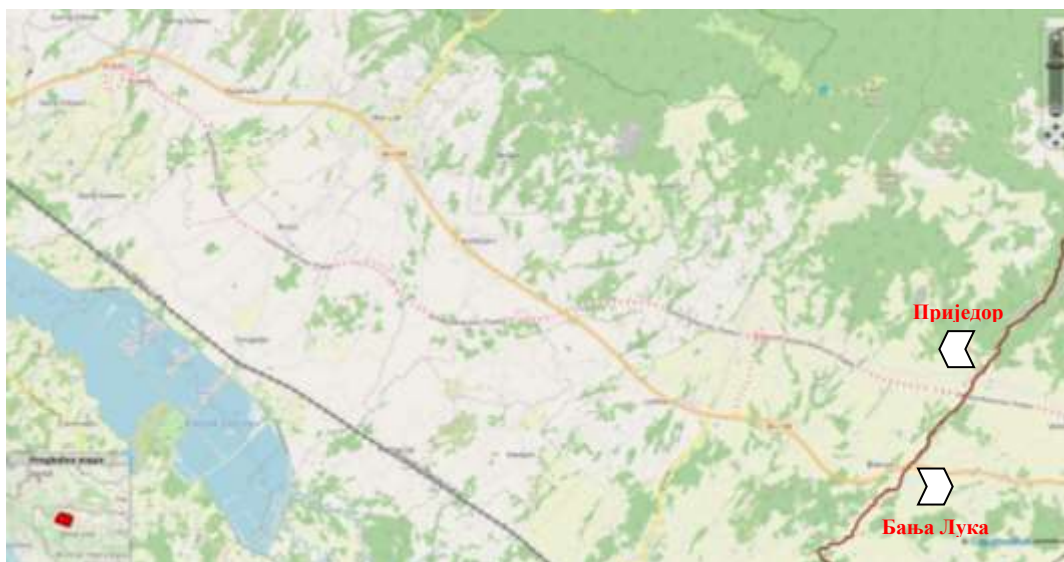
је око 297 милиона евра. У наставку је приказана мапа са трасом планираног аутопута Приједор - Бања Лука:

Слика бр. 9: Приказ трасе планираног аутопута Приједор - Бања Лука

Извор: Извјештај о стратешкој процјени утицаја на животну средину за план парцелације за аутопут дионице Бања Лука - Приједор, нацрт - Институт за грађевинарство „ИГ“ Бања Лука

На траси аутопута предвиђена је изградња 23 надвожњака, 10 подвожњака, девет мостова, седам вијадукта, једног пролаза за животиње и једног обостраног одмаралишта. Наплатне кућице предвиђене су на три локације, непосредно након петље Куљани, затим на чвору у Омарској и на чвору Приједор, док је у оквиру чвора Омарска предвиђен простор за изградњу Базе за одржавање аутопута.⁶⁶

Слика бр. 10: Приказ трасе аутопута Приједор - Бања Лука на територији града Приједор

Извор: ГИС

⁶⁶ Извјештај о стратешкој процјени утицаја на животну средину за план парцелације за аутопут дионице Бања Лука - Приједор, нацрт - Институт за грађевинарство „ИГ“ Бања Лука

Поред изградње ове саобраћајнице која тече планираном динамиком, истовремено је завршена студија изводљивости за дионицу аутопута Приједор - Нови Град и брзу цесту Приједор - Козарска Дубица - Доња Градина (гранични прелаз).

Измјештање транзитног саобраћаја (првенствено теретног саобраћаја) из ужег урбаног подручја Приједор планира се и изградњом примарне градске саобраћајнице од Чиркин Поља до Рашковца у сјеверном дијелу урбаног подручја, као и обилазнице у јужном дијелу урбаног подручја која повезује магистралне путеве МI - 108 и МII - 501 од Чиркин Поља преко Чаракова (Жегер) до Рашковца. Јужна обилазница ће заједно са сјеверном примарном градском саобраћајницом растеретити уже урбано подручје од изравног транзита теретних возила, скратити вријеме војње, те ће се добити квалитетнија саобраћајна мрежа.⁶⁷

Измјенама и допунама Просторног плана РС до 2025. године на територији града Приједор је предвиђена изградња робно - транспортног центра. Његова позиција је планирана у мјесту Брезичани због непосредне близине свих видова саобраћаја (жељезнички, друмски и водни). Оваква средишта робних токова значајно утичу на детерминацију цјелокупног процеса, те на ефикасност трговинске размјене терета и путника на подручју регије, па чак и на нижим нивоима пословања. Робно - транспортни центар представља главну карику у склопу интегралног и интермодалног транспорта. Површина резервисана за пристаниште и робно - транспортни центар у Брезичанима износи 7.97 ha.⁶⁸

Основу жељезничке мреже на територији града Приједор чини жељезничка пруга Нови Град - Приједор - Бања Лука. Дионице пруга Брезичани - Љубија и Омарска - Томашица више нису у функцији након престанка експлоатације жељезне руде у Централним и Источним рудиштима. Евентуално активирање експлоатације жељезне руде у рудној зони Централна рудишта (Љубија) доводи до потребе за обновом жељезничке пруге Брезичани - Љубија на њеној цијелој дужини од око 15 km. Слична је ситуација са трасом жељезничке пруге Томашица - Омарска, која тренутно није у употреби, а њена ревитализација и поновна употреба могућа је усљед евентуалног покретања привредних активности унутар бивше рудне зоне Томашица.

Треба констатовати да постојећи спортски аеродром у насељу Урије има предиспозиције, али није планиран за проширење у блиском периоду, те ће се доминантно користити за спортске сврхе (падобранство, једриличарство и обука пилота). У плановима развоја на нивоу РС-а предвиђено је да се постојећи спортски аеродроми, осим спортских и манифестационих активности, ставе у систем мониторинга, тренинга и едукације, те да се користе за пољопривредно - привредне, санитарно - еколошке активности, као и за могуће акцидентне и кризне ситуације.⁶⁹

Конфигурација терена на територији града Приједор је повољна за бициклички саобраћај. У том смислу потребно је више пажње посветити овом виду саобраћаја, те је потребно приликом планирања бицикличког саобраћаја и његових коридора дефинисати квалитетну мрежу која ће омогућити бицикличким несметано кретање, што је један од начина приближавања бицикличког саобраћаја корисницима.

Изградњом прилагођене бицикличке инфраструктуре значајно би се утицало на мобилност грађана у загушеном централном дијелу ужег урбаног подручја, али још важније, дао би се допринос у одрживом развоју града.

⁶⁷ Нацрт Просторног плана града Приједор за период 2020-2040. година, документациони основ

⁶⁸ Нацрт Просторног плана града Приједор за период 2020-2040. година, документациони основ

⁶⁹ Нацрт Просторног плана града Приједор за период 2020-2040. година, документациони основ

7.3 Стање техничке инфраструктуре у погледу покривености и квалитета електроенергетске мреже, телекомуникација, интернета, РТВ сигнала

Електроенергетска мрежа⁷⁰

На територији града Приједор најзначајнији електроенергетски објекти у области трансформације су три напојне ТС 110/x kV:

Приједор 1 - снага 2x20 MVA, лоцирана у Орловачи, напаја 50-60% конзума, има 2 трансформатора, водећа трафостаница за напајање већег дијела градског и ванградског подручја, као и привредних субјеката.

Приједор 3 - снага 1x20 MVA, лоцирана у Рашковцу, напаја 20-30% конзума, има 1 трансформатор, важна трафостаница за напајање значајног дијела градског и ванградског подручја, као и привредних субјеката, поготово привредне зоне Брезичани и

Приједор 5 - лоцирана у Омарској, напаја 10-20% конзума, служи за напајање рудника Омарска, јужног и југозападног дијела Града Приједора. Због енергетских услова у насељу Омарска и Руднику Омарска, у ТС се налазе три трансформатора и то 110/20, 110/6 и 110/20/6 kV који служе за напајање разних средње напонских потрошача. Напон 6 kV је потребан за рудничка постројења.

Све ТС укључене су у 110 kV мрежу с једне и 220/110 kV с друге стране (ТС 220/110 kV 2x150 MVA Приједор 2). Напајање се врши из електроенергетског система БиХ коришћењем 220 kV мреже (далеководи 220 kV Какањ - Приједор 2, Јајце 2 - Приједор 2, Приједор 2 - Бихаћ 1, Приједор 2 - Међурић и Приједор 2 - ТЕ Сисак) и из 110 kV мреже са 3 далековода 110 kV која полазе из ТС (400)220/110 kV Бањалука 6 (Приједор 1 - Бања Лука 6, Бања Лука 6 - Приједор 2 и Бања Лука 6 - Приједор 5) и са 2 далековода 110 kV из ФБиХ (Приједор 2 - Сански Мост и Приједор 2 - Босанска Крупа). Из локалних извора електричне енергије (мале соларне електране „Еко енергетика 1 - 5“ у Брезичанима и ново постројење на биомасу градске топлане) је могуће обезбједити око 1.35% годишње потрошње града Приједор, која је 2021. године износила око 193 милиона kWh. Просјечна годишња потрошња електричне енергије по становнику је 2019. године износила око 77% просјека РС.

Средњенапонска мрежа на подручју Приједор садржи два дистрибутивна напона 20 kV и 6 kV. Мрежа 6 kV изазива додатне потешкоће код одржавања и испоруке електричне енергије, због потешкоћа у набавци 6 kV трансформатора и остале опреме, техничких параметара и концепта мреже и др. Објективно стање електроенергетске мреже и постројења на подручју ТЈ Приједор, није на потребном нивоу, ни у погледу напонских прилика, ни у погледу континуитета испоруке електричне енергије, а неки од разлога су велико дистрибутивно подручје, разуђеност мреже, стање инфраструктуре, недовољно уређен правни и законски оквир за електродистрибутивну дјелатност, итд.

Нисконапонска дистрибутивна мрежа у ширем градском подручју углавном је изведена као надземна, док је дио НН мреже ужег центра града са зградама са колективним становањем, изведена подземним НН кабловима. Као таква је значајним дијелом реконструисана и са dobrим електричним параметрима. Ванградска, односно, приградска и сеоска НН мрежа је дјелимично преоптерећена и амортизована, тако да је испорука електричне енергије потрошачима у појединим дијеловима града отежана, а квалитет испоруке није на потребном нивоу. То се односи на око 18-20% НН мреже Града Приједора, а остали дио НН мреже, односно, скоро око 80 %, је са добрим електричним параметрима.

⁷⁰ ЗП „Електрокрајина“ а.д. Бања Лука, Теренска јединица Приједор

На ванградском подручју НН мреже изведене су углавном као надземне са водовима нешто веће просјечне дужине од европских препорука и водовима дјелимично смењеног пресека на подручјима која у новије вријеме нису реконструисана. Нереконструисане НН мреже су тренутно у стању које није задовољавајуће, тако да је потрошња електричне енергије већих потрошача дијелом отежана, а квалитет испоруке није на потребном нивоу. Укупни губици (технички + економски) у дистрибутивној ВН и НН мрежи су нешто већи од препоручених максималних губитака, који су у 2021. години износили 16,50%, са тенденцијом пада током посљедњих година.

Искоришћеност постојећих капацитета - Користећи податке са терена о оптерећености појединих дистрибутивних трафо-станица, може се закључити да је укупна инсталисана снага у трансформаторским јединицама око 160.000 kVA, што је 3 пута више од максималне ангажоване снаге у зимском периоду на дистрибутивном подручју ТЈ Приједор. Одређени проблем постоји у недовољној заступљености трафостаница, односно мањој ангажованој снази, малим пресецима и великим дужинама водова у око 10-12% дистрибутивног конзума у руралним подручјима. Дакле изградња трафостаница и повећавање ангажоване снаге на постојећим трафостаницама у руралном подручју, нису пратили перманентно повећање потрошње. Још ако се наведеном проблему придода проблем дугих преносних НН водова, неовлашћене потрошње и др., онда је јасан губитак електричне енергије у водовима од 16,50%.

Број купаца/потрошача електричне енергије (средњи, високи напон, домаћинства, јавна расвјета, остала потрошња)

КАТЕГОРИЈА ПОТРОШАЧА		БРОЈ
ОСТАЛА ПОТРОШЊА	Купци на средњем напону – индиректно мјерење енергије (потрошња на ниском напону, обрачунско мјерење на средњем напону 20 kV и 6 kV)	65
	Купци на ниском напону – директно и полуиндиректно мјерење енергије (потрошња на ниском напону, обрачунско мјерење на ниском напону 0,4 kV)	2.798
	Јавна расвјета директно и полуиндиректно мјерење енергије (потрошња на ниском напону, обрачунско мјерење на ниском напону 0,4 kV)	274
ДОМАЋИНСТВА	директно мјерење енергије (потрошња на ниском напону, обрачунско мјерење на ниском напону 0,4 kV)	36.973

Табела бр. 72: Број купаца/потрошача електричне енергије

Дужина реконструисане и изграђене дистрибутивне мреже (m) - високи и ниски напон

Напонски ниво	Врста мреже	Дужина (км)	Укупна дужина (км)
Средњи напон 20 kV и 6 kV	надземна	760	870
	подземна	110	
Ниски напон 0,4 kV	надземна	3.150	3.300
	подземна	150	

Табела бр. 73: Дужина реконструисане и изграђене дистрибутивне мреже

Основни циљ планирања електроенергетске инфраструктуре је прилагођавање постојећих и изградња нових електроенергетских капацитета у циљу обезбјеђења и сигурности напајања постојећих и нових потрошача на подручју Града Приједора. То се односи нарочито на подручја гдје то подразумијева свеобухватније послове и веће инвестиције тј. подручје Козарца, Љубије, Привредних зона Приједора, Националног парка Козара, Мраковице и других локалитета, гдје потрошачи због честих испада средњенапонских постројења остају без напајања, што се одражава, на крају, и на потрошњу електричне енергије.⁷¹

Систем даљинског гријања је присутан у централном дијелу градског насеља. Ново постројење за производњу топлотне енергије са когенерацијом располаже капацитетом од 20 MW и као енергент користи дрвну сјечку. Тренутно топлана испоручује топлотну енергију односно опслужује грејни конзум од око 3.500 корисника. Систем дистрибуције чини вреловодна мрежа, вреловодне станице и топловодна мрежа, које су током грејне сезоне у режиму 24 часовног рада. Вреловодна мрежа је дужине цца 10 км док је топловодна мрежа дужине цца 15 км. Вреловодна и топловодна мрежа је старости преко 40 година, те самим тим из сезоне у сезону захтјева нова улагања у исте ради обезбјеђења редовне и квалитетне дистрибуције топлотне енергије. У дистрибутивном систему се налазе 45 вреловодних станица просјечно исте старости (40 година), у којима су такође потребна нова улагања ради санације и модернизације истих, како би испорука топлотне енергије била што квалитетнија.⁷²

Број корисника телефонске и интернет мреже (фиксна и мобилна телефонија, интернет, РТВ сигнал)

Телекомуникационе услуге на територији града Приједор пружа 6 оператера - Мтел, БХ Телеком, ХТ Еронет, Влицнет, Елта Кабел и Зона телекомуникације („Дасто семтел“ д.о.о.). Оператери ХТ Еронет, БХ Телеком и Зона телекомуникације не пружају услуге у фиксној телефонији. Највећи број корисника и најразвијенију телекомуникациону мрежу има „Мтел“ а.д. Бања Лука (Телекомуникације Републике Српске а.д. Бања Лука). Покривеност GSM сигналом мобилне телефоније територије града је готово комплетна, нарочито уколико се узму у обзир сва три оператера (Мтел, ХТ Еронет и БХ Телеком).⁷³

Према подацима компаније „Мтел“ а.д. као највећег оператера, закључно са 31.12.2022. године укупан број активних телефонских бројева на територији града Приједор је 74.252, од чега је 10.272 фиксна телефонија 8.147 физичка лица и 2.125 правна лица), а 63.980 мобилна телефонија, од чега 14.054 бројева на претплату и 49.926 бројева на допуну (препаид).

Укупан број интернет прикључака у фиксној и мобилној мрежи на бази претплате износи 14.266, од чега је 12.154 фиксних прикључака (11.142 физичких лица и 1.012 правних лица), а мобилних прикључака 2.112 (627 физичких лица и 1.485 правних лица), уз напомену да сви мобилни прикључци могу користити на допуну/препаид могу користити мобилни интернет.

Укупан број ТВ прикључака је 10.751, од чега је ИПТВ 7.955 (7.728 физичких лица и 227 правних лица), а м:САТ (сателитска ТВ) 2.796 прикључака, од којих је 2.285 физичких лица и 11 правних лица.

Са становишта оператера да су широкопојасни сервиси и интернет и ИПТВ услуга, важно је напоменути да неки корисници имају активна оба широкопојасна сервиса, због чега се укупан број широкопојасних прикључака не може добити простим сабирањем наведених сервиса. Према евиденцији компаније Мтел а.д., укупан број широкопојасних прикључака, закључно са 31.12.2022. године је 13.147, од чега је 12.109 физичких, а 1.038 правних лица.

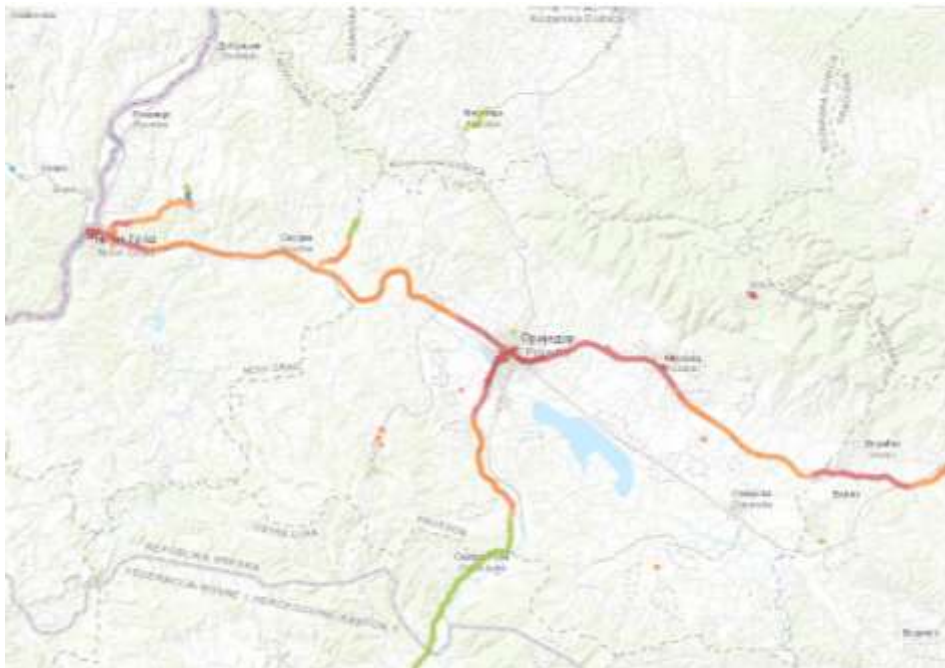
Пенетрацију широкопојасних прикључака треба рачунати у односу на број домаћинстава, а не у односу на број становника, који је релевантан само за пенетрацију мобилне телефоније.

⁷¹ЗП „Електрокрајина“ а.д. Бања Лука, Теренска јединица Приједор

⁷² „Топлана“ а.д. Приједор

⁷³ Нацрт Просторног плана града Приједор за период 2020-2040. година, документациони основ

Покривеност оптиком је доста велика, што се види по учешћу оптичких широкопојасних прикључака у односу на укупан број широкопојасних прикључака (тренутно 31.7%). Оптиком је у потпуности покривено уже градско подручје (осим насеља Рашковац), као и дијелови Урија, Расаваца и Чејрека.

Слика бр. 11: Мапа покривености 3G/4G/5G мрежом (Мтел) на територији града Приједор,
Извор: www.nperf.com

Један од значајнијих пројеката компаније „Мтел“ а.д. је пројекат изградње оптичке приступне мреже на локацијама обухваћеним пројектом Водовода "Црно врело", у оквиру којег је планирано полагање оптичких каблова у заједничке ровове са Водовод а.д., чиме ће се обезбиједити могућност увођења оптичког прикључка за око 1.500 домаћинстава.⁷⁴

У зависности од наставка сарадње по овом моделу са јавним предузећима, стекли би се предуслови за даљу изградњу и унапређење телекомуникационе мреже на ширем подручју града Приједора.

Преко радио - релејног објекта (РРО) Козара на врху Лисина се врши пренос и емитовање земаљског телевизијског и радио сигнала за сјеверозападни дио Републике Српске. Врх Лисина представља и значајно чвориште телекомуникационих оператера.

У оквиру поштанске мреже на територији града дјелују 10 јединица поштанске мреже и 15 поштанских ковчежића. Пет јединица поштанске мреже се налази у градском насељу, а остале јединице поштанске мреже у Брезичанима, Козарцу, Ламовити, Љубији и Омарској.⁷⁵

⁷⁴ „Мтел“ а.д. Бања Лука, ИЈ Приједор

⁷⁵ Нацрт Просторног плана града Приједор за период 2020-2040. година, документациони основ

7.4 Стање комуналне инфраструктуре и услуга

7.4.1 Водоводни систем⁷⁶

„Водовод“ а.д. Приједор је предузеће од посебног друштвеног интереса које обавља основну дјелатност водоснабдијевања и одвођења отпадних вода, те производи, контролише и испоручује воду у потребним количинама стандардног квалитета за пиће непрекидно 24 сата за око 60.000 становника. Предузеће запошљава око 110 радника.

Власничка структура предузећа: Град Приједор 74,70%, Група „Фортис“ д.о.о. 14,77% и Остали акционари 10,53%.

● Централни систем - Град

Пуштањем у рад система водоснабдијевања SECO, крајем 2011, године, успостављено је континуирано водоснабдијевање из бунара у Туковима. У току 2022. године, снабдијевање потрошача у првој висинској зони је било уредно. Пумпе на бунару Б-1 су, већ раније искључене, због недостатка воде (пројектом SECO није предвиђена реконструкција објекта бунара Б-1). Пумпа на бунару Б-3 је радила по потреби, највише у љетним мјесецима, као и пумпа на бунару ЕБ-1 (која је укључена у систем у мају 2015. године). Пумпе на бунарима ЕБ-1 и ЕБ-3 су радиле скоро континуирано. Пумпе на бунарима раде континуирано 24 часа, а монтиране су прије више од 12 година, тако да је потребно набављати резервне пумпне агрегате. У протеклих неколико година ЈП „Водовод“ а.д. је успио извршити набавку резервних пумпи, за бунаре који дају већу количину воде.

● Централни систем - Приградска насеља

Друга висинска зона централног система се снабдијева са бунара ЕБ-3 и бунара „Приједорчанка“, гдје потрошачи у овој зони имају уредно водоснабдијевање.

● Систем Љубија

Снабдијевање водом успутних насеља на потезу према Љубији и за пумпање воде према Љубији користи се из резервоара Хамбарине (700 м³). Пуњење резервоара на Хамбаринама се врши из пумпне станице на бунару Б-2 и из бунара ЕБ-2, док се пуњење сабирне коморе, уз бунар Б-2, врши из бунара Б-3/2.

Потрошачи у успутним насељима на потезу према Љубији (Хамбарине, Раковчани, Бишћани, Југовци, Цикоте) и у Горњој и Доњој Љубији, имали су углавном редовно снабдијевање водом. Пумпна станица Томрци није била у функцији (није било потребе), односно водоснабдијевање Љубије је вршено из резервоара Хамбарине. Оправком кварова на том подручју, успостављено је редовно снабдијевање и потрошача у горњем дијелу Горње Љубије. Велики проблем у водоснабдијевању насеља Љубија су били и чести нестанци електричне енергије, као и стара и дотрајала водоводна мрежа, односно велики губици у мрежи.

● Систем Козарац и околна насеља

Пуштањем у рад система водоснабдијевања SECO крајем 2011. године, успостављено је континуирано водоснабдијевање подручја Козарца из правца града, уз кориштење и постојећег изворишта Ратково врело. Водоснабдијевање овог подручја у 2022. години је било уредно. Вода се пумпа из резервоара Пашинац (постојећи резервоар 1000 м³ и новоизграђени 4000 м³) у резервоар Влачине (500 м³), а из резервоара Влачине до резервоара Бараковац (стари резервоар 200 м³ и новоизграђени од 500 м³).

Стручни тим Водовода је, у сарадњи са Хидросанитасом из Требиња, на пилот постројењу завршио испитивања могућности и услова уклањања мутноће изводе Ратковог врела. Након завршетка ових испитивања израђена је пројектна документација за изградњу брзих

⁷⁶ „Водовод“ а.д. Приједор

филтера за уклањање и контролу мутноће и хлорисање воде извора Ратково врело и Вријеска, како би се омогућило рационално кориштење вода ових извора и контрола квалитета воде која се пушта у систем водоснабдјевања, али то није реализовано, јер треба обезбиједити финансијска средства.

Анализа квалитета воде

Вода из локалног система водоснабдјевања редовно се контролише у лабораторији „Водовода“ а.д. Приједор, Институту за јавно здравство РС и Градском заводу за јавно здравље Београд.

Укупан број узорака који је анализиран у властитој лабораторији и другим лабораторијама (физичко - хемијска анализа и микробиолошка) је 1.406. Микробиолошки је анализирано 416 узорака воде из градског водовода, водовода у Д. Драготињи и водовода Црно врело у лабораторијама Института за јавно здравство РС у Бања Луци. У току 2022. године, сва узоркована вода је била исправног квалитета.

У графикону је приказана продаја воде по категоријама потрошача у периоду 2018.- 2022. године (у м³):

Графикон бр. 20: Статистика продаје воде по категоријама потрошача на подручју града Приједор

У 2022. години продано је 2.244.443 м³ воде и то: домаћинствима 1.946.726 м³, индустријском сектору 165.130 м³ и занатском сектору 132.587 м³. Продана количина воде у односу на 2021. већа је за 30.639 м³ или 1,4%. Испоручена количина воде потрошачима утврђује се мјерењем потрошње воде корисницима који имају уграђене мјерне инструменте (водомјер). Код потрошача који немају уграђен мјерни инструмент потрошња се утврђује паушално (по члану домаћинства 6 м³). „Водовод“ а.д. уграђује водомјере свим потрошачима који су омогућили уградњу водомјера (уградили прикључни шахт).

Укупан број потрошача са 31.12.2022. године је 25.364 и у односу на 2021. годину повећан је за 6,9% или 1.647 потрошача, док је у односу на 2019. годину повећан за 9,4% или 2.188 потрошача.

Укупни наплаћени приходи од испоручене воде и извршених услуга у 2022. години, износе 5.377.706 **КМ** и повећани су за 342.613 **КМ** или 6,8% у односу на претходну годину.

7.4.2 Канализациони систем⁷⁷

Канализациони систем у Приједору пројектован је и првобитно изграђен као комбиновани систем. Систем је развијен у централном дијелу градског подручја, око главног колектора, који је изграђен од стране фабрике целулозе и папира „Целпак“. Након његове изградње, изграђени су примарни и секундарни колектори у градском подручју.

Укупна дужина комбинованог система за прикупљање отпадних вода у Приједору износи око 250 километара, док се пречници цијеви крећу од 200 до 2.000 мм. „Водовод“ а.д. нема доступне информације о цијевним материјалима за цијели систем, али то су углавном бетонске, азбестно - цементне, а одавно и ПВЦ цијеви.

Рјечица Пухарска се улијева у отворени канал, одмах низводно од испуста главног колектора. У узводним дијеловима рјечице Пухарске, на подручју насеља Доње и Горње Пухарске, појединачне куће испуштају отпадне воде директно у овај водоток. Отворени канал отпадних вода пролази кроз одређена приградска насеља и у скорије вријеме је дјелимично затворен (Пећани, Рашковац) и улијева се у ријеку Сану. Град Приједор нема уређај за пречишћавање отпадних вода које се сада испуштају у водотоке ријеке Сана или њених притока.

Укупан број прикључака на канализациону мрежу износи 12.285, од тога 10.850 из категорије домаћинства, а остатак су комерцијални и институционални корисници.

Укупан број становника прикључених на канализациони систем Приједора је око 35.000. Поред градске зоне, канализациони системи се налазе и у Љубији, Брезичанима, Козарцу и Омарској.

Покривеност становника канализационим услугама износи око 44%.

Јавна водоводна и канализациона мрежа на територији града Приједор је развијенија од републичког просјека. На градски водоводни систем је 2022. године прикључено око 72% становништва града Приједор, а 2019. године су забиљежени губици од 69%. Једн број насељених мјеста је прикључен на регионални водоводни систем „Црно врело“. Зоне санитарне заштите на територији града су успостављене за два главна изворишта - Тукови/Матарушко поље и Приједорчанка, док остала изворишта немају формиране зоне санитарне заштите. Подаци о локалним водоводима указују на упитни квалитет воде у овим малим водоводима, првенствено у микробиолошком погледу. Канализациона мрежа постоји у урбаном подручју Приједор (првенствено централни и источни дио), те централним дијеловима насељених мјеста Брезичани, Љубија, Козарац и Омарска. Процијењена покривеност становништва града Приједор услугама одводње отпадних вода 2022. године износио је око 44%.

„Водовод“ а.д. Приједор испуњава своју основну мисију, а то је да становништво града има довољну количину воде и да је она доброг квалитета. Такође, у одређеном обиму, функционише канализациони систем, а у наредном периоду је потребно ширити канализациону мрежу на територији града, у складу са приоритетима и интересима града и предузећа.

Ипак, предузеће се у свом раду сусреће са више проблема од којих је потребно нагласити следеће:

1.) Дуговања „Водовод“ а.д. Приједор за утрошену електричну енергију повјериоцу ЗП „Електрокрајина“ Бања Лука

„Водовод“ а.д. Приједор је 27.05.2014. године потписао Уговор о репрограму дуга са ЗП „Електрокрајином“ А.Д. Бања Лука. Дуг који износи 10.817.058,16 КМ се односи на утрошену електричну енергију 5.096.055,26 КМ и обрачунате камате 5.721.002,90 КМ. Камате се отписују након што „Водовод“ а.д. у цјелости измири обавезе по основу утрошене електричне

⁷⁷ „Водовод“ а.д. Приједор

енергије. Са тарифама које се тренутно примјењују „Водовод“ а.д. није у могућности да отплаћује репрограма за електричну енергију.

2.) Губици воде у дистрибутивној мрежи и на кућним прикључцима

Реализацијом пројекта SECO извршена је једним дијелом санација и проширење система водоснабјевања (изворишта, транспортних цјевовода, резервоара). Највећи губици воде су у дистрибутивној мрежи, у коју, кроз пројекат SECO, није било значајнијих улагања. Да би се губици воде смањили, потребно је плански радити на реконструкцији дистрибутивне мреже, нарочито у градском и приградском подручју. „Водовод“ а.д. Приједор је израдио више пројеката реконструкције и проширења дистрибутивне мреже, а један дио тих пројеката је реализован кроз аранжман Града Приједора са ЕиБ у току 2017.године, што је утицало на смањење неприходоване воде - NPW за 2,48% на годишњем нивоу.

Израђен је програм за смањење губитака у водоводној мрежи, према којем се плански ради и наставиће се радити на смањењу губитака у приједорској водоводној мрежи, што је усклађено и са плановима смањење неприходоване воде кроз пројекат MEG. Суштинских помака и значајнијег смањења необрачунате воде нема без значајног улагања у реконструкцију - замјену постојеће старе дистрибутивне мреже која је у већем дијелу од поцинчаних цијеви старих од 50 - 60 година које су и мањих профила од потребних.

3.) Наплата извршених услуга

„Водовод“ а.д. није у могућности да наплати све извршене услуге. Потраживања са 31.12.2022. године износе 3.111.103 КМ и поред значајних отписа сваке године и могућности отплате дуга потписивањем репрограма. У циљу наплате својих потраживања кроз средства јавног информисања, опомене, обавјештења о искључењу, уградња и замјена водомјера, предузимају се активности искључења и утуживања дужника.

7.4.3 Управљање отпадом⁷⁸

Предузеће „**Комуналне услуге**“ а.д. Приједор основано је 1960. године (оснивач Општина Приједор), као предузеће од посебног друштвеног интереса, а у свом периоду пословања промијенило је низ организационих облика, до коначног облика под којим и данас послује као акционарско друштво и запошљава око 160 радника.

Власничка структура предузећа: Град Приједор 74,70%, Група „Фортис“ д.о.о. 15,92% и Остали акционари 9,38%.

Предузеће „Комуналне услуге“ а.д. бави се основним дјелатностима одржавања хигијене града и приградских насеља, прикупљања и одвоза отпада на терену града и приградских насеља, депоновања истих на Регионалну депонију „Стара пруга-Курево“, погребних услуга и одржавања гробаља, те уређења и одржавања паркова и зелених површина, гајења и продаје цвијећа.

На подручју града Приједор Комуналне услуге а.д. у склопу свог предузећа врше прикупљање и селекцију отпада (папир, ПЕТ амбалажу и најлон), исти пресују и балирају, те предају предузећу које врши рециклажу истих. Поред овог комуналног предузећа постоје и други оператери који се баве прикупљањем секундарних сировина (метала, пластичних фолија, папира, картона, стакла, електронског отпада, итд.), а то су: „Инстало-комерц“ д.о.о. Приједор, „Екосировина НС“ д.о.о., С.І.В.О.С. д.о.о. Сарајево - ПЈ Приједор и „Екомир“ д.о.о. Приједор.

У складу са чланом 21. Закона о комуналним дјелатностима („Сл. гласник РС“, број 124/11 и 100/17) скупштина града доноси програм заједничке комуналне потрошње. Средства за

⁷⁸ „Комуналне услуге“ а.д. Приједор

програм објезбјеђују се по основу прихода остварених из комуналне накнаде, дијела накнаде за коришћење добара од општег интереса, дијела прихода од пореза на непокретности и дијела накнада за дате концесије. Програм заједничке комуналне потрошње састоји се од: одржавања чистоће у граду и приградским насељима, одржавања градског зеленила, одржавања градских гробаља, хигијеничарске службе, одржавања хоризонтале сигнализације као и од ванредних послова.

На подручју града налази се 13.000 канти запремине 70-240 литара. Остатак од око 3.000 домаћинстава немају одговарајуће посуде, што ствара потешкоће приликом прикупљања и одвожења отпада. Поред канти, распоређено је и око 650 контејнера запремине од 0,6 – 1,1 м³, којих има довољно и у задовољавајућем стању. Велики контејнери запремине 5-7 м³, њих укупно 58, покривају јавне површине и поједина предузећа. Од те количине, један дио се налази у лошијем стању и потребна је поправка или набавка нових. Предузеће тренутно располаже са 13 камиона који су задужени за прикупљање и одвоз отпада на постојећу Регионалну депонију комуналног чврстог отпада „Стара пруга – Курево“. Дио возног парка намијењеног одвозу и депоновању отпада је у ислуженом стању са возилима старијим од 20 година (6 возила), те постоји реална потреба за његовом модернизацијом како би се побољшало пружање услуга корисницима.

Санитарна регионална депонија

Завршетак пројекта Санитарне регионалне депоније „Стара пруга – Курево“ у мјесту Љескаре, кандидован је као један од кључних инфраструктурних захвата у оквиру овог предузећа, који има велики утицај на цјелокупни развој града, а уједно и регионални значај. Овај пројекат има утемељење у Стратегији управљања отпадом Републике Српске, којом је предвиђено да до 2026. године све регионалне депоније морају стећи статус санитарних, а према сазнањима, приједорска депонија је тренутно једина која није завршена. У међувремену, европска регулатива промијенила је концепт управљања отпадом, који сада попримају нова обилежја и карактеристике одрживости садржане у концепту Регионалних центара за управљање отпадом.

Предузеће посједује ревидирану пројектну документацију до нивоа тендерске документације, а истим је предвиђено неколико фаза изградње од којих је само за завршетак прве фазе након које би регионална депонија могла добити статус санитарне регионалне депоније потребно око 2,1 милиона КМ, док је финална фаза коју укључује изградњу санитарне ћелије до крајњег пројектованог нивоа експлатације, набавке радних машина за рад на депонији, изградњу постројења за третман процједних вода, изградњу биотрна за сакупљање депонијских плинова, изградњу интерне бензинске станице за потребе возила и машина које раде на одржавању депоније као и потпуно асфалтирање свих радних површина око објеката, улазно-излазне зоне и приступног пута од депоније према регионалном путу Приједор-Љубија пројектован износ од додатних 8,3 милиона КМ што затвара финансијску конструкцију од око 10,3 милиона КМ по актуелним цијенама.

У верзији претварања санитарне регионалне депоније у регионални центар за управљање отпадом са изграђеним постројењем за прераду отпада и компостирање потребна су додатна средства у износу од цца. 7 милиона КМ. У склучају реализовања додатне инвестиције регионалног центра за управљање отпадом приједорска регија би добила модерно постројење за сакупљање и третман отпада што би резултурало да се након процеса обраде отпада само његов мањи неупотребљиви дио одлаже на депонију док се већи дио отпада претвара у секундарну сировину подложну даљој преради и поновној употреби.

Предузеће тренутно није у прилици да реализује пројекат из сопствених извора, те је орјентисано на подршку градског буџета, програма Владе РС и екстерних извора међународних организација и фондова.

Опис система за сортирање отпада

На подручју Града Приједор „Комуналне услуге“ а.д. Приједор у склопу свог предузећа врши прикупљање и селекцију отпада (картон, папир, ПЕТ амбалажу, најлон и стакло), исти пресују и балирају, те предају предузећу које врши рециклажу истих. Селекција отпада, поред побољшања ефикасности рециклаже утиче на смањење отпада на депонијама и стварање дивљих депонија, заштиту животне средине и штедњу енергије и природних ресурса, као и ефикасно управљање отпадом. Прикупљање секундарних сировина се врши свакодневно са подручја града Приједора и по утврђеном распореду из насеља Омарска, Козарац и Љубија. У ту сврху на терену је тренутно распоређено преко 130 рециклажних контејнера и мрежа. На подручју Града постоје 15 зелених острва, са 60 специјалних контејнера запремине 1,1 м³, као резултат пројекта, који је реализован у сарадњи са шведском организацијом SIDA. Она су постављена на прометним мјестима, крај саобраћајница да би се обезбједио лакши приступ. Уз помоћ овлаштеног амбалажног оператера „Еуробета“ постављени су и додатни рециклажни контејнери, а и извршена је замјена дотрајалих. Осим одвоза секундарних сировина по утврђеном распореду, ова активност се обавља и по позиву грађана или пословних субјеката. Све прикупљене секундарне сировине се довозе у круг предузећа, гдје се налази постројење за предтретман отпада - сортирница. Ту се врши ручно сортирање, а затим и пресовање/балирање секундарних сировина, уз помоћ модерне аутоматске пресе TENNIX APB 40, капацитета 4 тоне на сат.

Количине појединих врста отпада и сортираног отпада (у кг)

Врста/Период	2018	2019	2020	2021	2022
Картон	206,962	111,643	285,272	251,061	193,540
Папир	0	0	0	11,400	0
Стакло	0	0	0	0	3,160
Најлон	20,783	16,922	16,697	22,418	24,807
PET	4,702	5,027	0,549	3,226	15,580
Укупно:	232,447	133,592	302,518	288,105	237,087

Табела бр. 74: Количине појединих врста отпада и сортираног отпада на подручју Приједора

Физички обим услуга предузећа према појединим категоријама

Физички обим услуга предузећа	Јед.мјере	Период/Количина		
		2020.	2021.	2022.
Бр. корисника којима се одвози смеће	корис.	19.206	19.794	20.312
● домаћинства	корис.	17.862	18.211	18.614
● занатски сектор	корис.	1.084	1.056	1.047
● друштвени сектор	корис.	260	527	651
Површина са које се одвози смеће	м ²	15.600.000	15.510.000	15.600.000
Количина одвезеног смећа	тона	22.450	25.041	25.614

Табела бр. 75: Физички обим услуга предузећа према појединим категоријама на подручју Приједора

На путу остваривања бољих пословних резултата и успјешнијег пословања ово предузеће се сусреће са многобројним проблемима, као што су:

1. **Смањена привредна активност** што генерише смањење куповне моћи становништва, а што се рефлектује на плаћање обавеза за комуналне услуге. Поред смањене куповне моћи

становништва све је присутнији и проблем смањења броја корисника из сектора домаћинства узрокован економским миграцијама становништва првенствено према иностранству. Смањење привредне активности привреде се такође одражава и на наплату потраживања купаца из занатског и друштвеног сектора.

2. **Завршетак пројекта Санитарне регионалне депоније „Стара пруга – Курево“ и изградња Регионалног центра за управљање отпадом** су од кључне важности за побољшање управљања отпадом и развој града. Финансирање ових пројеката због захтјевне финансијске конструкције, захтјева подршку различитих финансијских извора.
3. **Дотрајала механизација** којој је потребна обнова и модернизација, посебно возни парк за одвоз отпада, што је супротно од настојања да се обезбиједи перманентно проширивање терена и квалитетније пружања услуга корисницима.
4. **Непостојање квалитетних механизма за наплату услуга предузећа**, посебно за занатски сектор и домаћинства. У пракси су евидентне честе промјене носилаца рјешења за оснивање занатских радњи што додатно отежава праћење и наплату извршених услуга.
5. **Веома кратак период застарјевања потраживања** од годину дана за домаћинства и три године за занатски сектор по закону о облигационим односима.
6. **Обрачун ПДВ-а** на фактурисану реализацију као и плаћање истог до 10-тог у мјесецу. Фактурисање услуга предузећа завршава до 5-ог у наредном мјесецу, што оставља веома кратак рок за намирење обавеза према управи за индиректно опорезивање.
7. **Недостатак инвестиционих средстава и пројектне документације** за даљња улагања на градском гробљу „Пашинац“, као и изградњу управно-пословне зграде у Доњој Пухарској.
8. **Недовољно развијена еколошка свијест становништва** у приградским и руралним насељима, додатно отежава пружање услуга одвоза отпада и утиче на појаву дивљих депонија.
9. **Високо кумулирана исправка вриједности потраживања** од купаца из сектора домаћинства, приморава предузеће да покрене опсежну акцију наплате потраживања користећи и инструменте покретања судских поступака утуживањем наведених купаца.
10. **Проблеми са селективним прикупљањем и урбаном инфраструктуром** захтијевају системска побољшања уз поштовање прописа и стандарда, са циљем осигурања квалитета пружених услуга.⁷⁹

Како јавно комунално предузеће не може самостално финансирати све пројекте, потребно је обезбиједити континуирану подршку од локалних власти, Владе РС и међународних организација и фондова.

7.4.4 Производња и испорука топлотне енергије

Производњу и испоруку топлотне енергије на подручју града Приједора обавља АД „Топлана“ Приједор и то од свог оснивања, 1979. године. До 2002. године основна дјелатност је обављана (уз прекид од 1992. до 1998. године) на основу пословно-техничке сарадње са енерганом из „Целпака“, а затим се приступа инвестицији за реконструкцију и уградњу нових котлова на мазут укупне снаге 60 MW. Радови на реконструкцији и уградњи нових котлова завршени су крајем 2004. године када су и пуштени у производњу. Међутим, због драстичног повећања цијена сирове нафте на свјетском тржишту коју цијена услуге није могла пратити, Управа предузећа је интензивно тражила нова рјешења. Крајем 2014. године потписан је Уговор са Европском банком за обнову и развој за изградњу новог котловског постројења на биомасу, гориво које је вишеструко јефтиније, еколошки прихватљивије и које постоји на територији града Приједор. Изградња новог постројења завршена је и котлови су пуштени у рад крајем 2015. године. Закључно са 2023. годином, предузеће подмирује потребе за

⁷⁹ „Комуналне услуге“ а.д. Приједор

гријањем за 3.228 домаћинстава и 285 пословних субјеката. Остали имају етажне системе гријања на струју или чврсто гориво (дрва, угаљ, дрвени пелет) или користе појединачне пећи и шпорете, у последње вријеме су популарне топлотне пумпе. Системом топлификације је обухваћен ужи центар града. Иако претходне године цијели свијети погађају ефекти енергетске кризе, број корисника услуга предузећа је у задњих 5 година приближно исти.

Опис/Период	2019	2020	2021	2022	2023
Домаћинства /број прикључака	3.281	3.236	3.256	3.207	3.228
Правна лица /број прикључака	290	288	304	290	285

Табела бр. 76: Број прикључака на систему даљинског гријања на подручју Приједора
Извор: Топлана а.д. Приједор

Захваљујући реализацији пројекта изградње „нове топлане“, предузеће производи и електричну енергију у когенерацији.

Иако је реализација пројекта, захваљујући којој је дошло до промјене енергента, омогућило даље функционисање предузећа, и даље постоје бројни проблеми који отежавају његов рад. Град Приједор из свог буџета сваке године издваја средства за субвенционирање рада Топлана а.д. Приједор и у плану буџета за 2024. годину тај износ је на нивоу 3.000.000,00 КМ, што је за 650.000,00 КМ мање него у претходној години.

Тренутни фокус предузећа је да у што већем обиму врши санацију и занављање топловодне мреже, која је у већем дијелу старости и преко 40 година, а уграђивани материјали превазиђени и углавном дотрајали, што доводи до дистрибутивних губитака од 25%. Поред хаварија/интервенција које се све чешће дешавају на мрежи, за које предузеће има техничке капацитете за интервенције, због недостатка финансијских средстава у могућности су да годишње замијене 100-150 метара топловода, што није задовољавајућа динамика.

Према пројекту из 2010. године процјене су биле на нивоу од око 5 милиона ЕУР за замјену 11 километара топловодне мреже, што је по данашњим цијенама око 8 милиона ЕУР, а предузеће их не може обезбиједити из свог редовног пословања. Додатно оптерећење новим инвестиционим улагањима представља постојеће кредитно задужење које истиче 2030. године и субвенција Града Приједор од просјечно 3 милиона КМ на годишњем нивоу. Когенерација који је саставним дијелом новог постројења на биомасу тренутно није у функцији, што је углавном посљедица поремећаја на електро-енергетском тржишту и неповољних feed-in тарифа, итд.

Ранија размишљања о проширењу конзума на дијелове града која немају топловодну мрежу остала су на нивоу идеја, а евентуална реализација овог пројекта била би могућа путем реонских котловница у дијеловима града која представљају реалан конзум. Насеље Урије је примарна локација гдје би потенцијално ширење имало утемељење у већем броју индивидуалних стамбених јединица, те одређеног броја јавних предузећа и установа (Водовод, школа, вртић, спортска дворана, Дом здравља, Болница др Младен Стојановић...), али и објеката колективног становања чији се број увећава, тржних центара, итд. Потенцијална локација за реонску котловницу могао би бити објекат бивше фабрике керамике Селена, која је централно позиционирана у односу на потенцијални конзум, а просторно и технички задовољава потребе инсталације котловнице.

Предузеће нема пројектно рјешење за ову инвестицију, али постоји могућност да се у наредном периоду изради студија оправданости или неки сличан елаборат који би показао исплативост улагања у овај пројекат.

Дугорочно гледано, предузеће има интерес да шири мрежу на дијелове града која нису обухваћена у систем даљинског гријања, али недостатак финансијских средстава и потребне документације отежавају реализацију активности.

► ПОГЛАВЉЕ 8

8. Стање животне средине

8.1 Квалитет ваздуха

На подручју града Приједора, као дио Републичке мреже мјерних мјеста, постоји мјерна станица која вриједности загађујућих материја мјери у реалном времену. Ријеч је о аутоматској станици за мониторинг квалитета ваздуха инсталираној у оквиру пројекта „Развој капацитета за интеграцију глобалних климатских промјена у политике и одлучивању о развоју“, финансираног од стране Глобалног фонда за животну средину (GEF-a) а имплементираног кроз Програм Уједињених нација за животну средину у БИХ (UNEP), у сарадњи са домаћим институцијама. Налази се у Алеји козарског одреда бб и она врши Мониторинг квалитета ваздуха на подручју Града Приједор и мјерење полутаната, а граничне и толерантне вриједности су дефинисане Уредбом о вриједностима квалитета ваздуха („Службени гласник Републике Српске“, број 124/12). Важно је напоменути да је Чланом 2. став 1б) Уредбе о успостављању републичке мреже мјерних станица и мјерних мјеста („Службени гласник РС“, број 124/12) у агломерацији Приједор дефинисано и мјерно мјесто Приједор-Мраковица, међутим то мјерно мјесто није никад постављено. Станица континуирано мјери загађујуће материје у ваздуху као што су: сумпор-диоксид (SO_2), азотни-оксиди (NO , NO_2 , NOX), угљен-моноксид (CO), суспендоване честице (PM_{10} и $PM_{2,5}$) и приземни озон (O_3), те метеоролошке параметре.

На основу мјерења и обрађених података у периоду 2018-2022. године, видљиво је да је у Приједору ваздух загађен у зимском периоду (грејна сезона). Поред индивидуалних ложишта, загађењу ваздуха доприноси и саобраћај. Приједор је карактеристичан по магловитом времену, тако да и постојање магле доприноси тежем циркулисању ваздуха на овом подручју што утиче на већу загађеност. Као доказ да и саобраћај утиче на квалитет ваздуха, може се навести то да је у периоду избијања пандемије, кад су на снази били полицијски час и забрана/ограничено кретање, на мјерењима се у том периоду показало веома мало, тј. минорно загађење ваздуха.

У циљу квалитетнијег и одрживог управљања, Скупштина Града Приједора је 2021. године донијела одлуку о усвајању Краткорочног акционог плана за смањење загађења ваздуха суспендованим PM_{10} и $PM_{2,5}$ честицама за град Приједор („Сл. гласник града Приједора“, број 8/21).

8.2 Квалитет и загађеност вода

Највећи дио становништва и привреде општине Приједор снабдијева се водом путем јавног водоводног система. Јавни водоводни систем воду добија са изворишта „Тукови-Матарушко поље“ и „Приједорчанка“ и извора у Козарцу. Изворишта „Тукови-Матарушко поље“ и „Приједорчанка“ могу да задовоље потребе снабдијевања водом око 70.000 становника града Приједора и у Љубији, док извор на планини изнад Козарца снабдијева око 10.000 хиљада становника на подручју мјесне заједнице Козарац. Овај систем базира се на захватању подземних вода из алувијума ријеке Сане путем бунара. Покривеност становништва и привреде са јавног водоводног система износи 60%. Локални водоводни системи покривају 10-15% становника и привреде. Остатак становништва и привреде снабдијева се водом из индивидуалних бунара и нортон чесми. На подручју општине

Приједор постоје 54 локална водоводна система која се налазе на листи хигијенско-епидемиолошких служби (ХЕС) домова здравља у Приједору и Омарској. Ови локални водоводни системи нису под надзором „Водовода“ а.д. Приједор, већ су одлуком Скупштине општине препуштени на управљање грађанима. У локалним сеоским водоводним системима вода се нередовно хлорише, у већини случајева само једном до два пута годишње, не врши се хемијска ни бактериолошка анализа воде, изворишта и резервоари у већини случајева нису ограђени, нити су одређене зоне санитарне заштите изворишта. Ниједан локални водовод нема уређај за дезинфекцију. За већину локалних водоводних система не постоји пројектно-техничка документација, а и радови на изградњи локалних водовода нису рађени према урађеној пројектно-техничкој документацији нити под надзором стручног лица.

Досадашња испитивања квалитета воде показала су да је квалитет на извориштима јавног водоводног система задовољавајући и да, осим дезинфекције, није потребан никакав додатни третман. На јавном водоводном систему врши се редовна дезинфекције воде хлором. Хемијске и бактериолошке контроле квалитета воде врше се, у складу са законом, један пут седмично од стране ХЕС-а Дома здравља Приједор на десет локација. Грађани се о квалитету воде могу информисати на званичној интернет страници предузећа „Водовод“ а.д. Приједор. У случају да вода за пиће није исправна, јавност се о томе информисе путем локалних медија. Мада квалитет воде задовољава, уз обавезно хлорисање, присутна је стална опасност загађивања подземне издани. Стамбени и привредни објекти лоцирани у заштитним зонама због недовољно ријешених проблема одвода отпадних (фекалних) вода представљају велику опасност за сва изворишта. Са друге стране, експлоатацијом шљунка у заштитним зонама остали су ровови, чиме је створена могућност за акумулацију атмосферских вода, које долазе у дотицај са разним загађујућим материјама, а инфилтрацијом могу да угрозе и квалитет воде у изворишту.

Уредбом о класификацији вода и категоризацији водотока („Сл. гласник РС“ бр. 42/01) успостављају се критеријуми за класификацију и врши класификација квалитета површинских и подземних вода, као и категоризација водотока (класе од 1 - природно стање до 5 - јако загађено).

По овој Уредби водоток Сана од међуентитетске границе до ушћа у Уну је сврстан у другу категорију. Остали водотоци на подручју града Приједор, укључујући и Гомјеницу, сврстани су у прву категорију, чије воде треба да имају висок статус квалитета. Стварно стање квалитета вода је лошије него је предвиђено наведеном Уредбом, првенствено у случају водотока Сане низводно од Приједора и Гомјеница низводно од Омарске, пошто се комуналне отпадне воде директно испуштају у водотокове без претходног пречишћавања, а извор загађења су и многобројне фарме, индустријска постројења у Приједору и Омарској, те сам рудник Омарска (Град Приједор нема постројење за пречишћавање отпадних вода). Надлежно Министарство за просторно уређење, грађевинарство и екологију Републике Српске издаје еколошке дозволе за веће загађиваче, те је по евиденцији Министарства, у периоду 2018-2023. године, издато 28 еколошких дозвола за пословне субјекте регистроване на подручју града Приједор.

Анализа података о квалитету воде ријеке Сане на профилу Приједор (низводно од ушћа Ободног канала) у периоду 2015 - 2020. година, методом Serbian Water Quality Index (SWQI), генерално показује веома добар квалитет воде. Проблем представља органско загађење, чији је индикатор велики број колиформних бактерија (већином 3. класа квалитета). Сличан квалитет воде је 2016. године карактерисао и водоток Гомјеница на профилу Гаревци (низводно од рибњака Саничани).

Све подземне воде, осим прве издани у подручју насеља, категоришу се у прву категорију. Подземне воде у оквиру насеља категоришу се у другу категорију.

8.3 Земљиште

Према геопросторној бази података о земљишном покривачу Европске агенције за животну средину „CORINE Land Cover“ (CORINE LC) за 2018. годину на територији града Приједор је највише заступљено пољопривредно земљиште са 42.823,17 ха или 51.34% укупне површине. На другом мјесту је шумско земљиште 36.416,21 ха или 43.66%. Водене површине имају површину од 1.776,13 ха или 2.13%. Грађевинско земљиште заузима површину од 1.604,13 ха или 1.92%, а рудно земљиште 787,53 ха или 0.94%. Учешће пољопривредног, рудног и грађевинског земљишта, те водених површина на територији града Приједор је 2018. године веће од просјека БиХ, док је учешће шумског земљишта испод просјека БиХ. Највећа разлика у удјелу је присутна у погледу рудног земљишта (5.5 пута већи удио) и водених површина (2.7 пута).

Поређење са 2006. годином показује велики раст површине шумског земљишта за 6.114,11 ха или 20.18%, већином на уштрб пољопривредног и рудног земљишта. Значајан раст површине за око 10% остварило је и грађевинско земљиште (првенствено у сјеверном дијелу градског насеља и Доњим Орловцима), те водене површине (претварање површинских копова у акумулације). Подаци о врсти и намјени земљишта у власништву ЈЛС нису познати.

8.4 Енергетска ефикасност

Генерално посматрано енергетска ефикасност локалних заједница у Босни и Херцеговини је питање од велике важности с обзиром на економске, еколошке и социјалне изазове са којима се земља суочава. Иако Босна и Херцеговина располаже значајним ресурсима, укључујући хидроелектране и руднике угља, ефикасност у кориштењу енергије у многим локалним заједницама оставља простор за побољшања.

Један од кључних проблема је стара инфраструктура која често није адекватно одржавана или модернизована. Многе зграде у локалним заједницама су лоше изолиране, што резултира губитком енергије и већим трошковима за гријање или хлађење. Осим тога, постоји и широка употреба застарјеле технологије у секторима као што су јавни превоз, индустрија и јавна расвјета, што доводи до непотребног губитка енергије.

Међутим, постоји све већа свијест о важности енергетске ефикасности и њеним потенцијалним користима. Институције власти на свим нивоима доносе одређене политике и стратегије које промовишу енергетску ефикасност, али се често суочава с изазовима имплементације на локалном нивоу. Недостатак финансијских средстава и стручних капацитета, као и бирократске препреке, често успоравају напредак у овом подручју.

С тим у вези, Град Приједор је још 2018. године израдио, а Скупштина Града усвојила **Акциони план енергетски одрживог развоја и климатских промјена (SECAP)**, којим су дефинисане улоге локалних власти у спровођењу активности кроз мјере енергетске ефикасности, пројекте обновљивих извора енергије и друге акције, које се односе на енергију у различитим подручјима под ингеренцијом локалних власти. Примарно подручје дјеловања у Акционом плану представљају програми и акције уштеде енергије у зградарству (јавним зградама у власништву локалних власти), које представљају значајне потрошаче енергије, нпр. за загријавање и освјетљавање. Поред тога, значајне мјере за редукацију кориштења енергије могу се постићи у другим услугама, као што су транспорт (јавни превоз) и јавна расвјета.

У оквиру GIZ пројекта „Декарбонизација енергетског сектора у Босни и Херцеговини (GIZDecES)“, изведена је методологија и модел имплементације GIS рјешења са прикупљеним подацима за вишепородичне зграде (MAB - Multi Apartment Buildings) и хармонизацију у контексту мјера енергетске ефикасности (EE) у зградарству на нивоу града Приједор.

Један од најважнијих резултата пројекта је израда алата који покрива методологију прорачуна енергетских и економских показатеља постојећег стања и ЕЕ мјера (ГЕОПОРТАЛ), у оквиру којег прикупљени подаци служе искључиво при одлучивању који су то приоритетни пројекти за енергетску обнову зграда. На нивоу града Приједор могуће је сагледати архитектонске, енергетске и економске показатеље постојећих зграда, тренутног стања и након примјене мјера енергетске ефикасности на омотачу и на систему гријања, у зависности од типа и периода градње. Осим показатеља на појединачним постојећим зградама, алат напредним корисницима омогућава и преглед укупних података о архитектонским, енергетским и економским показатељима, према типовима и периодима градње зграда. Пројекат је реализован од стране Automated Geosolutions д.о.о. Бања Лука (80%) и Архитектонско-грађевинско-геодетског факултета Универзитета у Бањој Луци (20%).

Из претходног примјера је видљиво да постоје и позитивни примјери локалних иницијатива и пројеката усмјерених на побољшање енергетске ефикасности. То може да укључује обнову постојећих стамбених зграда, увођење енергетски ефикасних система гријања и хлађења, имплементацију обновљивих извора енергије, едукацију становништва о значају штедне енергије, формирање локалних фондова енергетске ефикасности, а у крајњој мјери и примјену концепта „зеленог зградарства“, односно „зелених фасада“.

Уз подршку међународних организација и фондова, као и домаћих и страних инвеститора, могуће је остварити значајан напредак у побољшању енергетске ефикасности на територији града Приједор. Реализацијом пројеката из ове области у већем обиму, не утиче се само на смањење трошкова енергије и смањење емисије стакленичких плинова, већ се значајно утиче и доприноси економском развоју и побољшању квалитете живота грађана.

Карбонски отисак

Један од већих изазова за глобално друштво представља примјена карбонског отиска, а Босну и Херцеговину на путу европских интеграција свакако очекују захтјевни изазови по питању неутралности стакленичких плинова у свим сегментима друштва.

Карбонски отисак је мјера која се користи за квантификацију емисија стакленичких плинова, попут угљен диоксида (CO_2), које се ослобађају у атмосферу као резултат људских активности, а то су најчешће саобраћај, производња електричне енергије или генерално производња која има велики удио електричне енергије у готовом производу (из фосилних горива). Мјерење карбонског отиска омогућује организацијама, државама и појединцима да боље разумију утицај њихових активности на климатске промјене, те идентификују начине за смањење тих емисија.

У Босни и Херцеговини, као и у већини земаља, постоји све веће интересовање за смањење карбонског отиска како би се допринијело глобалним напорима за борбу против климатских промјена, а нарочито је присутно интересовање у извозно орјентисаном индустријском сектору. Производи из Босне и Херцеговине намијењени за европско тржиште од јануара 2026. године биће оптерећени таксама за угљен диоксид од којег ЕУ прави оштар заокрет, а који је неизоставан дио у производњи електричне енергије у БиХ која се у великој мјери базира на термоелектранама на угаљ. Велики индустријски сектори попут енергетике, металургије и производње цемента придоносе значајним емисијама стакленичких плинова, о чему треба водити рачуна приликом одабира инвестиционих пројеката који се желе реализовати у оквиру локалних заједница.

Град Приједор се у том смислу такође суочава са изазовом примјене карбонског отиска у различитим секторима, те је у том смјеру потребно пратити успостављене политике,

стратегије и праксе које ће омогућити одрживији развој и смањење емисија стакленичких плинова. Неке локалне компаније већ имају конкретне ситуације у којима се од њих захтјева примјена карбонског отиска, а од 2026. године Европска унија ће почети са пуном примјеном „СВАМ“ механизма (Carbon Border Adjustment Mechanism), у циљу праћења и опорезивања штетних утицаја, али са друге стране и промјена у понашању корпорација, заједнице и појединаца ка смањењу штетног утицаја на животну средину.

Ниско-карбонски урбани развој представља концепт унапређења квалитета живота и развоја урбане инфраструктуре и услуга, уз истовремено смањење емисија гасова са ефектом стаклене баште, које настају као резултат свакодневних активности у урбаним срединама. Концепт „Паметних градова“ (Smart City), користи информационе и комуникационе технологије, као и иновативна рјешења у сврху постизања одрживости, високог степена ефикасности урбане инфраструктуре и услуга, уз побољшање квалитета живота становника.⁸⁰ Град Приједор један је од 5 градова из БиХ који учествује у пројекту „**Паметни градови ка дигиталној трансформацији градова у БиХ**“, којег заједнички спроводе Њемачко друштво за међународну сарадњу и развој GIZ, компаније Lanaco, DVC solution и Bit Alijansa.

Пројекат има за циљ да подржи прогресивне локалне самоуправе у почетној реализацији њихове визије дигиталне трансформације у паметни град. У фокусу пројекта је унапређење спремности и капацитета јединица локалне самоуправе за процесе модернизације својих административних услуга користећи „Smart City“ концепт и рјешења.

8.6 Уређење и заштита зелених површина

Просторни исказ стања животне средине на територији града Приједор представља рејонизација животне средине на 4 категорије која је заснована на модификованој геопросторној бази података CLC 2018. Подручја веома квалитетне животне средине обухватају прву и другу зону заштите националног парка (0.76% територије града).

Насупрот томе, подручја загађене и деградирание животне средине обухватају веће активне руднике и регионалну депонију (0.79%). Грађевинска земљишта већих насеља и радне зоне чине подручја угрожене животне средине (1.94%). Остали дио територије (96.51%) је категоризован као подручје квалитетне животне средине, иако у његовом саставу могу постојати појединачни тачкасти загађивачи и мањи каменоломи.⁸¹

На територији града Приједор, као подручје квалитетне животне средине, евидентирано је преко 47.000 м² уређених јавних парковских површина, од којих је највећи дио смјештен у урбаној градској зони.

Послове одржавања зелених површина за потребе града ради предузеће „Комуналне услуге“ а.д. Приједор, а финансирање ових активности се обезбјеђује из буџета Града.

⁸⁰ URBAN LED 2019 - UNDP, преузето са: https://sr.wikipedia.org/CITEREFURBAN_LED2019. Приступљено 27.03.2024.

⁸¹ Нацрт Просторног плана града Приједор за период 2020-2040. година, документациони основ

Површина уређених парковских површина на подручју града Приједор:

Локација	Површина (м ²)
Парк ГУ Приједор	2.758
Парк Берек	4.726
Парк Стари град	4.000
Парк Пећани	25.000
Руднички парк	2.300
Парк аутобуска станица	1.000
„Шошин“ парк	2.000
Средњошколски парк	4.000
Парк Омарска	2.000
Укупно:	47.784

Табела бр. 77: Површине уређених парковских површина на подручју Приједора

Уређење зелених површина се углавном финансира из буџетске ставке „Средства за ревитализацију постојећих зелених површина у Граду као и припреме и планирање за изградњу нових, израда техничких рјешења и грађевинске интервенције на постојећим парковима“ или из буџетске ставке „Заједничка комунална потрошња“. Просјечан износ средстава за ове намјене, у периоду 2018-2023. година, износила је око 80.000,00 КМ.

Неке од смјерница и препорука за уређење и одржавање зелених површина на територији града Приједор могу бити реализоване кроз дугорочно планирање развоја и очувања зелених површина у смислу идентификације постојећих локалитета и процјене њихове намјене и потенцијала будућих пројеката. Затим, диверсификација вегетације која не доприноси само естетици неког локалитета, већ подржава локални екосистем и обезбјеђује станиште неким животињским врстама. Едукација грађана, одржива урбанизација, циркуларна трансформација, ангажовање заједнице, прилагођавање климатским промјенама, само су неки од фактора који захтјевају перманентно праћење и евалуацију програма и мјера у циљу осигурања њихове успјешне реализације и прилагођавања промјенама у окружењу.

Приједорски паркови као такви, осим неколико изузетака, немају висок степен уређења у хортикултуралном, садржајном и естетском смислу, те је у том сегменту потребно интервенисати у циљу достизања већег степена уређења јавних зелених површина. Бројни су примјери који упућују на могућа рјешења у овој области (pop-up паркови/тематски паркови, умјетнички павиљони и инсталације, фонтане, илуминација, итд), који не захтијевају нужно превелико ангажовање ресурса, а могу се реализовати у сарадњи са локалним актерима у виду акција уређења, такмичења, спонзорстава и других активности. Зелене површине са одговарајућом хортикултуром, у комбинацији са различитим садржајима, могу постати мјеста окупљања и локације од значаја за живот грађана, а у одређеној мјери и својеврсне туристичке атракције по узору на друге градове.

Неки од изазова са којима се сусреће Град Приједор у процесу уређења и заштите јавних зелених површина углавном су везани за ограниченост финансијских и људских ресурса, убрзану и непланску урбанизацију, питање (не)одржавања зелених површина, разне врсте онечишћења, прилагођавање посљедицама климатских промјена, недостатак свијести и инертност јавности према заштити зелених површина, недостатак координације и сарадње на нивоу локалних актера који су одговорни за управљање зеленим површинама, могућу појаву инвазивних врста и штеточина, итд.

Документи и пројекти из области заштите животне средине

Од великог значаја за град Приједор је постојање **Локалног плана управљања отпадом града Приједор за период 2022-2027. године**, који представља документ којим се одређује и усмјерава управљање отпадом на основу анализе постојећег стања и циљева управљања отпадом утврђених Стратегијом управљања отпадом за период 2017-2026. године и Републичким планом управљања отпадом у Републици Српској за период 2019-2029. године, као и стратешким документима на локалном нивоу. Приоритет у предметном периоду је увођење организованог сакупљања и одвожења отпада на цијелој територији града Приједора, увођење разврставања на мјесту настанка и санација дивљих депонија, те перманентна едукација становништва у свим старосним групама о значају управљања отпадом у најширем смислу. Одлуком о усвајању Стратегије заштите животне средине Републике Српске за период 2022-2032. године („Сл. гласник Републике Српске“, број 118/22), Град Приједор је почео да ради на изради и доношењу LEAP-а.

Важан пројекат старијег датума је **Пројекат општинског еколошког и економског управљања (MEG)**, који је дио Програма сарадње Швицарске у БиХ, у домену Локалне управе и општинских услуга, а реализује га Развојни програм Уједињених нација у БиХ (UNDP BiH). Циљ MEG пројекта је побољшање општинског система управљања развојем, те услуга у заштити животне средине и у економским секторима.

Према нацрту препорука за унапређење модела координације у сектору заштите животне средине ЈЛС, усвојен је приједлог формирања савјетодавног тијела на основу чега је 2020. године Градоначелник донио одлуку о успостављању **Савјета за заштиту животне средине града Приједор** – („Сл. гласник града Приједора“, број 7/20).

На основу свега претходно наведеног, може се закључити да су створене претпоставке за озбиљније бављење и захвате у области заштите животне средине и енергетске ефикасности на подручју града Приједор. С тим у вези, креирање програма и мјера усклађених са законодавним оквиром, те политикама и програмима виших институционалних нивоа и међународних организација, град Приједор може направити велики помак у овој области и на вријеме предузети одређене кораке у припреми пројекта које ће кандидовати кроз План капиталних инвестиција, а њихово финансирање и реализацију спроводити уз помоћ локалних и међународних фондова, са нагласком на ЕУ фондове.

► ПОГЛАВЉЕ 9

9. Стање и кретање јавних прихода и расхода

Буџет јединице локалне самоуправе је најзначајнији инструмент јединице локалне самоуправе путем којег се врши алокација пореских и непореских прихода, у циљу задовољења свих потреба грађана и вршења јавних послова на одређеном простору. У том смислу, Буџет представља одраз циљева и политика јединица локалне самоуправе у будућем периоду, јер све планиране активности у функцији остварења тих циљева, треба да буду предвиђене у Буџету.

9.1 Буџет Града Приједор

Као и друге ЈЛС, Град Приједор припрему и усвајање буџета спроводи у складу са Законом о буџетском систему Републике Српске и Законом о трезору Републике Српске. Локални

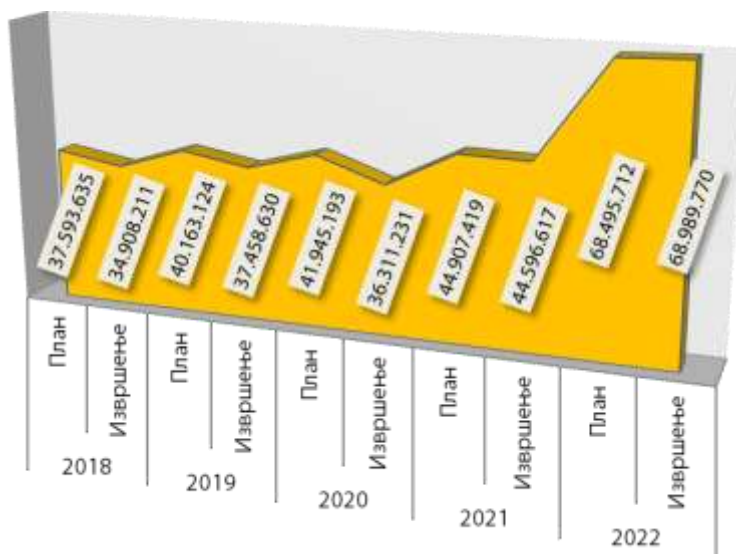
Трезор се састоји из двије оперативне јединице: Градска управа и Остали корисници буџета града. Одјељење за финансије надлежно је за сачињавање периодичних финансијских планова потрошње за извршење буџета, што се усклађује са процјеном остварења прихода и приливом буџетских средстава. Одјељење је у обавези вршења анализе буџета, односно праћења динамике остварених буџетских средстава и издатака у односу на планирани буџет, те њихова евентуална одступања, а у циљу усклађења са стварно расположивим средствима. Извјештавање о извршењу буџета последња је у низу активности Одјељења за финансије, а и законска обавеза прописана Законом о буџетском систему и Правилником о финансијском извјештавању. Према прописаним актима, Одјељење је у обавези подношења периодичних и годишњих консолидованих извјештаја према Министарству финансија, као и подношења извјештаја о извршењу буџета Скупштини града.

Анализа Буџета за период 2018-2022. година је рађена на основу информација о извршењу Буџета само по фонду 01, док су за 2022. годину поред фонда 01 представљени информативно подаци за фонд 02.

9.1.1 Анализа прихода и примитака

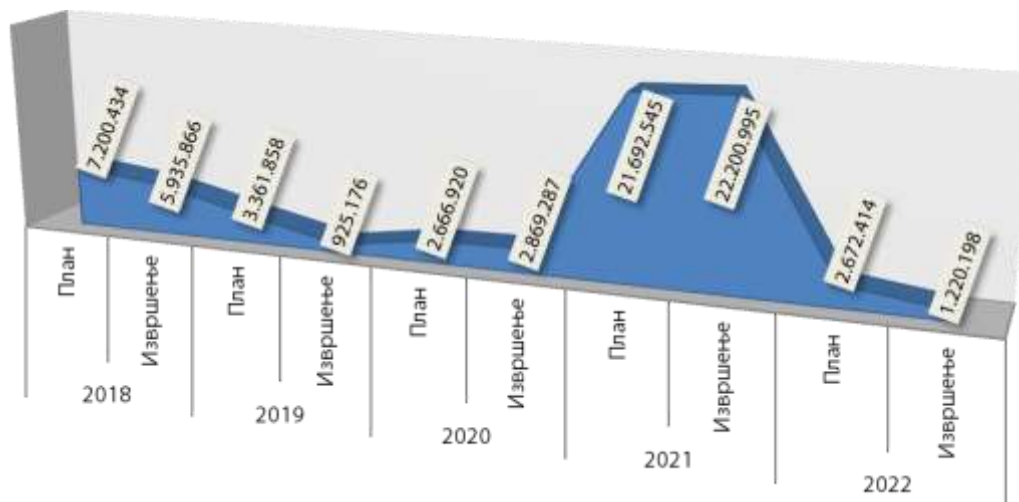
Приходовну страну Буџета Града Приједора чине порески приходи, непорески приходи, грантови, трансфери између или унутар јединица власти, примици за нефинансијску имовину, примици од финансијске имовине, примици од задуживања и остали примици.

Према информацијама из података о извршењу Буџета Града Приједора за период 2018-2022. година, може се уочити да је у поређењу са 2018. годином дошло до повећања буџетских прихода за 97,36%, те су у 2022. години износили 68.989.770 КМ.

Графикон бр. 21: Преглед висине буџетских прихода у периоду 2018-2022. година

Укупни примици у 2022. години су износили 1.220.198 КМ. Анализом примитака, у 2018., 2019., 2020. и 2021. години забиљежени су примитци од задуживања.

Графикон бр. 22: Преглед висине укупних примитака у периоду 2018-2022. година

У укупним приходима и примицима у периоду 2018-2022. година, порески приходи учествују са 57,80%, непорески приходи са 16,64%, грантови са 0,30%, трансфери између или унутар јединица власти са 9,65%, примици за нефинансијску имовину са 0,69%, примици од финансијске имовине са 0,15%, примици од задужевања са 10,27% и остали примици са 1,62%.

Анализом буџетских прихода, евидентно је да се највећи приходи остварују од индиректних пореза прикупљених преко УИО (49,21%), а потом од накнада, такси и прихода од пружања јавних услуга (15,03%), трансфера између различитих јединица власти (9,93%), пореза на лична примања и прихода од самосталних дјелатности (4,70%) и пореза на имовину (3,32%).

Посматрајући по годинама, можемо уочити евидентни раст прихода по основу индиректних пореза прикупљених преко УИО. Изузетак је 2020. година због утицаја пандемије, гдје је уплаћен нешто мањи износ у односу на план и тенденције. У 2022. години, приход по основу индиректних пореза прикупљених преко УИО је за 50,51% већи него у 2018. години. У посматраном временском периоду, такођер долази до значајног повећања прихода од накнада, такси и прихода од пружања јавних услуга, те трансфера између различитих јединица власти.

Након констатног смањења прихода од пореза на лична примања и прихода од самосталних дјелатности, у 2022. години долази до раста истих, али њихова висина није достигла вриједност из 2018. године. У односу на 2018. годину, у 2022. је дошло до повећања прихода од пореза на непокретност.

У посматраном периоду, долази до значајнијег смањења прихода од грантова. Додатно постоји поремећај у структури по врсти прихода, конкретно три примитка од задужења у 2018., 2020. и 2021. години која су искориштења за капиталне инвестиције и за рефинансирање постојећих кредитних обавеза.

Преглед укупних прихода и примитака у посматраном периоду дат је у следећој табели:

Период Назив/Статус	2018		2019		2020		2021		2022	
	План	Извршење	План	Извршење	План	Извршење	План	Извршење	План	Извршење
БУЏЕТСКИ ПРИХОДИ	37.593.635	34.908.211	40.163.124	37.458.630	41.945.193	36.311.231	44.907.419	44.596.617	68.495.712	68.989.770
Порески приходи	26.587.250	26.081.009	28.607.107	28.017.181	30.469.380	26.832.510	30.722.752	32.015.417	37.251.475	37.684.708
Непорески приходи	8.291.659	6.112.195	8.628.058	6.868.181	9.129.453	5.617.506	8.661.642	6.967.223	17.967.877	17.889.294
Грантови	476.031	477.942	443.914	55.016	100.000	33.000	112.901	110.500	74.873	95.455
Трансфери између или унутар јединица власти	2.238.695	2.237.065	2.484.045	258.252	2.246.360	3.828.215	5.410.124	5.503.478	13.201.487	13.320.313
УКУПНО ПРИМИЦИ	7.200.434	5.935.866	3.361.858	925.176	2.666.920	2.869.287	21.692.545	22.200.995	2.672.414	1.220.198
Примици за нефинансијску имовину	1.603.182	669.590	2.116.550	369.040	1.428.520	262.125	427.990	201.970	1.022.700	283.776
Примици од финансијске имовине	-	-	-	60.538	-	253.318	25.674	25.674	38.400	61.996
Примици од задуживања	5.100.000	5.100.000	-	-	-	1.650.000	20.000.000	20.000.000	-	-
Остали примисици	497.252	166.276	1.245.308	495.598	1.238.400	703.844	1.238.881	1.973.351	1.611.314	874.426
Расподјела суфицита из ранијег периода	1.024.190	-	3.005.434	1.692.037	-	326.244	1.354.952	-	7.229.878	3.251.846
УКУПНО ПРИХОДИ И ПРИМИЦИ	45.818.259	40.844.077	46.530.416	40.075.843	44.612.113	39.506.762	67.954.916	66.797.612	78.293.405	73.368.028

Табела бр. 78: Укупни приходи и примисици у периоду 2018-2022. година

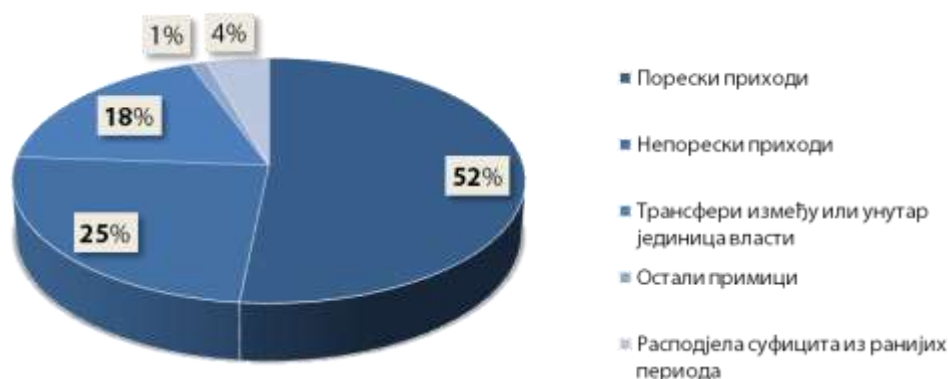
У посматраном периоду долази до повећања прихода и примитака са значајним повећањем у 2021. години због кредитног аранжмана исказаног као примитак од задуживања у износу од 20.000.000 КМ.

У укупној структури текућих прихода и примитака, порески приходи учествују са 57,8%, непорески приходи са 16,68%, примисици од задуживања са 10,27%, трансфери између или унутар јединица власти са 9,65%, те остали примисици са 1,62%.

Буџет Града Приједора у приходовној структури има следеће компоненте са већим удјелом:

- Пореске приходе
- Непореске приходе
- Трансфери између или унутар јединица власти
- Расподјела суфицита из ранијег периода
- Остале примисици

Однос најзначајнијих прихода и примитака у приходовној структури буџета Града Приједора за 2022. годину приказани су у графикону исод:

Графикон бр. 23: Преглед сруктуре прихода и примитака за 2022. годину

9.1.2 Анализа расхода и издатака

У посматраном периоду долази до повећања расхода у складу са планом прихода и прилива, те због реализације кредитних средстава у 2021. години.

У укупној структури текућих расхода, расходи за лична примања запослених учествују са 36,15%, расходи по основу коришћења роба и услуга са 24,70%, дознаке на име социјалне заштите које се исплаћују из буџета Републике, општина и градова са 16,18%, грантови са 10,53%, издаци за отплату дугова 9,86%, те субвенције са 8,72%.

Детаљан преглед укупних расхода и издатака је дат у следећој табели:

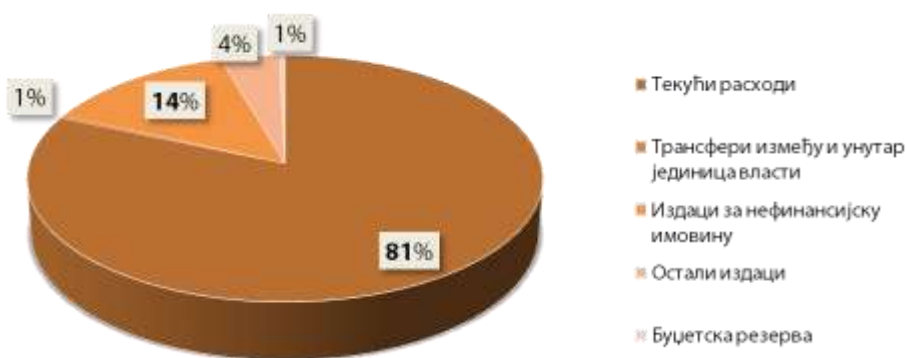
Период	2018		2019		2020		2021		2022	
Назив/Статус	План	Извршење	План	Извршење	План	Извршење	План	Извршење	План	Извршење
БУЏЕТСКИ РАСХОДИ	32.616.012	29.863.900	35.568.401	33.161.944	35.701.573	34.132.473	38.478.299	37.706.875	56.321.187	53.122.104
Текући расходи	32.089.702	29.697.240	35.067.519	32.935.037	35.214.347	33.918.430	37.922.799	37.480.632	55.733.850	52.611.588
Трансфери између и унутар јединица власти	176.310	166.660	265.882	226.907	387.226	214.043	255.500	226.244	287.337	246.664
УКУПНО ИЗДАЦИ	13.202.247	9.876.469	10.962.015	6.541.054	8.910.540	8.249.769	29.476.617	22.642.359	22.076.817	11.566.634
Издаци за нефинансијску имовину	10.113.626	7.128.623	7.001.537	2.902.062	4.758.442	4.778.925	12.421.619	5.646.974	18.932.728	8.831.280
Издаци за отплату дугова	2.511.210	2.488.906	2.777.515	2.753.719	2.782.650	2.819.873	16.255.910	16.220.957	62.000	59.825
Остали издаци	577.411	258.940	1.182.963	885.273	1.369.448	650.971	799.088	774.428	3.082.089	2.675.529
Буџетска резерва	350.000		235.000		100.000		300.000		300.000	263.852
УКУПНО РАСХОДИ И ИЗДАЦИ	45.818.259	39.740.369	46.530.416	39.702.998	44.612.113	42.382.242	67.954.916	60.349.234	78.293.405	64.611.622

Табела бр. 79: Укупни расходи и издаци у периоду 2018-2022. година

Буџет Града Приједора у расходовној структури има следеће компоненте:

- Текуће расходе
- Трансфере између и унутар јединица власти
- Издатке за нефинансијску имовину
- Буџетске резерве
- Остале издатке

Однос најзначајнијих расхода у расходовној структури буџета Града Приједора за 2022. годину приказани су у графикону исод:

Графикон бр. 24: Преглед сруктуре расхода и издатака за 2022. годину

У буџетској 2022. години, у структури текућих расхода, расходи за лична примања извршени су у износу од 21.630.403 КМ или 97,41% у односу на план, а односе се на: бруто плате, топли оброк, превоз радника, регрес за годишњи одмор, једнократне помоћи радницима, отпремнине за одлазак у пензију и сл. Издаци за произведену сталну имовину извршени су у износу од 8.025.699 КМ или 44,51% у односу на план, а односе се на изградњу или набавку: зграда, пословних простора и сличних објеката, саобраћајних објеката, превозних средстава,

канцеларијске опреме и инвентара, набавку грејно расхладне и заштитне опреме, комуникационе опреме, издатке за инвестиционо одржавање опреме и сл.) Издаци за непроизведену сталну имовину (набавка земљишта) извршени су у износу од 67.448 КМ или 93,67% у односу на план.

Структура обима најзначајнијих расхода и издатака за 2022. годину је следећа:

- расходи за лична примања 34,96%,
- расходи по основу коришћења роба 18,05%,
- издаци за произведену сталну имовину 12,97%,
- дознаке на име социјалне заштите 12,85%,
- грантови 8,19%,
- субвенције 7,86%,
- расходи по судским рјешењима 1,46%,
- расходи финансирања и други финансијски трошкови остварили су учешће са 1,28%,
- издаци за залихе ситног инвентара 1,19%.

9.1.3 Рекапитулација извршења Буџета Града Приједора за 2022. годину

У табеларном прегледу су приказани основни параметри извршења буџета за 2022. годину (Фонд 01 и Фонд 02):

Опис	Износ у КМ Фонд 01	Износ у КМ Фонд 02
1. Приходи	68.895.984	93.786
2. Примици за нефинансијску имовину	283.776	-
3. Примици од финансијске имовине	61.996	-
4. Примици од задуживања	-	-
5. Остали примици	874.426	-
6. Расподјела неутрошених намјенских и кредитних средстава из ранијег периода	3.251.846	-
7. Укупно	73.368.028	93.786
8. Расходи	53.045.157	76.947
9. Издаци за нефинансијску имовину	8.831.111	169
10. Издаци за отплату дугова	59.825	-
11. Остали издаци	2.675.529	-
12. Укупно	64.611.622	77.116
Разлика у финансирању за период 01.01-31.12.2022. године	8.756.406	16.670

Табела бр. 80: Основни параметри извршења буџета за 2022. годину (Фонд 01 и Фонд 02)

Увидом у табеларни преглед, уочава се да је на Фонд-у 01 у периоду јануар - децембар 2022. године остварена позитивна разлика у финансирању у износу од 8.756.406 КМ, док је на Фонд-у 02 остварена позитивна разлика у износу од 16.670 КМ, што укупно износи 8.773.076 КМ.

Рекапитулација извршења Буџета Града Приједора по функционалној класификацији за 2022. годину

Извршење Буџета Града Приједора за период јануар-децембар 2022. године по функционалној класификацији је представљено у следећој табели:

Економски код	Опис	План по II ребалансу буџета за 2022. г.	Извршење буџета за 2022. г.	План по II ребалансу буџета за 2022. г.	Извршење буџета за 2022. г.
		Фонд 01		Фонд 02	
1	Опште јавне услуге	9.570.075	8.649.224	8.500	4.764
2	Одбрана	0	0	0	0
3	Јавни ред и сигурност	385.500	236.576	0	0
4	Економски послови	12.606.500	11.767.361	0	0
5	Заштита животне средине	40.000	54.747	0	0
6	Стамбени и заједнички послови	19.390.332	12.321.991	0	0
7	Здравство	11.109.640	10.877.400	0	0
8	Рекреација, култура и религија	5.749.609	3.413.380	2.465	967
9	Образовање	4.811.928	4.553.575	89.834	67.669
10	Социјална заштита	10.172.741	9.718.238	3.800	3.716
11	Остало*	3.434.380	2.999.206	0	0
Укупно 01-11:		77.270.705	64.591.698	104.599	77.116
Примици за нефинансијску имовину (Класа 8.)		1.022.700	283.776	0	0
Укупно по буџету за 2022. годину		78.293.405	64.875.474	104.599	77.116

Табела бр. 81: Извршење Буџета Града Приједора за период јануар-децембар 2022. године по функционалној класификацији

Напомена:

Под економским кодом 11 - Остало* приказани су:

Опис	План по II ребалансу буџета за 2022. г.	Извршење буџета за 2022. г.	План по II ребалансу буџета за 2022. г.	Извршење буџета за 2022. г.
	Фонд 01		Фонд 02	
Издаци за финансијску имовину	0	59.825	0	0
Издаци за отплату дугова	62.000	2.675.529	0	0
Остали издаци	3.072.380	263.852	0	0
Нераспоређена буџетска резерва 01.01.-31.12.2022.	300.000	2.999.206	0	0
Укупно Остало*:	3.434.380			

Табела бр. 82: Извршење Буџета Града Приједора за период јануар-децембар 2022. године под економским кодом 11 - Остало

9.1.4 Задуженост, дугорочна разграничења и резервисања, субвенције и гаранције за 2022. годину**Задуженост**

Опис	Износ у КМ
Стање задужености 31.12.2021. године	31.262.945,67
Повучени дио кредита у 2022. години (инфраструктура)	1.024.841,44
Усклађивање по ИОС-у (курсне разлике)	8.035,69
Пренос на краткорочне обавезе за отплату у 2023. години	-1.981.967,61
Дугорочно задужење са 31.12.2022. године	30.313.855,19
Отплата главнице у 2022. години	59.824,76

Табела бр. 83: Рекапитулација задужености

Почетно стање задужености (01.01.2022. године) или крајње стање задужености 31.12.2021. године износило је 31.262.945,67 КМ, док је повучен дио кредита у 2022. години износио

1.024.841,44 KM. Усклађивање по ИОС-у са Министарством финансија РС износило је 8.035,69 KM (негативна курсна разлика – СДР), што је утицало на повећање дугорочног кредитног задужења. Пренос на краткорочне обавезе за 2023. годину износи 1.981.967,61 KM. Дугорочно задужење на дан 31.12.2022. године износило је 30.313.855,19 KM. Отплата главнице у 2022. години износила је 59.824,76 KM, а иста је садржана у преносу са другорочних на краткорочне обавезе по извјештају о кредитном задужењу за 2021. годину

Дугорочна разграничења и резервисања

Дугорочна резервисања и разграничења евидентирана су у износу од 4.247.144 KM. Износ од 4.190.985 KM, припада Градској управи Приједор, од тога се износ од 3.692.866 KM односи на Уговор о систему модернизације и одржавању јавне расвјете кроз модел финансирања из уштеде од електричне енергије у граду, а остатак у износу од 498.119 KM на уређење градског грађевинског земљишта и ренту, те дио од 56.159 KM који се односи на Остале кориснике по разним основама.

Субвенције

Субвенције финансиране из буџета Града Приједора за 2022. годину износе укупно 4.863.501 KM, а најзначајније се односе на субвенцију „Топлана“ а.д. Приједор у износу од 2.194.810 KM, затим „Водовод“ а.д. Приједор у износу од 340.000 KM, „Аутотранспорт“ а.д. Приједор у износу од 300.000 KM, субвенција за подстицај и развој у пољопривредној производњи у износу од 695.238 KM, средства за развој приврених субјекатау износу од 339.500 KM, субвенција за побољшање плодности земљишта у износу од 334.734 KM, подршка привредним субјектима за набавку машина опреме или/и алата у износу од 223.832 KM, субвенција по литри произведеног и проданог крављег млијека у износу од 132.481 KM, субвенција приватним вртићима у износу од 80.000 KM, субвенција за средства за исплату ђачког превоза у износу од 70.014 KM, субвенција на камте за кредит „Јачање Фондације за развој“ у износу од 53.726 KM, подршка иновацијама и инвестицијама у МСП у износу од 30.420 KM, субвенција за подшку подизања пластеника и стакленика у износу од 23.008 KM, субвенција закупнине у оквиру непрофитног социјалног становања за грађане у стању социјане потреба у износу од 18.398 KM, субвенције за грађане у стању социјалних потреба за водоводне/канализационе рачуне у оквиру МЕГ Пројекта у износу од 12.792 KM, итд.

Дате гаранције

- Дата гаранција - Топлана (06.02.2034) - 5.201.920 KM
- Издата гаранција - Топлана ЕБРД (до 2029) - 8.405.582 KM
- Издата гаранција - Комуналне услуге (15.06.2028) - 1.264.979 KM
- **Укупно: 14.872.481 KM**

Према подацима Републичког завода за статистику Републике Српске у категорији приходи и примици (Фонд 01-05) за 2021. годину, Град Приједор се према просјечној висини буџетских средстава по становнику налази на 32. мјесту са 892 KM, док се у категорији расходи и издаци буџета (Фонд 01-05), према просјечној висини буџетских издатака по становнику налази на 30. мјесту са 817 KM.

Стање рачуна Града Приједор

Укупна новчана средства на рачунима Града Приједора на дан 31.12.2022. године износила су 20.267.144,20 KM. Од тога се износ од 10.743.232,90 KM односио на расположива средства на

Јединственом рачуну трезора, износ од 1.372.593,36 КМ се односио на средстава ЈЗУ Дом здравља Приједор, а преостали износ од 8.151.317,94 КМ односио се на намјенска средства која се користе искључиво за утврђене намјене.

Изазови у будућем периоду

У циљу повећања буџетске основе и побољшања управљања буџетским средствима, Град Приједор суочен је са одређеним изазовима на које је потребно адекватно одговорити, а неки од њих су:

- ▶ Континуирана дигитална трансформација услуга Градске управе у циљу пружања ефикаснијих, ефективнијих и квалитетнијих корисничких сервиса,
- ▶ Управљање имовином Града Приједор у циљу стварања додатних прихода и одржавања стабилности буџета Града,
- ▶ Спровођење кампања са циљем повећања броја обвезника пореза на непокретности, као једног од начина остваривања прихода,
- ▶ Континуирано праћење, ажурирање и израда нових база података о непореским приходима, властитим приходима и другим приходима као дио мјера за повећање прихода,
- ▶ Спровођење мјера на унапређењу финансијске дисциплине и рационализације буџетске потрошње код свих буџетских корисника.

SWOT анализа

SWOT анализа је сажет оквир претходне ситуационе анализе који се користи за процјену конкурентске позиције Града Приједора и развој стратешког планирања. Кроз SWOT анализу, оцјењују се унутрашњи и вањски фактори који могу утицати на садашње и будуће могућности локалне заједнице, а уједно помаже да се добије реалан и чињенично утемељен увид у своје снаге, слабости, прилике и пријетње, како у оквиру саме заједнице, тако и у њеном окружењу. Циљ је израдити тачну анализу, избјегавајући претпоставке или субјективне перцепције, а умјесто тога фокусирати се на стварне животне потребе. SWOT анализу треба користити као водич за планирање и доношење одлука, те је прилагодити својим специфичним потребама и околностима.

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
ЕКОНОМСКИ СЕКТОР <ul style="list-style-type: none"> ●Повољан географски положај и погодни климатски услови ●Природни ресурси (пољопривредна, минерална, шумска и водна богатства) ●Карактер регионалног центра и могућности прекограничне сарадње ●Добра повезаност са домаћим, регионалним и тржиштем ЕУ ●Богато индустријско наслеђе као основа конкурентности у традиционалним дјелатностима ●Развијени инструменти ЛЕР-а у функцији развоја предузетништва и конкурентности локалне економије ●Велика површина обрадивог пољопривредног земљишта ●Необрађено и неискоришћено земљиште које представља потенцијал за повећање пољопривредне производње, посебно у областима органске и регенеративне пољопривреде (прилике) ●Постојање већег броја пољопривредних газдинстава и значајан број домаћинстава укључених у пољопривредну производњу ●Доступност подстицаја и финансијских средстава за пољопривреду на локалном, републичком и ЕУ нивоу ●Дугорочно позитивна привредна кретања ●Позитивни примјери успјешних инвестиција, као референца за привлачење нових инвеститора ●BFC сертификат и признање FDI Intelligence-а као потврда статуса града са повољним пословним окружењем ●Конкурентни трошкови пословања у односу на земље регије и ЕУ ●Средње стручне школе значајним дијелом у функцији привредних дјелатности са растућим позитивним параметрима пословања ●Доступност високошколског образовања на локалном нивоу (рударство, медицина) ●Прихваћен концепт цјеложивотног учења са 	ЕКОНОМСКИ СЕКТОР <ul style="list-style-type: none"> ●Негативни демографски трендови ●Поједини инструменти ЛЕР-а недовољно искориштени - потребно „фино“ подешавање (осврнути се и на задруге, кластере) ●Ограничене могућности Града за финансирање у складу са идентификованим потребама ●Недостатак инвестиционих локација (brownfield и greenfield) у власништву Града Приједора ●Неријешени имовинско-правни односи над великим земљишним површинама успоравају развој пословних зона ●Низак ниво реализације страних инвестиција ●Неповољна привредна структура (посебно код предузетника, доминантно је учешће трговине, угоститељства и осталих услужних дјелатности, те структура према величини) ●Низак ниво финализације производње (високо учешће производа са ниским нивоом додате вриједности у извозу) ●Низак ниво искориштености производних капацитета привреде ●Недовољно инвестирање у истраживање, иновације и развој сопствених поризвода и услуга ●Ниска стопа продуктивности ●Недостатак квалификоване и компетентне радне снаге ●Недостатак/недовољна развијеност кластера и других форми удруживања ●Фрагментација посједа која отежава економичну производњу ●Пољопривредно земљиште претежно лошијих бонитетних класа ●Доминација газдинстава с малом површином пољопривредног земљишта и уситњеним парцелама, те доминација примарне производње ●Ниска продуктивност у односу на потенцијале земљишта ●Низак ниво предузетничких способности и слаба иницијатива за диверзификацију-слаба понуда

посебним аспектом на образовању одраслих (програми оспособљавања)
● Усвојен Акциони план развоја предузетништва за период 2021-2027. година
● Висок степен покривености просторно-планском документацијом

ДРУШТВЕНИ СЕКТОР

- Развијена мрежа образовних и културних институција
- Богато културно-историјско наслеђе, (Споменици НОБ-а, археолошка налазишта итд.)
- Традиционалне културне и спортске манифестације међународног значаја
- Регистрован велики број КУД-а
- Широко спектар НВО-а различитих мисија
- Три кључне здравствене установе: Дом здравља Приједор, Општа болница "Др Младен Стојановић" и Градска апотека Приједор, које континуирано раде на унапређењу здравствене заштите
- Постојање Плана мреже здравствених установа који обухвата период до 2028. године, укључујући јавни и приватни сектор
- Успостављена мрежа институција примарне и секундарне здравствене заштите и установа социјалне заштите
- Повећање инвестиција у приватни здравствени сектор
- Међусекторска сарадња и развијени различити сервис и услуге усмјерене ка рањивим категоријама становништва
- Урађена социјална карта Приједора
- Урађен Средњерочни програм социјалне заштите града Приједора 2021-2025
- Напредак у безбједност саобраћаја
- Смањење броја саобраћајних незгода и настрадалих
- Радио-аматерски клуб „Козара“
- Постојање Форума за безбједност заједнице града Приједора
- Стратешки безбједоносни план форума за безбједност грађана Града Приједора 2022.-2026
- План заштите и спасавања од елементарне непогоде и других несрећа на подручју града Приједора
- Постојање критеријума за бодовање и додјелу средстава спортским клубовима и удружењима
- Створени услови за развој различитих спортова
- Добро развијена спортска инфраструктура на подручју града за бављење различитим спортовима
- Велики број спортских манифестација
- Широко спектар активних удружења грађана
- Транспарентност у процесима јавних конкурса омогућава јасан увид у расподјелу средстава
- Удружења пружају важне услуге социјалне

- услуга руралног туризма
- Недостатак грађевинских дозвола за инвестициона улагања у руралним срединама, што отежава искориштавање програма финансирања (ЕУ, ентитетски фондови)
 - Миграције сеоског становништва које доприносе смањењу радне снаге и знања у пољопривреди
 - Градска тржница није препозната као развојна шанса од стране локалних пољопривредних произвођача
 - Неразвијена функција управљања људским ресурсима у пословним субјектима
 - Низак ниво дигитализације привреде
 - Недовољно развијени ланци вриједности
 - Низак ниво инвестиција у истраживање, иновације и развој сопствених производа и услуга
 - Неповезаност привреде и образовања у контексту практичне наставе за занимања на нивоу IV-ог степена средњег стручног образовања и ВСС
 - Уписна политика и измјене у наставним плановима не прате динамику развоја и потреба привреде
 - Недовољан број високообразовних институција
 - Низак ниво креирања радних мјеста за ВСС у реалном сектору
 - Недостатак иновативних предузетничких иницијатива (старт-уп)
 - Недовољни финансијски капацитети града за улагање у предузетничку инфраструктуру

ДРУШТВЕНИ СЕКТОР

- Непостојање ђачких и студенских објеката/домова задовољавајућег стандарда
- Непостојање фондова за талентоване ученике и студенте
- Непостојање стратегије за развој спорта и културе на локалном нивоу
- Неадекватно и недовољно финансирање локалних медија (Недовољно развијени капацитети локалних медија)
- Културно-историјско наслеђе запуштено, мало познато широј јавности
- Не постоје волонтерски програми у институцијама културе
- Недовољна промоција Приједора као културне дестинације
- Недостатак капацитета за подршку музичким фестивалима и савременом стваралаштву
- Непостојање објекта затвореног базена
- Просторна инфраструктура здравствених установа не задовољава урбанистичке нормативе
- Низак број доктора медицине по глави становника, што резултира дужим временима чекања и смањеним приступом специјализованим

<p>заштите, доприносећи социјалној инклузији</p> <p>ЗЖС и ЕЕ</p> <ul style="list-style-type: none">●Развијена постојећа мрежа јавне и комуналне инфраструктуре●Постоје предузећа задужена за управљање јавном комуналном инфраструктуром●Постоје намјере за даљи развој јавне и комуналне инфраструктуре●Расположиви квалитетни стручни капацитети●Постоје просторни потенцијали за развој нове јавне и комуналне инфраструктуре●Ниво негативног утицаја на животну средину значајно смањен услјед примјене одрживих рјешења у функционисању јавних комуналних предузећа●Ниво привредних активности не утиче у значајној мјери на онечишћење животне средине●Постоје технички капацитети за праћење стања квалитета ваздуха	<p>услугама</p> <ul style="list-style-type: none">●Емиграција стручног кадра у земље ЕУ смањује доступност квалификованог особља●Повећање броја лица у стању социјалне потребе●Повећање броја старијих лица корисника и услуга система социјалне заштите●Недовољна стручна подршка угрожених категорија у односу на потребе (дефектолози, логопеди, психолози...)●Недовољна средства локалне управе за покривање социјалних потреба (преко 8 мил. из буџета)●Тренутни систем социјалне заштите нема јединствену базу података●Присутан ризик од деградације и девастације на угроженим подручјима града●Опасност од дјеловања подземних вода у одређеним подручјима●Велики ризици од поплава и угрожености територије, становништва и објеката●Недостатак бесплатних спортских садржаја●Велика зависност ОЦД од локалног буџета●Нејасноћа у вези са специфичним способностима и ресурсима које велики број регистрованих удружења могу понудити заједници, што отежава њихово ефикасно укључивање у стратегију развоја Приједора●Слаба дигитална присутност ограничава видљивост и ангажовање заједнице●Недовољно специфични јавни конкурси који не омогућавају ефикасно фокусирање на кључне друштвене изазове●Недостатак младих лидера у цивилном друштву ограничава иновације и промјене <p>ЗЖС и ЕЕ</p> <ul style="list-style-type: none">●Стара и дотрајала мрежа јавне и комуналне инфраструктуре●Велики физички губици у дистрибуцији због стања мреже комуналних предузећа●Модернизација инфраструктуре условљена недостатком финансијских средстава●Непостојање детаљних планова/пројеката за развој инфраструктуре●Лоше базе података корисника услуга комуналне инфраструктуре●У одређеној мјери, некомпетентност људских ресурса●Стари, дотрајали и у великој мјери недостајући технички капацитети у јавним комуналним предузећима●Непостојање главног колектора за прикупљање отпадних вода са пречистачем значајно утиче на онечишћење водотока●Постоје дивље депоније●Регионална депонија није санитарна●Непостојање главне заобилазнице око града
---	---

	утиче на повећане количине штетних гасова у граду услјед саобраћаја ●Низак ниво свијести о заштити животне средине
ПРИЛИКЕ	ПРИЈЕТЊЕ
ЕКОНОМСКИ СЕКТОР <ul style="list-style-type: none">●Brownfield и Greenfield локације за инвестирање (пословне зоне) у власништву града и локалних пословних субјеката●Развој „Nearshoring“ и „Outsourcing“ концепта пословања, који омогућава укључење у нове ланце вриједности на тржишту●Наставак проактивног приступа тржишту рада заснованом на концепту цјеложивотног учења●Јачање капацитета и подршка иницијативама за развој нових производа и услуга базираних на сарадњи средњих стручних школа, високообразовних институција и привреде●Доступност високошколског образовања на регионалном нивоу (јавни и приватни универзитети и високошколске установе у Бањој Луци)●Искориштење капацитета дијаспоре за привредни развој●Развој локалних ланаца вриједности базиран на локалним прерађивачким капацитетима у области производње хране и пића●Развој производа и услуга у области туризма (манифестациони, рурални, здравствени)●Имплементација савремених технологија и методологија у пољопривредној производњи●Развој локалних тржишта као централних тачака за продају домаћих пољопривредних производа●Увођење нових сорти отпорнијих на климатске промјене●Образовање и подршка младима за наслеђивање и развој породичних газдинстава●Потенцијал за развој органске производње и кратких ланаца снабдијевања●Искориставање финансијских средстава из ЕУ фондова и других међународних извора за развој пољопривреде●Повећање пласмана пољопривредних производа кроз кратке ланце снабдијевања и диверсификација производње●Развој пољопривредних манифестација које прелазе локалне оквире и повезивање са туризмом●„Поткозарска кућа“ као интегрисани центар за промоцију, пласман и продају домаћих производа, унапређује локални развој ●„Дистрибутивни центар воћа Приједор“ као модел сарадње Града Приједора и Пољопривредне задруге „Кооператива Приједор“, као подстицај сарадње у другим областима пољопривреде	ЕКОНОМСКИ СЕКТОР <ul style="list-style-type: none">●Велика осјетљивост на поремећаје на европским/свјетским тржиштима (велика зависност од европских/свјетских тржишта)●Изражена миграција становништва у економски развијеније земље (доминантно ЕУ), укључујући и квалификовану и компетентну радну снагу●Негативни демографски трендови који се дугорочно негативно одражавају на тржиште рада●Недостатак стратешких партнера за развој ИТ сектора●Деградација земљишта и губитак орничног слоја●Неизвјесност тржишта и варирање цијена пољопривредних производа●Климатске промјене које значајно утичу на пољопривредну производњу●Недостатак квалификоване радне снаге, посебно у областима сточарства и ратарства, што отежава одржавање и раст производних капацитета●Одлив младих и радно способног становништва из руралних подручја●Повећана конкуренција других сектора за радном снагом из руралних подручја●Смањење субвенција локалних и ентитетске подршке може ограничити развојне активности у сектору пољопривреде●Напуштање пољопривредне производње од стране сеоских домаћинстава●Старење сеоског становништва ДРУШТВЕНИ СЕКТОР <ul style="list-style-type: none">●Неадекватан законски оквир у погледу финансирања области друштвеног развоја у РС●Неадекватна организација здравствене заштите (хитна помоћ) у РС●Несклад између права и финансирања друштвене структуре●Неповјерење дијаспоре у политички, друштвени и економски амбијент●Брзи технолошки напредак који захтјева континуирано образовање медицинског особља●Сигурносни изазови, посебно у заштити података у ИЗИС-у●Економски притисци који могу ограничити доступне ресурсе за финансирање здравствених услуга●Демографске промјене доводе до смањења броја становника, што може смањити алоцирана средства за здравствене услуге, утичући на њихову одрживост

- Увођење нових ИТ технологија у пољопривреди које могу значајно унапредити ефикасност и продуктивност, као што су прецизна пољопривреда, дигитално управљање ресурсима и онлине платформе за продају

ДРУШТВЕНИ СЕКТОР

- Доношење стратешких докумената на нивоу ентитета/БиХ у области друштвеног развоја (образовање, здравство, култура)
- Редформа средњег стручног образовања ради усклађивања са потребама тржишта рада
- Добро организована административна служба (руковођење, надзор и обука кадрова) / добро организоване институције
- Активан невладин сектор у различитим областима
- Коришћење европских регионалних програма и фондова за промоцију културне и природне баштине
- Повезивање са школама и укључивање младих у продукцију и презентацију културних садржаја како из области културног наслеђа тако и из области савременог стваралаштва
- Пререгистрација Музичке у умјетничку школу и задржавање младих умјетника у Приједору
- Рестаурација споменика културе и њихова класификацији и заштита.
- Подстицати рад савременог стваралаштва кроз побољшање капацитета институција.
- Повезивање са школама и укључивање младих у продукцију и презентацију културних садржаја како из области културног наслеђа тако и из области савременог стваралаштва
- Велики број евидентираних објеката непокретног културног наслеђа
- Приближавања ликовне и визуелне умјетности грађанима
- Увођење нових модела у пословању, презентацији и промоцији културне баштине
- Иницијатива за реконструкцију и адаптацију Опште болнице "Др Младен Стојановић", што укључује модернизацију инфраструктуре и набавку нове опреме
- Креирање модела суфинансирања или финансирања едукација за медицинске раднике и набавке медицинске опреме, што би унаприједило стручно усавршавање и осигурало неопходне инвестиције за подизање квалитета здравствене заштите
- Јачање превенције кроз стварање сарадње са медијима, образовним институцијама и организацијама цивилног друштва
- Промоција нових медицинских технологија и сарадња са дијаспором кроз ЕУ пројекте
- Диверсификација здравствених услуга кроз креирање и промоцију нових туристичких

- Старење становништва повећава потражњу за услугама везаним за хроничне болести и дуготрајну његу, оптерећујући здравствене капацитете

- Изражен тренд повећавања обавеза локалних власти за социјалне категорије становништва
- Недовољна средства за социјалну заштиту са републичког и локалног нивоа
- Законске регулативе и политички/економски притисци који могу утицати на рад ОЦД-а
- Ризик од смањења јавне подршке и повјерења у ефикасност и транспарентност рада ОЦД-а

ЖС и ЕЕ

- Неадекватан законски оквир у области функционисања јавних комуналних предузећа
- Неадекватна цијене услуга јавних комуналних предузећа услијед потребе за постизањем социјалног мира значајно утиче на одрживост њиховог пословања
- Неусклађеност између постојећег начина функционисања јавних комуналних предузећа и обавеза преузетих по питању европских интеграција
- Стални недостатак финансијских средстава за одржавање постојеће и изградњу нове јавне комуналне инфраструктуре утиче на квалитет и доступност исте
- Стални тренд повећања цијена комуналних услуга утиче негативно на проценат наплате тих услуга

<p>производа у области медицине, као што су стоматологија, естетика, превенција, активно старење</p> <ul style="list-style-type: none">● Постојање школа и институција подршке за социјалне категорије становништва● Развој превентивних психосоцијалних програма и активности● Креирање одрживих партнерстава између јавног, приватног и цивилног сектора● Побољшање сарадње међу организацијама за ефикасније коришћење ресурса● Ревизија јавних конкурса за јасније дефинисање циљева у складу са стратешким правцима града <p>ЗЖС и ЕЕ</p> <ul style="list-style-type: none">● Доношење стратешких докумената на свим нивоима власти у области комуналних услуга у сврху побољшања квалитета услуга● Ефикасније функционисање јавних комуналних предузећа успоставом предузетничког начина пословања● Активно дјеловање организација цивилног друштва („watchdog role“) у сврху побољшања услуга јавних комуналних предузећа● Коришћење спољних извора финансирања у сврху реализације пројеката са циљем побољшања комуналне и јавне инфраструктуре● Дигитализација пословања јавних комуналних предузећа у циљу побољшавања квалитета комуникација са корисницима услуга● Смањивање физичких и осталих дистрибутивних губитака у раду јавних комуналних предузећа● Подизање свијести код заинтересованих страна о важности очувања животне средине● Постојање квалитетне техничке инфраструктуре за мјерење загађења животне средине	
--	--

Стратешко фокусирање

Стратешки фокус 1: Наставак економског раста кроз стварање повољног окружења за дјелатности у којима су идентификовани потенцијали одрживог развоја.

Од 2003. године, Град Приједор је званично одређен за концепт развоја предузетништва и малих и средњих предузећа, на чему су се значајно базирале и развојне стратегије усвајане за различите периоде (2003-2008, 2008-2013, 2014-2024). Током наведених периода, развијен је сет инструмената локалног економског развоја, који су допринијели побољшању економских прилика и индикатора. Приоритет инструмената је био на смањењу стопе незапослености, односно подршци у креирању радних мјеста, посебно **у прерађивачкој индустрији**, као и сегменту **предузетништва**. Забијежен је раст кључних индикатора пословања (број регистрованих субјеката, број запослених, укупни приходи, извоз, учешће прихода прерађивачке индустрије у укупном приходу, итд.), те достигнут одређени ниво развоја и укључености у регионалне и глобалне ланце вриједности. Међутим, за даљи развој локалне економије и града уопште, веома је важно **интензивније креирање радних мјеста**

за младе и висококвалификоване кадрове, што ће бити могуће уколико се, између осталог, развој појединачних пословних субјеката почне темељити и на **специфичним знањима, иновативности и новим технологијама**. Значајни потенцијали и даље постоје у **туризму, пољопривреди, руралном развоју и ИКТ сектору** (у оквиру **креативне индустрије**), али је њихово искориштење потребно прилагодити окружењу које се мијења под утицајем друштвено-економских кретања, као што су демографска кретања (укључујући и миграције становништва), брз развој и примјена нових технологија, гео-политичке околности и сл. На дугорочном нивоу, разумно је очекивати и успоравање интензитета у области рударства, те је подршка диверзификацији пословних активности релевантан правац дјеловања.

У периоду 2024-2030 Град Приједор ће своје дјеловање у контексту економског развоја усмјерити на:

1) **Конкурентност пословних субјеката** (ММСП), гдје се кроз повећање додане вриједности, оптимизацију пословања, инфраструктурну подршку мањег обима, развој људских ресурса, побољшање приступа тржишту, јачање локалних ланаца вриједности, моделе сарадње привреде са образовањем, те ефикаснијим тржиштем рада, стварају услови за креирање атрактивнијих радних мјеста и побољшање услова рада.

2) **Привлачење инвестиција**, кроз подршку инфраструктурном уређењу пословних зона на новим локацијама, као и пренамјену и искориштење специфичних локација и ресурса (руднички капацитети). Привлачење инвестиција потребно је посматрати и у контексту подршке пројектима проширења и адаптације капацитета локалних пословних субјеката на њиховим тренутним локацијама. Од посебног интереса ће бити привлачење инвестиција у областима високог технолошког развоја, са потенцијалом развоја локалних ланаца вриједности, те запошљавања младих и висококвалификованих кадрова.

3) **Подршку развоју предузетништва** за категорије предузетника почетника, као за постојеће пословне субјекте. Посебна пажња ће се посветити подухватима базираним на знању, иновативности и новим технологијама, као и дефицитарним занатским занимањима.

4) **Интензивирање економских активности у руралним подручјима**, гдје ће у фокусу бити подршка одрживости и квалитету живота малих (породичних) пољопривредних газдинстава.

Стратешки фокус 2: Развој Града Приједора као регионалног центра знања, културе, спорта и здравља, који осигурава инклузију свих социјалних категорија у градску заједницу.

Реферишући се на развој друштвеног сектора, може се констатовати да је град Приједор у претходном периоду направио велики помак у области образовања (укључујући сектор формалног и сектор неформалног образовања), али и унапређењу капацитета у сегменту јавних услуга (спорт, култура, сигурност грађана), те области смањења ризика од катастрофа, посебно у односу на утицаје од поплава, пожара, земљотреса и осталих катастрофа.

Свјесни чињенице да се само квалитетном инфраструктуром, активностима и кадровима у свим сегментима живота може побољшати и достићи ниво друштвеног живота на одговарајућем нивоу (прије свега јачањем активности унутар институција здравства, образовања, културе, цивилног друштва и др.), са посебном пажњом се приступило сагледавању будућих потреба и осмишљавању развојних праваца у оквиру сектора друштвеног развоја.

Сходно томе стратешки фокуси се односе на даље унапређење капацитета и квалитета формалног и неформалног образовања, даљем позиционирању града Приједора као регионалног културног центра са јасно дефинисаним и диференцираним бредом, развоју међусекторске сарадње и различитих сервиса усмјерених ка рањивим категоријама, стварању услова како за развој спорта, тако и за повећање обухвата бављења различитим спортским активностима, унапређењу сектора здравствених услуга и превениције, повећању

сигурности грађана, али и јачању сарадње са цивилним сектором у различитим областима. Данас, унапређење јавних услуга, посебно засновано на принципима Доброг управљања (као једног од циљева одрживог развоја), представља неизоставан елемент сваког друштвеног стандарда. С тим у вези, у планираном периоду, овакав развој ће се заснивати на активној сарадњи свих сектора (јавни, приватни, цивилни) и потпунијем задовољавању заједничких потреба становништва по обиму, квалитети и доступности.

Друштвена инфраструктура града Приједора, а под тим се мисли на образовање, здравство, социјалну заштиту, културу, спорт, сигурност грађана итд., доживјела је позитивне помаке и примјере гдје се обнављају и капацитирају ови садржаји, но, сигурно је да треба и даље радити на унапређењу и јачању овог сектора, како би, у крајњој инстанци, могли одговорити на потребе модерног човјека, али и потребе свих становника Приједора.

Имајући у виду све претходно наведено стратешки циљ у сектору друштвених дјелатности се односи на Обезбјеђење квалитетнијег обима и структуре јавне и друштвене инфраструктуре и садржаја на принципима доброг управљања. Овако дефинисан стратешки циљ у сектору друштвеног развоја намијењен побољшању квалитета живота свих грађана је усмјерен на развој образовања, здравства, социјалне укључености (посебно рањивих категорија становништва), његовање културе и традиције, оснаживање и подстицање организација цивилног друштва за проактивније укључивање у различите сфере дјеловања, те мултидисциплинарне и иновативне приступе рјешавању дефинисаних изазова.

Стратешки фокус 3: Развој јавне инфраструктуре и услуга заснован на принципима одрживог развоја утемељеним на политикама зелене транзиције Европске Уније.

Брига за животну средину је порасла посљедњих година, посебно када су се појавили докази о климатским промјенама и признање људског доприноса тренутној кризи. Инфраструктура игра кључну улогу у рјешавању климатских промјена и различитих друштвених потреба. Оно што граде заједнице и како се граде, може утицати на напредак у локалној борби против климатских промјена и стварању инклузивног друштва за све. Одржива улагања у инфраструктуру, као што је развој електрификованог јавног превоза, производња топлотне енергије уз помоћ обновљивих извора енергије, ефикасност у дистрибуцији у јавним водоводним системима итд., чине окосницу наше транзиције ка будућности. Поред тога, поуздана инфраструктура, као што су саобраћајна инфраструктура, јавни превоз и основне комуналне услуге, значајно побољшава животни стандард заједница.

Живот у зеленој/зеленијој заједници пружа мноштво погодности за становнике, укључујући побољшање здравља и добробити, повећање свијести, смањење трошкова енергије и чистији зрак.

Иако постоји стално колебање носилаца власти између политика зелене транзиције и оних традиционалних, ипак политике које фаворизују бригу о животној средини могу дјеловати као прилика за стварање јачих и одрживијих локалних економија. Животна средина игра кључну улогу у омогућавању заједницама да живе здравим начином живота, а добро је познато да зелени простор и приступ природи имају позитивну улогу у осигуравању бољег менталног здравља.

Економски/друштвени раст и природно окружење могу бити међусобно компатибилни обзиром да одржива пракса и технологија стварају бројне могућности за нова зелена радна мјеста и вјештине унутар локалне економије.

Узимајући у обзир претходно наведено, веома је важно да се приликом планирања развоја јавне инфраструктуре и услуга града Приједора, у локалне политике и планове уврсте и еколошка питања и да се иста препознају као добро и као право заједнице.

Стратешки фокус 4: Развој града као модерне урбане средине, засноване на концепту „Паметног града“, која ће пружити висок квалитет живота свим грађанима кроз примјену напредних технолошких рјешења и ефикасно управљање ресурсима.

Град Приједор је у претходном периоду направио значајне кораке ка развоју модерне урбане средине кроз усвајање концепта „Паметног града“. Овај концепт подразумјева примјену напредних технолошких рјешења и ефикасно управљање ресурсима како би се свим грађанима обезбједио висок квалитет живота. У том циљу, град Приједор је развио два кључна документа која су основа за дигиталну трансформацију града: „Мапа пута дигиталне трансформације - Акциони план 2023–2028“ и „Физибилити студија - могућност пружања паметних градских услуга у граду Приједору“.

Ова документа су настала уз ангажовање спољних експерата и развојног тима Града Приједора, који чине представници различитих одсјека и одјељења, а то су: Одсјек за информационо-комуникационе технологије (Координатор израде), Скупштина Града Приједора, Кабинет Градоначелника, Развојна Агенција „ПРЕДА“, Одјељење за привреду и предузетништво, Одјељење за просторно уређење, Одјељење за саобраћај, комуналне послове и заштиту животне средине и имовинско-стамбене послове, Одсјек за спорт и невладине организације и Одсјек за грађење и употребу објеката. Ова радна група, под називом "Smart City", заједничким ангажовањем је припремила планове за дигиталну трансформацију града.

Како би град Приједор и његови становници, привредна друштва и остале заинтересоване стране могли оптимално искористити предности које нуди концепт паметних градова и нове технологије, било је неопходно развити ове документе који обезбјеђује темеље за интегрисани, дугорочно одржив и цијеловит концепт паметног града. Ови документи нуде адекватна и одржива решења за идентификоване развојне изазове. Основни циљ израде документа је омогућавање систематског и интегративног приступа развоју паметног града, са циљем обезбјеђивања већег квалитета живота, бољих економских, привредних и друштвених могућности за све заинтересоване стране у будућем развоју града Приједора.

Примјеном предложених мјера за развој паметног града Приједор и успјешном имплементацијом паметних рјешења, град ће постићи напредак у кључним областима дјеловања – паметно друштво, паметна инфраструктура и паметно управљање. Ово ће омогућити Приједору да се позиционира на регионалној мапи паметних, креативних и одрживих градова. Додатни циљ је усаглашавање обавеза града са циљевима одрживог развоја до 2035. године, као и смањење емисије загађења у складу са националним обавезама до 2050. године.

Пројекат „Паметни градови - ка дигиталној трансформацији градова у БиХ“ реализује се кроз партнерство са компанијама Lanaco д.о.о. и DVC Solutions д.о.о. у оквиру развојног програма који имплементира Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) у име Савезног министарства за економску сарадњу и развој СР Немачке (BMZ), у сарадњи са удружењем ViT Алијанса. Методологију планирања дигиталне трансформације развио је Развојни програм Уједињених Нација (UNDP) уз подршку Владе Уједињеног Краљевства у оквиру пројекта "Дигитална трансформација у јавном сектору у БиХ".

Ова документа пружају свеобухватну анализу и препоруке за примјену Smart City концепта у граду Приједору. Такође су били основа за израду Стратегије развоја града Приједора у оквиру овог стратешког фокуса.

Визија дигиталне трансформације града Приједора је успостављање отворене и приступачне локалне самоуправе са висококвалитетним дигиталним јавним услугама и бољом дигиталном комуникацијом између институција и интересних група/корисника. Ово подразумјева побољшање административне и оперативне ефикасности кроз примјену алата за дигиталну трансформацију.

Визија развоја града Приједор

ПРИЈЕДОР - ГРАД СУЖИВОТА, ОТВОРЕН И ПРИСТУПАЧАН ЗА СВЕ ДОБРОНАМЈЕРНЕ ЉУДЕ,
МЈЕСТО СПАЈАЊА БОГАТОГ НАСЉЕЂА И НОВИХ ВРИЈЕДНОСТИ

Град Приједор представља модерно, просперитетно и инклузивно урбано средиште, препознатљиво по високом квалитету живота, очуваној природној средини и динамичној економији. Град ће тежити да буде центар иновација, образовања и културе, истовремено његујући своју богату историју и културну баштину. Приједор ће бити примјер одрживог развоја, где ће грађани, предузетници и институције заједно радити на изградњи заједнице која пружа једнаке прилике за све своје становнике.

Стратешки циљеви

Стратешки циљеви произилазе из стратешких фокуса и визије развоја града Приједор, односно представљају њихову трансформацију у главне правце развоја и изражавају крајње резултате који се требају постићи до краја планског периода (до 2030. године).

Стратешки циљ 1:

Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса

Град Приједор остаје одређен за концепт локалног економског развоја, чија ће основа бити унапређени и нови инструменти, прилагођени актуелним и очекиваним будућим изазовима. С обзиром да су законске надлежности и могућности локалне управе у контексту економске политике и финансијских капацитета ограничене, дјеловаће се по одабраним стратешким усмјерењима и приоритетима, за која је процењен најрелевантнији ефекат, односно позитиван допринос вриједностима најзначајнијих економских параметара. Дефинисане приоритете и мјере у области економског развоја потребно је посматрати и у уској корелацији са приоритетима и мјерама у областима друштвеног развоја и заштите животне средине, посебно када су у питању образовање, развој руралних подручја, очување животне околине, енергетска ефикасност и унапређење основне инфраструктуре.

Стратешки циљ 2:

Обезбјеђење квалитетнијег садржаја и обима јавне друштвене инфраструктуре у складу са принципима доброг управљања

У поглављу друштвеног развоја обухваћено је највише локалних актера са веома шароликим и дисперзивним пољима дјеловања, те је самим тим и комплексност потреба, па тако и приоритета, доста израженија него у другим поглављима. У структури локалних актера посебно се истичу рањиве категорије које имају специфичне потребе, а што заједно са осталим категоријама унутар друштвеног сектора захтјева мултидисциплинаран приступ у дефинисању мјера зарад остваривања задатих циљева. „Брендирање“ града Приједора као града културе, увођење спорта као обавезне агенде у редовном образовању, повећање квалитета пружања услуга здравствених и социјалних установа, јачање организација цивилног друштва са нагласком на младе и рањиве категорије, повећање безбједности грађана и заштита града од природних катастрофа, првенствено заштите од поплава, само су неки од приоритета чијом се реализацијом жели утицати на повећање квалитета живота свих грађана Приједора.

Стратешки циљ 3:

Омогућити одрживи раст заједнице и унапријеђење квалитета животног окружења на подручју града Приједора кроз примјену зелених политика у процесу развоја јавне инфраструктуре и услуга

Овим стратешким циљем обухваћена је веома важна област од интереса за друштвену заједницу у најширем смислу, а тиче се развоја јавне инфраструктуре и очувања животне средине. Водећи се принципима одрживог развоја, овим циљем дефинишу се односи унутар локалног еко система у намјери да се значајније утиче на унапређење јавних услуга из ове области, да се развија нова и постојећа инфраструктура, унапређује систем управљања отпадом и смањује загађење, те дјелује на штетне утицаје климатских промјена и онечишћења кроз примјену енергетске ефикасности.

Стратешки циљ 4:

Унапређени дигитални капацитети града Приједора у складу са *Smart City* концептом

Град Приједор тежи ка трансформацији у савремени „Smart City“ кроз систематско унапређење дигиталних капацитета. Овај процес подразумијева интеграцију напредних технолошких рјешења и иновација у градску инфраструктуру и услуге, с циљем повећања ефикасности, одрживости и квалитета живота за све грађане.

Неки од очекиваних резултата односе се на побољшање ефикасности и транспарентности у пружању градских услуга, смањење саобраћајних гужви и повећање безбједност у саобраћају, већу укљученост грађана у доношење одлука и приступа јавним услугама, смањење потрошње енергије и већу употребу обновљивих извора, побољшано здравље и безбједност становника, напредак у образовању, подршку иновацијама, итд.

Остварењем овог циља, град Приједор ће постати примјер модерног, одрживог и технолошки напредног града, посвећеног континуираном побољшању квалитета живота својих грађана.

На основу дефинисаних стратешких циљева и приоритета, кључни индикатори (*Key Performance Indicators - KPI*) могу се одредити за праћење напретка и успјеха у реализацији циљева. У наставку су наведени примјери индикатора за сваки од постављених стратешких циљева:

Табела бр. 1: Примјери индикатора постављених стратешких циљева

Стратешки циљеви	Индикатори утицаја	Референтна вриједност	Циљана вриједност
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса	Укупан број запослених (ПУРС)	14.427	15.000 (мин.)
	Укупан приход пословних субјеката - правних лица (АПИФ)	1,04 млрд. КМ	1,25 млрд. КМ
	Број незапослених лица (активни тражиоци запослења, ЗЗЗРС)	2.718	2.000 (макс.)
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Обезбјеђење квалитетнијег садржаја и обима јавне друштвене инфраструктуре у складу са принципима доброг управљања	% анкетираних грађана који су задовољни доступним културним садржајима (на основу анкете)	51%	70%
	% анкетираних грађана који су задовољни доступним спортским	53%	75%

	садржајима		
	% повећања задовољства анкетираних грађана радом Центра за социјални рад	44%	60%
	Повећања подршке младим талентима	0	70
	% повећања задовољства анкетираних грађана радом Амбуланти	59%	75%
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: Омогућити одрживи раст заједнице и унапријеђење квалитета животног окружења на подручју града Приједора кроз примјену зелених политика у процесу развоја јавне инфраструктуре и услуга	Процент становништва које има приступ новој или побољшаној инфраструктури у односу на укупну популацију	75%	90%
	Процент укупног отпада који се рециклира у односу на прикупљени отпад	0,92%	1,4%
	Процент смањења емисије CO ₂ по глави становника у односу на базну годину	4,81 т/по глави становника	12,8%
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 4: Унапређени дигитални капацитети града Приједора у складу са <i>Smart City</i> концептом	Процент дигитализованих јавних услуга - Удио услуга које су доступне у дигиталном формату у односу на укупан број услуга	20%	60%
	Степен задовољства корисника дигиталним услугама	25%	70%
	Смањење времена за пружање административних услуга путем дигитализације	0	30%

Преглед приоритета са припадајућим мјерама и индикаторима

У процесу реализације Стратегије развоја приоритети имају велики значај у одређивању смјерница за достизање стратешких циљева произашлих из визије, те представљају кључну инстанцу код остваривања дефинисаних индикатора.

Према Уредби о стратешким документима у Републици Српској (Службени гласник Републике Српске 94/2021, члан 10, став 4) и 5), детаљне мјере садрже везу са стратешким циљем и приоритетом, назив, опис са оквирним подручјем дјеловања, индикаторе за праћење резултата, развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета, финансијку пројекцију са изворима финансирања, период спровођења и институцију одговорну за координацију и спровођење.

Табела бр. 2: Преглед стратешких циљева и припадајућих приоритета по областима

СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ	ПРИОРИТЕТИ
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса	ПРИОРИТЕТ 1.1: Развој предузетништва ПРИОРИТЕТ 1.2: Конкурентност ММСП ПРИОРИТЕТ 1.3: Привлачење инвестиција ПРИОРИТЕТ 1.4: Подршка развоју производа и услуга у туризму ПРИОРИТЕТ 1.5: Образовање за запошљавање и конкурентност ПРИОРИТЕТ 1.6: Одрживи развој руралних подручја
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Обезбјеђење квалитетнијег садржаја и обима јавне друштвене инфраструктуре у складу са принципима доброг управљања	ПРИОРИТЕТ 2.1: Унапређење улоге културе у животу грађана приједорске регије ПРИОРИТЕТ 2.2: Развој спорта код дјеце и цијеложивотног вјежбања грађана ПРИОРИТЕТ 2.3: Стварање услова за побољшање понуде јавних услуга социјалног сектора ПРИОРИТЕТ 2.4: Смањење ризика од катастрофа, посебно у односу на утицаје поплава и пожара ПРИОРИТЕТ 2.5: Унапређење услуга јавног здравства ПРИОРИТЕТ 2.6: Обезбјеђење већег учешће ОЦД у социоекономском развоју и дјеловању у складу са начелима одрживог развоја ПРИОРИТЕТ 2.7: Изврсност у образовању
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: Омогућити одрживи раст заједнице и унапријеђење квалитета животног окружења на подручју града Приједора кроз примјену зелених политика у процесу развоја јавне инфраструктуре и услуга	ПРИОРИТЕТ 3.1: Унапријеђење јавних услуга и побољшање животног стандарда заједнице кроз развој постојеће и изградњу нове инфраструктуре и капацитета ПРИОРИТЕТ 3.2: Стварање еколошки одрживе заједнице и повећање њене биоразноликости кроз унапријеђење система управљања чврстим отпадом и отпадним водама те ревитализацију и креирање нових зелених површина ПРИОРИТЕТ 3.3: Повећање отпорности и ублажавање штетних утицаја климатских промјена кроз унапријеђење енергетске ефикасности и интензивирање кориштења енергије из обновљивих извора
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 4: Унапређени дигитални капацитети града Приједора у складу са <i>Smart City</i> концептом	ПРИОРИТЕТ 4.1: Јасна визија, лидерство и управљање дигиталном стратегијом ПРИОРИТЕТ 4.2: Пружање агилних и

	<p>приступачних услуга високог квалитета у складу са стварним потребама корисника уз повећан ангажман јавности и отворено учешће грађана и пословних субјеката у дизајнирању е-услуга институције</p> <p>ПРИОРИТЕТ 4.3: Оптимизација процеса за дигиталну испоруку и одрживост пратећи принцип <i>digital by default</i></p> <p>ПРИОРИТЕТ 4.4: Обука упосленика с циљем развијања дигиталних вјештина и стварање културе, сарадње, размјене знања, иновација и креативности у цијелој институцији као основ за континуирана побољшања</p> <p>ПРИОРИТЕТ 4.5: Кориштење <i>once-only, whole-of-institution</i> и <i>whole-of-government</i> стандардизоване технолошке и податковне инфраструктуре</p> <p>ПРИОРИТЕТ 4.6: Побољшање способности прикупљања, анализе и дијељења података користећи нове технологије</p> <p>ПРИОРИТЕТ 4.7: Успостава протокола и БЦП како би се осигурала сигурност и приватност и минимизирали ризици од <i>Cyber</i> пријетњи</p> <p>ПРИОРИТЕТ 4.8: Транспарентност доношења одлука и пружања јавних услуга</p> <p>ПРИОРИТЕТ 4.9: Јачање дигиталног екосистема заснованог на иновацијама, образовању, предузетништву и повезивању са дијаспором</p>
--	---

Приоритети и мјере за Стратешки циљ 1

У оквиру Стратешког циља 1. постављено је шест приоритета, а то су:

- 1.1: Развој предузетништва
- 1.2: Конкурентност ММСП
- 1.3: Привлачење инвестиција
- 1.4: Подршка развоју производа и услуга у туризму
- 1.5: Образовање за запошљавање и конкурентност
- 1.6: Одрживи развој руралних подручја

Битно је напоменути да су дефинисани приоритети, као и припадајуће мјере у области економског развоја, у уској корелацији са циљевима, приоритетима и мјерама у областима друштвеног развоја и заштите животне средине, посебно када су у питању образовање, развој руралних подручја, очување животне средине, енергетска ефикасност и унапређење основне инфраструктуре. Индикатори постигнућа у оквиру постављених приоритета мјере се у односу између планиране циљане вриједности у години окончања имплементације стратегије (2030) и вриједности у референтној 2022. години (полазна вриједност). Индикатори постигнућа у оквиру мјера су представљени циљаним вриједностима на годишњем нивоу током реализације стратегије, а у односу на полазну вриједност из поменуте референтне године или периода.

ПРИОРИТЕТ 1.1: Развој предузетништва

Основу стратешког оквира за развој предузетништва чине „Анализа и акциони план развоја предузетништва Града Приједор 2021-2027.“, као и сви инструменти подршке креирани у протеклом периоду. Приступ у периоду 2024-2030. ће карактерисати већа посвећеност предузетништву базираном на развоју иновација, дигиталној трансформацији, информационим технологијама, креативној индустрији, „зеленој економији“, новим моделима пословања, те фокус на специфичне категорије корисника – млади, жене у предузетништву, незапослена лица и дијаспора. У складу са добрим праксама са регионалног и глобалног нивоа, подршка иновативним предузетничким подухватима ће се подржавати у најранијим фазама развоја (тзв. „stand-up“ и „start-up“), осигурањем одговарајуће финансијске подршке, као и кроз обуке за развој предузетничких вјештина, које ће се реализовати у сарадњи са локалним образовним институцијама (примарно средњим школама). Актуелни инструменти подршке развоју предузетништва ће се унаприједити, како би били доступнији и релевантнији крајњим корисницима.

У табели која слиједи приказани су елементи приоритета 1.1 са индикаторима и припадајућим мјерама.

Табела бр. 3: Приоритет 1.1 са припадајућим индикаторима и мјерама

Приоритет	Индикатор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
1.1 Развој предузетништва	Број активних пословних субјеката (правних лица и предузетника)	1.981 (485+1.496)	2.150 (мин.)
	Број регистрованих предузетника (основно занимање)	1.121	1.200 (мин.)
	Број жена предузетница	33,50%	35% (мин.)
	Просјечна старост предузетника	46 год.	44 год. (макс.)
Припадајуће мјере за реализацију приоритета			
1.1.1: Суфинансирање иновативних старт-уп подухвата			
1.1.2: Подршка samozapošljavanju			
1.1.3: Развој нових модела подршке предузетништва за младе			
1.1.4: Подршка женском предузетништву			
1.1.5: Унапређење и развој нових инструмената ЛЕР-а намјењених предузетништву (Инкубатори, <i>co-working</i> простори/ <i>HUB</i> /менторинг шема)			

Мјера 1.1.1: Суфинансирање иновативних старт-уп подухвата

У складу са дефинисаним стратешким фокусом, иновативност је препозната као битан елемент одрживости и конкурентности. Циљна група мјере су предузетници – почетници са иновативном пословном идејом или актуелним иновативним пословним подухватом (не старијим од 36 мјесеци). Иновативном пословном идејом, односно подухватом се сматра развој нових производа, услуга, метода, технолошких процеса, те генерално пословних модела чијом се примјеном стиче одређена конкурентска предност на тржишту. Област дигиталне и зелене (циркуларне) економије, односно пословних модела базираних на овим принципима ће бити предмети посебне пажње. Мјера ће се реализовати кроз пласман намјенског гранта, у фазама и уз надзор именованог радног тијела састављеног од представника Града (Одјељење за привреду и предузетништво, Агенција ПРЕДА) и релевантних организација за подршку пословању (коморе, пословна удружења, кластери, индивидуални консултанци, ментори), а на основу одговарајућих правилника и пратеће документације која ће се припремити у првој години реализације стратегије.

Индикатор мјере 1.1.1	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Број подржаних иновативних старт-уп подухвата	●Одјељење за привреду и предузетништво ●Агенција „ПРЕДА“	0	2
Вриједност пласираних новчаних средстава	● Одјељење за привреду и предузетништво	0	50.000 КМ

Мјера 1.1.2: Подршка самозапошљавању

У протеклом периоду, а на основу позитивних резултата и искустава у примјени, концепт подршке самозапошљавању је постао препознатљив у локалним оквирима, као начин којим се доприноси смањењу незапослености и промовише предузетништво. Стратешко одређење Града је наставак примјене мјере пласмана подстицајног гранта предузетницима-почетницима, са регистрованим пословним субјектом не старијим од године дана у односу на датум објаве позива. Суштина подршке је јавна валоризација предузетничких иницијатива (самозапошљавање као основно занимање), а посебно у дјелатностима од стратешког значаја и за дефинисане циљне групе – незапослени, жене, млади (посебно категорија свршених средњошколаца у комбинацији са осталим мјерама) и високо образовани појединци, уз сталан надзор ефеката и прилагођавање промјенама у периоду реализације стратегије. Висина гранта за самозапошљавање може да варира у зависности од конкретне дјелатности и циљне групе, у оквирном износу не мањем од процјењених минималних годишњих трошкова пореза и доприноса на плату корисника гранта.

Индикатор мјере 1.1.2	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Број подржаних подухвата самозапошљавања	●Одјељење за привреду и предузетништво	40	50
Вриједност пласираних новчаних средстава	●Одјељење за привреду и предузетништво	120.000 КМ	150.000 КМ

Мјера 1.1.3: Развој нових модела подршке предузетништву за младе

До сада примјењивани концепт предузетништва за младе, који се реализовао у сарадњи са приједорским средњим школама, биће унапријеђен кроз примјену (интеграцију) глобално препознатих методологија и програма развоја предузетничких компетенција („Start and Improve Your Business“, „CEFE“, „LEAN“, итд.). Примарна циљна група мјере су ученици средњих школа (III и IV разреди), посебно оних који у оквиру редовног школовања изучавају предмет „Основе предузетништва“. Активна улога предавача (професора) ангажованих на предметима посвећеним предузетништву је неопходна у процесу реализације мјере. Похађање програма развоја предузетничких компетенција биће омогућено и осталим категоријама младих (до 25. година старости) уз кориштење доступне инфраструктуре подршке („co-working“ HUB Агенције „ПРЕДА“). Реализација мјере подразумијева резервисање средстава за ангажман лиценцираних предавача и консултаната, те организацију радионица и пратећих јавних догађаја.

Индикатор мјере 1.1.3	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Број учесника програма развоја предузетничких компетенција	●Одјељење за привреду и предузетништво ●Агенција ПРЕДА ●Средње школе	0	100
Вриједност намјенске буџетске линије	●Одјељење за привреду и предузетништво	0 КМ	25.000 КМ

Мјера 1.1.4: Подршка женском предузетништву

Мјера подршке женском предузетништву се реализује паралелно са мјером 1.1.2 Подршка самозапошљавању, кроз пласман подстицајног гранта предузетницама, са регистрованим пословним субјектом не старијим од годину дана у односу на датум објаве позива. Подршку женском предузетништву потребно је посматрати у корелацији са генералном одређеношћу Града за равноправност полова у свим друштвеним аспектима, па тако и у области локалне економије. Висина пласираног гранта за самозапошљавање жена предузетница може да варира у зависности од конкретне дјелатности, у оквирном износу не мањем од процјењених минималних годишњих трошкова пореза и доприноса на плату корисника гранта.

Индикатор мјере 1.1.4	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Број подржаних подухвата самозапошљавања жена	●Одјељење за привреду и предузетништво ●Агенција ПРЕДА	11	20
Вриједност пласираних новчаних средстава	●Одјељење за привреду и предузетништво	34.000 КМ	60.000 КМ

Мјера 1.1.5: Унапређење и развој нових инструмената ЛЕР-а намјењених предузетништву (Инкубатори, co-working простори/ХУБ/менторинг шема)

Поред горенаведених мјера, подршка развоју предузетништва у Приједору се заснива и на низу специфичних инструмената креираних у протеклом периоду, а чији ефекти ће имати релевантан (позитиван) утицај на ову област у будућности. Одређеношћу Града је да такве инструменте унапређује, те да развија нове, који ће моћи одговорити новим изазовима пословања.

Функционисање намјенских простора и локација (Предузетнички инкубатор, Бизнис инкубациони центар, „co-working HUB“) потребно је унаприједити кроз:

- Ефикаснију координацију градских органа у процесу управљања и одржавања (Одјељење за саобраћај, комуналне послове и заштиту животне средине и имовинско-стамбене послове; Одјељење за привреду и предузетништво; Развојна агенција „ПРЕДА“);
- Ажурирање корисничких услова и критерија (временска ограничења, цијеновна политика);
- Мониторинг и одржавање односа са корисницима услуге инкубације;
- Израду студије изводљивости за изградњу нове производе хале у оквиру локације Предузетничког инкубатора на Паланчишту;
- Развој услуге изнајмљивања пословне адресе;
- Подизање видљивости локалног „еко-система“ подршке и услуга.

На основу процјена и искустава стечених у пилот пројектима, развој нових инструмената подршке предузетништву ће бити усмјерен на могућности осигурања доступности фондова ризичног капитала и менторске подршке предузетницима.

Индикатор мјере 1.1.5	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Одржавање инструмената ЛЕР-а за развој предузетништва	<ul style="list-style-type: none">●Одјељење за привреду и предузетништво●Одјељење за саобраћај, комуналне послове и заштиту животне средине и имовинско-стамбене послове●Агенција ПРЕДА	0 КМ	35.000 КМ

ПРИОРИТЕТ 1.2: Конкурентност ММСП

Одржање и повећање нивоа конкурентности локалних пословних субјеката је од кључног значаја за постизање економског, али и осталих циљева стратегије. Ниво конкурентности ММСП, а посебно оних у дјелатностима које су препознате као стратешке или са значајним потенцијалом раста и развоја, значајним дијелом ће креирати генерални друштвено-економски амбијент у граду. Тежиште градских мјера ће бити на подршци локалним ММСП у савладавању изазова глобалне и регионалне тржишне утакмице, стварању боље преговарачке позиције у оквиру постојећих и потенцијалних ланаца вриједности, подизању нивоа финализације и развоју нових модела пословања. Посебно ће се вредновати подухвати развоја иновација, нових производа и услуга; оптимизације и смањења трошкова пословања, повећања продуктивности, те смањења негативног утицаја на животну средину. У складу са наведеним усмјерењима биће и подстицаји за запошљавање, који ће бити усмјерени на приоритетне циљне групе - свршене средњошколце (до 20. година старости) и високо квалификоване кадрове (ВСС). Проблематика конкурентности локалних јавних предузећа ће такође бити предмет пажње у оквиру овог приоритета, са примарним циљем повећања нивоа одрживости њиховог пословања. Релевантни инструменти подршке конкурентности ММСП биће предмет ревизије и унапређења, уз развој нових инструмената прилагођених актуелним и будућим изазовима.

У табели која слиједи приказани су елементи приоритета 1.2 са индикаторима и припадајућим мјерама.

Табела бр. 4: Приоритет 1.2 са припадајућим индикаторима и мјерама

Приоритет	Индикатор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
1.2 Конкурентност ММСП	Укупна вриједност извоза	247,72 мил. КМ	375 мил. КМ (мин.)
	Број пословних субјеката у прерађивачкој дјелатности (правна лица и предузетници)	280 (113+167)	310 (мин.)
	Приходи и број запослених у прерађивачкој дјелатности (правна лица)	307,98 мил. КМ; 2.906	400 мил. КМ; 3.300 (мин.)
	Број пословних субјеката у ИТ дјелатностима (правна лица и предузетници)	40 (16+24)	60
	Приходи и број запослених пословних субјеката у ИТ дјелатности (правна лица)	3,2 мил. КМ; 66	6 мил. КМ; 100 (мин.)
	Број ВСС+ запослених у приватном сектору	509	600 (мин.)
	Износ суфинансирања јавних предузећа из градског буџета	3,19 мил. КМ	2 мил. КМ (макс.)
Припадајуће мјере за реализацију приоритета			
1.2.1: Суфинансирање пројеката унапређења конкурентности ММСП (интернационализација пословања, дигитална трансформација, енергетска ефикасност, сертификација)			
1.2.2: Подршка послодавцима за запошљавање матураната и дипломаца			
1.2.3: Суфинансирање пројеката развоја иновација, развоја нових производа/услуга и набавке нове технологије и опреме ММСП			
1.2.4: Анализа стања и подршка одрживости пословања јавних предузећа			
1.2.5: Унапређење и развој нових инструмената ЛЕР-а намјењених конкурентности ММСП (Фондација Приједор, пословно удруживање/кластеризација)			

Мјера 1.2.1: Суфинансирање пројеката унапређења конкурентности ММСП (интернационализација пословања, дигитална трансформација, енергетска ефикасност, сертификација)

Индикатор мјере 1.2.1	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Број подржаних ММСП	<ul style="list-style-type: none"> Одјељење за привреду и предузетништво Агенција ПРЕДА 	4	10
Вриједност пласираних грант средстава	<ul style="list-style-type: none"> Одјељење за привреду и предузетништво 	5.396,68 КМ	50.000 КМ

Мјера ће се реализовати кроз пласман намјенских грант средстава за суфинансирање пројеката унапређења конкурентности ММСП, а у складу са јавним позивом, правилницима и пратећом документацијом која ће се припремити у првој години реализације стратегије. Индикативно, средства ће бити намјењена за финансирање екстерних стручних услуга у областима интернационализације пословања, дигиталне трансформације, енергетске ефикасности и различитих процеса сертификације (лиценцирања). Вриједност пласираног гранта ће оквирно износити до 50% вриједности укупног пројекта. Поред стручних услуга, оправданим трошковима ће се сматрати и набавка пратеће опреме у износу до 20% вриједности укупног пројекта. Индикативни критерији за евалуацију пројектних приједлога ће бити процјена ефеката на конкурентност корисника и потенцијал запошљавања (посебно ВСС кадрова). Имајући у виду ограниченост финансијских ресурса, а у складу са усвојеном праксом, један пословни субјекат може бити корисник предметне мјере једном у периоду од

три (3) буџетске године.

Мјера 1.2.2: Подршка послодавцима за запошљавање матураната и дипломаца

Индикатор мјере 1.2.2	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Број субвенционисаних радних мјеста	●Одјељење за привреду и предузетништво	0	20
Вриједност пласираних новчаних средстава	●Одјељење за привреду и предузетништво	0 КМ	100.000 КМ

У складу са препорукама пословне заједнице, као и стратешким усмјерењима Града, мјера подршке запошљавању ће примарно бити усмјерена на запошљавање специфичних циљних група - свршених средњошколаца (индикативно до 20. година старости) и ВСС кадрова у микро и малим предузећима. Заснивање радног односа у кратком периоду након завршетка школовања у локалним пословним субјектима има специфичну тежину у контексту смањења одлива младих на рад у иностранство. Мјера може имати посебно позитиван утицај на средњошколце, који су у оквиру школовања стекли искуство практичног рада у локалним пословним субјектима. Због изражене слабије динамике запошљавања у протеклом периоду, креирање радних мјеста за ВСС кадрове у локалним пословним субјектима има стратешки значај за Град. Мјера ће се реализовати кроз пласман намјенских грант средстава за рефундирање и/или суфинансирање трошкова запошљавања лица из поменутих циљних категорија.

Мјера 1.2.3: Суфинансирање пројеката развоја иновација, развоја нових производа/услуга и набавке нове технологије и опреме ММСП

Индикатор мјере 1.2.3	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Број подржаних пројеката ММСП	●Одјељење за привреду и предузетништво ●Агенција ПРЕДА	34	40
Вриједност пласираних новчаних средстава	●Одјељење за привреду и предузетништво	254.251,41 КМ	600.000 КМ
Вриједност генерисаних инвестиција ММСП	●Одјељење за привреду и предузетништво	0	800.000 КМ

Мјера ће се реализовати кроз пласман намјенских грант средстава за суфинансирање пројеката развоја иновација, развоја нових производа/услуга и набавке нове технологије и опреме ММСП, а у складу са јавним позивом, правилницима и пратећом документацијом која ће се припремити у првој години реализације стратегије. Индикативно, средства пројекта ће бити намјењена за финансирање набавке екстерних стручних услуга у процесима развоја иновација и нових производа и услуга, односно набавке нове технологије и опреме. Вриједност пласираног гранта ће оквирно износити до 50% вриједности укупног пројекта, уз обавезно дефинисање максималних вриједности гранта и укупног пројекта. Индикативни критерији за евалуацију пројектних приједлога ће бити процјена ефеката на конкурентност корисника, те потенцијали запошљавања, генерисања прихода и извоза. Имајући у виду ограниченост финансијских ресурса, а у складу са усвојеном праксом, један пословни субјекат може бити корисник предметне мјере једном у периоду од три (3) буџетске године.

Мјера 1.2.4: Анализа стања и подршка одрживости пословања јавних предузећа

Индикатор мјере 1.2.4	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Вриједност стручних услуга из области пословања јавних предузећа	●Одјељење за привреду и предузетништво	0	50.000 КМ

Повећање нивоа финансијске одрживости пословања предузећа која су у власништву или основана од стране Града директно доприноси смањењу финансијског притиска на градски буџет, односно смањење финансијских издвајања и интервенција. Распон и квалитет услуга јавних предузећа су значајна одредница квалитета живота у граду и претпоставка развоја. Износ средстава која Град издваја за одрживо пословање јавних предузећа на годишњем нивоу је значајан и расте из године у годину. Мјера је у функцији постизања ефикаснијег и рентабилнијег пословања, како на краткорочном, тако и на дугорочном нивоу, а подразумевијева формирање радних група задужених за анализу и израду вишегодишњег Акционог плана за свако јавно предузеће. Радне групе ће бити састављене од представника надлежних градских одјељења и установа, релевантних појединаца и спољних сарадника-стручњака са референтним искуством и експертизом у областима везаним за систем јавних комуналних услуга. Рјешења која се очекују као резултат овог приступа укључују опције: смањење (оптимизацију) трошкова, укидање и увођење нових услуга, развој нових маркетиншких приступа, израду студија изводљивости, промјене модела пословања, те трансформације власничке структуре.

Мјера 1.2.5: Унапређење и развој нових инструмената ЛЕР-а намјењених конкурентности ММСП (Фондација Приједор, пословно удруживање/кластеризација)

Индикатор мјере 1.2.5	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Број подржаних ММСП кроз кредите/гаранције Фондације за развој Приједор	●Одјељење за привреду и предузетништво	10	10

Поред горенаведених мјера, подршка конкурентности ММСП у Приједору се заснива и на специфичним инструментима креираним у протеклом периоду, а чији ефекти ће имати релевантан (позитиван) утицај на ову област у будућности. Опредјељење Града је да такве инструменте унапређује, те да развија нове, који ће моћи одговорити новим изазовима пословања. Потребно је размотрити нове моделе функционисања Фондације за развој, које укључују повећање броја партнерских финансијских институција, развој нових намјенских кредитних линија и линија ризичног капитала, као и опције подршке секторским кредитно-гарантним шемама. Привредни савјет, као инструмент подршке пословној заједници, има одређени ниво препознатљивости, као и потенцијал иницирања и реализације иницијатива и партнерских пројеката јавног и приватног сектора. Интересно удруживање и кластеризација пословних субјеката у циљу иницирања секторских развојних пројеката од ширег интереса ће и даља бити подржано од стране града, а првенствено у областима са већ основаним организацијама (кластерима) и потенцијалом за формирање истих у наредном периоду.

ПРИОРИТЕТ 1.3: Привлачење инвестиција

Стварање повољног окружења за инвестиције, са настојањем да инвестициона понуда Града буде конкурентна у односу на локације у ближем и ширем окружењу, континуирана је активност надлежних одјељења и институција. У оквиру овог приоритета, дефинисане су мјере које треба да омогуће и убрзају реализацију инвестиционих пројеката, примарно локалних предузетника и привредних друштава, али и пословних субјеката и власника капитала са сједиштем изван Републике Српске и Босне и Херцеговине. Конкурентност Приједора, као локације за инвестирање, зависи од великог броја фактора, који су предмет стратешког дјеловања у оквиру осталих циљева и приоритета. Мјере у оквиру овог приоритета уско третирају област инвестиција, односно стварања првенствено инфраструктурних предуслова који ће омогућити даљи развој локалним ММСП, и привући нове директне инвестиције у комплементарним дјелатностима и са модерним технологијама.

У табели која слиједи приказани су елементи приоритета 1.3 са индикаторима и припадајућим мјерама.

Табела бр. 5: Приоритет 1.3 са припадајућим индикаторима и мјерама

Приоритет	Индикатор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
1.3 Привлачење инвестиција	Вриједност годишњег инвестиционог циклуса у нова стална средства	57,73 мил. КМ	70 мил. КМ
	Број инвестиција у пословним зонама у власништву Града	9	15
	Број пословних зона у власништву Града	1	3
Припадајуће мјере за реализацију приоритета			
1.3.1: Унапређење физичке инфраструктуре на одабраним локацијама – пословне зоне			
1.3.2: Израда студија изводљивости и пројектне документације за нове локације пословних зона (<i>greenfield</i> и <i>brownfield</i> локације)			
1.3.3: Промоција инвестиционе понуде и економских потенцијала			
1.3.4: Развој платформе за економску сарадњу са дијаспором			
1.3.5: Унапређење и развој нових инструмената ЛЕР-а усмјерених на привлачење инвестиција (Радна група за инвеститоре, Инкубатори, Пословне зоне)			

Мјера 1.3.1: Унапређење физичке инфраструктуре на одабраним локацијама – пословне зоне

Индикатор мјере 1.3.1	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Износ намјенске годишње буџетске ставке	<ul style="list-style-type: none"> ● Одјељење за привреду и предузетништво ● Одјељење за саобраћај, комуналне послове и заштиту животне средине и имовинско-стамбене послове 	0 КМ	1 мил. КМ

Степен уређености физичке инфраструктуре, под којом се подразумијева доступност свих неопходних комуналних прикључака и мрежа, директно утиче на повећање нивоа атрактивности локација за инвестирање. Мјера се заснива на континуираном намјенском издвајању средстава за уређење актуелних (Пословне зоне „Целпак“ и „Аеродром“) и будућих локација пословних зона у Приједору, што је квалитативан помак у односу на досадашњу праксу. Вишегодишњи план реализације ће бити припремљен у првој години реализације стратегије, у координацији надлежних градских одјељења и институција (пожељно у оквиру

Радне групе за инвеститоре). План ће се редовно и/или по потреби ажурирати на годишњем нивоу у складу са динамиком реализације радова на уређењу локација.

Мјера 1.3.2: Израда студија изводљивости и пројектне документације за нове локације пословних зона (greenfield и brownfield локације)

Индикатор мјере 1.3.2	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Износ годишњег улагања у отварање нових локација пословних зона	●Одјељење за привреду и предузетништво	0 КМ	200.000 КМ

Доношење одлука о новим локацијама пословних зона засниваће се на резултатима студија изводљивости за одабране локације на подручју града. Посебан изазов је иницијални одабир локације, првенствено због релативног недостатка одговарајућих површина у власништву Града. Предмет анализе ће бити и тзв. „brownfield“ локације капацитета бивших рударских погона. За локације одабране за развој пословних зона у будућности, у оквиру ове мјере ће се осигурати финансијска средства за израду комплетне пројектне документације за развој основне инфраструктуре. У одабиру локација за израду студија изводљивости, у обзир ће се узети и локације у државном и приватном власништву у циљу евентуалног развоја одговарајућег модела пословне зоне у функцији раста и развоја локалне економије.

Мјера 1.3.3: Промоција инвестиционе понуде и економских потенцијала

Индикатор мјере 1.3.3	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Износ намјенске годишње буџетске ставке	●Одјељење за привреду и предузетништво	0 КМ	50.000 КМ

Мјера ће се континуирано проводити, а осим информација о понуди уређених и неуређених локација за инвестирање (пословних зона), базираће се и на осталим важним елементима од значаја за потенцијалне инвеститоре: локално и регионално тржиште рада, образовни систем, доступна саобраћајна инфраструктура, прилике за инвестирање у оквиру постојећих регулационих и просторних планова (укључујући и потенцијале у туризму) комуникациона инфраструктура, јавне комуналне услуге, пореска политика, услови пословања, компатибилност са дјелатностима и моделима пословања локалних субјеката, потенцијалима развоја локалних ланаца вриједности. Посебна пажња ће бити посвећена могућностима развоја локалних ланаца вриједности, кроз активности посредовања, посебно на релацији између микро/мала – средња/велика предузећа. Промоција ће се заснивати на употреби дигиталне технологије, односно изради аудио/видео садржаја, те организацији догађаја (пословних форума, конференција) посвећених инвестиционој понуди и пословном повезивању.

Мјера 1.3.4: Развој платформе за економску сарадњу са дијаспором

Индикатор мјере 1.3.4	Извор	Полазна вриједност (2022.)	Циљана вриједност
Формирање дигиталне платформе за сарадњу са дијаспором	<ul style="list-style-type: none">●Одјељење за привреду и предузетништво●Развојна агенција „ПРЕДА“	0	1
Организација форума, радионица и менторских програма са дијаспором	<ul style="list-style-type: none">●Кабинет градоначелника●Одјељење за привреду и предузетништво●Развојна агенција „ПРЕДА“	0	3

Развој платформе за економску сарадњу са дијаспором представља стратешку иницијативу усмјерену на повезивање и оснаживање економских веза између града Приједора и његових становника који живе у исељеништву. Платформа је замишљена као дигитални и организациони простор који омогућава размјену информација, знања и ресурса, стварајући услове за улагања, заједничке пројекте и подршку локалној економији.

Кроз ову платформу дијаспора може стећи свеобухватан преглед о доступним инвестиционим приликама, активним привредним секторима, законодавном оквиру и програмима подршке у граду Приједору. Истовремено, град Приједор и локални привредни субјекти добијају прилику за презентацију својих потреба, иницијатива и потенцијала који могу привући интерес дијаспоре. Осим промоције инвестиција, платформа има кључну улогу у успостављању мреже стручњака и предузетника/привредника из дијаспоре и града Приједора, подстичући иновације и трансфер знања и технологије. Такође, предвиђа се организација догађаја попут форума, радионица и менторских програма, који ће омогућити директну интеракцију и изградњу повјерења између учесника.

Ова иницијатива има дугорочну визију да дијаспору препозна не само као извор финансијске подршке, већ као равноправног партнера у развоју економије и цјелокупног друштва. Платформа представља мост који спаја знање, искуство и капитал стечен у иностранству с потенцијалима и ресурсима града Приједора, чинећи дијаспору интегралним дијелом стратешких развојних планова.

Мјера 1.3.5: Унапређење и развој нових инструмената ЛЕР-а усмјерених на привлачење инвестиција (Радна група за инвеститоре, Инкубатори, Пословне зоне)

Индикатор мјере 1.3.5	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Број реализованих инвестиционих пројеката	<ul style="list-style-type: none">●Одјељење за привреду и предузетништво●Развојна агенција „ПРЕДА“	0	6

Унапређење и развој инструмената локалног економског развоја усмјерених на привлачење инвестиција представљају кључни корак ка стварању повољног пословног окружења и подстицању одрживог економског раста. Фокус је на успостављању интегрисаног система подршке инвеститорима који обухвата координисане активности различитих сектора и институција, како би се омогућио лакши приступ ресурсима и олакшале административне процедуре.

Посебан значај представља формално постојање Радне групе за инвеститоре, која омогућава директну комуникацију између Градске управе и пословне заједнице, с циљем бржег рјешавања изазова и пружања персонализоване подршке. Овај инструмент треба да доживи одређену трансформацију са циљем „побољшања перформанси“ и оперативног дјеловања Радне групе унутар локалног система подршке инвеститорима.

Паралелно с тим, постојећи инкубатори за почетнике и иновативне предузетнике треба да пружају основну инфраструктуру и стручну помоћ неопходну за реализацију пословних идеја и пројеката, чиме доприносе развоју микро, малих и средњих предузећа.

Пословне зоне треба да се развијају као централне тачке економских активности у граду Приједору, уз унапријеђену инфраструктуру и логистику које одговарају потребама домаћих и страних инвеститора, нудећи прилику за брзо покретање производње и интеграцију у локалну привреду.

Неки од инструмената подршке који могу бити надоградња постојећим односе се на развој јавно-приватних партнерстава за заједничке пројекте у области привреде, активну сарадњу са дијаспором, укључујући промоцију инвестиционих прилика и развој заједничких пројеката, те успостављање регионалних и међународних партнерстава за повећање конкурентности и отварање нових тржишта.

Ови инструменти треба заједнички да дјелују као основ за стварање конкурентне економије, омогућавајући граду и његовим грађанима дугорочне користи кроз повећање запослености, раст привредне активности и јачање регионалног значаја. Међутим, реализација истих захтијева значајно ангажовање локалних актера у смислу обезбјеђења потребних ресурса, посвећености и досљедности у спровођењу.

ПРИОРИТЕТ 1.4: Подршка развоју производа и услуга у туризму

Циљ приоритета је побољшање кључних туристичких показатеља (званични статистички подаци о бројевима посјетилаца и ноћења, те смјештајним капацитетима), при чему ће развојне мјере и интервенције бити усмјерене на наставак валоризације локалних туристичких потенцијала и капитализацију пројеката реализованих у посљедњих 10-ак година. Стратешким мјерама ће се подржати различити актери и процеси, чиме ће се директно допринијети стварању препоставки за инвестиције у туризму и даљем развоју локалне туристичке понуде. Фокус ће бити на повећању атрактивности понуђених садржаја, нивоу квалитета гастрономске понуде и смјештајних капацитета, те конкурентности индивидуалних произвођача типичних локалних производа и пружалаца услуга у туризму. Предмет пажње ће бити и изазови процеса дигиталне трансформације, односно подршка туристичким субјектима и локацијама у овом сегменту, укључујући и примјену алата дигиталног маркетинга. Традиционалне туристичке манифестације остају један од начина очувања богатог наслеђа у свим друштвеним сферама, али и елемената туристичке атракције. Стратешко опредјељење Града је константно унапређење манифестација у контексту повећања броја посјетилаца, у одређеним случајевима и кроз промјену или прилагођавање устаљених модела организовања.

У табели која слиједи приказани су елементи приоритета 1.4 са индикаторима и припадајућим мјерама.

Табела бр. 6: Приоритет 1.4 са припадајућим индикаторима и мјерама

Приоритет	Индикатор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
1.4 Подршка развоју производа и услуга у туризму	Број пословних субјеката у туристичкој дјелатности (И) (правна лица и предузетници)	281 (10+271)	300 мин.
	Приходи и број запослених у туристичкој дјелатности (И) (правна лица)	2,6 мил. КМ; 53	3,2 мил. КМ; 80 мин.
	Број посјетилаца НП „Козара“	84.000	126.000
	Број долазака	11.050	15.000
	Број ноћења	19.201	25.000
	Број лиценцираних туристичких водича	3	10
Припадајуће мјере за реализацију приоритета			
1.4.1: Унапређење квалитета туристичко-угоститељске понуде			
1.4.2: Мапирање објеката и локација од туристичког значаја и израда дигиталне платформе за промоцију			
1.4.3: Подршка развоју туристичких производа			
1.4.4: Унапређење туристичке инфраструктуре и супраструктуре			
1.4.5: Умрежавање и промоција туристичке понуде на регионалном и глобалном нивоу			
1.4.6: Унапређење и развој нових инструмената ЛЕР-а усмјерених на привлачење инвестиција (Савјет за развој туризма)			

Мјера 1.4.1: Унапређење квалитета туристичко-угоститељске понуде

Индикатор мјере 1.4.1	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Број организованих тематских догађаја	<ul style="list-style-type: none"> ● Одјељење за привреду и предузетништво ● Туристичка организација Града Приједора ● НП „Козара“ ● Агенција ПРЕДА 	0	3
Број корисника/учесника	<ul style="list-style-type: none"> ● Одјељење за привреду и предузетништво ● Туристичка организација Града Приједора 	0	30
Вриједност намјенске буџетске линије	<ul style="list-style-type: none"> ● Одјељење за привреду и предузетништво 	0	15.000 КМ

Мјера ће се спроводити на годишњем нивоу кроз реализацију активности подршке туристичко-угоститељским субјектима, а у сврху унапређење квалитета њихових услуга на индивидуалном и секторском нивоу. У координацији са представницима сектора (у оквиру Савјета за развој туризма), а уз сагласност Града и Туристичке организације, дефинисаће се области за унапређење квалитета, а које индикативно укључују: припрему и послуживање традиционалних јела и пића, производњу и дизајн типичних локалних производа, дизајн ентеријера и екстеријера, вјештине и компетенције ангажованог особља, брендирање туристичке дестинације/субјеката, и сл. Могуће форме за реализацију мјере укључују финансирање организације тематских догађаја (семинари, тренинзи, конференције), студијских посјета, су-финансирање учешћа локалних субјеката и њихових представника на стручним усавршавањима и обукама регионалног и међународног карактера, ангажман стручњака и консултаната по захтјеву групе или индивидуалних локалних субјеката.

Мјера 1.4.2: Мапирање објеката и локација од туристичког значаја и израда дигиталне платформе за промоцију

Индикатор мјере 1.4.2	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Дигитална платформа са минимално 15 локалних атракција представљених у одговарајућој аудио/визуелној форми.	<ul style="list-style-type: none">• Одјељење за привреду и предузетништво• Туристичка организација Града Приједора• НП „Козара“• Агенција ПРЕДА	0	1

Дигиталне технологије су омогућиле повећање видљивости туристичких атракција, објеката и локација специфичног културно-историјског наслеђа и друштвеног значаја. Циљ мјере је да се кориштењем нових технологија, на ефикасан и допадљив начин, побољша доступност релевантних информација о локалним атракцијама, објектима и локацијама (тачкама интереса) свим заинтересованим посјетиоцима. Техничко рјешење индикативно подразумијева израду мобилне апликације, која ће објединити припремљен садржај и информације о свим одабраним тачкама интереса. Индикативно, мјера се може реализовати кроз сарадњу кључних актера у туризму и специјализованих ИТ компанија.

Мјера 1.4.3: Подршка развоју туристичких производа

Индикатор мјере 1.4.3	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Пројектна документација за инвестиције у етно објекте	<ul style="list-style-type: none">• Одјељење за привреду и предузетништво• Туристичка организација Града Приједора	0	1
Израда маркетинг плана за повећање броја посјетилаца традиционалних манифестација	<ul style="list-style-type: none">• Одјељење за привреду и предузетништво• Туристичка организација Града Приједора	0	1

Мјера ће се проводити континуирано током периода реализације стратегије, а кроз реализацију намјенске годишње буџетске линије. Циљ мјере је да се кроз пласман бесповратних (грант) средстава или кроз намјенске стручне услуге (конкурсе) подрже (суфинансирају) подухвати и иницијативе развоја туристичких производа. Мјера је компатибилна са мјерама из приоритета 1. посвећеног развоју предузетништва, али са искључивим фокусом на област туризма. Индикативно, екстерне стручне услуге подразумијевају:

- Пројектовање типичних поткозарских објеката за подршку инвестицијама у смјештајне капацитете у руралним подручјима,
- Стручне услуге из области маркетинга у туризму,
- Припрема и лиценцирање локалних туристичких водича,
- Развој нових концепција у оквиру традиционалних манифестација у функцији привлачења посјетилаца.

Мјера 1.4.4: Унапређење туристичке инфраструктуре и супраструктуре

Индикатор мјере 1.4.4	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Износ намјенске годишње буџетске ставке	<ul style="list-style-type: none">• Одјељење за привреду и предузетништво• Туристичка организација Града Приједора	0 КМ	100.000 КМ

Мјером ће се осигурати редовно годишње финансирање одржавања постојеће и израде нове туристичке инфраструктуре. Поред тога, средства ће се моћи користити и за израду просторно-планске документације и пројектне документације за друге локације на подручју града, резервисане за развој туристичких капацитета (нпр. затворени базен, уређење градских плажа и обала, уређење улица и шеталишних површина у ужој градској зони).

Мјера 1.4.5: Умрежавање и промоција туристичке понуде на регионалном и глобалном нивоу

Индикатор мјере 1.4.5	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Вриједност намјенске буџетске линије	<ul style="list-style-type: none">• Одјељење за привреду и предузетништво	0 КМ	20.000 КМ

Сврха мјере је повећање видљивости туристичке понуде Приједора, односно локалних туристичких производа и услуга, домаћим и страним туристичким агенцијама и потенцијалним тур-оператерима, мрежи трговина типичним производима (нпр. „Поткозарска кућа“, „Крајишка кућа“, „Херцеговачка кућа“), као и групама потенцијалних посјетилаца. Реализација мјере подразумијева припрему и реализацију дугорочне маркетиншке кампање, доминантно засноване на дигиталном маркетингу (видео продукција и емитовање), интензивном кориштењу друштвених мрежа, ангажману професионалних пружалаца маркетиншких (промотивних) услуга и наступа на сајамским и осталим манифестацијама.

Мјера 1.4.6: Унапређење и развој нових инструмената ЛЕР-а усмјерених на привлачење инвестиција (Савјет за развој туризма)

Индикатор мјере 1.4.6	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Вриједност намјенске буџетске линије	<ul style="list-style-type: none">• Одјељење за привреду и предузетништво• Туристичка организација Града Приједора• Агенција ПРЕДА	0 КМ	15.000 КМ

Савјет за развој туризма је инструмент локалног економског развоја, формиран у релативно скоријем временском периоду, као надзорно и савјетодавно тијело у овој области. Период имплементације стратегије ће бити повећан успостављању ефикасног (редовног) рада и утицаја овог тијела на развој туризма, у складу са оквиром дефинисаним стратешким документом. Циљ мјере је да Савјет, кроз укљученост свих релевантних актера, убрза развојне процесе у туризму, од момента идентификације конкретних прилика и потенцијала, преко стварања основних претпоставки и отклањања препрека у процесу реализације. За ту намјену, а у складу са праксом која ће се примјењивати и у осталим сличним инструментима локалног економског развоја, за реализацију мјере ће се на годишњем нивоу издвајати одговарајући износ средстава за реализацију закључака Савјета.

ПРИОРИТЕТ 1.5: Образовање за запошљавање и конкурентност

У складу са законским оквиром, ингеренције Града у области образовања су ограничене, а своде се доминантно на могућности утицаја на усмјерења и квалитет средњег образовања. Приступ теми развоја образовања у оквиру стратегије је дводимензионалан. Једна димензија посматрања је повезивање стручног образовања и локалне привреде у циљу ефикаснијег функционисања тржишта рада, односно запошљавања и конкурентности, издвојена као приоритет у оквиру компоненте економског развоја. Друга димензија посматрања је подстицај изврсности у образовању, као приоритет у оквиру компоненте друштвеног развоја. Битно је напоменути и да се Град Приједор определио за концепт цијеложивотног учења, у оквиру којег је образовање одраслих кључан и законски регулисан сегмент. Редовно средње стручно образовање ће бити предмет мјера дугорочног карактера, базираних на увођењу нових занимања и унапређењу квалитета образовања за актуелна занимања доступна у локалним средњим школама. Код побољшања квалитета образовања, посебан фокус ће бити на организацији практичне наставе и активног учешћа пословних субјеката у њеној реализацији. Програми оспособљавања ће бити доминантна мјера краткорочног карактера, кроз коју ће се интервенисати на локалном тржишту рада.

У табели која слиједи приказани су елементи приоритета 1.5 са индикаторима и припадајућим мјерама.

Табела бр. 7: Приоритет 1.5 са припадајућим индикаторима и мјерама

Приоритет	Индикатор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
1.5 Образовање за запошљавање и конкурентност (концепт цијеложивотног учења)	Број ученика и студената запослених по завршетку школовања	0	150
	Број нових занимања у средњим школама у складу са потребама ММСП	0	2
	Број иновираних/унапређених смјерова у складу са потребама ММСП	0	5
	Број локално доступних акредитованих програма оспособљавања	24	30
Припадајуће мјере за реализацију приоритета			
1.5.1: Побољшање квалитета образовања за занимања са потенцијалом за samozapošljavanje и запошљавање у локалним МСП			
1.5.2: Подршка организацији практичне наставе у оквиру формалног образовног процеса у сарадњи са локалним пословним субјектима			
1.5.3: Унапређење капацитета за реализацију концепта цијеложивотног учења			
1.5.4: Унапређење и развој нових инструмената ЛЕР-а усмјерених на развој људских ресурса (Савјет за образовање и запошљавање)			

Мјера 1.5.1: Побољшање квалитета образовања за занимања са потенцијалом за самозапошљавање и запошљавање у локалним ММСП

Индикатор мјере 1.5.1	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Број подржаних иницијатива и пројеката сарадње наставног особља, ученика и привреде	<ul style="list-style-type: none">• Одјељење за привреду и предузетништво• Одјељење за образовање, здравство, социјалну заштиту и пронаталитетну политику и демографску политику• Средње школе• Агенција ПРЕДА	0	5

Град Приједор је један од кључних учесника у процесу креирања уписне политике, у сарадњи са релевантним друштвеним партнерима и пословном заједницом, гдје се дугорочне потребе локалног тржишта рада један од кључних критерија за доношење одлука. Креирање уписне политике је примарна мјера економске политике, која је усмјерена ка смањењу стопе укупне незапослености. Мјером ће се подржати три (3) кључна процеса везана за редовно средњошколско образовање, у циљу подизања нивоа компетенција ученика и њиховог ефикасног укључивања у локално тржиште рада, односно запошљавање или самозапошљавање:

- Увођење нових образовних смјерова, односно занимања, у оквиру којег ће се финансирати израда неопходних студија и елабората, као и јачање кадровских и техничких капацитета за извођење наставе.
- Унапређење квалитета средњег образовања за постојеће смјерове, односно занимања, финансирањем процеса увођења иновација, прилагођавања трендовима, примјене модерних технологија, опреме и методологија у наставним процесима ради унапређења васпитно-образовног рада и повећања интересовања ученика, развој и прилагођавање курикулума како би се ученицима омогућила ефикасна интеграција у радно окружење.
- Подршка развојним иницијативама и пројектима наставног особља и ученика организованих у оквиру и изван оквира школских секција.

Мјера 1.5.2: Подршка организацији практичне наставе у оквиру формалног образовног процеса у сарадњи са локалним пословним субјектима

Индикатор мјере 1.5.2	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Број ангажованих ментора у ММСП	<ul style="list-style-type: none">• Одјељење за привреду и предузетништво• Одјељење за образовање, здравство, социјалну заштиту и пронаталитетну политику и демографску политику• Средње школе	0	6 (мин.)

Организација практичне наставе у оквиру капацитета школе, а поготово у оквиру капацитета пословних субјеката, важан је предуслов за постизање очекиваних исхода у средњем стручном образовању. Интенције су да се у што већој мјери реализација практичне наставе реализује у пословним субјектима, јер су врло честе примједбе послодаваца да су теоријска

знања ученика на вишем нивоу од практичних. Ученици кроз реализацију практичне наставе код послодавца имају прилику да се упознају са начином рада, да научено примјене у пракси, да стекну вјештине које су им потребне и да буду спремни за укључивање у рад предузећа након школовања. У протеклом периоду, процес практичне наставе се показао као изузетно изазован и захтјеван у организацијском смислу. Имајући у виду значај и потенцијал ове тематике за конкурентност ММСП, планирана мјера је стратешког карактера, којом ће се подржати ефикаснија интеракција средњих стручних школа и пословних субјекта. Реализација мјере примарно подразумемијева ангажман ментора, уз евентуално осигурање материјалних средстава (опрема, алати, потрошни материјал) за подршку у реализацији практичне наставе у ММСП, у складу са прописаним наставним плановима и програмима.

Мјера 1.5.3: Унапређење капацитета за реализацију концепта цјеложивотног учења

Индикатор мјере 1.5.3	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Број реализованих јавно признатих програма оспособљавања	<ul style="list-style-type: none">• Завод за образовање одраслих РС• Средње школе-организатори образовања	1	2
Број реализованих неформалних програма оспособљавања	<ul style="list-style-type: none">• Одјељење за привреду и предузетништво• Агенција ПРЕДА	2	4
Број учесника програма оспособљавања	<ul style="list-style-type: none">• Одјељење за привреду и предузетништво• Агенција ПРЕДА	50	75

Мобилност и компетенције радне снаге, те њено усклађивање са изузетно брзим техничко-технолошким промјенама, препознати су као елементи од директног утицаја на конкурентност локалне економије и друштва у цјелини. Град Приједор се определио за концепт развоја цјеложивотног учења, односно образовања одраслих у складу са прописаним законским оквиром. Створене су претпоставке за умрежавање заинтересованих локалних актера и пуно ближа и конкретнија сарадња са циљем обезбјеђења кадрова за потребе локалне привреде. Програми оспособљавања су форма која ће се развијати и у наредном периоду, јер омогућава брзе и континуиране интервенције за тржишту рада. За разлику од мјера дугорочног карактера, које ће се реализовати у оквиру редовног средњег образовања, концепт образовања одраслих ће омогућити постизање одговарајућих ефеката у кратком року. Мјера ће обухватити активности унапређења капацитета организатора образовања, укључујући припрему релевантне документације, набавку неопходне опреме и дидактичких средстава; акредитацију за нове програме у складу са законом, те спровођење програма образовања одраслих. Примарна циљна група су незапослена лица, али ће садржаји бити доступни и осталим категоријама корисника (запослени, социјално рањиве групе, итд.), у складу са специфичностима сваког појединачног програма. Мјеру је потребно посматрати у контексту стратешког пројекта „Оснивање центра знања и компетенција заснованих на технолошком развоју и иновацијама“, јер се њеном реализацијом стварају основе претпоставке успостављања наведеног центра.

Мјера 1.5.4: Унапређење и развој нових инструмената ЛЕР-а усмјерених на развој људских ресурса (Савјет за образовање и запошљавање)

Индикатор мјере 1.5.4	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Вриједност намјенске буџетске линије	<ul style="list-style-type: none">• Одјељење за привреду и предузетништво• Одјељење за образовање, здравство, социјалну заштиту и пронаталитетну политику и демографску политику• Средње школе• Агенција ПРЕДА	0 КМ	15.000 КМ

Ефикасно функционисање тржишта рада једна од кључних претпоставки за запошљавање и развој на подручју Града Приједора. Имајаћу у виду трендове и изазове са којима се сусреће у овој области, Град Приједор је у претходном периоду формирао Савјет за образовање и запошљавање који окупља релевентне представнике локалних институција. Поред активности дефинисаних оснивачким и осталим актима, приоритети дјеловања Савјета у наредном периоду ће бити на регионалној сарадњи са сусједним општинама, координацији у процесу дефинисања уписне политике, повећању ефикасности у раду (дигитализација) и надзору реализације стратешких мјера посвећених концепту образовања и запошљавања. У складу са праксом која ће се примјењивати и у осталим сличним инструментима локалног економског развоја, за реализацију мјере ће се на годишњем нивоу издвајати одговарајући износ средстава намјенених реализацији закључака Савјета.

ПРИОРИТЕТ 1.6: Одрживи развој руралних подручја

Град Приједор располаже значајним природним ресурсима и великом површином обрадивог земљишта, што га чини изузетно погодним за развој пољопривреде. Иако су тренутни производни капацитети земљишта можда ограничени, примјеном одговарајућих мелиоративних и агротехничких мјера постоји потенцијал за повећање продуктивности и трансформацију у земљишта високе продуктивности. Необрађено и неискоришћено земљиште, иако не постоје поуздани подаци о његовом удјелу, представља значајан ресурс који може допринијети повећању пољопривредне производње, посебно у областима органске и регенеративне пољопривреде.

Основа за избор овог приоритета лежи у ситуационој анализи која је указала на кључне изазове и могућности за развој пољопривреде у граду Приједору. Анализа је открила значајне пријетње, као што су:

- **Негативан утицај климатских промјена:** Климатски подаци и прогнозни модели показују да се Приједор налази у једном од најугроженијих региона у БиХ када је ријеч о утицају климатских промјена на пољопривредну производњу. Одговор на ове изазове мора бити системски планиран и укључивати интегрисане мјере адаптације у сектору пољопривреде.
- **Демографски и кадровски изазови:** Радна снага представља један од кључних проблема. Иако присуство великог броја пољопривредних газдинстава и домаћинстава укључених у пољопривредну производњу пружа темељ за даљи развој, недостатак квалификоване радне снаге отежава одржавање и раст производних капацитета. Демографски изазови, као што су старење становништва и

одлив младих и радно способних особа из руралних подручја, додатно усложњавају ситуацију. Имајући у виду да у образовној и старосној структури пољопривредних произвођача доминирају особе са нижим степеном образовања и старосне доби од 40 до 65 година, неопходно је фокусирати се на побољшање координације и заједничке акције свих заинтересованих страна. Ово би створило услове за инвестиције и привлачење средстава из ЕУ фондова за пољопривреду, као и ефикасније коришћење ентитетских и локалних фондова. Ови ресурси треба да се искористе за развој локалних тржишта, привлачење нових инвестиција, диверсификацију производње и повезивање са туризмом.

- **Постојеће иницијативе и модели сарадње:** Иницијативе као што су „Поткозарска кућа“, која функционише као интегрисани центар за промоцију, пласман и продају домаћих производа, и „Дистрибутивни центар воћа Приједор“, модел сарадње Града Приједора и Пољопривредне задруге „Кооператива Приједор“, пружају солидну основу за даљи развој. Ове моделе треба унаприједити и проширити на друге секторе у пољопривреди, користећи искуства стечена њиховим успостављањем.

Стратешко одређивање града Приједора подразумјева искоришћавање постојећих снага и могућности, као што су велика површина обрадивог земљишта и неискоришћени ресурси, који представљају потенцијал за повећање пољопривредне производње, нарочито у областима органске и регенеративне пољопривреде. Постојање значајног броја пољопривредних газдинстава и доступност финансијских подстицаја на локалном, републичком и нивоу ЕУ пружају чврсту основу за примјену савремених технологија и развој нових модела производње.

Овај приоритет је изабран како би се ови ресурси и могућности максимално искористили и како би се превазишле идентификоване слабости, као што су фрагментација посједа, доминација примарне производње и ниска продуктивност. Укрупњавање посједа, јачање удруживања, побољшање инфраструктуре у руралним и приградским подручјима и увођење савремених технолошких рјешења представљају кључне кораке ка стварању одрживог и конкурентног пољопривредног сектора.

Овај приоритет је усклађен са **Стратегијом развоја пољопривреде и руралних подручја Републике Српске 2021–2027. године**, **Стратешким планом руралног развоја БиХ 2023–2027** – оквирним документом, и политикама Европске уније као што су European Green Deal (Европски зелени договор), који има за циљ да Европа постане први климатски неутралан континент до 2050. године, и Soil Mission (Мисија за земљиште), која промовише здравље земљишта и одрживост. Ово додатно потврђује релевантност и значај овог приоритета за будући развој града.

У табели која слиједи приказани су елементи приоритета 1.6 са индикаторима и припадајућим мјерама.

Табела бр. 8: Приоритет 1.6 са припадајућим индикаторима и мјерама

Приоритет	Индикатор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
1.6 Одрживи развој руралних подручја	Број пољопривредних газдинстава (комерцијална + некомерцијална)	1.175 (140 + 1.035)	1.500
	Број поднијетих пројеката који користе механизме и фондове (градске, ентитетске, националне, ЕУ)	0	30
	„HEAD START“ живућа лабораторија интегрисана у мрежу Европских живућих лабораторија у оквиру мисије „Земљишта“ програма Хоризонт Европе	0	1
	Број основаних или ревитализованих задруга, прерађивачких организација, дистрибутивних и откупних центара, те других облика организовања пољопривредних произвођача у оквиру нове или постојеће инфраструктуре на селу	1	3
Припадајуће мјере за реализацију приоритета			
1.6.1: Формирање живуће лабораторије (<i>Living Lab</i>) за јачање конкурентности пољопривредно-прехранбеног сектора и руралних подручја кроз унапређење знања, иновација и дигитализације, уз подршку при прихватању нових технологија кроз савјетодавне услуге, пилот активности, демонстративне фарме и обуке			
1.6.2: Наставак подршке развоју пољопривреде кроз систем подстицаја који омогућава произвођачима да унаприједи своје пословање и приближе се стандардима ЕУ			
1.6.3: Подршка развоју руралне инфраструктуре и побољшање доступности услуга сеоском становништву			
1.6.4: Подршка диверзификацији економије у руралним подручјима			

Мјера 1.6.1: Формирање живуће лабораторије (*Living Lab*) за јачање конкурентности пољопривредно-прехранбеног сектора и руралних подручја кроз унапређење знања, иновација и дигитализације, уз подршку при прихватању нових технологија кроз саветодавне услуге, пилот активности, демонстративне фарме и обуке

За развој пољопривреде неопходан је мултидисциплинарни приступ који обухвата интеграцију различитих научних и технолошких дисциплина, као и сарадњу међу различитим заинтересованим странама. Савремена пољопривреда захтјева иновативна рјешења која се заснивају на истраживањима и праксама које унапређују здравље и квалитет земљишта, те се прилагођавају климатским промјенама.

У оквиру ове мјере планирано је умрежавање минимум 20 чланова који представљају екосистем- пољопривреднике, образовне и истраживачке институције, градске и ентитетске системе подршке, предузетнике, невладине организације и друге релевантне актере. Живућа лабораторија ће функционисати као платформа различитих развојних тимова за развој, тестирање и имплементацију нових пракси, пословних модела, инфраструктуре и нових технологија.

У оквиру програма „**Хоризонт Европа**“, Европска унија је покренула мисију „Земљишта“ (енг. *Soil Mission*), чији је циљ да се до 2030. године успостави најмање 100 живућих лабораторија и експерименталних фарми широм Европе. Мисија „Земљишта“ има за циљ побољшање здравља земљишта, које је од виталног значаја за производњу хране, складиштење угљеника и очување биодиверзитета. Живуће лабораторије (енг. *Living Labs*) играју кључну улогу у овом процесу јер омогућавају примјену и тестирање иновативних рјешења у реалним

условима, уз активну сарадњу истраживача, пољопривредника, доносиоца одлука и других актера у екосистему.

Живуће лабораторије се ослањају на принципе ко-креације и колаборације, што значи да се знање и искуства дијеле међу свим учесницима, чиме се омогућава:

- Повећање сарадње – Подстицање партнерства између пољопривредника, истраживачких институција, предузетника, невладиних организација и других актера у циљу подршке иновацијама у пољопривреди.
- Развој нових пољопривредних пракси – Примјеном иновација и нових технологија које побољшавају продуктивност и одрживост.
- Тестирање нових технологија – Испитивање и процјена ефеката нових технологија на терену у реалним условима, као што су модерни системи за наводњавање, дигиталне платформе за управљање фармама или нове агротехничке методе.
- Имплементација иновација – Увођење нових пољопривредних метода, као што су органска производња, регенеративна пољопривреда или напредни методи у контроли штеточина.
- Развој и тестирање нових пословних модела кроз инфраструктуру у руралној средини
- Образовање и обука – Појачавање дигиталне писмености пољопривредних произвођача и обука пољопривредника и других актера у екосистему о новим технологијама и практичним рјешењима која могу бити примјенљива у свакодневној производњи.
- Подршка у рјешавању проблема са климатским промјенама – Развити и тестирати рјешења која побољшавају отпорност пољопривреде на климатске изазове.
- Формирање развојних тимова – Формирање тимова који ће мапирати приоритете и припремати развојне пројекте у оквиру система подршке пољопривредним произвођачима, како би се боље искористиле могућности које нуде доступни програми за подстицаје и нови ЕУ позиви који долазе са статусом кандидата.

Носилац ових активности ће бити Агенција „ПРЕДА“ у сарадњи са Одјељењем за пољопривреду и рурални развој града Приједора и Ресором за пружање стручних услуга у пољопривреди, канцеларија Приједор.

Индикатор мјере 1.6.1	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Креирана живућа лабораторија „HEAD START“	●Одјељење за пољопривреду и рурални развој ●Агенција „ПРЕДА“	0	1
Број нових пољопривредних пракси примијењених у производњи	●Одјељење за пољопривреду и рурални развој	0	2
Број нових технологија и пракси тестиран у реалним условима	●Одјељење за пољопривреду и рурални развој ●Агенција „ПРЕДА“	0	2
Број пољопривредних произвођача који користе услуге	●Одјељење за пољопривреду и рурални развој	0	30
Број пољопривредника и других актера који су прошли обуке и курсеве	●Одјељење за пољопривреду и рурални развој ●Агенција „ПРЕДА“	0	80

Мјера 1.6.2: Наставак подршке развоју пољопривреде кроз систем подстицаја који омогућава произвођачима да унаприједи своје пословање и приближе се стандардима ЕУ

Систем подстицаја у пољопривредној производњи и руралном развоју на територији града Приједора заснован је на „Правилнику о условима и начину остваривања подстицаја“, који дефинише услове за додјелу средстава, врсте подршке, као и поступке, потребну документацију и рокове. Средства се додјељују кроз две кључне мјере: директне подстицаје за пољопривредну производњу и подршку руралном развоју.

Директни подстицаји укључују подршку за сточарску производњу, попут узгоја музних грла, јуница, товне јунади и пчеларства, као и за биљну производњу, укључујући воћарство, повртарство и производњу гљива. У оквиру подршке руралном развоју, средства су усмјерена на суфинансирање нове механизације, опреме за прераду, органске производње, производње љековитог и ароматичног биља, као и оснивање и рад задруга. Такође, предвиђена је подршка за едукације, учешће на сајмовима и анализе квалитета производа.

Током процеса рада са фокус групама у оквиру израде стратегије, учесници су изразили позитивно мишљење о систему подршке, који им омогућава да се развијају и опстају. Међутим, указали су на потребу за даљим унапређењем подстицајних средстава у областима:

- Један од основних проблема на свим газдинствима је непосједовање грађевинске дозволе за проширење постојећих капацитета и изградњу нових објеката, као и за набавку савремене опреме, због високе цијене и компликованих процедура. Неопходно је радити на модернизацији и легализацији објеката, подизању нивоа опремљености фарми, као и обнови руралне економије и унапређењу услова живота у руралним подручјима. Питање грађевинских дозвола не односи се само на републичке подстицаје. Међународни фондови који се релизују сваке године као што је нпр. EU4Agri програм Европске уније, такође поставља за услов посједовање грађевинске дозволе за изградњу објекта у сточарству. Посебно имајући у виду да се у процесу придруживања Европској унији, ускоро очекује активирање IPARD програма који подржава ове врсте инвестиција, рјешавање овог питања може се окарактерисати као једно од приоритетних активности које би ова средства у наредном периоду учинила доступним.
- Тренутно не постоји системска подршка за прераду млијека на газдинству у производе типа сирева, јогурта и сл. Такође, **непостојање откупних станица или мљекарских задруга које би посредовале у откупу млијека и/или његовој преради** за мале произвођаче, чиме би се отворила додана вриједност производа, узрок су споре транзиције малих фарми на економски одржив ниво.
- Потребно је радити на одрживом управљању природним ресурсима и јачању отпорности пољопривредне производње на изазове климатских промјена, као и на преиспитивању концепта производње воћа и система подстицаја. До сада на подручју града није урађено мапирање воћарских подручја. Нису идентификоване хазардне и мултихазардне зоне и у складу са тим планирање зона гајења. Систем подстицаја подржава подизање засада свуда и у свим условима. Подизања нових засада треба да буде системски процес који ће предност дати подизању засада на позицијама и на начин да су минимално изложени временским неприликама, а у технолошком смислу обезбјеђени свим компонентама које омогућавају постизање високих и редовних приноса (одводњавање, припрема земљишта, наслон, квалитетан садни материјал, атрактивне и отпорне сорте, систем за наводњавање, системи против града и мрза). Приступ у подизању нових засада треба да дугорочно створи квалитетне, високо комерцијалне, климатски-паметне засаде који ће умањити потребе за интервенцијама локалне управе и министарства у смислу надокнада штета и сл.

- Већи фокус треба ставити на повећање ефикасности ратарске производње и адаптацију на климатске промјене кроз примјену савремених технолошких рјешења. Најважнији проблем у гајењу ратарских култура је **варирање приноса услијед климатских неприлика и варирање цијена откупа и репроматеријала**. Тако нпр. у последњих 5 година, само у 2021. години није регистрован пад приноса најзаступљенијих ратарских култура. У осталим годинама овај пад кретао се у распону од -25% до -40%. Највеће смањење приноса настаје услијед суше, а затим услијед прекомјених падавина. Имајући у виду да се у наредној деценији очекује повећање просјечних температура и смањење количина падавина у вегетацијском периоду, мјере адаптације на сушу и ублажавања посљедица суше ће све више добијати на значају. Систем подстицаја тренутно подржава инвестиције у наводњавање, али не и у одводњавање, нити праксе редуковане, конзервацијске или регенеративне пољопривреде.
- На подручју Приједора **не постоји организован било који вид прераде или паковања поврћа**. У том смислу, обезбјеђење елементарних услова за чување, а затим основну прераду у кисели програм, производњу сос парадајза и сл., може да створи услове за унапређење ове производње. Такође, потребно је побољшати управљање плодовима после бербе, што укључује прање, калибрацију и опрему за паковање трајног поврћа, у складу са стандардима ЕУ и захтјевима тржишта. Осим директне подршке, евидентна је потреба за менторисањем у процесу кориштења фондова, маркетинга и технологије производње и прераде.
- Рјешавање проблема радне снаге и развој подстицаја за повратак младих на село.
- Боља координација програма подршке између ентитетског министарства пољопривреде и градске администрације у фази припреме планова подстицаја за одговарајућу календарску годину, кроз коју се може постићи већа ефикасност и правовременост у расподјели подстицаја. Ова координација ће омогућити прецизније дефинисање потреба пољопривредних произвођача и њихову бољу интеграцију у систем подршке, као и оптимизацију коришћења расположивих ресурса на свим нивоима власти.
- Успоставити механизме за повезивање пољопривредних произвођача и креативне индустрије града Приједора кроз подстицајна средства.

Индикатор мјере 1.6.2	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Процент повећања подстицаја које користе пољопривредни произвођачи	• Одјељење за пољопривреду и рурални развој	1.075.000 КМ	10% годишње

Мјера 1.6.3: Подршка развоју руралне инфраструктуре и побољшање доступности услуга сеоском становништву

У оквиру стратегије развоја града Приједора, ова мјера је усмерена на унапређење руралне инфраструктуре и услуга кроз синергију са другим мјерама из стратегије, како би се системски приступило рјешавању кључних изазова руралних заједница. Поред изградње и ревитализације јавне и приватне инфраструктуре, акценат је стављен на рјешавање ширег спектра проблема који обухватају области као што су образовање, здравство, социјална заштита, телекомуникације, противпожарна заштита, широкопојасни интернет, као и физичка инфраструктура попут путева, водовода, електро-енергетске мреже, канализације и туристичке инфраструктуре. Паралелно с тим, природне љепоте и културно-историјско наслеђе руралних подручја препознате су као значајан потенцијал за одрживи развој туризма, уз контролисан и пажљиво планиран приступ.

Депопулација је један од највећих изазова са којим се руралне заједнице суочавају, доводећи до смањења економске конкурентности, старења становништва и опадања квалитета јавних услуга. Ове посљедице су дубоко повезане са недовољно развијеним капацитетима руралних подручја да адекватно одговоре на потребе становништва и изазове савременог доба. Стратегија развоја града Приједора препознаје ове проблеме и кроз иновативне приступе као што је „Living Lab“ (у оквиру мјере 1.6.1) и активности пројекта „Rurall“ Агенције ПРЕДА, који тежи да унаприједи приступ развоју руралних средина.

Један од кључних аспеката је превазилажење традиционалног приступа обнови инфраструктуре без дугорочне визије. Друштвени домови и други запуштени објекти у руралној средини често остају нефункционални јер се не интегришу у шири контекст развоја заједнице. Ова мјера настоји да преокрене овај тренд, претварајући их у мултифункционалне просторе који одговарају на реалне потребе становништва.

Ови простори могу служити као мјеста за оснивање и удруживање пољопривредних произвођача кроз задруге и прерађивачке организације, дистрибутивне и откупне центре, као и центре за прераду. Поред тога, могу функционисати као демо-фарме, вртићи, нови модели становања и стамбене цјелине за младе који се враћају у рурална подручја, школе традиционалног кувања и старих заната, радионице за очување културног наслеђа и сајамски и манифестациони простори. Оваква рјешења се ослањају на локалне ресурсе и људски потенцијал, фокусирајући се на стварање нових могућности за живот и рад у селима.

Кроз примјену принципа „Living Lab“, инфраструктурни пројекти постају динамички процеси који укључују локално становништво у креирање, тестирање и примјену рјешења. Пројекат „Rurall“ пружа основ за овакав приступ. Његови резултати, као што су мапирање неискоришћених ресурса, развој пословних модела и подстицање међусекторске сарадње, укључују се у имплементацију мјере 1.6.3, креирањем људских ресурса који ће приступити овим проблемима, развијају се пројекти блиски потребама руралне заједнице, суфинансирани од стране градске управе.

Посебан акценат стављен је на унапређење услуга које интегришу јавни и приватни сектор. Кроз ове приступе, мјера 1.6.3 се директно надовезује на принципе „Living Lab“-а, доприносећи не само ревитализацији инфраструктуре већ и изградњи одрживих заједница. Оваква синергија између локалних актера, јавног и приватног сектора и постојећих развојних пројеката осигурава да резултати буду трајни, конкретни и усмјерени на побољшање квалитета живота у руралним срединама.

Крајњи циљ је креирање одрживог модела управљања који јача капацитете руралних заједница за одговор на изазове депопулације и економске неконкурентности, стварајући притом одрживе услове за живот и рад у руралним срединама.

Индикатор мјере 1.6.3	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Број нових пословних модела дефинисаних кроз успостаљену инфраструктуру и развојне пројекте	<ul style="list-style-type: none">• Одјељење за пољопривреду и рурални развој• Одјељење за привреду и предузетништво• Агенција „ПРЕДА“	0	4

Мјера 1.6.4. Подршка диверзификацији економије у руралним подручјима

Диверзификација економских активности у руралним подручјима града Приједора представља стратешки одговор на изазове као што су ниски и нестабилни приходи, демографски пад и смањена отпорност на климатске и тржишне поремећаје. Ова мјера има за циљ повећање економске одрживости руралних домаћинстава, задржавање становништва у руралним подручјима и побољшање животног стандарда кроз промоцију и

подршку развоју разноврсних економских дјелатности.

У складу са стратегијом развоја града Приједора, ова мјера подстиче три главна правца диверзификације.

- Први обухвата подршку преради и додавању вриједности пољопривредним производима на самим газдинствима. Примјери укључују производњу сира, брашна, сокова, сувог меса или других производа који могу постати дио локалних брендова. Оваква активност омогућава не само веће приходе газдинствима већ и повезивање са локалним и међународним тржиштима кроз географску заштиту и брендирање производа.
- Други правац укључује развој руралног туризма као једног од кључних рјешења за привлачење туриста и отварање нових извора прихода. Рурални туризам у Приједору може се ослонити на природне, културне и гастрономске ресурсе који подржавају аутентична искуства за туристе. Поред традиционалног гостопримства, овај сектор може укључивати активности као што су брање гљива, сакупљање љековитог биља, учествовање у берби, радионице традиционалне кухиње и заната, те организацију годишњих манифестација. Овакве активности стварају нова занимања и могућности за младе који се враћају у села, уз истовремено подстицање развоја пољопривреде, занатства и услужних делатности. Да би туризам био одржив, потребно је стално унапређивати и диверзификовати понуду како би се задовољиле савремене потребе туриста. Рурални туризам, као дио шире стратегије, комбинује економске, културне и еколошке аспекте, ослањајући се на ЕУ иницијативе попут „Farm to Fork“. Ово омогућава креирање нових пословних модела који спајају пољопривреду, гастрономију и туризам, а такође пружају прилику за промоцију одрживих пракси и очување локалног екосистема.
- Трећи правац односи се на запошљавање чланова руралних домаћинстава ван пољопривреде, уз задржавање мјеста боравка на селу. Ово укључује оснивање малих и средњих предузећа у руралним подручјима, који не морају бити везани за пољопривреду, али пружају нове могућности запошљавања. У том контексту, од посебног значаја су иницијативе које укључују локалне заједнице и подстичу сарадњу кроз платформе попут „Living Lab“-а, развијене у оквиру мјере 1.6.1.

Укупна имплементација мјере укључује припрему посебних програма за промоцију диверзификације, финансијску подршку за реализацију пројеката и умрежавање локалних актера. Финансирање активности диверзификације биће осигурано кроз сарадњу градске управе, међународних фондова и приватних иницијатива, док ће „Living Lab“ платформа и активност у оквиру мјере 1.6.1 играти важну улогу у њиховој имплементацији.

Кроз ову мјеру, рурална подручја Приједора добијају прилику да постану одрживи простори са високом економском и друштвеном вриједношћу, уз оснаживање локалних заједница и подршку економској стабилности домаћинстава.

Индикатор мјере 1.6.4	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Број нових производа креирано у руралним подручјима и интегрисано у систем "Поткозарска кућа"	<ul style="list-style-type: none">• Одјељење за пољопривреду и рурални развој• Агенција „ПРЕДА“• Одјељење за привреду и предузетништво• Туристичка организација града Приједора	0	мин. 10
Број новокреираних туристичких садржаја или понуда	<ul style="list-style-type: none">• Одјељење за пољопривреду и рурални развој• Агенција „ПРЕДА“• Одјељење за привреду и предузетништво• Туристичка организација града Приједора	0	мин. 5
Број запослених у новооснованим пословима у руралним подручјима	<ul style="list-style-type: none">• Одјељење за пољопривреду и рурални развој• Агенција „ПРЕДА“• Одјељење за привреду и предузетништво	0	мин. 10

Приоритети и мјере за Стратешки циљ 2

У оквиру Стратешког циља 2. постављено је седам приоритета, а то су:

- 2.1: Унапређење улоге културе у животу грађана приједорске регије
- 2.2: Развој спорта код дјеце и цијеложивотног вјежбања грађанства
- 2.3: Стварање услова за побољшање понуде јавних услуга социјалног сектора
- 2.4: Смањење ризика од катастрофа, посебно у односу на утицаје поплава и пожара
- 2.5: Унапређење услуга јавног здравства
- 2.6: Обезбјеђење већег учешће ОЦД у социоекономском развоју и дјеловању у складу са начелима одрживог развоја
- 2.7: Изврсност у образовању

ПРИОРИТЕТ 2.1 Унапређење улоге културе у животу грађана приједорске регије

Обзиром на чињеницу да је култура све више кључна за друштвени и економски развој и да су економске користи шире од оних које се односе само на производњу и потрошњу културних добара, битно је подржати креативност и подстаћи иновације и у овој као и у другим секторима. Да би учешће у културном животу могло да оствари свој пуни потенцијал и да би могло да оствари свој еманципаторски и развојни утицај, неопходно је садржаје учинити доступне различитој публици. Активности унапријеђења и промоције културно историјско наслеђа Приједора, као и подршка развоју нових садржаја ће унаприједити перцепцију Приједора као дестинације са јасно дефинисаним и диференцираним брендом.

У табели која слиједи приказани су елементи приоритета 2.1 са индикаторима и припадајућим мјерама.

Табела бр. 9: Приоритет 2.1 са припадајућим индикаторима и мјерама

Приоритет	Индикатор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
2.1 Унапређење улоге културе у животу грађана приједорске регије	Повећање броја посјетилаца институцијама културе	79.820	111.748 40%
Припадајуће мјере за реализацију приоритета			
2.1.1 Заштита и обиљежавање објеката и локалитета културно-историјског наслеђа			
2.1.2 Развој кадрова и инфраструктуре			
2.1.3 Популаризација и афирмација програма културног наслеђа кроз примјену интерактивних начина презентације			

Мјера 2.1.1: Заштита и обиљежавање објеката и локалитета културно-историјског наслеђа

Обзиром да културни идентитет града обиљежава богато културно-историјско наслеђе (национални споменици БиХ, добра са привремене листе националних споменика БиХ, добра са листе петиција, добра у евиденцији Републичког завода за заштиту културно-историјског и природног наслеђа, те археолошки локалитети), реализација ове мјере ће укључити различите пројекте почевши од покретања иницијативе и добијања Рјешења о привременој и/или трајној заштити објеката битних за културни идентитет града, као и мапирања, очувања и промоције поменутих објеката, али и споменика НОБ-а и археолошких налазишта и локалитета. Ова мјера ће директно допринијети унапређењу и развоју културног идентитета града и позиционирању Приједора као града културе и умјетности.

Индикатор мјере 2.1.1	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Покренуте иницијативе за добијање трајне заштите и рестаурацију објеката од посебног културно-историјског значаја	<ul style="list-style-type: none"> ●Одјељење за културу, међународну сарадњу, спорт и невладине организације ●Музеј Козаре ●Меморијални музеј на Мраковици 	1	4
Мапирани и дигитализовани објекти од значаја за очување културно-историјског наслеђа Приједора	<ul style="list-style-type: none"> ●Одјељење за културу, међународну сарадњу, спорт и невладине организације ●Музеј Козаре ●Меморијални музеј на Мраковици 	0	20
Обезбјеђена нова ископавања, мапирање и промоција археолошког налазишта	<ul style="list-style-type: none"> ●Одјељење за културу, међународну сарадњу, спорт и невладине организације ●Музеј Козаре ●Меморијални музеј на Мраковици 	0	1

Мјера 2.1.2: Развој кадрова и инфраструктуре

Приједор је град са богатом традицијом умјетничког стваралаштва и културног наслеђа које је определијелило и савремени развој града у овој области. Сходно том, једно од усмјерења ће свакако бити и обезбјеђење услова за останак и наставак школовања младих умјетника Приједора.

Један од заједничких проблема свих институција културе свакако јесте недостатак или неадекватност простора за базичне делатности установа културе, што условљава реализацију активности усмјерених на побољшање њихових капацитета. Наведени проблеми непосредно утичу на заштиту културног наслеђа, развој културних потреба и равноправно учешће грађана у културном животу, те сходно томе постоји потреба за плански усмереним капиталним улагањима како у у установе културе и заштиту културног наслеђа тако и инвестиционо одржавање културне инфраструктуре и техничко-технолошке модернизације на бази јасно дефинисаних приоритета.

Мјера ће обухватити активности на унапређењу капацитета институција културе укључујући набавку неопходне опреме, обезбјеђење предуслова за проширење капацитета Народне Библиотеке „Ђирило и Методије“ али и унапређење капацитета Љетне баште (као основе за даљи развој фестивалског туризма). Поред унапређења инфраструктуре, проводиће се низ активности усмјерених на развој волонтерских програма у установама културе и укључивање младих у продукцију и презентацију културних садржаја, како из области културног наслеђа тако и из области савременог стваралаштва.

Индикатор мјере 2.1.2	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Унапређени капацитети институција културе	<ul style="list-style-type: none">●Одјељење за културу, међународну сарадњу, спорт и невладине организације●Музеј Козаре●Меморијални музеј на Мраковици	1	4
Урађена пројектна документација и обезбјеђени предуслови за изградњу објекта Библиотеке	<ul style="list-style-type: none">●ЈУ Народна Библиотека „Ђирило и Методије“	0	1
Омогућена пререгистрација Музичке школе у школу Примјењених умјетности	<ul style="list-style-type: none">●Музичка школа „Саво Балабан●Одјељење за образовање, здравство, социјалну заштиту и пронаталитетну и демографску политику	0	1
Обезбјеђен развој волонтерских програма у установама културе	<ul style="list-style-type: none">●Одјељење за културу, међународну сарадњу, спорт и невладине организације●Музеј Козаре●Меморијални музеј на Мраковици●ЈУ Народна Библиотека „Ђирило и Методије“●Глерија Сретен Стојановић	0	5

Мјера 2.1.3: Популаризација и афирмација програма културног наслеђа кроз примјену интерактивних начина презентације

Да би учешће у културном животу могло да оствари свој пуни потенцијал и да би могло да оствари свој еманципаторски и развојни утицај, **неопходно је садржаје учинити доступне различитој публици.** Тренутни степен дигитализације институција културе је на релативно

ниском нивоу, што указује на потребу увођења нових модела у пословању (повећање безбједности података, активније употребе аналитике и сл.), али и нових модела презентације и промоције културне баштине, што ће у коначници садржаје учинити лакше доступним и атрактивнијим, а самим тим допринијети повећању броја посјетилаца. Поред увођења нових модела промоције и презентације, овом мјером ће се посебна пажња посветити унапређењу савременог стваралаштва, идентификацији и мапирању културно историјских потенцијала, подршци издавачкој дјелатности, али и подршци реализацији традиционалних, те развијању и реализацији нових културних манифестација Приједора.

Индикатор мјере 2.1.3	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Омогућени нови модели презентације и промоције културне баштине	<ul style="list-style-type: none"> ●Одјељење за културу, међународну сарадњу, спорт и невладине организације ●Музеј Козаре, ●Меморијални Музеј на Мраковици ●Глерија Сретен Стојановић 	1	20
Унапређење савременог стваралаштва кроз подршку фестивалима	<ul style="list-style-type: none"> ●Одјељење за културу, међународну сарадњу, спорт и невладине организације ●Музеј Козаре, ●Меморијални Музеј на Мраковици ●Глерија Сретен Стојановић 	1	5
% дигитализације архивске и старе и ријетке библиотечке грађе	<ul style="list-style-type: none"> ●Одјељење за културу, међународну сарадњу, спорт и невладине организације ●Музеј Козаре, ●ЈУ Народна библиотека Ћирило и Методије 	0	80%
% мапирања и идентификације културно историјског наслеђа	<ul style="list-style-type: none"> ●Одјељење за културу, међународну сарадњу, спорт и невладине организације ●Музеј Козаре, ●Меморијални Музеј на Мраковици 	0	70%
Повећање броја суфинансираних дјела издавачке дјелатности	<ul style="list-style-type: none"> ●Одјељење за културу, међународну сарадњу, спорт и невладине организације 	15	30

ПРИОРИТЕТ 2.2: Развој спорта код дјецe и цијеложивотног вјежбања грађанства

Како је спорт тијесно везан и са другим сферама одлучивања и планирања у локалној заједници, као што су: образовање, здравство, социјална заштита, умјетност, одмор, туризам и сл., важан је сегмент не само за појединце него и за цијелокупан друштвени и културни развој сваке заједнице, како на локалном тако и на регионалном нивоу.

Сходно томе сви актери локалне заједнице ће развијати реципрочну сарадњу са спортским

клубовима и удружењима, у циљу промоције вриједности спорта и користи које даје, полазећи од тога да је њихова улога првенствено комплементарна активностима носилаца спортских активности у локалној заједници.

Једна од битних улога ће бити и доношење функционалних Програма подршке и креирање јасних усмјерења развоја спорта у локалној заједници. Утврђивање циљева или ажурирање критерија у смислу усклађивања са Стратегијом ће омогућити транспарентнију расподелу средстава у складу са критеријумима не само на локалном већ и на републичком нивоу. Самим тим ће се сужити простор за кориштење тзв., дискреционих права.

У табели која слиједи приказани су елементи приоритета 2.2 са индикаторима и припадајућим мјерама.

Табела бр. 10: Приоритет 2.2 са припадајућим индикаторима и мјерама

Приоритет	Индикатор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
2.2 Развој спорта код дјеце и цијеложивотног вјежбања грађанства	Број основних и средњих школа укључен у локалне програме развоја спорта код дјеце	0	100% 8 средњих 12 основних
Припадајуће мјере за реализацију приоритета			
2.2.1 Успостављен конзистентан систем управљања и финансирања спорта у локалној заједници			
2.2.2 Развој и унапређење спорта и спортске инфраструктуре			

Мјера 2.2.1: Успостављен конзистентан систем управљања и финансирања спорта у локалној заједници

Ова мјера ће обухватити унапређење модела управљања Програмима, намјењеном развоју спорта локалне заједнице, почевши од ажурирања базе података о спортским клубовима и удружењима, као и свим осталим информацијама битним за реализације програма подршке. Перманентно праћење и анализа односа остварених спортских резултата у односу на уложена средства, као и увођење нових програма финансирања школског спорта, допринеће квалитетнијим иницијативама везаним за унапређење области спорта дјеце и омладине. У коначници ће успостављање једне овакве платформе допринијети доношењу даљих планова развоја заснованих на уважавању информација о постизању планова сваке од појединих спортских организација.

Поред успостављања платформе за адекватније управљање развојем спорта, посебна пажња унутар ове мјере ће се посветити организацији и унапређењу постојећих и креирању нових спортских манифестација Приједора, као и промоцији спорта и значаја бављења спортом.

Други сет активности ће се односити на **подршку развоју аматерског спорта и подршку развоју врхунског спорта и спортиста**. Активности развоја аматерског спорта ће укључивати подршку регистрацији нових спортских клубова, јачање капацитета спортских клубова, организацију бесплатних школа спорта, плаћање закупа спортских терена и сала као и подршку у спровођењу љекарских прегледа чланова клуба. У сарадњи са спортским организацијама, спортистима и спортисткињама који показују изузетне спортске резултате, биће пружена подршка од стране Града кроз различите моделе награђивања.

Методe пружања одговарајуће непосредне или посредне подршке спортистима и спортисткињама из Приједора, који показују изузетне спортске квалитете биће развијене у сарадњи са спортским организацијама, како би им се омогућио пун развој њихових спортских и људских капацитета. Организација, управљање, постигнути резултати препознатих врхунских спортиста, адекватно ће се промовисати и подржати кроз различите моделе награђивања од стране локалне управе.

Индикатор мјере 2.2.1.	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Успостављена платформа за конзистентно и функционално управљање спортом	●Одјељење за културу, међународну сарадњу, спорт и невладине организације	0	1
Повећан број програма и иницијатива које на посредан начин подстичу повећање броја школских спортских секција	●Одјељење за културу, међународну сарадњу, спорт и невладине организације ●Спортски клубови и удружења	3	7
% повећања износа Програма подршке спортским манифестацијама на годишњем нивоу	●Одјељење за културу, међународну сарадњу, спорт и невладине организације ●Спортски клубови и удружења	190.000 KM	35% 256.500 KM
Подршка оснивању нових спортских клубова	●Одјељење за културу, међународну сарадњу, спорт и невладине организације ●Спортски клубови и удружења	0	10
Увођење програма подршке аматерском спорту	●Одјељење за културу, међународну сарадњу, спорт и невладине организације ●Спортски клубови и удружења	0	7
% повећања програма подршке унапређењу врхунског спорта	●Одјељење за културу, међународну сарадњу, спорт и невладине организације ●Спортски клубови и удружења	15.000 KM	(30%) 19.500 KM

Мјера 2.2.2: Развој и унапређење спорта и спортске инфраструктуре

Реализација ове мјере ће обухватити два сета активности. Први сет активности ће се односити на **подршку развоју и изградњи спортске инфраструктуре** укључујући већ започете радове на спортским објектима али и прилагођавања постојећих спортских објеката потребама особа са инвалидитетом.

Други сет активности ће се односити на **јачање капацитета школа** за реализацију активности вјежбања дјецe у школама и подршка реализацији спортских такмичења (Малих олимпијских игара и спорт плус програма и сл.).

Индикатор мјере 2.2.2	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Број окончаних пројеката изградње спортске инфраструктуре (новоизграђених и/или реконструисаних) спортских објеката	●Одјељење за културу, међународну сарадњу, спорт и невладине организације ●Спортски клубови и удружења	13	+50
% побољшања материјално-	●Одјељење за културу,	25.000 KM	50%

техничких услова за реализацију наставе физичког васпитања као и ваннаставних активности и школског спорта;	међународну сарадњу, спорт и невладине организације ●Спортски клубови и удружења		50.000 КМ
% повећања подршке реализацији спортских такмичења	●Одјељење за културу, међународну сарадњу, спорт и невладине организације ●Спортски клубови и удружења	10.000 КМ	30.000 КМ (на годишњем нивоу)

ПРИОРИТЕТ 2.3: Унапређење квалитета живота и смањење социјалне искључености маргинализованих група друштва

Стања социјалне искључености у којима се налазе социјално осјетљиве групе становништва захтијевају промјену на боље, у правцу побољшања квалитета њиховог живота.

Област социјалне заштите усмјерена је на побољшање социјалног статуса грађана на личном, пордичном и ширем социјалном плану, те треба да јача друштвену кохезију и да негује независност и способност људи да помогну сами себи. У периоду наглих и драстичних промјена у друштву, у социјалној заштити долази до повећања броја корисника, који рано улазе и дуго се задржавају у систему социјалне заштите.

Сходно томе, циљ развоја социјалних услуга у локалној заједници је управо превенирање проблема како појединци, породице и групе у ризику не би дошли у стање социјалне изолације и трајне зависности од социјалних служби. Квалитетне услуге производе позитивну промјену, омогућавају савладавање ризика и предупредују даљи развој проблема и стања који нарушавају квалитет живота корисника, што подразумева да процедура која претходи коришћењу услуга треба да се спроводи на смислен и јасан начин у оптималном року.

Неопходно је укључивање и синхронизована превентивна акција свих институција и успостављање сарадње о начинима и правцима подршке овим категоријама становништва. Сам процес унапређења би требао да почне са неким од активностима сагледавања актуелних потреба и анализом постојећег стања и достигнутог степена развоја, дефинисањем уочених проблема како би се могло приступити адекватним активностима унапређења.

У табели која слиједи приказани су елементи приоритета 2.3 са индикаторима и припадајућим мјерама.

Табела бр. 11: Приоритет 2.3 са припадајућим индикаторима и мјерама

Приоритет	Индикатор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
2.3 Унапређење квалитета живота и смањење социјалне искључености маргинализованих група друштва	Шири спектар програма подршке од стране локалне заједнице (Проширена права)	5	8
Припадајуће мјере за реализацију приоритета			
Мјера 2.3.1 Стварање услова за побољшање понуде јавних услуга социјалног сектора			
Мјера 2.3.2 Унапређење координације јавног сектора и ОЦД-а у развијању мреже социјалних услуга и помоћи рањивим категоријама			
Мјера 2.3.3 Побољшање капацитета и унапређење услуге лијечења и његе			
Мјера 2.3.4 Унапређење услуга за дјецу без родитељског старања и дјецу са сметњама у развоју			
Мјера 2.3.5 Стварање услова за пружање различитих облика помоћи лицима са инвалидитетом			

Мјера 2.3.1: Стварање услова за побољшање понуде јавних услуга социјалног сектора

Континуирано повећање броја корисника и ограниченост средстава за социјална давања, условљава потребу ефикасније примјене постојећих и дефинисање нових програма, мјера и активности директно усмјерених на најсиромашније и социјално угрожене групе, нарочито у најмање развијеним подручјима.

Имајући то у виду посебна пажња ће се посветити развоју превентивних психосоцијалних програма, унапређењу капацитета прихватилишта за жртве насиља, повећању сензибилности грађана и већој информисаности о проблематици угрожених категорија становништва. Овом мјером ће се обухватити стварање услова за осивање и адекватно функционисање породичног савјетовалишта унутар Центра за социјални рад. Породично савјетовалиште ће обављати активности примарне превенције, као одговор на актуелне психосоцијалне потребе и проблеме грађана, при том обухватајући различите циљне групе, користећи нове методе превентивног дјеловања и преношења порука.

Индикатор мјере 2.3.1	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Успостављање породичног савјетовалишта	<ul style="list-style-type: none">●Одјељење за образовање, здравство, социјалну заштиту и пронаталитетну и демографску политику●Центар за социјални рад Приједор	0	1

Мјера 2.3.2: Унапређење координације јавног сектора и ОЦД-а у развијању мреже социјалних услуга и помоћи рањивим категоријама

Обзиром да је Законом о социјалној заштити дефинисано да се послови социјалне заштите могу радити, поред јавног и у приватном и цивилном сектору, ова мјера ће обухватити унапређење координације локалне управе са осталим релевантним институцијама и организацијама из других сектора, а у циљу обезбјеђења услуга непосредне помоћи и подршке корисницима. Центар за социјални рад ће у координацији са локалном управом радити на подстицању других организација и сектора у пружању услуга, као и пружању непосредне материјалне и/или стручне подршке пројектима који развијају мрежу социјалних услуга и помоћи рањивим категоријама. Сходно томе, ова мјера ће обухватити проширење услуге за старија лица, нарочито обезбјеђење услова за „помоћ у кући“. Подршка старијим лицима која остају код своје куће има вишеструки ефекат, како на повећање задовољства самих старијих лица тако и на смањење трошкова бриге или смјештаја за старија лица.

Индикатор мјере 2.3.2	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Број обучених његоватеља	<ul style="list-style-type: none">●Одјељење за образовање, здравство, социјалну заштиту и пронаталитетну и демографску политику●Центар за социјални рад Приједор●Организација цивилног друштва	10	50
Број организација цивилног друштва које су се укључиле у	<ul style="list-style-type: none">●Одјељење за образовање, здравство,	0	7

програме подршке	социјалну заштиту и пронаталитетну и демографску политику ●Центар за социјални рад Приједор ●Организација цивилног друштва		
------------------	--	--	--

Мјера 2.3.3: Побољшање капацитета и напређење услуге лијечења и његе

Чињеница да је из године у годину повећава број старијих лица којима је неопходна социјална и материјална подршка, обзиром да стање социјалне сигурности пензионера увелико зависи од тога имају ли довољна и редовна примања по основу права на пензију. Још један од евидентних проблема је и слабљење породичне солидарности и препуштање старијих лица „својој судбини“ из чега проистичу и активности које ће се, поред помоћи у кући, односити и на збрињавање у установама социјалне заштите, али и здравствено збрињавање. Иако највећи број старијих лица у стању зависности остаје код куће, ипак дио њих се налази у стању потребе која изискује смјештај у установи (Дому за старија лица). Имајући у виду напријед поменуто, Град Приједор је усвојио „Средњерочни план социјалне заштите у Граду Приједору за период од 2021-2025.“, гдје је управо питање социјалне сигурности један од стратешких циљева Приједора.

Овом стратешком мјером планирају се два сета активности од који се један односи на **јачање капацитета Дома за стара лица**, док се други односи на заједничке активности Градске управе и Центра за социјални рад које ће подразумевјевати:

1. Обухваћености новчаном помоћи свих особа које за то испуњавају услове и оријентисаност на потребе
2. Раст номиналних износа новчане помоћи, као и
3. Развој додатних програма материјалне подршке за задовољење егзистенцијалних потреба (огријев, трошкови ел. енергије, комуналне услуга, исхрана и сл.)

Индикатор мјере 2.3.3	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
% повећања номиналних износа помоћи	●Одјељење за образовање, здравство, социјалну заштиту и пронаталитетну и демографску политику ●Центар за социјални рад Приједор	310.000 KM	50% 465.000 KM
Број адаптираних и прилагођених мјеста за потпуно зависне кориснике у Дому за стара лица	●Одјељење за образовање, здравство, социјалну заштиту и пронаталитетну и демографску политику ●Центар за социјални рад Приједор	0	30

Мјера 2.3.4: Унапређење услуга за дјецу без родитељског старања и дјецу са сметњама у развоју

Ова мјера ће обухватити реализацију пројектних активности усмјерених на пружање подршке младим који након навршених 18 година, па законској регулативи излазе из система социјалне заштите и крећу у самосталан живот, односно остају без институционалне подршке.

Активности подршке овој угроженој категорији, међу којима су и особе са потешкоћама у развоју ће, поред пружања сигурног мјеста за живот и обуку у основним животним вјештинама, подразумевати подршку у фази транзиције ка самосталности и укључивању у друштво у циљу њихове што боље припреме за самосталан живот, јер се врло често дешава да управо ова дјеца након престанка институционалне подршке остају препуштена сама себи, чиме постају ризична, маргинализована друштвена група и живе у напорима да себи осигурају самосталан живот.

Обзиром да је ове младе људе потребно подржавати док год им је помоћ потребна, мјере ће обухватити активности провођења мјера старатељске заштите, све до пуног оспособљавања за самосталан живот, самостално становање уз подршку, надзор над старатељским мјерама и промовисање хранитељства као најоптималнијег вида збрињавања подршка хранитељима.

Индикатор мјере 2.3.4	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Додатни програми подршке/ проширена права за дјецу без родитељског старања	●Одјељење за образовање, здравство, социјалну заштиту и пронаталитетну и демографску политику ●Центар за социјални рад Приједор	0	3
Број хранитељских породица	●Одјељење за образовање, здравство, социјалну заштиту и пронаталитетну и демографску политику ●Центар за социјални рад Приједор	37	150 (за 7 година)

Мјера 2.3.5: Стварање услова за пружање различитих облика помоћи лицима са инвалидитетом

Иако у Приједору, поред Центра за социјални рад, постоје још двије институције (Специјална основна и средња школа у Приједору - Центар „Сунце“ и ЈУ Дом за мушка лица са инвалидитетом Приједор), рад на смањивању различитих облика дискриминације лица са инвалидитетом, уз обезбјеђење једнаких могућности за све треба да буде континуиран процес, обзиром да је ова група становништва у сталној опасности од дискриминације по различитим основама, али и између различитих група особа са инвалидитетом.

Ова мјера ће обухватити активности на даљем системском интегрисању у социјалну заштиту дјецe и омладине са потешкоћама у развоју, стварању услова за обезбјеђење кућне његе за све тешке инвалиде, као и сталне едукације особа са инвалидитетом у циљу разумјевања и остваривања својих права.

Индикатор мјере 2.3.5	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
% унапређења капацитета за школовање дјецe и омладине са потешкоћама у развоју	●Одјељење за образовање, здравство, социјалну заштиту и пронаталитетну и демографску политику ●Центар за социјални рад Приједор	0	30%
Повећање броја интервенција кућне његе за тешке инвалиде	●Одјељење за образовање, здравство,	0	70%

	социјалну заштиту и пронаталитетну и демографску политику ●Центар за социјални рад Приједор		
Број едукација за особе са инвалидитетом	●Одјељење за образовање, здравство, социјалну заштиту и пронаталитетну и демографску политику ●Центар за социјални рад Приједор	0	5 (на годишњем нивоу)

ПРИОРИТЕТ 2.4: Смањење ризика од катастрофа, посебно у односу на утицаје поплава и пожара

Мјере заштите и спасавања становништва, материјалних добара и животне средине морају бити добро организоване, а припреме извршне тако да омогућавају ефикасно ангажовање свих расположивих капацитета на подручју града Приједор и њихово стављање у функцију заштите и спасавања становништва, материјалних добара и животне средине.

Да би се омогућило превентивно дјеловање као и оперативно спровођење мјера заштите и спасавања, те отклањање посљедица елементарних непогода и других несрећа на подручју града Приједора, предвиђен је низ мјера које ће створити претпоставке за смањење ризика од природних и елементарних катастрофа.

У табели која слиједи приказани су елементи приоритета 2.4 са индикаторима и припадајућим мјерама.

Табела бр. 12: Приоритет 2.4 са припадајућим индикаторима и мјерама

Приоритет	Индикатор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
2.4 Смањење ризика од катастрофа, посебно у односу на утицаје поплава и пожара	Изграђен нови функционални систем за јавно узбуњивање	0	1
	Развијена аналогна и дигитална радиокомуникациска мрежа	0	1
	Повећање % издвојених средстава за заштиту од поплава	0	50%
Припадајуће мјере за реализацију приоритета			
Мјера 2.4.1 Изградња, модернизација и диверзификација система за рано упозоравање и узбуњивање становништва о надоласећим или непосредним опасностима			
Мјера 2.4.2 Развој самосталне аналогне и дигиталне радиокомуникациске мреже, као и обезбјеђење адекватне локације за постављање репетитора и пратеће опреме			
Мјера 2.4.3 Материјално техничко опремање субјеката заштите и спасавања потребним средствима и опремом			
Мјера 2.4.4 Заштита од поплава			

Мјера 2.4.1: Изградња, модернизација и диверзификација система за рано упозоравање и узбуњивање становништва о надоласећим или непосредним опасностима

Систем за јавно узбуњивање становништва састојао се од двадестак електричних сирена распоређених по територији града Приједора и околних мјеста на бази студије чујности. Могућност даљинског укључивања овог система онемогућена је гашењем Центра за обавјештавање који је укинут заједно са гашењем Одсјека Министарства одбране у чијем саставу је исти функционисао. Законска обавеза локалне заједнице је вратити у пуну

функцију систем јавног узбуњивања са управљањем са једног мјеста користећи напредније технологије узбуњивања помоћу звучног и говорног модела преноса података. Процијењени износ буџета за ову намјену креће се око 500.000,00 – 700.000,00 КМ.

Индикатор мјере 2.4.1	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Изграђен нови функционални систем за јавно узбуњивање	●Одсјек за цивилну заштиту	0	1

Мјера 2.4.2: Развој самосталне аналогне и дигиталне радиокомуникацијске мреже, као и обезбјеђење адекватне локације за постављање репетитора и пратеће опреме

Постоји реална потреба посједовања алтернативних система веза па руковођење акцијама заштите и спасавања, јер је познато да у условима ванредних ситуација и дужег недостатка електричне енергије и интернета долази до прекида рада постојећих конвенционалних система. Већ постоје значајни почетни кораци на успостави овог система, али је у наредном периоду потребно у оквиру успостављања Оперативно комуникационог центра 121, при Одсјеку за цивилну заштиту, као и постављањем вишенамјенских стубовова на истакнутим висинским локацијама на планини Козари, створити могућности за изградњу самосталне независне аналогне и дигиталне радиокомуникационе мреже која ће бити доступна свим субјектима заштите и која ће омогућавати несметан рад и правовремен пренос свих врста информација у реалном времену, како у редовном раду субјеката, а посебно у условима ванредних ситуација.

Процијењени износ буџета за ову намјену креће се око 100.000,00 КМ

Индикатор мјере 2.4.2	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Постављени решеткасти стубови носача на Козари	●Одсјек за цивилну заштиту	0	2

Мјера 2.4.3: Материјално техничко опремање субјеката заштите и спасавања потребним средствима и опремом

Познато је да је у последње вријеме, изузев набавке средстава за потребе ТВСЈ, није било значајнијих набавки материјално техничких средстава за потребе рада субјеката заштите у условима ванредних ситуација.

У наредном периоду потребно је плански приступити набавци адекватане опреме и средстава за рад различитих спасилачких служби користећи како властита средства за развој субјеката заштите, тако и средства градског Буџета. Овај процес такође треба да прати и одговарајућа обука кадра који се ангажује на овим пословима, као и стварање просторних услова за квалитетно складиштење и чување средстава за заштиту и спасавање.

Процијењени износ буџета за ову намјену креће се око 1.000.000,00 КМ.

Индикатор мјере 2.4.3	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
% унапређења капацитета субјеката заштите	●Одсјек за цивилну заштиту	0	20%

Мјера 2.4.4: Заштита од поплава

Организација спровођења мјера заштите на води и под водом базира се на реализацији превентивно-техничких мјера, интервентних мјера и реализацији мјера за ублажавање и отклањање посљедица плављења одређеног подручја на територији града Приједора.

Најважнију превентивну мјеру заштите од поплава представља изградња потребних водозаштитних објеката односно насипа на ријеци Сани и Гомјеници као и редовно одржавање постојећих заштитних објеката и периодична регулација или чишћење бујичних водотока и канала за одвођење површинских вода.

Ова мјера ће обухватити редовне програме заштите од поплава до нивоа који је усклађен са ингеренцијама локалне заједнице у овој области а које су највећим дијелом усмјерене ка санацији и изградњи пропуста и потпорних зидова ради спречавања ерозија од бујица, одрона земљишта и заштите од поплава. Сходно превентивном дјеловању, сваке године се доноси „План активности у припреми и спровођењу мјера заштите и спасавања од поплава за подручје града Приједора“, чиме се осигурава поштовање постојећих прописа при изградњи објеката у зонама плављења.

Индикатор мјере 2.4.4	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
% повећања подршке програмима заштите од поплава	●Одсјек за цивилну заштиту	250.000 КМ	100% 500.000 КМ

ПРИОРИТЕТ 2.5: Унапређење услуга јавног здравства

Континуирано осигурање и побољшање здравствених услуга, унапређење капацитета секундарног нивоа здравствене заштите осигурање превентивних мјера заштите, унапређење дјеловања хигијенско-епидемиолошке службе, повећање покривености здравственим осигурањем, као и јачање вертикалне и хоризонталне координисаности и спремности, неке су од иницијатива које ће у битној мјери оумугућити унапређење услуга јавног здравства града Приједора.

У табели која слиједи приказани су елементи приоритета 2.5 са индикаторима и припадајућим мјерама.

Табела бр. 13: Приоритет 2.5 са припадајућим индикаторима и мјерама

Приоритет	Индикатор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
2.5 Унапређење услуга јавног здравства	Број корисника упућених Одјељењу превентивне медицине	0	40%
	Укључивање у доступне екстерне програме и пројекте дигитализације и унапређења дигиталних вјештина	0	7 (за 7 година)
Припадајуће мјере за реализацију приоритета			
Мјера 2.5.1. Унаприједити прехоспитално хитно збрињавање обољелих и повријеђених			
Мјера 2.5.2. Оснажити потенцијал превентивне медицине			
Мјера 2.5.3. Унаприједити дјеловања хигијенско-епидемиолошке службе Дома здравља Приједор			
Мјера 2.5.4. Унапређење дигиталних вјештина и унапређење процеса дигиталне трансформације здравственог сектора			

Мјера 2.5.1: Унаприједити прехоспитално хитно збрињавање обољелих и повријеђених

С обзиром на огроман значај прехоспиталне његе и тријаже као кључних компоненти хитне помоћи које пружају рану и непосредну медицинску помоћ, обезбјеђење адекватног функционисања и унапређења службе хитне помоћи је један од дефинисаних приоритета локалне заједнице.

Финансирање тимова хитне медицинске помоћи је прописано Уговором о финансирању примарног нивоа здравствене заштите, те се сходно броју становника Приједора од стране

Фонда здравствене осигурања Републике Српске дотирају средства за финансирање укупно 8 мобилних тимова хитне медицинске помоћи.

Имајући у виду велику површину и разурњеност територије Града Приједора потребно је формирање додатна 4 мобилна тима хитне медицинске помоћи која ће омогућити адекватну покривеност територије, што не може бити додатно финансирано из Фонда здравствене осигурања Републике Српске. Сходно томе, једна од дефинисаних мјера унутар приоритета 2.5. Унапређење услуга јавног здравства ће свакако бити и обезбјеђење адекватног функционисања и унапређења службе хитне помоћи, са акцентом на мобилне тимове хитне помоћи.

Индикатор мјере 2.5.1	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Број тимова хитне медицинске помоћи	<ul style="list-style-type: none">● Одјељење за образовање, здравство, социјалну заштиту и пронаталитетну и демографску политику● Дом здравља Приједор	8	12

Мјера 2.5.2: Оснажити потенцијал превентивне медицине

У складу са Законом о здравственој заштити, Дом здравља Приједор је у претходном периоду успио да обезбједи основне предуслове за оснивање једне од нових организационих јединица (простор, кадрови, опрема), односно јединицу која ће се бавити промоцијом здравља и превенцијом обољења.

Имајући у виду чињеницу да је рано откривање и превенција масовних незаразних болести (малигне болести, кардиоваскуларне болести, дијабетес, орално здравље, ментално здравље) имају огроман значај на даље лијечење, оснивање и функционисање Центра за превенцију на неки начин представљаја неопходност у системима здравствене заштите.

Утицај на смањење ризика од хроничних обољења и других болести ће се кроз овај Центар, превентивно дјеловати путем различитих свеобухватних програмима промоције здравља, превенције болести и унапређења квалитета живота свих циљних група.

Индикатор мјере 2.5.2	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Адаптирани и модернизовани простори и успостављена организациона јединица превентивне медицине	<ul style="list-style-type: none">● Одјељење за образовање, здравство, социјалну заштиту и пронаталитетну и демографску политику● Дом здравља Приједор	0	1

Мјера 2.5.3: Унапређење дјеловања хигијенско-епидемиолошке службе Дома здравља Приједор

Глобална пандемија која се десила у претходном периоду указала је на велики значај и улогу брзог и адекватног реаговања на јавноздравствене ризике, односно на брза откривања, реаговања, превенцију и комуникацију са широм заједницом.

Важност у дјеловању код појаве кризних јавноздравствених ситуација, ризика које се односе на друга заразна обољења (туберкулоза, морбиле и сл.), као и појаву различитих болести узрокованих биолошким агенсима (уједи крпеља и сл.), али и дјеловања на спрјечавање даљих ризика од њиховог ширења, указују на огроман значај даљег унапређења ове службе.

Сходно томе, потребно је створити предуслове за што бржи и ефикаснији одговор у кризним

ситуацијама, унаприједити систем јавног узбуњивања и брзе реакције као одговор на кризу која утиче на здравље становништва. Ово подразумијева дефинисање кризних планова, мапирање ресурса, провођење континуираних едукација и вјежби, те унапређење капацитета хигијенско епидемиолошке службе. Реализација поменутих активности би требала да допринесе побољшању спремности на брзи одговор.

Индикатор мјере 2.5.3	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Унапређени капацитети хигијенско епидемиолошке службе	<ul style="list-style-type: none">● Одјељење за образовање, здравство, социјалну заштиту и пронаталитетну и демографску политику● Дом здравља Приједор	0	40%

Мјера 2.5.4: Унапређење дигиталних вјештина и унапређење процеса дигиталне трансформације здравственог сектора

Циљ ове мјере је да се обезбједи едукација здравствених радника у области дигиталних вјештина и трансформације здравственог сектора. Ова мјера ће осигурати да здравствени радници буду спремнији да користе савремене дигиталне алате и технологије, побољшавајући на тај начин ефикасност и квалитет здравствених услуга. Обуке ће бити усмјерене на нове технологије у дијагностици, примјени вјештачке интелигенције у породичној медицини са циљем растерећења доктора породичне медицине, примјени технологија у менталном здрављу и хитној медицинској служби.

Индикатор мјере 2.5.4	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Број здравствених радника који су добили подршку	<ul style="list-style-type: none">● Дом здравља Приједор	0	150

ПРИОРИТЕТ 2.6: Обезбјеђење већег учешће ОЦД у социоекономском развоју и дјеловању у складу са начелима одрживог развоја

С обзиром на велики број организација цивилног друштва на подручју града као и њихову широку лепезу дјеловања у различитим областима, од великог значаја је управо препознавање њихових неискориштених потенцијала, јачање њихових капацитета, а самим тим и повећање доприноса развоју социоекономског развоја града Приједора. Реализација приоритета ће допринијети унапређењу транспарентног финансирања и одрживости цивилног сектора, као и омогућити повећање учешћа тих организација у процесу европских интеграција.

Табела бр. 14: Приоритет 2.6 са припадајућим индикаторима и мјерама

Приоритет	Индикатор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
2.6 Обезбјеђење већег учешће ОЦД у социоекономском развоју и дјеловању у складу са начелима одрживог развоја	Број ОЦД оспособљен да аплицира за привлачење екстерних извора средстава за реализације идеја битних за социоекономски развој Приједора	2	20
Припадајуће мјере за реализацију приоритета			
Мјера 2.6.1 Унапређење стручних капацитета запослених јавне управе за планску и транспарентну додјелу, праћење и евалуацију буџетских средстава намијењених за програме и пројекте ОЦД			

Мјера 2.6.2 Унапређење стручних капацитета ОЦД за добијање средстава и транспарентно и ефикасно управљање пројектима
Мјера 2.6.3 Суфинансирање пројеката међународне сарадње
Мјера 2.6.4 Подстицаји реализацији локалних пројектних иницијатива
Мјера 2.6.5 Оснивање и функционисање Омладинског центра Приједор

Мјера 2.6.1: Унапређење стручних капацитета запослених јавне управе за планску и транспарентну додјелу, праћење и евалуацију буџетских средстава намијењених за програме и пројекте ОЦД

Како Град Приједор издваја значајна средства која путем грантова додјељује као подстицај раду и реализацији пројеката различитих ОЦД града Приједора, један од најбитнијих сегмената је управо и унапређење стручних капацитета запослених јавне управе за планску и транспарентну додјелу, праћење и евалуацију буџетских средстава намијењених за програме и пројекте ОЦД.

Повратне информације добијене након стручне евалуације и праћења планираног утрошка средстава од стране ОЦД представља најбитнији фактор приликом могућег креирања нових критеријума додјеле грантова и одлучивању о прихватљивости различитих ОЦД за будуће суфинансирање од стране Градске управе.

Индикатор мјере 2.6.1	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Број спроведених обука	●Одјељење за културу, међународну сарадњу, спорт и невладине организације	0	7 (укупно за обухваћени период)

Мјера 2.6.2: Унапређење стручних капацитета ОЦД за учешће на домаћим и/или међународним позивима за додјелу средстава и транспарентно и ефикасно управљање пројектима

Јачање организација цивилног друштва града Приједора обухватиће активности на унапређењу њихових стручних капацитета како би се додатно омогућило њихово јачање и функционисање кроз различите изворе средстава.

Унапређење стручних капацитета организација цивилног друштва обухватиће активности различитих видова едукација, почевши од оспособљавања за добијање средстава из различитих извора, едукација за транспарентно и ефикасно управљање пројектима, али и специфичних оспособљавања за обављање различитих врста услуга (његоватељи и сл.)

Индикатор мјере 2.6.2	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Број спроведених обука	●Одјељење за културу, међународну сарадњу, спорт и невладине организације	0	5 (на годишњем нивоу)
Број обучених чланова ОЦД	●Одјељење за културу, међународну сарадњу, спорт и невладине организације	0	50 (на годишњем нивоу)

Мјера 2.6.3: Суфинансирање пројеката међународне сарадње

Обзиром да ја навећи дио ОЦД углавном ограничених кадровских, финансијских и стручних капацитета, само мало број њих са подручја града Приједора има довољне капацитете и знање да аплицира на различите међународне пројекте, односно користи екстерне изворе суфинансирања њихових пројектних идеја.

Самим тим од суштинске важности је оспособљавање истих, те пружање адекватне подршка за учешће и реализацију пројектних идеја финансираних из екстерних извора средстава.

Обезбјеђивање учешћа суфинансирања овог типа пројектних идеја увелико олакшава њихову могућност учешћа у различитим програмима и као апликанта али и као партнера.

Индикатор мјере 2.6.3	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Број суфинансираних пројеката	●Одјељење за културу, међународну сарадњу, спорт и невладине организације	0	10

Мјера 2.6.4: Подстицаји реализацији локалних пројектних иницијатива

Ова мјера ће обухватити наставак континуиране активности подршке раду, функционисању, односно реализацији различитих пројектних иницијатива за унапређење локалне заједнице, кандидованих од стране организација цивилног друштва са подручја града Приједора.

Сходно дефинисаним мјерама и приоритетима овог стратешког документа предност ће се свакако давати иницијативама које ће својом реализацијом доприносити постизању постављених стратешких циљева, односно постављених индикатора из свих стратешки дефинисаних фокуса.

Индикатор мјере 2.6.4	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Повећање броја квалитетних пројектних идеја које доприносе развоју локалне заједнице у различитим секторима	●Одјељење за културу, међународну сарадњу, спорт и невладине организације	0	10

Мјера 2.6.5: Оснивање и функционисање Омладинског центра Приједор

Овом мјером је обухваћено оснивање Омладинског центра Приједор, односно успостављање адекватног простора у којем би млади проводили своје слободно вријеме. Простор ће бити намијењен за ученике, студенте и омладинске организације које егзистирају на подручју Приједора, са циљем едукације младих, одржавања различитих конференција, презентација али и умрежавања младих људи.

Реализација ове мјере је почела током 2023. године, чиме је адаптирано 96 m² корисног простора, док ће се у наредном периоду радити на дањем унапређењу капацитета али и конкретног рада и дјеловања овог центра.

Индикатор мјере 2.6.5	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Основањ Омладински центар	●Одјељење за културу, међународну сарадњу, спорт и невладине организације	0	1

ПРИОРИТЕТ 2.7: Изврсност у образовању

У складу са законским оквиром, ингеренције Града у области образовања су ограничене, а своде се доминантно на могућности утицаја на усмјерења и квалитет образовања. Приступ теми развоја образовања у оквиру стратегије је дводимензионалан. Једна димензија посматрања је повезивање стручног образовања и локалне привреде у циљу ефикаснијег функционисања тржишта рада, односно запошљавања и конкурентности, издвојена као приоритет у оквиру компоненте економског развоја. Друга димензија посматрања је подстицај изврсности у образовању, као приоритет у оквиру компоненте друштвеног развоја. Изврсност у образовању има специфичан значај за развој друштва, јер оснажује појединце и доприноси укупном економском, културном и социјалном напретку заједнице. Због поменутог законског оквира и ингеренција, интервенције Града у оквиру стратегије ће бити усмјерене на кључне претпоставке изврсности – подржавајућу инфраструктуру и окружење - мотивисаност и креативност наставног особља, ангажованост ученика, приступ ресурсима, посвећеност сталном унапређењу, итд. Изврсност у образовању припрема младе генерације не само за конкурентан наступ на тржишту рада, већ и за даљу професионалну и личну афирмацију на бази препознатих афинитета и талената.

Табела бр. 15: Приоритет 2.7 са припадајућим индикаторима и мјерама

Приоритет	Индикатор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
2.7 Изврсност у образовању	Успјех ученика на регионалним, националним и међународним такмичењима	83 републичке награде	100 републичких награда
	База студената и стручњака ангажованих на домаћим и страним научно-истраживачким и „high-tech“ установама и организацијама	0	750
Припадајуће мјере за реализацију приоритета			
Мјера 2.7.1 Побољшање/модернизација основне инфраструктуре за објекте предшколског, основног, средњешколског и високог образовања			
Мјера 2.7.2 Опремање кабинета и учионица у образовним установама за актуелна и нова занимања			
Мјера 2.7.3 Финансирање пројеката наставника и ученика у оквиру реализације наставних предмета, секција, такмичења и других ваннаставних активности			
Мјера 2.7.4 Јачање капацитета образовних и других локалних институција за реализацију активности каријерног савјетовања			
Мјера 2.7.5 Развој платформе за стипендирање и подршку младим талентима			

Мјера 2.7.1: Побољшање/модернизација основне инфраструктуре за објекте предшколског, основног, средњешколског и високог образовања

Индикатор мјере 2.7.1	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Број образовних институција подржаних кроз инфраструктурне захвате	<ul style="list-style-type: none">Одјељење за образовање, здравство, социјалну заштиту и пронаталитетну политику и демографску политику	0	2 (мин.)

Осигурати сигурне, функционалне и модерне образовне просторе који задовољавају савремене стандарде, једна од кључних претпоставки за развој квалитетног предшколског, основног, средњешколског и високог образовања. У наредном периоду Град Приједор је у фокус поставио задатак да ради на унапређењу физичких објеката и просторија у образовним установама како би оне биле боље прилагођене потребама свих корисника и технолошким промјенама. То подразумјева подршку у:

- Санацији дотрајалих објеката и осигурање основних услова за рад (кровови, прозори, гријање, освјетљење, санитарни чворови),
- Имплементацији енергетске ефикасности (постављање изолационих фасада, енергетски ефикасних система гријања и расвјете, те уградњу соларних панела) чиме ће се омогућити смањење трошкова одржавања,
- Изградњу/уређење/унапређење заједничких простора и учионица (спортских терена, библиотека, лабораторија, ИТ учионица, простора за ваннаставне активности и креативни рад),
- Развоју дигиталне инфраструктуре и увођењу паметних рјешења за управљање просторима и за реализацију наставних и ваннаставних активности.

Мјера подразумјева осигурање финансијских средстава за реализацију наведених интервенција из локалних и осталих извора.

Мјера 2.7.2: Опремање кабинета и учионица у образовним установама за актуелна и нова занимања

Индикатор мјере 2.7.2	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Број опремљених и адаптираних кабинета/учионица	<ul style="list-style-type: none">Одјељење за образовање, здравство, социјалну заштиту и пронаталитетну политику и демографску политику	0	3 (мин.)

Ова мјера има за циљ модернизацију кабинета и учионица у образовним установама за актуелна и нова занимања кроз техничко и технолошко унапређење, како би ученици стекли практичне вјештине и знања усклађена с потребама савременог тржишта рада и научног развоја. Фокус је на опремању простора савременом технологијом и алатима који омогућавају квалитетно извођење наставе за постојећа и нова занимања, посебно у СТЕМ подручјима (лабораторијске опрема за природне науке, ИТ опреме – паметне табле, интерактивних наставних средстава, софтвера и платформи за учење, 3Д принтера, роботских сетова и сл. Мјеру је потребно посматрати и у контексту имплементације стратешког пројекта „Оснивање Центра за високо образовање“ и иницијативе за отварање „Умјетничке школе Приједор“ (трансформацијом Музичке школе „Саво Балабан“).

Мјера 2.7.3: Финансирање пројеката наставника и ученика у оквиру реализације наставних предмета, секција, такмичења и других ваннаставних активности

Индикатор мјере 2.7.3	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Број подржаних иницијатива и пројеката сарадње наставног особља и ученика/студената	<ul style="list-style-type: none">Одјељење за образовање, здравство, социјалну заштиту и пронаталитетну политику и демографску политику	0	5 (мин.)

Већа ангажованост ученика и наставника у додатним активностима које развијају критичко размишљање и креативност, треба да осигура да образовне установе постану расадник иновација и идеја, док ученици и наставници добијају прилику да остваре свој потенцијал у окружењу. Узимајући у обзир значај ове тематике за развој иновација размотриће се иницијатива за оснивање фонда кроз који ће се обезбједити годишње финансирање имплементације пројеката ученика и наставника у школама и другим образовним установама, као и учешће на релевантним такмичењима, изложбама и сајмовима.

Мјера 2.7.4: Јачање капацитета образовних и других локалних институција за реализацију активности каријерног савјетовања

Индикатор мјере 2.7.4	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Број организованих догађаја посвећених каријерном савјетовању	<ul style="list-style-type: none">Одјељење за образовање, здравство, социјалну заштиту и пронаталитетну политику и демографску политику	0	3
Број школских установа у којима се реализује каријерно савјетовање	<ul style="list-style-type: none">Одјељење за образовање, здравство, социјалну заштиту и пронаталитетну политику и демографску политикуАгенција ПРЕДА	0	18

Правовремена идентификација преференција младих за неку област је од суштинског значаја за одабир његовог професионалног пута и каријере, што у коначници треба да допринесе и дугорочном развоју заједнице. Мјера јачање капацитета образовних и других локалних институција за реализацију активности каријерног савјетовања је усмјерена на развој ресурса, знања и алата за професионално усмјеравање, како би ученици добили подршку у планирању образовног и професионалног пута кроз едукацију наставног особља за пружање каријерног савјетовања и реализацију истраживања преференција младих, развој брошура, интерактивних материјала и база за каријерно савјетовање, те кроз организовање дана отворених врата школа, институција и пословних субјеката.

Мјера 2.7.5: Развој платформе за стипендирање и подршку младим талентима

Индикатор мјере 2.7.5	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Online платформа индикативно развијена на принципу (и уз кориштење) одговарајућих друштвених мрежа.	<ul style="list-style-type: none">• Одјељење за образовање, здравство, социјалну заштиту и пронаталитетну политику и демографску политику• Агенција ПРЕДА	0	1
Број стипендираних талената	<ul style="list-style-type: none">• Одјељење за образовање, здравство, социјалну заштиту и пронаталитетну политику и демографску политику	5	10

Подршка стипендирања за дефицитарна занимања и подршка младим талентима је од суштинског значаја за задржавање младих талената у локалној заједници који требају у коначници да буду покретачи друштвеног и економског развоја. Од изузетног је значаја правовремена подршка најбољима и правично и транспарентно награђивање за постигнута достигнућа, као и пружање менторске подршке и подршке међусобном умрежавању и сарадњи. У том циљу, у оквиру мјере ће се наставити са праксом пласирања ученичких и студентских стипендија, укључујући развој нових модела. Посебан сегмент мјере ће бити фокусиран на побољшање комуникације са студентском популацијом кроз развој платформе - студентске мреже (на бази кориштења техничких могућности друштвених мрежа) која ће потенцијално повезивати Град Приједор и студентску популацију. Приступ мрежи ће бити омогућен и члановима академске и „алумни“ заједнице (поријеклом из Приједора) ангажоване на домаћим и страним образовним, научно-истраживачким, „high-tech“ и другим реномираним установама. Индикативно, администрација платформе ће бити организована уз подршку Града и активно учешће студентске, односно академске заједнице.

Приоритети и мјере за Стратешки циљ 3

У оквиру Стратешког циља 3. постављена су три приоритета, а то су:

3.1: Унапријеђење јавних услуга и побољшање животног стандарда заједнице кроз развој постојеће и изградњу нове инфраструктуре и капацитета

3.2: Стварање еколошки одрживе заједнице и повећање њене биоразноликости кроз унапријеђење система управљања чврстим отпадом и отпадним водама те ревитализацију и креирање нових зелених површина

3.3: Повећање отпорности и ублажавање штетних утицаја климатских промјена кроз унапријеђење енергетске ефикасности и интензивирање кориштења енергије из обновљивих извора

ПРИОРИТЕТ 3.1: Унапријеђење јавних услуга и побољшање животног стандарда заједнице кроз развој постојеће и изградњу нове инфраструктуре и капацитета

Развој јавне инфраструктуре је приоритет за Град Приједор јер игра кључну улогу у економском расту, регионалној повезаности и квалитету живота становника. Иако град континуирано и равномјерно улаже у побољшање своје инфраструктуре, постоје разлике у квалитету инфраструктуре између урбаних и руралних подручја. О овоме свједочи то што у многим срединама нема елементарних услова за развој индустрије (лоша путна мрежа, дотрајала енергетска инфраструктура, лош интернет, водоводна мрежа није доступна или је стара, итд).

Град Приједор, као јединица локалне самоуправе са добрим географским положајем, цестовном и жељезничком инфраструктуром, има перспективу за различите видове привреде, јер се налазе на доброј локацији и у односу на поједине земље у региону, што може омогућити да постану и важан логистички центар. Надаље, путна инфраструктура је и даље непотпуна и треба се радити на њеном побољшању. Становништву, а и привредницима је проблем теретног и путничког саобраћаја који пролази кроз најужи центар града, што је посљедица недостатка квалитетних заобилазница, те је потребан даљи развој путне мреже како теретна возила не би ишла кроз центар и уништавала путеве који нису пројектовани за оптерећења која стварају теретна возила. Стварају се честа загушења саобраћајних токова, угрожава се безбједност грађана у првом реду ученика, а као пратећа појава повећаног интензитета саобраћаја је и повећан проценат издувних гасова који у еколошком погледу наносе велику штету. Непостојање бициклических стаза, минималне пјешачке зоне и слабо развијен јавни превоз, имају негативан утицај на повећање урбане мобилности на подручју града.

Комунална инфраструктура и капацитети постоје, али у највећој мјери су у доста лошем стању што директно утиче на велике економске губитке комуналних предузећа. Из тог разлога, потребно је радити упоредо на развоју нове инфраструктуре и капацитета, али и реконструкцији постојећих. Јасно је да све набројано захтјева значајна новчана издвајања, те све заједно представља велики изазов у стварању одрживог пословања комуналних предузећа. Позитивно је што постоји традиција, а самим тим и релевантна знања и потенцијал за побољшање рада комуналних предузећа.

У табели која слиједи приказани су елементи приоритета 3.1 са индикаторима и припадајућим мјерама.

Табела бр. 16: Приоритет 3.1 са припадајућим индикаторима и мјерама

Приоритет	Индикатор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
3.1 Унапријеђење јавних услуга и побољшање животног стандарда заједнице кроз развој постојеће и изградњу нове инфраструктуре и капацитета	Губици на водоводној мрежи	60%	55%
	Покривеност подручја града услугама предузећа за прикупљање и одвоз отпада	75%	85%
	Губици на топлводној мрежи	25%	Смањење губитака за 15%
	Укупан број линија градског аутобуског превоза	34	38
Припадајуће мјере за реализацију приоритета			
3.1.1 Изградња нових и реконструкција постојећих саобраћајница и путева			
3.1.2 Изградња нове и реконструкција постојеће водоводне и канализационе мреже			
3.1.3 Изградња нове и реконструкција постојеће топлводоводне мреже			
3.1.4 Подршка развоју урбане мобилности на подручју града Приједора			

Мјера 3.1.1: Изградња нових и реконструкција постојећих саобраћајница и путева

Путна инфраструктура, као битан фактор већег отварања и интегрисаности подручја локалне заједнице, треба да обезбједи везе саобраћајних коридора међународног, државног, ентитетског и локалног нивоа, добру приступачност свих дијелова територије града и везу са централним мјестима у мрежи насеља. Нарочито је важно побољшање стања мреже градских путева (нарочито ка недовољно активираним дијеловима) и повезивање те мреже са мрежом ванградског нивоа.

Индикатор мјере 3.1.1	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Дужина локалних путева на подручју Града Приједора	●Просторни план Града Приједора 2020-2040. година	18 локалних путева у укупној дужини од 146,6 km од чега је асфалтирано 90%	20 локалних путева у укупној дужини од 160 km од чега је асфалтирано 90%
Дужина некатегорисаних путева на подручју града Приједора	●Просторни план Града Приједора 2020-2040. година	588,9 km	Смањење дужине некатегорисаних путева за минимално 10 % (прекатегорисани у „јавни пут“)

Мјера 3.1.2: Изградња нове и реконструкција постојеће водоводне и канализационе мреже

Обезбјеђење квалитетног водоснабдијевања, како у урбаним, тако и у приградским и сеоским мјесним заједницама, јако је значајно за унапријеђење квалитета живота становништва. Иако је јавна водоводна мрежа на територији града Приједора развијенија од републичког просјека, велики губици у мрежи (процијењени комерцијални губици на годишњем нивоу су око 75%) утичу на одрживост цијелог система водоснабдијевања. У том смислу, неопходно је, уз стално ширење мреже и повећање обухвата корисника, вршити и континуирану санацију и реконструкцију постојеће мреже како би се обебиједила одрживост пословања јавног предузећа и побољшање његових услуга.

Индикатор мјере 3.1.2	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Број евидентираних потрошача	●ЈП „Водовод“ а.д. Приједор/ Извјештај о пословању предузећа за 2022. годину	25.583 евидентирана потрошача	30.883 евидентирана потрошача
Губици у дистрибутивној мрежи	●ЈП „Водовод“ а.д. Приједор (Фокус група – Инфраструктура и јавне услуге)	60%	55%

Мјера 3.1.3: Изградња нове и реконструкција постојеће топлотоводне мреже

Топловодна мрежа у Приједору је ограничена на централно подручје града, а технички захвати у смислу ширења мреже из постојећег постројења на друге градске цјелине су због природних и инфраструктурних ограничења компликовани и скупи. Фокус предузећа за наредни период је да у што већем обиму врши санацију и занављање топлотоводне мреже, која је у већем дијелу старости и преко 40 година, а уграђивани материјали превазиђени и углавном дотрајали, што доводи до дистрибутивних губитака од 25%. Обзиром да предузеће, због различитих дешавања из ранијег периода, не послује рентабилно, интензитет инвестиционих улагања у периоду трајања ове стратегије сигурно неће бити на неком значајнијем нивоу, без обзира да ли се ради о ширењу постојеће или изградњи нове мреже. Оправданост за ширење мреже постоји, а по истеку кредитног аранжамана који значајно оптерећује ликвидност предузећа, могуће је размишљати о значајнијим инвестиционим улагањима у реконструкцију и ширење мреже.

Индикатор мјере 3.1.3	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Реконструисана постојећа топловодна мрежа	• „Топлана“ а.д. Приједор / Извјештај о пословању предузећа за 2022. годину	0	150 метара
Губици у дистрибутивној мрежи	• „Топлана“ а.д. Приједор	Дистрибутивни губици 25%	Дистрибутивни губици смањени за 15%

Мјера 3.1.4: Подршка развоју урбане мобилности на подручју града Приједора

Урбана мобилност подразумијева балансиран однос различитих видова кретања и основ за одрживе начине транспорта у градовима. Основни циљ овог начина планирања је задовољење потребе за кретањем становништва и привреде у градовима и окружењу, у циљу унапређења квалитета живота. У суштини, он представља европски концепт планирања саобраћаја. Карактеристично за Приједор је то што он никад није имао добро развијен систем јавног градског превоза иако он постоји у урбаном и приградском подручју. Због изражене потребе за мобилношћу све већег броја становника града Приједора, али и сусједних општина (дневне миграције становништва ка центру града), пораста степена моторизације, непостојања добро организованог система јавног градског превоза, непоштовања саобраћајних прописа, недовољно кориштених видова немоторизованог превоза (пјешачења и бициклизма), примјећује се све веће незадовољство грађана функционисањем саобраћајног система, значајног негативног утицаја на стање животне средине насталог услед прекомјерног кориштења индивидуалних моторних возила, што пријети да буде фактор ограничења будућег развоја града. Управо то је кључни разлог због којег је неопходно предузимати активности на унапријеђењу концепта урбане мобилности.

Индикатор мјере 3.1.4	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Број линија јавног градског превоза	• Град Приједор / Одсјек за саобраћај и паркинге	4 градске линије, 30 приградских линија	Повећање за 10%
Систем за промоцију употребе бицикала (npr. „Bike sharing“)	• Град Приједор / Одсјек за саобраћај и паркинге	0	2
Број паркинг гаража	• Град Приједор / Одсјек за саобраћај и паркинге	0	1

ПРИОРИТЕТ 3.2: Стварање еколошки одрживе заједнице и повећање њене биоразноликости кроз унапријеђење система управљања чврстим отпадом и отпадним водама те ревитализацију и креирање нових зелених површина

Стварање еколошки одрживе заједнице у граду Приједору представља кључни циљ за унапређење квалитета живота грађана и очување природних ресурса за будуће генерације. Овај процес обухвата интегрисане мјере за унапређење система управљања чврстим отпадом и отпадним водама, уз истовремену ревитализацију постојећих и креирање нових зелених површина које доприносе повећању биоразноликости.

Увођењем модерних технологија за рециклажу и санитарно збрињавање чврстог отпада, град ће смањити загађење тла, воде и зрака, док ће подизање свијести грађана о важности правилног одлагања отпада омогућити активно укључивање заједнице у очување животне средине. Истовремено, систем за пречишћавање отпадних вода остаје као један од највећих изазова за град Приједор, чијим би се увођењем осигурала заштита ријека и подземних вода,

међутим, недостатак финансијских средстава и сложене техничке интервенције одлажу ову активност до наредног програмског периода.

Ревитализација запуштених зелених површина и садња нових паркова, дрворедних зона и урбаних вртова допринијеће побољшању квалитета ваздуха, смањењу ефекта урбаних топлинских острва и пружању станишта за различите биљне и животињске врсте. Ове зелене оазе постаће мјеста за рекреацију, едукацију и окупљање грађана, подстичући хармонију између урбаног развоја и природног окружења.

Кроз холистички приступ управљању ресурсима и активно укључивање свих друштвених актера, град Приједор има прилику да постане примјер одрживог развоја, гдје се економски напредак постиже у складу с очувањем природе и благостањем заједнице.

У табели која слиједи приказани су елементи приоритета 3.2 са индикаторима и припадајућим мјерама.

Табела бр. 17: Приоритет 3.2 са припадајућим индикаторима и мјерама

Приоритет	Индикатор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
3.2 Стварање еколошки одрживе заједнице и повећање њене биоразноликости кроз унапријеђење система управљања чврстим отпадом и отпадним водама те ревитализацију и креирање нових зелених површина	Покривеност локалне заједнице организованим прикупљањем и одвозом отпада	75%	85%
	Број рециклажних острва	0	4
	Уређене парковске површине по глави становника	0,9 м ²	1 м ²
	Стратешки програми подршке за развој биоразноликости	0	1
Припадајуће мјере за реализацију приоритета			
3.2.1 Унапријеђење система управљања комуналним отпадом			
3.2.2 Уређење постојећих и изградња нових јавних зелених површина и паркова			

МЈЕРА 3.2.1 Унапријеђење система управљања комуналним отпадом

Реализација ове мјере подразумијева инфраструктурне радове и унапређење људских ресурса за обезбјеђење свих потребних техничких услова, према законским и подзаконским актима као и прописима и стандардима из области управљања отпадом. Проширењем обухвата услуга одвоза отпада и повећањем броја корисника, обезбиједиће се већи приходи који ће олакшати одрживост пословања јавног предузећа. Изградњом рециклажних дворишта обезбиједиће се потребна инфраструктура за селективно раздвајање и рециклажу отпада као и одвоз отпада који не може бити рециклиран на регионалну депонију. Тиме би се умногоме смањиле количине комуналног отпада, док би од рециклажног отпада дошло до повећања властитих прихода комуналног предузећа. Основни развојни ефекат мјере се огледа у стварању услова за санитарно управљање чврстим отпадом на подручју града.

Индикатор мјере 3.2.1	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Укупан број корисника услуга јавног комуналног предузећа	● АД „Комуналне услуге“ Приједор	20.312 корисника	Повећан број корисника за 5%
Просјечна старост возила за прикупљање отпада	● АД „Комуналне услуге“ Приједор	20 година просјечна старост возила	10 година просјечна старост возила
Број рециклажних дворишта	● АД „Комуналне услуге“ Приједор	0	4

Количине рециклираног комуналног отпада	•АД „Комуналне услуге“ Приједор	237 тона	Повећање за минимално 20%
---	---------------------------------	----------	---------------------------

МЈЕРА 3.2.2 Уређење постојећих и изградња нових јавних зелених површина и паркова

Реализација мјере подразумијева уређење зелених урбаних површина, паркова, рекреативних зона и свеукупно управљање природним ресурсима на одговоран и креативан начин. Партиципативним учешћем локалног становништва, омогућити и естетска и функционална побољшања парковских и осталих зелених површина, са фокусом на заштиту урбане животне средине, у контексту друштвеног и економског развоја. Уређене зелене површине у урбаним подручјима, прилагођење потребама становништва, омогућавају већу покретљивост становништва, физичко ангажовање као и здравије окружење. Основни очекивани исход реализоване мјере је побољшање свакодневног живота становништва.

Индикатор мјере 3.2.2	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Број евидентираних дивљих депонија	•ГУ Приједор •АД „Комуналне услуге“ Приједор •Главна служба јавне ревизије Републике Српске/ „Функционисање система за управљање комуналним отпадом 2019-2022“	83 евидентиране дивље депоније	Броје дивљих депонија смањен за минимално 50%
Број уређених зелених јавних површина на подручју града (паркови и блоковско зеленило)	•ГУ Приједор	80.000 м ²	Повећање за минимално 10%
Износ буџетских средстава за уређење зелених површина	•ГУ Приједор	80.000,00 КМ	Повећање за минимално 10%

ПРИОРИТЕТ 3.3: Повећање отпорности и ублажавање штетних утицаја климатских промјена кроз унапријеђење енергетске ефикасности и интензивирање кориштења енергије из обновљивих извора

Град Приједор активно ради на повећању отпорности на климатске промјене кроз унапређење енергетске ефикасности и интензивирање кориштења обновљивих извора енергије. Овај приступ обухвата модернизацију јавних и стамбених објеката ради смањења потрошње енергије и емисије штетних гасова, што доприноси побољшању квалитета живота грађана и очувању природних ресурса. Кориштење савремених технологија у зградарству, индустрији и јавном сектору омогућава оптимизацију енергетских система и значајно смањење трошкова, док се истовремено подстиче већа свијест о одговорном управљању енергијом.

Посебна пажња посвећује се развоју капацитета за кориштење енергије из обновљивих извора. Инсталација соларних панела на јавним и индустријским објектима, искориштавање биомасе и потенцијално других обновљивих извора (геотермални извори, вјетар) представљају кораке ка смањењу зависности од фосилних горива. Овај приступ не само да може умањити емисије стакленичких гасова, већ отвара могућности за нова радна мјеста и подстичу локалну економију.

Синергијом енергетске ефикасности и обновљивих извора енергије, Приједор гради отпорнију заједницу која може одговорити на изазове климатских промјена. Ове иницијативе доносе дугорочне користи свим грађанима, стварајући здравије и сигурније окружење, док град постаје примјер одрживог развоја за друге локалне заједнице.

У табели која слиједи приказани су елементи приоритета 3.3 са индикаторима и припадајућим мјерама.

Табела бр. 18: Приоритет 3.3 са припадајућим индикаторима и мјерама

Приоритет	Индикатор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
3.3 Повећање отпорности и ублажавање штетних утицаја климатских промјена кроз унапријеђење енергетске ефикасности и интензивирање кориштења енергије из обновљивих извора	Буџетска средства намијењена за финансирање и суфинансирање пројеката ЕЕ	0	1.750.000,00 КМ
	Број подстицајних мјера за подршку пројектима ЕЕ и ОИЕ	0	2
Припадајуће мјере за реализацију приоритета			
3.3.1 Реконструкција и санација јавне и приватне инфраструктуре и објеката у складу са стандардима ЕЕ			
3.3.2 Подстицање употребе енергије настале из обновљивих извора у јавном и приватном сектору			

МЈЕРА 3.3.1 Реконструкција и санација јавне и приватне инфраструктуре и објеката у складу са стандардима ЕЕ

Реализација мјере ће допринијети побољшању квалитета живота локалног становништва, те одрживости пословања у јавном и приватном сектору. Мјера ће бити остварена провођењем активности које подразумјевају утопљавање стамбених објеката, примјена енергетски ефикасних технологија у пословању јавних предузећа, подизањем свијести локалног становништва о важности принципа енергетске ефикасности у односу на заштиту животне средине итд.

Индикатор мјере 3.3.1	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Промоција енергетске ефикасности кроз реализацију едукативно-промотивних догађаја	<ul style="list-style-type: none"> ●ГУ Приједор ●Развојна агенција „ПРЕДА“ 	0	2
Постојање локалних подстицајних мјера за реализацију пројеката енергетске ефикасности у јавном и приватном сектору	<ul style="list-style-type: none"> ●ГУ Приједор ●Развојна агенција „ПРЕДА“ 	1	2

МЈЕРА 3.3.2 Подстицање употребе енергије настале из обновљивих извора у јавном и приватном сектору

Подстицање употребе обновљивих извора енергије у јавном и приватном сектору ће допринијети смањењу загађења животне средине и смањењу глобалног загријавања. Реализација мјере ће значајано утицати на повећање производње енергије из обновљивих извора, смањење трошкова пословања привредних субјеката као и побољшање квалитета живота локалног становништва. Наведено ће бити реализовано кроз увођење подстицајних мјера за правна и физичка лица, организацију промотивно-едукативних активности и реализацију пројеката стратешког карактера.

Индикатор мјере 3.3.2	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Постојање локалних подстицајних мјера за реализацију пројеката обновљивих извора енергије у јавном и приватном сектору	●ГУ Приједор ●Развојна агенција „ПРЕДА“	0	1
Промоција обновљивих извора енергије кроз реализацију едукативно-промотивних догађаја	●ГУ Приједор ●Развојна агенција „ПРЕДА“	0	1

Приоритети и мјере за Стратешки циљ 4

У оквиру Стратешког циља 4. постављено је 9 приоритета, а то су:

ПРИОРИТЕТ 4.1: Јасна визија, лидерство и управљање дигиталном стратегијом

ПРИОРИТЕТ 4.2: Пружање агилних и приступачних услуга високог квалитета у складу са стварним потребама корисника уз повећан ангажман јавности и отворено учешће грађана и пословних субјеката у дизајнирању е-услуга институције

ПРИОРИТЕТ 4.3: Оптимизација процеса за дигиталну испоруку и одрживост пратећи принцип *digital by default*

ПРИОРИТЕТ 4.4: Обука упосленика с циљем развијања дигиталних вјештина и стварање културе, сарадње, размјене знања, иновација и креативности у цијелој институцији као основ за континуирана побољшања

ПРИОРИТЕТ 4.5: Кориштење *once-only, whole-of-institution* и *whole-of-government* стандардизоване технолошке и податковне инфраструктуре

ПРИОРИТЕТ 4.6: Побољшање способности прикупљања, анализе и дијелења података користећи нове технологије

ПРИОРИТЕТ 4.7: Успостава протокола и БЦП како би се осигурала сигурност и приватност и минимизирали ризици од *Cyber* пријетњи

ПРИОРИТЕТ 4.8: Транспарентност доношења одлука и пружања јавних услуга

ПРИОРИТЕТ 4.9: Јачање дигиталног екосистема заснованог на иновацијама, образовању, предузетништву и повезивању са дијаспором

ПРИОРИТЕТ 4.1: Јасна визија, лидерство и управљање дигиталном стратегијом

Успјешна дигитална трансформација захтјева јасну визију, снажно лидерство и ефикасно управљање дигиталном стратегијом. Ово подразумијева усмјеравање свих активности и ресурса ка остваривању дугорочних циљева који ће омогућити да Град Приједор постане модерна, технолошки напредна урбана средина. Кроз јасну визију и добро дефинисану стратегију, град ће бити у стању да ефикасно управља својим дигиталним ресурсима, унапређујући квалитет живота свих грађана. Ова мјера подразумијева израду и усвајање стратешког документа који ће дефинисати визију дигиталне трансформације Града Приједора, и који ће се вредновати кроз различите индикаторе као што су креирање планског документа, успостављање механизма за редефинисање услуга, имплементација стандарда ISO 27001 и идентификација актера који ће промовисати постојеће и будуће е-услуге.

У табели која слиједи приказани су елементи приоритета 4.1 са индикаторима и припадајућим мјерама.

Табела бр. 19: Приоритет 4.1 са припадајућим индикаторима и мјерама

Приоритет	Индикатор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
4.1 Јасна визија, лидерство и управљање дигиталном стратегијом	Усвојен стратешки документ за дигиталну трансформацију	Не постоји	Постоји
Припадајуће мјере за реализацију приоритета			
4.1.1 Усвојити стратешки документ који дефинише визију дигиталне трансформације Града Приједора			

Мјера 4.1.1: Усвојити стратешки документ који дефинише визију дигиталне трансформације Града Приједора

Циљ ове мјере је усклађивање будуће Стратегије развоја Града Приједора за период 2024-2030. година, са актуелном мапом пута дигиталне трансформације. Основна сврха усклађивања стратешких докумената Града биће дефинисање концепта дигиталног информационог система који би на основу процјене постојећег стања дигиталних ресурса са којима Град располаже понудио унапређење постојећих процеса и пружање е-услуга прилагођених корисницима. Циљ је да се омогући приступачнија, квалитетнија, бржа и ефикаснија услуга према крајњим корисницима, да се оптимизирају интерни процеси, успостави ефикаснија сарадња с трећим странама кроз системски уређену размјену података, те осигура транспарентност вођења процеса унутар Градске администрације.

Индикатор мјере 4.1.1	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Креиран плански документ који подржава визију дигиталне трансформације Града	●Радна група <i>Smart City</i>	Не постоји	Постоји
Успостављен механизам за редефинисање услуга унутар Града	●Радна група <i>Smart City</i>	Не постоји	Постоји
Идентификовани актери, партнери, вође и појединачни процеси који би преузели активности на промоцији постојећих и будућих е-услуга које пружа градска администрација грађанима и пословној заједници	●Радна група <i>Smart City</i>	Не постоји	Постоји

ПРИОРИТЕТ 4.2: Пружање агилних и приступачних услуга високог квалитета у складу са стварним потребама корисника уз повећан ангажман јавности и отворено учешће грађана и пословних субјеката у дизајнирању е-услуга Града Приједора

Други стратешки приоритет се фокусира на пружање услуга које одговарају стварним потребама корисника, уз повећан ангажман јавности и отворено учешће грађана и пословних субјеката у дизајнирању е-услуга Града. Овај приоритет обухвата мјере које ће побољшати квалитет живота употребом савремених технологија и омогућити граду да постане лидер у пружању иновативних и приступачних услуга, укључујући успостављање информационог система за дигиталну културну баштину, опремање јавних површина интерактивним садржајем, имплементацију паметних рјешења за информисање грађана,

побољшање сигурности у саобраћају, унапређење урбане мобилности и коришћење електронских сензора за управљање ресурсима. Ове мјере су кључне за трансформацију Приједора у дигитално повезану и ефикасну урбану средину, омогућавајући граду да се позиционира као лидер у пружању иновативних и приступачних услуга, што ће допринијети бољем квалитету живота свих грађана.

У табели која слиједи приказани су елементи приоритета 4.2 са индикаторима и припадајућим мјерама.

Табела бр. 20: Приоритет 4.2 са припадајућим индикаторима и мјерама

Приоритет	Индикатор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
4.2 Пружање агилних и приступачних услуга високог квалитета у складу са стварним потребама корисника уз повећан ангажман јавности и отворено учешће грађана и пословних субјеката у дизајнирању е-услуга институције	Број е-услуга развијених у сарадњи са грађанима, јавним институцијама и пословним субјектима	0	Мин. 10
Припадајуће мјере за реализацију приоритета			
4.2.1 Дигитална трансформација за одрживи развој и унапређење јавних услуга			

Мјера 4.2.1 Дигитална трансформација за одрживи развој и унапређење јавних услуга

Ова мјера представља свеобухватан приступ дигитализацији градске инфраструктуре и услуга, повезујући културне, образовне и урбане системе како би се унапредио квалитет живота грађана и ефикасност јавне управе. Фокус је на синергији различитих стратешких приоритета ради постизања одрживог развоја.

Кључне компоненте обухватају:

1. Дигитализација културне и образовне инфраструктуре

Успостављање јасне заједничке платформе свих укључених актера за дигитализацију културне баштине, као и реализацију иновативних едукативних пројеката, попут интерактивних експоната у јавним просторима и школама, са акцентом на приступачност и подстицање учења кроз игру и интеракцију.

Ова компонента биће спроведена у блиској сарадњи са мерама у оквиру **Стратешким циљем 2**, укључујући:

- **Мјеру 2.1.1: Заштита и обиљежавање објеката и локалитета културно-историјског наслеђа**, како би се културно наслеђе интегрисало у дигиталну форму, чиме се осигурава његова трајна заштита и доступност.
- **Мјеру 2.1.3: Популаризација и афирмација програма културног наслеђа кроз примјену интерактивних начина презентације**, која ће омогућити примјену дигиталних рјешења у популаризацији културе.
- Успостављање интерактивних едукативних експоната биће координисано

са **Мјером 2.7.2: Опремање кабинета и учионица у образовним установама за актуелна и нова занимања**, како би се подржао развој вјештина релевантних за дигиталну економију.

- Дигиталне платформе и ресурси биће повезани са **Мјером 2.7.5: Развој платформе за стипендирање и подршку младим талентима**, чиме ће се обезбједити већа подршка младима и њихово укључивање у процесе дигитализације.

2. Интегрисани систем за информисање и интеракцију са грађанима

Ова компонента ће укључити паметне клупе, инфо киоске, интерактивне дисплеје и „chatbot“ технологије, чиме ће се побољшати информисаност грађана и приступ јавним услугама. Прилагођеност особама са инвалидитетом осигураће једнакост у коришћењу услуга.

3. Паметно управљање урбаним просторима и ресурсима

Интеграција паметних рјешења за саобраћај, отпад и јавни превоз значајно ће побољшати функционалност града. Активности као што су 3Д пјешачки прелази са ЛЕД освјетљењем и соларним панелима, паметни семафори са сензорима за праћење саобраћаја и приоритетом за хитне службе, као и систем паметних бицикала са инфраструктуром за еколошки транспорт, доприносиће сигурности, енергетској ефикасности и одрживости. У области управљања отпадом, употреба електронских сензора за праћење попуњености контејнера и мреже LoRaWAN омогућиће оптимизацију одвоза и бољу рециклажу. Додатно, паметне гараже са системима за резервисање паркинга и електричним пуњачима подстаћи ће транзицију ка електромобилности. Развој онлајн канала комуникације и постављање јавних дисплеја за обавјештења побољшаће транспарентност и укљученост грађана у процесе управљања ресурсима.

4. Унапређење е-услуга кроз интеграцију сектора

Ова мјера представља синергију напора свих актера укључених у развој и унапређење локалне економије, уз подршку интеграције дигиталних технологија у различите секторе. Дигитализација се ослања на заједнички рад јавног, приватног и цивилног сектора, са циљем постизања стабилне економије која расте на бази знања, иновативности и ефикасног коришћења ресурса.

Кључне компоненте и повезаност са Стратешким циљем 1:

1. Интеграција дигиталних технологија у секторе туризма, пољопривреде и индустрије

- **Подршка развоју предузетништва (1.1):** Дигиталне платформе олакшавају приступ информацијама, едукацији и ресурсима за предузетнике, подстичући отварање нових предузећа и стварање радних мјеста.
- **Конкурентност ММСП (1.2):** Интеграција дигиталних рјешења побољшава ефикасност производње, унапређује ланце снабдијевања и подиже конкурентност микро, малих и средњих предузећа.
- **Привлачење инвестиција (1.3):** Савремени дигитални системи унапређују транспарентност, административну ефикасност и пословну климу, што чини град атрактивнијим за домаће и стране инвеститоре.
- **Развој производа и услуга у туризму (1.4):** Дигитализација туристичких ресурса, интерактивни садржаји и е-платформе омогућавају бољу промоцију дестинација и подстицање туристичких активности.

- **Образовање за запошљавање и конкурентност (1.5):** Развој дигиталних образовних ресурса подржава образовање за актуелна занимања, док е-платформе за подршку младим талентима подстичу запошљавање и професионални развој.
- **Одрживи развој руралних подручја (1.6):** Дигиталне технологије омогућавају оптимизацију аграрних процеса, боље управљање ресурсима и промоцију руралног туризма, што подиже квалитет живота и економске могућности у тим подручјима.

Плод заједничког рада свих актера:

Унапређење е-услуга кроз интеграцију сектора реализоваће се кроз активну сарадњу између јавне управе, приватног сектора, образовних институција, невладиних организација и грађана. Овај заједнички приступ обезбјеђује:

- Трајну подршку иновацијама и технолошком напретку.
- Бољу укљученост свих релевантних актера у креирање и примјену рјешења.

Одрживост дигиталних иницијатива и њихов позитиван утицај на економски развој.

Индикатор мјере 4.2.1	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Индекс дигиталне трансформације јавних услуга и инфраструктуре - (Број реализованих пројеката / Укупно планираних пројеката) × 100	• Радна група <i>Smart City</i>	Не постоји	30%

ПРИОРИТЕТ 4.3: Оптимизација процеса за дигиталну испоруку и одрживост пратећи принцип „*Digital by Default*“

У циљу унапређења ефикасности и одрживости градских услуга, Град Приједор је усвојио приоритет 4.3, који се фокусира на оптимизацију процеса за дигиталну испоруку услуга и подршку одрживости примјеном принципа „*Digital by Default*“ (дигитално као стандард). Овај приступ подразумјева да све услуге и процеси буду осмишљени и имплементирани тако да буду дигитални по *defaultu*, односно као подразумијевани начин пружања услуга.

Принцип „*Digital by Default*“ значи да се све нове услуге и реформе јавне администрације осмишљавају са циљем да буду примарно доступне путем дигиталних канала, док се традиционални (аналогни) начини пружања услуга постепено замјењују или прилагођавају дигиталним рјешењима. Овај принцип не само да поједностављује приступ услугама за грађане и пословну заједницу, већ такође доприноси повећању транспарентности, смањењу административних трошкова, и бољој ефикасности у раду градских служби.

Смјернице за имплементацију:

- Европска унија је кроз разне иницијативе и стратегије, попут Дигиталне агенде за Европу, поставила „*Digital by Default*“ као кључни принцип у развоју дигиталних услуга. Циљ ЕУ је да до 2030. године, све кључне јавне услуге буду доступне *online*, а да се све грађанске и пословне трансакције са јавним администрацијама одвијају путем дигиталних канала. Градови и општине се подстичу да усвајају овај принцип како би осигурали ефикасније управљање и бољи квалитет услуга за своје грађане.
- Приступ дигиталним услугама: Увођење принципа „*Digital by Default*“ у град Приједор значи да ће грађани и пословна заједница имати приоритетни приступ свим услугама путем интернета. Традиционални облици услуга остају доступни за оне који их преферирају, али дигитални канали постају главни начин пружања услуга. То

укључује све аспекте, од подношења захтјева до добијања докумената или информација.

- Подршка дигиталној трансформацији: Имплементација „*Digital by Default*“ захтјева не само технолошке промјене, већ и промјену у приступу и култури рада унутар градске администрације. Потребна је континуирана едукација запослених, прилагођавање постојећих процедура, и осигурање да су сви грађани, укључујући оне са ограниченим дигиталним вјештинама, у могућности да користе ове услуге.

Табела бр. 21: Приоритет 4.3 са припадајућим индикаторима и мјерама

Приоритет	Индикатор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
4.3 Оптимизација процеса за дигиталну испоруку и одрживост пратећи принцип „ <i>Digital by Default</i> “	Процент јавних услуга које су доступне путем дигиталних канала у односу на укупан број услуга, уз мерење ефикасности дигиталних процеса	Не постоји	40%
Припадајуће мјере за реализацију приоритета			
4.3.1 Надоградити мјесто приступа е-услугама града (<i>One-Stop-Shop</i>) као јединствено управно мјесто (формирати каталог услуга, електронске услуге, као и искористити заједничке модуле са виших управних нивоа РС)			
4.3.2 Имплементирати дигитализацију пословних процеса и папирних архива Града у циљу побољшања способности прикупљања, анализе и дијелења података уз употребу нових ИКТ технологија			

Мјера 4.3.1 Надоградити мјесто приступа е-услугама града (*one-stop-shop*) као јединствено управно мјесто (формирати каталог услуга, електронске услуге, као и искористити заједничке модуле са виших управних нивоа РС)

Мјера има за циљ значајно унапређење приступа е-услугама у Граду Приједор кроз надоградњу постојећег *one-stop-shop* система у јединствено управно место које ће омогућити лакши, бржи и транспарентнији приступ свим услугама града. Ова надоградња обухвата формирање свеобухватног каталога услуга, интеграцију нових е-услуга, као и искоришћавање заједничких модула са виших управних нивоа Републике Српске, чиме ће се омогућити ефикасније управљање градским ресурсима и услугама.

Један од кључних елемената ове мјере је имплементација напредних 3Д модела града, који ће служити као алат за боље планирање и управљање урбаним развојем. Ови 3Д модели омогућавају детаљан приказ постојећег стања простора, пружајући тачне и релевантне информације за доношење одлука у области урбаног планирања, енергетске ефикасности, управљања бучним зонама, телекомуникација, и управљања ризицима. Такође, 3Д модели ће олакшати визуализацију будућих пројеката, чиме се ствара реалистичан приказ потенцијалних урбаних промјена, што је од кључног значаја за привлачење инвеститора и унапређење квалитета живота грађана.

Поред тога, 3Д модели ће играти важну улогу у промоцији туризма, омогућавајући посјетиоцима и купцима некретнина да лакше навигирају и истражују простор. За професионалне кориснике, попут урбаниста и планера, 3Д модели пружају неопходне детаље и тачност за прецизно планирање, док су за широку јавност и потенцијалне инвеститоре креирани модели који су фокусирани на естетски изглед и реалистичну визуализацију.

Ова мјера такође подржава енергетску ефикасност кроз планирање зграда које користе обновљиве изворе енергије и аутоматизоване мреже, што је од суштинског значаја за развој паметног града. Кроз интеграцију са вишим управним нивоима, Град Приједор ће обезбиједити да сви подаци буду синхронизовани и доступни у реалном времену, чиме се

побољшава координација и ефикасност градске управе.

Индикатор мјере 4.3.1	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Идентификовати потребе Града	●Радна група <i>Smart City</i>	Не постоји	Постоји
Развити информациони систем	●Радна група <i>Smart City</i>	Не постоји	Постоји
Почети пружати е-услуге грађанима и пословној заједници	●Радна група <i>Smart City</i>	Не постоји	Постоји

Мјера 4.3.2 Имплементирати дигитализацију пословних процеса и папирних архива Града у циљу побољшања способности прикупљања, анализе и дијелења података уз употребу нових ИКТ технологија

Главна сврха мјере је да омогући коришћење архиве у дигиталном облику у сврху побољшања способности прикупљања, анализе и дијелења података користећи нове технологије.

Осигурање и заштита свих дигитализованих података те подстицање корисника на пребацивање свих података у дигитални облик облику у сврху побољшања способности прикупљања, анализе и дијелења података. Архива града доступна у електронској верзији.

Индикатор мјере 4.3.2	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Успоставити информациони систем за дигитализацију архиве града	●Радна група <i>Smart City</i>	Не постоји	Постоји
Идентификовати и извршити дигитализацију архивске грађе	●Радна група <i>Smart City</i>	Не постоји	Постоји
Извршити осигурање и заштиту свих дигитализованих података	●Радна група <i>Smart City</i>	Не постоји	Постоји

ПРИОРИТЕТ 4.4: Обука запосленика с циљем развијања дигиталних вјештина и стварање културе, сарадње, размјене знања, иновација и креативности у цијелој институцији као основ за континуирана побољшања

Унапређење дигиталних вјештина запослених је кључно за успјешну дигиталну трансформацију и континуирана побољшања у раду градске администрације. Овај приоритет фокусира се на стварање културе која подстиче сарадњу, иновације, креативност и размјену знања кроз континуирану обуку и развој дигиталних вјештина запослених. Ово ће омогућити запосленима да боље разумеју и примјењују дигиталне алате и рјешења, што ће резултирати ефикаснијим и кориснички оријентисаним услугама.

У табели која слиједи приказани су елементи приоритета 4.4 са индикаторима и припадајућим мјерама.

Табела бр. 22: Приоритет 4.4 са припадајућим индикаторима и мјерама

Приоритет	Индикатор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
4.4 Обука упосленика с циљем развијања дигиталних вјештина и стварање културе, сарадње, размјене знања, иновација и креативности у цијелој институцији као основ за континуирана побољшања	Процент запослених који су завршили обуке за развој дигиталних вјештина и примјењују дигитална рјешења у свакодневном раду	Не постоји	90%
Припадајуће мјере за реализацију приоритета			
4.4.1 У план обука уврстити обуке са циљем едукације запосленика о начину примјене корисничко оријентисаних услуга, унапређења дигиталних вјештина као и унапређења процеса дигиталне трансформације			

Мјера 4.4.1 У план обука уврстити обуке са циљем едукације запосленика о начину примјене корисничко оријентисаних услуга, унапређења дигиталних вјештина као и унапређења процеса дигиталне трансформације

Приликом увођења дигиталних промјена у пословању, неопходно је провести адекватну обуку упосленика. Дигитална трансформација захтјева усвајање нових радних процеса, вјештина и знања, као и непрестано надограђивање знања.

У склопу дигиталне трансформације нужно је осигурати свеобухватан програм едукације. Систем едукације треба спроводити континуирано и сваку обуку прилагодити тренутном нивоу знања и радним мјестима запосленика.

Едукацијама запосленика омогућиће се брже усвајање знања и вјештина потребних за дигитализацију система. Едукацијама треба јачати свијест радника о неопходности промјена које нам доноси процес дигитализације којим ће се олакшати период транзиције пружањем подршке и менторством.

Индикатор мјере 4.4.1	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Успостављен план обука из области дигиталних вјештина	●Радна група <i>Smart City</i>	0	1
Број едукованих упосленика из области дигиталних вјештина	●Радна група <i>Smart City</i>	0	30

ПРИОРИТЕТ 4.5: Кориштење *once-only, whole-of-institution* и *whole-of-government* стандардизоване технолошке и податковне инфраструктуре

У оквиру дигиталне трансформације Града Приједора, овај приоритет има за циљ оптимизацију и стандардизацију технолошке и податковне инфраструктуре. Спроведене мјере ће омогућити боље управљање подацима, већу сигурност и бољу услугу за грађане и пословну заједницу.

У табели која слиједи приказани су елементи приоритета 4.5 са индикаторима и припадајућим мјерама.

Табела бр. 23: Приоритет 4.5 са припадајућим индикаторима и мјерама

Приоритет	Индикатор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
4.5 Кориштење <i>once-only</i> , <i>whole-of-institution</i> и <i>whole-of-government</i> стандардизоване технолошке и податковне инфраструктуре	Процент консолидованих и стандардизованих ИКТ система и процеса који подржавају принципе „ <i>once-only</i> “, „ <i>whole-of-institution</i> “ и „ <i>whole-of-government</i> “	Не постоји	70%
Припадајуће мјере за реализацију приоритета			
4.5.1 Консолидација ИКТ опреме и примјена савремених технологија у пружању е-услуга			

Мјера 4.5.1 Консолидација ИКТ опреме и примјена савремених технологија у пружању е-услуга

Ова мјера има за циљ унапређење инфраструктуре Градске управе Приједора кроз консолидацију постојећих ИКТ (информационе и комуникационе технологије) ресурса и имплементацију савремених технологија које омогућавају пружање ефикасних, сигурних и прилагодљивих е-услуга. Консолидација укључује модернизацију сервер сале, инсталацију напредних сензора за заштиту података, система за аутоматско гашење пожара, видео надзора и специјализованих ормара за чување опреме, што ће значајно побољшати сигурност и отпорност градске ИКТ инфраструктуре.

Поред тога, мјера обухвата примјену технологија као што су *Cloud* сервиси, паметна рјешења, *IoT* (*Internet of Things*) и вјештачка интелигенција, у раду градске администрације. Ове технологије ће омогућити оптимизацију рада, бржу обраду података и пружање прилагодљивих е-услуга које могу одговорати различитим секторима, укључујући, али не ограничавајући се на, јавни превоз, пољопривреду, туризам, и друге секторе који се покажу као приоритетни у будућности.

Кроз ову мјеру, град ће бити спреман да одговори на различите изазове и потребе, омогућавајући флексибилност у пружању услуга грађанима и пословној заједници. Увођење напредних технологија омогућиће бољи увид у потребе корисника, ефикаснију употребу ресурса и унапређење цјелокупног искуства пружања услуга.

Индикатор мјере 4.5.1	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Спроведена консолидација ИКТ опреме и успостављени системи за заштиту података	●Радна група <i>Smart City</i>	60%	100%
Степен примјене <i>Cloud</i> услуга, <i>AI</i> и <i>IoT</i> рјешења	●Радна група <i>Smart City</i>	0	Мин. 3 сектора (јавни превоз, туризам, ММСП, пољопривреда)
Степен задовољства корисника е-услугама - Процент анкетираних корисника у циљу оцјене задовољства квалитетом и доступношћу нових е-услуга	●Радна група <i>Smart City</i>	Не постоји	70%

ПРИОРИТЕТ 4.6: Побољшање способности прикупљања, анализе и дијељења података користећи нове технологије

У циљу унапређења ефикасности и квалитета услуга које град Приједор пружа својим грађанима, овај приоритет се фокусира на побољшање способности прикупљања, анализе и дијељења података коришћењем нових технологија. Овај приступ ће омогућити бољу и бржу обраду података, што ће резултирати бољом координацијом међу институцијама и побољшањем услуга које се пружају грађанима.

У табели која слиједи приказани су елементи приоритета 4.6 са индикаторима и припадајућим мјерама.

Табела бр. 24: Приоритет 4.6 са припадајућим индикаторима и мјерама

Приоритет	Индикатор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
4.6 Побољшање способности прикупљања, анализе и дијељења података користећи нове технологије	Степен примјене стандарда за прикупљање, анализу и дијељење података међу институцијама	Не постоји	80%
Припадајуће мјере за реализацију приоритета			
4.6.1 Размјењивати податке са институцијама од којих се прибављају подаци по службеној дужности уз употребу стандарда из оквира интероперабилности у БиХ			

Мјера 4.6.1 Размјењивати податке са институцијама од којих се прибављају подаци по службеној дужности уз употребу стандарда из оквира интероперабилности у БиХ

Концепт паметног града укључује и паметна рјешења која пружају бољи живот и услуге грађанима. Градови су велики системи и постају веома сложени за управљање, те је препозната потреба да се олакша убрзан темпо живота грађанима.

У циљу бржег рјешавања проблематике запослених, а самим тим и грађана, пожељно је све јавне институције увезати у један систем на начин да је лакше доћи до службених података. Могућности су велике, а замишљено је да се обезбједи приступ одређеном дијелу база података који би служио искључиво за провјере, а не и за измјене у тим базама од стране других институција. На овај начин би се знатно олакшала комуникација између запослених у институцијама, а самим тим и пружила боља и бржа услуга грађанима. Основни предуслов је добро осигурање и заштита свих података.

Индикатор мјере 4.6.1	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Успостављање оквира интероперабилности у раду електронских регистара	●Радна група <i>Smart City</i>	Не постоји	Постоји
Развој веб платформи за размјену података	●Радна група <i>Smart City</i>	Не постоји	Постоји
Осигурање и заштита свих података које се налазе у електронским евиденцијама	●Радна група <i>Smart City</i>	Не постоји	Постоји

ПРИОРИТЕТ 4.7: Успостава протокола и БЦП како би се осигурала сигурност и приватност и минимизирали ризици од било каквих *Cyber* пријетњи

Са порастом софистицираности *Cyber* криминала и пријетњи, град Приједор настоји да обезбједи сигурност и приватност својих података кроз успостављање адекватних протокола и планова континуитета пословања (ВСП). Овај приоритет има за циљ минимизирање ризика од *Cyber* пријетњи и обезбјеђивање брзог и ефикасног одговора у случају кризних ситуација.

У табели која слиједи приказани су елементи приоритета 4.7 са индикаторима и припадајућим мјерама.

Табела бр. 25: Приоритет 4.7 са припадајућим индикаторима и мјерама

Приоритет	Индикатор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
4.7 Успостава протокола и БЦП како би се осигурала сигурност и приватност и минимизирали ризици од било каквих <i>Cyber</i> пријетњи	Процент имплементираних протокола и планова континуитета пословања (ВСП) за <i>Cyber</i> безбедност	Не постоји	Постоји
Припадајуће мјере за реализацију приоритета			
4.7.1 Донијети политике/смјернице/протоколе из области <i>Cyber security</i>			

Мјера 4.7.1 Донијети политике/смјернице/протоколе из области *Cyber security*

Константно усавршавање и пораст софистицираности *Cyber* криминала и *Cyber* омогућеног криминала, као и метода и техника којима се *Cyber* криминал изводи, захтјева континуирано јачање капацитета у циљу ефикасног одговора на *Cyber* криминал. Кроз доношење докумената који третирају адекватно реаговање на савремене изазове дигиталног доба, који чине јавни и приватни сектор у БиХ, као и грађане, високо рањивим на растуће пријетње у *Cyber* простору, укључујући *Cyber* нападе и тероризам који циљају критичну инфраструктуру, унаприједиће се капацитет Градских организационих јединица да одговори на сигурносне пријетње, те ће се створити претпоставке за повећану сигурност података. Дефинисањем смјерница, које су опсежне и свеобухватне природе, које ће се бавити приоритетним подручјима за унапређење *Cyber security* у Граду Приједору, у складу с међународним стандардима, створиће се неопходни предуслови за повећану сигурност података службе и грађана.

Израђени напредни функционални документи из области *Cyber security*, чија ће примјена резултирати ојачаним капацитетима за адекватан одговор на кризне ситуације. Наставак пројекта ће довести до јасноће у поступању и повећане сигурности података грађана и службе, у смислу јасно дефинисаних корака при појави *Cyber* пријетњи. Сама успостава оваквог система јасно дефинисаног приступа при појави угрожености ће се рефлектовати на повећање повјерења грађана у рад Градске администрације.

Индикатор мјере 4.7.1	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Успостављени функционални, специфицирани документи из области <i>Cyber security</i>	●Радна група <i>Smart City</i>	Не постоји	Постоји
Проведена циљана и квалитетна едукација запосленика из области <i>Cyber security</i>	●Радна група <i>Smart City</i>	Не постоји	Мин. 3 обуке годишње

Успостаљени и ојачани капацитети за адекватан одговор на кризне ситуације	●Радна група <i>Smart City</i>	Не постоји	Постоји
Успоставити сарадњу са надлежним CERT тијелима на вишем административном нивоу	●Радна група <i>Smart City</i>	Не постоји	Постоји

ПРИОРИТЕТ 4.8: Транспарентност доношења одлука и пружања јавних услуга

Овај приоритет има за циљ осигурање да сви процеси буду транспарентни и да се е-услуге пружају на начин који је у складу са законским и подзаконским актима, уз очување интегритета корисника услуга.

У табели која слиједи приказани су елементи приоритета 4.8 са индикаторима и припадајућим мјерама.

Табела бр. 26: Приоритет 4.8 са припадајућим индикаторима и мјерама

Приоритет	Индикатор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
4.8 Транспарентност доношења одлука и пружања јавних услуга	Процент е-услуга усаглашених са Законом о заштити личних података БиХ	Не постоји	100%
Припадајуће мјере за реализацију приоритета			
4.8.1 Применијени Закон о заштити личних података БиХ на е-услуге			

Мјера 4.8.1 Применијени Закон о заштити личних података БиХ на е-услуге

Применијени Закон о заштити личних података БиХ на све е-услуге, на начин да се осигура транспарентност процеса, али уз поштивање законских и подзаконских аката, као и интегритета корисника услуга.

Индикатор мјере 4.8.1	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Донесен правилник о е-услугама	●Радна група <i>Smart City</i>	Не постоји	Постоји
Именована лица за контролу законитости	●Радна група <i>Smart City</i>	Не постоји	Постоји

ПРИОРИТЕТ 4.9: Јачање дигиталног екосистема заснованог на иновацијама, образовању, предузетништву и повезивању са дијаспором

Јачање дигиталног екосистема у савременом добу представља основу за одрживи економски развој, унапређење образовних капацитета и подстицање предузетничких активности. Овај процес подразумијева стварање иновативног окружења које омогућава сарадњу између различитих актера – образовних институција, технолошких компанија, стартапа, локалних предузећа и дијаспоре.

Кључни елементи дигиталног екосистема обухватају:

Иновације и технологије – Развој иновационих центара, лабораторија и инкубатора који подржавају истраживање и развој у областима као што су вјештачка интелигенција (AI), Интернет ствари (IoT), зелена економија и прецизна пољопривреда.

Образовање и дигиталне вјештине – Увођење програма за цјеложивотно учење, дигиталну

трансформацију и креативно размишљање са циљем развоја компетенција неопходних за тржиште рада будућности.

Предузетништво – Подршка стартапима и малим и средњим предузећима кроз менторство, финансирање и приступ савременој технолошкој инфраструктури.

Повезивање са дијаспором – Стварање платформи за сарадњу и умрежавање са стручњацима и инвеститорима из дијаспоре, подстицање трансфера знања, технологија и капитала.

Синергија ових елемената омогућава развој локалне привреде, отварање нових радних мјеста, привлачење инвестиција и задржавање младих талената. Дигитални екосистем постаје централни механизам за изградњу конкурентне економије и оснаживање локалне заједнице кроз иновације, технологију и сарадњу.

Смарт Кампус Приједор представља визионарски, мултифункционални простор који у потпуности интегрише економски, друштвени и културни развој града у складу са концептом „*Smart City*“. Осмишљен као савремени инфраструктурни пројекат, Кампус пружа платформу за повезивање иновација, предузетништва, образовања, туризма и културе, са циљем унапређења квалитета живота и економског раста у локалној заједници и ширем региону.

Кључне активности и усмјерење Смарт Кампуса у оквиру мјера других специфичних циљева:

1. Развој неформалних образовних ресурса и културних садржаја:

- **Центар за cjеложивотно учење:** Кампус нуди едукативне програме усмерене на дигиталне вјештине, предузетништво и креативно размишљање, доприносећи развоју квалификоване радне снаге и подршци локалним и страним инвеститорима.
- **Мултифункционални садржаји:** Радионице, дигитални умјетнички студији и простори за креативну продукцију – укључујући музички студио, видео студио и монтажне просторе – омогућавају развој креативне индустрије.
- **Playground за најмлађе:** Простор за рад са дјецом и младима, у циљу развоја талената у областима технологије, мултимедије и креативних вјештина.
- **Програми за активно старење:** Повезивање младих са локалном традицијом и занатима омогућава очување културног наслеђа кроз иновативан приступ.

2. Подршка привреди и иновацијама:

- **Иновационо-развојни центар:** Простори за лабораторије и инкубаторе омогућавају развој стартапа у кључним секторима као што су IoT, AI, зелена економија и прецизна пољопривреда.
- **HUB за сарадњу са дијаспором:** Кампус служи као мост између локалних предузетника и дијаспоре, стимулишући прилив капитала, размјену знања и умрежавање.
- **Подршка предузетницима:** Савремено опремљени канцеларијски простори и ко-воркинг зоне нуде подршку за развој нових пословних модела и јачање конкурентности локалних предузећа.

3. Туризам као економски катализатор:

- **Пословни и конгресни туризам:** Простори за конференције, семинаре и радионице привлаче међународне посјетиоце, подстичући раст туризма и услужног сектора.
- **Дигитални номади:** Кампус је идеално мјесто за путујуће професионалце, са напредним радним просторима који подстичу дужи боравак и економски допринос заједници.

4. Запошљавање и задржавање талената:

Смарт Кампус генерише нова радна мјеста у секторима високих технологија, креативних индустрија и одрживе економије, стварајући амбијент у којем млади и образовани људи проналазе перспективу и мотивацију за останак у Приједору.

5. Одрживост и еколошки развој:

- Кампус је дизајниран у складу са принципима одрживости, укључујући употребу обновљивих извора енергије и зелених површина, са циљем минималног утицаја на животну средину и максималне ефикасности ресурса.

Смарт Кампус представља кључни инфраструктурни пројекат који обезбјеђује:

- **Економски раст:** Стварање иновативног пословног окружења које привлачи домаће и стране инвеститоре.
- **Развој туризма:** Кампус позиционира Приједор као центар за конгресни и креативни туризам.
- **Образовање и креативност:** Подстицање иновација и стварање квалитетне радне снаге кроз едукацију и подршку креативним индустријама.
- **Социјалну и културну интеграцију:** Простори за културне и друштвене активности омогућавају веће учешће заједнице у процесима развоја.
- **Одрживост:** Примјена паметних технологија и еколошки оријентисаног дизајна гарантује дугорочну одрживост и отпорност.

У складу са стратешким оквиром, постоји могућност да се у оквиру Смарт Кампуса интегришу и додатни пројекти као што су савремена библиотека, паметни парк и спортски терени. Ови садржаји би обогатили функционалност кампуса, пружајући простор за едукацију, рекреацију и културне активности. Савремена библиотека би служила као центар знања и иновација, паметни парк би промовисао интерактивно учење и екологију, док би спортски терени подстакли здрав живот и социјалну интеракцију. Интеграција ових пројеката би додатно подржала друштвени и културни развој града, стварајући јединствену платформу за све генерације.

У табели која слиједи приказани су елементи приоритета 4.9 са индикаторима и припадајућим мјерама.

Табела бр. 27: Приоритет 4.9 са припадајућим индикаторима и мјерама

Приоритет	Индикатор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
4.9 Јачање дигиталног екосистема заснованог на иновацијама, образовању, предузетништву и повезивању са дијаспором	Степен реализације кључних компоненти дигиталног екосистема кроз развој <i>Smart</i> Кампуса, укључујући инфраструктуру, иновације, подршку предузетништву и сарадњу са дијаспором	Не постоји	50%
Припадајуће мјере за реализацију приоритета			
4.9.1 Развој и реализација пословног модела за <i>Smart</i> Приједор кампус			
4.9.2 Израда идејног рјешења и прибављање грађевинске дозволе за реализацију пројекта <i>Smart</i> Приједор кампус			

Мјера 4.9.1 Развој и реализација пословног модела за *Smart* Приједор кампус

Пословни модел за *Smart* Приједор кампус биће осмишљен како би осигурао одрживост и ефикасно управљање овом мјером од самог почетка до пуне оперативности. Модел ће укључивати фазе планирања, финансирања, изградње и управљања кампусом, уз активну

сарадњу са свим релевантним актерима у заједници. Финансирање пројекта биће обезбијеђено кроз комбинацију буџетских средстава града, партнерстава са приватним сектором, националних и међународних фондова, укључујући фондове ЕУ и друге донаторске програме. Пословни модел ће дефинисати јасне кораке за привлачење инвестиција, укључујући израду пројектне документације, пријаву на конкурсе и изградњу мрежа подршке.

У свакој фази биће укључени стручњаци из различитих области како би се обезбиједило да пројекат испуњава највише стандарде квалитета и одрживости. Модел управљања кампусом предвиђа формирање управног тијела састављеног од представника града, јавних институција, образовних институција, пословног сектора и цивилног друштва. Ово тијело ће бити одговорно за стратешко планирање, праћење напретка и доношење одлука о даљем развоју кампуса.

Посебан акценат ће бити стављен на интеграцију младих у све аспекте рада припреме пословног модела кампуса. Модел ће такође обухватити механизме за континуирано финансирање и одржавање кампуса, укључујући приходе од комерцијалних активности, донација, и учешћа у јавним и приватним пројектима. Управљање кампусом ће бити засновано на принципима транспарентности и инклузивности, омогућавајући да се сви корисници активно укључе у доношење одлука и развојне активности.

Индикатор мјере 4.9.1	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Пословни модел оперативан и спреман за дефинисање идејног рјешења и грађевинских дозвола	●Радна група <i>Smart City</i>	Не постоји	Постоји

Мјера 4.9.2 Израда идејног рјешења и прибављање грађевинске дозволе за реализацију пројекта *Smart* Приједор кампус

Циљ ове мјере је да осигура да све припремне активности буду завршене у року, омогућавајући брз почетак изградње *Smart* Приједор кампуса. Добро припремљено идејно рјешење и благовремено добијање грађевинских дозвола кључни су предуслови за успјешну реализацију ове значајне инвестиције, која ће допринијети развоју града и региона. Инвестиција ће бити финансирана кроз градски буџет, али и путем развојних пројеката, као и других извора финансирања дефинисаних у оквиру пословног модела *Smart* Приједор кампуса.

Индикатор мјере 4.9.2	Извор	Полазна вриједност	Циљана вриједност
Завршетак идејног пројекта, његова ревизија и званично усвајање од стране надлежних органа	●Радна група <i>Smart City</i>	Не постоји	Постоји
Прибављене потребне грађевинске дозволе за реализацију пројекта изградње Смарт Кампуса	●Радна група <i>Smart City</i>	Не постоји	Постоји
Завршена детаљна пројектна документација и утврђен финансијски модел за реализацију пројекта (укључујући градски буџет, развојне пројекте и спољне изворе финансирања)	●Радна група <i>Smart City</i>	Не постоји	Постоји

Кључни стратешки пројекти

Табела бр. 28: Кључни стратешки пројекат 1

Назив стратешког пројекта	СП 1.: Оснивање и изградња пословних зона у граду Приједор
Укратко о пројекту	<p>Суочени са чињеницом да су тренутни капацитети за привредне активности у Граду Приједору готово попуњени, постоји јасна потреба за стварањем нове пословне зоне како би се омогућило ширење постојећих привредних капацитета и привлачење нових инвеститора. Нова пословна зона треба бити смјештена на атрактивној локацији у близини главних саобраћајница, уз флексибилно окружење које се може релативно лако адаптирати захтјевима инвеститора. Треба тежити томе да инвеститорима у оквиру нове зоне буду доступне потпуно опремљене парцеле са свим неопходним комуналним и инфраструктурним прикључцима, укључујући струју, воду, канализацију, као и приступ брзом интернету. Такође, посебну пажњу треба посветити логистичкој доступности, како би се осигурао једноставан и ефикасан приступ кључним тржиштима, у складу са гео-стратешким положајем града.</p> <p>Да би се осигурала квалитетна пословна инфраструктура, потребно је од самог почетка започети са логичким слиједом процеса, од којих је најзначајнији одабир локације, што би требало дефинисати у оквиру студије изводљивости која ће анализирати потенцијалне локације и квалификовати ону најпогоднију за реализацију пројекта пословне зоне. Након тога слиједи низ активности на изради или усклађену докумената просторног уређења, изради пројектне документације за изградњу пословне инфраструктуре, грађевинско-оперативних активности, те промоције и активирање зоне.</p>
Очекивани ефекти	<p>Ефекти се највише виде у осигуравању адекватне пословне инфраструктуре која тренутно није доступна, те је циљ нове пословне зоне да омогући оптималне услове за рад предузећа из различитих индустријских сектора. Пословна зона пружиће прилику и домаћим и страним инвеститорима да покрену или прошире своје пословне активности, чиме ће се отворити квалитетнија радна мјеста, генерисати нова запошљавања, ојачати сарадња локалне привреде са тржиштем рада и образовним институцијама, те у коначници побољшати квалитета живота грађана.</p> <p>Пројекат оснивања нове пословне зоне представља стратешки важан пројекат за даљи економски развој Приједора, чијом ће реализацијом Приједор ојачати своју позицију као регионални економски центар и створити повољније услове за привлачење инвеститора, запошљавање и дугорочни развој града.</p>
Финансијска конструкција	<p>Процијењена вриједност инвестиције: 5.000.000,00 КМ.</p> <p>Прецизна вриједност инвестиције биће дефинисана на основу детаљних студија изводљивости, пројектно-техничке документације и процјене тржишних услова.</p>
Носиоци реализације стратешког пројекта	<p>Град Приједор, Развојна агенција „ПРЕДА“, Завод за изградњу града, јавна предузећа</p>

Табела бр. 29: Кључни стратешки пројекат 2

Назив стратешког пројекта	СП 2.: Изградња и опремање Центра за високо образовање Приједор
Укратко о пројекту	<p>Град Приједор је препознат као средина са великим потенцијалом за развој високог образовања. Иако у граду већ постоје двије високошколске установе (Рударски факултет и Висока медицинска школа), оне функционишу у неусловним објектима, који не задовољавају основне стандарде неопходне за квалитетно образовање и студентски живот. Ове установе немају ни капацитете за смјештај и исхрану студената, што значајно отежава студирање студентима који долазе из других градова и општина, те додатно умањује комфор и услове студирања у Приједору.</p> <p>У складу са овим изазовима, Град Приједор је препознао важност потребе за изградњом савременог Центра за високо образовање, који би обједињавао све потребне капацитете за квалитетно и модерно образовање и студентски живот. Град је одабрао одговарајућу локацију за изградњу новог центра и</p>

	<p>започео активности на припреми пројектне документације. Овај пројекат представља кључни корак у унапређењу образовне инфраструктуре града, који ће пружити студентима и наставном особљу савремене услове за рад и учење.</p> <p>Процес израде пројектне документације за овај капитални пројекат је у току, а очекује се да ће изградња започети након завршетка свих потребних процедура и добијања одговарајућих дозвола.</p>
Очекивани ефекти	<p>Изградња и опремање овог Центра не само да ће подићи квалитет образовања у Приједору, већ ће створити претпоставке за привлачење нових студената и наставног кадра из шире регије, те ће постати важан дио развојне стратегије града, доприносећи друштвеном и економском напретку, првенствено у јачању респектабилне академске заједнице.</p> <p>Град Приједор је посвећен реализацији овог пројекта, са циљем да се унаприједи квалитет високог образовања и да се Приједор позиционира као регионални центар знања и иновација.</p>
Финансијска конструкција	<p>Процијењена вриједност инвестиције: 12.000.000,00 КМ</p> <p>Прецизна вриједност инвестиције биће дефинисана на основу израђене пројектно-техничке документације и актуелних тржишних услова.</p>
Носиоци реализације стратешког пројекта	<p>Град Приједор, Министарство за научнотехнолошки развој и високо образовање Републике Српске, Завод за изградњу града, Рударски факултет, Висока медицинска школа</p>

Табела бр. 30: Кључни стратешки пројекат 3

Назив стратешког пројекта	СП 3.: Завршетак изградње Спортске дворане на Уријама
Укратко о пројекту	<p>Спортска дворана на Уријама је пројекат који је започет 2012. године, израдом потребне просторно-планске документације. Други дио изградње спортске дворане почео је 2018. године када су обезбјеђена додатна средства.</p> <p>Спортска дворана је вишенамјенски-мултифункционални објекат од великог значаја за спортске клубове/организације у Граду Приједору. У склопу дворане налазе се и други простори намјењени за комерцијалну употребу. Број планираних сједећих мјеста је око 2000.</p> <p>Објекат спортске дворане Урије је у смислу конструкторне фазе у потпуности завршен. Поред тога, вршени су радови: фасадна браварија, одводња воде са непроходних тераса, фасадерск ирадови – вентилирајућа фасада, радови на изградњи куглане, грађевинско-занатски радови на завршетку дворане, радови на електроинсталацијама, те дио радова на вањском уређењу.</p>
Очекивани ефекти	<p>Квалитетнији простор за тренинге и одигравање утакмица, доступан простор за друге видове културног садржаја, економска оправданост и могућност додатне финансијске добити за Град.</p>
Финансијска конструкција	<p>До сада је реализовано инвестиција у спортску дворану Урије у вриједности од 7.194.046,96 КМ. Укупно превиђена инвестиција за изградњу комплетног објекта по пројектантском предмјеру износи 12.471.326,11 КМ.</p> <p>Средства неопходна за завршетак дворане 5.277.279,15 КМ.</p> <p>Приказана цијена је приближна процјена потребних средстава. Неопходно је из пројектантог предмјера издвојити све радове који нису реализовани и формирати јединствен предмјер за завршетак потребних радова на објекту.</p>
Носиоци реализације стратешког пројекта	<p>Влада Републике Српске, Град Приједор, Завод за изградњу Града</p>

Табела бр. 31: Кључни стратешки пројекат 4

Назив стратешког пројекта	СП 4.: Изградња дјечијег вртића у насељу Пећани
Укратко о пројекту	<p>Наставак изградње објекта дјечијег вртића у насељу Пећани. Прва фаза изградње је у току. Планиран је потпуни завршетак објекта у смислу свих грађевинских радова (подне облоге, демит фасада, вањско уређење и приступна саобраћајница са свим инсталацијама као и опремање вртића).</p> <p>Пројекат изградње дјечијег вртића у насељу Пећани у граду Приједору има за циљ побољшање приступа квалитетном образовању и васпитању за дјецу предшколског узраста. Изградњом вртића у овом насељу обезбједиће се</p>

	бољи услови за рани развој дјече, што ће позитивно утицати на њихову социјализацију, когнитивни и емоционални развој, али примарно, повећање капацитета и пријем већег броја дјече предшколског узраста (око 250 дјече).
Очекивани ефекти	Неки од очекиваних ефеката након реализације пројекта изградње дјечијег вртића огледају се у следећем: <ul style="list-style-type: none"> - Повећање доступности предшколског образовања за дјecu из насеља Пећани и околних подручја. - Подршка родитељима кроз лакши приступ услугама вртића, што ће им омогућити бољу радну и породичну равнотежу. - Развој социјалне инфраструктуре, који ће допринијети квалитетнијем животу у овом дијелу града. - Стварање радних мјеста за васпитаче и помоћно особље, што ће имати позитиван економски ефекат на локалну заједницу.
Финансијска конструкција	Процењена вриједност инвестиције износи 3.400.000,00 КМ са ПДВ-ом.
Носиоци реализације стратешког пројекта	Влада Републике Српске, Град Приједор, Завод за изградњу Града

Табела бр. 32: Кључни стратешки пројекат 5

Назив стратешког пројекта	СП 5.: Побољшање капацитета и унапређење услуге лијечења и његе
Укратко о пројекту	<p>Основна дјелатност ЈУ Дом за старија лица је збрињавање старијих лица. Својим корисницима установа обезбјеђује услуге смјештаја, социјалну и примарну здравствену заштиту, физикалну терапију, његу, услуге фризера, исхрану, прање веша, организоване друштвено-рекреативне активности и радно-окупациону терапију.</p> <p>Корисници су смјештени у два физички одвојена објекта: зграду дома и геријатријски одсјек дома.</p> <p>У згради дома збринуте су независни, полузависни и потпуно зависни корисници, док су у геријатријском одсјеку збринута лица која имају потешкоће у менталном здрављу и која не могу самостално функционисати у обављању свакодневних активности.</p> <p>Корисници су у установу смјештени на лични захтјев, посредством центара за социјални рад и Секретаријата за избјегла и расељена лица РС. С обзиром на социјални статус корисника, велики број лица су лица без породичног старања, веома лошег материјалног стања, те мали број корисника може лично да сноси трошкове смјештаја.</p> <p>С обзиром на здравствено стање корисника, већина корисника долази у дом тек када се њихово здравствено стање погорша, те је велики број непокретних корисника који су потпуно зависни о туђој њези и помоћи, те лица која се налазе у терминалној фази болести, као и лица која имају потешкоће у менталном здрављу.</p> <p>ЈУ Дом за старија лица Приједор тренутно има укупно 218 збринутих корисника, а од тога је 105 зависних корисника. Зависни корисници смјештени су у стационарни дио зграде дома и геријатријски одсјек. Здравствено и функционално стање ових корисника је такво да захтјева сталну туђу његу и помоћ, медицинску помоћ, те подршку стручних радника. Корисницима је потребна помоћ при обављању свакодневних активности, одржавања личне хигијене (умивање, пресвлачење, купање), позиционирање и промјена положаја у кревету, подизању у сједећи положај, те у инвалидска колица.</p> <p>Корисници који су потпуно зависни, захтјевају помоћ и његу других лица, те су активности стручних радника усмјерене на унапређење квалитета њихова живота, како би се ови корисници унаточ ограничењима успешно интегрисали у домску заједницу.</p> <p>Здравствена заштита и њега пружа се код различитих обољења и стања као што су: тотална одузетост са инконтиненцијом (паретичка, параличичка и хемипараличичка стања), посттрауматска стања и реуматска обољења, неуромишићна обољења, малигна обољења у терминалној фази и у фазама које доводе до зависности од туђе његе и помоћи, кардиоваскуларна обољења, дијабетес меллитус, артериосклеротичне и сенилне деменције, психозе и друга обољења.</p>

	Главни циљ је набавка и опремање амбуланти установе и соба за непокретне кориснике адекватним намјештајем и ортопедским помагалима за непокретне особе, рад на превенцији и едукације за кориснике и раднике.
Очекивани ефекти	Набавком и опремањем амбуланти установе и соба за непокретне кориснике побољшала би се и унаприједила здравствена заштита корисника, унаприједио би се квалитет живота корисника који требају туђу његу и помоћ, као и услови и бољи приступ самог особља према корисницима, те квалитетније услуге корисницима. Пројектом би се у потпуности адаптирало и опремило 10 трокреветних соба, односно укупно 220 м ² простора за непокретне корисника, чиме ће се битно унаприједити квалитет пружених услуга, као и сигурност непокретних корисника.
Финансијска конструкција	270.000,00 КМ
Носиоци реализације стратешког пројекта	ЈУ Дом за старија лица Приједор

Табела бр. 33: Кључни стратешки пројекат 6

Назив стратешког пројекта	СП 6.: Изградња санитарне регионалне депоније у граду Приједор
Укратко о пројекту	У складу са законским прописима који налажу да све депоније до 2026. године морају испунити ригорозне стандарде заштите животне средине, град Приједор и јавно комунално предузеће „Комуналне услуге“ а.д., предузели су значајне кораке у правцу изградње санитарне регионалне депоније. Пројекат је развијен до нивоа грађевинске дозволе, што указује на озбиљност и преданост града у рјешавању овог кључног еколошког питања. Изградња санитарне регионалне депоније представља виталан пројекат који ће значајно побољшати квалитет живота становника Приједора и обезбиједити еколошки и економски одржив развој града.
Очекивани ефекти	Изградњом модерне, санитарне депоније која испуњава све еколошке стандарде, директно ће се смањити ризик од загађења ваздуха, земљишта и воде. Депонија укључује систематско прикупљање и третирање отпадних вода и гасова, што ће смањити емисије штетних гасова, укључујући метан, који доприноси глобалном загријавању. Такође ће бити успостављен систем за рециклажу и управљање отпадом на еколошки прихватљив начин. Санитарна депонија ће омогућити граду Приједору да на дугорочан и одржив начин управља отпадом, избјегавајући потребу за честим проширењима или отварањем нових депонија. Овакав приступ ће осигурати одржавање чистог и здравог окружења за будуће генерације. На крају, усаглашеност са европским стандардима представља значајан корак ка приближавању Приједора европским стандардима у области управљања отпадом и заштите животне средине, што ће ојачати потенцијал града за привлачење страних инвестиција и учешће у међународним програмима финансирања еколошких пројеката.
Финансијска конструкција	10.500.000,00 КМ Процес израде пројектне документације за овај капитални пројекат је доведен до нивоа грађевинске дозволе, што је важно са аспекта ефикасности у обезбјеђењу финансијске конструкције.
Носиоци реализације стратешког пројекта	Град Приједор, Јавно комунално предузеће „Комуналне услуге“ а.д. Приједор

Табела бр. 34: Кључни стратешки пројекат 7

Назив стратешког пројекта	СП 7.: Оснивање центра знања и компетенција заснованих на технолошком развоју и иновацијама (<i>Smart Кампус</i>)
Укратко о пројекту	<p>Град Приједор се налази на прекретници гдје савремени тржишни изазови диктирају потребу за дугорочном диверсификацијом привреде и искориштавањем домаћих људских ресурса. У циљу подизања конкурентности града и осигурања економског раста, намјера је да се оснује Центар знања и компетенција заснованих на технолошком развоју и иновацијама (<i>Smart Кампус</i>), утемељен на принципима цјеложивотног учења. Овај центар ће функционисати као кључни катализатор за повезивање образовних институција, предузећа, и истраживачких организација, пружајући инфраструктуру за развој нових технологија и примјену иновација у различитим индустријским секторима.</p> <p>Центар ће бити усмјерен на развој и примјену експертиза у областима као што су информационе технологије, аутоматизација, роботика, одрживе технологије, и други сектори који имају потенцијал за раст у условима глобалне економије. Поред тога, центар ће радити на унапређењу постојећих вјештина локалног становништва кроз програме обука, праксе и сарадње са домаћим и иностраним партнерима, укључујући и дијаспору.</p> <p>Оно што потенцијално издваја овај центар јесте фокус на искориштавање постојећег људског капитала у Приједору, који је до сада био усмјерен углавном на традиционалне индустрије. Увођењем нових технологија и унапређењем образовног и истраживачког капацитета, овај пројекат има за циљ да обезбједи дугорочну отпорност привреде града на промјене на тржишту, стварајући нове могућности за запошљавање и развој иновативних бизниса.</p>
Очекивани ефекти	<p>Центар знања и компетенција биће окосница нове економије Приједора која ће се ослањати на дигитализацију, иновације и одрживи развој, пружајући младима, али и свим заинтересованим групама и појединцима, прилике да развију своје потенцијале у самом граду, без потребе за миграцијом у веће центре, па чак и да определијели један дио иселеништва за повратак.</p> <p>На овај начин, град Приједор ће постати препознатљив као центар знања и иновација, стварајући услове за бољи квалитет живота и економски раст који је одржив и отпоран на глобалне економске изазове.</p>
Финансијска конструкција	<p>1.000.000,00 КМ</p> <p>Укупна вриједност инвестиције биће дефинисана на основу детаљних студија изводљивости, пројектно-техничке документације и процјене тржишних потреба.</p>
Носиоци реализације стратешког пројекта	Град Приједор, Развојна агенција „ПРЕДА“, локална предузећа, образовне институције, академска заједница

Рекапитулација кључних стратешких пројеката

Назив пројекта	Износ (у КМ)
СП 1.: Оснивање и изградња пословних зона у граду Приједор	5.000.000,00
СП 2.: Изградња и опремање Центра за високо образовање Приједор	12.000.000,00
СП 3.: Завршетак изградње Спортске дворане на Уријама	5.277.279,15
СП 4.: Изградња дјечијег вртића у насељу Пећани	3.400.000,00
СП 5.: Побољшање капацитета и унапређење услуге лијечења и његе	270.000,00
СП 6.: Изградња санитарне регионалне депоније у граду Приједор	10.500.000,00
СП 7.: Оснивање центра знања и компетенција заснованих на технолошком развоју и иновацијама (<i>Smart Кампус</i>)	1.000.000,00
Укупно:	37.447.279,15

Допунски изазови у периоду реализације стратегије

У процесу израде стратешког документа, идентификоване су дугогодишње изазовне теме које су се показале као кључне за град Приједор, а које, упркос свом значају, нису до сада нашле адекватно рјешење. Ови изазови произлазе из различитих друштвено-економских сфера и, из објективних или нејасних разлога, остали су неадресирани, што је резултирало неповољним утицајем на квалитет живота грађана и функционалност јавних садржаја од друштвеног интереса. Проблематика обухвата јавну саобраћајну инфраструктуру, предшколско образовање, културну и спортску инфраструктуру, функционисање јавних предузећа, као и запуштене и девастиране објекте, који су препознати као критичне тачке са потенцијалом да унаприједе квалитет живота уколико се адекватно ријеше.

У циљу скретања пажње на ове проблеме који захтијевају одређене интервенције, дефинисане су теме са припадајућим описима ситуација и могућим рјешењима. Ове препоруке су упућене Градској управи, како би се кроз одговарајуће административне механизме иницирале процедуре и активности неопходне за рјешавање ових изазова током имплементације стратегије. Иако многе од кандидованих тема носе елементе стратешких пројеката, због недостатка информација и комплексности појединачних случајева, нису укључене у стратешки документ као формални пројекти. Међутим, очекује се да ће Градска управа предузети кораке како би се ови нагомилани проблеми ставили на дневни ред будућих развојних планова, те да ће бити кандидована одговарајућа рјешења када се за то створе услови.

Неки од ових пројеката захтијевају значајна финансијска средства која град Приједор неће моћи обезбиједити из редовних буџетских извора. Осим потребе за осигурањем адекватних извора финансирања, одређени проблеми се манифестују кроз сложен имовинско-правни статус, док рјешавање других захтјева укључивање виших институционалних нивоа и холистички приступ.

Принципи самоодрживости треба да буду интегрисани у све фазе пројектних активности, од иницијалног планирања, преко реализације, до мониторинга и евалуације. Ово укључује промовисање еколошки прихватљивих рјешења, ефикасно коришћење ресурса, те осигурање социјалне кохезије и економске отпорности. Одрживи стратешки пројекти нису само средство за постизање краткорочних циљева, већ и алат за дугорочну трансформацију града Приједора у здравије, просперитетније и сигурније окружење, што је у складу са визијом развоја града.

У наставку су приказане поједине теме из области јавне инфраструктуре које нису рангиране по важности, јер за такву врсту оцјене нема довољно елемената. Свака за себе кандидована тема има вишеструк значај за грађане Приједора, а Градска управа треба да на основу реалних околности и процјена доноси одлуке о приоритетима за рјешавање и динамику спровођења, односно реализацију пројеката чиме би се значајно утицало на смањење негативних ефеката који су резултат дугогодишњег нерјешавања проблематике у овој области.

Неки од кључних пројеката из области јавне инфраструктуре су:

- ▶ Саобраћајна обилазница (велика и кратка обилазница)
- ▶ Заштита од поплава ширег градског подручја
- ▶ ЈЗУ Болница др Младен Стојановић
- ▶ Народна библиотека

- ▶ Омладински-културни центар
- ▶ Затворени базен
- ▶ Јавни паркинг/гараже
- ▶ Објекат бивше фабрике Селена
- ▶ Рибњак Саничани (у стечају)

Кратак опис:

У локалној заједници присутни су дугогодишњи проблеми у области јавне инфраструктуре, који су резултат одлагања или лоше реализације кључних инфраструктурних пројеката. Ови проблеми значајно утичу на квалитет живота грађана и опште функционисање заједнице. Међу најважнијим инфраструктурним недостацима су неизграђене саобраћајне обилазнице, што узрокује сталне гужве у центру града, велика саобраћајна оптерећења, повећава трошкове одржавања и ниво загађења. С друге стране, недостатак адекватне заштите од поплава доводи до сталне угрожености имовине и живота грађана, нарочито у подручјима која су посебно осјетљива на екстремне временске услове, што је све чешћа појава узрокована климатским промјенама. Такође, већ дуго се одлаже изградња спортске дворане и затвореног базена, што ограничава могућности за спортске и рекреативне активности, посебно за младе, док одсуство адекватно уређених зелених површина и паркова смањује квалитет животне средине. Карактеристично за Приједор је да нема центра окупљања младих у оквиру уобичајеног садржаја у урбаним срединама, а то је културни центар са садржајима који омогућавају вишеструку намјену и корисничке потребе организација цивилног друштва, установа културе и других потенцијалних корисника.

Болница у заједници која има карактер регионалног центра суочава се са дотрајалим објектом, недостатком адекватног простора и опреме, што директно утиче на квалитет здравствене заштите. Изградња новог дјечијег вртића такође је у заостатку, што ствара проблем с недостатком мјеста за најмлађе узросте и додатно оптерећује постојеће капацитете. Проблем јавног паркинга у ужем градском језгру доприноси свакодневним потешкоћама грађана, а недостатак довољног броја паркинг мјеста ограничава мобилност и повећава саобраћајну закрченост, посебно у сезони празника и годишњих одмора.

Рјешавање статуса руинираног објекта бивше фабрике керамике „Селена“ у насељу Урије ставио би овај објекат у функцију и активирао сада неискориштених око 3.000 м² простора у основи који тренутно нема никакву намјену. У ранијем периоду кандидовано је неколико рјешења којим би предметни простор добио употребну вриједност и функцију попут центра за практичну наставу, омладинског културног центра и других сличних садржаја са мултифункционалним карактером.

Тренутни статус рибњака Саничани је стечајни поступак који се води и чијим се завршетком очекује да овај значајни објекат добије титулара и своју коначну намјену, чиме би се окончала дугогодишња стагнација овог изузетног потенцијала. Поред примарне дјелатности производње конзумне рибе, овај простор нуди бројне могућности за развој туристичких садржаја, атрактивних манифестација, али и привредних активности попут производње електричне енергије из обновљивих извора, за шта већ постоје одређени интереси потенцијалних инвеститора.

Могућа рјешења:

Једно од могућих рјешења за ове проблеме јесте израда свеобухватног плана приоритета, који би укључивао завршетак и реализацију пројеката од највећег значаја за заједницу. Убрзање процеса планирања и реализације инфраструктурних пројеката, ангажовање стручних кадрова за вођење пројеката, као и осигуравање транспарентности у процесу доношења одлука, методолошки је оквир за успјешније рјешавање постављених задатака. Финансијска средства треба осигурати кроз комбинацију буџета виших нивоа власти, јавно-приватних партнерстава, коришћење фондова Европске уније и других међународних донатора, те ефективно управљање буџетом. Важно је такође интензивирати укључивање

грађана и организација цивилног друштва у процес планирања и праћења реализације пројеката како би се осигурала усклађеност са стварним потребама заједнице. Коначно, континуирана евалуација и прилагођавање стратегија требало би да омогући ефикаснију реализацију и одрживост инфраструктурних пројеката на дугорочном нивоу, те да се избјегну даља одлагања или лоша реализација.

Други важан сегмент који се намеће за рјешавање нагомиланих проблема везан је за област јавних предузећа која послују на територији града Приједор. Усљед неповољних тржишних околности и одређених пословних потеза из ранијег периода, поједина јавна предузећа имају изражене потешкоће у пословању и недефинисане статусе, што им ускраћује могућност даљег развоја, а за неке и опстанка у пословном окружењу.

Нека од предузећа чија тренутна ситуација захтијева одговарајућу интервенцију у циљу рјешавања статуса истих и одређивања њихове даље судбине су:

- ▶ Аутотранспорт Приједор а.д.
- ▶ Козарски вјесник/РТВ Приједор
- ▶ Топлана а.д. Приједор
- ▶ Градска тржница а.д. Приједор

Кратак опис:

Проблематика јавних предузећа често је повезана са низом околности које могу негативно утицати на њихово пословање, што укључује неефикасно управљање, неповољну организациону структуру, кадровску проблематику, недостатак иновација, те финансијску неодрживост. Проблематично пословање ових предузећа може довести до лоше квалитете услуга, повећаних трошкова, те губитка повјерења јавности, што је у неким случајевима доминантна појава.

Један од најчешћих узрока отежаног пословања јавних предузећа је неповољна или неадекватна организациона структура, што често резултира недостатком стручности и оријентације ка резултатима. Такође, неке организације пате од прекомјерног запошљавања, гдје број запослених значајно надмашује стварне потребе предузећа, што ствара неефикасност и повећава трошкове пословања.

Финансијска неодрживост је још један значајан проблем, који често произлази из неадекватног планирања, задуживања без реалне процјене могућности отплате, те лоше наплате потраживања. Додатно, многе организације не успијевају пратити савремене технолошке трендове, што резултира застарјелим начином рада и смањеном конкурентношћу на тржишту.

Могућа рјешења:

Како би се јавна предузећа опоравила, потребно је спровести низ мјера које понекад укључују и непопуларне мјере промјене организационе структуре и успостављања адекватних управљачких функција, чиме би се осигурала ефикасност и одговорност у раду. Реструктурирање броја запослених на начин да се оптимизују радни процеси и коригују одређене позиције могло би значајно смањити трошкове пословања.

Додатно, предузећа би требало да уведу савремене технолошке и иновативне приступе у пословање, што укључује дигитализацију процеса и услуга, како би се побољшала ефикасност и смањили оперативни трошкови. Такође, неопходно је унаприједити финансијско управљање кроз строжу контролу задуживања и увођење ригорознијих мјера наплате потраживања.

Поред тога, потребно је успоставити јасне и транспарентне процесе планирања и имплементације инвестиција, уз уважавање реалних потреба и могућности, како би се избјегли пројекти који носе висок ризик и мале шансе за успјех. Коначно, јачање

одговорности према јавности кроз социјални сензибилитет, редовно извјештавање о резултатима и транспарентно пословање, кључ је за обнављање повјерења у рад јавних предузећа.

Постизање горе наведених циљева захтијева значајно ангажовање интерних и по потреби екстерних ресурса, гдје би се студиозним приступом обезбиједила квалитетна повратна информација и понудила могућа рјешења за појединачне случајеве, а у зависности од њихове специфичности. Градска управа из своје позиције треба да сагледа све околности и на бази реалних процјена одреди приоритете и обезбиједи механизме за интервенције у предметним случајевима, по прилици у периоду имплементације стратегије.

Опис унутрашње и међусобне усклађености стратешког документа

У складу са Уредбом о стратешким документима у Републици Српској (Службени гласник Републике Српске број: 94/2021, члан 12, став 2) потребно је обезбједити везу стратешког документа са другим планским документима. Међусобна усклађеност се уврђује провјером да ли су развојни правци, приоритети, мјере и стратешки циљеви усклађени са развојним правцима истог или вишег нивоа власти, као и усклађеност са документима проистеклим из међународних обавеза и процеса европских интеграција. Према томе, у изради елемената ове Стратегије се водило рачуна о усклађености стратешких циљева, приоритета и мјера, као и њихових индикатора.

Интерна усклађеност је обезбјеђена кроз јасне хијерархијске везе између мјера, приоритета и стратешких циљева, уз одговарајуће индикаторе који показују њихов утицај. Стратешки пројекти доприносе реализацији ових мјера и циљева. Интерна усклађеност је видљива у сажетим приказима приоритета и мјера за сваки стратешки циљ.

Стратегија развоја града Приједора за период 2024–2030. година усклађена је са Просторним планом Града Приједора, јер је Просторни план кровни стратешки документ у Граду Приједору према којем може да се врши усклађивање секторских стратегија. Поред Просторног плана, овај документ је усклађен и са документима „Мапа пута дигиталне трансформације - Акциони план 2023–2028“, „Анализа и акциони план развоја предузетништва Града Приједора 2021–2027“ и „Акциони план енергетски одрживог развоја и климатских промјена (SECAP)“, као и са „Омладинском политиком Града Приједор за период 2023–2027. година“.

Табела бр. 34: Сажети преглед усклађености развојних праваца, приоритета, мјера и стратешких циљева виших нивоа власти са стратешким циљевима, приоритетима и мјерама у овом Стратешком документу

Стратегија развоја малих и средњих предузећа Републике Српске за период 2021-2027. година	
Стратешки документ вишег нивоа Републике Српске	Релевантни стратешки циљ, приоритет и/или мјера из стратегије развоја
<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Обнављање и раст предузетничке дјелатности РС, са тежиштем на предузетништво младих и предузетништво жена</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none">1.2 Развој предузетништва, са тежиштем на предузетништво младих и предузетништво жена1.3 Побољшање окружења за развој предузетничке дјелатности1.4 Развој друштвеног и других видова предузетништва <p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Обнављање и јачање конкурентности МСП у глобалним ланцима вриједности</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p>	<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса</p> <p>ПРИОРИТЕТ 1.1: Развој предузетништва</p> <p>Мјера 1.1.1: Суфинансирање иновативних стартап подухвата</p> <p>Мјера 1.1.2: Подршка самозапошљавању незапослених лица</p> <p>Мјера 1.1.3: Развој нових модела подршке предузетништва за младе</p> <p>Мјера 1.1.4: Подршка женском предузетништву</p> <p>Мјера 1.1.5: Унапређење и развој нових инструмената ЛЕР-а намјењених предузетништву (Инкубатори, цо-воркинг простори/ХУБ/менторинг шема)</p>

<ul style="list-style-type: none">2.1 Побољшање пословног окружења и приступа финансијама за МСП	
<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Обнављање и раст предузетничке дјелатности РС, са тежиштем на предузетништво младих и предузетништво жена</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none">1.3 Побољшање окружења за развој предузетничке дјелатности <p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Обнављање и јачање конкурентности МСП у глобалним ланцима вриједности</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none">2.1 Побољшање пословног окружења и приступа финансијама за МСП2.2 Стандардизација, техничка регулатива и интернационализација <p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: Раст учешћа производа, услуга и сектора заснованих на знању и иновацијама у стру</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none">3.1 Развој пословних вјештина за МСП3.2 Иновација и дигитализација пословања3.3 Прелаз МСП-а ка зеленој економији	<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса</p> <p>ПРИОРИТЕТ 1.2: Конкурентност ММСП</p> <p>Мјера 1.2.1: Суфинансирање пројеката унапређења конкурентности ММСП (интернационализација пословања, дигитална трансформација, енергетска ефикасност, сертификација)</p> <p>Мјера 1.2.2: Подршка послодавцима за запошљавање матураната и дипломаца</p> <p>Мјера 1.2.3: Суфинансирање пројеката развоја иновација, развоја нових производа/услуга и набавке нове технологије и опреме ММСП</p> <p>Мјера 1.2.5: Унапређење и развој нових инструмената ЛЕР-а намјењених конкурентности ММСП (Фондација Приједор, пословно удруживање/кластеризација)</p>
<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Обнављање и јачање конкурентности МСП у глобалним ланцима вриједности</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none">2.1 Побољшање пословног окружења и приступа финансијама за МСП	<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса</p> <p>ПРИОРИТЕТ 1.3: Привлачење инвестиција</p> <p>Мјера 1.3.1: Унапређење физичке инфраструктуре на одабраним локацијама – пословне зоне</p> <p>Мјера 1.3.2: Израда студија изводљивости и пројектне документације за нове локације пословних зона (<i>greenfield</i> и <i>brownfield</i> локације)</p> <p>Мјера 1.3.3: Промоција инвестиционе понуде и економских потенцијала</p> <p>Мјера 1.3.4: Развој платформе за економску сарадњу са дијаспором</p> <p>Мјера 1.3.5: Унапређење и развој нових инструмената ЛЕР-а усмјерених на привлачење инвестиција (Радна група за инвеститоре, Инкубатори, Пословне зоне)</p>
<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Обнављање и раст предузетничке дјелатности РС, са тежиштем на предузетништво младих и предузетништво жена</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none">1.2 Развој предузетништва, са тежиштем на предузетништво младих и предузетништво жена <p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: Раст учешћа производа, услуга и сектора заснованих на знању и иновацијама у стру</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none">3.1 Развој пословних вјештина за МСП	<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса</p> <p>ПРИОРИТЕТ 1.5: Образовање за запошљавање и конкурентност</p> <p>Мјера 1.5.1: Побољшање квалитета образовања за занимања са потенцијалом за самозапошљавање и запошљавање у локалним МСП</p> <p>Мјера 1.5.2: Подршка организацији практичне наставе у оквиру формалног образовног процеса у сарадњи са локалним пословним субјектима</p> <p>Мјера 1.5.3: Унапређење капацитета за реализацију концепта цијеложивотног учења</p> <p>Мјера 1.5.4: Унапређење и развој нових инструмената ЛЕР-а усмјерених на развој људских ресурса (Савјет за образовање и запошљавање)</p>
Стратегија развоја предузетништва жена Републике Српске за период 2019-2023. година	
Стратешки документ вишег нивоа Републике Српске	Релевантни стратешки циљ, приоритет и/или мјера из стратегије развоја
<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Јачати конкурентност пословних субјеката које покрећу и воде предузетнице</p> <p>ПРОГРАМИ:</p> <ul style="list-style-type: none">1.1 Програм финансијске подршке предузетницама <p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Унаприједити доступност и привлачност предузетништва и пословања за жене</p> <p>ПРОГРАМИ:</p>	<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса</p> <p>ПРИОРИТЕТ 1.1: Развој предузетништва</p> <p>Мјера 1.1.1: Суфинансирање иновативних стартап подухвата</p> <p>Мјера 1.1.2: Подршка самозапошљавању незапослених лица</p> <p>Мјера 1.1.3: Развој нових модела подршке предузетништва за</p>

<ul style="list-style-type: none"> Програм индиректне подршке предузетништву жена <p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: Додатно подржати специфичне области предузетништва жена</p> <p>ПРОГРАМИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> 3.1 Програм подршке предузетницама у области занатства 3.2 Програм развоја предузетништва жена на селу 	<p>младе</p> <p>Мјера 1.1.4: Подршка женском предузетништву</p> <p>Мјера 1.1.5: Унапређење и развој нових инструмената ЛЕР-а намјењених предузетништву (Инкубатори, цо-воркинг простори/ХУБ/менторинг шема)</p>
<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Јачати конкурентност пословних субјеката које покрећу и воде предузетнице</p> <p>ПРОГРАМИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1.1 Програм финансијске подршке предузетницама 1.3 Програм подршке Удруживању и умрежавању жена <p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: Додатно подржати специфичне области предузетништва жена</p> <p>ПРОГРАМИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> 3.1 Програм подршке предузетницама у области занатства 	<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса</p> <p>ПРИОРИТЕТ 1.2: Конкурентност ММСП</p> <p>Мјера 1.2.1: Суфинансирање пројеката унапређења конкурентности ММСП (интернационализација пословања, дигитална трансформација, енергетска ефикасност, сертификација)</p> <p>Мјера 1.2.2: Подршка послодавцима за запошљавање матураната и дипломаца</p> <p>Мјера 1.2.3: Суфинансирање пројеката развоја иновација, развоја нових производа/услуга и набавке нове технологије и опреме ММСП</p> <p>Мјера 1.2.5: Унапређење и развој нових инструмената ЛЕР-а намјењених конкурентности ММСП (Фондација Приједор, пословно удруживање/кластеризација)</p>
<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Јачати конкурентност пословних субјеката које покрећу и воде предузетнице</p> <p>ПРОГРАМИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1.2 Програм стручне подршке предузетницама 	<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса</p> <p>ПРИОРИТЕТ 1.5: Образовање за запошљавање и конкурентност</p> <p>Мјера 1.5.1: Побољшање квалитета образовања за занимања са потенцијалом за самозапошљавање и запошљавање у локалним МСП</p>
Стратегија развоја индустрије Републике Српске за период 2021-2027. година	
Стратешки документ вишег нивоа Републике Српске	Релевантни стратешки циљ, приоритет и/или мјера из стратегије развоја
<p>СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 1: Повећати производњу више фазе прераде</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1.1 Опоравак и ревитализација индустрије 1.2 Развој и дигитализација индустрије <p>СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 2: Смањити спољнотрговински дефицит у индустрији</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> 2.1 Унапријеђен приступ тржишту (интернационализација) <p>СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 3: Повећати запосленост у индустрији</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> 3.2 Већа запосленост у индустрији <p>СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 4: Повећати инвестиције у индустрију</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> 4.1 Побољшање пословног амбијента 	<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса</p> <p>ПРИОРИТЕТ 1.2: Конкурентност ММСП</p> <p>Мјера 1.2.1: Суфинансирање пројеката унапређења конкурентности ММСП (интернационализација пословања, дигитална трансформација, енергетска ефикасност, сертификација)</p> <p>Мјера 1.2.2: Подршка послодавцима за запошљавање матураната и дипломаца</p> <p>Мјера 1.2.3: Суфинансирање пројеката развоја иновација, развоја нових производа/услуга и набавке нове технологије и опреме ММСП</p> <p>Мјера 1.2.5: Унапређење и развој нових инструмената ЛЕР-а намјењених конкурентности ММСП (Фондација Приједор, пословно удруживање/кластеризација)</p>
<p>СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 1: Повећати производњу више фазе прераде</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1.1 Опоравак и ревитализација индустрије <p>СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 2: Смањити спољнотрговински дефицит у индустрији</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> 2.1 Унапријеђен приступ тржишту (интернационализација) <p>СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 4: Повећати инвестиције у индустрију</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> 4.2 Привлачење инвестиција у индустрију 	<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса</p> <p>ПРИОРИТЕТ 1.3: Привлачење инвестиција</p> <p>Мјера 1.3.1: Унапређење физичке инфраструктуре на одабраним локацијама – пословне зоне</p> <p>Мјера 1.3.2: Израда студија изводљивости и пројектне документације за нове локације пословних зона (<i>greenfield</i> и <i>brownfield</i> локације)</p> <p>Мјера 1.3.3: Промоција инвестиционе понуде и економских потенцијала</p> <p>Мјера 1.3.4: Развој платформе за економску сарадњу са дијаспором</p> <p>Мјера 1.3.5: Унапређење и развој нових инструмената ЛЕР-а</p>

	усмјерених на привлачење инвестиција (Радна група за инвеститоре, Инкубатори, Пословне зоне)
<p>СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 3: Повећати запосленост у индустрији</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> 3.1 Обезбјеђење стручне радне снаге 	<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса</p> <p>ПРИОРИТЕТ 1.5: Образовање за запошљавање и конкурентност</p> <p>Мјера 1.5.1: Побољшање квалитета образовања за занимања са потенцијалом за самозапошљавање и запошљавање у локалним МСП</p> <p>Мјера 1.5.2: Подршка организацији практичне наставе у оквиру формалног образовног процеса у сарадњи са локалним пословним субјектима</p> <p>Мјера 1.5.3: Унапређење капацитета за реализацију концепта цијеложивотног учења</p> <p>Мјера 1.5.4: Унапређење и развој нових инструмената ЛЕР-а усмјерених на развој људских ресурса (Савјет за образовање и запошљавање)</p>
Стратегија привлачења страних инвестиција у Републику Српску за период 2021-2027. године	
Стратешки документ вишег нивоа Републике Српске	Релевантни стратешки циљ, приоритет и/или мјера из стратегије развоја
<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: Повећати учешћа СДИ која су мотивисана унапређењем ефикасности, а у складу са циљевима одрживог развоја</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> 3.2 Стварање подстицајног окружења за инвестиције у истраживање, развој, иновације и ИКТ технологије, услова за паметну специјализацију 3.3 Стандардизација, техничка регулатива и интернационализација 	<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса</p> <p>ПРИОРИТЕТ 1.2: Конкурентност ММСП</p> <p>Мјера 1.2.1: Суфинансирање пројеката унапређења конкурентности ММСП (интернационализација пословања, дигитална трансформација, енергетска ефикасност, сертификација)</p> <p>Мјера 1.2.3: Суфинансирање пројеката развоја иновација, развоја нових производа/услуга и набавке нове технологије и опреме ММСП</p> <p>Мјера 1.2.5: Унапређење и развој нових инструмената ЛЕР-а намјењених конкурентности ММСП (Фондација Приједор, пословно удруживање/кластеризација)</p>
<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Спријечити губитак постојећих инвеститора услед промјена изазваних пандемијом COVID 19 и зауставити негативне трендове, тј. Повећати кумулативни прилив СДИ у Републику Српску у периоду 2021-2027. године</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1.1 Појачати пажњу и сарадњу са постојећим инвеститорима <p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Повећати учешће СДИ у БДП-у Републике Српске и број новооснованих компанија са ино капиталом</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> 2.3 Идентификација и усмјерење на циљана тржишта 2.5 Јачање институционалног и финансијског капацитета републичких и локалних институција за рад са инвеститорима 2.6 Јачање везе са дијаспором с циљем привлачења инвестиционог и научно-технолошког капацитета дијаспоре 	<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса</p> <p>ПРИОРИТЕТ 1.3: Привлачење инвестиција</p> <p>Мјера 1.3.3: Промоција инвестиционе понуде и економских потенцијала</p> <p>Мјера 1.3.4: Развој платформе за економску сарадњу са дијаспором</p> <p>Мјера 1.3.5: Унапређење и развој нових инструмената ЛЕР-а усмјерених на привлачење инвестиција (Радна група за инвеститоре, Инкубатори, Пословне зоне)</p>
<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Повећати учешће СДИ у БДП-у Републике Српске и број новооснованих компанија са ино капиталом</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> 2.3 Идентификација и усмјерење на циљана тржишта 	<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса</p> <p>ПРИОРИТЕТ 1.4: Подршка развоју производа и услуга у туризму</p> <p>Мјера 1.4.5: Умрежавање и промоција туристичке понуде на регионалном и глобалном нивоу</p> <p>Мјера 1.4.6: Унапређење и развој нових инструмената ЛЕР-а усмјерених на привлачење инвестиција (Савјет за развој туризма)</p>
<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: Повећати учешћа СДИ која су мотивисана унапређењем ефикасности, а у складу са циљевима одрживог развоја</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p>	<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса</p> <p>ПРИОРИТЕТ 1.5: Образовање за запошљавање и конкурентност</p> <p>Мјера 1.5.1: Побољшање квалитета образовања за занимања са</p>

<ul style="list-style-type: none">3.1 Развити људски потенцијал за потребе савременог доба	потенцијалом за samozapošljavanje и zapošljavanje у локалним МСП Мјера 1.5.2: Подршка организацији практичне наставе у оквиру формалног образовног процеса у сарадњи са локалним пословним субјектима Мјера 1.5.3: Унапређење капацитета за реализацију концепта цијеложивотног учења Мјера 1.5.4: Унапређење и развој нових инструмената ЛЕР-а усмјерених на развој људских ресурса (Савјет за образовање и запošљавање)
Програм промоције и развоја кластера Републике Српске	
Стратешки документ вишег нивоа Републике Српске	Релевантни стратешки циљ, приоритет и/или мјера из стратегије развоја
Мјера 3: Финансијска подршка кластерима Мјера 4: Промоција кластера Мјера 5: Умрежавање кластера у Републици Српској и сарадња са кластерима у окружењу	СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса ПРИОРИТЕТ 1.2: Конкурентност ММСП Мјера 1.2.5: Унапређење и развој нових инструмената ЛЕР-а намјењених конкурентности ММСП (Фондација Приједор, пословно удруживање/кластеризација)
Стратегија развоја локалне самоуправе у Републици Српској за период 2023-2029. година	
Стратешки документ вишег нивоа Републике Српске	Релевантни стратешки циљ, приоритет и/или мјера из стратегије развоја
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: Унапријеђени управљање, организација и капацитети локалних управа, јавних предузећа и установа у надлежности локалне самоуправе ПРИОРИТЕТИ <ul style="list-style-type: none">3.2. Унапређење управљања и организације јавних предузећа и установа3.3. Изградња капацитета локалних управа, јавних предузећа и установа	СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса ПРИОРИТЕТ 1.2: Конкурентност ММСП Мјера 1.2.4: Анализа стања и подршка одрживости пословања јавних предузећа
Стратегија запošљавања Републике Српске 2021-2027. година	
Стратешки документ вишег нивоа Републике Српске	Релевантни стратешки циљ, приоритет и/или мјера из стратегије развоја
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Повећање запослености продуктивније радне снаге кроз усклађивање понуде и потражње на тржишту рада ПРИОРИТЕТИ: <ul style="list-style-type: none">1.2 Развој инструмената подршке за запošљавање продуктивније радне снаге1.3 Јачање запošљивости младих	СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса ПРИОРИТЕТ 1.1: Развој предузетништва Мјера 1.1.2: Подршка samozapošljavaњу незапослених лица Мјера 1.1.3: Развој нових модела подршке предузетништва за младе ПРИОРИТЕТ 1.2: Конкурентност ММСП Мјера 1.2.2: Подршка послодавцима за запošљавање матураната и дипломаца
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Повећање унутрашње мобилности и расположивости радне снаге ПРИОРИТЕТИ: <ul style="list-style-type: none">2.2 Усклађивање развоја система образовања привреде и тржишта рада2.3 Јачање запošљивости радне снаге средње и старије доби СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: Унапређење функционисања тржишта рада и социјалног дијалога ПРИОРИТЕТИ: <ul style="list-style-type: none">3.1 Унапређење управљања развојем тржишта рада3.2 Унапређење посредовања при запošљавању и информисања3.3 Унапређење социјалног дијалога на свим нивоима	СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса ПРИОРИТЕТ 1.5: образовање за запošљавање и конкурентност Мјера 1.5.1: Побољшање квалитета образовања за занимања са потенцијалом за samozapošljavanje и запošљавање у локалним МСП Мјера 1.5.2: Подршка организацији практичне наставе у оквиру формалног образовног процеса у сарадњи са локалним пословним субјектима Мјера 1.5.3: Унапређење капацитета за реализацију концепта цијеложивотног учења Мјера 1.5.4: Унапређење и развој нових инструмената ЛЕР-а усмјерених на развој људских ресурса (Савјет за образовање и запošљавање)
Стратегија развоја предшколског, основног и средњег васпитања и образовања Републике Српске за период 2022-2030. година	

Стратешки документ вишег нивоа Републике Српске	Релевантни стратешки циљ, приоритет и/или мјера из стратегије развоја
<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: Помјерање фокуса система васпитања и образовања са поучавања на учење учења</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none">3.1 Примјена активниг облика учења/наставе и примјена дидактичко-методичке парадигме савремене наставе <p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Усклађивање образовања са потребама тржишта раада</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none">5.1 Континуирана сарадња са пословном заједницом5.2 Усклађивање наставних програма/модула са потребама тржишта рада5.3 Унапређење практичне наставе5.4 Успостављање система каријерног вођења и савјетовања	<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса</p> <p>ПРИОРИТЕТ 1.5: Образовање за запошљавање и конкурентност</p> <p>Мјера 1.5.1: Побољшање квалитета образовања за занимања са потенцијалом за самозапошљавање и запошљавање у локалним МСП</p> <p>Мјера 1.5.2: Подршка организацији практичне наставе у оквиру формалног образовног процеса у сарадњи са локалним пословним субјектима</p> <p>Мјера 1.5.3: Унапређење капацитета за реализацију концепта цијеложивотног учења</p> <p>Мјера 1.5.4: Унапређење и развој нових инструмената ЛЕР-а усмјерених на развој људских ресурса (Савјет за образовање и запошљавање)</p>
Стратегија образовања одраслих у Републици Српској за период 2021-2031. године	
Стратешки документ вишег нивоа Републике Српске	Релевантни стратешки циљ, приоритет и/или мјера из стратегије развоја
<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Унапређење правног оквира у окме се развија систем образовања одраслих</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none">1.4 Јачање капацитета за управљање и подршку образовању одраслих <p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Развој флексибилнијег система образовања одраслих и већа доступност образовању одраслих</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none">2.1 Ширење мреже установа које изводе програме образовања одраслих2.3 Промоција образовања одраслих и могућности и подршка развоју појединца, развој свијести о значају образовања одраслих <p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: Подршка тржишту рада и сарадња са друштвеним партнерима</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none">3.1 Ефикасна сарадња образовања одраслих, тржишта рада и запошљавања3.2 Подршка послодавцима код којих се у програмима образовања одраслих обавља практични рад3.3 Веће учешће институција з развоју и имплементацији образовања одраслих <p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 4: Унапређење квалитета образовања одраслих</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none">4.1 Развој и унапређење стандарда у образовању одраслих4.2 Развијање система праћења образовања одраслих4.3 Усавршавање кадрова у области образовања одраслих4.4 Успостављање и развој сарадње са међународним организацијама у области образовања одраслих <p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Осавременавање процеса образовања одраслих</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none">5.1 Организирање процеса образовања одраслих уз коришћење савремених информатичких средстава5.2 Унапређење предузетништва у образовању одраслих5.3 Унапређење рада организатора образовања одраслих кроз концепт организационог учења	<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса</p> <p>ПРИОРИТЕТ 1.5: Образовање за запошљавање и конкурентност</p> <p>Мјера 1.5.1: Побољшање квалитета образовања за занимања са потенцијалом за самозапошљавање и запошљавање у локалним МСП</p> <p>Мјера 1.5.2: Подршка организацији практичне наставе у оквиру формалног образовног процеса у сарадњи са локалним пословним субјектима</p> <p>Мјера 1.5.3: Унапређење капацитета за реализацију концепта цијеложивотног учења</p> <p>Мјера 1.5.4: Унапређење и развој нових инструмената ЛЕР-а усмјерених на развој људских ресурса (Савјет за образовање и запошљавање)</p>
Стратегија развоја пољопривреде и руралних подручја Републике Српске 2021-2027. година	
Стратешки документ вишег нивоа Републике Српске	Релевантни стратешки циљ, приоритет и/или мјера из стратегије развоја

<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1.2 Повећање обима сточарске производње • 1.3 Повећање продуктивности у пољопривредној производњи • 1.4 Измјена структуре пољопривредне производње • 1.5 Примјена нових технологија и научних достигнућа у пољопривредној производњи • 1.6 Боље управљање ризицима у пољопривреду <p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехранбеном сектору</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2.1 Подршка инвестиционим улагањима у модернизацију пољопривредне производње • 2.2 Подршка заштити домаће производње • 2.3 Подршка унапређењу повезаности између произвођача, посредника и прерађивача примарних производа • 2.4 Подршка унапређењу система квалитета пољопривредних производ • 2.5 Подршка развоју иновација и предузетничких способности произвођача • 2.6 Подршка инвестицијама за развој дистрибутивних функција • 2.7 Подршка развоју и промоцији кратких ланаца продаје <p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ Заштита природе и одрживо кориштење природних ресурса</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 3.1 Заштита и уређење пољопривредног земљишта • 3.2 Заштита и одржива употреба воде у пољопривредној производњи • 3.4 Повећање обима пољопривредне производње на принципима органске производње • 3.6 Очување и одрживо управљање биљним и животињским генетичким ресурсима <p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 4: Ревитализација руралних подручја</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 4.1 Економска ревитализација руралних подручја • 4.2 Ревитализација инфраструктуре и услуга у руралним подручјима • 4.3 Ревитализација идентитета руралних подручја • 4.4 Демографска ревитализација руралних подручја 	<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса</p> <p>ПРИОРИТЕТ 1.6: Одрживи развој руралних подручја</p> <p>Мјера 1.6.1: Формирање живуће лабораторије (Living Lab) за јачање конкурентности пољопривредно-прехранбеног сектора и руралних подручја кроз унапређење знања, иновација и дигитализације, уз подршку при прихватању нових технологија кроз савјетодавне услуге, пилот активности, демонстративне фарме и обуке</p> <p>Мјера 1.6.2: Наставак подршке развоју пољопривреде кроз систем подстицаја који омогућава произвођачима да унаприједи своје пословање и приближе се стандардима ЕУ</p> <p>Мјера 1.6.3: Подршка развоју руралне инфраструктуре и побољшање доступности услуга сеоском становништву</p> <p>Мјера 1.6.4: Подршка диверзификацији економије у руралним подручјима</p>
Програм развоја пољопривредног задругарства у Републици Српској за период 2019-2025. година	
Стратешки документ вишег нивоа Републике Српске	Релевантни стратешки циљ, приоритет и/или мјера из стратегије развоја
<p>ПРАВАЦ 1: Реструктурирање постојећих и успостављање нових модела задруга</p> <ul style="list-style-type: none"> • ЦИЉ 2: Успостављање нових модела задруга • ЦИЉ 4: Јачање задружне базе у чланству и користима за чланове задруга <p>ПРАВАЦ 2: Јачање тржишне позиције пољопривредних задруга</p> <ul style="list-style-type: none"> • ЦИЉ 6: Јачање задруга као секторских организација <p>ПРАВАЦ 3: Јачање материјалне основе пољопривредних задруга</p> <ul style="list-style-type: none"> • ЦИЉ 9: Унапређење извора финансирања задруга <p>ПРАВАЦ 4: Институционално јачање задружног сектора</p> <ul style="list-style-type: none"> • ЦИЉ 11: Јачање имиџа пољопривредних задруга 	<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса</p> <p>ПРИОРИТЕТ 1.6: Одрживи развој руралних подручја</p> <p>Мјера 1.6.2: Наставак подршке развоју пољопривреде кроз систем подстицаја који омогућава произвођачима да унаприједи своје пословање и приближе се стандардима ЕУ</p> <p>Мјера 1.6.3: Подршка развоју руралне инфраструктуре и побољшање доступности услуга сеоском становништву</p> <p>Мјера 1.6.4: Подршка диверзификацији економије у руралним подручјима</p>
Стратегија развоја туризма Републике Српске за период 2021-2027. година	
Стратешки документ вишег нивоа Републике Српске	Релевантни стратешки циљ, приоритет и/или мјера из стратегије развоја
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Унапријеђен туристички производ	СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Стабилна локална економија која се развија

<p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> 2. Проширити понуду смјештајних капацитета 3. Искористити главне ресурсе (аутентична култура и наслеђе, специфична природа и могућност спортско-рекреативних активности) 4. Диверзификовати туристичка искуства и активности засноване на природи, спортско-рекреативним садржајима, култури и наслеђу 5. Унаприједити услуге посјетиоцима 6. Аутентичне гастрономске понуде, укључујући вина и рукотворине уврстити у ланац вриједности туризма 7. Унаприједити понуду забавно-рекреативних садржаја, манифестација и фестивала за привлачење туриста, повећање њиховог боравка и потрошње <p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Унапријеђен дестинацијски менаџмент</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1. Развити брендове појединих мјеста у функцији представљања посебности и предности суштине, вриједности и својстава различитих локалних дестинација 2. Повећати привлачност дестинација на главним тржиштима помоћу циљаног дестинацијског маркетинга, коришћења већег броја различитих дистрибуцијских канала и интензивирања дигиталне комуникације путем друштвених мрежа 4. Проширити понуду и ублажити сезонски карактер туризма повећавањем посјећености појединим регијама помоћу промоције и иновативних планова путовања 5. Користити модерне тактике продаје и дистрибуције у свим односима између пословних субјеката и између пословних субјеката и клијената <p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 4: Унапријеђено подстицајно окружење за развој туризма</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> 2. Заштитити животну средину, очувати природу и промовисати одрживост за развој туризма 3. Убрзање инвестиција и унапређење приступа финансијама 4. Комуницирати о вриједности и значају туризма 5. Унаприједити креирање политика заснованих на квалитетним подацима 6. Комуницирати о вриједности и значају запошљавања жена из руралних подручја 7. Комуницирати о вриједности и значају запошљавању жена у туризму 	<p>и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса</p> <p>ПРИОРИТЕТ 1.4: Подршка развоју производа и услуга у туризму</p> <p>Мјера 1.4.1: Унапређење квалитета туристичко-угоститељске понуде</p> <p>Мјера 1.4.2: Мапирање објеката и локација од туристичког значаја и израда дигиталне платформе за промоцију</p> <p>Мјера 1.4.3: Подршка развоју туристичких производа</p> <p>Мјера 1.4.4: Унапређење туристичке инфраструктуре и супраструктуре</p> <p>Мјера 1.4.5: Умрежавање и промоција туристичке понуде на регионалном и глобалном нивоу</p> <p>Мјера 1.4.6: Унапређење и развој нових инструмената ЛЕР-а усмјерених на привлачење инвестиција (Савјет за развој туризма)</p> <p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Обезбјеђење квалитетнијег садржаја и обима јавне друштвене инфраструктуре у складу са принципима доброг управљања</p> <p>ПРИОРИТЕТ 2.1: Унапређење улоге културе у животу грађана приједорске регије</p> <ul style="list-style-type: none"> Мјера 2.1.1 Заштита и обиљежавање објеката и локалитета културно-историјског наслеђа Мјера 2.1.2 Развој кадрова и инфраструктуре Мјера 2.1.3 Популаризација и афирмација програма културног наслеђа кроз примјену интерактивних начина презентације
Стратегија развоја културе Републике Српске 2023–2030	
Стратешки документ вишег нивоа Републике Српске	Релевантни стратешки циљ, приоритет и/или мјера из стратегије развоја
<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1 Одговорна и транспарентна културна политика која јача културни систем на домаћој и њено присуство на међународној сцени</p> <p>ПРИОРИТЕТИ</p> <ul style="list-style-type: none"> 1.1. Снажнија финансијска подршка за културу 1.2. Редифинисати начин расподеле средстава (јавним установама културе и путем јавних конкурса) 1.3. Јачање капацитета установа и организација за културну политику, стратешко планирање културе и дјеловање, умрежавање, представљање и присуство на међународној сцени <p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2 Развој људских ресурса у свим доменима културе (унутар сваког социокултурног циклуса, од културног наслеђа до савременог умјетничког стваралаштва)</p> <p>ПРИОРИТЕТИ</p>	<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Обезбјеђење квалитетнијег садржаја и обима јавне друштвене инфраструктуре у складу са принципима доброг управљања</p> <p>ПРИОРИТЕТ 2.1: Унапређење улоге културе у животу грађана приједорске регије</p> <p>Мјера 2.1.1 Заштита и обиљежавање објеката и локалитета културно-историјског наслеђа</p> <p>Мјера 2.1.2 Развој кадрова и инфраструктуре</p> <p>Мјера 2.1.3 Популаризација и афирмација програма културног наслеђа кроз примјену интерактивних начина презентације</p>

<ul style="list-style-type: none"> • 2.1. Стварање услова за несметано развијање сцене • 2.2. Професионализација кадра • 2.3. Развијање културног система кроз нове организационе форме дјеловања <p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3 Развој сарадње са ресорима образовања и привреде поводом развоја културних потреба грађана и доприноса привредном развоју Републике Српске (туризма и предузетништва)</p> <p>ПРИОРИТЕТИ</p> <ul style="list-style-type: none"> • 3.1. Подстицање креативног размишљања у формалном образовању • 3.2. Подстицање креативног размишљања у неформалном образовању • 3.3. Доступност културних Садржаја • 3.4. Оснаживање и развој културног туризма <p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 4 Развој просторне, организационе (институционалне) и техничко-технолошке инфраструктуре за културне дјелатности</p> <p>ПРИОРИТЕТИ</p> <ul style="list-style-type: none"> • 4.1. Изграђена нова инфраструктура • 4.2. Унапријеђена постојећа инфраструктура • 4.3. Опремање јавних установа Културе • 4.4. Формирање нових установа, система и мрежа 	
Стратегија унапређења друштвеног положаја лица са инвалидитетом у Републици Српској 2017-2026	
Стратешки документ вишег нивоа Републике Српске	Релевантни стратешки циљ, приоритет и/или мјера из стратегије развоја
<p>ОБЛАСТ 7.2. ЕКОНОМСКА САМОСТАЛНОСТ, ЗАПОШЉАВАЊЕ И ПРОФЕСИОНАЛНА РЕХАБИЛИТАЦИЈА</p> <ul style="list-style-type: none"> • Циљ 3 Развијати институционалне и стручне капацитете за провођење професионалне рехабилитације. <p>ОБЛАСТ 7.3. СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА, СИГУРНОСТ И ПОДРШКА</p> <ul style="list-style-type: none"> • Циљ 1 Обезбиједити минималну социјалну сигурност лица са инвалидитетом по једнаким критеријумима без обзира на узроке настанка инвалидности; • Циљ 2 Унаприједити дјечију заштиту у складу са потребама дјеце са инвалидитетом; • Циљ 3 Деинституционализација установа за смјештај лица са инвалидитетом; • Циљ 4 Побољшати услове и квалитет смјештаја лица са инвалидитетом у установама социјалне заштите; • Циљ 5 Развити раличите социјалне услуге које задовољавају потребе лица са инвалидитетом; • Циљ 6 Обезбиједити заштиту лица са инвалидитетом у вандредним ситуацијама изазваним природним несрећама. <p>ОБЛАСТ 7.4. ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА И ОСИГУРАЊЕ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Циљ 1 Осигурати једнак приступ правима и услугама здравствене заштите за лица са инвалидитетом; • Циљ 2 Побољшати услове и квалитет смјештаја лица са инвалидитетом у установама здравствене заштите; • Циљ 3 Промовисати све облике активног учешћа у рехабилитацији и опоравку лица са инвалидитетом; <p>ОБЛАСТ 7.5. ВАСПИТАЊЕ И ОБРАЗОВАЊЕ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Циљ 1 Унаприједити инклузивно и специјално образовање и васпитање и цјеложивотно учење за лица са инвалидитетом; • Циљ 2 Стручно усавршавање рада наставника/васпитача, стручних сарадника и других који раде са дјецом са инвалидитетом; <p>ОБЛАСТ 7.8. ПОРОДИЧНИ ЖИВОТ, СПОРТ И РЕКРЕАЦИЈА</p> <ul style="list-style-type: none"> • Циљ 1 Унаприједити породични живот лица са инвалидитетом; • Циљ 3 Унаприједити мјере заштите од занемаривања и злостављања у породици лица са инвалидитетом; 	<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Обезбјеђење квалитетнијег садржаја и обима јавне друштвене инфраструктуре у складу са принципима доброг управљања</p> <p>ПРИОРИТЕТ 2.3: Стварање услова за побољшање понуде јавних услуга социјалног сектора</p> <p>Мјера 2.3.1 Стварање услова за побољшање понуде јавних услуга социјалног сектора</p> <p>Мјера 2.3.2 Унапређење координације јавног сектора и ОЦД-а у развијању мреже социјалних услуга и помоћи рањивим категоријама</p> <p>Мјера 2.3.3 Побољшање капацитета и унапређење услуге лијечења и његе</p> <p>Мјера 2.3.4 Унапређење услуга за дјецу без родитељског старања и дјецу са сметњама у развоју</p> <p>Мјера 2.3.5 Стварање услова за пружање различитих облика помоћи лицима са инвалидитетом</p>

ОБЛАСТ 7.9. ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЛИЦА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ <ul style="list-style-type: none">• Циљ 1 Стандардизација рада организација лица са инвалидитетом;• Циљ 2 Јачање међународне и регионалне сарадње организација лица са инвалидитетом;• Циљ 3 Унаприједити партнерство владиног и невладиног сектора.	
Стратегија социјалне заштите Републике Српске за период 2023-2029. година	
Стратешки документ вишег нивоа Републике Српске	Релевантни стратешки циљ, приоритет и/или мјера из стратегије развоја
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Омогућити развој нових и унапређење квалитета постојећих услуга уз боље циљање потреба корисника у систему социјалне заштите ПРИОРИТЕТИ: <ul style="list-style-type: none">• 1.1 Боље циљање потреба корисника у систему социјалне заштите• 1.2 Развој нових и унапређење квалитета постојећих права и услуга СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Стално унапређивати систем дјечије и породично-правне заштите са фокусом на развој превентивних мјера подршке ПРИОРИТЕТИ: <ul style="list-style-type: none">• 2.1 Превентивно дјеловање уз мултисекторску сарадњу• 2.2 Боље циљане потреба корисника у дјечијој заштити СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: Повећати степен изграђености капацитета у социјалној, дјечијој и породично-правној заштити и јачати механизме међусекторске подршке и сарадње ПРИОРИТЕТИ: <ul style="list-style-type: none">• 3.1 Развој људских капацитета у систему, социјалне, дјечији и породично-правне заштите• 3.2 Развој материјално-техничких капацитета у систему социјалне, дјечије и породично-правне заштите• 3.3 Развој организационих капацитета у систему социјалне, дјечији и породично-правне заштите• 3.4 Јачање међународне и међусекторске сарадње	СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Обезбјеђење квалитетнијег садржаја и обима јавне друштвене инфраструктуре у складу са принципима доброг управљања ПРИОРИТЕТ 2.3: Стварање услова за побољшање понуде јавних услуга социјалног сектора Мјера 2.3.1 Стварање услова за побољшање понуде јавних услуга социјалног сектора Мјера 2.3.2 Унапређење координације јавног сектора и ОЦД-а у развијању мреже социјалних услуга и помоћи рањивим категоријама Мјера 2.3.3 Побољшање капацитета и унапређење услуге лијечења и њега Мјера 2.3.4 Унапређење услуга за дјецу без родитељског старања и дјецу са сметњама у развоју Мјера 2.3.5 Стварање услова за пружање различитих облика помоћи лицима са инвалидитетом
Средњорочни план рада Републичке управе Цивилне заштите за период 2023-2025. година	
Стратешки документ вишег нивоа Републике Српске	Релевантни стратешки циљ, приоритет и/или мјера из стратегије развоја
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Развој интегрисаног и одрживог система заштите и спасавања/цивилне заштите ПРИОРИТЕТИ: <ul style="list-style-type: none">• 1.1 Унапређење правног и институционалног оквира на републичком и локалном нивоу за припремљеност и реаговање на елементарну непогоду и другу несрећу, уз јасно дефинисане надлежности• 1.4 Упостављање Логистичко-мобилизацијског центра заштите и спасавања• 1.5 Правовремено и ефикасно реаговање на појаву елементарних непогода и других несрећа путем система 112 у складу са ЕУ стандардима и успостављање система радио везе у Републици Српској• 1.6 Успостављање система радио везе у Републици Српској• 1.7 Успостављен Сектор за послове надзора	СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Обезбјеђење квалитетнијег садржаја и обима јавне друштвене инфраструктуре у складу са принципима доброг управљања ПРИОРИТЕТ 2.4: Смањење ризика од катастрофа, посебно у односу на утицаје поплава и пожара Мјера 2.4.1 Изградња, модернизација и диверзификација система за рано упозоравање и узбуњивање становништва о надлазећим или непосредним опасностима Мјера 2.4.2 Развој самосталне аналогне и дигиталне радиокомуникацијске мреже, као и обезбјеђење адекватне локације за постављање репетитора и пратеће опреме Мјера 2.4.3 Материјално техничко опремање субјеката заштите и спасавања потребним средствима и опремом
Стратегија развоја менталног здравља у Републици Српској за период 2020–2030. године	
Стратешки документ вишег нивоа Републике Српске	Релевантни стратешки циљ, приоритет и/или мјера из стратегије развоја
Очекивани исход 1 Промоција менталног здравља, превенција и рана интервенција менталноздравствених проблема и поремећаја и очување физичког здравља лица са сметњама менталног здравља Очекивани исход 2	СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Обезбјеђење квалитетнијег садржаја и обима јавне друштвене инфраструктуре у складу са принципима доброг управљања ПРИОРИТЕТ 2.5: Унапређење услуга јавног здравства Мјера 2.5.4 Стварање услова за адекватно функционисање

<p>Побољшање менталног здравља становништва и редукција менталноздравствених проблема и поремећаја код корисника услуга у менталном здрављу</p> <p>Очекивани исход 3 Ефективна промоција менталног здравља, превенција и рана интервенција менталноздравствених проблема и очувана социјална укљученост лица са сметњама менталног здравља</p> <p>Очекивани исход 4 Корисници и његоватељи активно учествују у промоцији властитог опоравка и путем ефективног партнерства доприносе унапређењу менталног здравља</p> <p>Очекивани исход 5 Унапређење квалитета живота дугорочних корисника и оптималан опоравак</p> <p>Очекивани исход 6 Укљученост медија у промоцију менталног здравља</p> <p>Очекивани исход 7 Промоција менталног здравља, превенција и редукција менталних проблема и менталних поремећаја у Републици Српској</p> <p>Очекивани исход 8 Редукована инциденција и преваленца менталних проблема и менталних поремећаја удружених са неповољним животним догађајима који утичу на појединце, породице и заједнице</p>	<p>Центра за ментално здравље</p>
Омладинска политика Републике Српске 2023-2027. година	
<p>Стратешки документ вишег нивоа Републике Српске</p>	<p>Релевантни стратешки циљ, приоритет и/или мјера из стратегије развоја</p>
<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Подстицати иницијативу и одговорно дјеловање младих у заједници</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> 2.3. Системско унапређење капацитета омладинских организација 2.4. Институционално и кадровско јачање омладинских организација 	<p>ПРИОРИТЕТ 2.6: Обезбјеђење већег учешће ОЦД у социоекономском развоју и дјеловању у складу са начелима одрживог развоја</p> <p>Мјера 2.6.2 Унапређење стручних капацитета ОЦД за добијање средстава и транспарентно и ефикасно управљање пројектима</p>
<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: Подстицати развијање здравих животних стилова младих и одговорног односа према околини</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> 3.1. Подршка развоју здравих животних стилова код младих 	<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Обезбјеђење квалитетнијег садржаја и обима јавне друштвене инфраструктуре у складу са принципима доброг управљања</p> <p>ПРИОРИТЕТ 2.2 Развој спорта код дјецe и цијеложивотног вјежбања грађанства</p> <p>Мјера 2.2.1 Успостављен конзистентан систем управљања и финансирања спорта у локалној заједници</p> <p>Мјера 2.2.2 Развој и унапређење спорта и спортске инфраструктуре</p>
Стратегије развоја локалне самоуправе у Републици Српској за период 2023-2029. године	
<p>Стратешки документ вишег нивоа Републике Српске</p>	<p>Релевантни стратешки циљ, приоритет и/или мјера из стратегије развоја</p>
<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Унапријеђен систем финансирања локалне самоуправе</p> <ul style="list-style-type: none"> Приоритет 2.3. Ефикасније управљање имовином ЈЛС и одрживо управљање локалним ресурсима <p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: Унапријеђени управљање, организација и капацитети локалних управа, јавних предузећа и установа у надлежности локалне самоуправе</p> <ul style="list-style-type: none"> Приоритет 3.2. Унапређење управљања и организације јавних предузећа и установа Приоритет 3.3. Изградња капацитета локалних управа, јавних предузећа и установа <p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 4: Унапријеђен квалитет и доступност услуга у надлежности јединица локалне самоуправе</p> <ul style="list-style-type: none"> Приоритет 4.3. Унапређивање услуга јавних установа 	<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Обезбјеђење квалитетнијег садржаја и обима јавне друштвене инфраструктуре у складу са принципима доброг управљања</p> <p>ПРИОРИТЕТ 2.1: Унапређење улоге културе у животу грађана приједорске регије</p> <ul style="list-style-type: none"> Мјера 2.1.1 Заштита и обиљежавање објеката и локалитета културно-историјског наслеђа Мјера 2.1.2 Развој кадрова и инфраструктуре Мјера 2.1.3 Популаризација и афирмација програма културног наслеђа кроз примјену интерактивних начина презентације <p>ПРИОРИТЕТ 2.2: Развој спорта код дјецe и цијеложивотног вјежбања грађана</p> <ul style="list-style-type: none"> Мјера 2.2.2 Развој и унапређење спорта и спортске инфраструктуре <p>ПРИОРИТЕТ 2.3: Стварање услова за побољшање понуде јавних</p>

	<p>услуга социјалног сектора</p> <ul style="list-style-type: none"> Мјера 2.3.1 Стварање услова за побољшање понуде јавних услуга социјалног сектора Мјера 2.3.2 Унапређење координације јавног сектора и ОЦД-а у развијању мреже социјалних услуга и помоћи рањивим категоријама Мјера 2.3.3 Побољшање капацитета и унапређење услуге лијечења и његе Мјера 2.3.4 Унапређење услуга за дјецу без родитељског старања и дјецу са сметњама у развоју Мјера 2.3.5 Стварање услова за пружање различитих облика помоћи лицима са инвалидитетом <p>ПРИОРИТЕТ 2.4: Смањење ризика од катастрофа, посебно у односу на утицаје поплава и пожара</p> <ul style="list-style-type: none"> Мјера 2.4.1 Изградња, модернизација и диверзификација система за рано упозоравање и узбуђивање становништва о надолазећим или непосредним опасностима Мјера 2.4.2 Развој самосталне аналогне и дигиталне радиокомуникацијске мреже, као и обезбјеђење адекватне локације за постављање репетитора и пратеће опреме Мјера 2.4.3 Материјално техничко опремање субјеката заштите и спасавања потребним средствима и опремом <p>ПРИОРИТЕТ 2.5: Унапређење услуга јавног здравства</p> <ul style="list-style-type: none"> Мјера 2.5.1 Унапређење прехоспиталног хитног збрињавања обољелих и повријеђених Мјера 2.5.2 Јачање потенцијала превентивне медицине Мјера 2.5.3 Унапређење дјеловања хигијенско-епидемиолошке службе Дома здравља Приједор Мјера 2.5.4 Стварање услова за адекватно функционисање Центра за ментално здравље
Стратегија заштите природе Републике Српске	
Стратешки документ вишег нивоа Републике Српске	Релевантни стратешки циљ, приоритет и/или мјера из стратегије развоја
<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 4.1: Заштита биодиверзитета и феодиверзитета Републике Српске корз успоставу и јачање институционалног оквира за реализацију ефикасних мјера заштите природе</p> <p>Оперативни циљ 4.1.3 Ревалорзација свих раније заштићених објеката природе из евиденције Завода за заштиту природе РС, дефинисање обухвата и мјера заштите и формирање просторно орјентисаног катастра примјеном ГИС технологије, и формирање мреже псотојећих и будућих заштићених подручја</p>	<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Обезбјеђење квалитетнијег садржаја и обима јавне друштвене инфраструктуре у складу са принципима доброг управљања</p> <p>ПРИОРИТЕТ 2.1: Унапређење улоге културе у животу грађана приједорске регије</p> <ul style="list-style-type: none"> Мјера 2.1.1 Заштита и обиљежавање објеката и локалитета културно-историјског наслеђа
Стратегија развоја предшколског, основног и средњег васпитања и образовања Републике Српске за период 2022-2030. година	
Стратешки документ вишег нивоа Републике Српске	Релевантни стратешки циљ, приоритет и/или мјера из стратегије развоја
<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Повећан убухват дјеце предшколским васпитањем и образовањем</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1.1 Повећање доступности предшколских програма за дјецу гдје не постоји организовано ПВО <p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Иновирани програм предшколског васпитања и образовања и наставни планови и програми за ученике основних и средњих школа, те иновирани уџбеници</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> 2.1 Осавремењавање Програма предшколског васпитања и образовања и исхода учења 2.2 Развијање наставних планова и програма за основно васпитање и образовање за све наставне предмете с фокусом на исходе учења 2.3 Развијање НПП-а за средње опште и стручно и техничко образовање у складу са стандардима занимања и потребама 	<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Обезбјеђење квалитетнијег садржаја и обима јавне друштвене инфраструктуре у складу са принципима доброг управљања</p> <p>ПРИОРИТЕТ 2.7: Изврсност у образовању</p> <ul style="list-style-type: none"> Мјера 2.7.1 Побољшање/модернизација основне инфраструктуре за објекте предшколског, основног, средњешколског и високог образовања Мјера 2.7.2 Опремање кабинета и учионица у образовним установама за актуелна и нова занимања Мјера 2.7.3 Финансирање пројеката наставника и ученика у оквиру реализације наставних предмета, секција, такмичења и других ваннаставних активности Мјера 2.7.4 Јачање капацитета образовних и других локалних институција за реализацију активности каријерног савјетовања Мјера 2.7.5 Развој платформе за стипендирање и подршку

<p>тржишта рада</p> <ul style="list-style-type: none">2.4 Издавање нових уџбеника са дигитализованим садржајима у складу са стандардима квалитета уџбеника <p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: Помјерање фокуса система васпитања и образовања са поучавања на учење учења</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none">3.1 Примјена активниг облика учења/наставе и примјена дидактичко-методичке парадигме савремене наставе3.2 Унапређење процеса праћења развоја, учења и напредовања ученика <p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 4: Обезбијеђени програми стручног усавршавања васпитно-образовних радника</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none">4.1 Развијање стандарда рада васпитно-образовних радника и директора4.2 Успостављање система вредновања квалитета рада и напредовања васпитно-образовних радника и директора4.3 Успостављање процедуре акредитације програма стручног усавршавања <p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Усклађивање образовања са потребама тржишта раада</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none">5.1 Континуирана сарадња са пословном заједницом5.2 Усклађивање наставних програма/модула са потребама тржишта рада5.3 Унапређење практичне наставе5.4 Успостављање система каријерног вођења и савјетовања	младим талентима
Стратегија образовања одраслих у Републици Српској за период 2021-2031. године	
Стратешки документ вишег нивоа Републике Српске	Релевантни стратешки циљ, приоритет и/или мјера из стратегије развоја
<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Унапређење правног оквира у коме се развија систем образовања одраслих</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none">1.4 Јачање капацитета за управљање и подршку образовању одраслих <p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Развој флексибилнијег система образовања одраслих и већа доступност образовању одраслих</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none">2.1 Ширење мреже установа које изводе програме образовања одраслих <p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: Подршка тржишту рада и сарадња са друштвеним партнерима</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none">3.1 Ефикасна сарадња образовања одраслих, тржишта рада и запошљавања3.2 Подршка послодавцима код којих се у програмима образовања одраслих обавља практични рад3.3 Веће учешће институција у развоју и имплементацији образовања одраслих <p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 4: Унапређење квалитета образовања одраслих</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none">4.1 Развој и унапређење стандарда у образовању одраслих4.3 Усавршавање кадрова у области образовања одраслих4.4 Успостављање и развој сарадње са међународним организацијама у области образовања одраслих <p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Осавременавање процеса образовања одраслих</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none">5.1 Организовање процеса образовања одраслих уз коришћење савремених информатичких средстава5.2 Унапређење рада организатора образовања одраслих	<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Обезбјеђење квалитетнијег садржаја и обима јавне друштвене инфраструктуре у складу са принципима доброг управљања</p> <p>ПРИОРИТЕТ 2.7: Изврсност у образовању</p> <ul style="list-style-type: none">Мјера 2.7.1 Побољшање/модернизација основне инфраструктуре за објекте предшколског, основног, средњешколског и високог образовањаМјера 2.7.2 Опремање кабинета и учионица у образовним установама за актуелна и нова занимањаМјера 2.7.4 Јачање капацитета образовних и других локалних институција за реализацију активности каријерног савјетовања

кроз концепт организационог учења	
Стратегија интегралног управљања водама Републике Српске 2015-2024.	
Стратешки документ вишег нивоа Републике Српске	Релевантни стратешки циљ, приоритет и/или мјера из стратегије развоја
<p>ОПШТИ ЦИЉ 1: Уређење и рационално коришћење водних ресурса Републике Српске</p> <p>ОПШТИ ЦИЉ 2: Повећање коришћења и уређења расположивих ресурса у еколошки, социјално и економски прихватљивим границама</p> <p>ОПШТИ ЦИЉ 3: Повећање ефикасности и рационализације употребе воде у складу са ограничењима која се постављају на плану све ограниченијих ресурса и све сложенијих интеракција са другим системима у системском окружењу</p> <p>ОПШТИ ЦИЉ 6: Оптимално усклађивање водопривредног развоја са свим другим компонентама развоја Републике</p>	<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: Омогућити одрживи раст заједнице и унапређење квалитета животног окружења кроз примјену зелених политика у процесу развоја јавне инфраструктуре и услуга</p> <p>ПРИОРИТЕТ 3.1: Унапријеђење јавних услуга и побољшање животног стандарда заједнице кроз развој постојеће и изградњу нове инфраструктуре и капацитета</p> <ul style="list-style-type: none"> Мјера 3.1.2 Изградња нове и реконструкција постојеће водоводне и канализационе мреже мреже
Стратегија управљања отпадом за период 2017-2026. године	
Стратешки документ вишег нивоа Републике Српске	Релевантни стратешки циљ, приоритет и/или мјера из стратегије развоја
<p>Циљ 4. Унапређење система сакупљања комуналног отпада</p> <p>Циљ 5. Успостављање система за одвојено сакупљање и третман посебних врста отпада</p> <p>Циљ 8. Санација и затварање општинских и дивљих депонија</p> <p>Циљ 9. Успостављање система заједничких депонија за управљање преосталим комуналним и неопасним индустријским отпадом)</p>	<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: Омогућити одрживи раст заједнице и унапређење квалитета животног окружења кроз примјену зелених политика у процесу развоја јавне инфраструктуре и услуга</p> <p>ПРИОРИТЕТ 3.2: Стварање еколошки одрживе заједнице и повећање њене биоразноликости кроз унапријеђење система управљања чврстим отпадом и отпадним водама те ревитализацију и креирање нових зелених површина</p> <ul style="list-style-type: none"> Мјера 3.2.1 Унапређење система управљања комуналним отпадом
Стратегија заштите животне средине Републике Српске за период 2022-2032. године	
Стратешки документ вишег нивоа Републике Српске	Релевантни стратешки циљ, приоритет и/или мјера из стратегије развоја
<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Заштита квалитета воде и обезбјеђење расположивих водних ресурса и њихове одрживости</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1.2 Повећање покривености становништва и привреде јавним водоснабдијевањем 1.3 Уређење, ефикасно и одрживо коришћење водних ресурса Републике Српске 	<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: Омогућити одрживи раст заједнице и унапређење квалитета животног окружења кроз примјену зелених политика у процесу развоја јавне инфраструктуре и услуга</p> <p>ПРИОРИТЕТ 3.1: Унапријеђење јавних услуга и побољшање животног стандарда заједнице кроз развој постојеће и изградњу нове инфраструктуре и капацитета</p> <ul style="list-style-type: none"> Мјера 3.1.2 Изградња нове и реконструкција постојеће водоводне и канализационе мреже мреже
<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Смањити количину отпада и повећати количину поново употријебљених материјала</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> 2.2 Превенција настанка отпада 2.3 Увођење економских и финансијских инструмената и механизма који ће омогућити економски и еколошки прихватљиво управљање отпадом 2.4 Унапређење система управљања комуналним отпадом 2.5 Управљање системима управљања посебним категоријама отпада 2.7 Санација локација већег загађења животне средине 2.8 Унапређење система евиденције и извјештавања о отпаду 2.9 Јачање свијести јавности о правилном раздвајању, сакупљању и одлагању отпада 	<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: Омогућити одрживи раст заједнице и унапређење квалитета животног окружења кроз примјену зелених политика у процесу развоја јавне инфраструктуре и услуга</p> <p>ПРИОРИТЕТ 3.2: Стварање еколошки одрживе заједнице и повећање њене биоразноликости кроз унапријеђење система управљања чврстим отпадом и отпадним водама те ревитализацију и креирање нових зелених површина</p> <ul style="list-style-type: none"> Мјера 3.2.1 Унапређење система управљања комуналним отпадом
<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 4: Унапређење ублажавања и прилагођавања климатским промјенама и побољшање квалитета ваздуха</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> 4.1 Смањење загађивања ваздуха загађујућим материјама на нивоу који су сигурни за људско здравље 4.2 Унапређење система управљања квалитетом ваздуха који 	<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: Омогућити одрживи раст заједнице и унапређење квалитета животног окружења кроз примјену зелених политика у процесу развоја јавне инфраструктуре и услуга</p> <p>ПРИОРИТЕТ 3.3: Повећање отпорности и ублажавање штетних утицаја климатских промјена кроз унапријеђење енергетске</p>

<p>подржава доношење стратешких одлука и информише грађане о квалитету ваздуха</p> <ul style="list-style-type: none"> 4.3 Смањења утицаја Републике Српске на климатске промјене смањењем емисије гасова са ефектом стаклене баште и повећањем понора угљеника 4.4 Јачање отпорности на ефекте климатских промјена 4.5 Повећање енергетске ефикасносто у крајњој потрошњи у свим секторима 4.6 Повећање удјела обновљивих извода енергије уз реформу система подстицаја <p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 7: Унапређење управљања животном средином</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> 7.4 Обезбјеђивање високог нивоа свијести јавности о важности заштите животне средине и укључености у процес доношења одлука, посебно укључености жена, младих и социјално осјетљивих група 7.5 Успостављање ефикасног и транспарентног система сакупљања, размјене, валидације и извјештавања података о животној средини у Републици Српској уз консултације са Партнерством 27 7.6 Постизање високог нивоа међусекторског и интересекторског дјеловања и интеграције јавних политика у свим сегментима животне средине, укључујући равноправност полова 7.7 Усаглашавање и стављање у функцију ефикасне и свеобухватне фискалне и паравискалне политике у вези са заштитом животне средине 	<p>ефикасности и интензивирање кориштења енергије из обновљивих извора</p> <ul style="list-style-type: none"> Мјера 3.3.1 Реконструкција и санација јавне и приватне инфраструктуре и објеката у складу са стандардима ЕЕ Мјера 3.3.2 Подстицање употребе енергије настале из обновљивих извора у јавном и приватном сектору
Оквирна Стратегија промета Босне и Херцеговине (2015-2030.)	
Стратешки документ вишег нивоа Републике Српске	Релевантни стратешки циљ, приоритет и/или мјера из стратегије развоја
<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ: Задовољавање потреба у смислу одржавања, побољшања и развоја прометне инфраструктуре</p> <p>Специфични циљ: Побољшање и развој магистралних и регионалних цеста</p> <p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ: Пружити највиши ниво услуге по најнижим могућим цијенама</p> <p>Специфични циљ: Унапређење квалитета јавних цестовних мрежа</p> <p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ: Минималана дозвољени утјецај на животну средину</p> <p>Специфични циљ: Подстицање на промјену начина и побољшања промета</p> <p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ: Испуњење социјалних и економских захтјева</p> <p>Специфични циљ: Унутрашње повезивање БиХ кроз развој сигурне и брзе прометне мреже, повезујући сјевер-ју и исток-запад</p>	<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: Омогућити одрживи раст заједнице и унапређење квалитета животног окружења кроз примјену зелених политика у процесу развоја јавне инфраструктуре и услуга</p> <p>ПРИОРИТЕТ 3.1: Унапријеђење јавних услуга и побољшање животног стандарда заједнице кроз развој постојеће и изградњу нове инфраструктуре и капацитета</p> <ul style="list-style-type: none"> Мјера 3.1.1 Изградња нових и реконструкција постојећих саобраћајница и путева Мјера 3.1.4 Подршка развоју урбане мобилности на подручју града Приједора
Стратегија развоја локалне самоуправе у Републици Српској за период 2023-2029. година	
Стратешки документ вишег нивоа Републике Српске	Релевантни стратешки циљ, приоритет и/или мјера из стратегије развоја
<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 4: Унапријеђен квалитет и доступност услуга у надлежности јединица локалне самоуправе.</p> <p>ПРИОРИТЕТИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> 4.2. Унапређивање квалитета и доступности комуналних услуга 4.3. Унапређивање услуга јавних установа 	<p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: Омогућити одрживи раст заједнице и унапређење квалитета животног окружења кроз примјену зелених политика у процесу развоја јавне инфраструктуре и услуга</p> <p>ПРИОРИТЕТ 3.1: Унапријеђење јавних услуга и побољшање животног стандарда заједнице кроз развој постојеће и изградњу нове инфраструктуре и капацитета</p> <ul style="list-style-type: none"> Мјера 3.1.1 Изградња нових и реконструкција постојећих саобраћајница и путева Мјера 3.1.2 Изградња нове и реконструкција постојеће водоводне и канализационе мреже Мјера 3.1.3 Изградња нове и реконструкција постојеће топлотоводне мреже Мјера 3.1.4 Подршка развоју урбане мобилности на подручју града Приједора

	<p>ПРИОРИТЕТ 3.2: Стварање еколошки одрживе заједнице и повећање њене биоразноликости кроз унапријеђење система управљања чврстим отпадом и отпадним водама те ревитализацију и креирање нових зелених површина</p> <ul style="list-style-type: none">• Мјера 3.2.1 Унапрјеђење система управљања комуналним отпадом• Мјера 3.2.2 Уређење постојећих и изградња нових јавних зелених површина и паркова <p>ПРИОРИТЕТ 3.3: Повећање отпорности и ублажавање штетних утицаја климатских промјена кроз унапријеђење енергетске ефикасности и интензивирање кориштења енергије из обновљивих извора</p> <ul style="list-style-type: none">• Мјера 3.3.1 Реконструкција и санација јавне и приватне инфраструктуре и објеката у складу са стандардима ЕЕ <p>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 4: Унапређени дигитални капацитети града Приједора у складу са Smart City концептом</p> <p>ПРИОРИТЕТ 4.1: Јасна визија, лидерство и управљање дигиталном стратегијом</p> <p>ПРИОРИТЕТ 4.2: Пружање агилних и приступачних услуга високог квалитета у складу са стварним потребама корисника уз повећан ангажман јавности и отворено учешће грађана и пословних субјеката у дизајнирању е-услуга институције</p> <p>ПРИОРИТЕТ 4.3: Оптимизација процеса за дигиталну испоруку и одрживост пратећи принцип <i>digital by default</i></p> <p>ПРИОРИТЕТ 4.4: Обука упосленика с циљем развијања дигиталних вјештина и стварање културе, сарадње, размјене знања, иновација и креативности у цијелој институцији као основ за континуирана побољшања</p> <p>ПРИОРИТЕТ 4.5: Кориштење <i>once-only, whole-of-institution</i> и <i>whole-of-government</i> стандардизоване технолошке и податковне инфраструктуре</p> <p>ПРИОРИТЕТ 4.6: Побољшање способности прикупљања, анализе и дијељења података користећи нове технологије</p> <p>ПРИОРИТЕТ 4.7: Успостава протокола и БЦП како би се осигурала сигурност и приватност и минимизирали ризици од <i>Cyber</i> пријетњи</p> <p>ПРИОРИТЕТ 4.8: Транспарентност доношења одлука и пружања јавних услуга</p> <p>ПРИОРИТЕТ 4.9: Јачање дигиталног екосистема заснованог на иновацијама, образовању, предузетништву и повезивању са дијаспором</p>
--	--

Поштовање принципа вертикалне координације, подразумијева и усклађеност са међународно прихваћеним глобалним циљевима одрживог развоја⁸². То значи да сви нивои власти у БиХ треба да дефинишу своје приоритете, мјере и активности на начин да истовремено осигурају допринос остваривању циљева одрживог развоја, као и да извјештавају о оствареном напретку. У БиХ утврђена су три правца одрживог развоја (добра управа и управљање јавним сектором, паметан раст и друштво једнаких могућности) и двије хоризонталне теме (улагање у људски капитал и принцип „нико не смије бити искључен“). Наведени правци одрживог развоја, као и хоризонталне теме, на одговарајући начин су рефлектоване кроз процес израде Стратегије, као и у самој Стратегији која доприноси остварењу сва три одабрана правца одрживог развоја.

⁸² Генерална скупштина Уједињених нација 2015. године усвојила Агенду одрживог развоја до 2030. године и том су приликом све земље чланице, укључујући и БиХ, преузеле обавезу провођења документа Агенде 2030 и глобалних Циљева одрживог развоја (енг. *Sustainable Development Goals – SDG*). Агенда 2030 се састоји од 17 глобалних циљева и 169 подциљева одрживог развоја који представљају трансформативни план за стварање боље и одрживе будућности.

Први стратешки циљ: Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса повезан је са првим, другим и трећим правцем Оквира за циљеве одрживог развоја у БиХ (Добра управа и управљање јавним сектором, Паметни раст, те Друштво једнаких могућности) и у директној је вези са сљедећим акцелераторима и припадајућим покретачима:

1. Правац: Добра управа и управљање јавним сектором:
 - Акцелератор 1: Ефикасан, отворен, инклузиван и одговоран јавни сектор са припадајућим покретачима:
 - Одрожворна управа фокусирана на грађане и пословни сектор
 - Деполитизација и професионализација јавних предузећа
 - Ефикасно управљање јавним финансијама
 - Функционални систем креирања политика и управљања одрживим развојем
 - Дигитална трансформација јавног сектора
 - Акцелератор 3: Отпорност на катастрофе са припадајућим покретачима:
 - Одрживи повратак (*Build back better*)
 - Побољшање система јавних набавки и ефикаснија регулација
2. Правац: Паметни раст
 - Акцелератор 1: Повољно окружење за предузетништво и иновације са припадајућим покретачима:
 - Повећање инвестиција у инфраструктуру истраживања, развоја и иновација у јавном и приватном сектору
 - Мобилизација потенцијала дијаспоре
 - Олакшавање пословања и подршка брзорастућим фирмама
 - Јачање улоге градова и регија као покретача развоја
 - Дигитализација економије
 - Стварање и укључивање у глобалне ланце вриједности
 - Развој предузетничке инфраструктуре
 - Акцелератор 3: Унапређење приступа и квалитета образовања и обуке са припадајућим покретачима:
 - Курикуларна реформа на свим нивоима образовања
 - Развој капацитета наставника и модернизација школа и наставних метода
 - Развој дигиталних вјештина
 - Универзално и квалитетно предшколско образовање
 - Стратешко улагање и истраживачко-развојне активности образовних институција
 - Ефикасан систем цјеложивотног учења
 - Акцелератор 4: Зелени раст и чиста енергија са припадајућим покретачем:
 - Развој „зелених“ вјештина и послова
 - Акцелератор 5: Паметно управљање природним ресурсима и околишем са припадајућим покретачима:
 - Управљање ризиком од катастрофа
 - Одрживи туризам
3. Правац: Друштво једнаких могућности:
 - Акцелератор 2: Активација и запошљавање са фокусом на рањиве категорије са припадајућим покретачима:
 - Повећање стопе активности и укључивање рањивих категорија на тржиште рада
 - Повећање запошљивости незапослених особа кроз развој социјалног предузетништва

- Акцелератор 3: Ефикасна здравствена заштита за све са припадајућим покретачем:
 - Унапређење приступа и квалитета услуга здравствене заштите
 - Превентивне здравствене мјере
 - Стратешки приступ задржавању постојећег особља и развој људских ресурса у области здравства
- Акцелератор 4: Побољшање инклузивности образовних система са припадајућим покретачем:
 - Смањење броја људи без знања или вјештина и њихова интеграција на тржиште рада
- Акцелератор 5: Финансијска инклузија са припадајућим покретачем:
 - Боља приступачност микрокредитима са повољним каматним стопама

Други стратешки циљ: Обезбјеђење квалитетнијег садржаја и обима јавне друштвене инфраструктуре у складу са принципима доброг управљања повезан је са првим, другим и трећим правцем Оквира за циљеве одрживог развоја у БиХ (Добра управа и управљање јавним сектором, Паметни раст, те Друштво једнаких могућности) и у директној је вези са сљедећим акцелераторима и припадајућим покретачима:

1. Правац: Добра управа и управљање јавним сектором:
 - Акцелератор 1: Ефикасан, отворен, инклузиван и одговоран јавни сектор са припадајућим покретачима:
 - Одоговорна управа фокусирана на грађане и пословни сектор
 - Ефикасно управљање јавним финансијама
 - Функционални систем креирања политика и управљања одрживим развојем
 - Дигитална трансформација јавног сектора
 - Акцелератор 3: Отпорност на катастрофе са припадајућим покретачима:
 - Заштита и несметан рад кључне инфраструктуре
 - Несметано пружање услуга и кључних добара
 - Побољшање система јавних набавки и ефикаснија регулација
 - Отпорна и инклузивна јавна здравствена инфраструктура и институције
 - Социјална заштита за све
 - Унапређено кризно комуницирање
2. Правац: Паметни раст
 - Акцелератор 3: Унапређење приступа и квалитета образовања и обуке са припадајућим покретачима:
 - Курикуларна реформа на свим нивоима образовања
 - Развој капацитета наставника и модернизација школа и наставних метода
 - Развој дигиталних вјештина
 - Универзално и квалитетно предшкљско образовање
 - Стратешко улагање и истраживачко-развојне активности образовних институција
 - Ефикасан систем цјеложивотног учења
 - Акцелератор 5: Паметно управљање природним ресурсима и околишем са припадајућим покретачима:
 - Управљање ризиком о катастрофа
 - Одрживи туризам
3. Правац: Друштво једнаких могућности
 - Акцелератор 1: Побољшање политика социјалне заштите са припадајућим покретачима:
 - Циљано и боље усмјеравање јавних расхода за социјалну заштиту

- Јачање инфраструктуре и компетенција пружалаца услуга увођењем нових модела пружања услуга
- Унаприједити систем идентификације и праћења угрожених породица и породица у ризику
- Акцелератор 3: Ефикасна здравствена заштита за све са припадајућим покретачима:
 - Унапређење приступа и квалитета услуга здравствене заштите
 - Превентивне здравствене мјере
- Акцелератор 4: Побољшање инклузивности образовних система са припадајућим покретачем:
 - Једнак приступ образовању
 - Повећање обухвата дјецe са предшколским образовањем (узраст од 3 до 6 година)
 - Смањење броја људи без знања или вјештина и њихова интеграција на тржиште рада

Трећи стратешки циљ: Омогућити одрживи раст заједнице и унапређење квалитета животног окружења кроз примјену зелених политика у процесу развоја јавне инфраструктуре и услуга повезан је са првим и другим правцем Оквира за циљеве одрживог развоја у БиХ (Добра управа и управљање јавним сектором, Паметни раст) и у директној је вези са сљедећим акцелераторима и припадајућим покретачима:

1. Правац: Добра управа и управљање јавним сектором:
 - Акцелератор 1: Ефикасан, отворен, инклузиван и одговоран јавни сектор са припадајућим покретачима:
 - Одоговорна управа фокусирана на грађане и пословни сектор
 - Деполитизација и професионализација јавних предузећа
 - Ефикасно управљање јавним финансијама
 - Функционални систем креирања политика и управљања одрживим развојем
 - Акцелератор 3: Отпорност на катастрофе са припадајућим покретачима:
 - Заштита и несметан рад кључне инфраструктуре
 - Несметано пружање услуга и кључних добара
2. Правац: Паметни раст
 - Акцелератор 2: Повећање инвестиција у инфраструктуру са припадајућим покретачима:
 - Обезбјеђење једнаког приступа модердној транспортној инфраструктури
 - Већи удио јавних инвестиција у инфраструктуру

Четврти стратешки циљ: Унапређени дигитални капацитети града Приједора у складу са Smart City концептом повезан је са првим и другим правцем Оквира за циљеве одрживог развоја у БиХ (Добра управа и управљање јавним сектором, Паметни раст) и у директној је вези са сљедећим акцелераторима и припадајућим покретачима:

1. Правац: Добра управа и управљање јавним сектором:
 - Акцелератор 1: Ефикасан, отворен, инклузиван и одговоран јавни сектор са припадајућим покретачима:
 - Одоговорна управа фокусирана на грађане и пословни сектор
 - Дигитална трансформација јавног сектора
2. Правац: Паметни раст
 - Акцелератор 2: Развој инвестиција у инфраструктуру са припадајућим покретачима:
 - Развој јавне дигиталне структуре

- Акцелератор 3: Унапређење приступа и квалитета образовања и обуке са припадајућим покретачима:
 - Развој дигиталних вјештина

Оквирни финансијски план

У складу са Уредбом о стратешким документима у Републици Српској (Службени гласник Републике Српске 94/2021, члан 13), оквирни финансијски план садржи: процјену потребних финансијских средстава по стратешким циљевима, приоритетима и мјерама из извора финансирања развојних приоритета.

Табела бр. 34: Оквирни финансијски план града Приједор

ОКВИРНИ ФИНАНСИЈСКИ ПЛАН ГРАДА ПРИЈЕДОР					
Ознака стратешког циља, приоритета и мјере	Структура финансирања (у %)	Укупно (КМ)	Буџет институције (КМ)	Остали извори финансирања	
				(КМ)	Назив потенцијалног извора
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса	46,67	62.005.000,00	23.535.000,00	38.470.000,00	
1.1 Развој предузетништва	3,61	2.240.000,00	2.240.000,00	0,00	
1.1.1: Суфинансирање иновативних стартап подухвата	15,63	350.000,00	350.000,00	0,00	Буџет ЈЛС
1.1.2: Подршка самозапошљавању	46,88	1.050.000,00	1.050.000,00	0,00	Буџет ЈЛС
1.1.3: Развој нових модела подршке предузетништва за младе	7,81	175.000,00	175.000,00	0,00	Буџет ЈЛС
1.1.4: Подршка женском предузетништву	18,75	420.000,00	420.000,00	0,00	Буџет ЈЛС
1.1.5: Унапређење и развој нових инструмената ЛЕР-а намјењених предузетништву (Инкубатори, <i>co-working</i> простори/HUB/менторинг шема)	10,94	245.000,00	245.000,00	0,00	Буџет ЈЛС
1.2 Конкурентност ММСП	19,58	12.140.000,00	6.240.000,00	5.900.000,00	
1.2.1: Суфинансирање пројеката унапређења конкурентности ММСП (интернационализација пословања, дигитална трансформација, енергетска	2,88	350.000,00	350.000,00	0,00	Буџет ЈЛС

ефикасност, сертификација)					
1.2.2: Подршка послодавцима за запошљавање матураната и дипломаца	5,77	700.000,00	700.000,00	0,00	Буџет ЈЛС
1.2.3: Суфинансирање пројеката развоја иновација, развоја нових производа/услуга и набавке нове технологије и опреме ММСП	81,96	9.950.000,00	4.200.000,00	5.750.000,00	•Донаторска средства (150.000,00 КМ) •Привредни субјекти
1.2.4: Анализа стања и подршка одрживости пословања јавних предузећа	1,24	150.000,00	150.000,00	0,00	Буџет ЈЛС
1.2.5: Унапређење и развој нових инструмената ЛЕР-а намјењених конкурентности ММСП (Фондација Приједор, пословно удруживање/кластеризација)	8,15	990.000,00	840.000,00	150.000,00	•Донаторска средства •Привредни субјекти
1.3 Привлачење инвестиција	9,25	5.735.000,00	3.735.000,00	2.000.000,00	
1.3.1: Унапређење физичке инфраструктуре на одабраним локацијама – пословне зоне	87,18	5.000.000,00	3.000.000,00	2.000.000,00	Екстерни извори (Влада РС)
1.3.2: Израда студија изводљивости и пројектне документације за нове локације пословних зона (<i>greenfield</i> и <i>brownfield</i> локације)	3,49	200.000,00	200.000,00	0,00	Буџет ЈЛС
1.3.3: Промоција инвестиционе понуде и економских потенцијала	6,10	350.000,00	350.000,00	0,00	Буџет ЈЛС
1.3.4: Развој платформе за економску сарадњу са дијаспором	1,39	80.000,00	80.000,00	0,00	Буџет ЈЛС
1.3.5: Унапређење и развој нових инструмената ЛЕР-а усмјерених на привлачење инвестиција (Радна група за инвеститоре, Инкубатори, Пословне зоне)	1,83	105.000,00	105.000,00	0,00	Буџет ЈЛС

1.4 Подршка развоју производа и услуга у туризму	2,31	1.430.000,00	1.430.000,00	0,00	
1.4.1: Унапређење квалитета туристичко-угоститељске понуде	7,34	105.000,00	105.000,00	0,00	Буџет ЈЛС
1.4.2: Мапирање објеката и локација од туристичког значаја и израда дигиталне платформе за промоцију	2,10	30.000,00	30.000,00	0,00	Буџет ЈЛС
1.4.3: Подршка развоју туристичких производа	24,48	350.000,00	350.000,00	0,00	Буџет ЈЛС
1.4.4: Унапређење туристичке инфраструктуре и супраструктуре	48,95	700.000,00	700.000,00	0,00	Буџет ЈЛС
1.4.5: Умрежавање и промоција туристичке понуде на регионалном и глобалном нивоу	9,79	140.000,00	140.000,00	0,00	Буџет ЈЛС
1.4.6: Унапређење и развој нових инструмената ЛЕР-а усмјерених на привлачење инвестиција (Савјет за развој туризма)	7,34	105.000,00	105.000,00	0,00	Буџет ЈЛС
1.5 Образовање за запошљавање и конкурентност (концепт цјеложивотног учења)	2,88	1.785.000,00	1.645.000,00	140.000,00	
1.5.1: Побољшање квалитета образовања за занимања са потенцијалом за самозапошљавање и запошљавање у локалним ММСП	29,41	525.000,00	525.000,00	0,00	Буџет ЈЛС
1.5.2: Подршка организацији практичне наставе у оквиру формалног образовног процеса у сарадњи са локалним пословним субјектима	47,06	840.000,00	700.000,00	140.000,00	Локални пословни субјекти
1.5.3: Унапређење капацитета за реализацију концепта цјеложивотног учења	17,65	315.000,00	315.000,00	0,00	Буџет ЈЛС
1.5.4: Унапређење и развој нових инструмената ЛЕР-а усмјерених на развој људских ресурса (Савјет	5,88	105.000,00	105.000,00	0,00	Буџет ЈЛС

за образовање и запошљавање)					
1.6 Одрживи развој руралних подручја	62,37	38.675.000,00	8.245.000,00	30.430.000,00	
1.6.1: Формирање живуће лабораторије (Living Lab) за јачање конкурентности пољопривредно-прехрамбеног сектора и руралних подручја кроз унапређење знања, иновација и дигитализације, уз подршку при прихватању нових технологија кроз савјетодавне услуге, пилот активности, демонстративне фарме и обуке	0,90	350.000,00	100.000,00	250.000,00	•Екстерни извори финансирања (ЕУ) •Виши нивои власти
1.6.2: Наставак подршке развоју пољопривреде кроз систем подстицаја који омогућава произвођачима да унаприједи своје пословање и приближе се стандардима ЕУ	91,86	35.525.000,00	7.525.000,00	28.000.000,00	•Виши нивои власти
1.6.3: Подршка развоју руралне инфраструктуре и побољшање доступности услуга сеоском становништву	5,43	2.100.000,00	400.000,00	1.700.000,00	•Екстерни извори финансирања (ЕУ) •Виши нивои власти
1.6.4: Подршка диверзификацији економије у руралним подручјима	1,81	700.000,00	220.000,00	480.000,00	•Екстерни извори финансирања (ЕУ) •Виши нивои власти
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Обезбјеђење квалитетнијег садржаја и обима јавне друштвене инфраструктуре у складу са принципима доброг управљања	26,33	34.985.000,00	30.580.000,00	4.405.000,00	
2.1 Унапређење улоге културе у животу грађана приједорске регије	7,20	2.520.000,00	1.300.000,00	1.220.000,00	
2.1.1: Заштита и обиљежавање објеката и локалитета културно-историјског наслеђа	28,57	720.000,00	300.000,00	420.000,00	•Екстерни извори финансирања (ЕУ) •Виши нивои власти
2.1.2: Развој кадрова и инфраструктуре	47,62	1.200.000,00	800.000,00	400.000,00	Екстерни извори финансирања

2.1.3: Популаризација и афирмација програма културног наслеђа кроз примјену интерактивних начина презентације	23,81	600.000,00	200.000,00	400.000,00	Екстерни извори финансирања
2.2 Развој спорта код дјеце и цјеложивотног вјежбања грађанства	42,88	15.000.000,00	14.000.000,00	1.000.000,00	
2.2.1: Успостављен конзистентан систем управљања и финансирања спорта у локалној заједници	30,00	4.500.000,00	4.000.000,00	500.000,00	Екстерни извори финансирања
2.2.2: Развој и унапређење спорта и спортске инфраструктуре	70,00	10.500.000,00	10.000.000,00	500.000,00	•Екстерни извори финансирања •Влада РС
2.3 Унапређење квалитета живота и смањење социјалне искључености маргинализованих група друштва	14,03	4.910.000,00	4.140.000,00	770.000,00	
Мјера 2.3.1: Стварање услова за побољшање понуде јавних услуга социјалног сектора	2,85	140.000,00	140.000,00	0,00	Буџет ЈЛС
Мјера 2.3.2: Унапређење координације јавног и невладиног сектора у развијању мреже социјалних услуга и помоћи рањивим категоријама	7,54	370.000,00	100.000,00	270.000,00	Екстерни извори финансирања
Мјера 2.3.3: Побољшање капацитета и унапређење услуге лијечења и његе	40,73	2.000.000,00	1.700.000,00	300.000,00	Екстерни извори финансирања
Мјера 2.3.4: Унапређење услуга за дјецу без родитељског старања и дјецу са сметњама у развоју	18,33	900.000,00	700.000,00	200.000,00	Екстерни извори финансирања
Мјера 2.3.5: Стварање услова за пружање различитих облика помоћи лицима са инвалидитетом	30,55	1.500.000,00	1.500.000,00	0,00	Буџет ЈЛС

2.4 Смањење ризика од катастрофа, посебно у односу на утицаје поплава и пожара	10,15	3.550.000,00	2.650.000,00	900.000,00	
Мјера 2.4.1: Изградња, модернизација и диверзификација система за рано упозоравање и узбуњивање становништва о надлазећим или непосредним опасностима	19,72	700.000,00	500.000,00	200.000,00	Екстерни извори финансирања
Мјера 2.4.2: Развој самосталне аналогне и дигиталне радиокомуникацијске мреже, као и обезбјеђење адекватне локације за постављање репетитора и пратеће опреме	2,82	100.000,00	100.000,00	0,00	Буџет ЈЛС
Мјера 2.4.3: Материјално техничко опремање субјеката заштите и спасавања потребним средствима и опремом	28,17	1.000.000,00	300.000,00	700.000,00	Екстерни извори финансирања
Мјера 2.4.4: Заштита од поплава	49,30	1.750.000,00	1.750.000,00	0,00	Буџет ЈЛС
2.5 Унапређење услуга јавног здравства	3,83	1.340.000,00	1.070.000,00	270.000,00	
Мјера 2.5.1: Унаприједити прехоспитално хитно збрињавање обољелих и повријеђених	10,45	140.000,00	140.000,00	0,00	Буџет ЈЛС
Мјера 2.5.2: Оснажити потенцијал превентивне медицине	20,90	280.000,00	210.000,00	70.000,00	Екстерни извори финансирања
Мјера 2.5.3: Унаприједити дјеловања хигијенско-епидемиолошке службе Дома здравља Приједор	52,24	700.000,00	700.000,00	0,00	Буџет ЈЛС
Мјера 2.5.4: Унапређење дигиталних вјештина и унапређење процеса дигиталне трансформације здравственог сектора	16,42	220.000,00	20.000,00	200.000,00	Екстерни извори финансирања
2.6 Обезбјеђење већег учешћа ОЦД у социоекономском развоју и дјеловању у складу са	3,10	1.085.000,00	840.000,00	245.000,00	

начелима одрживог развоја					
Мјера 2.6.1: Унапређење стручних капацитета запослених јавне управе за планску и транспарентну додјелу, праћење и евалуацију буџетских средстава намијењених за програме и пројекте ОЦД	1,84	20.000,00	10.000,00	10.000,00	Екстерни извори финансирања
Мјера 2.6.2: Унапређење стручних капацитета ОЦД за добијање средстава и транспарентно и ефикасно управљање пројектима	3,23	35.000,00	20.000,00	15.000,00	Екстерни извори финансирања
Мјера 2.6.3: Суфинансирање пројеката међународне сарадње	19,35	210.000,00	210.000,00	0,00	Буџет ЈЛС
Мјера 2.6.4: Подстицаји реализацији локалних пројектних иницијатива	46,08	500.000,00	500.000,00	0,00	Буџет ЈЛС
Мјера 2.6.5: Оснивање и функционисање Омладинског центра Приједор	29,49	320.000,00	100.000,00	220.000,00	Екстерни извори финансирања
2.7 Изврсност у образовању	18,81	6.580.000,00	6.580.000,00	0,00	
Мјера 2.7.1: Побољшање/модернизација основне инфраструктуре за објекте предшколског, основног, средњешколског и високог образовања	63,83	4.200.000,00	4.200.000,00	0,00	Буџет ЈЛС
Мјера 2.7.2: Опремање кабинета и учионица у образовним установама за актуелна и нова занимања	21,28	1.400.000,00	1.400.000,00	0,00	Буџет ЈЛС
Мјера 2.7.3: Финансирање пројеката наставника и ученика у оквиру реализације наставних предмета, секција, такмичења и других ваннаставних активности	4,26	280.000,00	280.000,00	0,00	Буџет ЈЛС

Мјера 2.7.4: Јачање капацитета образовних и других локалних институција за реализацију активности каријерног савјетовања	5,32	350.000,00	350.000,00	0,00	Буџет ЈЛС
Мјера 2.7.5: Развој платформе за стипендирање и подршку младим талентима	5,32	350.000,00	350.000,00	0,00	Буџет ЈЛС
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: Омогућити одрживи раст заједнице и унапређење квалитета животног окружења кроз примјену зелених политика у процесу развоја јавне инфраструктуре и услуга	25,47	33.840.000,00	29.200.000,00	4.640.000,00	
3.1 Унапријеђење јавних услуга на подручју града Приједора и побољшање животног стандарда заједнице кроз развој постојеће и изградњу нове инфраструктуре и капацитетаа	83,16	28.140.000,00	26.600.000,00	1.540.000,00	
3.1.1: Изградња нових и реконструкција постојећих саобраћајница и путева	49,75	14.000.000,00	14.000.000,00	0,00	Буџет ЈЛС
3.1.2: Изградња нове и реконструкција постојеће водоводне и канализационе мреже мреже	40,80	11.480.000,00	10.500.000,00	980.000,00	„Водовод“ А.Д. Приједор
3.1.3: Изградња нове и реконструкција постојеће топловодовне мреже	1,99	560.000,00	0,00	560.000,00	А.Д. „Топлана“ Приједор
3.1.4: Подршка развоју урбане мобилности на подручју града Приједора	7,46	2.100.000,00	2.100.000,00	0,00	Буџет ЈЛС
3.2 Стварање еколошки одрживе заједнице и повећање њене биоразноликости кроз унапријеђење система управљања чврстим отпадом и отпадним водама те ревитализацију и креирање нових зелених површина	7,09	2.400.000,00	1.060.000,00	1.340.000,00	
3.2.1: Унапређење система управљања	41,67	1.000.000,00	500.000,00	500.000,00	„Комуналне услуге“ А.Д. Приједор

комуналним отпадом					
3.2.2: Уређење постојећих и изградња нових јавних зелених површина и паркова	58,33	1.400.000,00	560.000,00	840.000,00	Екстерни извори финансирања
3.3 Стварање еколошки одрживе заједнице и повећање њене биоразноликости кроз унапријеђење система управљања чврстим отпадом и отпадним водама те ревитализацију и креирање нових зелених површина и отпадним водама	9,75	3.300.000,00	1.540.000,00	1.760.000,00	
3.3.1: Реконструкција и санација јавне и приватне инфраструктуре и објеката у складу са стандардима ЕЕ	84,85	2.800.000,00	1.400.000,00	1.400.000,00	Заједнице етажних власника
3.3.2: Подстицање употребе енергије настале из обновљивих извора у јавном и приватном сектору	15,15	500.000,00	140.000,00	360.000,00	• Заједнице етажних власника, предузећа, • Фонда за заштиту животне средине и ее
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 4: Унапређени дигитални капацитети града Приједора у складу са <i>Smart City</i> концептом	1,53	2.035.000,00	1.560.000,00	475.000,00	
4.1 Јасна визија, лидерство и управљање дигиталном стратегијом	0,98	20.000,00	20.000,00	0,00	
4.1.1: Усвојити стратешки документ који дефинише визију дигиталне трансформације Града Приједора	100,00	20.000,00	20.000,00	0,00	Буџет ЈЛС
4.2 Пружање агилних и приступачних услуга високог квалитета у складу са стварним потребама корисника уз повећан ангажман јавности и отворено учешће грађана и пословних субјеката у дизајнирању е-услуга Града Приједора	78,38	1.595.000,00	1.165.000,00	430.000,00	
4.2.1: Дигитална трансформација за одрживи	100,00	1.595.000,00	1.165.000,00	430.000,00	Екстерни извори финансирања

развој и унапређење јавних услуга					
4.3 Оптимизација процеса за дигиталну испоруку и одрживост пратећи принцип „Digital by Default“	6,39	130.000,00	130.000,00	0,00	
4.3.1: Надоградити мјесто приступа е-услугама града (<i>One-Stop-Shop</i>) као јединствено управно мјесто (формирати каталог услуга, електронске услуге, као и искористити заједничке модуле са виших управних нивоа РС)	23,08	30.000,00	30.000,00	0,00	Буџет ЈЛС
4.3.2: Имплеметирати дигитализацију пословних процеса и папирних архива Града у циљу побољшања способности прикупљања, анализе и дијељења података уз употребу нових ИКТ технологија	76,92	100.000,00	100.000,00	0,00	Буџет ЈЛС
4.4 Обука упосленика с циљем развијања дигиталних вјештина и стварање културе, сарадње, размјене знања, иновација и креативности у цијелој институцији као основ за континуирана побољшања	2,46	50.000,00	25.000,00	25.000,00	
4.4.1: У план обука уврстити обуке са циљем едукације запосленика о начину примјене корисничко оријентисаних услуга, унапређења дигиталних вјештина као и унапређења процеса дигиталне трансформације	100,00	50.000,00	25.000,00	25.000,00	Екстерни извори финансирања
4.5 Кориштење <i>once-only, whole-of-institution</i> и <i>whole-of-government</i> стандардизоване технолошке и податковне инфраструктуре	4,91	100.000,00	100.000,00	0,00	
4.5.1: Консолидација ИКТ опреме и примјена савремених технологија у пружању е-услуга	100,00	100.000,00	100.000,00	0,00	Буџет ЈЛС

4.6 Побољшање способности прикупљања, анализе и дијељења података користећи нове технологије	2,46	50.000,00	50.000,00	0,00	
4.6.1: Размјењивати податке са институцијама од којих се прибављају подаци по службеној дужности уз употребу стандарда из оквира интероперабилности у БиХ	100,00	50.000,00	50.000,00	0,00	Буџет ЈЛС
4.7 Успостава протокола и БЦП како би се осигурала сигурност и приватност и минимизирали ризици од било каквих Syber пријетњи	0,98	20.000,00	20.000,00	0,00	
4.7.1: Донијети политике/смјернице/протоколе из области Syber security	100,00	20.000,00	20.000,00	0,00	Буџет ЈЛС
4.8 Транспарентност доношења одлука и пружања јавних услуга	0,98	20.000,00	20.000,00	0,00	
4.8.1: Примјенити Закон о заштити личних података БиХ на е-услуге	100,00	20.000,00	20.000,00	0,00	Буџет ЈЛС
4.9 Јачање дигиталног екосистема заснованог на иновацијама, образовању, предузетништву и повезивању са дијаспором	2,46	50.000,00	30.000,00	20.000,00	
4.9.1: Развој и реализација пословног модела за Smart Приједор кампус	40,00	20.000,00	0,00	20.000,00	Екстерни извори финансирања
4.9.2: Израда идејног рјешења и прибављање грађевинске дозволе за реализацију пројекта Smart Приједор кампус	60,00	30.000,00	30.000,00	0,00	Буџет ЈЛС
БУЏЕТ УКУПНО:	100,00%	132.865.000,00	84.875.000,00	47.990.000,00	

Оквир за спровођење, праћење, извјештавање и вредновање

У складу са Уредбом о стратешким документима у Републици Српској (Службени гласник Републике Српске 94/2021, члан 14), оквир садржи опис кључних активности и одговорности органа и институција Града Приједор за спровођење, праћење, извјештавање и вредновање, те предвиђену динамику.

Спровођење

Спровођење подразумијева израду и реализацију Упутства за средњорочно планирање рада, средњорочног плана рада градоначелника, годишњег плана рада градоначелника и градске управе, те акционих планова за спровођење стратешког документа.

У складу са чланом 18. Закона о развојном планирању и управљању развојем у Републици Српској, упутство за средњорочно планирање рада Града се израђује на основу стратешких циљева и приоритета из стратешког оквира из члана 11. Закона и представља развојне политике, односно приоритете градоначелника који се планирају реализовати у периоду од три године. Упутство за средњорочно планирање града представља основ за израду средњорочних планова рада Града Приједор, а израђује се по принципу 1 + 2. Упутство за средњорочно планирање рада доноси градоначелник.

Средњорочни планови рада Града Приједор се израђују на основу надлежности и Упутства за средњорочно планирање рада Града Приједор, а у складу са стратешким оквиром из члана 11. Закона. Средњорочни планови рада тако представљају основ за израду Документа оквирног буџета, Програма јавних инвестиција и годишњег плана рада градоначелника и Административне службе Града Приједор.

Годишњи план рада градоначелника и Административне службе Града Приједор представља интегрисани преглед годишњих планова рада градоначелника и организационих јединица Административне службе Града Приједор које градоначелник доставља Скупштини Града Приједор.

Праћење

У складу са Уредбом о стратешким документима у Републици Српској (Службени гласник Републике Српске 94/2021, члан 18), праћење подразумијева систематично и континуирано прикупљање, анализирање и кориштење података и индикатора у сврху мјерења напретка реализације стратешког документа, предузимања одговарајућих мјера, евентуалних корекција и извјештавања о остваривању резултата.

Годишњи извјештај градоначелника и Административне службе Града Приједор представља интегрисани преглед годишњих извјештаја о раду градоначелника и организационих јединица Административне службе Града Приједор које градоначелник доставља Скупштини Града Приједор на усвајање. Акционе планове за спровођење Стратегије развоја Града Приједор доноси градоначелник на период од три године, по принципу 1 + 2.

Извјештавање

У складу са Уредбом о стратешким документима у Републици Српској (Службени гласник Републике Српске 94/2021, члан 18), извјештавање подразумијева израду годишњег извјештаја о раду градоначелника, односно израду годишњег извјештаја о раду Административне службе Града Приједор.

Градоначелник Града Приједор израђује годишње извјештаје о спровођењу стратегије развоја, те их доставља Скупштини Града Приједор на усвајање.

Вредновање

Вредновање стратегије врши се у току имплементације (средњорочна и крајња евалуација) у складу са прописаним чланом 19 Уредбе о стратешким документима у Републици Српској

(Службени гласник Републике Српске 94/2021). Односно, вредновање у току спровођења стратешког документа врши се ради утврђивања степена извршења стратешког документа, као и сумирања резултата и обезбјеђења улазних елемената за наредне стратешке документе. Вредновање у току спровођења стратешког документа обавезно се врши у предзадњој години спровођења стратешких докумената, а по потреби и на средини периода спровођења. Вредновање Стратегије развоја Града Приједор из члана 11. став 2. т. 3) и 4) овог закона врше јединице локалне самоуправе, а може се повјерити и у независном вањском евалуатору у случају да Административна служба Града Приједор не посједује ресурсе за ове задатке почетком 2026. године те крајем 2029. године.

Градоначелник Града Приједор доноси одлуку о покретању процеса вредновања Стратегије, а Скупштина Града Приједор усваја извјештај о извршеном процесу вредновања стратешких докумената из члана 11. став 2. т. 3) и 4) Закона.

Табела бр. 35: Преглед основних активности и одговорности за спровођење, праћење, извјештавање и вредновање стратешког документа

АКТИВНОСТИ ^(*)	НАДЛЕЖНОСТ
Припрема/ажурирање Календара активности које врши носилац процеса - организациони облик у органу управе задуженом за послове стратешког планирања и управљања развојем (даље у тексту: Одсјек за планирање и управљање развојем)	Носилац процеса: (Руководилац) Одсјек за стратешко планирање, управљање пројектима и развојем Учесници процеса: Остали службеници у оквиру Одсјека за стратешко планирање, управљање пројектима и развојем или других служби
Припрема механизма и алата за праћење и извјештавање о остварењу стратешког документа (укључујући локализацију Циљева одрживог развоја или Оквира за реализацију Циљева одрживог развоја у БиХ)	Носилац процеса: (Руководилац) Одсјек за стратешко планирање, управљање пројектима и развојем Учесници процеса: Службеници Одсјека за стратешко планирање, управљање пројектима и развојем, заједно са руководством органа управе
Дефинисање приоритета на основу стратешко-програмских докумената за наредни 1+2 плански циклус	Носилац процеса: (Руководилац) Одсјек за стратешко планирање, управљање пројектима и развојем, заједно са руководством органа управе и радним тимом Учесници у процесу: Остали службеници
Припрема средњорочних и годишњих планова рада организационих јединица, укључујући кључне стратешке пројекте из стратешког документа и активности из надлежности органа управе	Носилац процеса: Орган управе – руководећи службеници Учесници процеса: (Руководилац) Одсјек за стратешко планирање, управљање пројектима и развојем, заједно са осталим надлежним службеницима
Израда средњорочног и годишњег плана рада ЈЛС (за наредну годину)	Носилац процеса: Орган управе – руководећи службеници, уз подршку Одсјека за стратешко планирање, управљање пројектима и развојем Учесници процеса: Остали службеници
Укључивање кључних стратешких пројеката / пројеката и активности у ДОБ-у	Носилац процеса: Орган управе – руководећи службеници, уз подршку Одсјека за стратешко планирање, управљање пројектима и развојем Учесници процеса: Руководилац Одсјека за стратешко планирање, управљање пројектима и развојем, заједно са осталим надлежним службеницима
Усклађивање годишњих планова рада организационих јединица и годишњег плана рада органа управе са усвојеним ДОБ-ом и буџетом (за наредну годину)	Носилац процеса: Орган управе – руководећи службеници, уз подршку Одсјека за стратешко планирање, управљање пројектима и развојем Учесници процеса: (Руководилац) Одсјек за стратешко планирање, управљање пројектима и развојем, заједно са осталим надлежним службеницима
Усвајање годишњег плана рада органа управе (за наредну годину)	Носилац процеса: Градоначелник Учесници процеса: Скупштина
Разрада кључних стратешких пројеката / пројеката из годишњег плана рада органа управе	Носилац процеса: Орган управе – руководећи службеници, уз подршку Одсјека за стратешко планирање, управљање пројектима и развојем Учесници процеса: Остали службеници Одсјека за

Праћење и привлачење екстерних извора финансирања за реализацију кључних стратешких пројеката / пројеката	стратешко планирање, управљање пројектима и развојем Носилац процеса: Орган управе – руководећи службеници, уз подршку Одсјека за стратешко планирање, управљање пројектима и развојем и Развојне агенције „ПРЕДА“ Учесници процеса: Остали службеници Одсјека за стратешко планирање, управљање пројектима и развојем, заједно са службеницима Развојне агенције „ПРЕДА“
Праћење спровођења годишњег плана рада и остварења стратешких циљева	Носилац процеса: (Руководилац) Одсјек за стратешко планирање, управљање пројектима и развојем Учесници процеса: Остали службеници Одсјека за стратешко планирање, управљање пројектима и развојем, заједно са службеницима који воде послове финансија
Израда годишњих извјештаја о раду организационих јединица унутар органа управе	Носилац процеса: Градоначелник Учесници процеса: (Руководилац) Одсјек за стратешко планирање, управљање пројектима и развојем са осталим надлежним службеницима
Укључивање јавности/чланова савјетодавног тијела у праћење спровођења стратешког документа (**)	Носилац процеса: (Руководилац) Одсјек за стратешко планирање, управљање пројектима и развојем Учесници процеса: Остали службеници Одсјека за стратешко планирање, управљање пројектима и развојем; чланови савјетодавног тијела
Припрема и разматрање годишњег извјештаја о спровођењу стратешког документа (за претходну годину)	Носилац процеса: (Руководилац) Одсјек за стратешко планирање, управљање пројектима и развојем Учесници процеса: Остали службеници Одсјека за стратешко планирање, управљање пројектима, заједно са руководством органа управе
Припрема и разматрање годишњег извјештаја о раду органа управе (за претходну годину)	Носилац процеса: (Руководилац) Одсјек за стратешко планирање, управљање пројектима и развојем, заједно са руководством органа управе Учесници процеса: Остали службеници Одсјека за стратешко планирање, управљање пројектима и развојем
Припрема и разматрање годишњег извјештаја о раду јединице локалне самоуправе (за претходну годину)	Носилац процеса: (Руководилац) Одсјек за стратешко планирање, управљање пројектима и развојем, заједно са руководством органа управе; секретар Скупштине Учесници процеса: Остали службеници Одсјека за стратешко планирање, управљање пројектима и развојем
Усвајање и објављивање годишњег извјештаја о спровођењу стратешког документа (за претходну годину)	Носилац процеса: Градоначелник Учесници процеса: Скупштина
Усвајање и објављивање годишњег извјештаја о раду органа управе (за претходну годину)	Носилац процеса: Градоначелник Учесници процеса: Скупштина
Усвајање и објављивање годишњег извјештаја о раду јединице локалне самоуправе (за претходну годину)	Носилац процеса: Градоначелник Учесници процеса: Скупштина
Остале важне активности: • Активности на хоризонталној и вертикалној координацији • Покретање процеса вредновања у предзадњој години спровођења стратешког документа	Носилац процеса: (Руководилац) Одсјек за стратешко планирање, управљање пројектима и развојем Учесници процеса: Остали службеници Одсјека за стратешко планирање, управљање пројектима и развојем

(*) Предвиђене активности се односе на годишњи циклус планирања, праћења, вредновања и извјештавања и за сваки наредни циклус се понављају. Активности су у складу са Законом о стратешком планирању и управљању развојем у Републици Српској. Рокови за извршење предвиђених активности се преузимају из спроведбених уредби Закона о стратешком планирању и управљању развојем у Републици Српској, других релевантних прописа (Закон о буџетском систему и др.), као и интерног оквира Града Приједор.

(**) Савјетодавно тијело се укључује минимално једном годишње у праћење спровођења Стратегије.

ПРИЛОЗИ

Прилог 1. Сажети преглед стратегије развоја

Редни број и ознака	НАЗИВ	ИНДИКАТОРИ И ФИНАНСИЈСКИ ИЗВОРИ		
		Индикатори утицаја	Полазне вриједности индикатора*	Циљне вриједности индикатора**
Стратешки циљ 1	Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса	Укупан број запослених (ПУРС)	14.427	15.000 (мин.)
		Укупан приход пословних субјеката - правних лица (АПИФ)	1,04 млрд. КМ	1,25 млрд. КМ
		Број незапослених лица (активни тражиоци запослења, ЗЗЗРС)	2.718	2.000 (макс.)
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		23.535.000,00	38.470.000,00	62.005.000,00
Приоритет 1.1	Развој предузетништва	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		Број активних пословних субјеката (правних лица и предузетника)	1.981 (485+1.496)	2.150 (мин.)
		Број регистрованих предузетника (основно занимање)	1.121	1.200 (мин.)

		Број жена предузетница	33,50%	35% (мин.)
		Просјечна старост предузетника	46 год.	44 год. (макс.)
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		2.240.000,00	0,00	2.240.000,00
Мјера 1.1.1.	Суфинансирање иновативних стартап подухвата	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број подржаних иновативних стартап подухвата	0	2
		Вриједност пласираних новчаних средстава	0	50.000 KM
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		350.000,00	0,00	350.000,00
Мјера 1.1.2.	Подршка samozapošljavanju	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број подржаних подухвата samozapošljavanja	40	50
		Вриједност пласираних новчаних средстава	120.000 KM	150.000 KM

		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		1.050.000,00	0,00	1.050.000,00
Мјера 1.1.3.				
Развој нових модела подршке предузетништва за младе	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности	
	Број учесника програма развоја предузетничких компетенција	0	100	
	Вриједност намјенске буџетске линије	0 KM	25.000 KM	
	Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)	
	175.000,00	0,00	175.000,00	
Мјера 1.1.4.				
Подршка женском предузетништву	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности	
	Број подржаних подухвата самозапошљавања жена	11	20	
	Вриједност пласираних новчаних средстава	34.000 KM	60.000 KM	
	Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)	

		420.000,00	0,00	420.000,00
Мјера 1.1.5.	Унапређење и развој нових инструмената ЛЕР-а намјењених предузетништву (Инкубатори, <i>co-working</i> простори/ <i>HUB</i> /менторинг шема)	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Одржавање инструмената ЛЕР-а за развој предузетништва	0 КМ	35.000 КМ
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		245.000,00	0,00	245.000,00
Приоритет 1.2	Конкурентност ММСП	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		Укупна вриједност извоза	247,72 мил. КМ	375 мил. КМ (мин.)
		Број пословних субјеката у прерађивачкој дјелатности (правна лица и предузетници)	280 (113+167)	310 (мин.)
		Приходи и број запослених у прерађивачкој дјелатности (правна лица)	307,98 мил. КМ; 2.906	400 мил. КМ; 3.300 (мин.)
		Број пословних субјеката у ИТ дјелатностима (правна лица и предузетници)	40 (16+24)	60
		Приходи и број запослених пословних субјеката у ИТ дјелатности (правна лица)	3,2 мил. КМ; 66	6 мил. КМ; 100 (мин.)
		Број ВСС+ запослених у приватном сектору	509	600 (мин.)

		Износ суфинансирања јавних предузећа из градског буџета	3,19 мил. КМ	2 мил. КМ (макс.)
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		6.240.000,00	5.900.000,00	12.140.000,00
Мјера 1.2.1.	Суфинансирање пројеката унапређења конкурентности ММСП (интернационализација пословања, дигитална трансформација, енергетска ефикасност, сертификација)	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број подржаних ММСП	4	10
		Вриједност пласираних грант средстава	5.396,68 КМ	50.000 КМ
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		350.000,00	0,00	350.000,00
Мјера 1.2.2.	Подршка послодавцима за запошљавање матураната и дипломаца	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број субвенционисаних радних мјеста	0	20
		Вриједност пласираних новчаних средстава	0 КМ	100.000 КМ
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)

		700.000,00	0,00	700.000,00
Мјера 1.2.3.	Суфинансирање пројеката развоја иновација, развоја нових производа/услуга и набавке нове технологије и опреме ММСП	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број подржаних пројеката ММСП	34	40
		Вриједност пласираних новчаних средстава	254.251,41 KM	600.000 KM
		Вриједност генерисаних инвестиција ММСП	0	800.000 KM
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		4.200.000,00	5.750.000,00	9.950.000,00
Мјера 1.2.4.	Анализа стања и подршка одрживости пословања јавних предузећа	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Вриједност стручних услуга из области пословања јавних предузећа	0	50.000 KM
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		150.000,00	0,00	150.000,00

Мјера 1.2.5.	Унапређење и развој нових инструмената ЛЕР-а намјењених конкурентности ММСП (Фондација Приједор, пословно удруживање/кластеризација)	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број подржаних ММСП кроз кредите/гаранције Фондације за развој Приједор	10	10
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		840.000,00	150.000,00	990.000,00
Приоритет 1.3	Привлачење инвестиција	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		Вриједност годишњег инвестиционог циклуса у нова стална средства	57,73 мил. КМ	70 мил. КМ
		Број инвестиција у пословним зонама у власништву Града	9	15
		Број пословних зона у власништву Града	1	3
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		3.735.000,00	2.000.000,00	5.735.000,00
Мјера 1.3.1.	Унапређење физичке инфраструктуре на	Индикатори мјере	Полазне вриједности	Циљне вриједности

	одабраним локацијама – пословне зоне		индикатора	
		Износ намјенске годишње буџетске ставке	0 KM	1 мил. KM
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		3.000.000,00	2.000.000,00	5.000.000,00
Мјера 1.3.2.	Израда студија изводљивости и пројектне документације за нове локације пословних зона (<i>greenfield</i> и <i>brownfield</i> локације)	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Износ годишњег улагања у отварање нових локација пословних зона	0 KM	200.000 KM
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		200.000,00	0,00	200.000,00
Мјера 1.3.3.	Промоција инвестиционе понуде и економских потенцијала	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Износ намјенске годишње буџетске ставке	0 KM	50.000 KM
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)

		350.000,00	0,00	350.000,00
Мјера 1.3.4.	Развој платформе за економску сарадњу са дијаспором	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Формирање дигиталне платформе за сарадњу са дијаспором	0	1
		Организација форума, радионица и менторских програма са дијаспором	0	3
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		80.000,00	0,00	80.000,00
Мјера 1.3.5.	Унапређење и развој нових инструмената ЛЕР-а усмјерених на привлачење инвестиција (Радна група за инвеститоре, Инкубатори, Пословне зоне)	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број реализованих инвестиционих пројеката	0	6
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		105.000,00	0,00	105.000,00

Приоритет 1.4	Подршка развоју производа и услуга у туризму	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		Број пословних субјеката у туристичкој дјелатности (И) (правна лица и предузетници)	281 (10+271)	300 мин.
		Приходи и број запослених у туристичкој дјелатности (И) (правна лица)	2,6 мил. КМ; 53	3,2 мил. КМ; 80 мин.
		Број посјетилаца НП „Козара“	84.000	126.000
		Број долазака	11.050	15.000
		Број ноћења	19.201	25.000
		Број лиценцираних туристичких водича	3	10
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		1.430.000,00	0,00	1.430.000,00
Мјера 1.4.1.	Унапређење квалитета туристичко-угоститељске понуде	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број организованих тематских догађаја	0	3
		Број корисника/учесника	0	30
		Вриједност намјенске буџетске линије	0	15.000 КМ
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)

		105.000,00	0,00	105.000,00
Мјера 1.4.2.	Мапирање објеката и локација од туристичког значаја и израда дигиталне платформе за промоцију	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Дигитална платформа са минимално 15 локалних атракција представљених у одговарајућој аудио/визуелној форми.	0	1
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		30.000,00	0,00	30.000,00
Мјера 1.4.3.	Подршка развоју туристичких производа	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Пројектна документација за инвестиције у етно објекте	0	1
		Израда маркетинг плана за повећање броја посјетилаца традиционалних манифестација	0	1
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
350.000,00	0,00	350.000,00		

Мјера 1.4.4.	Унапређење туристичке инфраструктуре и супраструктуре	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Износ намјенске годишње буџетске ставке	0 KM	100.000 KM
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		700.000,00	0,00	700.000,00
Мјера 1.4.5.	Умрежавање и промоција туристичке понуде на регионалном и глобалном нивоу	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Вриједност намјенске буџетске линије	0 KM	20.000 KM
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		140.000,00	0,00	140.000,00
Мјера 1.4.6.	Унапређење и развој нових инструмената ЛЕР-а усмјерених на привлачење инвестиција (Савјет за развој туризма)	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Вриједност намјенске буџетске линије	0 KM	15.000 KM

		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		105.000,00	0,00	105.000,00
Приоритет 1.5	Образовање за запошљавање и конкурентност	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		Број ученика и студената запослених по завршетку школовања	0	150
		Број нових занимања у средњим школама у складу са потребама ММСП	0	2
		Број иновираних/унапређених смјерова у складу са потребама ММСП	0	5
		Број локално доступних акредитованих програма оспособљавања	24	30
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		1.645.000,00	140.000,00	1.785.000,00
Мјера 1.5.1.	Побољшање квалитета образовања за занимања са потенцијалом за самозапошљавање и запошљавање у локалним МСП	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број подржаних иницијатива и пројеката сарадње наставног	0	5

		особља, ученика и привреде		
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		525.000,00	0,00	525.000,00
Мјера 1.5.2.	Подршка организацији практичне наставе у оквиру формалног образовног процеса у сарадњи са локалним пословним субјектима	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број ангажованих ментора у ММСП	0	6 (мин.)
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		700.000,00	140.000,00	840.000,00
Мјера 1.5.3.	Унапређење капацитета за реализацију концепта цјеложивотног учења	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број реализованих јавно признатих програма оспособљавања	1	2
		Број реализованих неформалних програма оспособљавања	2	4
		Број учесника програма оспособљавања	50	75

		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		315.000,00	0,00	315.000,00
Мјера 1.5.4.				
Унапређење и развој нових инструмената ЛЕР-а усмјерених на развој људских ресурса (Савјет за образовање и запошљавање)	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности	
	Вриједност намјенске буџетске линије	0 KM	15.000 KM	
	Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)	
	105.000,00	0,00	105.000,00	
Приоритет 1.6				
Одрживи развој руралних подручја	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора	
	Број пољопривредних газдинстава (комерцијални + некомерцијални)	1.175 (140 + 1.035)	1.500	
	Број поднијетих пројеката који користе механизме и фондове (градске, ентитетске, националне, ЕУ)	0	30	
	„HEAD START“ живућа лабораторија интегрисана у мрежу Европских живућих лабораторија у оквиру мисије „Земљишта“ програма Хоризонт Европе	0	1	
	Број основаних или	1	3	

		ревитализованих задруга, прерађивачких организација, дистрибутивних и откупних центара, те других облика организовања пољопривредних произвођача у оквиру нове или постојеће инфраструктуре на селу		
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		8.245.000,00	30.430.000,00	38.675.000,00
Мјера 1.6.1.	Формирање живуће лабораторије (<i>Living Lab</i>) за јачање конкурентности пољопривредно-прехранбеног сектора и руралних подручја кроз унапређење знања, иновација и дигитализације, уз подршку при прихватању нових технологија кроз савјетодавне услуге, пилот активности, демонстративне фарме и обуке	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Креирана живућа лабораторија „HEAD START“	0	1
		Број нових пољопривредних пракси примијењених у производњи	0	2
		Број нових технологија и пракси тестиран у реалним условима	0	2
		Број пољопривредних произвођача који користе услуге	0	30
		Број пољопривредника и других актера који су прошли обуке и	0	80

		курсеve		
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		100.000,00	250.000,00	350.000,00
Мјера 1.6.2.	Наставак подршке развоју пољопривреде кроз систем подстицаја који омогућава произвођачима да унаприједи своје пословање и приближе се стандардима ЕУ	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Процент повећања подстицаја које користе пољопривредни произвођачи	1.075.000 KM	10% годишње
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		7.525.000,00	28.000.000,00	35.525.000,00
Мјера 1.6.3.	Подршка развоју руралне инфраструктуре и побољшање доступности услуга сеоском становништву	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број нових пословних модела дефинисаних кроз успостаљену инфраструктуру и развојне пројекте	0	4
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		400.000,00	1.700.000,00	2.100.000,00

Мјера 1.6.4.	Подршка диверзификацији економије у руралним подручјима	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број нових производа креирано у руралним подручјима и интегрисано у систем "Поткозарска кућа"	0	мин. 10
		Број новоkreираних туристичких садржаја или понуда	0	мин. 5
		Број запослених у новооснованим пословима у руралним подручјима	0	мин. 10
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		220.000,00	480.000,00	700.000,00
Стратешки циљ 2	Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса	Индикатори утицаја	Полазне вриједности индикатора*	Циљне вриједности индикатора**
		% анкетираних грађана који су задовољни доступним културним садржајима (на основу анкета)	51%	70%
		% анкетираних грађана који су задовољни доступним спортским	53%	75%

		садржајима		
		% повећања задовољства анкетираних грађана радом Центра за социјални рад	44%	60%
		Повећања подршке младим талентима	0	70
		% повећања задовољства анкетираних грађана радом Амбуланти	59%	75%
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		30.580.000,00	4.405.000,00	34.985.000,00
Приоритет 2.1	Унапређење улоге културе у животу грађана приједорске регије	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		Повећање броја посјетилаца институцијама културе	79.820	111.748 40%
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		1.300.000,00	1.220.000,00	2.520.000,00
Мјера 2.1.1.	Заштита и обиљежавање објеката и локалитета културно-историјског наслеђа	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности

		Покренуте иницијативе за добијање трајне заштите и рестаурацију објеката од посебног културно-историјског значаја	1	4
		Мапирани и дигитализовани објекти од значаја за очување културно-историјског наслеђа Приједора	0	20
		Обезбјеђена нова ископавања, мапирање и промоција археолошког налазишта	0	1
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		300.000,00	420.000,00	720.000,00
Мјера 2.1.2.	Развој кадрова и инфраструктуре	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Унапређени капацитети институција културе	1	4
		Урађена пројектна документација и обезбјеђени предуслови за изградњу објекта Библиотеке	0	1
		Омогућена пререгистрација Музичке школе у школу Примјењених умјетности	0	1
		Обезбјеђен развој волонтерских програма у установама културе	0	5

		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		800.000,00	400.000,00	1.200.000,00
Мјера 2.1.3.				
Мјера 2.1.3.	Популаризација и афирмација програма културног наслеђа кроз примјену интерактивних начина презентације	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Омогућени нови модели презентације и промоције културне баштине	1	20
		Унапређење савременог стваралаштва кроз подршку фестивалима	1	5
		% дигитализације архивске и старе и ријетке библиотечке грађе	0	80%
		% мапирања и идентификације културно историјског наслеђа	0	70%
		Повећање броја суфинансираних дјела издавачке дјелатности	15	30
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		200.000,00	400.000,00	600.000,00
Приоритет 2.2.				
Приоритет 2.2.	Развој спорта код дјеце и цјеложивотног вјежбања грађанства	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности

		Број основних и средњих школа укључен у локалне програме развоја спорта код дјеце	0	100% 8 средњих 12 основних
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		14.000.000,00	1.000.000,00	15.000.000,00
Мјера 2.2.1.	Успостављен конзистентан систем управљања и финансирања спорта у локалној заједници	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Успостављена платформа за конзистентно и функционално управљање спортом	0	1
		Повећан број програма и иницијатива које на посредан начин подстичу повећање броја школских спортских секција	3	7
		% повећања изоса Програма подршке спортским манифестацијама на годишњем нивоу	190.000 KM	35% 256.500 KM
		Подршка оснивању нових спортских клубова	0	10
		Увођење програма подршке аматерском спорту	0	7
		% повећања програма подршке унапређењу врхунског спорта	15.000 KM	(30%) 19.500 KM

		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		4.000.000,00	500.000,00	4.500.000,00
Мјера 2.2.2.	Развој и унапређење спорта и спортске инфраструктуре	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број окончаних пројеката изградње спортске инфраструктуре (новоизграђених и/или реконструисаних) спортских објеката	13	+50
		% побољшања материјално-техничких услова за реализацију наставе физичког васпитања као и ваннаставних активности и школског спорта;	25.000 KM	50% 50.000 KM
		% повећања подршке реализацији спортских такмичења	10.000 KM	30.000 KM (на годишњем нивоу)
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		10.000.000,00	500.000,00	10.500.000,00
Приоритет 2.3.	Унапређење квалитета живота и смањење социјалне искључености маргинализованих група друштва	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности

		Шири спектар програма подршке од стране локалне заједнице (Проширена права)	5	8
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		4.140.000,00	770.000,00	4.910.000,00
Мјера 2.3.1.	Стварање услова за побољшање понуде јавних услуга социјалног сектора	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Успостављање породичног савјетовалишта	0	1
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		140.000,00	0	140.000,00
Мјера 2.3.2.	Унапређење координације јавног и невладиног сектора у развијању мреже социјалних услуга и помоћи рањивим категоријама	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број обучених његоватеља	10	50
		Број организација цивилног друштва које су се укључиле у програме подршке	0	7

		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		100.000,00	270.000,00	370.000,00
Мјера 2.3.3.				
Мјера 2.3.3.	Побољшање капацитета и унапређење услуге лијечења и његе	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		% повећања номиналних износа помоћи	310.000 KM	50% 465.000 KM
		Број адаптираних и прилагођених мјеста за потпуно зависне кориснике у Дому за стара лица	0	30
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		1.700.000,00	300.000,00	2.000.000,00
Мјера 2.3.4.				
Мјера 2.3.4.	Унапређење услуга за дјецу без родитељског старања и дјецу са сметњама у развоју	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Додатни програми подршке/ проширена права за дјецу без родитељског старања	0	3
		Број хранитељских породица	37	150 (за 7 година)
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		700.000,00	200.000,00	900.000,00

Мјера 2.3.5.	Стварање услова за пружање различитих облика помоћи лицима са инвалидитетом	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		% унапређења капацитета за школовање дјеце и омладине са потешкоћама у развоју	0	30%
		Повећање броја интервенција кућне његе за тешке инвалиде	0	70%
		Број едукација за особе са инвалидитетом	0	5 (на годишњем нивоу)
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		1.500.000,00	0	1.500.000,00
Приоритет 2.4.	Смањење ризика од катастрофа, посебно у односу на утицаје поплава и пожара	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Изграђен нови функционални систем за јавно узбуњивање	0	1
		Развијена аналогна и дигитална радиокомуникацијска мрежа	0	1
		Повећање % издвојених средстава за заштите од поплава	0	50%
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		2.650.000,00	900.000,00	3.550.000,00
Мјера 2.4.1.	Изградња, модернизација и диверзификација система за рано	Индикатори мјере	Полазне вриједности	Циљне вриједности

	упозоравање и узбуњивање становништва о надлазећим или непосредним опасностима		индикатора	
		Изграђен нови функционални систем за јавно узбуњивање	0	1
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		500.000,00	200.000,00	700.000,00
Мјера 2.4.2.	Развој самосталне аналогне и дигиталне радиокомуникацијске мреже, као и обезбјеђење адекватне локације за постављање репетитора и пратеће опреме	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Постављени решеткасти стубови носача на Козари	0	2
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		100.000,00	0	100.000,00
Мјера 2.4.3.	Материјално техничко опремање субјеката заштите и спасавања потребним средствима и опремом	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		% унапређења капацитета субјеката заштите	0	20%
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		300.000,00	700.000,00	1.000.000,00

Мјера 2.4.4.	Заштита од поплава	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		% повећања подршке програмима заштите од поплава	250.000 КМ	100% 500.000 КМ
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		1.750.000,00	0	1.750.000,00
Приоритет 2.5.	Унапређење услуга јавног здравства	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број корисника упућених Одјељењу превентивне медицине	0	40%
		Укључивање у доступне екстерне програме и пројекте дигитализације и унапређења дигиталних вјештина	0	7 (за 7 година)
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		1.070.000,00	270.000,00	1.340.000,00
Мјера 2.5.1.	Унаприједити прехоспитално хитно збрињавање обољелих и повријеђених	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број тимова хитне медицинске помоћи	8	12

		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		140.000,00	0	140.000,00
Мјера 2.5.2.	Оснажити потенцијал превентивне медицине	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Адаптирани и модернизовани простори и успостављена организациона јединица превентивне медицине	0	1
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		210.000,00	70.000,00	280.000,00
Мјера 2.5.3.	Унаприједити дјеловања хигијенско-епидемиолошке службе Дома здравља Приједор	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Унапређени капацитети хигијенско-епидемиолошке службе	0	40%
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		700.000,00	0	700.000,00
Мјера 2.5.4.	Унапређење дигиталних вјештина и унапређење процеса дигиталне	Индикатори мјере	Полазне вриједности	Циљне вриједности

	трансформације здравственог сектора		индикатора	
		Број здравствених радника који су добили подршку	0	150
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		200.000,00	20.000,00	220.000,00
Приоритет 2.6.	Обезбјеђење већег учешћа ОЦД у социоекономском развоју и дјеловању у складу са начелима одрживог развоја	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број ОЦД оспособљен да аплицира за привлачење екстерних извора средстава за реализације идеја битних за социоекономски развој Приједора	2	20
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		840.000,00	245.000,00	1.085.000,00
Мјера 2.6.1.	Унапређење стручних капацитета запослених јавне управе за планску и транспарентну додјелу, праћење и евалуацију буџетских средстава намијењених за програме и пројекте ОЦД	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број спроведених обука	0	7 (укупно за обухваћени период)
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		10.000,00	10.000,00	20.000,00

Мјера 2.6.2.	Унапређење стручних капацитета ОЦД за добијање средстава и транспарентно и ефикасно управљање пројектима	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број спроведених обука	0	5 (на годишњем нивоу)
		Број обучених чланова ОЦД	0	50 (на годишњем нивоу)
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		20.000,00	15.000,00	35.000,00
Мјера 2.6.3.	Суфинансирање пројеката међународне сарадње	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број суфинансираних пројеката	0	10
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		210.000,00	0	210.000,00
Мјера 2.6.4.	Подстицаји реализацији локалних пројектних иницијатива	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Повећање броја квалитетних пројектних идеја које доприносе развоју локлане заједнице у	0	10

		различитим секторима		
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		500.000,00	0	500.000,00
Мјера 2.6.5.	Оснивање и функционисање Омладинског центра Приједор	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Основањ Омладински центар	0	1
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		100.000,00	220.000,00	320.000,00
Приоритет 2.7.	Изврсност у образовању	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Успјех ученика на регионалним, националним и међународним такмичењима	83 републичке награде	100 републичких награда
		База студената и стручњака ангажованих на домаћим и страним научно-истраживачким и „high-tech“ установама и организацијама	0	750
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		6.580.000,00	0	6.580.000,00

Мјера 2.7.1.	Побољшање/модернизација основне инфраструктуре за објекте предшколског, основног, средњешколског и високог образовања	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број образовних институција подржаних кроз инфраструктурне захвате	0	2 (мин.)
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		4.200.000,00	0	4.200.000,00
Мјера 2.7.2.	Опремање кабинета и учионица у образовним установама за актуелна и нова занимања	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број опремљених и адаптираних кабинета/учионица	0	3 (мин.)
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		1.400.000,00	0	1.400.000,00
Мјера 2.7.3.	Финансирање пројеката наставника и ученика у оквиру реализације наставних предмета, секција, такмичења и других ваннаставних активности	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број подржаних иницијатива и пројеката сарадње наставног	0	5 (мин.)

		особља и ученика/студената		
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		280.000,00	0	280.000,00
Мјера 2.7.4.				
Мјера 2.7.4.	Јачање капацитета образовних и других локалних институција за реализацију активности каријерног савјетовања	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број организованих догађаја посвећених каријерном савјетовању	0	3
		Број школских установа у којима се реализује каријерно савјетовање	0	18
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		350.000,00	0	350.000,00
Мјера 2.7.5.				
Мјера 2.7.5.	Развој платформе за стипендирање и подршку младим талентима	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Online платформа индикативно развијена на принципу (и уз кориштење) одговарајућих друштвених мрежа.	0	1

		Број стипендираних талената	5	10
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		350.000,00	0	350.000,00
Стратешки циљ 3	Омогућити одрживи раст заједнице и унапријеђење квалитета животног окружења на подручју града Приједора кроз примјену зелених политика у процесу развоја јавне инфраструктуре и услуга	Индикатори утицаја	Полазне вриједности индикатора*	Циљне вриједности индикатора**
		Процент становништва које има приступ новој или побољшаној инфраструктури у односу на укупну популацију	75%	90%
		Процент укупног отпада који се рециклира у односу на прикупљени отпад	0,92%	1,4%
		Процент смањења емисије CO ₂ по глави становника у односу на базну годину	4,81 т/по глави становника	12,8%
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		29.200.000,00	4.640.000,00	33.840.000,00
Приоритет 3.1	Унапријеђење јавних услуга и побољшање животног стандарда заједнице кроз развој постојеће и изградњу нове инфраструктуре	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		Губици на водоводној мрежи	60%	55%
		Покривеност подручја града	75%	85%

	и капацитета	услугама предузећа за прикупљање и одвоз отпада		
		Губици на топловодној мрежи	25%	Смањење губитака за 15%
		Укупан број линија градског аутобуског превоза	34	38
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		26.600.000,00	1.540.000,00	28.140.000,00
Мјера 3.1.1.	Изградња нових и реконструкција постојећих саобраћајница и путева	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Дужина локалних путева на подручју Града Приједора	18 локалних путева у укупној дужини од 146,6 km од чега је асфалтирано 90%	20 локалних путева у укупној дужини од 160 km од чега је асфалтирано 90%
		Дужина некатегорисаних путева на подручју града Приједора	588,9 km	Смањење дужине некатегорисаних путева за минимално 10 % (прекатегорисани у „јавни пут“)
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		14.000.000,00	0	14.000.000,00
Мјера 3.1.2.	Изградња нове и реконструкција постојеће	Индикатори мјере	Полазне вриједности	Циљне вриједности

	водоводне и канализационе мреже мреже		индикатора	
		Број евидентираних потрошача	25.583 евидентирана потрошача	30.883 евидентирана потрошача
		Губици у дистрибутивној мрежи	60%	55%
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		10.500.000,00	980.000,00	11.480.000,00
Мјера 3.1.3.	Изградња нове и реконструкција постојеће топловодне мреже	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Реконструисана постојећа топловодна мрежа	0	150 метара
		Губици у дистрибутивној мрежи	Дистрибутивни губици 25%	Дистрибутивни губици смањени за 15%
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		0	560.000,00	560.000,00
Мјера 3.1.4.	Подршка развоју урбане мобилности на подручју града Приједора	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број линија јавног градског превоза	4 градске линије, 30 приградских линија	Повећање за 10%
		Систем за промоцију употребе бицикала (нпр. „Bike sharing“)	0	2
		Број паркинг гаража	0	1

		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		2.100.000,00	0	2.100.000,00
Приоритет 3.2	Стварање еколошки одрживе заједнице и повећање њене биоразноликости кроз унапријеђење система управљања чврстим отпадом и отпадним водама те ревитализацију и креирање нових зелених површина	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		Покривеност локалне заједнице организованим прикупљањем и одвозом отпада	75%	85%
		Број рециклажних острва	0	4
		Уређене парковске површине по глави становника	0,9 м ²	1 м ²
		Стратешки програми подршке за развој биоразноликости	0	1
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		1.060.000,00	1.340.000,00	2.400.000,00
Мјера 3.2.1.	Унапријеђење система управљања комуналним отпадом	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Укупан број корисника услуга јавног комуналног предузећа	20.312 корисника	Повећан број корисника за 5%
		Просјечна старост возила за прикупљање отпада	20 година просјечна старост возила	10 година просјечна старост возила
		Број рециклажних дворишта	0	4
		Количине рециклираног комуналног отпада	237 тона	Повећање за минимално 20%
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)

		500.000,00	500.000,00	1.000.000,00
Мјера 3.2.2.	Уређење постојећих и изградња нових јавних зелених површина и паркова	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број евидентираних дивљих депонија	83 евидентиране дивље депоније	Броје дивљих депонија смањен за минимално 50%
		Број уређених зелених јавних површина на подручју града (паркови и блоковско зеленило)	80.000 м ²	Повећање за минимално 10%
		Износ буџетских средстава за уређење зелених површина	80.000,00 КМ	Повећање за минимално 10%
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		560.000,00	840.000,00	1.400.000,00
Приоритет 3.3	Повећање отпорности и ублажавање штетних утицаја климатских промјена кроз унапријеђење енергетске ефикасности и интензивирање кориштења енергије из обновљивих извора	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		Буџетска средства намијењена за финансирање и суфинансирање пројеката ЕЕ	0	1.750.000,00 КМ
		Број подстицајних мјера за подршку пројектима ЕЕ и ОИЕ	0	2
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		1.540.000,00	1.760.000,00	3.300.000,00

Мјера 3.3.1.	Реконструкција и санација јавне и приватне инфраструктуре и објеката у складу са стандардима ЕЕ	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Промоција енергетске ефикасности кроз реализацију едукативно-промотивних догађаја	0	2
		Постојање локалних подстицајних мјера за реализацију пројеката енергетске ефикасности у јавном и приватном сектору	1	2
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		1.400.000,00	1.400.000,00	2.800.000,00
Мјера 3.3.2.	Подстицање употребе енергије настале из обновљивих извора у јавном и приватном сектору	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Постојање локалних подстицајних мјера за реализацију пројеката обновљивих извора енергије у јавном и приватном сектору	0	1
		Промоција обновљивих извора енергије кроз реализацију едукативно-промотивних догађаја	0	1
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		140.000,00	360.000,00	500.000,00

Стратешки циљ 4	Унапређени дигитални капацитети града Приједора у складу са <i>Smart City</i> концептом	Индикатори утицаја	Полазне вриједности индикатора*	Циљне вриједности индикатора**
		Процент дигитализованих јавних услуга - Удио услуга које су доступне у дигиталном формату у односу на укупан број услуга	20%	60%
		Степен задовољства корисника дигиталним услугама	25%	70%
		Смањење времена за пружање административних услуга путем дигитализације	0	30%
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		1.560.000,00	475.000,00	2.035.000,00
Приоритет 4.1	Јасна визија, лидерство и управљање дигиталном стратегијом	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		Усвојен стратешки документ за дигиталну трансформацију	Не постоји	Постоји
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		20.000,00	0,00	20.000,00
Мјера 4.1.1.	Усвојити стратешки документ који дефинише визију дигиталне	Индикатори мјере	Полазне вриједности	Циљне вриједности

	трансформације Града Приједора		индикатора	
		Креиран плански документ који подржава визију дигиталне трансформације Града	Не постоји	Постоји
		Успостављен механизам за редефинисање услуга унутар Града	Не постоји	Постоји
		Идентификовани актери, партнери, вође и појединачни процеси који би преузели активности на промоцији постојећих и будућих е-услуга које пружа градска администрација грађанима и пословној заједници	Не постоји	Постоји
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		20.000,00	0,00	20.000,00
Приоритет 4.2	Пружање агилних и приступачних услуга високог квалитета у складу са стварним потребама корисника уз повећан ангажман јавности и отворено учешће грађана и пословних субјеката у дизајнирању е-услуга Града Приједора	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		Број е-услуга развијених у сарадњи са грађанима, јавним институцијама и пословним субјектима	0	Мин. 10
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		1.165.000,00	430.000,00	1.595.000,00
Мјера 4.2.1.	Дигитална трансформација за одрживи развој и унапређење јавних услуга	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности

		Индекс дигиталне трансформације јавних услуга и инфраструктуре - (Број реализованих пројеката / Укупно планираних пројеката) × 100	Не постоји	30%
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		1.165.000,00	430.000,00	1.595.000,00
Приоритет 4.3	Оптимизација процеса за дигиталну испоруку и одрживост пратећи принцип „ <i>Digital by Default</i> “	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		Процент јавних услуга које су доступне путем дигиталних канала у односу на укупан број услуга, уз мерење ефикасности дигиталних процеса	Не постоји	40%
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		130.000,00	0,00	130.000,00
Мјера 4.3.1.	Надоградити мјесто приступа е-услугама града (<i>One-Stop-Shop</i>) као јединствено управно мјесто (формирати каталог услуга, електронске услуге, као и искористити заједничке модуле са виших управних нивоа РС)	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Идентификовати потребе Града	Не постоји	Постоји
		Развити информациони систем	Не постоји	Постоји
		Почети пружати е-услуге грађанима и пословној заједници	Не постоји	Постоји

		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		30.000,00	0,00	30.000,00
Мјера 4.3.2.				
Имплементирати дигитализацију пословних процеса и папирних архива Града у циљу побољшања способности прикупљања, анализе и дијелења података уз употребу нових ИКТ технологија	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности	
	Успоставити информациони систем за дигитализацију архиве града	Не постоји	Постоји	
	Идентификовати и извршити дигитализацију архивске грађе	Не постоји	Постоји	
	Извршити осигурање и заштиту свих дигитализованих података	Не постоји	Постоји	
	Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)	
	100.000,00	0,00	100.000,00	
Приоритет 4.4				
Обука уопсленика с циљем развијања дигиталних вјештина и стварање културе, сарадње, размјене знања, иновација и креативности у цијелој институцији као основ за континуирана побољшања	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора	
	Процент запослених који су завршили обуке за развој дигиталних вјештина и примјењују дигитална рјешења у свакодневном раду	Не постоји	90%	
	Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)	
	25.000,00	25.000,00	50.000,00	

Мјера 4.4.1.	У план обука уврстити обуке са циљем едукације запосленика о начину примјене корисничко орјентисаних услуга, унапређења дигиталних вјештина као и унапређења процеса дигиталне трансформације	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Успостављен план обука из области дигиталних вјештина	0	1
		Број едукованих упосленика из области дигиталних вјештина	0	30
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		25.000,00	25.000,00	50.000,00
Приоритет 4.5	Кориштење <i>once-only, whole-of-institution</i> и <i>whole-of-government</i> стандардизоване технолошке и податковне инфраструктуре	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		Процент консолидованих и стандардизованих ИКТ система и процеса који подржавају принципе „ <i>once-only</i> “, „ <i>whole-of-institution</i> “ и „ <i>whole-of-government</i> “	Не постоји	70%
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		100.000,00	0,00	100.000,00
Мјера 4.5.1.	Консолидација ИКТ опреме и примјена савремених технологија у пружању е-услуга	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности

		Спроведена консолидација ИКТ опреме и успостављени системи за заштиту података	60%	100%
		Степен примјене Cloud услуга, AI и IoT рјешења	0	Мин. 3 сектора (јавни превоз, туризам, ММСП, пољопривреда)
		Степен задовољства корисника е-услугама - Процент анкетираних корисника у циљу оцјене задовољства квалитетом и доступношћу нових е-услуга	Не постоји	70%
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		100.000,00	0,00	100.000,00
Приоритет 4.6	Побољшање способности прикупљања, анализе и дијељења података користећи нове технологије	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		Степен примјене стандарда за прикупљање, анализу и дијељење података међу институцијама	Не постоји	80%
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		50.000,00	0,00	50.000,00
Мјера 4.6.1.	Размјењивати податке са институцијама од којих се прибављају подаци по службеној дужности уз употребу стандарда из оквира	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности

	интероперабилности у БиХ	Успостављање оквира интероперабилности у раду електронских регистара	Не постоји	Постоји
		Развој web платформи за размјену података	Не постоји	Постоји
		Осигурање и заштита свих података које се налазе у електронским евиденцијама	Не постоји	Постоји
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		50.000,00	0,00	50.000,00
Приоритет 4.7	Успостава протокола и БЦП како би се осигурала сигурност и приватност и минимизирали ризици од било каквих Syber пријетњи	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		Процент имплементираних протокола и планова континуитета пословања (BCP) за <i>Cyber</i> безбедност	Не постоји	Постоји
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		20.000,00	0,00	20.000,00
Мјера 4.7.1.	Донијети политике/смјернице/протоколе из области Syber security	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		Успостављени функционални, специфицирани документи из	Не постоји	Постоји

		области <i>Cyber security</i>		
		Проведена циљана и квалитетна едукација запосленика из области <i>Cyber security</i>	Не постоји	Мин. 3 обуке годишње
		Успостаљени и ојачани капацитети за адекватан одговор на кризне ситуације	Не постоји	Постоји
		Успоставити сарадњу са надлежним CERT тијелима на вишем административном нивоу	Не постоји	Постоји
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		20.000,00	0,00	20.000,00
Приоритет 4.8	Транспарентност доношења одлука и пружања јавних услуга	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		Процент е-услуга усаглашених са Законом о заштити личних података БиХ	Не постоји	100%
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		20.000,00	0,00	20.000,00
Мјера 4.8.1.	Примијенити Закон о заштити личних података БиХ на е-услуге	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		Донесен правилник о е-услугама	Не постоји	Постоји

		Именована лица за контролу законитости	Не постоји	Постоји
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		20.000,00	0,00	20.000,00
Приоритет 4.9	Јачање дигиталног екосистема заснованог на иновацијама, образовању, предузетништву и повезивању са дијаспором	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		Степен реализације кључних компоненти дигиталног екосистема кроз развој <i>Smart</i> Кампуса, укључујући инфраструктуру, иновације, подршку предузетништву и сарадњу са дијаспором	Не постоји	50%
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		30.000,00	20.000,00	50.000,00
Мјера 4.9.1.	Развој и реализација пословног модела за <i>Smart</i> Приједор кампус	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		Пословни модел оперативан и спреман за дефинисање идејног рјешења и грађевинских дозвола	Не постоји	Постоји

		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		0,00	20.000,00	20.000,00
Мјера 4.9.2.	Израда идејног рјешења и прибављање грађевинске дозволе за реализацију пројекта <i>Smart</i> Приједор кампус	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Завршетак идејног пројекта, његова ревизија и званично усвајање од стране надлежних органа	Не постоји	Постоји
		Прибављене потребне грађевинске дозволе за реализацију пројекта изградње <i>Smart</i> Кампуса	Не постоји	Постоји
		Завршена детаљна пројектна документација и утврђен финансијски модел за реализацију пројекта (укључујући градски буџет, развојне пројекте и спољне изворе финансирања)	Не постоји	Постоји
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		30.000,00	0,00	30.000,00

Прилог 2. Детаљан преглед мјера

Веза са стратешким циљем	1. Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса		
Приоритет	1.1. Развој предузетништва		
Назив мјере	1.1.1. Суфинансирање иновативних стартап подухвата		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	<p>У складу са дефинисаним стратешким фокусом, иновативност је препозната као битан елемент одрживости и конкурентности. Циљна група мјере су предузетници – почетници са иновативном пословном идејом или актуелним иновативним пословним подухватом (не старијим од 36 мјесеци). Иновативном пословном идејом, односно подухватом се сматра развој нових производа, услуга, метода, технолошких процеса, те генерално пословних модела чијом се примјеном стиче одређена конкурентска предност на тржишту. Област дигиталне и зелене (циркуларне) економије, односно пословних модела базираних на овим принципима ће бити предмети посебне пажње. Мјера ће се реализовати кроз пласман намјенског гранта, у фазама и уз надзор именованог радног тијела састављеног од представника Града (Одјељење за привреду и предузетништво, Агенција ПРЕДА) и релевантних организација за подршку пословању (коморе, пословна удружења, кластери, индивидуални консултанти, ментори), а на основу одговарајућих правилника и пратеће документације која ће се припремити у првој години реализације стратегије.</p>		
Кључни стратешки пројекти	СП 7.: Оснивање центра знања и компетенција заснованих на технолошком развоју и иновацијама (<i>Smart</i> Кампус)		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број подржаних иновативних стартап подухвата	0	2
	Вриједност пласираних новчаних средстава	0	50.000 КМ
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Повећање броја пословних подухвата заснованих за новим пословним моделима, иновативности и принципима дигиталне и циркуларне економије.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 350.000,00 КМ Извор: Буџет ЈЛС		
Период спровођења мјере	2024 – 2030. година		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	Одјељење за привреду и предузетништво		
Носиоци спровођења мјере	Радно тијело састављено од представника Града (Одјељење за привреду и предузетништво, Агенција ПРЕДА) и релевантних организација за подршку пословању (коморе, пословна удружења, кластери, индивидуални консултанти, ментори).		
Циљне групе	Предузетници – почетници са иновативном пословном идејом или актуелним иновативним пословним подухватом (не старијим од 36 мјесеци).		

Веза са стратешким циљем	1. Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса		
Приоритет	1.1. Развој предузетништва		
Назив мјере	1.1.2. Подршка самозапошљавању		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	У протеклом периоду, а на основу позитивних резултата и искустава у примјени, концепт подршке самозапошљавању је постао препознатљив у локалним оквирима, као начин којим се доприноси смањењу незапослености и промовише предузетништво. Стратешко одређење Града је наставак примјене мјере пласмана подстицајног гранта предузетницима-почетницима, са регистрованим пословним субјектом не старијим од године дана у односу на датум објаве позива. Суштина подршке је јавна валоризација предузетничких иницијатива (самозапошљавање као основно занимање), а посебно у дјелатностима од стратешког значаја и за дефинисане циљне групе – незапослени, жене, млади (посебно категорија свршених средњошколаца у комбинацији са осталим мјерама) и високо образовани појединци, уз сталан надзор ефеката и прилагођавање промјенама у периоду реализације стратегије. Висина гранта за самозапошљавање може да варира у зависности од конкретне дјелатности и циљне групе, у оквирном износу не мањем од процјењених минималних годишњих трошкова пореза и доприноса на плату корисника гранта.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број подржаних подухвата самозапошљавања	40	50
	Вриједност пласираних новчаних средстава	120.000 КМ	150.000 КМ
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Повећање броја регистрованих пословних субјеката.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 1.050.000,00 КМ Извор: Буџет ЈЛС		
Период спровођења мјере	2024 – 2030. година		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	Одјељење за привреду и предузетништво		
Носиоци спровођења мјере	Одјељење за привреду и предузетништво		
Циљне групе	<ul style="list-style-type: none">Незапослени, жене, млади (посебно категорија свршених средњошколаца и високо образованих појединаца)Предузетници-почетници, са регистрованим пословним субјектом не старијим од године дана у односу на датум објаве позива		
Веза са стратешким циљем	1. Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса		
Приоритет	1.1. Развој предузетништва		
Назив мјере	1.1.3. Развој нових модела подршке предузетништва за младе		

Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	До сада примјењивани концепт предузетништва за младе, који се реализовао у сарадњи са приједорским средњим школама, биће унапријеђен кроз примјену (интеграцију) глобално препознатих методологија и програма развоја предузетничких компетенција („Start and Improve Your Business“, „CEFE“, „LEAN“, итд.). Примарна циљна група мјере су ученици средњих школа (III и IV разреди), посебно оних који у оквиру редовног школовања изучавају предмет „Основе предузетништва“. Активна улога предавача (професора) ангажованих на предметима посвећеним предузетништву је неопходна у процесу реализације мјере. Похађање програма развоја предузетничких компетенција биће омогућено и осталим категоријама младих (до 25. година старости) уз кориштење доступне инфраструктуре подршке („co-working“ HUB Агенције „ПРЕДА“). Реализација мјере подразумијева резервисање средстава за ангажман лиценцираних предавача и консултаната, те организацију радионица и пратећих јавних догађаја.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број учесника програма развоја предузетничких компетенција Вриједност намјенске буџетске линије	0 0 КМ	100 25.000 КМ
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Повећање броја активних пословних субјеката уз смањење просјечне старости предузетника на подручју Приједора.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 175.000,00 КМ Извор: Буџет ЈЛС		
Период спровођења мјере	2024 – 2030. година		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	Одјељење за привреду и предузетништво		
Носиоци спровођења мјере	Развојна агенција града Приједора „ПРЕДА“		
Циљне групе	<ul style="list-style-type: none"> • Ученици средњих школа (III и IV разреди) • Млади (до 25. година старости) 		

Веза са стратешким циљем	1. Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса
Приоритет	1.1. Развој предузетништва
Назив мјере	1.1.4. Подршка женском предузетништву
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Мјера подршке женском предузетништву се реализује паралелно са мјером 1.1.2 Подршка samozapošljavanju, кроз пласман подстицајног гранта предузетницама, са регистрованим пословним субјектом не старијим од годину дана у односу на датум објаве позива. Подршку женском предузетништву потребно је посматрати у корелацији са генералном одређеношћу Града за равноправност полова у свим друштвеним аспектима, па тако и у области локалне економије. Висина пласираног гранта за samozapošljavanje жена предузетница може да варира у зависности од конкретне дјелатности, у оквирном износу не мањем од процјењених минималних годишњих трошкова пореза и

	доприноса на плату корисника гранта.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број подржаних подухвата самозапошљавања жена	11	20
	Вриједност пласираних новчаних средстава	34.000 КМ	60.000 КМ
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Повећање броја, односно учешћа, пословних субјеката регистрованих од стране жена, посматрано у односу на укупан број регистрованих предузетника.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 420.000,00 КМ Извор: Буџет ЈЛС		
Период спровођења мјере	2024 – 2030. година		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	Одјељење за привреду и предузетништво		
Носиоци спровођења мјере	Одјељење за привреду и предузетништво		
Циљне групе	<ul style="list-style-type: none">Незапослене женеПредузетнице-почетнице, са регистрованим пословним субјектом не старијим од године дана у односу на датум објаве позива		

Веза са стратешким циљем	1. Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса
Приоритет	1.1. Развој предузетништва
Назив мјере	1.1.5. Унапређење и развој нових инструмената ЛЕР-а намјењених предузетништву (Инкубатори, <i>co-working</i> простори/ <i>HUB</i> /менторинг шема)
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	<p>Поред горенаведених мјера, подршка развоју предузетништва у Приједору се заснива и на низу специфичних инструмената креираних у протеклом периоду, а чији ефекти ће имати релевантан (позитиван) утицај на ову област у будућности. Опредељење Града је да такве инструменте унапређује, те да развија нове, који ће моћи одговорити новим изазовима пословања.</p> <p>Функционисање намјенских простора и локација (Предузетнички инкубатор, Бизнис инкубациони центар, „<i>co-working HUB</i>“) потребно је унаприједити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none">Ефикаснију координацију градских органа у процесу управљања и одржавања (Одјељење за саобраћај, комуналне послове и заштиту животне средине и имовинско-стамбене послове; Одјељење за привреду и предузетништво; Развојна агенција „ПРЕДА“);Ажурирање корисничких услова и критерија (временска ограничења, цијеновна политика);Мониторинг и одржавање односа са корисницима услуге инкубације;Израду студије изводљивости за изградњу нове производе хале у оквиру локације Предузетничког инкубатора на Паланчишту;

	<ul style="list-style-type: none">• Развој услуге изнајмљивања пословне адресе;• Подизање видљивости локалног „еко-система“ подршке и услуга. <p>На основу процјена и искустава стечених у пилот пројектима, развој нових инструмената подршке предузетништву ће бити усмјерен на могућности осигурања доступности фондова ризичног капитала и менторске подршке предузетницима.</p>		
Кључни стратешки пројекти	СП 7.: Оснивање центра знања и компетенција заснованих на технолошком развоју и иновацијама (<i>Smart</i> Кампус)		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Одржавање инструмената ЛЕР-а за развој предузетништва	0 КМ	35.000 КМ
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Континуирано побољшање индикатора развоја предузетништва, а посебно броја пословних субјеката, одрживости почетничких иницијатива, запослености и нивоа остварених прихода.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 245.000,00 КМ Извор: Буџет ЈЛС		
Период спровођења мјере	2024 – 2030. година		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none">• Одјељење за привреду и предузетништво• Одјељење за саобраћај, комуналне послове и заштиту животне средине и имовинско-стамбене послове• Развојна агенција града Приједора „ПРЕДА“		
Носиоци спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none">• Одјељење за саобраћај, комуналне послове и заштиту животне средине и имовинско-стамбене послове• Одјељење за привреду и предузетништво• Развојна агенција града Приједора „ПРЕДА“		
Циљне групе	<ul style="list-style-type: none">• Лица са предузетничким афинитетима, млади и жене• Иновативни старт-уп подухвати• Корисници услуга пословне инкубације• Лица с афинитетима за пословно савјетовање и менторисање• Институте и инструменти за пласирање средстава ризичног капитала		
Веза са стратешким циљем	1. Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса		
Приоритет	1.2. Конкурентност ММСП		
Назив мјере	1.2.1. Суфинансирање пројеката унапређења конкурентности ММСП (интернационализација пословања, дигитална трансформација, енергетска ефикасност, сертификација)		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Мјера ће се реализовати кроз пласман намјенских грант средстава за суфинансирање пројеката унапређења конкурентности ММСП, а у складу са јавним позивом, правилницима и пратећом документацијом која ће се припремити у првој години реализације стратегије. Индикативно, средства ће бити намјењена за финансирање екстерних стручних услуга у областима интернационализације пословања, дигиталне трансформације, енергетске ефикасности и различитих процеса сертификације (лиценцирања). Вриједност пласираног гранта ће оквирно износити до 50% вриједности укупног пројекта. Поред стручних услуга, оправданим трошковима ће се сматрати и набавка		

	праћеће опреме у износу до 20% вриједности укупног пројекта. Индикативни критерији за евалуацију пројектних приједлога ће бити процјена ефеката на конкурентност корисника и потенцијал запошљавања (посебно ВСС кадрова). Имајући у виду ограниченост финансијских ресурса, а у складу са усвојеном праксом, један пословни субјекат може бити корисник предметне мјере једном у периоду од три (3) буџетске године.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број подржаних ММСП	4	10
	Вриједност пласираних грант средстава	5.396,68 КМ	50.000 КМ
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Побољшање конкурентности пословних субјеката кроз оптимизацију пословања, смањење трошкова, унапређен приступ тржишту и новим ланцима вриједности.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 350.000,00 КМ Извор: Буџет ЈЛС		
Период спровођења мјере	2024 – 2030. година		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none">• Одјељење за привреду и предузетништво		
Носиоци спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none">• Одјељење за привреду и предузетништво• Развојна агенција града Приједора „ПРЕДА“		
Циљне групе	ММСП са претежном дјелатношћу у областима прерађивачке индустрије и информационах технологија.		

Веза са стратешким циљем	1. Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса
Приоритет	1.2. Конкурентност ММСП
Назив мјере	1.2.2. Подршка послодавцима за запошљавање матураната и дипломаца
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	У складу са препорукама пословне заједнице, као и стратешким усмјерењима Града, мјера подршке запошљавању ће примарно бити усмјерена на запошљавање специфичних циљних група - свршених средњошколаца (индикативно до 20. година старости) и ВСС кадрова у микро и малим предузећима. Заснивање радног односа у кратком периоду након завршетка школовања у локалним пословним субјектима има специфичну тежину у контексту смањења одлива младих на рад у иностранство. Мјера може имати посебно позитиван утицај на средњошколце, који су у оквиру школовања стекли искуство практичног рада у локалним пословним субјектима. Због изражене слабије динамике запошљавања у протеклом периоду, креирање радних мјеста за ВСС кадрове у локалним пословним субјектима има стратешки значај за Град. Мјера ће се реализовати кроз пласман намјенских грант средстава за рефундирање и/или суфинансирање трошкова запошљавања лица из поменутих циљних категорија.

Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број субвенционисаних радних мјеста	0	20
	Вриједност пласираних новчаних средстава	0 КМ	100.000 КМ
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	<ul style="list-style-type: none">• Побољшање функционисања тржишта рада, кроз смањење одлива радне снаге у иностранство, посебно из категорије свршених средњошколаца и високо квалификованих лица.• Подстицај одрживости радних мјеста за свршене средњошколце и дипломце у локалним пословним субјектима.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 700.000,00 КМ Извор: Буџет ЈЛС		
Период спровођења мјере	2024 – 2030. година		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none">• Одјељење за привреду и предузетништво		
Носиоци спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none">• Одјељење за привреду и предузетништво		
Циљне групе	<ul style="list-style-type: none">• Свршени средњошколци (до 20 година старости индикативно)• Незапослена лица са ВСС квалификацијама		

Веза са стратешким циљем	1. Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса		
Приоритет	1.2. Конкурентност ММСП		
Назив мјере	1.2.3. Суфинансирање пројеката развоја иновација, развоја нових производа/услуга и набавке нове технологије и опреме ММСП		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	<p>Мјера ће се реализовати кроз пласман намјенских грант средстава за суфинансирање пројеката развоја иновација, развоја нових производа/услуга и набавке нове технологије и опреме ММСП, а у складу са јавним позивом, правилницима и пратећом документацијом која ће се припремити у првој години реализације стратегије. Индикативно, средства пројекта ће бити намјењена за финансирање набавке екстерних стручних услуга у процесима развоја иновација и нових производа и услуга, односно набавке нове технологије и опреме. Вриједност пласираног гранта ће оквирно износити до 50% вриједности укупног пројекта, уз обавезно дефинисање максималних вриједности гранта и укупног пројекта. Индикативни критерији за евалуацију пројектних приједлога ће бити процјена ефеката на конкурентност корисника, те потенцијали запошљавања, генерисања прихода и извоза. Имајући у виду ограниченост финансијских ресурса, а у складу са усвојеном праксом, један пословни субјекат може бити корисник предметне мјере једном у периоду од три (3) буџетске године.</p>		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број подржаних пројеката ММСП	34	40

	Вриједност пласираних новчаних средстава	254.251,41 KM	600.000 KM
	Вриједност генерисаних инвестиција ММСП	0	800.000 KM
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Повећање конкурентности (посебно извозне), кроз оптимизацију пословања, унапређење или промјену модела пословања, отварање нових тржишта, подстицај креирању одрживих радних мјеста (посебно за ВСС кадрове).		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 9.950.000,00 KM Извор: 4.200.000,00 KM Буџет ЈЛС 150.000,00 KM Донаторска средства 5.600.000,00 KM Привредни субјекти		
Период спровођења мјере	2024 – 2030. година		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none">• Одјељење за привреду и предузетништво		
Носиоци спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none">• Одјељење за привреду и предузетништво• Развојна агенција града Приједора „ПРЕДА“		
Циљне групе	ММСП са претежном дјелатношћу у областима прерађивачке индустрије и информационих технологија.		

Веза са стратешким циљем	1. Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса		
Приоритет	1.2. Конкурентност ММСП		
Назив мјере	1.2.4. Анализа стања и подршка одрживости пословања јавних предузећа		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Повећање нивоа финансијске одрживости пословања предузећа која су у власништву или основана од стране Града директно доприноси смањењу финансијског притиска на градски буџет, односно смањење финансијских издвајања и интервенција. Распон и квалитет услуга јавних предузећа су значајна одредница квалитета живота у граду и претпоставка развоја. Износ средстава која Град издваја за одрживо пословање јавних предузећа на годишњем нивоу је значајан и расте из године у годину. Мјера је у функцији постизања ефикаснијег и рентабилнијег пословања, како на краткорочном, тако и на дугорочном нивоу, а подразумеива формирање радних група задужених за анализу и израду вишегодишњег Акционог плана за свако јавно предузеће. Радне групе ће бити састављене од представника надлежних градских одјељења и установа, релевантних појединаца и спољних сарадника-стручњака са референтним искуством и експертизом у областима везаним за систем јавних комуналних услуга. Рјешења која се очекују као резултат овог приступа укључују опције: смањење (оптимизацију) трошкова, укидање и увођење нових услуга, развој нових маркетиншких приступа, израду студија изводљивости, промјене модела пословања, те трансформације власничке структуре.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Вриједност стручних услуга из области пословања јавних предузећа	0	50.000 KM

Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	<ul style="list-style-type: none">Побољшање индикатора пословања локалних јавних предузећа (повећање финансијске одрживости јавних предузећа), кроз оптимизацију процеса, развој нових модела пословања, израду и реализацију стратешких планова.Смањење финансијских доприноса Града за одрживост пословања јавних предузећа.
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 150.000,00 КМ Извор: Буџет ЈЛС
Период спровођења мјере	2024 – 2027. година
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none">Одјељење за привреду и предузетништво
Носиоци спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none">Одјељење за привреду и предузетништво
Циљне групе	Јавна предузећа у власништву или основана од стране Града.

Веза са стратешким циљем	1. Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса		
Приоритет	1.2. Конкурентност ММСП		
Назив мјере	1.2.5. Унапређење и развој нових инструмената ЛЕР-а намјењених конкурентности ММСП (Фондација Приједор, пословно удруживање/кластеризација)		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	<p>Поред горенаведених мјера, подршка конкурентности ММСП у Приједору се заснива и на специфичним инструментима креираним у протеклом периоду, а чији ефекти ће имати релевантан (позитиван) утицај на ову област у будућности. Опредељење Града је да такве инструменте унапређује, те да развија нове, који ће моћи одговорити новим изазовима пословања. Потребно је размотрити нове моделе функционисања Фондације за развој, које укључују повећање броја партнерских финансијских институција, развој нових намјенских кредитних линија и линија ризичног капитала, као и опције подршке секторским кредитно-гарантним шемама. Привредни савјет, као инструмент подршке пословној заједници, има одређени ниво препознатљивости, као и потенцијал иницирања и реализације иницијатива и партнерских пројеката јавног и приватног сектора. Интересно удруживање и кластеризација пословних субјеката у циљу иницирања секторских развојних пројеката од ширег интереса ће и даља бити подржано од стране града, а првенствено у областима са већ основаним организацијама (кластерима) и потенцијалом за формирање истих у наредном периоду.</p>		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број подржаних ММСП кроз кредите/гаранције Фондације за развој Приједор	10	10
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Повећање/одржање конкурентности пословних субјеката (ММСП) кроз осигурање повољних услова за реализацију инвестиција и пословно удруживање/кластеризацију на секторском нивоу.		

Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 990.000,00 КМ Извор: 840.000,00 КМ Буџет ЈЛС 150.000,00 КМ Донаторска средства, Привредни субјекти
Период спровођења мјере	2024 – 2030. година
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none">• Одјељење за привреду и предузетништво• Одјељење за финансије• „Фондација за развој“ Приједор
Носиоци спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none">• Одјељење за привреду и предузетништво• Одјељење за финансије• „Фондација за развој“ Приједор
Циљне групе	ММСП регистрована на подручју града Приједор.

Веза са стратешким циљем	1. Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса		
Приоритет	1.3. Привлачење инвестиција		
Назив мјере	1.3.1. Унапређење физичке инфраструктуре на одабраним локацијама – пословне зоне		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Степен уређености физичке инфраструктуре, под којом се подразумева доступност свих неопходних комуналних прикључака и мрежа, директно утиче на повећање нивоа атрактивности локација за инвестирање. Мјера се заснива на континуираном намјенском издвајању средстава за уређење актуелних (Пословне зоне „Целпак“ и „Аеродром“) и будућих локација пословних зона у Приједору, што је квалитативан помак у односу на досадашњу праксу. Вишегодишњи план реализације ће бити припремљен у првој години реализације стратегије, у координацији надлежних градских одјељења и институција (пожељно у оквиру Радне групе за инвеститоре). План ће се редовно и/или по потреби ажурирати на годишњем нивоу у складу са динамиком реализације радова на уређењу локација.		
Кључни стратешки пројекти	СП 1.: Оснивање и изградња пословних зона у граду Приједор		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Износ намјенске годишње буџетске ставке	0 КМ	1 мил. КМ
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	<ul style="list-style-type: none">• Повећање атрактивности приједорских пословних зона за инвестиције и посљедишно повећање броја инвестиција и вриједности инвестиција• Допринос конкурентности пословних субјеката - корисника приједорских пословних зона		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 5.000.000,00 КМ Извор: 3.000.000,00 КМ Буџет ЈЛС 2.000.000,00 КМ Екстерни извори (Влада РС)		
Период спровођења мјере	2024 – 2030. година		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none">• Одјељење за привреду и предузетништво• Одјељење за саобраћај, комуналне послове и заштиту животне средине и имовинско-стамбене послове• Одјељење за просторно уређење		

Носиоци спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none"> ● Одјељење за привреду и предузетништво ● Одјељење за саобраћај, комуналне послове и заштиту животне средине и имовинско-стамбене послове ● Одјељење за просторно уређење ● Развојна агенција града Приједора „ПРЕДА“
Циљне групе	<ul style="list-style-type: none"> ● Пословни субјекти лоцирани у градским пословним зонама ● Потенцијални инвеститори заинтересовани за локације унутар градских пословних зона

Веза са стратешким циљем	1. Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса		
Приоритет	1.3. Привлачење инвестиција		
Назив мјере	1.3.2. Израда студија изводљивости и пројектне документације за нове локације пословних зона (<i>greenfield</i> и <i>brownfield</i> локације)		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Доношење одлука о новим локацијама пословних зона засниваће се на резултатима студија изводљивости за одабране локације на подручју града. Посебан изазов је иницијални одабир локације, првенствено због релативног недостатка одговарајућих површина у власништву Града. Предмет анализе ће бити и тзв. „brownfield“ локације капацитета бивших рударских погона. За локације одабране за развој пословних зона у будућности, у оквиру ове мјере ће се осигурати финансијска средства за израду комплетне пројектне документације за развој основне инфраструктуре. У одабиру локација за израду студија изводљивости, у обзир ће се узети и локације у државном и приватном власништву у циљу евентуалног развоја одговарајућег модела пословне зоне у функцији раста и развоја локалне економије.		
Кључни стратешки пројекти	СП 1.: Оснивање и изградња пословних зона у граду Приједор		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Износ годишњег улагања у отварање нових локација пословних зона	0 КМ	200.000 КМ
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Идентификација и селекција локација за развој нових пословних зона на подручју града и припрема пројектне документације за развој инфраструктуре.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 200.000,00 КМ Извор: Буџет ЈЛС		
Период спровођења мјере	2024 – 2030. година		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none"> ● Одјељење за привреду и предузетништво ● Одјељење за саобраћај, комуналне послове и заштиту животне средине и имовинско-стамбене послове ● Одјељење за просторно уређење 		
Носиоци спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none"> ● Одјељење за привреду и предузетништво ● Одјељење за саобраћај, комуналне послове и заштиту животне средине и имовинско-стамбене послове ● Одјељење за просторно уређење ● Развојна агенција града Приједора „ПРЕДА“ 		
Циљне групе	<ul style="list-style-type: none"> ● Потенцијални инвеститори заинтересовани за локације унутар градских пословних зона 		

Веза са стратешким циљем	1. Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса		
Приоритет	1.3. Привлачење инвестиција		
Назив мјере	1.3.3. Промоција инвестиционе понуде и економских потенцијала		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Мјера ће се континуирано проводити, а осим информација о понуди уређених и неуређених локација за инвестирање (пословних зона), базираће се и на осталим важним елементима од значаја за потенцијалне инвеститоре: локално и регионално тржиште рада, образовни систем, доступна саобраћајна инфраструктура, прилике за инвестирање у оквиру постојећих регулационих и просторних планова (укључујући и потенцијале у туризму) комуникациона инфраструктура, јавне комуналне услуге, пореска политика, услови пословања, компатибилност са дјелатностима и моделима пословања локалних субјеката, потенцијалима развоја локалних ланаца вриједности. Посебна пажња ће бити посвећена могућностима развоја локалних ланаца вриједности, кроз активности посредовања, посебно на релацији између микро/мала – средња/велика предузећа. Промоција ће се заснивати на употреби дигиталне технологије, односно изради аудио/видео садржаја, те организацији догађаја (пословних форума, конференција) посвећених инвестиционој понуди и пословном повезивању.		
Кључни стратешки пројекти	СП 1.: Оснивање и изградња пословних зона у граду Приједор		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Износ намјенске годишње буџетске ставке	0 КМ	50.000 КМ
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Промоција инвестиционог потенцијала Приједора и плански приступ процесу привлачења инвестиција - компатибилност са локалном економијом, односно потенцијал развоја локалних ланаца вриједности; атрактивност радних мјеста, одрживост пословања у односу на животну средину.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 350.000,00 КМ Извор: Буџет ЈЛС		
Период спровођења мјере	2024 – 2030. година		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	● Одјељење за привреду и предузетништво		
Носиоци спровођења мјере	● Одјељење за привреду и предузетништво ● Развојна агенција града Приједора „ПРЕДА“		
Циљне групе	Потенцијални инвеститори заинтересовани за локације унутар градских пословних зона		
Веза са стратешким циљем	1. Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса		
Приоритет	1.3. Привлачење инвестиција		
Назив мјере	1.3.4. Развој платформе за економску сарадњу са дијаспором		

Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	<p>Развој платформе за економску сарадњу са дијаспором представља стратешку иницијативу усмјерену на повезивање и оснаживање економских веза између града Приједора и његових становника који живе у исељеништву. Платформа је замишљена као дигитални и организациони простор који омогућава размјену информација, знања и ресурса, стварајући услове за улагања, заједничке пројекте и подршку локалној економији.</p> <p>Кроз ову платформу дијаспора може стећи свеобухватан преглед о доступним инвестиционим приликама, активним привредним секторима, законодавном оквиру и програмима подршке у граду Приједору. Истовремено, град Приједор и локални привредни субјекти добијају прилику за презентацију својих потреба, иницијатива и потенцијала који могу привући интерес дијаспоре. Осим промоције инвестиција, платформа има кључну улогу у успостављању мреже стручњака и предузетника/привредника из дијаспоре и града Приједора, подстичући иновације и трансфер знања и технологије. Такође, предвиђа се организација догађаја попут форума, радионица и менторских програма, који ће омогућити директну интеракцију и изградњу повјерења између учесника.</p> <p>Ова иницијатива има дугорочну визију да дијаспору препозна не само као извор финансијске подршке, већ као равноправног партнера у развоју економије и cjелокупног друштва. Платформа представља мост који спаја знање, искуство и капитал стечен у иностранству с потенцијалима и ресурсима града Приједора, чинећи дијаспору интегралним дијелом стратешких развојних планова.</p>		
Кључни стратешки пројекти	СП 1.: Оснивање и изградња пословних зона у граду Приједор		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Формирање дигиталне платформе за сарадњу са дијаспором	0	1
	Организација форума, радионица и менторских програма са дијаспором	0	3
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Повећање атрактивности приједорских пословних зона за инвестиције и посљедишно повећање броја инвестиција и вриједности инвестиција, уз активно учешће и/или посредовање дијаспоре.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 80.000,00 КМ Извор: Буџет ЈЛС		
Период спровођења мјере	2024 – 2030. година		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none">● Одјељење за привреду и предузетништво● Развојна агенција града Приједора „ПРЕДА“		
Носиоци спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none">● Одјељење за привреду и предузетништво● Развојна агенција града Приједора „ПРЕДА“		
Циљне групе	Потенцијални инвеститори у директној или индиректној вези са дијаспором заинтересовани за локације унутар градских пословних зона.		
Веза са стратешким циљем	1. Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса		

Приоритет	1.3. Привлачење инвестиција		
Назив мјере	1.3.5. Унапређење и развој нових инструмената ЛЕР-а усмјерених на привлачење инвестиција (Радна група за инвеститоре, Инкубатори, Пословне зоне)		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	<p>Унапређење и развој инструмената локалног економског развоја усмјерених на привлачење инвестиција представљају кључни корак ка стварању повољног пословног окружења и подстицању одрживог економског раста. Фокус је на успостављању интегрисаног система подршке инвеститорима који обухвата координисане активности различитих сектора и институција, како би се омогућио лакши приступ ресурсима и олакшале административне процедуре.</p> <p>Посебан значај представља формално постојање Радне групе за инвеститоре, која омогућава директну комуникацију између Градске управе и пословне заједнице, с циљем бржег рјешавања изазова и пружања персонализоване подршке. Овај инструмент треба да доживи одређену трансформацију са циљем „побољшања перформанси“ и оперативног дјеловања Радне групе унутар локалног система подршке инвеститорима.</p> <p>Паралелно с тим, постојећи инкубатори за почетнике и иновативне предузетнике треба да пружају основну инфраструктуру и стручну помоћ неопходну за реализацију пословних идеја и пројеката, чиме доприносе развоју микро, малих и средњих предузећа.</p> <p>Пословне зоне треба да се развијају као централне тачке економских активности у граду Приједору, уз унапријеђену инфраструктуру и логистику које одговарају потребама домаћих и страних инвеститора, нудећи прилику за брзо покретање производње и интеграцију у локалну привреду.</p> <p>Неки од инструмената подршке који могу бити надоградња постојећим односе се на развој јавно-приватних партнерстава за заједничке пројекте у области привреде, активну сарадњу са дијаспором, укључујући промоцију инвестиционих прилика и развој заједничких пројеката, те успостављање регионалних и међународних партнерстава за повећање конкурентности и отварање нових тржишта.</p> <p>Ови инструменти треба заједнички да дјелују као основ за стварање конкурентне економије, омогућавајући граду и његовим грађанима дугорочне користи кроз повећање запослености, раст привредне активности и јачање регионалног значаја. Међутим, реализација истих захтијева значајно ангажовање локалних актера у смислу обезбјеђења потребних ресурса, посвећености и досљедности у спровођењу.</p>		
Кључни стратешки пројекти	СП 1.: Оснивање и изградња пословних зона у граду Приједор		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број реализованих инвестиционих пројеката	0	6
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Убрзање процеса везаних за реализацију инвестиционих подухвата на подручју града Приједора.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 105.000,00 КМ Извор: Буџет ЈЛС		
Период спровођења мјере	2024 – 2030. година		

Институција одговорна за координацију спровођења мјере	● Одјелјење за привреду и предузетништво
Носиоци спровођења мјере	● Одјелјење за привреду и предузетништво ● Развојна агенција града Приједора „ПРЕДА“
Циљне групе	Институције и организације укључене у функционисање Радне групе за инвеститоре Града Приједор.

Веза са стратешким циљем	1. Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса		
Приоритет	1.4. Подршка развоју производа и услуга у туризму		
Назив мјере	1.4.1. Унапређење квалитета туристичко-угоститељске понуде		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Мјера ће се спроводити на годишњем нивоу кроз реализацију активности подршке туристичко-угоститељским субјектима, а у сврху унапређење квалитета њихових услуга на индивидуалном и секторском нивоу. У координацији са представницима сектора (у оквиру Савјета за развој туризма), а уз сагласност Града и Туристичке организације, дефинисаће се области за унапређење квалитета, а које индикативно укључују: припрему и послуживање традиционалних јела и пића, производњу и дизајн типичних локалних производа, дизајн ентеријера и екстеријера, вјештине и компетенције ангажованог особља, брендирање туристичке дестинације/субјеката, и сл. Могуће форме за реализацију мјере укључују финансирање организације тематских догађаја (семинари, тренинзи, конференције), студијских посјета, суфинансирање учешћа локалних субјеката и њихових представника на стручним усавршавањима и обукама регионалног и међународног карактера, ангажман стручњака и консултаната по захтјеву групе или индивидуалних локалних субјеката.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број организованих тематских догађаја	0	3
	Број корисника/учесника	0	30
	Вриједност намјенске буџетске линије	0	15.000 КМ
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Побољшање индикатора пословања у оквиру туристичко-угоститељске дјелатности (И) кроз повећање прихода, броја запослених и генералног броја посјетилаца.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 105.000,00 КМ Извор: Буџет ЈЛС		
Период спровођења мјере	2024 – 2030. година		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	● Одјелјење за привреду и предузетништво ● Туристичка организација Приједор		
Носиоци спровођења мјере	● Туристичка организација Приједор ● НП „Козара“		

Циљне групе	ММСП и други субјекти регистровани за пласман производа и пружање туристичко-гоститељских услуга.		
Веза са стратешким циљем	1. Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса		
Приоритет	1.4. Подршка развоју производа и услуга у туризму		
Назив мјере	1.4.2. Мапирање објеката и локација од туристичког значаја и израда дигиталне платформе за промоцију		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Дигиталне технологије су омогућиле повећање видљивости туристичких атракција, објеката и локација специфичног културно-историјског насљеђа и друштвеног значаја. Циљ мјере је да се кориштењем нових технологија, на ефикасан и допадљив начин, побољша доступност релевантних информација о локалним атракцијама, објектима и локацијама (тачкама интереса) свим заинтересованим посјетиоцима. Техничко рјешење индикативно подразумијева израду мобилне апликације, која ће објединити припремљен садржај и информације о свим одабраним тачкама интереса. Индикативно, мјера се може реализовати кроз сарадњу кључних актера у туризму и специјализованих ИТ компанија.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Дигитална платформа са минимално 15 локалних атракција представљених у одговарајућој аудио/визуелној форми.	0	1
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Повећање атрактивности садржаја за посјетиоце града.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 30.000,00 КМ Извор: Буџет ЈЛС		
Период спровођења мјере	2024 – 2026. година		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none">● Одјељење за привреду и предузетништво● Туристичка организација Приједор		
Носиоци спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none">● Туристичка организација Приједор● НП „Козара“		
Циљне групе	ММСП и други субјекти регистровани за пласман производа и пружање туристичко-гоститељских услуга.		

Веза са стратешким циљем	1. Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса		
Приоритет	1.4. Подршка развоју производа и услуга у туризму		
Назив мјере	1.4.3. Подршка развоју туристичких производа		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Мјера ће се проводити континуирано током периода реализације стратегије, а кроз реализацију намјенске годишње буџетске линије. Циљ мјере је да се кроз пласман бесповратних (грант) средстава или кроз намјенске стручне услуге (конкурсе) подрже (су-финансирају) подухвати		

	и иницијативе развоја туристичких производа. Мјера је компатибилна са мјерама из приоритета 1. посвећеног развоју предузетништва, али са искључивим фокусом на област туризма. Индикативно, екстерне стручне услуге подразумевају: <ul style="list-style-type: none">• Пројектовање типичних поткозарских објеката за подршку инвестицијама у смјештајне капацитете у руралним подручјима,• Стручне услуге из области маркетинга у туризму,• Припрема и лиценцирање локалних туристичких водича,• Развој нових концепција у оквиру традиционалних манифестација у функцији привлачења посјетилаца.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Пројектна документација за инвестиције у етно објекте	0	1
	Израда маркетинг плана за повећање броја посјетилаца традиционалних манифестација	0	1
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Побољшање индикатора пословања у оквиру туристичко-угоститељске дјелатности (И) кроз повећање прихода, броја запослених и генералног броја посјетилаца.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 350.000,00 КМ Извор: Буџет ЈЛС		
Период спровођења мјере	2024 – 2030. година		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none">• Одјељење за привреду и предузетништво• Одјељење за културу, међународну сарадњу, спорт и невладине организације• Туристичка организација Приједор		
Носиоци спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none">• Туристичка организација Приједор		
Циљне групе	<ul style="list-style-type: none">• ММСП и други субјекти регистровани за пласман производа и пружање туристичко-угоститељских услуга.• Потенцијални инвеститори и старт-уп иницијативе у области туристичко-угоститељске дјелатности.		

Веза са стратешким циљем	1. Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса
Приоритет	1.4. Подршка развоју производа и услуга у туризму
Назив мјере	1.4.4. Унапређење туристичке инфраструктуре и супраструктуре
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Мјером ће се осигурати редовно годишње финансирање одржавања постојеће и израде нове туристичке инфраструктуре. Поред тога, средства ће се моћи користити и за израду просторно-планске документације и пројектне документације за друге локације на подручју града, резервисане за развој туристичких капацитета (нпр. затворени базен, уређење градских плажа и обала, уређење улица и шеталишних површина у ужој градској зони).
Кључни стратешки пројекти	

Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Износ намјенске годишње буџетске ставке	0 КМ	100.000 КМ
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Повећање атрактивности садржаја за посјетиоце града.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 700.000,00 КМ Извор: Буџет ЈЛС		
Период спровођења мјере	2024 – 2030. година		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none">• Одјељење за привреду и предузетништво• Одјељење за саобраћај, комуналне послове и заштиту животне средине и имовинско-стамбене послове• Одјељење за просторно уређење• Одјељење за културу, међународну сарадњу, спорт и невладине организације• Туристичка организација Приједор		
Носиоци спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none">• Туристичка организација Приједор		
Циљне групе	<ul style="list-style-type: none">• ММСП и други субјекти регистровани за пласман производа и пружање туристичко-угоститељских услуга.• Потенцијални инвеститори и старт-уп иницијативе у области туристичко-угоститељске дјелатности.		

Веза са стратешким циљем	1. Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса		
Приоритет	1.4. Подршка развоју производа и услуга у туризму		
Назив мјере	1.4.5. Умрежавање и промоција туристичке понуде на регионалном и глобалном нивоу		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Сврха мјере је повећање видљивости туристичке понуде Приједора, односно локалних туристичких производа и услуга, домаћим и страним туристичким агенцијама и потенцијалним тур-оператерима, мрежи трговина типичним производима (нпр. „Поткозарска кућа“, „Крајишка кућа“, „Херцеговачка кућа“), као и групама потенцијалних посјетилаца. Реализација мјере подразумијева припрему и реализацију дугорочне маркетиншке кампање, доминантно засноване на дигиталном маркетингу (видео продукција и емитовање), интензивном кориштењу друштвених мрежа, ангажману професионалних пружалаца маркетиншких (промотивних) услуга и наступа на сајамским и осталим манифестацијама.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Вриједност намјенске буџетске линије	0 КМ	20.000 КМ
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Повећање атрактивности садржаја за посјетиоце града.		
Индикативна финансијска	Износ: 140.000,00 КМ Извор: Буџет ЈЛС		

конструкција са изворима финансирања	
Период спровођења мјере	2024 – 2030. година
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none">Одјељење за привреду и предузетништвоТуристичка организација Приједор
Носиоци спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none">Туристичка организација Приједор
Циљне групе	<ul style="list-style-type: none">ММСП и други субјекти регистровани за пласман производа и пружање туристичко-угоститељских услуга.Потенцијални инвеститори и стартап иницијативе у области туристичко-угоститељске дјелатности.

Веза са стратешким циљем	1. Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса		
Приоритет	1.4. Подршка развоју производа и услуга у туризму		
Назив мјере	1.4.6. Унапређење и развој нових инструмената ЛЕР-а усмјерених на привлачење инвестиција (Савјет за развој туризма)		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Савјет за развој туризма је инструмент локалног економског развоја, формиран у релативно скоријем временском периоду, као надзорно и савјетодавно тијело у овој области. Период имплементације стратегије ће бити повећан успостављању ефикасног (редовног) рада и утицаја овог тијела на развој туризма, у складу са оквиром дефинисаним стратешким документом. Циљ мјере је да Савјет, кроз укљученост свих релевантних актера, убрза развојне процесе у туризму, од момента идентификације конкретних прилика и потенцијала, преко стварања основних претпоставки и отклањања препрека у процесу реализације. За ту намјену, а у складу са праксом која ће се примјењивати и у осталим сличним инструментима локалног економског развоја, за реализацију мјере ће се на годишњем нивоу издвајати одговарајући износ средстава за реализацију закључака Савјета.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Вриједност намјенске буџетске линије	0 КМ	15.000 КМ
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	<ul style="list-style-type: none">Побољшање индикатора пословања у оквиру туристичко-угоститељске дјелатности (И) кроз повећање прихода, броја запослених и генералног броја посјетилаца.Повећање атрактивности садржаја за посјетиоце града.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 105.000,00 КМ Извор: Буџет ЈЛС		
Период спровођења мјере	2024 – 2030. година		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none">Одјељење за привреду и предузетништво		
Носиоци спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none">Туристичка организација Приједор		

Циљне групе	Институције и организације укључене у функционисање Савјета за развој туризма Града Приједор.		
Веза са стратешким циљем	1. Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса		
Приоритет	1.5. Образовање за запошљавање и конкурентност		
Назив мјере	1.5.1. Побољшање квалитета образовања за занимања са потенцијалом за самозапошљавање и запошљавање у локалним МСП		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	<p>Град Приједор је један од кључних учесника у процесу креирања уписне политике, у сарадњи са релевантним друштвеним партнерима и пословном заједницом, гдје се дугорочне потребе локалног тржишта рада један од кључних критерија за доношење одлука. Креирање уписне политике је примарна мјера економске политике, која је усмјерена ка смањењу стопе укупне незапослености. Мјером ће се подржати три (3) кључна процеса везана за редовно средњошколско образовање, у циљу подизања нивоа компетенција ученика и њиховог ефикасног укључивања у локално тржиште рада, односно запошљавање или самозапошљавање:</p> <ul style="list-style-type: none">• Увођење нових образовних смјерова, односно занимања, у оквиру којег ће се финансирати израда неопходних студија и елабората, као и јачање кадровских и техничких капацитета за извођење наставе.• Унапређење квалитета средњег образовања за постојеће смјерове, односно занимања, финансирањем процеса увођења иновација, прилагођавања трендовима, примјене модерних технологија, опреме и методологија у наставним процесима ради унапређења васпитно-образовног рада и повећања интересовања ученика, развој и прилагођавање курикулума како би се ученицима омогућила ефикасна интеграција у радно окружење.• Подршка развојним иницијативама и пројектима наставног особља и ученика организованих у оквиру и изван оквира школских секција.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број подржаних иницијатива и пројеката сарадње наставног особља, ученика и привреде	0	5
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Побољшање компетенција свршених средњошколаца (за већу конкурентност на тржишту рада) и агилности средњих школа у односу на техничко-технолошке промјене друштвеног окружења.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 525.000,00 КМ Извор: Буџет ЈЛС		
Период спровођења	2024 – 2030. година		

мјере	
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none">• Одјељење за привреду и предузетништво• Одјељење за образовање, здравство, социјалну заштиту и пронаталитетну политику и демографску политику
Носиоци спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none">• Средње школе• Развојна агенција ПРЕДА
Циљне групе	<ul style="list-style-type: none">• ММСП на локалном нивоу• Наставно особље и ученици приједорских средњих школа

Веза са стратешким циљем	1. Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса		
Приоритет	1.5. Образовање за запошљавање и конкурентност		
Назив мјере	1.5.2. Подршка организацији практичне наставе у оквиру формалног образовног процеса у сарадњи са локалним пословним субјектима		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	<p>Организација практичне наставе у оквиру капацитета школе, а поготово у оквиру капацитета пословних субјеката, важан је предуслов за постизање очекиваних исхода у средњем стручном образовању. Интенције су да се у што већој мјери реализација практичне наставе реализује у пословним субјектима, јер су врло честе примједбе послодаваца да су теоријска знања ученика на вишем нивоу од практичних. Ученици кроз реализацију практичне наставе код послодавца имају прилику да се упознају са начином рада, да научено примјене у пракси, да стекну вјештине које су им потребне и да буду спремни за укључивање у рад предузећа након школовања. У протеклом периоду, процес практичне наставе се показао као изузетно изазован и захтјеван у организацијском смислу. Имајући у виду значај и потенцијал ове тематике за конкурентност ММСП, планирана мјера је стратешког карактера, којом ће се подржати ефикаснија интеракција средњих стручних школа и пословних субјекта. Реализација мјере примарно подразумијева ангажман ментора, уз евентуално осигурање материјалних средстава (опрема, алати, потрошни материјал) за подршку у реализацији практичне наставе у ММСП, у складу са прописаним наставним плановима и програмима.</p>		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број ангажованих ментора у ММСП	0	6 (мин.)
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Побољшање компетенција свршених средњошколаца (за већу конкурентност на тржишту рада) и агилности средњих школа у односу на техничко-технолошке промјене друштвеног окружења.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 840.000,00 КМ Извор: 700.000,00 КМ Буџет ЈЛС 140.000,00 КМ Локални пословни субјекти		
Период спровођења мјере	2024 – 2030. година		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none">• Одјељење за привреду и предузетништво• Одјељење за образовање, здравство, социјалну заштиту и пронаталитетну политику и демографску политику		

Носиоци спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none">• Средње школе• Развојна агенција ПРЕДА
Циљне групе	<ul style="list-style-type: none">• ММСП на локалном нивоу• Релевантно особље средњих школа (координатори практичне наставе)• Ученици приједорских средњих школа

Веза са стратешким циљем	1. Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса		
Приоритет	1.5. Образовање за запошљавање и конкурентност		
Назив мјере	1.5.3. Унапређење капацитета за реализацију концепта цјеложивотног учења		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	<p>Мобилност и компетенције радне снаге, те њено усклађивање са изузетно брзим техничко-технолошким промјенама, препознати су као елементи од директног утицаја на конкурентност локалне економије и друштва у цјелини. Град Приједор се определијелио за концепт развоја цјеложивотног учења, односно образовања одраслих у складу са прописаним законским оквиром. Створене су претпоставке за умрежавање заинтересованих локалних актера и пуно ближа и конкретнија сарадња са циљем обезбјеђења кадрова за потребе локалне привреде. Програми оспособљавања су форма која ће се развијати и у наредном периоду, јер омогућава брзе и континуиране интервенције за тржишту рада. За разлику од мјера дугорочног карактера, које ће се реализовати у оквиру редовног средњег образовања, концепт образовања одраслих ће омогућити постизање одговарајућих ефеката у кратком року. Мјера ће обухватити активности унапређења капацитета организатора образовања, укључујући припрему релевантне документације, набавку неопходне опреме и дидактичких средстава; акредитацију за нове програме у складу са законом, те спровођење програма образовања одраслих. Примарна циљна група су незапослена лица, али ће садржаји бити доступни и осталим категоријама корисника (запослени, социјално рањиве групе, итд.), у складу са специфичностима сваког појединачног програма. Мјеру је потребно посматрати у контексту стратешког пројекта „Оснивање центра знања и компетенција заснованих на технолошком развоју и иновацијама“, јер се њеном реализацијом стварају основе претпоставке успостављања наведеног центра.</p>		
Кључни стратешки пројекти	СП 7.: Оснивање центра знања и компетенција заснованих на технолошком развоју и иновацијама (<i>Smart Кампус</i>)		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број реализованих јавно признатих програма оспособљавања	1	2
	Број реализованих неформалних програма оспособљавања	2	4
	Број учесника програма оспособљавања	50	75
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Допринос развоју концепта цјеложивотног учења као модела за одржавање и унапређење компетенција радне снаге у условима брзих техничко-технолошких промјена на глобалном нивоу.		
Индикативна финансијска конструкција са	Износ: 315.000,00 КМ Извор: Буџет ЈЛС		

изворима финансирања	
Период спровођења мјере	2024 – 2030. година
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none">• Одјељење за привреду и предузетништво
Носиоци спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none">• Развојна агенција „ПРЕДА“• Средње школе – организатори образовања
Циљне групе	<ul style="list-style-type: none">• Одрасле особе заинтересоване за развој компетенција, усавршавање, специјализацију, каријерни развој и побољшање запошљивости• ММСП заинтересована за развој актуелних и потенцијалних кадрова

Веза са стратешким циљем	1. Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса		
Приоритет	1.5. Образовање за запошљавање и конкурентност		
Назив мјере	1.5.4. Унапређење и развој нових инструмената ЛЕР-а усмјерених на развој људских ресурса (Савјет за образовање и запошљавање)		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Ефикасно функционисање тржишта рада једна од кључних претпоставки за запошљавање и развој на подручју Града Приједора. Имајући у виду трендове и изазове са којима се сусреће у овој области, Град Приједор је у претходном периоду формирао Савјет за образовање и запошљавање који окупља релевентне представнике локалних институција. Поред активности дефинисаних оснивачким и осталим актима, приоритети дјеловања Савјета у наредном периоду ће бити на регионалној сарадњи са сусједним општинама, координацији у процесу дефинисања уписне политике, повећању ефикасности у раду (дигитализација) и надзору реализације стратешких мјера посвећених концепту образовања и запошљавања. У складу са праксом која ће се примјењивати и у осталим сличним инструментима локалног економског развоја, за реализацију мјере ће се на годишњем нивоу издвајати одговарајући износ средстава намјењених реализацији закључака Савјета.		
Кључни стратешки пројекти	СП 7.: Оснивање центра знања и компетенција заснованих на технолошком развоју и иновацијама (<i>Smart</i> Кампус)		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Вриједност намјенске буџетске линије	0 КМ	15.000 КМ
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Развој програма и мјера подршке са циљем: <ul style="list-style-type: none">• унапређења компетенција радне снаге у функцији подизања конкурентности локалних пословних субјеката,• подстицаја предузетничким подухватима,• подршке индивидуалном каријерном развоју грађана Приједора.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 105.000,00 КМ Извор: Буџет ЈЛС		
Период спровођења мјере	2024 – 2030. година		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none">• Одјељење за привреду и предузетништво• Одјељење за образовање, здравство, социјалну заштиту и пронаталитетну политику и демографску политику		

Носиоци спровођења мјере	• Развојна агенција „ПРЕДА“
Циљне групе	Институције и организације укључене у функционисање Савјета за образовање и запошљавање Града Приједор.

Веза са стратешким циљем	1. Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса
Приоритет	1.6. Одрживи развој руралних подручја
Назив мјере	1.6.1. Формирање живуће лабораторије (<i>Living Lab</i>) за јачање конкурентности пољопривредно-прехранбеног сектора и руралних подручја кроз унапређење знања, иновација и дигитализације, уз подршку при прихватању нових технологија кроз савјетодавне услуге, пилот активности, демонстративне фарме и обуке
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	<p>За развој пољопривреде неопходан је мултидисциплинарни приступ који обухвата интеграцију различитих научних и технолошких дисциплина, као и сарадњу међу различитим заинтересованим странама. Савремена пољопривреда захтјева иновативна рјешења која се заснивају на истраживањима и праксама које унапређују здравље и квалитет земљишта, те се прилагођавају климатским промјенама.</p> <p>У оквиру ове мјере планирано је умрежавање минимум 20 чланова који представљају екосистем- пољопривреднике, образовне и истраживачке институције, градске и ентитетске системе подршке, предузетнике, невладине организације и друге релевантне актере. Живућа лабораторија ће функционисати као платформа различитих развојних тимова за развој, тестирање и имплементацију нових пракси, пословних модела, инфраструктуре и нових технологија.</p> <p>У оквиру програма „Хоризонт Европа“, Европска унија је покренула мисију „Земљишта“ (енг. Soil Mission), чији је циљ да се до 2030. године успостави најмање 100 живућих лабораторија и експерименталних фарми широм Европе. Мисија „Земљишта“ има за циљ побољшање здравља земљишта, које је од виталног значаја за производњу хране, складиштење угљеника и очување биодиверзитета. Живуће лабораторије (енг. Living Labs) играју кључну улогу у овом процесу јер омогућавају примјену и тестирање иновативних рјешења у реалним условима, уз активну сарадњу истраживача, пољопривредника, доносиоца одлука и других актера у екосистему.</p> <p>Живуће лабораторије се ослањају на принципе ко-креације и колаборације, што значи да се знање и искуства дијеле међу свим учесницима, чиме се омогућава:</p> <ul style="list-style-type: none">• Повећање сарадње – Подстицање партнерства између пољопривредника, истраживачких институција, предузетника, невладиних организација и других актера у циљу подршке иновацијама у пољопривреди.• Развој нових пољопривредних пракси – Примјеном иновација и нових технологија које побољшавају продуктивност и одрживост.• Тестирање нових технологија – Испитивање и процјена ефеката нових технологија на терену у реалним условима, као што су модерни системи за наводњавање, дигиталне платформе за управљање фармама или нове агротехничке методе.• Имплементација иновација – Увођење нових пољопривредних метода, као што су органска производња, регенеративна

	<p>пољопривреда или напредни методи у контроли штеточина.</p> <ul style="list-style-type: none">• Развој и тестирање нових пословних модела кроз инфраструктуру у руралној средини• Образовање и обука – Појачавање дигиталне писмености пољопривредних произвођача и обука пољопривредника и других актера у екосистему о новим технологијама и практичним рјешењима која могу бити примјенљива у свакодневној производњи.• Подршка у рјешавању проблема са климатским промјенама – Развити и тестирати рјешења која побољшавају отпорност пољопривреде на климатске изазове.• Формирање развојних тимова – Формирање тимова који ће мапирати приоритете и припремати развојне пројекте у оквиру система подршке пољопривредним произвођачима, како би се боље искористиле могућности које нуде доступни програми за подстицаје и нови ЕУ позиви који долазе са статусом кандидата. <p>Носилац ових активности ће бити Агенција „ПРЕДА“ у сарадњи са Одјељењем за пољопривреду и рурални развој града Приједора и Ресором за пружање стручних услуга у пољопривреди, канцеларија Приједор.</p>		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Креирана живућа лабораторија „HEAD START“	0	1
	Број нових пољопривредних пракси примијењених у производњи	0	2
	Број нових технологија и пракси тестиран у реалним условима	0	2
	Број пољопривредних произвођача који користе услуге	0	30
Број пољопривредника и других актера који су прошли обуке и курсеве	0	80	
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	<ul style="list-style-type: none">• Повећање конкурентности пољопривредних газдинстава и других регистрованих субјеката кроз иновације, односно примјену нових технологија и техника у пољопривредној дјелатности• Развој нових производа• Повећање броја регистрованих субјеката у пољопривредној дјелатности		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 350.000,00 КМ Извор: 100.000,00 КМ Буџет ЈЛС 250.000,00 КМ Екстерни извори финансирања (ЕУ), Виши нивои власти		
Период спровођења мјере	2024 – 2030. година		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none">• Одјељење за пољопривреду и рурални развој		
Носиоци спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none">• Агенција „ПРЕДА“• Ресор за пружање стручних услуга у пољопривреди, канцеларија Приједор		

Циљне групе	<ul style="list-style-type: none">• Регистрована пољопривредна газдинства и пословни субјекти• Релевантна удружења и кластери у области пољопривреде• Образовне институције• Остале заинтересоване стране (организације цивилног друштва) и појединци
Веза са стратешким циљем	1. Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса
Приоритет	1.6. Одрживи развој руралних подручја
Назив мјере	1.6.2. Наставак подршке развоју пољопривреде кроз систем подстицаја који омогућава произвођачима да унаприједи своје пословање и приближе се стандардима ЕУ
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	<p>Систем подстицаја у пољопривредној производњи и руралном развоју на територији града Приједора заснован је на „Правилнику о условима и начину остваривања подстицаја“, који дефинише услове за додјелу средстава, врсте подршке, као и поступке, потребну документацију и рокове. Средства се додјељују кроз две кључне мјере: директне подстицаје за пољопривредну производњу и подршку руралном развоју.</p> <p>Директни подстицаји укључују подршку за сточарску производњу, попут узгоја музних грла, јуница, товне јунади и пчеларства, као и за биљну производњу, укључујући воћарство, повртарство и производњу гљива. У оквиру подршке руралном развоју, средства су усмјерена на суфинансирање нове механизације, опреме за прераду, органске производње, производње љековитог и ароматичног биља, као и оснивање и рад задруга. Такође, предвиђена је подршка за едукације, учешће на сајмовима и анализе квалитета производа.</p> <p>Током процеса рада са фокус групама у оквиру израде стратегије, учесници су изразили позитивно мишљење о систему подршке, који им омогућава да се развијају и опстају. Међутим, указали су на потребу за даљим унапређењем подстицајних средстава у областима:</p> <ul style="list-style-type: none">• Један од основних проблема на свим газдинствима је непосједовање грађевинске дозволе за проширење постојећих капацитета и изградњу нових објеката, као и за набавку савремене опреме, због високе цијене и компликованих процедура. Неопходно је радити на модернизацији и легализацији објеката, подизању нивоа опремљености фарми, као и обнови руралне економије и унапређењу услова живота у руралним подручјима. Питање грађевинских дозвола не односи се само на републичке подстицаје. Међународни фондови који се релизују сваке године као што је нпр. EU4Agri програм Европске уније, такође поставља за услов посједовање грађевинске дозволе за изградњу објекта у сточарству. Посебно имајући у виду да се у процесу придруживања Европској унији, ускоро очекује активирање IPARD програма који подржава ове врсте инвестиција, рјешавање овог питања може се окарактерисати као једно од приоритетних активности које би ова средства у наредном периоду учинила доступним.• Тренутно не постоји системска подршка за прераду млијека на газдинству у производе типа сирева, јогурта и сл. Такође, непостојање откупних станица или мљекарских задруга које би посредовале у откупу млијека и/или његовој преради за мале произвођаче, чиме би се отворила додана вриједност производа, узрок су споре транзиције малих фарми

	<p>на економски одржив ниво.</p> <ul style="list-style-type: none">• Потребно је радити на одрживом управљању природним ресурсима и јачању отпорности пољопривредне производње на изазове климатских промјена, као и на преиспитивању концепта производње воћа и система подстицаја. До сада на подручју града није урађено мапирање воћарских подручја. Нису идентификоване хазардне и мултихазардне зоне и у складу са тим планирање зона гајења. Систем подстицаја подржава подизање засада свуда и у свим условима. Подизања нових засада треба да буде системски процес који ће предност дати подизању засада на позицијама и на начин да су минимално изложени временским неприликама, а у технолошком смислу обезбјеђени свим компонентама које омогућавају постизање високих и редовних приноса (одводњавање, припрема земљишта, наслон, квалитетан садни материјал, атрактивне и отпорне сорте, систем за наводњавање, системи против града и мрза). Приступ у подизању нових засада треба да дугорочно створи квалитетне, високо комерцијалне, климатски-паметне засаде који ће умањити потребе за интервенцијама локалне управе и министарства у смислу надокнада штета и сл.• Већи фокус треба ставити на повећање ефикасности ратарске производње и адаптацију на климатске промјене кроз примјену савремених технолошких рјешења. Најважнији проблем у гајењу ратарских култура је варирање приноса услјед климатских неприлика и варирање цијена откупа и репроматеријала. Тако нпр. у последњих 5 година, само у 2021. години није регистрован пад приноса најзаступљенијих ратарских култура. У осталим годинама овај пад кретао се у распону од -25% до -40%. Највеће смањење приноса настаје услјед суше, а затим услјед прекомјених падавина. Имајући у виду да се у наредној деценији очекује повећање просјечних температура и смањење количина падавина у вегетацијском периоду, мјере адаптације на сушу и ублажавања посљедица суше ће све више добијати на значају. Систем подстицаја тренутно подржава инвестиције у наводњавање, али не и у одводњавање, нити праксе редуковане, конзервацијске или регенеративне пољопривреде.• На подручју Приједора не постоји организован било који вид прераде или паковања поврћа. У том смислу, обезбјеђење елементарних услова за чување, а затим основну прераду у кисели програм, производњу сос парадајза и сл., може да створи услове за унапређење ове производње. Такође, потребно је побољшати управљање плодовима послје бербе, што укључује прање, калибрацију и опрему за паковање трајног поврћа, у складу са стандардима ЕУ и захтјевима тржишта. Осим директне подршке, евидентна је потреба за менторисањем у процесу кориштења фондова, маркетинга и технологије производње и прераде.• Рјешавање проблема радне снаге и развој подстицаја за повратак младих на село.• Боља координација програма подршке између ентитетског министарства пољопривреде и градске администрације у фази припреме планова подстицаја за одговарајућу календарску годину, кроз коју се може постићи већа ефикасност и правовременост у расподјели подстицаја. Ова координација ће омогућити прецизније дефинисање потреба пољопривредних произвођача и њихову бољу интеграцију у систем подршке, као и оптимизацију коришћења расположивих ресурса на свим
--	---

	нивоима власти. <ul style="list-style-type: none">Успоставити механизме за повезивање пољопривредних произвођача и креативне индустрије града Приједора кроз подстицајна средства.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Процент повећања подстицаја које користе пољопривредни произвођачи	1.075.000 КМ	10% годишње
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Побољшање конкурентности пољопривредних газдинстава и других релевантних субјеката на конкурсима и позивима за пласирање кредитних и грант (подстицајних) средстава.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 35.525.000,00 КМ Извор: 7.525.000,00 КМ Буџет ЈЛС 28.000.000,00 КМ Виши нивои власти		
Период спровођења мјере	2024 – 2030. година		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none">Одјељење за пољопривреду и рурални развој		
Носиоци спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none">Одјељење за пољопривреду и рурални развојАгенција „ПРЕДА“Ресор за пружање стручних услуга у пољопривреди, канцеларија Приједор		
Циљне групе	<ul style="list-style-type: none">Регистрована пољопривредна газдинства и пословни субјектиРелевантна удружења и кластери у области пољопривреде		

Веза са стратешким циљем	1. Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса
Приоритет	1.6. Одрживи развој руралних подручја
Назив мјере	1.6.3. Подршка развоју руралне инфраструктуре и побољшање доступности услуга сеоском становништву
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	<p>У оквиру стратегије развоја града Приједора, ова мјера је усмерена на унапређење руралне инфраструктуре и услуга кроз синергију са другим мјерама из стратегије, како би се системски приступило рјешавању кључних изазова руралних заједница. Поред изградње и ревитализације јавне и приватне инфраструктуре, акценат је стављен на рјешавање ширег спектра проблема који обухватају области као што су образовање, здравство, социјална заштита, телекомуникације, противпожарна заштита, широкопојасни интернет, као и физичка инфраструктура попут путева, водовода, електро-енергетске мреже, канализације и туристичке инфраструктуре. Паралелно с тим, природне љепоте и културно-историјско наслеђе руралних подручја препознате су као значајан потенцијал за одрживи развој туризма, уз контролисан и пажљиво планиран приступ.</p> <p>Депопулација је један од највећих изазова са којим се руралне заједнице суочавају, доводећи до смањења економске конкурентности, старења становништва и опадања квалитета јавних услуга. Ове посљедице су дубоко повезане са недовољно развијеним капацитетима руралних подручја да адекватно одговоре на потребе становништва и изазове савременог доба. Стратегија развоја града Приједора препознаје ове</p>

	<p>проблеме и кроз иновативне приступе као што је „Living Lab“ (у оквиру мјере 1.6.1) и активности пројекта „Rurall“ Агенције ПРЕДА, који тежи да унаприједи приступ развоју руралних средина.</p> <p>Један од кључних аспеката је превазилажење традиционалног приступа обнови инфраструктуре без дугорочне визије. Друштвени домови и други запуштени објекти у руралној средини често остају нефункционални јер се не интегришу у шири контекст развоја заједнице. Ова мјера настоји да преокрене овај тренд, претварајући их у мултифункционалне просторе који одговарају на реалне потребе становништва.</p> <p>Ови простори могу служити као мјеста за оснивање и удруживање пољопривредних произвођача кроз задруге и прерађивачке организације, дистрибутивне и откупне центре, као и центре за прераду. Поред тога, могу функционисати као демо-фарме, вртићи, нови модели становања и стамбене цјелине за младе који се враћају у рурална подручја, школе традиционалног кувања и старих заната, радионице за очување културног наслеђа и сајамски и манифестациони простори. Оваква рјешења се ослањају на локалне ресурсе и људски потенцијал, фокусирајући се на стварање нових могућности за живот и рад у селима. Кроз примјену принципа „Living Lab“, инфраструктурни пројекти постају динамички процеси који укључују локално становништво у креирање, тестирање и примјену рјешења. Пројекат „Rurall“ пружа основ за овакав приступ. Његови резултати, као што су мапирање неискоришћених ресурса, развој пословних модела и подстицање међусекторске сарадње, укључују се у имплементацију мјере 1.6.3, креирањем људских ресурса који ће приступити овим проблемима, развијају се пројекти блиски потребама руралне заједнице, суфинансирани од стране градске управе.</p> <p>Посебан акценат стављен је на унапређење услуга које интегришу јавни и приватни сектор. Кроз ове приступе, мјера 1.6.3 се директно надовезује на принципе „Living Lab“-а, доприносећи не само ревитализацији инфраструктуре већ и изградњи одрживих заједница. Оваква синергија између локалних актера, јавног и приватног сектора и постојећих развојних пројеката осигурава да резултати буду трајни, конкретни и усмјерени на побољшање квалитета живота у руралним срединама.</p> <p>Крајњи циљ је креирање одрживог модела управљања који јача капацитете руралних заједница за одговор на изазове депопулације и економске неконкурентности, стварајући притом одрживе услове за живот и рад у руралним срединама.</p>		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број нових пословних модела дефинисаних кроз успостављену инфраструктуру и развојне пројекте	0	4
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Побољшање услова живота и рада за становништво са пребивалиштем у руралним подручјима града.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 2.100.000,00 КМ Извор: 400.000,00 КМ Буџет ЈЛС 1.700.000,00 КМ Екстерни извори финансирања (ЕУ), Виши нивои власти		
Период спровођења мјере	2024 – 2030. година		

Институција одговорна за координацију спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none">• Одјељење за пољопривреду и рурални развој• Одјељење за саобраћај, комуналне послове и заштиту животне средине и имовинско-стамбене послове
Носиоци спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none">• Одјељење за пољопривреду и рурални развој• Ресор за пружање стручних услуга у пољопривреди, канцеларија Приједор
Циљне групе	<ul style="list-style-type: none">• Регистрована пољопривредна газдинства и пословни субјекти лоцирани у руралним подручјима града• Релевантна удружења и кластери у области пољопривреде• Заинтересовани појединци (посебно млади и жене) са пребивалиштем у руралним подручјима града

Веза са стратешким циљем	1. Стабилна локална економија која се развија и расте на бази знања, иновативности и ефикасног кориштења ресурса
Приоритет	1.6. Одрживи развој руралних подручја
Назив мјере	1.6.4. Подршка диверзификацији економије у руралним подручјима
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	<p>Диверзификација економских активности у руралним подручјима града Приједора представља стратешки одговор на изазове као што су ниски и нестабилни приходи, демографски пад и смањена отпорност на климатске и тржишне поремећаје. Ова мјера има за циљ повећање економске одрживости руралних домаћинстава, задржавање становништва у руралним подручјима и побољшање животног стандарда кроз промоцију и подршку развоју разноврсних економских дјелатности.</p> <p>У складу са стратегијом развоја града Приједора, ова мјера подстиче три главна правца диверзификације.</p> <ul style="list-style-type: none">• Први обухвата подршку преради и додавању вриједности пољопривредним производима на самим газдинствима. Примјери укључују производњу сира, брашна, сокова, сувог меса или других производа који могу постати дио локалних брендова. Оваква активност омогућава не само веће приходе газдинствима већ и повезивање са локалним и међународним тржиштима кроз географску заштиту и брендирање производа.• Други правац укључује развој руралног туризма као једног од кључних рјешења за привлачење туриста и отварање нових извора прихода. Рурални туризам у Приједору може се ослонити на природне, културне и гастрономске ресурсе који подржавају аутентична искуства за туристе. Поред традиционалног гостопримства, овај сектор може укључивати активности као што су брање гљива, сакупљање љековитог биља, учествовање у берби, радионице традиционалне кухиње и заната, те организацију годишњих манифестација. Овакве активности стварају нова занимања и могућности за младе који се враћају у села, уз истовремено подстицање развоја пољопривреде, занатства и услужних делатности. Да би туризам био одржив, потребно је стално унапређивати и диверзификовати понуду како би се задовољиле савремене потребе туриста. Рурални туризам, као дио шире стратегије, комбинује економске, културне и еколошке аспекте, ослањајући се на ЕУ иницијативе попут „Farm to Fork“. Ово омогућава креирање нових пословних модела који спајају пољопривреду, гастрономију и туризам, а такође пружају прилику за промоцију одрживих пракси и очување локалног екосистема.• Трећи правац односи се на запошљавање чланова руралних

	<p>домаћинстава ван пољопривреде, уз задржавање мјеста боравка на селу. Ово укључује оснивање малих и средњих предузећа у руралним подручјима, који не морају бити везани за пољопривреду, али пружају нове могућности запошљавања. У том контексту, од посебног значаја су иницијативе које укључују локалне заједнице и подстичу сарадњу кроз платформе попут „Living Lab“-а, развијене у оквиру мјере 1.6.1.</p> <p>Укупна имплементација мјере укључује припрему посебних програма за промоцију диверзификације, финансијску подршку за реализацију пројеката и умрежавање локалних актера. Финансирање активности диверзификације биће осигурано кроз сарадњу градске управе, међународних фондова и приватних иницијатива, док ће „Living Lab“ платформа и активност у оквиру мјере 1.6.1 играти важну улогу у њиховој имплементацији.</p> <p>Кроз ову мјеру, рурална подручја Приједора добијају прилику да постану одрживи простори са високом економском и друштвеном вриједношћу, уз оснаживање локалних заједница и подршку економској стабилности домаћинстава.</p>		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број нових производа креирано у руралним подручјима и интегрисано у систем "Поткозарска кућа"	0	мин. 10
	Број новокреираних туристичких садржаја или понуда	0	мин. 5
	Број запослених у новооснованим пословима у руралним подручјима	0	мин. 10
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Креирање релевантног садржаја, прилика и повољног пословног окружења у руралним подручјима града.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 700.000,00 КМ Извор: 220.000,00 КМ Буџет ЈЛС 480.000,00 КМ Екстерни извори финансирања (ЕУ), Виши нивои власти		
Период спровођења мјере	2024 – 2030. година		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none">• Одјељење за пољопривреду и рурални развој• Одјељење за привреду и предузетништво		
Носиоци спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none">• Агенција „ПРЕДА“• Ресор за пружање стручних услуга у пољопривреди, канцеларија Приједор		
Циљне групе	<ul style="list-style-type: none">• Регистрована пољопривредна газдинства и пословни субјекти лоцирани у руралним подручјима града• Релевантна удружења и кластери у области пољопривреде• Заинтересовани појединци (посебно млади и жене) са пребивалиштем у руралним подручјима града		
Веза са стратешким циљем	2. Обезбјеђење квалитетнијег садржаја и обима јавне друштвене инфраструктуре у складу са принципима доброг управљања		

Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.1. Унапређење улоге културе у животу грађана приједорске регије		
Назив мјере	Мјера 2.1.1: Заштита и обиљежавање објеката и локалитета културно-историјског наслеђа		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Обзиром да културни идентитет града обиљежава богато културно-историјско наслеђе (национални споменици БиХ, добра са привремене листе националних споменика БиХ, добра са листе петиција, добра у евиденцији Републичког завода за заштиту културно-историјског и природног наслеђа, те археолошки локалитети), реализација ове мјере ће укључити различите пројекте почевши од покретања иницијативе и добијања Рјешења о привременој и/или трајној заштити објеката битних за културни идентитет града, као и мапирања, очувања и промоције поменутих објеката, али и споменика НОБ-а и археолошких налазишта и локалитета. Ова мјера ће директно допринијети унапређењу и развоју културног идентитета града и позиционирању Приједора као града културе и умјетности.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Покренуте иницијативе за добијање трајне заштите и рестаурацију објеката од посебног културно-историјског значаја	1	4
	Мапирани и дигитализовани објекти од значаја за очување културно-историјског наслеђа Приједора	0	20
	Обезбјеђена нова ископавања, мапирање и промоција археолошког налазишта	0	1
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Ова мјера ће директно допринијети унапређењу и развоју културног идентитета града и позиционирању Приједора као града културе и умјетности.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	720.000 ЈЛС Екстерни извори финансирања Виши нивои власти		
Период спровођења мјере	2025-2030		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	●Одјељење за културу, међународну сарадњу, спорт и невладине организације		
Носиоци спровођења мјере	●Музеј Козаре, ●Меморијални Музеј на Мраковици ●Глерија Сретен Стојановић		
Циљне групе	Туристи, ученици, становништво града Приједора		
Веза са стратешким циљем	2. Обезбјеђење квалитетнијег садржаја и обима јавне друштвене инфраструктуре у складу са принципима доброг управљања		
Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.1. Унапређење улоге културе у животу грађана приједорске регије		

Назив мјере	Мјера 2.1.2: Развој кадрова и инфраструктуре		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	<p>Приједор је град са богатом традицијом умјетничког стваралаштва и културног наслеђа које је определијелило и савремени развој града у овој области. Сходно том, једно од усмјерења ће свакако бити и обезбјеђење услова за останака и наставака школовања младих умјетника Приједора. Један од заједничких проблема свих институција културе свакако јесте недостатак или неадекватност простора за базичне делатности установа културе, што условљава реализацију активности усмјерених на побољшање њихових капацитета. Наведени проблеми непосредно утичу на заштиту културног наслеђа, развој културних потреба и равноправно учешће грађана у културном животу, те сходно томе постоји потреба за плански усмереним капиталним улагањима како у у установе културе и заштиту културног наслеђа тако и инвестиционо одржавање културне инфраструктуре и техничко-технолошке модернизације на бази јасно дефинисаних приоритета.</p> <p>Мјера ће обухватити активности на унапређењу капацитета институција културе укључујући набавку неопходне опреме, обезбјеђење предуслова за проширење капацитета Народне Библиотеке „Ћирило и Методије“ али и унапређење капацитета Љетне баште (као основе за даљи развој фестивалског туризма). Поред унапређења инфраструктуре, проводиће се низ активности усмјерених на развој волонтерских програма у установама културе и укључивање младих у продукцију и презентацију културних садржаја, како из области културног наслеђа тако и из области савременог стваралаштва.</p>		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Унапређени капацитети институција културе	1	4
	Урађена пројектна документација и обезбјеђени предуслови за изградњу објекта Библиотеке	0	1
	Омогућена пререгистрација Музичке школе у школу Примјењених умјетности	0	1
	Обезбјеђен развој волонтерских програма у установама културе	0	5
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Ова мјера ће директно допринијети унапређењу и развоју културног идентитета града и позиционирању Приједора као града културе и умјетности.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	1.200.000 ЈЛС Екстерни извори финансирања Виши нивои власти		
Период спровођења мјере	2025-2030		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none">● Одјељење за културу, међународну сарадњу, спорт и невладине организације● Одјељење за образовање, здравство, социјалну заштиту и пронаталитетну и демографску политику		
Носиоци спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none">● Музеј Козаре,● Меморијални Музеј на Мраковици● Глерија Сретен Стојановић● ЈУ Народна библиотека Ћирило и Методије		

Циљне групе	Туристи, ученици, становништво града Приједора		
Веза са стратешким циљем	2. Обезбјеђење квалитетнијег садржаја и обима јавне друштвене инфраструктуре у складу са принципима доброг управљања		
Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.1. Унапређење улоге културе у животу грађана приједорске регије		
Назив мјере	Мјера 2.1.3: Популаризација и афирмација програма културног наслеђа кроз примјену интерактивних начина презентације		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Да би учешће у културном животу могло да оствари свој пуни потенцијал и да би могло да оствари свој еманципаторски и развојни утицај, неопходно је садржаје учинити доступне различитој публици. Тренутни степен дигитализације институција културе је на релативно ниском нивоу, што указује на потребу увођења нових модела у пословању (повећање безбједности података, активније употребе аналитике и сл.), али и нових модела презентације и промоције културне баштине, што ће у коначници садржаје учинити лакше доступним и атрактивнијим, а самим тим допринијети повећању броја посјетилаца. Поред увођења нових модела промоције и презентације, овом мјером ће се посебна пажња посветити унапређењу савременог стваралаштва, идентификацији и мапирању културно историјских потенцијала, подршци издавачкој дјелатности, али и подршци реализацији традиционалних, те развијању и реализацији нових културних манифестација Приједора.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Омогућени нови модели презентације и промоције културне баштине	1	20
	Унапређење савременог стваралаштва кроз подршку фестивалима	1	5
	% дигитализације архивске и старе и ријетке библиотечке грађе	0	80%
	% мапирања и идентификације културно историјског наслеђа	0	70%
	Повећање броја суфинансираних дјела издавачке дјелатности	15	30
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Ова мјера ће директно допринијети унапређењу и развоју културног идентитета града и позиционирању Приједора као града културе и умјетности.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	600.000 ЈЛС Екстерни извори финансирања Виши нивои власти		
Период спровођења мјере	2025-2030		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	●Одјељење за културу, међународну сарадњу, спорт и невладине организације		

Носиоци спровођења мјере	<ul style="list-style-type: none">●Музеј Козаре,●Меморијални Музеј на Мраковици●Галерија Сретен Стојановић●ЈУ Народна библиотека Ћирило и Методије
Циљне групе	Туристи, ученици, становништво града Приједора

Веза са стратешким циљем	2. Обезбјеђење квалитетнијег садржаја и обима јавне друштвене инфраструктуре у складу са принципима доброг управљања		
Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.2: Развој спорта код дјеце и цијеложивотног вјежбања грађанства		
Назив мјере	Мјера 2.2.1: Успостављен конзистентан систем управљања и финансирања спорта у локалној заједници		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	<p>Ова мјера ће обухватити унапређење модела управљања Програмима, намјењеном развоју спорта локалне заједнице, почевши од ажурирања базе података о спортским клубовима и удружењима, као и свим осталим информацијама битним за реализације програма подршке.</p> <p>Перманентно праћење и анализа односа остварених спортских резултата у односу на уложена средства, као и увођење нових програма финансирања школског спорта, допринијеће квалитетнијим иницијативама везаним за унапређење области спорта дјеце и омладине. У коначници ће успостављање једне овакве платформе допринијети доношењу даљих планова развоја заснованих на уважавању информација о постизању планова сваке од појединих спортских организација.</p> <p>Поред успостављања платформе за адекватније управљање развојем спорта, посебна пажња унутар ове мјере ће се посветити организацији и унапређењу постојећих и креирању нових спортских манифестација Приједора, као и промоцији спорта и значаја бављења спортом.</p> <p>Други сет активности ће се односити на подршку развоју аматерског спорта и подршку развоју врхунског спорта и спортиста. Активности развоја аматерског спорта ће укључивати подршку регистрацији нових спортских клубова, јачање капацитета спортских клубова, организацију бесплатних школа спорта, плаћање закупа спортских терена и сала као и подршку у спровођењу љекарских прегледа чланова клуба. У сарадњи са спортским организацијама, спортистима и спортисткињама који показују изузетне спортске резултате, биће пружена подршка од стране Града кроз различите моделе награђивања.</p> <p>Методe пружања одговарајуће непосредне или посредне подршке спортистима и спортисткињама из Приједора, који показују изузетне спортске квалитете биће развијене у сарадњи са спортским организацијама, како би им се омогућио пун развој њихових спортских и људских капацитета. Организација, управљање, постигнути резултати препознатих врхунских спортиста, адекватно ће се промовисати и подржати кроз различите моделе награђивања од стране локалне управе.</p>		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Успостављена платформа за конзистентно и функционално управљање спортом	0	1
	Повећан број програма и иницијатива које на посредан начин подстичу повећање броја	3	7

	школских спортских секција		
	% повећања износа Програма подршке спортским манифестацијама на годишњем нивоу	190.000 KM	35% 256.500 KM
	Подршка оснивању нових спортских клубова	0	10
	Увођење програма подршке аматерском спорту	0	7
	% повећања програма подршке унапређењу врхунског спорта	15.000 KM	(30%) 19.500 KM
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Реализација ове мјере ће допринијети повећању обухвата бављења спортом у свим сегментима становништва, као и укључивање што већег броја грађана у програме спортских активности, али и подизању свијести грађана о важности физичке активности, могућностима и доступностима бављења спортском рекреацијом.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	4.500.000 ЈЛС Екстерни извори финансирања Виши нивои власти		
Период спровођења мјере	2025-2030		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	●Одјељење за културу, међународну сарадњу, спорт и невладине организације		
Носиоци спровођења мјере	●Спортски клубови и удружења, школе		
Циљне групе	Спортски клубови и удружења, спортисти, рекреативци, ученици		

Веза са стратешким циљем	2. Обезбјеђење квалитетнијег садржаја и обима јавне друштвене инфраструктуре у складу са принципима доброг управљања		
Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.2: Развој спорта код дјеце и цијеложивотног вјежбања грађанства		
Назив мјере	Мјера 2.2.2: Развој и унапређење спорта и спортске инфраструктуре		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Реализација ове мјере ће обухватити два сета активности. Први сет активности ће се односити на подршку развоју и изградњи спортске инфраструктуре укључујући већ започете радове на спортским објектима али и прилагођавања постојећих спортских објеката потребама особа са инвалидитетом. Други сет активности ће се односити на јачање капацитета школа за реализацију активности вјежбања дјеце у школама и подршка реализацији спортских такмичења (Малих олимпијских игара и спорт плус програма и сл.).		
Кључни стратешки пројекти	СП 3.: Завршетак изградње Спортске дворане на Уријама		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број окончаних пројеката изградње спортске инфраструктуре	13	+50

	(новоизграђених и/или реконструисаних) спортских објеката		
	% побољшања материјално-техничких услова за реализацију наставе физичког васпитања као и ваннаставних активности и школског спорта	25.000 КМ	50% 50.000 КМ
	% повећања подршке реализацији спортских такмичења	10.000 КМ	30.000 КМ (на годишњем нивоу)
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Реализација ове мјере ће допринијети повећању обухвата бављења спортом у свим сегментима становништва, као и укључивање што већег броја грађана у програме спортских активности, али и подизању свијести грађана о важности физичке активности, могућностима и доступностима бављења спортском рекреацијом.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	10.500.000 ЈЛС Екстерни извори финансирања Виши нивои власти		
Период спровођења мјере	2025-2030		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	●Одјељење за културу, међународну сарадњу, спорт и невладине организације		
Носиоци спровођења мјере	Одјељење за културу, међународну сарадњу, спорт и невладине организације		
Циљне групе	Дјеца, школе, спортисти		

Веза са стратешким циљем	2. Обезбјеђење квалитетнијег садржаја и обима јавне друштвене инфраструктуре у складу са принципима доброг управљања		
Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.3: Унапређење квалитета живота и смањење социјалне искључености маргинализованих група друштва		
Назив мјере	Мјера 2.3.1: Стварање услова за побољшање понуде јавних услуга социјалног сектора		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Континуирано повећање броја корисника и ограниченост средстава за социјална давања, условљава потребу ефикасније примјене постојећих и дефинисање нових програма, мјера и активности директно усмјерених на најсиромашније и социјално угрожене групе, нарочито у најмање развијеним подручјима. Имајући то у виду посебна пажња ће се посветити развоју превентивних психосоцијалних програма, унапређењу капацитета прихватилишта за жртве насиља, повећању сензибилности грађана и већој информисаности о проблематици угрожених категорија становништва. Овом мјером ће се обухватити стварање услова за осивање и адекватно функционисање породичног савјетовалишта унутар Центра за социјални рад. Породично савјетовалиште ће обављати активности примарне превенције, као одговор на актуелне психосоцијалне потребе и проблеме грађана, при том обухватајући различите циљне групе, користећи нове методе превентивног дјеловања и преношења порука.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности

	Успостављање породичног савјетовалишта	0	1
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Реализација ове мјере допринијеће развоју социјалних услуга и превенирању проблема како појединци, породице и групе у ризику не би дошли у стање социјалне изолације и трајне зависности од социјалних служби.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	140.000 ЈЛС Центар за социјални рад Приједор		
Период спровођења мјере	2025-2030		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	●Одјељење за образовање, здравство, социјалну заштиту и пронаталитетну политику и демографску политику		
Носиоци спровођења мјере	Центар за социјални рад Приједор		
Циљне групе	Корисници услуга Центра за социјални рад		

Веза са стратешким циљем	2. Обезбјеђење квалитетнијег садржаја и обима јавне друштвене инфраструктуре у складу са принципима доброг управљања		
Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.3: Унапређење квалитета живота и смањење социјалне искључености маргинализованих група друштва		
Назив мјере	Мјера 2.3.2: Унапређење координације јавног сектора и ОЦД-а у развијању мреже социјалних услуга и помоћи рањивим категоријама		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Обзиром да је Законом о социјалној заштити дефинисано да се послови социјалне заштите могу радити, поред јавног и у приватном и цивилном сектору, ова мјера ће обухватити унапређење координације локалне управе са осталим релевантним институцијама и организацијама из других сектора, а у циљу обезбјеђења услуга непосредне помоћи и подршке корисницима. Центар за социјални рад ће у координацији са локалном управом радити на подстицању других организација и сектора у пружању услуга, као и пружању непосредне материјалне и/или стручне подршке пројектима који развијају мрежу социјалних услуга и помоћи рањивим категоријама. Сходно томе, ова мјера ће обухватити проширење услуге за старија лица, нарочито обезбјеђење услова за „помоћ у кући“. Подршка старијим лицима која остају код своје куће има вишеструки ефекат, како на повећање задовољства самих старијих лица тако и на смањење трошкова бриге или смјештаја за старија лица.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број обучених његоватеља	10	50
	Број организација цивилног друштва које су се укључиле у програме подршке	0	7
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Реализација ове мјере допринијеће развоју социјалних услуга и превенирању проблема како појединци, породице и групе у ризику не би дошли у стање социјалне изолације и трајне зависности од социјалних служби.		
Индикативна финансијска	370.000 ЈЛС		

конструкција са изворима финансирања	Екстерни извори финансирања Виши нивои власти
Период спровођења мјере	2025-2030
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	●Одјељење за образовање, здравство, социјалну заштиту и пронаталитетну политику и демографску политику
Носиоци спровођења мјере	ОЦД, Центар за социјални рад, надлежно одјељење
Циљне групе	Старија лица, организације цивилног друштва

Веза са стратешким циљем	2. Обезбјеђење квалитетнијег садржаја и обима јавне друштвене инфраструктуре у складу са принципима доброг управљања		
Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.3: Унапређење квалитета живота и смањење социјалне искључености маргинализованих група друштва		
Назив мјере	Мјера 2.3.3: Побољшање капацитета и напређење услуге лијечења и његе		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	<p>Чињеница да је из године у годину повећава број старијих лица којима је неопходна социјална и материјална подршка, обзиром да стање социјалне сигурности пензионера увелико зависи од тога имају ли довољна и редовна примања по основу права на пензију. Још један од евидентних проблема је и слабљење породичне солидарности и препуштање старијих лица „својој судбини“ из чега проистичу и активности које ће се, поред помоћи у кући, односити и на збрињавање у установама социјалне заштите, али и здравствено збрињавање. Иако највећи број старијих лица у стању зависности остаје код куће, ипак дио њих се налази у стању потребе која изискује смјештај у установи (Дому за старија лица). Имајући у виду напријед поменуто, Град Приједор је усвојио „Средњерочни план социјалне заштите у Граду Приједору за период од 2021-2025.“, гдје је управо питање социјалне сигурности један од стратешких циљева Приједора.</p> <p>Овом стратешком мјером планирају се два сета активности од који се један односи на јачање капацитета Дома за стара лица, док се други односи на заједничке активности Градске управе и Центра за социјални рад које ће подразумевати:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Обухваћености новчаном помоћи свих особа које за то испуњавају услове и орјентисаност на потребе2. Раст номиналних износа новчане помоћи, као и3. Развој додатних програма материјалне подршке за задовољење егзистенцијалних потреба (огријев, трошкови ел. енергије, комуналне услуга, исхрана и сл.)		
Кључни стратешки пројекти	СП 5.: Побољшање капацитета и унапређење услуге лијечења и његе		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	% повећања номиналних износа помоћи	310.000 КМ	50% 465.000 КМ
	Број адаптираних и прилагођених мјеста за потпуно зависне кориснике у Дому за стара лица	0	30
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Реализација ове мјере допринијеће развоју социјалних услуга и превенирању проблема како појединци, породице и групе у ризику не би дошли у стање социјалне изолације и трајне зависности од		

	социјалних служби.
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	2.000.000 ЈЛС Екстерни извори финансирања Виши нивои власти
Период спровођења мјере	2025-2030
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	●Одјељење за образовање, здравство, социјалну заштиту и пронаталитетну политику и демографску политику
Носиоци спровођења мјере	Центар за социјални рад, Дом за стара лица
Циљне групе	Тешко обољели пацијенти, стара лица,

Веза са стратешким циљем	2. Обезбјеђење квалитетнијег садржаја и обима јавне друштвене инфраструктуре у складу са принципима доброг управљања		
Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.3: Унапређење квалитета живота и смањење социјалне искључености маргинализованих група друштва		
Назив мјере	Мјера 2.3.4: Унапређење услуга за дјецу без родитељског старања		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	<p>Ова мјера ће обухватити реализацију пројектних активности усмјерених на пружање подршке младим који након навршених 18 година, па законској регулативи излазе из система социјалне заштите и крећу у самосталан живот, односно остају без институционалне подршке.</p> <p>Активности подршке овој угроженој категорији, међу којима су и особе са потешкоћама у развоју ће, поред пружања сигурног мјеста за живот и обуку у основним животним вјештинама, подразумевати подршку у фази транзиције ка самосталности и укључивању у друштво у циљу њихове што боље припреме за самосталан живот, јер се врло често дешава да управо ова дјеца након престанка институционалне подршке остају препуштена сама себи, чиме постају ризична, маргинализована друштвена група и живе у напорима да себи осигурају самосталан живот.</p> <p>Обзиром да је ове младе људе потребно подржавати док год им је помоћ потребна, мјере ће обухватити активности провођења мјера старатељске заштите, све до пуног оспособљавања за самосталан живот, самостално становање уз подршку, надзор над старатељским мјерама и промовисање хранитељства као најоптималнијег вида збрињавања подршка хранитељима.</p>		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Додатни програми подршке/ проширена права за дјецу без родитељског старања	0	3
	Број хранитељских породица	37	150
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Реализација ове мјере допринијеће развоју социјалних услуга и превенирању проблема како појединци, породице и групе у ризику не би дошли у стање социјалне изолације и трајне зависности од социјалних служби.		

Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	900.000 ЈЛС Екстерни извори финансирања
Период спровођења мјере	2025-2030
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	●Одјељење за образовање, здравство, социјалну заштиту и пронаталитетну политику и демографску политику
Носиоци спровођења мјере	Центар за социјални рад
Циљне групе	Дјеца без родитељског старања, хранитељске породице

Веза са стратешким циљем	2. Обезбјеђење квалитетнијег садржаја и обима јавне друштвене инфраструктуре у складу са принципима доброг управљања		
Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.3: Унапређење квалитета живота и смањење социјалне искључености маргинализованих група друштва		
Назив мјере	Мјера 2.3.5: Стварање услова за пружање различитих облика помоћи лицима са инвалидитетом		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	<p>Иако у Приједору, поред Центра за социјални рад, постоје још двије институције (Специјална основна и средња школа у Приједору - Центар „Сунце“ и ЈУ Дом за мушка лица са инвалидитетом Приједор), рад на смањивању различитих облика дискриминације лица са инвалидитетом, уз обезбјеђење једнаких могућности за све треба да буде континуиран процес, обзиром да је ова група становништва у сталној опасности од дискриминације по различитим основама, али и између различитих група особа са инвалидитетом.</p> <p>Ова мјера ће обухватити активности на даљем системском интегрисању у социјалну заштиту дјеце и омладине са потешкоћама у развоју, стварању услова за обезбјеђење кућне његе за све тешке инвалиде, као и сталне едукације особа са инвалидитетом у циљу разумјевања и остваривања својих права.</p>		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	% унапређења капацитета за школовање дјеце и омладине са потешкоћама у развоју	0	30%
	Повећање броја интервенција кућне његе за тешке инвалиде	0	70%
	Број едукација за особе са инвалидитетом	0	5 (на годишњем нивоу)
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Реализација ове мјере допринијеће развоју социјалних услуга и превенирању проблема како појединци, породице и групе у ризику не би дошли у стање социјалне изолације и трајне зависности од социјалних служби.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	1.500.000 ЈЛС		
Период спровођења мјере	2025-2030		

Институција одговорна за координацију спровођења мјере	●Одјељење за културу, међународну сарадњу, спорт и невладине организације
Носиоци спровођења мјере	Центар за социјални рад
Циљне групе	Тешки инвалиди, особе са инвалидитетом, дјеца и омладина са потешкоћама у развоју

Веза са стратешким циљем	2. Обезбјеђење квалитетнијег садржаја и обима јавне друштвене инфраструктуре у складу са принципима доброг управљања		
Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.4: Смањење ризика од катастрофа, посебно у односу на утицаје поплава и пожара		
Назив мјере	Мјера 2.4.1: Изградња, модернизација и диверзификација система за рано упозоравање и узбуњивање становништва о надолazeћим или непосредним опасностима		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Систем за јавно узбуњивање становништва састојао се од двадестак електричних сирена распоређених по територији града Приједора и околних мјеста на бази студије чујности. Могућност даљинског укључивања овог система онемогућена је гашењем Центра за обавјештавање који је укинут заједно са гашењем Одсјека Министарства одбране у чијем саставу је исти функционисао. Законска обавеза локалне заједнице је вратити у пуну функцију систем јавног узбуњивања са управљањем са једног мјеста користећи напредније технологије узбуњивања помоћу звучног и говорног модела преноса података.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Изграђен нови функционални систем за јавно узбуњивање	0	1
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Реализација ове мјере омогућава ефикасније ангажовање расположивих капацитета и њихово стављање у функцију заштите и спасавања становништва, материјалних добара и животне средине, а самим тим ће створити претпоставке за смањење ризика од природних и елементарних катастрофа.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	700.000 ЈЛС Екстерни извори финансирања		
Период спровођења мјере	2025-2030		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	●Одјељење за образовање, здравство, социјалну заштиту и пронаталитену политику и демографску политику		
Носиоци спровођења мјере	Одсјек за цивилну заштиту		
Циљне групе	Становници града Приједора		

Веза са стратешким циљем	2. Обезбјеђење квалитетнијег садржаја и обима јавне друштвене инфраструктуре у складу са принципима доброг управљања		
Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.4: Смањење ризика од катастрофа, посебно у односу на		

	утицаје поплава и пожара		
Назив мјере	Мјера 2.4.2: Развој самосталне аналогне и дигиталне радиокомуникацијске мреже, као и обезбјеђење адекватне локације за постављање репетитора и пратеће опреме		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Постоји реална потреба посједовања алтернативних система веза па руковођење акцијама заштите и спасавања, јер је познато да у условима ванредних ситуација и дужег недостатка електричне енергије и интернета долази до прекида рада постојећих конвенционалних система. Већ постоје значајни почетни кораци на успостави овог система, али је у наредном периоду потребно у оквиру успостављања Оперативно комуникационог центра 121, при Одсјеку за цивилну заштиту, као и постављањем вишенамјенских стубовова на истакнутим висинским локацијама на планини Козари, створити могућности за изградњу самосталне независне аналогне и дигиталне радиокомуникационе мреже која ће бити доступна свим субјектима заштите и која ће омогућавати несметан рад и правовремен пренос свих врста информација у реалном времену, како у редовном раду субјеката, а посебно у условима ванредних ситуација.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Постављени решеткасти стубови носача на Козари	0	2
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Реализација ове мјере омогућава ефикасније ангажовање расположивих капацитета и њихово стављање у функцију заштите и спасавања становништва, материјалних добара и животне средине, а самим тим ће створити претпоставке за смањење ризика од природних и елементарних катастрофа.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	100.000 ЈЛС Екстерни извори финансирања Виши нивои власти		
Период спровођења мјере	2025-2030		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	Град Приједор		
Носиоци спровођења мјере	Одсјек за цивилну заштиту		
Циљне групе	Становништво града Приједора		

Веза са стратешким циљем	2. Обезбјеђење квалитетнијег садржаја и обима јавне друштвене инфраструктуре у складу са принципима доброг управљања		
Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.4: Смањење ризика од катастрофа, посебно у односу на утицаје поплава и пожара		
Назив мјере	Мјера 2.4.3: Материјално техничко опремање субјеката заштите и спасавања потребним средствима и опремом		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	У наредном периоду потребно је плански приступити набавци адекватане опреме и средстава за рад различитих спасилачких служби користећи како властита средства за развој субјеката заштите, тако и средства градског Буџета. Овај процес такође треба да прати и одговарајућа обука кадра који се ангажује на овим пословима, као и		

	стварање просторних услова за квалитетно складиштење и чување средстава за заштиту и спасавање.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	% унапређења капацитета субјеката заштите	0	20%
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Реализација ове мјере омогућава ефикасније ангажовање расположивих капацитета и њихово стављање у функцију заштите и спасавања становништва, материјалних добара и животне средине, а самим тим ће створити претпоставке за смањење ризика од природних и елементарних катастрофа.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	1.000.000 ЈЛС Екстерни извори финансирања		
Период спровођења мјере	2025-2030		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	Град Приједор		
Носиоци спровођења мјере	Одсјек за цивилну заштиту		
Циљне групе	Становништво града Приједора		

Веза са стратешким циљем	2. Обезбјеђење квалитетнијег садржаја и обима јавне друштвене инфраструктуре у складу са принципима доброг управљања		
Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.4: Смањење ризика од катастрофа, посебно у односу на утицаје поплава и пожара		
Назив мјере	Мјера 2.4.4: Заштита од поплава		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Организација спровођења мјера заштите на води и под водом базира се на реализацији превентивно-техничких мјера, интервентних мјера и реализацији мјера за ублажавање и отклањање посљедица плавлена одређеног подручја на територији града Приједора. Најважнију превентивну мјеру заштите од поплава представља изградња потребних водозаштитних објеката односно насипа на ријеци Сани и Гомјеници као и редовно одржавање постојећих заштитних објеката и периодична регулација или чишћење бујичних водотока и канала за одвођење површинских вода. Ова мјера ће обухватити редовне програме заштите од поплава до нивоа који је усклађен са ингеренцијама локалне заједнице у овој области а које су највећим дијелом усмјерене ка санацији и изградњи пропуста и потпорних зидова ради спречавања ерозија од бујица, одрона земљишта и заштите од поплава.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	% повећања подршке програмима заштите од поплава	250.000 KM	100% 500.000 KM

Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Реализација ове мјере омогућава ефикасније ангажовање расположивих капацитета и њихово стављање у функцију заштите и спасавања становништва, материјалних добара и животне средине, а самим тим ће створити претпоставке за смањење ризика од природних и елементарних катастрофа.
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	1.750.000 ЈЛС
Период спровођења мјере	2025-2030
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	Град Приједор
Носиоци спровођења мјере	Одсјек за цивилну заштиту
Циљне групе	Становништво града Приједора

Веза са стратешким циљем	2. Обезбјеђење квалитетнијег садржаја и обима јавне друштвене инфраструктуре у складу са принципима доброг управљања		
Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.5: Унапређење услуга јавног здравства		
Назив мјере	Мјера 2.5.1: Унаприједити прехоспитално хитно збрињавање обољелих и повријеђених		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	<p>С обзиром на огроман значај прехоспиталне његе и тријаже као кључних компоненти хитне помоћи које пружају рану и непосредну медицинску помоћ, обезбјеђење адекватног функционисања и унапређења службе хитне помоћи је један од дефинисаних приоритета локалне заједнице.</p> <p>Финансирање тимова хитне медицинске помоћи је прописано Уговором о финансирању примарног нивоа здравствене заштите, те се сходно броју становника Приједора од стране Фонда здравственог осигурања Републике Српске дотирају средства за финансирање укупно 8 мобилних тимова хитне медицинске помоћи.</p> <p>Имајући у виду велику површину и разуђеност територије Града Приједора потребно је формирање додатна 4 мобилна тима хитне медицинске помоћи која ће омогућити адекватну покривеност територије, што не може бити додатно финансирано из Фонда здравственог осигурања Републике Српске. Сходно томе, једна од дефинисаних мјера унутар приоритета 2.5. Унапређење услуга јавног здравства ће свакако бити и обезбјеђење адекватног функционисања и унапређења службе хитне помоћи, са акцентом на мобилне тимове хитне помоћи.</p>		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број тимова хитне медицинске помоћи	8	12
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Реализација мјере ће омогућити унапређење услуга јавног здравства града Приједора.		
Индикативна финансијска конструкција са	250.000 ЈЛС		

изворима финансирања	
Период спровођења мјере	2025-2030
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	Град Приједор
Носиоци спровођења мјере	Дом здравља Приједор
Циљне групе	Становништво града Приједора

Веза са стратешким циљем	2. Обезбјеђење квалитетнијег садржаја и обима јавне друштвене инфраструктуре у складу са принципима доброг управљања		
Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.5: Унапређење услуга јавног здравства		
Назив мјере	Мјера 2.5.2: Оснажити потенцијал превентивне медицине		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	<p>У складу са Законом о здравственој заштити, Дом здравља Приједор је у претходном периоду успио да обезбиједи основне предуслове за оснивање једне од нових организацијоних јединица (простор, кадрови, опрема), односно јединицу која ће се бавити промоцијом здравља и превенцијом обољења.</p> <p>Имајући у виду чињеницу да је рано откривање и превенција масовних незаразних болести (малигне болести, кардиоваскуларне болести, дијабетес, орално здравље, ментално здравље) имају огроман значај на даље лијечење, оснивање и функционисање Центра за превенцију на неки начин представљаја неопходност у системима здравствене заштите.</p> <p>Утицај на смањење ризика од хроничних обољења и других болести ће се кроз овај Центар, превентивно дјеловати путем различитих свеобухватних програмима промоције здравља, превенције болести и унапређења квалитета живота свих циљних група.</p>		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Адаптирани и модернизовани простори и успостављена организациона јединица превентивне медицине	0	1
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Реализација мјере ће омогућити унапређење услуга јавног здравства града Приједора.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	280.000 ЈЛС Екстерни извори финансирања		
Период спровођења мјере	2025-2030		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	Град Приједор		
Носиоци спровођења мјере	Дом здравља Приједор		

Циљне групе	Становништво града Приједора		
Веза са стратешким циљем	2. Обезбјеђење квалитетнијег садржаја и обима јавне друштвене инфраструктуре у складу са принципима доброг управљања		
Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.5: Унапређење услуга јавног здравства		
Назив мјере	Мјера 2.5.3: Унапређење дјеловања хигијенско-епидемиолошке службе Дома здравља Приједор		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	<p>Глобална пандемија која се десила у претходном периоду указала је на велики значај и улогу брзог и адекватног реаговања на јавноздравствене ризике, односно на брза откривања, реаговања, првенцију и комуникацију са широм заједницом.</p> <p>Важност у дјеловању код појаве кризних јавноздравствених ситуација, ризика које се односе на друга заразна обољења (туберкулоза, морбиле и сл.), као и појаву различитих болести узрокованих биолошким агенсима (уједи крпеља и сл.), али и дјеловања на спречавање даљих ризика од њиховог ширења, указују на огроман значај даљег унапређења ове службе.</p> <p>Сходно томе, потребно је створити предуслове за што бржи и ефикаснији одговор у кризним ситуацијама, унаприједити систем јавног узбуњивања и брзе реакције као одговор на кризу која утиче на здравље становништва. Ово подразумијева дефинисање кризних планова, мапирање ресурса, провођење континуираних едукација и вјежби, те унапређење капацитета хигијенско епидемиолошке службе. Реализација поменутих активности би требала да допринесе побољшању спремности на брзи одговор.</p>		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Унапређени капацитети хигијенско епидемиолошке службе	0	40%
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Реализација мјере ће омогућити унапређење услуга јавног здравства града Приједора.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	700.000 ЈЛС		
Период спровођења мјере	2025-2030		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	Град Приједор		
Носиоци спровођења мјере	Дом здравља Приједор		
Циљне групе	Становништво града Приједора		
Веза са стратешким циљем	2. Обезбјеђење квалитетнијег садржаја и обима јавне друштвене инфраструктуре у складу са принципима доброг управљања		
Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.5: Унапређење услуга јавног здравства		
Назив мјере	Мјера 2.5.4: Унапређење дигиталних вјештина и унапређење процеса дигиталне трансформације здравственог сектора		

Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Циљ ове мјере је да се обезбједи едукација здравствених радника у области дигиталних вјештина и трансформације здравственог сектора. Ова мјера ће осигурати да здравствени радници буду спремнији да користе савремене дигиталне алате и технологије, побољшавајући на тај начин ефикасност и квалитет здравствених услуга. Обуке ће бити усмјерене на нове технологије у дијагностици, примјени вјештачке интелигенције у породичној медицини са циљем растерећења доктора породичне медицине, примјени технологија у менталном здрављу и хитној медицинској служби.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број здравствених радника који су добили подршку	0	150
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Реализација мјере ће омогућити унапређење услуга јавног здравства града Приједора.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	220.000 ЈЛС Екстерни извори финансирања		
Период спровођења мјере	2025-2030		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	Град Приједор		
Носиоци спровођења мјере	Дом здравља Приједор		
Циљне групе	Становништво града Приједора		

Веза са стратешким циљем	2. Обезбјеђење квалитетнијег садржаја и обима јавне друштвене инфраструктуре у складу са принципима доброг управљања		
Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.6: Обезбјеђење већег учешће ОЦД у социоекономском развоју и дјеловању у складу са начелима одрживог развоја		
Назив мјере	Мјера 2.6.1: Унапређење стручних капацитета запослених јавне управе за планску и транспарентну додјелу, праћење и евалуацију буџетских средстава намијењених за програме и пројекте ОЦД		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Како Град Приједор издваја значајна средства која путем грантова додјељује као подстицај раду и реализацији пројеката различитих ОЦД града Приједора, један од најбитнијих сегмената је управо и унапређење стручних капацитета запослених јавне управе за планску и транспарентну додјелу, праћење и евалуацију буџетских средстава намијењених за програме и пројекте ОЦД. Повратне информације добијене након стручне евалуације и праћења планираног утрошка средстава од стране ОЦД представља најбитнији фактор приликом могућег креирања нових критеријума додјеле грантова и одлучивању о прихватљивости различитих ОЦД за будуће суфинансирање од стране Градске управе.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број спроведених обука	0	7

Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Реализација мјере ће допринијети унапређењу транспарентног финансирања и одрживости цивилног сектора, као и омогућити повећање учешћа тих организација у процесу европских интеграција.
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	20.000 ЈЛС Екстерни извори финансирања
Период спровођења мјере	2025-2030
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	Град Приједор
Носиоци спровођења мјере	Одјељење за културу међународну сарадњу, спорт и невладине организације
Циљне групе	Запослени у јавној управи, ОЦД

Веза са стратешким циљем	2. Обезбјеђење квалитетнијег садржаја и обима јавне друштвене инфраструктуре у складу са принципима доброг управљања		
Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.6: Обезбјеђење већег учешће ОЦД у социоекономском развоју и дјеловању у складу са начелима одрживог развоја		
Назив мјере	Мјера 2.6.2: Унапређење стручних капацитета ОЦД за учешће на домаћим и/или међународним позивима за додјелу средстава и транспарентно и ефикасно управљање пројектима		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Јачање организација цивилног друштва града Приједора обухватиће активности на унапређењу њихових стручних капацитета како би се додатно омогућило њихово јачање и функционисање кроз различите изворе средстава. Унапређење стручних капацитета организација цивилног друштва обухватиће активности различитих видова едукација, почевши од оспособљавања за добијање средстава из различитих извора, едукација за транспарентно и ефикасно управљање пројектима, али и специфичних оспособљавања за обављање различитих врста услуга (његоватељи и сл.)		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број спроведених обука	0	5 (на годишњем нивоу)
	Број обучених чланова ОЦД-а	0	50 (на годишњем нивоу)
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Реализација мјере ће допринијети унапређењу транспарентног финансирања и одрживости цивилног сектора, као и омогућити повећање учешћа тих организација у процесу европских интеграција.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	35.000 ЈЛС Екстерни извори финансирања		
Период спровођења мјере	2025-2030		

Институција одговорна за координацију спровођења мјере	Град Приједор
Носиоци спровођења мјере	Одјељење за културу међународну сарадњу, спорт и невладине организације
Циљне групе	ОЦД

Веза са стратешким циљем	2. Обезбјеђење квалитетнијег садржаја и обима јавне друштвене инфраструктуре у складу са принципима доброг управљања		
Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.6: Обезбјеђење већег учешће ОЦД у социоекономском развоју и дјеловању у складу са начелима одрживог развоја		
Назив мјере	Мјера 2.6.3: Суфинансирање пројеката међународне сарадње		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Обзиром да ја навећи дио ОЦД углавном ограничених кадровских, финансијских и стручних капацитета, само мало број њих са подручја града Приједора има довољне капацитете и знање да аплицира на различите међународне пројекте, односно користи екстерне изворе суфинансирања њихових пројектних идеја. Самим тим од суштинске важности је оспособљавање истих, те пружање адекватне подршка за учешће и реализацију пројектних идеја финансираних из екстерних извора средстава. Обезбјеђивање учешћа суфинансирања овог типа пројектних идеја увелико олакшава њихову могућност учешћа у различитим програмима и као апликанта али и као партнера.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број суфинансираних пројеката	0	10
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Реализација мјере ће допринијети унапређењу транспарентног финансирања и одрживости цивилног сектора, као и омогућити повећање учешћа тих организација у процесу европских интеграција.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	210.000 ЈЛС Екстерни извори финансирања		
Период спровођења мјере	2025-2030		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	Град Приједор		
Носиоци спровођења мјере	Одјељење за културу међународну сарадњу, спорт и невладине организације		
Циљне групе	ОЦД		

Веза са стратешким циљем	2. Обезбјеђење квалитетнијег садржаја и обима јавне друштвене инфраструктуре у складу са принципима доброг управљања		
Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.6: Обезбјеђење већег учешће ОЦД у социоекономском развоју и дјеловању у складу са начелима одрживог развоја		
Назив мјере	Мјера 2.6.4: Подстицаји реализацији локалних пројектних иницијатива		

Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Ова мјера ће обухватити наставак континуиране активности подршке раду, функционисању, односно реализацији различитих пројектних иницијатива за унапређење локалне заједнице, кандидованих од стране организација цивилног друштва са подручја града Приједора. Сходно дефинисаним мјерама и приоритетима овог стратешког документа предност ће се свакако давати иницијативама које ће својом реализацијом доприносити постизању постављених стратешких циљева, односно постављених индикатора из свих стратешки дефинисаних фокуса.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Повећање броја квалитетних пројектних идеја које доприносе развоју локалне заједнице у различитим секторима	0	10
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Реализација мјере ће допринијети унапређењу транспарентног финансирања и одрживости цивилног сектора, као и омогућити повећање учешћа тих организација у процесу европских интеграција.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	500.000 ЈЛС Екстерни извори финансирања		
Период спровођења мјере	2025-2030		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	Град Приједор		
Носиоци спровођења мјере	Одјељење за културу међународну сарадњу, спорт и невладине организације		
Циљне групе	ОЦД		

Веза са стратешким циљем	2. Обезбјеђење квалитетнијег садржаја и обима јавне друштвене инфраструктуре у складу са принципима доброг управљања		
Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.6: Обезбјеђење већег учешћа ОЦД у социоекономском развоју и дјеловању у складу са начелима одрживог развоја		
Назив мјере	Мјера 2.6.5: Оснивање и функционисање Омладинског центра Приједор		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Овом мјером је обухваћено оснивање Омладинског центра Приједор, односно успостављање адекватног простора у којем би млади проводили своје слободно вријеме. Простор ће бити намијењен за ученике, студенте и омладинске организације које егзистирају на подручју Приједора, са циљем едукације младих, одржавања различитих конференција, презентација али и умрежавања младих људи. Реализација ове мјере је почела током 2023. године, чиме је адаптирано 96 m ² корисног простора, док ће се у нередном периоду радити на дањем унапређењу капацитета али и конкретног рада и дјеловања овог центра.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Основан Омладински центар	0	1

Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Реализација мјере ће допринијети унапређењу транспарентног финансирања и одрживости цивилног сектора, као и омогућити повећање учешћа тих организација у процесу европских интеграција.
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	320.000 ЈЛС Екстерни извори финансирања
Период спровођења мјере	2025-2030
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	Град Приједор
Носиоци спровођења мјере	Одјељење за културу међународну сарадњу, спорт и невладине организације
Циљне групе	ОЦД

Веза са стратешким циљем	2. Обезбјеђење квалитетнијег садржаја и обима јавне друштвене инфраструктуре у складу са принципима доброг управљања		
Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.7: Изврсноћ у образовању		
Назив мјере	Мјера 2.7.1: Побољшање/модернизација основне инфраструктуре за објекте предшколског, основног, средњешколског и високог образовања		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	<p>Осигурати сигурне, функционалне и модерне образовне просторе који задовољавају савремене стандарде, једна од кључних претпоставки за развој квалитетног предшколског, основног, средњешколског и високог образовања. У наредном периоду Град Приједор је у фокус поставио задатак да ради на унапређењу физичких објеката и просторија у образовним установама како би оне биле боље прилагођене потребама свих корисника и технолошким промјенама. То подразумјева подршку у:</p> <ul style="list-style-type: none">- Санацији дотрајалих објеката и осигурање основних услова за рад (кровови, прозори, гријање, освјетљење, санитарни чворови),- Имплементацији енергетске ефикасности (постављање изолационих фасада, енергетски ефикасних система гријања и расвјете, те уградњу соларних панела) чиме ће се омогућити смањење трошкова одржавања,- Изградњу/уређење/унапређење заједничких простора и учионица (спортских терена, библиотека, лабораторија, ИТ учионица, простора за ваннаставне активности и креативни рад),- Развоју дигиталне инфраструктуре и увођењу паметних рјешења за управљање просторима и за реализацију наставних и ваннаставних активности. <p>Мјера подразумјева осигурање финансијских средстава за реализацију наведених интервенција из локалних и осталих извора.</p>		
Кључни стратешки пројекти	СП 2.: Изградња и опремање Центар за високо образовање Приједор СП4: Изградња дјечијег вртића у насељу Пећани		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број образовних институција подржаних кроз инфраструктурне захвате	0	2 (мин.)

Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Изврсност у образовању припрема младе генерације не само за конкурентан наступ на тржишту рада, већ и за даљу професионалну и личну афирмацију на бази препознатих афинитета и талената.
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	4.200.000 ЈЛС
Период спровођења мјере	2025-2030
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	Град Приједор
Носиоци спровођења мјере	Одјељење за образовање, здравство, социјалну заштиту и пронаталитетну политику и демографску политику
Циљне групе	Дјеца, образовне институције

Веза са стратешким циљем	2. Обезбјеђење квалитетнијег садржаја и обима јавне друштвене инфраструктуре у складу са принципима доброг управљања		
Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.7: Изврсност у образовању		
Назив мјере	Мјера 2.7.2: Опремање кабинета и учионица у образовним установама за актуелна и нова занимања		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Ова мјера има за циљ модернизацију кабинета и учионица у образовним установама за актуелна и нова занимања кроз техничко и технолошко унапређење, како би ученици стекли практичне вјештине и знања усклађена с потребама савременог тржишта рада и научног развоја. Фокус је на опремању простора савременом технологијом и алатима који омогућавају квалитетно извођење наставе за постојећа и нова занимања, посебно у STEM подручјима (лабораторијске опрема за природне науке, ИТ опреме – паметне табле, интерактивних наставних средстава, софтвера и платформи за учење, 3Д принтера, роботских сетова и сл. Мјеру је потребно посматрати и у контексту имплементације стратешког пројекта „Оснивање Центра за високо образовање“ и иницијативе за отварање „Умјетничке школе Приједор“ (трансформацијом Музичке школе „Саво Балабан“).		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број опремљених и адаптираних кабинета/учионица	0	3 (мин.)
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Реализација мјере ће допринијети унапређењу транспарентног финансирања и одрживости цивилног сектора, као и омогућити повећање учешћа тих организација у процесу европских интеграција.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	1.400.000 ЈЛС		
Период спровођења мјере	2025-2030		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	Град Приједор		

Носиоци спровођења мјере	Одјељење за образовање, здравство, социјалну заштиту и пронаталитетну политику и демографску политику
Циљне групе	Дјеца, образовне институције

Веза са стратешким циљем	2. Обезбјеђење квалитетнијег садржаја и обима јавне друштвене инфраструктуре у складу са принципима доброг управљања		
Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.7: Изврсност у образовању		
Назив мјере	Мјера 2.7.3: Финансирање пројеката наставника и ученика у оквиру реализације наставних предмета, секција, такмичења и других ваннаставних активности		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Већа ангажованост ученика и наставника у додатним активностима које развијају критичко размишљање и креативност, треба да осигура да образовне установе постану расадник иновација и идеја, док ученици и наставници добијају прилику да остваре свој потенцијал у окружењу. Узимајући у обзир значај ове тематике за развој иновација размотриће се иницијатива за оснивање фонда кроз који ће се обезбједити годишње финансирање имплементације пројеката ученика и наставника у школама и другим образовним установама, као и учешће на релевантним такмичењима, изложбама и сајмовима.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број подржаних иницијатива и пројеката сарадње наставног особља и ученика/студената	0	5 (мин.)
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Реализација мјере ће допринијети унапређењу транспарентног финансирања и одрживости цивилног сектора, као и омогућити повећање учешћа тих организација у процесу европских интеграција.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	280.000 ЈЛС		
Период спровођења мјере	2025-2030		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	Град Приједор		
Носиоци спровођења мјере	Одјељење за образовање, здравство, социјалну заштиту и пронаталитетну политику и демографску политику		
Циљне групе	Дјеца, образовне институције		

Веза са стратешким циљем	2. Обезбјеђење квалитетнијег садржаја и обима јавне друштвене инфраструктуре у складу са принципима доброг управљања		
Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.7: Изврсност у образовању		
Назив мјере	Мјера 2.7.4: Јачање капацитета образовних и других локалних институција за реализацију активности каријерног савјетовања		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Правовремена идентификација преференција младих за неку област је од суштинског значаја за одабир његовог професионалног пута и каријере, што у коначници треба да допринесе и дугорочном развоју заједнице. Мјера јачање капацитета образовних и других локалних		

	институција за реализацију активности каријерног савјетовања је усмјерена на развој ресурса, знања и алата за професионално усмјеравање, како би ученици добили подршку у планирању образовног и професионалног пута кроз едукацију наставног особља за пружање каријерног савјетовања и реализацију истраживања преференција младих, развој брошура, интерактивних материјала и база за каријерно савјетовање, те кроз организовање дана отворених врата школа, институција и пословних субјеката.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број организованих догађаја посвећених каријерном савјетовању	0	3
	Број школских установа у којима се реализује каријерно савјетовање	0	18
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Реализација мјере ће допринијети унапређењу транспарентног финансирања и одрживости цивилног сектора, као и омогућити повећање учешћа тих организација у процесу европских интеграција.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	350.000 ЈЛС		
Период спровођења мјере	2025-2030		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	Град Приједор		
Носиоци спровођења мјере	Одјељење за образовање, здравство, социјалну заштиту и пронаталитетну политику и демографску политику		
Циљне групе	Дјеца, образовне институције		

Веза са стратешким циљем	2. Обезбјеђење квалитетнијег садржаја и обима јавне друштвене инфраструктуре у складу са принципима доброг управљања
Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.7: Изврсност у образовању
Назив мјере	Мјера 2.7.5: Развој платформе за стипендирање и подршку младим талентима
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Подршка стипендирања за дефицитарна занимања и подршка младим талентима је од суштинског значаја за задржавање младих талената у локалној заједници који требају у коначници да буду покретачи друштвеног и економског развоја. Од изузетног је значаја правремена подршка најбољима и правично и транспарентно награђивање за постигнута достигнућа, као и пружање менторске подршке и подршке међусобном умрежавању и сарадњи. У том циљу, у оквиру мјере ће се наставити са праксом пласирања ученичких и студентских стипендија, укључујући развој нових модела. Посебан сегмент мјере ће бити фокусиран на побољшање комуникације са студентском популацијом кроз развој платформе - студентске мреже (на бази кориштења техничких могућности друштвених мрежа) која ће потенцијално повезивати Град Приједор и студентску популацију. Приступ мрежи ће бити омогућен и члановима академске и „алумни“ заједнице (поријеклом из Приједора) ангажоване на домаћим и страним образовним, научно-истраживачким, „high-tech“ и другим реномираним

	установама. Индикативно, администрација платформе ће бити организована уз подршку Града и активно учешће студентске, односно академске заједнице.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Online платформа индикативно развијена на принципу (и уз кориштење) одговарајућих друштвених мрежа.	0	1
	Број стипендираних талената	5	10
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Реализација мјере ће допринијети унапређењу транспарентног финансирања и одрживости цивилног сектора, као и омогућити повећање учешћа тих организација у процесу европских интеграција.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	350.000 ЈЛС		
Период спровођења мјере	2025-2030		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	Град Приједор		
Носиоци спровођења мјере	Одјељење за образовање, здравство, социјалну заштиту и пронаталитетну политику и демографску политику		
Циљне групе	Дјеца, образовне институције		

Веза са стратешким циљем	3. Омогућен одрживи раст заједнице и унапријеђење квалитета животног окружења на подручју града Приједора кроз примјену зелених политика у процесу развоја јавне инфраструктуре и услуга		
Приоритет	3.1: Унапријеђење јавних услуга и побољшање животног стандарда заједнице кроз развој постојеће и изградњу нове инфраструктуре и капацитета		
Назив мјере	3.1.1 Изградња нових и реконструкција постојећих саобраћајница и путева		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Путна инфраструктура, као битан фактор већег отварања и интегрисаности подручја локалне заједнице, треба да обезбиди везе саобраћајних коридора међународног, државног, ентитетског и локалног нивоа, добру приступачност свих дијелова територије града и везу са централним мјестима у мрежи насеља. Нарочито је важно побољшање стања мреже градских путева (нарочито ка недовољно активираним дијеловима) и повезивање те мреже са мрежом ванградског нивоа. Овом мјером омогућиће се економски и привредни развој кроз развој путне комуникације и боља повезаност са локалним, регионалним центрима. Побољшаће се путна инфраструктура у руралним подручјима и уопштено ће се створити бољи услови живота на подручју локалне заједнице.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Дужина локалних путева на подручју Града Приједора	18 локалних путева у	20 локалних путева у укупној

		укупној дужини од 146,6 km од чега је асфалтирано 90%	дужини од 160 km од чега је асфалтирано 90%
	Дужина некатегорисаних путева на подручју града Приједора	588,9 km	Смањење дужине некатегорисаних путева за минимално 10 % (прекатегорисани у „јавни пут“)
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Град Приједор, као јединица локалне самоуправе са добрим географским положајем, цестовном и жељезничком инфраструктуром, има перспективу за различите видове привреде, јер се налазе на доброј локацији и у односу на поједине земље у региону, што може омогућити да постану и важан логистички центар. Надаље, путна инфраструктура је и даље непотпуна и треба се радити на њеном побољшању. Овом мјером оствариће се међурегионална и регионална путна увезаност, успостављена развојна равнотежа унутар града Приједора и околних општина, развој привреде, туризма и унапријеђено стање животне средине на подручју града.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 14.000.000,00 KM Извор: Буџет ЈЛС		
Период спровођења мјере	2024-2030. година		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	Одјељење за саобраћај, комуналне послове и заштиту животне средине и имовинско-стамбене послове		
Носиоци спровођења мјере	Одјељење за саобраћај, комуналне послове и заштиту животне средине и имовинско-стамбене послове		
Циљне групе	Локално становништво, јавне установе, привредна друштва, лица у транзиту и др		

Веза са стратешким циљем	3. Омогућен одрживи раст заједнице и унапријеђење квалитета животног окружења на подручју града Приједора кроз примјену зелених политика у процесу развоја јавне инфраструктуре и услуга
Приоритет	3.1: Унапријеђење јавних услуга и побољшање животног стандарда заједнице кроз развој постојеће и изградњу нове инфраструктуре и капацитета
Назив мјере	3.1.2 Изградња нове и реконструкција постојеће водоводне и канализационе мреже
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Обезбјеђење квалитетног водоснабдијевања, како у урбаним, тако и у приградским и сеоским мјесним заједницама, јако је значајно за унапријеђење квалитета живота становништва. Иако је јавна водоводна мрежа на територији града Приједора развијенија од републичког просјека, велики губици у мрежи (процијенени комерцијални губици на годишњем нивоу су око 75%) утичу на одрживост цијелог система водоснабдијевања. У том смислу, неопходно је, уз стално ширење мреже и повећање обухвата корисника, вршити и континуирану санацију и реконструкцију постојеће мреже како би се обебиједила одрживост пословања јавног предузећа и побољшање његових услуга. Реализацијом ове мјере, повећаће се досадашњи капацитети комуналне

	инфраструктуре која се односи на системско водоснабдијевање насеља и рјешавање питања употребљених вода, чиме се унапређује квалитет живота и утиче на заштиту животне средине.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број евидентираних потрошача	25.583 евидентирана потрошача	30.883 евидентирана потрошача
	Губици у дистрибутивној мрежи	60%	55%
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Изградњом новог и реконструкцијом постојећег система водоснабдијевања, створиће се услови за побољшање квалитета живота локалног становништва.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 11,480,000.00 Извор: Буџет ЈЛС, Водовод а.д. Приједор		
Период спровођења мјере	2024-2030. година		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	Одјељење за саобраћај, комуналне послове и заштиту животне средине и имовинско-стамбене послове		
Носиоци спровођења мјере	Водовод а.д. Приједор		
Циљне групе	Локално становништво, привредни субјекти итд,		

Веза са стратешким циљем	3. Омогућен одрживи раст заједнице и унапријеђење квалитета животног окружења на подручју града Приједора кроз примјену зелених политика у процесу развоја јавне инфраструктуре и услуга		
Приоритет	3.1 Унапријеђење јавних услуга на подручју града Приједора и побољшање животног стандарда заједнице кроз развој постојеће и изградњу нове инфраструктуре и капацитетаа		
Назив мјере	3.1.3: Изградња нове и реконструкција постојеће топловодне мреже		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Топловодна мрежа у Приједору је ограничена на централно подручје града, а технички захвати у смислу ширења мреже из постојећег постројења на друге градске цјелине су због природних и инфраструктурних ограничења компликовани и скупи. Фокус предузећа за наредни период је да у што већем обиму врши санацију и занављање топоводне мреже, која је у већем дијелу старости и преко 40 година, а уграђивани материјали превазиђени и углавном дотрајали, што доводи до дистрибутивних губитака од 25%.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Реконструисана постојећа топоводна мрежа	0	150 метара
	Губици у дистрибутивној мрежи	Дистрибутивни губици 25%	Дистрибутивни губици смањени за 15%
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Постојећи систем централног гријања у значајној мјери доприноси побољшаном квалитету живота свим корисницима услуга. Додатно, постојећи систем је у потпуности прихватљив из перспективе заштите		

	животне средине. Из тог разлога, даље функционисање предузећа битно утиче на оцјену квалитета јавних услуга подручју града.
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 560,000.00 КМ Извор: Топлана а.д. Приједор
Период спровођења мјере	2024-2030. година
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	Одјељење за саобраћај, комуналне послове и заштиту животне средине и имовинско-стамбене послове
Носиоци спровођења мјере	Топлана а.д. Приједор
Циљне групе	Локално становништво, привредни субјекти, итд.

Веза са стратешким циљем	3. Омогућен одрживи раст заједнице и унапријеђење квалитета животног окружења на подручју града Приједора кроз примјену зелених политика у процесу развоја јавне инфраструктуре и услуга		
Приоритет	3.1 Унапријеђење јавних услуга на подручју града Приједора и побољшање животног стандарда заједнице кроз развој постојеће и изградњу нове инфраструктуре и капацитетаа		
Назив мјере	3.1.4 Подршка развоју урбане мобилности на подручју града Приједора		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Урбана мобилност подразумијева балансиран однос различитих видова кретања и основ за одрживе начине транспорта у градовима. Основни циљ овог начина планирања је задовољење потребе за кретањем становништва и привреде у градовима и окружењу, у циљу унапређења квалитета живота. Реализација предложене мјере ће омогућити већу мобилност на подручју града, смањење саобраћајних гужви али и мању загађеност од издувних гасова.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број линија јавног градског превоза	4 градске линије, 30 приградских линија	Повећање за 10%
	Систем за промоцију употребе бицикала (npr. „Bike sharing“)	0	2
	Број паркинг гаража	0	1
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Реализација ове мјере довешће до смањења саобраћајних гужви, мање употребе возила, промоције здравих начина живота, смањења емисије издувних гасова итд. Додатно, ова мјера ће утицати на повећање буџетских прихода од наплате паркирања.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 2.100.000,00 Извор: Буџет ЈЛС		
Период спровођења мјере	2024-2030. година.		

Институција одговорна за координацију спровођења мјере	Одјељење за саобраћај, комуналне послове и заштиту животне средине и имовинско-стамбене послове
Носиоци спровођења мјере	Одјељење за саобраћај, комуналне послове и заштиту животне средине и имовинско-стамбене послове
Циљне групе	Локално становништво, привредни сектор, возила у транзиту, туристи.

Вежа са стратешким циљем	3. Омогућен одрживи раст заједнице и унапријеђење квалитета животног окружења на подручју града Приједора кроз примјену зелених политика у процесу развоја јавне инфраструктуре и услуга		
Приоритет	3.2 Стварање еколошки одрживе заједнице и повећање њене биоразноликости кроз унапријеђење система управљања чврстим отпадом и отпадним водама те ревитализацију и креирање нових зелених површина		
Назив мјере	3.2.1: Унапрјеђење система управљања комуналним отпадом		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Стварање еколошки одрживе заједнице у граду Приједору представља кључни циљ за унапређење квалитета живота грађана и очување природних ресурса за будуће генерације. Овај процес обухвата интегрисане мјере за унапређење система управљања чврстим отпадом кроз изградњу рециклажних дворишта те даљи развој регионалне санитарне депоније. Истовремено, систем за пречишћавање отпадних вода остаје као један од највећих изазова за град Приједор, чијим би се увођењем осигурала заштита ријека и подземних вода, међутим, недостатак финансијских средстава и сложене техничке интервенције одлажу ову активност до наредног програмског периода.		
Кључни стратешки пројекти	СП б.: Изградња санитарне регионалне депоније у граду Приједор		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Укупан број корисника услуга јавног комуналног предузећа	20.312 корисника	Повећан број корисника за 5%
	Просјечна старост возила за прикупљање отпада	20 година просјечна старост возила	10 година просјечна старост возила
	Број рециклажних дворишта	0	4
	Количине рециклираног комуналног отпада	237 тона	Повећање за минимално 20%
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Увођењем модерних технологија за рециклажу и санитарно збрињавање чврстог отпада, град ће смањити загађење тла, воде и зрака, док ће подизање свијести грађана о важности правилног одлагања отпада омогућити активно укључивање заједнице у очување животне средине.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 1.000.000,00 КМ Извор: Буџет ЈЛС, "Комуналне услуге" а.д., екстерни извори финансирања		
Период спровођења мјере	2024-2030. година		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	Одјељење за саобраћај, комуналне послове и заштиту животне средине и имовинско-стамбене послове		
Носиоци спровођења мјере	„Комуналне услуге“ А.Д. Приједор,		

Циљне групе	Локално становништво, привредни сектор итд.
-------------	---

Веза са стратешким циљем	3. Омогућен одрживи раст заједнице и унапријеђење квалитета животног окружења на подручју града Приједора кроз примјену зелених политика у процесу развоја јавне инфраструктуре и услуга		
Приоритет	3.2 Стварање еколошки одрживе заједнице и повећање њене биоразноликости кроз унапријеђење система управљања чврстим отпадом и отпадним водама те ревитализацију и креирање нових зелених површина		
Назив мјере	3.2.2: Уређење постојећих и изградња нових јавних зелених површина и паркова		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Мјера подразумјева уређење зелених површина које је неопходно у циљу достизања урбаног стандарда модерних градова.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број евидентираних дивљих депонија	83 евидентиране дивље депоније	Броје дивљих депонија смањен за минимално 50%
	Број уређених зелених јавних површина на подручју града (паркови и блоковско зеленило)	80.000 м ²	Повећање за минимално 10%
	Износ буџетских средстава за уређење зелених површина	80.000,00 КМ	Повећање за минимално 10%
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Реализација предметне мјере у значајној мјери доприноси унапријеђењу квалитета живота становништва кроз стварање претпоставки за промоцију здравијих стилова живота као што су боравак у природи, редовна физичка активност итд.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 1.400.000,00 КМ Извор: Буџет ЈЛС, екстерни извори финансирања		
Период спровођења мјере	2024-2030. године		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	Одјељење за саобраћај, комуналне послове и заштиту животне средине и имовинско-стамбене послове		
Носиоци спровођења мјере	Одјељење за саобраћај, комуналне послове и заштиту животне средине и имовинско-стамбене послове, "Комуналне услуге" а.д. Приједор		
Циљне групе	Локално становништво, туристи, итд.		

Веза са стратешким циљем	3. Омогућен одрживи раст заједнице и унапријеђење квалитета животног окружења на подручју града Приједора кроз примјену зелених политика у процесу развоја јавне инфраструктуре и услуга		
Приоритет	3.3: Повећање отпорности и ублажавање штетних утицаја климатских промјена кроз унапријеђење енергетске ефикасности и интензивирање кориштења енергије из обновљивих извора		
Назив мјере	3.3.1 Реконструкција и санација јавне и приватне инфраструктуре и објеката у складу са стандардима ЕЕ		

Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Мјера унапређења енергетске дефинисана је са циљем унапријеђења процеса одрживог управљања енергијом на подручју града Приједора. Предметна мјера подразумјева улагања у јавне и приватне објекте у сврху повећања енергетске ефикасности као и повећање знања и нивоа свијести становништва и пословног сектора у вези са предметном области.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Промоција енергетске ефикасности кроз реализацију едукативно-промотивних догађаја	0	2
	Постојање локалних подстицајних мјера за реализацију пројеката енергетске ефикасности у јавном и приватном сектору	1	2
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Реализација мјера ће допринијети повећању квалитета живота становништва кроз смањење потрошње енергије, смањење расхода за енергије те већи ниво заштите животне средине услјед смањења емисије штетних гасова.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 2.800.000,00 Извор: Буџет ЈЛС, локално становништво, привредни сектор, екстерни извори финансирања		
Период спровођења мјере	2024-2030.		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	Одјељење за саобраћај, комуналне послове и заштиту животне средине и имовинско-стамбене послове		
Носиоци спровођења мјере	Одјељење за саобраћај, комуналне послове и заштиту животне средине и имовинско-стамбене послове, домаћинства (дијелом организована кроз заједнице етажних власника), привредни сектор		
Циљне групе	Заједнице етажних власника, привредни сектор, јавни сектор.		

Веза са стратешким циљем	3. Омогућен одрживи раст заједнице и унапријеђење квалитета животног окружења на подручју града Приједора кроз примјену зелених политика у процесу развоја јавне инфраструктуре и услуга		
Приоритет	3.3: Повећање отпорности и ублажавање штетних утицаја климатских промјена кроз унапријеђење енергетске ефикасности и интензивирање кориштења енергије из обновљивих извора		
Назив мјере	3.3.2: Подстицање употребе енергије настале из обновљивих извора у јавном и приватном сектору		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Мјера подразумјева подршку провођењу активности чији исход ја повећана употреба обновљивих извора енергије за потребе стамбеног и јавног сектора.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Постојање локалних подстицајних мјера за реализацију пројеката обновљивих извора енергије у јавном и приватном сектору	0	1

	Промоција обновљивих извора енергије кроз реализацију едукативно-промотивних догађаја	0	1
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Реализација мјера ће допринијети повећању квалитета живота становништва кроз смањење потрошње енергије, смањење расхода за енергију те већи ниво заштите животне средине услед смањења емисије штетних гасова.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 500.000,00 КМ Извор: Буџет ЈЛС, локално становништво, привредни сектор		
Период спровођења мјере	2024-2030. године		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	Одјељење за саобраћај, комуналне послове и заштиту животне средине и имовинско-стамбене послове		
Носиоци спровођења мјере	Одјељење за саобраћај, комуналне послове и заштиту животне средине и имовинско-стамбене послове, домаћинства (дијелом организована кроз заједнице етажних власника), привредни сектор		
Циљне групе	Заједнице етажних власника, привредни сектор, јавни сектор.		

Веза са стратешким циљем	4. Унапређени дигитални капацитети града Приједора у складу са <i>Smart City</i> концептом		
Приоритет	4.1: Јасна визија, лидерство и управљање дигиталном стратегијом		
Назив мјере	4.1.1 Усвојити стратешки документ који дефинише визију дигиталне трансформације Града Приједора		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Циљ ове мјере је усклађивање будуће Стратегије развоја Града Приједора за период 2024-2030. година, са актуелном мапом пута дигиталне трансформације. Основна сврха усклађивања стратешких докумената Града биће дефинисање концепта дигиталног информационог система који би на основу процјене постојећег стања дигиталних ресурса са којима Град располаже понудио унапређење постојећих процеса и пружање е-услуга прилагођених корисницима. Циљ је да се омогући приступачнија, квалитетнија, бржа и ефикаснија услуга према крајњим корисницима, да се оптимизирају интерни процеси, успостави ефикаснија сарадња с трећим странама кроз системски уређену размијену података, те осигура транспарентност вођења процеса унутар Градске администрације.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Креиран плански документ који подржава визију дигиталне трансформације Града	Не постоји	Постоји
	Успостављен механизам за редефинисање услуга унутар Града	Не постоји	Постоји
	Идентификовани актери, партнери, вође и појединачни процеси који би преузели активности на промоцији постојећих и будућих е-услуга које пружа градска администрација грађанима и пословној заједници	Не постоји	Постоји

Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Развојни ефекат ове мјере огледа се у постављању основе за дигиталну трансформацију Града Приједора кроз успостављање механизма за унапређење услуга, оптимизацију интерних процеса и бољу сарадњу са партнерима, што ће допринијети ефикаснијој и транспарентнијој градској администрацији, као и квалитетнијем пружању услуга грађанима и привреди.
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 20.000,00 КМ Извор: Буџет ЈЛС
Период спровођења мјере	2024
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	Градска управа Града Приједора
Носиоци спровођења мјере	Радна група "Smart City"
Циљне групе	Грађани, Градска администрација, Јавне институције и приватни сектор, Цивилно друштво, Шира заједница

Веза са стратешким циљем	4. Унапређени дигитални капацитети града Приједора у складу са Smart City концептом
Приоритет	4.2: Пружање агилних и приступачних услуга високог квалитета у складу са стварним потребама корисника уз повећан ангажман јавности и отворено учешће грађана и пословних субјеката у дизајнирању е-услуга Града Приједора
Назив мјере	4.2.1 Дигитална трансформација за одрживи развој и унапређење јавних услуга
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	<p>Ова мјера представља свеобухватан приступ дигитализацији градске инфраструктуре и услуга, повезујући културне, образовне и урбане системе како би се унапредио квалитет живота грађана и ефикасност јавне управе. Фокус је на синергији различитих стратешких приоритета ради постизања одрживог развоја.</p> <p>Кључне компоненте обухватају:</p> <p>5. Дигитализација културне и образовне инфраструктуре</p> <p>Успостављање јасне заједничке платформе свих укључених актера за дигитализацију културне баштине, као и реализацију иновативних едукативних пројеката, попут интерактивних експоната у јавним просторима и школама, са акцентом на приступачност и подстицање учења кроз игру и интеракцију.</p> <p>Ова компонента биће спроведена у блиској сарадњи са мерама у оквиру Стратешким циљем 2, укључујући:</p> <ul style="list-style-type: none">○ Мјеру 2.1.1: Заштита и обиљежавање објеката и локалитета културно-историјског наслеђа, како би се културно наслеђе интегрисало у дигиталну форму, чиме се осигурава његова трајна заштита и доступност.○ Мјеру 2.1.3: Популаризација и афирмација програма културног наслеђа кроз примјену интерактивних начина презентације, која ће омогућити примјену дигиталних рјешења у популаризацији културе.

- Успостављање интерактивних едукативних експоната биће координисано са **Мјером 2.7.2: Опремање кабинета и учионица у образовним установама за актуелна и нова занимања**, како би се подржао развој вјештина релевантних за дигиталну економију.
- Дигиталне платформе и ресурси биће повезани са **Мјером 2.7.5: Развој платформе за стипендирање и подршку младим талентима**, чиме ће се обезбједити већа подршка младима и њихово укључивање у процесе дигитализације.

6. **Интегрисани систем за информисање и интеракцију са грађанима**

Ова компонента ће укључити паметне клупе, инфо киоске, интерактивне дисплеје и „chatbot“ технологије, чиме ће се побољшати информисаност грађана и приступ јавним услугама. Прилагођеност особама са инвалидитетом осигураће једнакост у коришћењу услуга.

7. **Паметно управљање урбаним просторима и ресурсима**

Интеграција паметних рјешења за саобраћај, отпад и јавни превоз значајно ће побољшати функционалност града. Активности као што су ЗД пјешачки прелази са ЛЕД освјетљењем и соларним панелима, паметни семафори са сензорима за праћење саобраћаја и приоритетом за хитне службе, као и систем паметних бицикала са инфраструктуром за еколошки транспорт, допријеће сигурности, енергетској ефикасности и одрживости. У области управљања отпадом, употреба електронских сензора за праћење попуњености контејнера и мреже LoRaWAN омогућиће оптимизацију одвоза и бољу рециклажу. Додатно, паметне гараже са системима за резервисање паркинга и електричним пуњачима подстаћи ће транзицију ка електромобилности. Развој онлајн канала комуникације и постављање јавних дисплеја за обавјештења побољшаће транспарентност и укљученост грађана у процесе управљања ресурсима.

8. **Унапређење е-услуга кроз интеграцију сектора**

Ова мјера представља синергију напора свих актера укључених у развој и унапређење локалне економије, уз подршку интеграције дигиталних технологија у различите секторе. Дигитализација се ослања на заједнички рад јавног, приватног и цивилног сектора, са циљем постизања стабилне економије која расте на бази знања, иновативности и ефикасног коришћења ресурса.

Кључне компоненте и повезаност са Стратешким циљем 1:

2. **Интеграција дигиталних технологија у секторе туризма, пољопривреде и индустрије**

- **Подршка развоју предузетништва (1.1):** Дигиталне платформе олакшавају приступ информацијама, едукацији и ресурсима за предузетнике, подстичући отварање нових предузећа и стварање радних мјеста.
- **Конкурентност ММСП (1.2):** Интеграција дигиталних рјешења побољшава ефикасност производње, унапређује ланце снабдијевања и подиже конкурентност микро, малих и средњих предузећа.

	<ul style="list-style-type: none">○ Привлачење инвестиција (1.3): Савремени дигитални системи унапређују транспарентност, административну ефикасност и пословну климу, што чини град атрактивнијим за домаће и стране инвеститоре.○ Развој производа и услуга у туризму (1.4): Дигитализација туристичких ресурса, интерактивни садржаји и е-платформе омогућавају бољу промоцију дестинација и подстицање туристичких активности.○ Образовање за запошљавање и конкурентност (1.5): Развој дигиталних образовних ресурса подржава образовање за актуелна занимања, док е-платформе за подршку младим талентима подстичу запошљавање и професионални развој.○ Одрживи развој руралних подручја (1.6): Дигиталне технологије омогућавају оптимизацију аграрних процеса, боље управљање ресурсима и промоцију руралног туризма, што подиже квалитет живота и економске могућности у тим подручјима. <p>Плод заједничког рада свих актера:</p> <p>Унапређење е-услуга кроз интеграцију сектора реализоваће се кроз активну сарадњу између јавне управе, приватног сектора, образовних институција, невладиних организација и грађана. Овај заједнички приступ обезбјеђује:</p> <ul style="list-style-type: none">• Трајну подршку иновацијама и технолошком напретку.• Бољу укљученост свих релевантних актера у креирање и примјену рјешења. <p>Одрживост дигиталних иницијатива и њихов позитиван утицај на економски развој.</p>		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Индекс дигиталне трансформације јавних услуга и инфраструктуре - (Број реализованих пројеката / Укупно планираних пројеката) × 100	Не постоји	30%
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Мјера 4.2.1 подстиче сарадњу између јавног и приватног сектора кроз дигитализацију, што доводи до побољшања комуникације, координације и заједничког рада на процесу дигитализације. Овај приступ осигурава ефикасније коришћење ресурса, већу транспарентност и бољу прилагођеност дигиталних рјешења потребама циљаних група. Дигитализација градске инфраструктуре и услуга јача партнерства између различитих актера, подстичући иновације и одрживи развој. На тај начин, мјера омогућава креирање модерних, доступних и ефикасних рјешења која унапређују квалитет живота, подржавају економски раст и доприносе дугорочној одрживости локалне заједнице.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 1.595.000 КМ Извор: Буџет ЈЛС и Екстерни извори		

Период спровођења мјере	2024-2030
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	Градска управа Града Приједора
Носиоци спровођења мјере	Радна група "Smart City"
Циљне групе	Јавне институције и приватни сектор, Грађани, Млади, Градска администрација, Цивилно друштво, Шира заједница

Веза са стратешким циљем	4. Унапређени дигитални капацитети града Приједора у складу са Smart City концептом
Приоритет	4.3: Оптимизација процеса за дигиталну испоруку и одрживост пратећи принцип „Digital by Default“
Назив мјере	4.3.1 Надоградити мјесто приступа е-услугама града (<i>One-Stop-Shop</i>) као јединствено управно мјесто (формирати каталог услуга, електронске услуге, као и искористити заједничке модуле са виших управних нивоа РС)
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	<p>Мјера 4.3.1 Надоградити мјесто приступа е-услугама града (<i>one-stop-shop</i>) као јединствено управно мјесто (формирати каталог услуга, електронске услуге, као и искористити заједничке модуле са виших управних нивоа РС)</p> <p>Мјера има за циљ значајно унапређење приступа е-услугама у Граду Приједор кроз надоградњу постојећег <i>one-stop-shop</i> система у јединствено управно место које ће омогућити лакши, бржи и транспарентнији приступ свим услугама града. Ова надоградња обухвата формирање свеобухватног каталога услуга, интеграцију нових е-услуга, као и искоришћавање заједничких модула са виших управних нивоа Републике Српске, чиме ће се омогућити ефикасније управљање градским ресурсима и услугама.</p> <p>Један од кључних елемената ове мјере је имплементација напредних 3Д модела града, који ће служити као алат за боље планирање и управљање урбаним развојем. Ови 3Д модели омогућавају детаљан приказ постојећег стања простора, пружајући тачне и релевантне информације за доношење одлука у области урбаног планирања, енергетске ефикасности, управљања бучним зонама, телекомуникација, и управљања ризицима. Такође, 3Д модели ће олакшати визуализацију будућих пројеката, чиме се ствара реалистичан приказ потенцијалних урбаних промјена, што је од кључног значаја за привлачење инвеститора и унапређење квалитета живота грађана.</p> <p>Поред тога, 3Д модели ће играти важну улогу у промоцији туризма, омогућавајући посетиоцима и купцима некретнина да лакше навигирају и истражују простор. За професионалне кориснике, попут урбаниста и планера, 3Д модели пружају неопходне детаље и тачност за прецизно планирање, док су за широку јавност и потенцијалне инвеститоре креирани модели који су фокусирани на естетски изглед и реалистичну визуализацију.</p> <p>Ова мјера такође подржава енергетску ефикасност кроз планирање зграда које користе обновљиве изворе енергије и аутоматизоване мреже, што је од суштинског значаја за развој паметног града. Кроз интеграцију са вишим управним нивоима, Град Приједор ће обезбиједити да сви подаци буду синхронизовани и доступни у реалном времену, чиме се побољшава координација и ефикасност градске управе.</p>

Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Идентификовати потребе Града	Не постоји	Постоји
	Развити информациони систем	Не постоји	Постоји
	Почети пружати е-услуге грађанима и пословној заједници	Не постоји	Постоји
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Мјера 4.3.1 ће унаприједити приступ е-услугама у Граду Приједору кроз надоградњу постојећег one-stop-shop система у јединствено управно мјесто са свеобухватним каталогом услуга, интеграцијом нових е-услуга и коришћењем заједничких модула са виших управних нивоа. Имплементација 3Д модела града допринеће бољем урбаном планирању, енергетској ефикасности и промоцији туризма, док ће интеграција података у реалном времену побољшати транспарентност, координацију и квалитет живота грађана.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 30.000,00 КМ Извор: Буџет ЈЛС		
Период спровођења мјере	2024-2030		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	Градска управа Града Приједора		
Носиоци спровођења мјере	Радна група "Smart City"		
Циљне групе	Грађани, Градска администрација, Јавне институције и приватни сектор, Цивилно друштво, Шира заједница		

Веза са стратешким циљем	4. Унапређени дигитални капацитети града Приједора у складу са Smart City концептом		
Приоритет	4.3: Оптимизација процеса за дигиталну испоруку и одрживост пратећи принцип „Digital by Default“		
Назив мјере	4.3.2 Имплементирати дигитализацију пословних процеса и папирних архива Града у циљу побољшања способности прикупљања, анализе и дијељења података уз употребу нових ИКТ технологија		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Главна сврха мјере је да омогући коришћење архиве у дигиталном облику у сврху побољшања способности прикупљања, анализе и дијељења података користећи нове технологије. Осигурање и заштита свих дигитализованих података те подстицање корисника на пребацивање свих података у дигитални облик облику у сврху побољшања способности прикупљања, анализе и дијељења података. Архива града доступна у електронској верзији.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Успоставити информациони систем за дигитализацију архиве града	Не постоји	Постоји
	Идентификовати и извршити дигитализацију архивске грађе	Не постоји	Постоји
	Извршити осигурање и заштиту свих дигитализованих података	Не постоји	Постоји

Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Имплементација дигитализације пословних процеса и папирних архива Града Приједора доприноси значајном унапређењу ефикасности и функционалности градске управе. Дигитализована архива омогућава бржи приступ подацима, побољшање анализе и дијелења информација, што унапређује доношење одлука. Ова мјера подстиче транспарентност и смањује оперативне трошкове кроз елиминацију папирних процедура. Истовремено, осигурање заштите података уз употребу савремених ИКТ технологија повећава повјерење корисника и подстиче прелазак на дигиталне процесе, чиме се гради основа за одрживи развој паметне управе.
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 100.000,00 КМ Извор: Буџет ЈЛС
Период спровођења мјере	2024-2030
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	Градска управа Града Приједора
Носиоци спровођења мјере	Радна група "Smart City"
Циљне групе	Грађани, Градска администрација, Јавне институције и приватни сектор, Цивилно друштво, Шира заједница

Веза са стратешким циљем	4. Унапређени дигитални капацитети града Приједора у складу са Smart City концептом		
Приоритет	4.4: Обука запосленика с циљем развијања дигиталних вјештина и стварање културе, сарадње, размјене знања, иновација и креативности у цијелој институцији као основ за континуирана побољшања		
Назив мјере	4.4.1 У план обука уврстити обуке са циљем едукације запосленика о начину примјене корисничко оријентисаних услуга, унапређења дигиталних вјештина као и унапређења процеса дигиталне трансформације		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Мјера 4.4.1 У план обука уврстити обуке са циљем едукације запосленика о начину примјене корисничко оријентисаних услуга, унапређења дигиталних вјештина као и унапређења процеса дигиталне трансформације Приликом увођења дигиталних промјена у пословању, неопходно је провести адекватну обуку упосленика. Дигитална трансформација захтјева усвајање нових радних процеса, вјештина и знања, као и непрестано надограђивање знања. У склопу дигиталне трансформације нужно је осигурати свеобухватан програм едукације. Систем едукације треба спроводити континуирано и сваку обуку прилагодити тренутном нивоу знања и радним мјестима запосленика. Едукацијама запосленика омогућиће се брже усвајање знања и вјештина потребних за дигитализацију система. Едукацијама треба јачати свијест радника о неопходности промјена које нам доноси процес дигитализације којим ће се олакшати период транзиције пружањем подршке и менторством.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Успостављен план обука из области	0	1

	дигиталних вјештина		
	Број едукованих упосленика из области дигиталних вјештина	0	30
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Имплементација континуиране едукације запосленика унапређује њихове дигиталне вјештине, ојачава свијест о важности кориснички оријентисаних услуга и омогућава лакше усвајање нових радних процеса. Ова мјера значајно доприноси ефикаснијој и бржој дигиталној трансформацији, смањујући отпор према промјенама и подстичући иновације у управи. Успостављање систематског приступа едукацији јача капацитете запосленика за адаптацију на нове технологије, што доводи до побољшања квалитета услуга, повећања продуктивности и успјешне транзиције ка модерном, дигиталном систему управљања.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 50.000,00 КМ Извор: Буџет ЈЛС и Екстерни извори		
Период спровођења мјере	2024-2030		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	Градска управа Града Приједора		
Носиоци спровођења мјере	Радна група "Smart City"		
Циљне групе	Градска администрација, Јавне институције и приватни сектор, Грађани		

Веза са стратешким циљем	4. Унапређени дигитални капацитети града Приједора у складу са Smart City концептом
Приоритет	4.5: Кориштење <i>once-only, whole-of-institution</i> и <i>whole-of-government</i> стандардизоване технолошке и податковне инфраструктуре
Назив мјере	4.5.1 Консолидација ИКТ опреме и примјена савремених технологија у пружању е-услуга
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	<p>Ова мјера има за циљ унапређење инфраструктуре Градске управе Приједора кроз консолидацију постојећих ИКТ (информационе и комуникационе технологије) ресурса и имплементацију савремених технологија које омогућавају пружање ефикасних, сигурних и прилагодљивих е-услуга. Консолидација укључује модернизацију сервер сале, инсталацију напредних сензора за заштиту података, система за аутоматско гашење пожара, видео надзора и специјализованих ормара за чување опреме, што ће значајно побољшати сигурност и отпорност градске ИКТ инфраструктуре.</p> <p>Поред тога, мјера обухвата примјену технологија као што су <i>Cloud</i> сервиси, паметна рјешења, <i>IoT (Internet of Things)</i> и вјештачка интелигенција, у раду градске администрације. Ове технологије ће омогућити оптимизацију рада, бржу обраду података и пружање прилагодљивих е-услуга које могу одговарати различитим секторима, укључујући, али не ограничавајући се на, јавни превоз, пољопривреду, туризам, и друге секторе који се покажу као приоритетни у будућности.</p> <p>Кроз ову мјеру, град ће бити спреман да одговори на различите изазове и потребе, омогућавајући флексибилност у пружању услуга грађанима и пословној заједници. Увођење напредних технологија омогућиће бољи увид у потребе корисника, ефикаснију употребу ресурса и унапређење целокупног искуства пружања услуга.</p>
Кључни стратешки пројекти	

	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
Индикатори за праћење резултата мјере	Спроведена консолидација ИКТ опреме и успостављени системи за заштиту података	60%	100%
	Степен примјене Cloud услуга, AI и IoT рјешења	0	Мин. 3 сектора (јавни превоз, туризам, ММСП, пољопривреда)
	Степен задовољства корисника е-услугама - Процент анкетираних корисника у циљу оцјене задовољства квалитетом и доступношћу нових е-услуга	Не постоји	70%
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Консолидација ИКТ опреме и примјена савремених технологија доприносе значајном побољшању инфраструктуре Градске управе Приједора, што резултира ефикаснијим и сигурнијим пружањем е-услуга. Модернизација сервер сале и примјена напредних технологија као што су Cloud сервиси, IoT и вјештачка интелигенција омогућавају оптимизацију рада, бржу обраду података и бољу прилагодљивост услуга различитим секторима. Ова мјера јача отпорност ИКТ инфраструктуре, побољшава управљање ресурсима и корисничко искуство, подстичући иновације и олакшавајући трансформацију Града Приједора у паметан град спреман за будуће изазове.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 100.000,00 КМ Извор: Буџет ЈЛС		
Период спровођења мјере	2024-2030		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	Градска управа Града Приједора		
Носиоци спровођења мјере	Радна група "Smart City"		
Циљне групе	Грађани, Градска администрација, Јавне институције и приватни сектор, Цивилно друштво, Шира заједница		

Веза са стратешким циљем	4. Унапређени дигитални капацитети града Приједора у складу са Smart City концептом
Приоритет	4.6: Побољшање способности прикупљања, анализе и дијељења података користећи нове технологије
Назив мјере	4.6.1 Размјењивати податке са институцијама од којих се прибављају подаци по службеној дужности уз употребу стандарда из оквира интероперабилности у БиХ
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Концепт паметног града укључује и паметна рјешења која пружају бољи живот и услуге грађанима. Градови су велики системи и постају веома сложени за управљање, те је препозната потреба да се олакша убрзан темпо живота грађанима. У циљу бржег рјешавања проблематике запослених, а самим тим и грађана, пожељно је све јавне институције увезати у један систем на начин да је лакше доћи до службених података. Могућности су велике, а замишљено је да се обезбједи приступ одређеном дијелу база података који би служио искључиво за провјере, а не и за измјене у тим базама од стране других институција. На овај начин би се знатно олакшала

	комуникација између запослених у институцијама, а самим тим и пружила боља и бржа услуга грађанима. Основни предуслов је добро осигурање и заштита свих података.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Успостављање оквира интероперабилности у раду електронских регистара	Не постоји	Постоји
	Развој веб платформи за размјену података	Не постоји	Постоји
	Осигурање и заштита свих података које се налазе у електронским евиденцијама	Не постоји	Постоји
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Размјена података међу институцијама уз примјену стандарда интероперабилности у БиХ омогућава унапређење ефикасности рада јавне управе и пружања услуга грађанима. Успостављање интегрисаног система за приступ службеним подацима по службеној дужности значајно смањује административне процедуре, олакшава комуникацију међу институцијама и убрзава процес обраде захтјева. Ова мјера подржава концепт паметног града, пружајући грађанима брже и транспарентније услуге, док осигурава заштиту и безбедност података, доприносећи ефикаснијем управљању градским системима.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 50.000,00 КМ Извор: Буџет ЈЛС		
Период спровођења мјере	2024-2030		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	Градска управа Града Приједора		
Носиоци спровођења мјере	Радна група "Smart City"		
Циљне групе	Грађани, Градска администрација, Јавне институције и приватни сектор, Цивилно друштво, Шира заједница		

Веза са стратешким циљем	4. Унапређени дигитални капацитети града Приједора у складу са Smart City концептом
Приоритет	4.7: Успостава протокола и БЦП како би се осигурала сигурност и приватност и минимизирали ризици од било каквих <i>Cyber</i> пријетњи
Назив мјере	4.7.1 Донијети политике/смјернице/протоколе из области <i>Cyber security</i>
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Константно усавршавање и пораст софистицираности <i>Cyber</i> криминала и <i>Cyber</i> ом омогућеног криминала, као и метода и техника којима се <i>Cyber</i> криминал изводи, захтјева континуирано јачање капацитета у циљу ефикасног одговора на <i>Cyber</i> криминал. Кроз доношење докумената који третирају адекватно реаговање на савремене изазове дигиталног доба, који чине јавни и приватни сектор у БиХ, као и грађане, високо рањивим на растуће пријетње у <i>Cyber</i> простору, укључујући <i>Cyber</i> нападе и тероризам који циљају критичну инфраструктуру, унаприједиће се капацитет Градских организационих јединица да одговори на сигурносне пријетње, те ће се створити претпоставке за повећану сигурност података. Дефинисањем смјерница, које су опсежне

	<p>и свеобухватне природе, које ће се бавити приоритетним подручјима за унапређење <i>Cyber security</i> у Граду Приједору, у складу с међународним стандардима, створиће се неопходни предуслови за повећану сигурност података службе и грађана.</p> <p>Израђени напредни функционални документи из области <i>Cyber security</i>, чија ће примјена резултирати ојачаним капацитетима за адекватан одговор на кризне ситуације. Наставак пројекта ће довести до јасноће у поступању и повећане сигурности података грађана и службе, у смислу јасно дефинисаних корака при појави <i>Cyber</i> пријетњи. Сама успостава оваквог система јасно дефинисаног приступа при појави угрожености ће се рефлектовати на повећање повјерења грађана у рад Градске администрације.</p>		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Успостављени функционални, специфицирани документи из области <i>Cyber security</i>	Не постоји	Постоји
	Проведена циљана и квалитетна едукација запосленика из области <i>Cyber security</i>	Не постоји	Мин. 3 обуке годишње
	Успостаљени и ојачани капацитети за адекватан одговор на кризне ситуације	Не постоји	Постоји
	Успоставити сарадњу са надлежним CERT тијелима на вишем административном нивоу	Не постоји	Постоји
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Доношење политика, смјерница и протокола из области <i>Cyber security</i> значајно унапређује капацитете Градске управе Приједора за адекватан одговор на савремене сигурносне изазове. Ова мјера доприноси заштити података грађана и службе кроз успостављање јасно дефинисаних процедура за реаговање на <i>Cyber</i> пријетње, у складу с међународним стандардима. Стварање функционалних докумената из ове области повећава сигурност критичне инфраструктуре, јача повјерење грађана у Градску администрацију и доприноси укупној стабилности дигиталног окружења у Граду Приједору.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 20.000,00 КМ Извор: Буџет ЈЛС		
Период спровођења мјере	2024-2030		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	Градска управа Града Приједора		
Носиоци спровођења мјере	Радна група "Smart City"		
Циљне групе	Грађани, Градска администрација, Јавне институције и приватни сектор, Цивилно друштво, Шира заједница		
Веза са стратешким циљем	4. Унапређени дигитални капацитети града Приједора у складу са <i>Smart City</i> концептом		
Приоритет	4.8: Транспарентност доношења одлука и пружања јавних услуга		

Назив мјере	4.8.1 Примењени Закон о заштити личних података БиХ на е-услуге		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Примењени Закон о заштити личних података БиХ на све е-услуге, на начин да се осигура транспарентност процеса, али уз поштивање законских и подзаконских аката, као и интегритета корисника услуга.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Донесен правилник о е-услугама	Не постоји	Постоји
	Именована лица за контролу законитости	Не постоји	Постоји
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Примјена Закона о заштити личних података БиХ на све е-услуге осигурава транспарентност и законитост у обради података корисника, чиме се јача повјерење грађана у дигиталне услуге Градске управе. Ова мјера доприноси очувању интегритета корисника услуга, унапређује сигурност података и ствара предуслове за развој модерног, правно усклађеног и кориснички оријентисаног система е-услуга.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 20.000,00 КМ Извор: Буџет ЈЛС		
Период спровођења мјере	2024-2025		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	Градска управа Града Приједора		
Носиоци спровођења мјере	Радна група "Smart City"		
Циљне групе	Грађани, Градска администрација, Јавне институције и приватни сектор, Цивилно друштво, Шира заједница		

Веза са стратешким циљем	4. Унапређени дигитални капацитети града Приједора у складу са Smart City концептом
Приоритет	4.9: Јачање дигиталног екосистема заснованог на иновацијама, образовању, предузетништву и повезивању са дијаспором
Назив мјере	4.9.1 Развој и реализација пословног модела за Smart Приједор кампус
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	<p>Пословни модел за Smart Приједор кампус биће осмишљен како би осигурао одрживост и ефикасно управљање овом мјером од самог почетка до пуне оперативности. Модел ће укључивати фазе планирања, финансирања, изградње и управљања кампусом, уз активну сарадњу са свим релевантним актерима у заједници. Финансирање пројекта биће обезбијеђено кроз комбинацију буџетских средстава града, партнерстава са приватним сектором, националних и међународних фондова, укључујући фондове ЕУ и друге донаторске програме. Пословни модел ће дефинисати јасне кораке за привлачење инвестиција, укључујући израду пројектне документације, пријаву на конкурсе и изградњу мрежа подршке.</p> <p>У свакој фази биће укључени стручњаци из различитих области како би се обезбиједило да пројекат испуњава највише стандарде квалитета и одрживости. Модел управљања кампусом предвиђа формирање управног тијела састављеног од представника града, јавних институција, образовних институција, пословног сектора и цивилног друштва. Ово</p>

	тијело ће бити одговорно за стратешко планирање, праћење напретка и доношење одлука о даљем развоју кампуса. Посебан акценат ће бити стављен на интеграцију младих у све аспекте рада припреме пословног модела кампуса. Модел ће такође обухватити механизме за континуирано финансирање и одржавање кампуса, укључујући приходе од комерцијалних активности, донација, и учешћа у јавним и приватним пројектима. Управљање кампусом ће бити засновано на принципима транспарентности и инклузивности, омогућавајући да се сви корисници активно укључе у доношење одлука и развојне активности.		
Кључни стратешки пројекти	СП 7.: Оснивање центра знања и компетенција заснованих на технолошком развоју и иновацијама (<i>Smart</i> Кампус)		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Пословни модел оперативан и спреман за дефинисање идејног рјешења и грађевинских дозвола	Не постоји	Постоји
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Развој и реализација пословног модела за <i>Smart</i> Приједор кампус доприноси стварању одрживе и инклузивне платформе за иновације, едукацију и привлачење инвестиција. Овај модел обезбјеђује модел за стабилно финансирање кроз сарадњу јавног и приватног сектора, као и коришћење међународних фондова, што јача економски потенцијал града. Интеграција младих и свих релевантних актера у планирање и управљање кампусом подстиче развој креативних рјешења и ствара предуслове за дугорочну одрживост пројекта. Кампус ће постати центар за нове технологије, предузетништво и едукацију, чиме ће директно унаприједити квалитет живота у заједници и позиционирати Приједор као лидер у развоју паметних градова.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 20.000,00 КМ Извор: Буџет ЈЛС		
Период спровођења мјере	2024-2025		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	Градска управа Града Приједора		
Носиоци спровођења мјере	Радна група " <i>Smart City</i> "		
Циљне групе	Грађани, Градска администрација, Јавне институције и приватни сектор, Цивилно друштво, Шира заједница		

Веза са стратешким циљем	4. Унапређени дигитални капацитети града Приједора у складу са <i>Smart City</i> концептом
Приоритет	4.9: Јачање дигиталног екосистема заснованог на иновацијама, образовању, предузетништву и повезивању са дијаспором
Назив мјере	4.9.2 Израда идејног рјешења и прибављање грађевинске дозволе за реализацију пројекта <i>Smart</i> Приједор кампус
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Циљ ове мјере је да осигура да све припремне активности буду завршене у року, омогућавајући брз почетак изградње <i>Smart</i> Приједор кампуса. Добро припремљено идејно рјешење и благовремено добијање грађевинских дозвола кључни су предуслови за успјешну реализацију ове значајне инвестиције, која ће допринијети развоју

	града и региона. Инвестиција ће бити финансирана кроз градски буџет, али и путем развојних пројеката, као и других извора финансирања дефинисаних у оквиру пословног модела Smart Приједор кампуса.		
Кључни стратешки пројекти	СП 7.: Оснивање центра знања и компетенција заснованих на технолошком развоју и иновацијама (<i>Smart</i> Кампус)		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Завршетак идејног пројекта, његова ревизија и званично усвајање од стране надлежних органа	Не постоји	Постоји
	Прибављене потребне грађевинске дозволе за реализацију пројекта изградње Смарт Кампуса	Не постоји	Постоји
	Завршена детаљна пројектна документација и утврђен финансијски модел за реализацију пројекта (укључујући градски буџет, развојне пројекте и спољне изворе финансирања)	Не постоји	Постоји
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Израда идејног рјешења и прибављање грађевинске дозволе за Smart Приједор кампус осигуравају спремну документацију за привлачење инвестиција и аплицирање за донаторска средства са ентитетских, националних и међународних нивоа, укључујући ЕУ фондове и друге донаторске програме. Ова мјера омогућава ефикасно представљање пројекта потенцијалним инвеститорима, повећава шансе за осигурање финансирања и убрзава процес реализације. Спремна документација представља кључни предуслов за брзо реаговање на јавне позиве и иницијативе за подршку стратешким пројектима, чиме се доприноси укупном развоју града и регије.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 30.000,00 КМ Извор: Буџет ЈЛС		
Период спровођења мјере	2025-2026		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	Градска управа Града Приједора		
Носиоци спровођења мјере	Радна група "Smart City"		
Циљне групе	Грађани, Градска администрација, Јавне институције и приватни сектор, Цивилно друштво, Шира заједница		